

KUR'AN DA PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERİMİZ

Afif Abdülfettah
TABBÂRA



DÖNÜŞÜM YAYINEVİ

Düzenleyen: Bilgin DK
2018-07-12

KUR'ANDA
PEYGAMBERLER VE
PEYGAMBERİMİZ
HAYATLARINDAN
HİSSELER
DERSLER VE İBRETLER

Y A Z A R :

AFİF ABDÜLFETTAH TABBÂRA

M Ü T E R C İ M L E R :

ALİ RIZA TEMEL - YAHYA ALKIN



YAYLACIK MATBAASI
İSTANBUL — 1985

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor :

«Gerçekten peygamberlerin kıssalarında, akıl sahipleri için çok büyük bir ibret vardır. Bu Kur'an, uydurulur bir söz değildir. Ancak kendinden önce inen kitapların tasdiki ve herşeyin beyânıdır. O, iman edecek bir kavim için, bir hîdâyet ve bir rahmettir.» (Yûsuf: 111)

«İşte, onlar, kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiğimiz kimselerdir. Şimdi şunlar buna nankörlük ederse, biz onların yerine, peygamberleri ve kitapları inkâr etmiyecek bir kavmi vekil ederiz.» (En'âm: 89)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

T A K D İ M

Peygamberler, hak yolunun kılavuzlarıdır. Onlara tâbi olanlar, dünya ve âhiret saâdetine ermişler, âsi olanlar ise şeytanların peşinde ebedî felâkete sürüklenmişlerdir.

Şer cephesinin ele başıları olan Nemrutlar, Firavunlar ve benzerleri, insanlığı, karanlıklara, yanıp sönen arzuların, ihtirasların kölesi olmaya çağırırlarken, fazilet cephesinin önderleri peygamberler de aydınlıklara ve gerçek bir hayata dâvet etmişlerdir. Birinciler miras olarak; inkâr, kölelik, düşmanlık ve cehalet, ikinciler ise; îman, şahsiyet, sevgi ve merhamet bırakmışlardır.

Hayatlarını insanların hidayet ve saâdetine adayan peygamberler, sevilip sayılmaya en lâyık kimselerdir. Yaptıkları mücadelelerde hiç bir maddî menfaat gözetmeyen, sevgi, merhamet ve fedakârlık timsali olan peygamberler, beşeriyetin mânevî önderleri olarak daima gönüllerde müstesna bir yer işgal edeceklerdir. Gösteriş ve debdebeden uzak olarak çalışmış, almak için değil, vermek için; yaşamak için değil, yaşatmak için gelmiş olan bu mübarek insanlar bizim mânâ âlemimizin nur kaynaklarıdır. Yolumuz onlarla aydınlanıyor, yönümüz onlarla tayin ediliyor.

Hak ve bâtilin kervanı dün olduğu gibi bugün de mücâdelelerle dolu olarak yoluna devam ettiğine göre hak yolunun yolcuları olarak bu yolun kılavuzlarını ve özellikle de son kılavuz olan Hz. Muhammed (S.A.V.)'i tanımak zorundayız.

Başarımız, onları iyi tanıyıp onlara iyi tâbi olmaya bağlıdır.

Kur'ân-ı Kerîm, onların hayat ve mücâdelelerini anlatan âyetlerle doludur. Onların hayatları, devrini tamamlamış kuru bir mâzi veya mücerred bir hâtıra değildir. Bilâkis, hâlâ yaşanan bir hayat ve içiçe olduğumuz bir vâkıdır. Zaman bütündür. İnsan, hâtıralarıyla mâzi, yaşayışıyla hâl ve ümitleriyle de istikbâldir. Bu bütün olan hayatın, ibret verici ve mücadelemize güç katıcı bütün unsurlarından faydalanmamız gerekir. Bu itibarla onların hayat ve mücâdelelerini hayatımıza aktarmak ve onlardan kuvvet almak zorundayız. Kur'an'ın onlardan bahsedişî sırf tarih ve sohbet zevkimizi tatmin için değildir.

İşte bu anlayışla bu kitabın müellifi peygamberlerin hayatını kaleme almış, onların kıssalarını günümüzün yaşanan vâkıaları hâlinde bize sunmuş, kısaca onlarla bizi bütünleştirmiştir.

Gerçi bu konuda bir çok kitaplar yazılmıştır. Fakat bu kitabın kendine mahsus bir takım özellikleri vardır. Ana hatlarıyla bunları şöylece sıralayabiliriz :

a — Müellif, mesnetsiz ve hayal mahsulü haberlere asla itibar etmemiş, konuları incelerken Kur'ân-ı Kerîm'i ve diğer sahîh kaynakları esas almıştır.

b — Okuyucu yönünden sadece âlimleri göz önünde bulundurmamış, oldukça mâkul ve orijinal bir üslûpla her sınıf okuyucuya hitabedeabilmiştir.

c — Peygamberlerin kıssalarını arzederken, Kur'ân-ı Kerîm'in mûcize olduğuna her vesile ile işaret etmiş, Kur'ân'ın haber verdiği olayları, arkeolojik araştırmaların neticeleri ve modern ilmin yeni buluşlarıyla da karşılaştırarak İslâmiyetin gerçeklere dayanan bir din olduğunu göstermiştir.

d — Müellif, tarihî hâdiseleri sadece aktarmakla yetinmemiş, bilâkis günümüzün iktisadî, sosyal ve ahlâkî problemlerine bu hâdiseler açısından yaklaşmış ve tarihî olaylardan çıkardığı ders ve ibretlerle bu problemlerin çözümüne ışık tutmuştur. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'in de bu kıssalardan maksadı, okuyucuların bunlardan ders ve ibret almasıdır.

e — Kitapta Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayatı, Kur'ân-ı Kerîm açısından ele alınmış, konular can alıcı noktalara temas edilerek işlenmiş ve okuyucuya Hz. Peygamber ve İslâmiyet hakkında tatmin edici bilgiler sunulmuştur.

Eserin meydana gelmesinde tüm emeği geçenlere ve okuyucularına yüce Mevlâ'dan ecir ve rahmet dileriz.

**A. Rıza TEMEL — Yahya ALKIN
HASEKİ - 1982**

BİRİNCİ KİTAP

GİRİŞ

- 1 — Peygamberliğin Târifi
- 2 — Peygamberlerin Kıssaları ve Bu Kıssaların Hedefleri

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERLİĞİN TARİFİ

Resûller ve nebîler kimlerdir — Peygamberler ve peygamberliğin aklen mümkün oluşu — Peygamberliğin özellikleri — Peygamberlik vazifesi — Peygamber ve resûllerin sayısı — Peygamberlere îmanın gereği — Peygamberlerin günahsızlığı — Peygamberler insanlığın önderleridir — Peygamberlerin mû'cizeleri.

RESÛLLER VE NEBÎLER KİMLERDİR?

Resûller ve nebîler; (1) Allah'ın, insanoğlu arasından seçtiği kimselerdir. Onlar, Allah'ın dinini kullara ulaştırırlar, îman edip hayırlı amel işleyenleri dünya ve âhirette mükâfat ve ecirle müjdelerler, kâfir olup kötülük yapanlara da azap ve kötü âkıbeti haber verirler. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Biz peygamberleri ancak rahmetimizin müjdecileri ve azâbımızın habercileri olarak göndeririz. O halde kim onlara îman eder ve hâlini düzeltirse onlara hiç korku yoktur ve onlar azâb olunacak da değildirler. (2)

İşte bu Nebî ve Resûller, kalb ve duyular vasıtasıyla çeşitli şekillerde Allah'dan bilgi edinirler. Bu bilgi edinme yolları şunlardır: Allah'ın, doğrudan doğruya nebînin kalbine aktar-

(1) Enbiyâ; Nebî'nin çoğuludur. Nebî ise (Nabee)den türemedir. Şerhü'l-Kâmus'a göre: En-Nebiu (hemze ile), Allah'dan haber veren kimse demektir. Gerçekten Allah O'na bir olduğunu haber vermiş, gaybî âlemini göstermiş ve kendisine peygamber olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Nebî'nin; yücelik mânâsına gelen (Nübüvvet)den geldiği söylenir. O'na, derecesi diğer insanlardan yüce olduğu için Nebî denmiştir.

(2) En'âm: 48.

ması, insan sûretine bürünmüş melekten bizzat duyma, uyku veya sadece peygamberlerin bilebileceği bazı ruhî hallerde görülen sâdık rüya. Bilinen usullerin dışında bu türlü ilim elde etme yoluna **VAHY** denir.

NEBİ İLE RESÛL ARASINDAKİ FARK

Peygamberlik bazen sadece kişinin şahsıyla ilgilidir, onu aşmaz, buna **nebi** denir. Bazen de insanlardan bir gurubun ıslâhı vazifesiyle birlikte olur ki; buna **risâlet**, bu vazifeyi üstlenenlere de **resûl** denir. Buna göre her resûl nebi, fakat her nebi resûl değildir. (3)

PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERLİĞİN AKLEN MÜMKÜN OLUŞU

Maddeci felsefe peygamberliğin mahiyeti hakkında bir sürü şüphe ortaya atmış. Peygamberleri, hatta manevî bir âilemin varlığını bile inkâr etmişlerdir.

Fakat Peygamberliğin mahiyeti hakkında inceleme yapan bir araştırmacı, bu konuda kesin şekilde kendisini ikna edecek deliller görecektir. Bir kerre dünyanın birçok yerlerinde sayısız peygamberlerin tebliğ ettiği dinlerin varlığı ortadadır ve birçok kimse de maddî ve manevî hayatında bu dinlere bağlanmışlardır. Teferruata ayrılmakla beraber bu dinlerin hepsi şu ana prensiplerde birleşmektedirler: Kâinatı yaratan bir yaratıcının varlığına inanmak, insanın bu dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği âhîret hayatının mevcudiyetini kabul etmek.

Özellikle mesafelerin kolay kat edilememesi, milletlerarası

(3) Allah'ın kendisine nebi olduğunu bildirdiği ve sırf şahsına mahsus bazı emirler verdiği kimse nebidir. Şayet bu emirleri insanlara tebliğ etmesini bildirmişse bu kimse hem nebi, hem de resûledir. Resûl olmayıp sadece nebi olan'a misâl; Mûsâ (A.S.)'nın arkadaşı ve hizmetçisi olan Yûşa b. Nun'dur. Allah O'na nebi olduğunu bildirmiş, Mûsâ ve Hârûn (A.S.)'dan sonra İsrâîl oğullarının başına geçmiş, Kudûs'ü fethetmiş, Allah da O'na Kudûs'ün fethini nasib etmiştir.

Hem resûl, hem de nebi olanlar ise; başta Hz. Muhammed (S.A.V.) olmak üzere Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen bütün peygamberlerdir. Çünkü bunlar ilâhî dâveti insanlara tebliğ etmişlerdir. (Mütercimler)

ulaşım vasıtalarının bulunmaması ve günümüzde olduğu gibi dünyayı birbirine bağlayan süratli haberleşme vasıtaları, radyo ve gazetelerin yokluğu yüzünden insanların birbirlerinden habersiz yaşadıkları geçmiş devirlerde bile dinlerin bu şekilde yaygın oluşu, peygamberliğin bütün insanlık için rûhî bir ihtiyaç olduğunu kesin şekilde ortaya koymaktadır.

Bugüne kadar devam eden ve yüz milyonlarca taraftarı bulunan bu dinler, peygamberliğin hak olduğuna delildir. Çünkü peygamberlik bu dinlerin kaynağıdır, peygambersiz din yoktur.

HAYVANLARDAKİ SEZGİ

Peygamberlik akla aykırı değildir. Bugün dünyada, akli çabalar ve duyu organlarının yardımı olmaksızın bazı şeyler bilinebilmektedir. Bu bilgi yolu hayvanlardaki sezgidir. Zoologlar (hayvanlar üzerinde araştırma yapan bilginler), özellikle bazı basit hayvanların; gıdalarını bulma, yuvalarını yapma, yavrularını besleme konusunda akıl üstü işler yaptıklarına şahit olmuşlardır. (*) Bu durum âlimlerce kabul edildiğine göre Allah'ın bazı kullarını vahye mazhar kılması ve onlara insanlarca bilinip alışılmayan yollarla dilediği şeyleri öğretmesi akla aykırı değildir.

ÇAĞDAŞ RUHSAL ARAŞTIRMALAR

İlim bugün maddeden ayrı olarak kendi başına manevî bir âlemin varlığını kabul etmektedir. Bu durum bize; peygamberlik ve vahyin imkân dahilinde bir iş olduğunu göstermektedir. Alman âlimi Mismer 1770 yılında Hipnotizma'yı bularak insanın sadece maddeden ibaret olmadığını keşfetmiştir. Ona göre insan; her yönden maddeye zıt bir ruhun hâki-

(4) Bir misâl olmak üzere yumurtlar-yumurtlamaz ölen Nekrofor böceklerini zikredebiliriz. Bu haşereler katıyyen kendi nesillerini göremezler. Bununla beraber yumurtlamadan önce, yavrular çıktığında yesinler diye yumurtaların yanına küçücük hayvan cesetleri koymaya son derece itina gösterirler. Peki bu böceklerle yumurtaların içinde yavru bulunduğunu ve bunların gıdaya muhtaç olarak çıkacaklarını, gıdalarının da bu küçücük hayvan cesetleri olduğunu kim öğretti? Şayet sözü uzatmaktan korkmasaydık bu konuda onlarca (pek çok) misâl verebilirdik.

miyeti altındadır. Bu ruh, tabîî kanunların faaliyeti durunca ona mutlak şekilde hâkim olmaktadır. Mismir yine isbat etmiştir ki; insanda manevî âleme bağlı ve bildiğimiz akıldan daha yüksek bir akıl vardır.

Bu buluş bir asır boyunca kendisine harp açan materyalist bilginleri sarstı, kesin delilleriyle düşmanlarını altetti ve kendisini ilme kabul ettirdi. Bunun neticesi olarak da; insanın sadece bu hayvanî cesetten ibaret olmadığı, bilâkis çeşitli derecelerde manevî âlemle doğrudan teması olan gizli ve üstün kuvvetlere de sahip olduğu maddî delillerle de isbat edilmiş oldu.

İnsanla metafizik âlem arasındaki bu münasebet; Allah'ın, manevî âlemle kuvvetli irtibatı olan ruhları seçmesini, kullarına ulaştırmak istediği gerekli inanç ve düzenlerini sağlayan ahlâkî öğretileri onlara vahyetmesini bize mâkul göstermektedir.

Son olarak şunu da belirtiyoruz ki; Allah'ın, elçilerini desteklediği vahyin çeşitlerinden olan sâdık rüya da ilmen kabul edilen gerçeklerdendir. Bazı kimseler bu rüyaları görmüş, bilginler de bunun vukuunu itiraf etmişlerdir.

PEYGAMBERLİĞİN ÖZELLİKLERİ

Peygamberlik; Allah'ın, kullarından dilediğine verdiği bir lûtuftur. O ne akılla, ne kazanç ve fazla ibadetle, ne de mirasla elde edilir. Bilâkis o; Allah'ın, bazı kullarına verdiği bir imtiyazdır. Peygamberliğe ancak Allah'ın yardım ve ilhamıyla ulaşılabilir.

— Allah hem meleklerden, hem insanlardan peygamberler seçer. Gerçekten Allah her şeyi hakkıyla işiten, kemâliyle bilendir. ⁽⁵⁾

— Şüphesiz Allah Âdem'i, Nûh'u, İbrahim hânedânını, İmrân ailesini âlemlerin üzerine seçkin kıldı. ⁽⁶⁾

Peygamberler her ne kadar akıl, zekâ ve ince duygulara sahip kimseler ise de, yürüttükleri dâva; zekâlarının eseri ol-

(5) Hacc: 75.

(6) Âl-İ İmrân: 33.

madığı gibi, toplumlarının kötü gidişatına üzülmeleri, yahut da son derece ince ruhlu olmalarının da neticesi değildir. Onları toplumun ıslâhı için vargüçleriyle mücadeleyle iten, bunların hiç birisi değildir. Yaptıkları herşeyin kaynağı vahy ve risâlettir. Bundan dolayı peygamberle rasla filozoflar, liderler, ıslâhcılar ve dâhilerle mukayese edilemezler. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Allah, kendi emriyle kullarından kimi dilerse ona vahy ile melekleri indirir ve der ki: Benden başka hiçbir ilâh yoktur. Benden korkun. Bu hakikatı bildirin. (7)

Bu bakımdan peygamber, psikolojik faktörlere boyun eğmez; peygamberlik vazifesini toplumun istek ve şartlarına göre yürütmez. Cenâb-ı Hak; elçisi Muhammed (S.A.V.)'e, kavmine şöyle söylemesini emrediyor :

— De ki; Onu (Kur'ân'ı) kendiliğimden değiştirmem benim için mümkün değildir. Ben ancak bana vahy olunana uyarım. (8)

PEYGAMBERLİĞİN UMUMÎ OLUŞU

İlâhî risâlet bütün insanlığı içine alır. Çünkü Allah âlemlerin Rabbidir. Sadece bir milletin Rabbi değil. Allah Teâlâ buyuruyor ki :

— Andolsun ki; biz her ümmete «Allah'a kulluk edin, putlara tapmaktan sakının» diye bildirmesi için bir peygamber göndermişizdir. Sonra Allah kimine hidâyet vermiş, kiminin üzerine de sapıklık hak olmuştur. (9)

Bu durum; Allah'ın dilediğini peygamber seçmesini kabul etmeyen, sanki başkaları Allah'ın kulu değilmiş gibi peygamberliği sadece kendilerine has gören yahudilerin inancına ters düşmektedir.

(7) Nahl: 2.

(9) Nahl: 36.

(8) Yûnus: 15.

PEYGAMBERLİK VAZİFESİ

Peygamberlerin vazifeleri üç noktada toplanır :

- 1 — Allah'a ve birliğine îman etmeye dâvet.
- 2 — Âhirete ve orada amellerin karşılık göreceğine inanmaya dâvet.
- 3 — İnsanların dünya ve âhiret saadetini temin eden dinleri açıklamak. Bunların kısaca izahı :

ALLAH'A İMAN: Allah'a îman; insanda doğuştan gelen bir duygudur. Her insan kendini, kendinden daha güçlü bir kuvvetin idaresinde hisseder. Fakat insanlar bu kuvvetin tarifi konusunda ihtilâfa düşmüşlerdir. Bazıları bu kuvveti tabiat kuvvetleri olarak izah etmişler, bazıları yaratıklardan olan putlarla onu şekillendirmişler, diğer bazıları da başka türlü izaha kalkışmışlardır. Neticede bu sapıklıkları düzelten ve akılları Allah'ın varlığı ve birliği inancına yönelten peygamberler gelmiştir.

«Her zaman ve toplumda peygamberlerin ilk çağrıları ve en büyük hedefleri şunlar olmuştur: Allah inancını ve kul ile Allah arasındaki münasebeti düzeltmek, inanç ve ibadette Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, fayda ve zararın asıl kaynağı, dua, ibadet ve ilticanın hakiki hedefi olarak sadece Allah'ı kabul etmek... Peygamberlerin hücumları, kendi devirlerinde mevcut olan putperestliğe yönelikti ki; bu putperestlik; ölü ve dirilerden olan ruhânîlere, sâlih kişilere, sahte ilâh ve putlara tapınma şeklinde tezâhür ediyordu.» (*)

Şayet akıl bu gerçekleri kavrama konusunda yalnız başına kalsaydı, doğruyu bulamaz, maksada ulaşamazdı. Özellikle Allah'ın peygamberlere ulaştırdığı vahy olmaksızın insanın asla kavrayamayacağı metafizik mes'elelerde...

Tıpkı çağdaş bilginlerin sırf akla dayandıkları için ihtilâfa düştükleri gibi eski Yunan felsefesi ve diğer felsefelerde ilâhiyât konularına dalmışlar, birbirine zıt fikirler ve pespâye şeyler ortaya koymuşlardır. Peygamberler ise akılları tatmin ede-

(10) Şah velîyyullah Devlî: Huccetu'llah'ı'l-Bâliğah.

cek şekilde bu ilâhî kuvvetin açıklamasını yapmışlar ve bu konuda gerçek sözü söylemişlerdir.

ÂHİRET GÜNÜNE İMAN Âhiret inancına dâvet de peygamberlerin vazifelerindendir. Zira bu, onların rehberliği olmaksızın, mahiyeti sırf akılla kavranılamayacak metafizik konulardandır.

Her insanda, ömrün bitmesiyle bu hayatın son bulmaya çağına, bilâkis öldükten sonra muayyen bir şekilde tekrar dırileceği bir hayatın mevcûdiyetine dair bir beis vardır. İnsanların çoğunda var olan bu duygu, materyalistlerin iddia ettikleri gibi akli bir sapıklık olarak kabul edilemez.

Diğer taraftan; aklın âhiret fikrinden uzak olması fert ve toplum yönünden önü alınmaz tehlikelere yol açar. Bu durumda herkes; zulüm, zillet, otorite boşluğu ve psikolojik rahatsızlıklar gibi birçok problemlerle karşı karşıya kalır. İnsanın adaletle karşılık göreceği, bu hayattan daha yüce ve sâlih dostları bir araya getirecek olan bir hayata (âhirete) inanmak; aç nefislere huzûr ve metânet veren hususlardandır. Kezâ, yaptığı işlerden hesaba çekileceği bir hayata inanmak; insanda, kendisini daima iyiliğe yöneltip kötülüğe karşı frenleyen canlı bir vicdan meydana getirir.

İşte insan, vehim ve hayal karıştırmadan âhiretteki bu karşılığın gerçek mahiyetini peygamberlerin rehberliği olmaksızın bilemez.

DİNLERİ AÇIKLAMAK: Peygamberlerin vazifelerinden birisi de; Allah'dan aldıkları dinler vasıtasıyla insanları, dünya ve âhiret saadetlerini sağlayan fazîletlere yöneltmektir. İnsanlar sadece akıllarıyla bütün fazîletlere erişip onların gerektirdiği tarzda hareket etmeye muktedir değildirler. Çünkü yaradılış, arzu ve menfaat faktörleri hep aynı değildir. Bazılarına göre şer, kendinde menfaat varsa hayır olur. Şahsî arzu ve menfaatlerine ters düştüğü zaman da hayrı terk edip onu şer olarak görürler. Zamanımıza hâkim olan zulüm, zayıfların haklarını çiğneme ve düşmanlık, bunun en açık delilidir. Kaldıkî zamanımız, medeniyet ve ilerleme yönünden çok yüksek bir

noktaya ulaşmış olarak kabul edilir. Bundan dolayı, insanları toplumun ıslâhına ve Allah'ın rızasına ehil hâle getiren hayırlı amelleri açıklayıp teşvik etmek, öte yandan toplumun bozulmasına ve Allah'ın gazabına sebep olan kötü hareketlerden sakındırmak peygamberlerin vazifesi olmuştur.

Şüphesiz ki; iyi ve kötü davranışları tarif edip zararını faydasını, cezasını-mükâfatını bildirmek, insanda iyilik yapmaya teşvik, fenalık yapmaya karşı da sakınma duygusu doğurur. Bu duygu, insan nefsinde son derece müessir bir duygudur.

İnsanlara peygamber göndermek, zalimlere karşı özür kapısını kapar. Onlara: «Allah bize takip etmemiz gereken yolu bildirmedi» tarzında ileri sürebilecekleri bir mazeret bırakmaz. Bu gerçeği Kur'an şöyle belirtiyor :

— Biz peygamberleri (rahmet) müjdecileri ve (azap) habercileri olarak gönderdik ki; peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı (özür diye ileri sürebilecekleri) bir baha neleri olmasın. Allah azızdır. Hükmün de hikmet sahibidir. ⁽¹¹⁾

Allah'ın kulları üzerindeki ilâhî kanunu, peygamber göndermeden onlara azap etmemesi şeklinde cereyan etmektedir. Yüce Mevlâ şöyle buyuruyor :

— Biz bir peygamber göndermedikçe kimseye azap etmeyiz. ⁽¹²⁾

RESÛL VE NEBİLERİN SAYISI

Nebîler ve resûller çoktur. Kur'an'ın belirttiikleri ve tafsilî olarak inanılması gereken 25 (yirmi beş)tir ve şunlardır : 1 — Âdem, 2 — İdris, 3 — Nûh, 4 — Hûd, 5 — Salih, 6 — İbrahim, 7 — Lût, 8 — İsmail, 9 — İshak, 10 — Yâkub, 11 — Yûsuf, 12 — Şuayb, 13 — Eyyûb, 14 — Zülkifl, 15 — Mûsâ, 16 — Hârûn, 17 — Dâvud, 18 — Süleyman, 19 — İlyas, 20 — Elyesâ, 21 — Yûnus, 22 — Zekeriyâ, 23 — Yahya, 24 — İsa, 25 — Muhammed.

Ayrıca Kur'an-ı Kerîm'de zikredilmeyen ve fakat Allah

(11) Nisâ: 165.

(12) İsra: 15.

Teâlâ'nın şu âyetiyle işaret ettiği başka peygamberler de vardır.

— Öyle peygamberler (gönderdik ki) kıssalarını gerçekten önceden sana bildirdik. Yine öyle peygamberler yolladık ki; sana onların kıssalarını haber vermedik. ⁽¹³⁾

Peygamberler mertebe ve fazîlet itibariyle aynı derecede değildirler. Allah, bazılarını bazılarına üstün kılmıştır.

— Andolsun ki; biz peygamberlerin bazısını bazısına üstün kılmışızdır. ⁽¹⁴⁾

Geçmiş peygamberler sadece kendi toplumlarına gönderilmişken Allah, Hz. Muhammed (S.A.V.)'i bütün beşeriyete göndermek suretiyle onun derecesini diğerlerinden üstün kılmıştır. Allah Teâlâ, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e hitaben şöyle diyor :

— Biz seni bütün insanlara, ancak rahmetimizin müjdecisi ve azabımızın habercisi olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler. ⁽¹⁵⁾

Ayrıca Muhammed (S.A.V.), kendisiyle peygamberliğin bitişi ve dinin kemâle erdiği son peygamberdir.

— Muhammed, adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. Fakat Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. ⁽¹⁶⁾

ULÛ'L-AZM (AZM SAHİBİ) PEYGAMBERLER : Kur'ân-ı Kerîm'in AZM SAHİBİ olarak tanımladığı peygamberler vardır ki; Allah (C.C.), Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e mücadelelerindeki sabırlarında onlara uymasını emretmiş ve şöyle buyurmuştur :

— (Ey Resûlüm), peygamberlerden azm sahipleri olanların sabrettikleri gibi sen de sabret. ⁽¹⁷⁾

Azmleri kuvvetli, imtihanları ağır ve mücadeleleri gayet zor olduğu için Azm Sahibi Peygamberler diye isimlendirilmişlerdir. Bunlar: Nûh, İbrahim, Mûsâ ve İsâ peygamberlerdir. Muhammed (S.A.V.) de onlardandır. O, peygamberler içinde en çok mücadele veren, en ziyâde sabır ve fedakârlık göste

(13) Nisâ: 164.

(14) İsrâ: 55.

(15) Sebe': 28.

(16) Ahzâb: 40.

(17) Ahkâf: 35.

rendir. Nitekim Cenâb-ı Hak da O'nu diğer peygamberlerden daha çok övmüş ve ikrama mazhar kılmıştır.

PEYGAMBERLERE İMANIN GEREĞİ

İslâmiyet, peygamberlere îmanı İslâm inancının esaslarından saymıştır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Ey mü'minler! Deyin ki; biz Allah'a, bize indirilen Kur'an'a, İbrahim'e, İsmâil'e, İshak'a, Yâkub'a ve torunlarına indirilenlere, Musâ'ya, İsâ'ya verilenlere ve bütün peygamberlere Rableri tarafından verilen (kitap ve âyet)lere îman ettik. Onların hiçbirini (îman noktasından) diğerinden ayırt etmeyiz. Biz ancak Allah'a teslim olmuş müslümanlarız. ⁽¹⁸⁾

Mü'minlerin inancını açıklarken Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

— O peygamber de kendisine Rabbinden indirilene îman etti, mü'minler de. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. — «Allah'ın peygamberlerinden hiçbirisinin arasını ayırt etmeyiz. Dinledik, itaat ettik. Ey Rab-biriz, mağfiretini isteriz. Son varış ancak Sanadır» dediler. ⁽¹⁹⁾

Müslümanlar bütün peygamberlere inanırlar, onlara hürmet edip yüceltirler. Kim Kur'an'da zikredilen peygamberlerden birini inkâr eder veya birine dil uzatırsa Hz. Muhammed (S.A.V.)'e nâzil olan Kur'an'a inanmamış olur. Nitekim Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

— O kimseler ki, Allah'ı ve peygamberlerini inkâr ederek kâfir olurlar, Allah ile peygamberlerinin arasını ayırmak isterler ve: «Peygamberlerin bir kısmına inanır, bir kısmını inkâr ederiz» derler ve böylece îmanla küfür arasında bir yol tutmak isterler. İşte bunlar gerçekten kâfirlerdir. Biz o kâfirlere hor ve hakîr edici bir azap hazırlamışızdır. ⁽²⁰⁾

İşte İslâm bu prensiplerin gereği olarak dünya milletleri arasında tanışma, kardeşlik ve birlik için sağlam bir temel ortaya koymuştur. Çünkü insanlar ne zaman peygamberlerin

(18) Bakara: 136.

(19) Bakara: 285.

(20) Nisâ: 150-151.

tamamına inanırlarsa, aralarında ihtilâf kalmayacak şekilde anlaşmaları kolay olur.

İslâm; mensuplarına diğer peygamberlere inanma ve onlara saygı göstermeyi farz kıldığı için, kendisiyle diğer dinler arasında kolayca bir yakınlaşma imkânı sağlamıştır. Bu, sırf İslâm'a ait bir meziyettir.

PEYGAMBERLERİN GÜNAHSIZLIĞI

Peygamberleri tiksindirici olan fitrî ve bedenî hastalıklardan ⁽²¹⁾ koruduğu gibi, onları en akıllı, en doğru, en asil, en bilgili, yaradılış ve ahlâk itibariyle en mükemmel kılması da Allah'ın hikmeti gereğidir.

Allah, peygamberleri, himayesi altına almış, hidâyet ve yardımıyla onları kuşatmıştır. Hz. Muhammed (S.A.V.) hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyurmuştur :

— **Rabbînin hükmüne sabret; çünkü sen bizim muhafazamız altındasın.** ⁽²²⁾

Mûsâ (A.S.) hakkında ise şöyle buyuruyor :

— **Murakabem altında yetiştirilmen için üzerine tarafımdan bir sevgi bırakmıştım.** ⁽²³⁾

Allah (C.C.) onların terbiye ve yetiştirilmelerini bizzat üzerine almış, onları günah ve isyana düşmekten korumuştur. Peygamberler, kendileri için yaşamamışlardır. Onlar, kendileriyle hidâyete erilen, izlerinden yürünen örnek kişiler olmuşlardır. Öldükten sonra ise; yolları ve hâtıraları, hayat karanlıklarında insanlık için parlayan kandiller olmuştur. Doğru yollar onlara göre ayarlanmıştır. Onlar; Allah'ın, kendilerine uymamızı emrettiği önderlerdir. Allah (C.C.) peygamberlerinden bir topluluk hakkında şöyle buyurmuştur :

— **İşte onlar, kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiğimiz kimselerdir. Şimdi şu Kureyş kavmi buna nankör-**

(21) Tiksindirici hastalıklar; cüzam, alaca ve benzeri hastalıklardır. Peygamberleri göndermekten maksat insanların hidâyetidir. Hidâyet ise insanların arasına karışmakla gerçekleşir. Tiksindirici hastalıkların varlığı ise buna manidir.

(22) Tûr: 48.

(23) Tâhâ: 39.

lük edip kâfir olursa biz onların yerine, peygamberleri ve kitapları inkâr etmeyecek bir kavmi vekil ederiz. O peygamberler; Allah'ın, hidâyetine erîştirdiği kimselerdir. Sen de onların gittiği yoldan yürü. (24)

Bu peygamberlerin hepsi; ibadet, tâat ve hayır hususun da zirvede idi.

— **Onları emrimizle yol gösterecek rehberler yaptık, kendilerine hayırlı işler yapmayı, dosdoğru namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar bize kulluk edici kimselerdir. (25)**

Kur'an âyetlerini incelediğimiz zaman peygamberlere, her peygamberi incelerken belirteceğimiz en mükemmel sıfatlar ve en değerli hasletler yağdırdığını görürüz. Şayet Allah'ın peygamberleri bu derece insanî kemâl mertebesinde olmasalardı insanlar nazarında değerleri düşer, hiç kimse onlara kulluk vermezdi. Yalan söylemiş, hainlik yapmış ve gidişatları bozulmuş olsaydı onlara güven sarsılır; mürşid yerine müfsit olurlar, dolayısıyla da gönderilmelerindeki hikmet kaybolmuş olurdu. Bundan dolayı Allah bütün peygamberleri hıyânetten uzak kılmıştır :

— **Bir peygamber için emanete hıyânet etmek olur şey değildir. (26)**

Kur'ân-ı Kerîm, peygamberlere bakışında Tevrat'tan ayrılmaktadır. Tevrat; peygamberleri yalancılık, hile ve büyük günah işlemekle tavsif etmektedir. Meselâ; **Yâkub** (A.S.)'un hile yaptığını, **Lût** (A.S.)'un, iki kızıyla zinâ ettiğini, **Hârûn** (A.S.)'un, İsrâîl oğullarını buzağıya tapmaya çağırıldığını iddia etmekte, **Dâvûd** (A.S.)'un kendi kumandanı olan **Orya**'nın karısıyla zinâ ettiğini, **Süleyman** (A.S.)'ın ise karısını memnun etmek için putlara taptığını ileri sürmektedir. Kur'an ise bütün bu peygamberlerin kıssalarını hikâye etmekte fakat bu iddiaların hiçbirini desteklememektedir. İşte bu husus, Kur'an'ın Tevrat'a karşı üstünlüğüdür. Peygamberleri bu ve buna benzer ıyıplarla vasfetmek titiz ve müttaki mü'minler üzerinde bir akım kötü çağrışımlar bırakır. Kendi kendilerine şöyle der-

ler: «Allah'ın nebî ve resûllerinin hali bu olunca bizim de onlar gibi yapmamızda bir sakınca yoktur.» Bu bir gediktir ki; hasta karakterliler bu gediği istismar ederek günahlar için onu yol edinirler. Üstelik bu iddialar gerçeklere tamamen ters ve Allah'ın, peygamberleri büyük günahlardan koruduğu ilkesine büsbütün zıttır.

İslâm nazarında peygamberler günahlardan masundur. Bazılarından haddizatında çirkin sayılmayan, fakat mevkilerinin hassasiyeti sebebiyle ilâhî ikaza maruz kaldıkları hata (zelle)ler sâdır olmuştur ki; bunların inanç ve ahlâk konularıyla ilgisi yoktur.

Peygamberler Allah'a kulluk konusunda kendilerini kusurlu saymışlardır. Çünkü onlar Allah'ın kudret ve azametini en iyi bilen kimselerdir. Günah işlediklerinden değil, Allah'a gereği şekilde kulluk yapamamaktan dolayı tevbe etmişlerdir

PEYGAMBERLER İNSANLIĞIN ÖNDERLERİDİR

Peygamberler kulluğun en yüce mertebesinde oldukları, nefsin arzularından ve günahkârlıktan uzak bulundukları için Allah (C.C.) bize onları örnek almamızı, yollarından gitmemizi ve kendilerine benzememizi emretmiştir. Nitekim şöyle buyurmuştur :

— O peygamberler, Allah'ın hidâyete erıştirdiği kimselerdir. Sen de onların gittiği yoldan yürü. ⁽²⁷⁾

Allah Teâlâ müslümanlara, elçisi Muhammed (S.A.V.)'e uymalarını emretmektedir :

— Gerçekten Allah'ın Resûlü'nde sizin için, Allah'ı ve âhîret gününü umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnek vardır. ⁽²⁸⁾

Müslümanların her zaman tekrar edip durdukları Fâtiha sûresindeki «Bizi doğru yola, kendilerine nîmet verdiklerinin yoluna ilet» duasındaki «nîmet' verilenler»in başında peygamberler gelmektedir. Bu duada Allah mü'minlere, her söz ve

(27) En'âm: 90.

(28) Ahzâb: 21.

davranışlarında peygamberleri kendilerine önder yapmalarını bildirmektedir.

PEYGAMBERLERİN MÜCİZELERİ

Her müslümanın, insanlara karşı peygamber olduklarını ve dâvet ettikleri din konusunda doğruluklarını isbat edebilmesi için, ilâhî bir yardım olarak akılların daha önce bilmediği bazı manevî desteklerle Allah'ın, peygamberlerini destekleyip güçlendirdiğine inanması gerekir. Bu ilâhî desteklere genel olarak **mücizeler** veya **âyetler** yahut da **beyyineler** (deliller) denir. Çünkü bunlar beşerin gücü ve bilgisi dışında cereyan eden işlerdir. Aynı şekilde maddeye mahsus yollar ve alışılmış tabiat kanunlarına da aykırıdır.

Bunlar için en çok kullanılan tabir ise (**mücizât** = mücizeler) tabiridir. Beşer bunları yapmaktan âciz kaldığı için, «âciz bırakan» mânâsına «mücize» denmiştir. Âlimler mücizeyi; peygamberliğinin doğru olduğuna delil getirsin diye Allah'ın, peygamber eliyle gösterdiği harikulâde işlerdir, diye tarif etmişlerdir. Haddizatında bu mücizeler mümkündür. Akıl bunu reddetmez, vakiada bunu destekler. Niceleri kalkmış, Allah'ın elçileri olduklarını söylemişler ve bu mücizelerle toplumlarına meydan okumuşlardır. Tarih boyunca bunları gören nice insanlar bu mücizelere inanmışlardır. ⁽²⁹⁾

Peygamber, Allah'ın bildirilmesini istediği hidâyeti ümmetine tebliğ etmiş, insanlardan fitratı düzgün olanlar hakikat nûrunu görür görmez hakkı kabul etmişler, fitratı bozuk olanlar ise gurur ve inatları yüzünden hak ve hidâyet nûruna karşı gözlerini kapamışlar, kör kesilmişlerdir. Bundan dolayı ilâhî hikmet; inatçı ve kibirlilerin çenesini kapayacak, mazeretlerini geçersiz kılacak ve aleyhlerine gerekçe olacak apaçık delillerle peygamberleri desteklemeyi gerektirmiştir.

(29) Ayrıca peygamberlik dâvasıyla ilgili olmayıp Allah'ın, bazı sâlih kişiler eliyle gerçekleştirdiği harikulâde işler vardır ki; bunlara keramet denir. Hz. Meryem'in, namazgâhına geldiğinde yazın kış meyvesi, kışın da yaz meyvesi bulması, İsa (A.S.)'yı doğurduğu zaman, daha önce meyve olmadığı halde hurma ağacını silkeleyince üzerine taze hurma düşmesi gibi.

Mûcize; bazı kimselerin kullanabildiği belli usûl ve kaideleri olan, olağanüstü olmadığı halde olağanüstü şeylere benzeyen sihirde olduğu gibi, ilmî deneyler veya mümkün olan bazı vasıtaları tecrübe yoluyla gerçekleşmez. Sadece Allah'ın izni ve yardımıyla gerçekleşir.

Mûcizelerin Çeşitleri: Peygamberlerin mûcizeleri çeşitlidir. **Bir kısmı, kevnîdir;** kavmi su istediği zaman Mûsâ (A.S.)'nın asâsıyla taşa vurduğunda taştan su fışkırması, çölde İsrâil oğulları üstünde bulutun daima gölge yapması, denizin; Firavun'dan kaçarken yürüyüp geçinceye kadar Mûsâ (A.S.) için yarıp yol olması gibi.

Bir kısmı, gaybden haber verme şeklindedir: İsâ (A.S.)'nın, yedikleri ve evlerinde biriktirdikleri şeyleri kavmine haber vermesi gibi.

Bir kısmı, tabiat kanunlarına ters düşenlerdir: Kâfirlerin yakmak istedikleri İbrâhim (A.S.) üzerine ateşin emniyet ve soğukluk olması gibi.

Bir kısmı da, ihtiyaç nisbetinde gösterilen anî mûcizelerdir.

Daha fazla bağlayıcı ve sahibini daha çok destekleyici olsun diye her peygamberin mûcizesinin, gönderildiği toplum içinde en yaygın şeylerden olması, ilâhî hikmet gereğidir. İsâ (A.S.)'nın, yahudiler ruhu inkâr ettikleri için ölüleri diriltme mûcizesi ve Mûsâ (A.S.)'nın, Mısırlılar sihirde usta oldukları için, yılan olup sihirbazların değneklerini ve iplerini yutan asâ mûcizesi gibi.

Hız. Muhammed (S.A.V.)'den önce mûcizeler bu tarzda gelmişti. Çünkü insanoğlunun idraki, aklî delillere inanıp ikna olacak seviyede değildi. O devrelerde insanoğlu; gösterildiği zaman insanı hayrete düşüren, kişinin ziyâde ilgisini çekip peygamberin peygamberliğini kabule sebep olan harikulâde şeylere inanıyordu.

Hız. Muhammed (S.A.V.)'in Mûcizesi: Beşeriyet aklî olgunluğa erişmeye ve temyiz çağına ulaşmaya başlayınca kadar mûcizeler hep bu tarzda devam etti. Allah'ın iradesi; cihanşümûl risâleti Hız. Muhammed (S.A.V.)'in eliyle getirmek şek-

linde tecelli etti ve O'nu, aklî ve ebedî mûcizeyle destekledi. İşte bu mûcize; belâğatı ve üslûbuyla, hidâyet, ilim ve maarifi kapsamasıyla mûcize olan Kur'ân-ı Kerîm'dir. Resûlullah onunla, bir benzerini getirmeleri için araplara meydan okumuş, onlar ise, hitabetin her dalında fesahat ve ustalıklarıyla meşhur oldukları halde bundan âciz kalmışlardır.

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in mûcizesi, geçmiş mûcizelerden; hakikate ulaşmak isteyen herkes ve her araştırmacıya cevap vererek devam eden ebedî ve çağlarıüstü bir mûcize olmasıyla ayrılır. Öteki peygamberlerin mûcizeleri, sadece muasırlarının görüp kaybolduğu, sonradan gelenlerin göremediği, ancak rivâyet yoluyla öğrendikleri mûcizelerdir. Bu durum, özellikle dinler hakkında şüphelerin çoğaldığı günümüzde bu mûcizelerin te'sirini azaltmaktadır.

Bundan dolayı İslâmın mûcizeler konusundaki tutumu, insanları mûcize istemekten vazgeçirip, onları İslâm dini ve Kur'an'ın ihtiva ettiği canlı hidâyet tabloları üzerinde düşünmeye yöneltmek şeklindedir. Mamafih Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliği konusunda bazı şüpheciler mûcize istemiş, Allah da onları; Kur'an'a ve onun ilâhî bir vahy olduğuna dair Kur'an'daki aklî delil ve hidâyetlere bakmaya dâvet etmiştir. ⁽³⁰⁾

— Dediler ki; O'na (Muhammed'e) başka mûcizeler de indirilmeli değil miydi? De ki; o mûcizeler ve âyetler ancak Allah'ın katındadır. Ben ancak açık korkutucu (tehlikeleri haber verici)yim. Sana indirdiğimiz bu Kur'an o mûcize isteyenlerin karşısında okunup dururken (hâlâ) onlara kâfi gelmedi mi? Şüphesiz ki; Kur'an'da, iman edecek bir millet için büyük bir rahmet ve öğüt vardır. ⁽³¹⁾

(30) Buna rağmen Allah Teâlâ, Nebisi Muhammed (S.A.V.) vasıtasıyla bazı mûcizeler göstermiştir. Elini destiye koyduğu zaman parmaklarından su fışkırması, az bir yemekle çok insanı doyurması, istikbale ait bazı hâdiselerden ve Mîrac gecesinde Kudûs yolculuğundan haber vermesi ve diğer mûcizeleri gibi.

(31) Ankebût: 50-51.

İKİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBER KISSALARI VE BU KISSALARIN HEDEFLERİ

Peygamber kıssalarından maksat — Kıssalar konusunda Kur'an'ın metodu — Kıssaların ifade tarzı — Kıssalardaki tekrarın hikmeti — Peygamber kıssaları konusunda Kur'an'la Tevrat'ın farkı.

PEYGAMBER KISSALARINDAN MAKSAT

Peygamber kıssaları, Kur'an'ın; muhâlifleriyle mücadelede, Allah rızasını müjdeleme ve isyândan sakındırmada, İslâm dâvasının prensip ve hedeflerini açıklamada, Hz. Muhammed (S.A.V.) ve ümmetini kalben tatminde ve Muhammed (S.A.V.)'in hak peygamber olup Allah katından görevlendirilmiş bir dâvetçi olduğunu isbat konusunda baş vurduğu en önemli psikolojik faktörlerdendir.

Hız. Muhammed (S.A.V.); —Yahûdi, Hristiyan ve başka din adamlarından ders görmemiş ümmî bir peygamber olmasına rağmen— bu tarzda gayet muhkem bir izah ve ifade ile kendinden önceki peygamberlerden parlak kıssalar nakletmekle, haber verdiği şeylerin ilâhî vahy eseri olduğuna dair en büyük delili ortaya koymuş oluyordu. Bazı Kur'an âyetleri, bazı kıssaların giriş veya sonuç bölümlerinde bu gerçeğe işaret etmektedir. Nitekim Cenâb-ı Hak, elçisi Muhammed (S.A.V.)'e şöyle hitab etmektedir :

— Biz sana bu Kur'an'ı vahyetmekle en güzel beyanı, kıssa olarak sana anlatacağız. Halbuki sen daha evvel bundan elbette haberdar değildin. (32)

— Bunlar gayb haberlerindendir ki; sana onları vahyedyoruz. Onları bundan evvel ne sen biliyordun ne de kavmin. ⁽³³⁾

Kıssalardan bir diğer maksat da şu gerçekleri açıklamaktır: Nûh (A.S.)'dan Hz. Muhammed (S.A.V.)'e kadar gelen dinlerin hepsi Allah katındandır. Allah'ın bütün peygamberlerine inanan mü'minlerinin hepsi bir tek ümmettir. Allah bir ve herkesin Rabbidir. Semavî dinler olan İslâmiyet, Hristiyanlık ve Yahûdilik arasında düşmanlık yoktur. Bilâkis bunların hepsi de aynı kaynaktan sulanmıştır. Her peygamber ancak kendinden önceki peygamberin dinini geliştirip tamamlamak için gelmiştir. Nitekim Cenâb-ı Hak, Muhammed ümmetine hitaben şöyle buyurmaktadır :

— Allah: «Dini doğru tatbik edin ve onda ayrılığa düşmeyin» diye dinden (tevhid esasından) hem Nûh'a tavsiye ettiğini, hem sana vahyellediğimizi, hem İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya tavsiye ettiğimizi sizin için de din yaptı. ⁽³⁴⁾

KISSALAR KONUSUNDA KUR'AN'IN METODU

Görüyoruz ki; Kur'an, peygamber ve başkalarının kıssalarını takdim ederken: «Kıssaların ana unsurlarını tarihî hadise ve vak'alardan almakta, fakat onları edibâne bir tarzda sunmakta ve coşkun şekilde nakletmektedir. Ayrıca mânâları açıklamakta, hedeflere dikkat çekmekte, kalplerde ürperti ve coşkunluk meydana getiren dokunaklı bir ifade ile işlemektedir.» ⁽³⁵⁾ Böylece de tarih hududundan din hududuna intikal etmektedir. Kur'an'ın metodu bu olunca, artık «Kıssaların tamamını anlatmıyor, onları oluş sırasına göre dizmiyor, başka bir kaynaktan öğrenmemiş bir kimse için Kur'an'daki kıssayı anlamak zor oluyor, gibi sözlerle Kur'an'ı suçlamak doğru değildir. Çünkü Kur'an kıssayı naklederken onun, ibret ve ıslâh gayesini tahakkuk ettirecek kısımlarını zikretmektedir. Yûsuf kıssasında olduğu gibi; bazen kıssayı 'bütünüyle, derli toplu, her bölümü biribiriyle irtibatlı, seni sonucuna götüre-

(33) Hûd: 49.

(34) Şûra: 13.

(35) Dr. Muhammed Ahmet Halefullah; Kur'an'da Kıssa Tekniği, sh.: 122.

cek şekilde geçmiş ve gelecek bölümleri birbirine bağlayan bir bütünlük içinde anlatmaktadır. Çok defa da kıssanın sadece maksada uygun olan kısmını zikretmekte, bazen de meşhur ve malûm bir kıssa olması itibariyle uzatmaya lüzum bırakmayacak şekilde sadece dokunup geçmektedir. Hatibin kıssa ile delil getirmek istediğinde kıssanın hepsini naklettiğini görüyor musun? Yoksa bazen bir kısmını naklediyor da bazen hemen dokunup geçiyor mu? Böyle takdiminden dolayı ne hutbede noksanlık oluyor, ne de hatibe itiraz ediliyor. Öyle ise Kur'an'a neden itiraz edilsin? (36)

KISSALARIN İFADE TARZI

Peygamber ve başkalarının kıssalarını naklederken Kur'an'ın son derece dikkat çekici bir üslubu vardır. Kalplerde ve nefislerde derin te'sir meydana getiren bu üslup Kur'an'ın belâğatinden ileri gelmektedir. Bu belâğat ise Kur'an lâfızlarının güzelliğini, nazımının emsalsizliği ve mânâsının yüceliğine dayanmaktadır.

«Kur'an lâfızlarından daha açık ve daha tatlı bir lâfız, onun nazımından daha uyumlu ve dengeli bir nazım göremezsin. Mânâya gelince; akli eren herkesçe malûmdur ki; bu vâdide kendine mahsus özellikleri içinde en ileri ve en üstün mânâlar Kur'an âyetlerinin mânâlarıdır.» (37)

İmam Bakillânî diyor ki; «Kur'an'ın ifade tarzı kendine hastır. Başka üslûplar ona benzemez. Nitekim o bilinen üslûpların da dışındadır. Bugüne kadar bulunmadığı gibi, bundan sonra da arapçada, bu kadar sözle üslûbun güzelliğini korumak ve aynı şekilde; emir, yasak, müjde, tehdit ve kıssalar gibi muhtelif konuları da içine almak üzere Kur'an'ın belâğatiyle boy ölçüşebilecek herhangi bir eser bulunmayacaktır.» (38)

Kur'an üslûbunun özelliklerinden birisi de; kelimeler arasındaki özel irtibattan doğan bir mûsikiye sahip olmasıdır ki; bu ahenk, durak sonlarındaki seslerden gayet güzel nağmeler

(36) Dr. A. Ahmet Bedevî, Belâğatü'l-Kur'an.

(37) Hattabî, Beyânü İcâzû'l-Kur'an, sh.: 28.

(38) Bakillânî, İcâzû'l-Kur'an, sh.: 80-87.

meydana getirmektedir. Belirli bir uyum içinde âyet sonlarının aynı şekilde devamı ve değişmesinde bu mûsiki kendini göstermektedir.

Kur'an'ın bu belâğati ve bu belâğatin taşıdığı yüce mânâlar, İslâm'ın başlangıcında arapların akıllarını başlarından almış ve hidâyete ermelerine en büyük sebep teşkil etmiştir. Yine bu belâgat; her devirde şair ve yazarların, üstünlük ve emsalsizliğinde ittifak ettikleri bir belâğattir.

KISSALARDAKİ TEKRARIN HİKMETİ

Kur'an üslûbunda nazar-ı dikkati çeken bir diğer husus da kıssa mânâlarının muhtelif sûrelerde tekrar edilmesidir. Bu tekrar, kıssanın tamamını değil bazı kısımlarını içine almaktadır. Çünkü Kur'an'ın, kıssaları naklederken gözetip üzerinde durduğu husus, edebî ve fennî inceliklerdir. Bu manevî incelikler, bir tek hâdiseyi muhtelif şekillerde tasvir etmekte ve bu hâdisiye, şartlara ve değişik pozisyonlara göre değişik ibarelerle ifade edilmektedir. ⁽³⁹⁾

Kıssalardan maksat tarihî dokümanları aktarmak değil, bilâkis nasihat, ibret, Allah'a isyandan sakındırmak ve rızasını müjdelemektir. Bunlar ise her yerde aynı derecede bulunmazlar. Kur'an'ın, aynı hâdiseyi çeşitli yerlerde değişik ibarelerle nakletmesinin sebebi budur. Gayelerin değişik olması, edebî tabloların da değişik olmasına yol açmaktadır.

İfadedeki yüksek sanat ve belâgat gözüksün diye kullanılan tatlı ve belîğ ifadelerin çeşitliliği ve yer yer değişik fasıllar için de aynı kıssa bazı yerlerde itnab (geniş), bazı yerlerde ise icaz (öz) tarikiyle anlatılmaktadır. Sözgelimi bir yazar veya şâir bir sözü tekrar etse, ikinci söyleyişi belâgat yönünden birincisi kadar parlak olmaz, kendisinde birtakım dağınıklık, zorlama ve zaaf alâmetleri gözüktür. Kur'an üslûbuna gelince; gerek kıssa, gerekse başka konulardaki bütün tekrarlarda daima belâğatin zirvesindedir.

Şuna da işaret etmek gerekir ki; tekrarın, gerek fert, ge-

(39) Dr. M. A. Halefullah, Kur'an'da Kıssa Tekniği.

rekse cemaatler üzerinde elle tutulur te'siri vardır. Birşey tekrar edildiği zaman zihinlere yerleşir ve kendisini kabul ettirir. Tekrardaki bu te'sir herkesçe bilinen bir hakikattir.

PEYGAMBER KISSALARI KONUSUNDA KUR'ANLA TEVRAT'IN FARKI

«Kur'an bu konuda Tevrat'ın yolundan gitmemiş, nebî ve resûllerin haberlerini onun gibi hikâyeye etmemiştir. Kur'an, kıssalarını nakletmek için bazı peygamberleri seçmiş, ötekilere ise dokunmamıştır. Allah Teâlâ, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e hitaben şöyle buyurmuştur :

— Öyle peygamberler (gönderdik ki) kıssalarını önceden sana bildirdik. Yine öyle peygamberler (yolladık ki) sana onların kıssalarını haber vermedik. ⁽⁴⁰⁾

Kur'an-ı Kerîm bu peygamberlerden bazılarını mevzu-bahs ederken onlarla ilgili bütün haberleri vermek istemez, ancak İslâm dâvasının durumuna, Hz. Peygamber'in, kavmi içindeki pozisyona uygun olanları seçer. Bundan dolayı, Kur'an'da, kıssalarla ilgili olarak Tevrat'taki tafsîlât yoktur. Ayrıca Kur'an, Tevrat'ta olduğu gibi sırf zamanı hedef alıp onu bu kıssaların tertibinde ana unsur olarak kabul etmez. Bu söylediklerimiz, Kur'an kıssalarıyla Tevrat kıssaları arasındaki ana farkı gösterir. Tevrat, zamanı ön plâna alır. Kur'an ise sadece nasihat ve ibret, müjde ve sakındırma, hidâyet ve irşad, İslâmî esasları izah, düşmanlara cevap verme ve Hz. Muhammed (S.A.V.) ile ümmetinin kalplerini takviye etmek gibi gayeleri esas alır. ⁽⁴¹⁾

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de bize peygamber kıssalarını niçin naklettiğini şöyle haber veriyor :

— Andolsun, onların kıssalarını açıklamakta akl-ı selim sahipleri için birer ibret vardır. ⁽⁴²⁾

Yine Allah Teâlâ, elçisi Muhammed (S.A.V.)'e şöyle hitab ediyor :

(40) Nisâ: 164.

(41) Dr. M. A. Halefullah.

(42) Yûsuf: 111.

— Peygamberlerin haberlerinden, kalbini kuvvetle tatmin edeceğimiz her haberi sana kıssa olarak anlatıyoruz. Bu sûrede de sana hak, mü'minlere de bir öğüt ve ihtar geldi. ⁽⁴³⁾

«Bu sûrede sana hak geldi» cümlesi; Kur'an'ın dindarlara, peygamberler ve risâletlerinin mahiyeti hakkında ihtilâf ettikleri mes'elelerde en doğru hükmü belirtmek ve bazı peygamberlere bulaştırılan itham ve iftiraları çürütmek için tarihin gerçek olaylarını naklettiğine dair açık bir işârettir.

İKİNCİ KİTAP

ÂDEM (A.S.)

İDRİS (A.S.)

- 1 — Âdem (A.S.)'in Yaradılışı ve Yüceltilişi
- 2 — Âdem (A.S.) ve İblîs
- 3 — Dersler ve İbretler
- 4 — Kabil ve Habil Kıssası
- 5 — İdris (A.S.)'in Peygamberliği

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz —

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. ÂDEM'İN YARADILIŞI VE YÜCELTİLİŞİ

Âdem'in zuhuru — Âdem'in mevkii — Âdem'in yüceltili-
şi — Meleklerin secdesi ve İblis'in yüz çevirmesi.

ÂDEM (A.S.)'İN ZÜHURU (1)

Hız. Âdem'in yaradılış kıssası, meleklerle Allah Teâlâ arasında geçen şu karşılıklı konuşma ile başlamaktadır: Yüce Allah meleklerle, Âdem ve neslini yeryüzünde halife yapacağını, kendilerini orada yerleştirip otorite sahibi kılacağını haber verir. Fakat melekler bu habere şaşırırlar. Çünkü yeryüzünde Allah'ın halifesi olacak varlık, rahmet ve temizlik yönünden gökyüzündekine eş bir idareyi orada gerçekleştiremeyecekti. Zira Allah Teâlâ, Âdem'den evvel de insan yaratmış, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmışlardı. Melekler Rablerine hitaben şöyle dediler: Şükür olmak üzere, seni ululuğuna yaraşmıyacak şeylerden tenzih ettiğimiz ve ta'zim edip durduğumuz halde, yeryüzünde günah işleyerek bozgunculuk yapacak, kan dökecek bir beşer mi yaratacaksın? Melekler kendilerini yeryüzünde halife olacak kimseden daha üstün ve dünya halifeliğine daha ehil gördükleri için Rablerine karşı böyle söylemişlerdi. Allah (C.C.) ise onlara: Bilmedikleri bir sırrın ve Âdem'in yaradılışında sadece kendisinin bildirdiği bir hikmetin varlığını söyleyerek cevap verdi :

(1) Not: Kur'an-ı Kerim diğer peygamberlerde olduğu gibi Hız. Âdem'i zikrederken peygamberliğini zikretmemiş, fakat Allah'ın ona vasıtasız olarak hitap ettiğini, emredip nehyettiğini, kendisine bazı şeyleri helâl ve haram kıldığını belirtmiştir. Bu durum onun peygamber olduğuna işarettir. Biz de buna binâen insanlık tarihi boyunca geçen peygamberlerin kıssaları meyanında onun da kıssasını Kur'an'da geçtiği şekilde arz ediyoruz.

— Hani Rabbin meleklere: «Muhakkak ben yeryüzünde bir halife yaratacağım» demişti. Melekler de: «Biz seni hamd ile tesbih edip dururken, orada fesat çıkaracak, kan dökecek kimse mi yaratacaksın?» demişlerdi. Allah ise «Sizin bilmediğinizi herhalde ben bilirim» demişti. (2)

Hz. ÂDEM'İN MEVKİİ

Allah, Hz. Âdem'i yarattıktan sonra, yeryüzünde yerleşip kendilerinden faydalanabilmesi için ona eşyanın isimlerini, mahiyetlerini ve özelliklerini öğretti. Sonra da meleklere, küçümsedikleri bu yeni yarattığın kendilerinden daha bilgili ve anlayışlı olduğunu doğrudan göstermek istedi. Bunun için de; akıllarınca gerçekten yeryüzünün halifesi olmaya Âdem'den daha lâıyk iseler, muayyen eşyanın isimlerini ve özelliklerini kendisine haber vermelerini istedi. Fakat melekler cevap vermekten âciz kaldılar ve özür dileyerek Rablerine şöyle dediler: «Ey Rabbimiz! Sana yaraşır şekilde seni tenzih ederiz, senin isteğine itiraz etmeyiz. Bize verdiğin ilimden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi bilir, yaptığın her şeyi yerli yerince yaparsın.»

Yüce Allah, meleklere muallim olması için Âdem'i çağırdı ve: «Ey Âdem! Sordukları şeyleri meleklere haber ver,» dedi. Âdem de her şeyi cevaplandırdı. Böylece de meleklere üstün olduğu meydana çıktı. O zaman Allah, meleklere: «Size, yerde ve gökte olan her şeyi ancak ben bilirim demedim mi? Ayrıca içinizde gizlediklerinizi de, dillerinizle söylediklerinizi de bilirim,» dedi.

— Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretmişti. Sonra eşyayı meleklere gösterip: «Eğer iddianızda doğru iseniz bunların isimlerini bana haber verin» demişti. Melekler de: «Biz seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Her şeyi bilen ve her işi yerli yerince yapan sensin,» demişlerdi. Allah, Âdem'e: «Eşyanın isimlerini meleklere haber ver» deyip de o da meleklere o isimleri haber verince Al

lah: «Size demedim mi ki; göklerin ve yerin gaybını ben bilirim. Açıkladığınızı da, gizlediğinizi de bilirim» buyurdu. (3)

Hz. ÂDEM'İN YÜCELTELİŞİ

Kur'ân-ı Kerim bize, Allah Teâlâ'nın, Âdem'i yarattığı maddeyi şöyle haber vermektedir :

— Rabbın o vakit meleklere: «Ben çamurdan bir insan yaratacağım» demişti. (Sâ'd: 71)

— Andolsun, biz insanı kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık. (Hicr: 26)

— O, insanı (Âdem'i) yanmış kerpiç gibi cınlayan kuru bir çamurdan yarattı. (Rahmân: 15)

Allah, Âdem'i siyah bir çamurdan insan şeklinde tesviye etti. Vutrulduğu zaman cınlayacak derecede kuruyuncaya kadar onu hâlden hâle soktu. Sonra ona rûhundan üfledi. Birdenbire, düşünen, iradesiyle hareket eden, kan, çamur ve sinirden mürekkep bir insan oluverdi.

Sonra Allah, meleklere, kulluk secdesiyle değil, saygı ve hürmet secdesiyle Âdem'i yüceltmelerini emretti. Zira Allah, hiç kimseye kendinden başkası için ibadet kasdıyla yönelmeyi emretmemiştir.

— Rabbın o vakit meleklere: «Ben çamurdan bir insan yaratacağım. O halde ben onun yaratılışını bitirdiğim, ona rûhundan üflediğim zaman siz derhal onun için secdeye kapanın» demişti. (4)

(3) Bakara: 32-33, öğretilen «isimler»den maksat, isimlerin delâlet ettiği varlıklardır. Allah, belli bir sınır koymaksızın, varlıkların bilgisini Âdem (A.S.)'e vermiştir. Yine Allah Teâlâ; insanda, kabiliyetinin gereği olarak, eşyanın hakikatı, eşya üzerinde hâkim olan ilâhî kanunları, fayda ve zarar yollarını gösteren lüzumlu bilgileri de yaratmıştır. Görülen durum da bunu doğrulamaktadır. İnsanoğlu asırlar boyunca bu fitri kaabiliyeti babalarından miras olarak almışlar ve bu sayede kendilerini yeryüzüne hâkim kılan ve Allah'ın «Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım» sözünü gerçekleştiren tabiat kanun ve sırlarını çözebilmişlerdir. Denilmiştir ki; Allah, Âdem'de deniz, dağ, bitki, hayvan, yer ve gök gibi varlıkları, isimlerine dair bilgileri ve özellikle Allah'ın halifesi olacak insanla ilgisi olan ve hayatı göğüsleyebilmesi için ihtiyaç duyacağı ilimleri yaratmıştır.

Bu âyet-i kerîmede, Allah'ın, Âdem'e mahsus kıldığı üç üstünlük vardır.

Birincisi: O'nu kendi eliyle yaratmış olması,

İkincisi: O'na kendi rûhundan üflemesi,

Üçüncüsü: Meleklerle O'na secde etmelerini emretmesi.

MELEKLERİN SECDESİ VE İBLİS'İN YÜZ ÇEVİRMESİ

Allah'ın emrine uyarak meleklerin hepsi Âdem'e secde ettiler. İblis ise kibir ve inadı yüzünden secdeye yanaşmadı. Allah ise —bildiği halde— emrine rağmen kendisini Âdem'e secde etmekten alıkoyan şeyin ne olduğunu sordu. İblis de: Yaradılış yönünden Âdem'den üstün olduğunu, kendisinin ateşten, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını, kendi nazarında ateşin topraktan daha üstün olduğunu ileri sürdü ve alabildiğine kibir gösterdi. O vakit Allah da onu cennetten kovdu ve kibri yüzünden kıyâmete kadar devam eden bir lânetle lânetledi.

— Bunun üzerine melekler toptan secde ettiler. (5) Yalnız İblis (6) kibirlendi ve kâfirlerden oldu. Allah, İblis'e: «Ey İblis! Bizzat kudretimle yarattığıma secde etmekten seni hangi şey alıkoydu? Kibirlenmek mi istedin, yoksa yücelerden mi oldun?» buyurdu. İblis: «Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın,» (7) dedi. Allah ise: «Hemen buradan (cennetten) çık. Zira sen artık rahmetimden kovulmuşsun ve şüphesiz, hesap gününe kadar lânetim senin üstündedir,» buyurdu. (8)

(5) Secde, lügat yönünden eğilmek veya başka tarzda alçalarak tevazu göstermektir. Bilâhare İslâm'da; ibadet kastıyla alnı yere koymak mânâsında kullanıldı. Buradaki secdeden maksat, ibadet secdesi değil, hürmet secdesidir.

(6) İblis; arapça olmayan bir özel isimdir. Ebî Ubeyd'e göre İblis; hayırdan uzaklaşmak veya Allah'ın rahmetinden ümit kesmek demek olan (İblâs)dan türemedir.

(7) Ateşin, çamurdan daha üstün oluşunun izahı şöyledir: Ateş parlak, yüksek, lâtif ve gök cisimlerinin yapısına yakındır. Çamur ise alçak ve karanlıktır. Ayrıca ateş yüksek bir te'sir ve fiile sahiptir. Toprak ise her şeye boyun eğerek ve her şeyden müteessir olur.

(8) Sâd: 73-78.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂDEM VE İBLİS

İblis'in cennetten kovulması — Havva'nın yaratılışı — İblis'in, Âdem'i tahriki — Âdem'in hatası — Âdem'in afvedilmesi ve cennetten çıkarılması — Allah'ın, Âdem'i bahrındırdığı cennetin mahiyeti.

İBLİS'İN CENNET'TEN KOVULMASI

İsyânı, kibri ve inadı yüzünden Âdem'e secde etmeyen İblis'in cezası, hor ve hakir olarak cennetten kovulmak oldu.

İblis, Rabbinden; kıyâmete kadar diri olarak kendisine mühlet vermesini istedi. Allah da, dilediği bir hikmete binâen onun isteğini yerine getirdi. İblis niçin mühlet istediğini şöyle belirtiyordu: Ey Rabbim! Benim helâkime hükmettiğin için ben de bütün gücümle Âdem oğlunu şapıtmaya, onları doğru yoldan ayırmaya ve bunun için mümkün olan her yolu deneyeceğime yemin ederim. Onları aldatıp şapıtabilmem için her türlü gaflet ve zaaf anlarını kollayarak mümkün olan her yoldan onlara ulaşacak ve çoğunu sana karşı nankör yapacağım.

Allah da onu şöyle azarladı: Rahmetimden kovulmuş ve kötülenmiş olarak cennetimden çık. Yemin ederim ki; ben, cehennemi seninle ve sana tâbi olan Âdem oğullarıyla dolduracağım. İblis'le ilgili bu durum, Allah'ın şu âyetle belirttiği durumdur :

— Allah: «Öyleyse hemen in oradan. Artık senin orada kibirlenmen, kafa tutman gerekmez. Hemen çık. Çünkü sen alçaklardansın» dedi. İblis: «Bana kıyâmete kadar mühlet ver»

dedi. Allah da: «Sen mühlet verilenlerdensin» buyurdu. İblis: «Öyle ise sen beni azgınlığa mahkûm ettin. Ben de bu sebeple yemin ederim ki Âdem oğullarını saptırmak için senin doğru yolunun üstünde pusu kurup oturacağım. Sonra, andolsun onlara; önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım. Sen de onların çoğunu şükrediciler olarak bulamıyacaksın» dedi. Allah da şöyle buyurdu: «Ayıplanmış ve rahmetimden kovulmuş olarak çık oradan. Yemin ederim ki; onlardan kim sana uyarsa, cehennemi sizlerden dolduracağım.» (9)

Ayrıca Kur'an İblis'in, bazı sâlih kulları istisna ederek Âdem oğlunu saptırma konusundaki azmini şöyle tasvîr ediyor :

— Hatırla ki, biz meleklere: «Âdem için secde edin» demiştik, onlar da hemen secde etmişlerdi ve İblis etmemiş: «Ben, bir çamur halinde yarattığın kimseye secde eder miyim?» demişti. Yine dedi ki: «Benden şerefli kıldığın bu (adam da) kim oluyormuş, bana haber ver! Eğer beni kıyâmet gününe kadar geciktirirsen, yemin ederim ki Âdem neslini, birazı hariç olmak üzere muhakkak kendime bağlarım.» Allah da şöyle dedi: «Defol git! Artık onlardan kim sana uyarsa, biliniz ki; cehennem sizin cezanızdır. Tastamam bir ceza. İnsanlardan gücünün yettiğini sesinle (şehevî çalgılarla) oynat. Onlara karşı süvarilerinle, piyadelerininle üzerlerine yaygara kopar. Mallarına, evlâtlarına ortak ol, onlara yalan va'dlerde bulun. Şeytan bu! Onlara bir aldanıştan başka ne va'deder? Benim gerçek kullarım var ya, senin onlar üzerinde hiçbir hâkimiyetin yoktur. Rabbin (onlara) vekil olarak yeter.» (10)

Âyetlerin izahı: Allah, meleklerine: Âdem'i selâmlayın, eğilerek ona saygı gösterin, dedi. Hepsi de Allah'ın emrine uydu. İblis ise yüz çevirdi ve şöyle dedi: Topraktan yarattığın kimseye nasıl secde ederim? Ben daha hayırlı olduğum halde kendisine secde etmemi emrettiğin kimseyi niçin bana üstün tuttun, söyle! Şayet kıyâmete kadar beni yaşatırsan, Âdem'in neslini —koruyup himaye ettiğin pek azı müstesna— al-

(9) A'râf: 13-18.

(10) İsrâ: 61-65.

datıp sapıtarak helâk edeceğim. Allah Teâlâ da onu tehdit ederek: Ne istersen yap. Âdem oğlundan kim sana uyarsa cezası cehennemdir. Bu ise tastamam bir cezadır. Allah (C.C.), tehdidine devamla şöyle buyurdu: Onlardan kime gücün yeterse günaha sokup alçalt, gücünü her türlü aldatma yollarında harca, haram servet kazanma ve bunları haram yollarda harcamada onlara ortak ol, nesilleri kâfir yapmada ve onları fesda teşvikte yardımcı ol, onlara boş şeyler va'd et. Sonra Allah (C.C.), mes'elenin diğer cephesini belirterek: Şeytanın, taraftarlarına va'd ettiği şeyler aldatma ve yaldızdan ibarettir. Allah'ın mü'min kullarından olan muhlisler üzerinde İblis'in herhangi bir gücü ve hâkimiyeti yoktur. Çünkü onlar Rablerine güvenip dayanırlar. Yardımcı olarak Allah bu kullara yeter, buyurdu.

Hz. HAVVA'NIN YARADILIŞI

Allah Teâlâ, Hz. Âdem'e, eşiyle birlikte cennete yerleşmesini emretti. Âlimler, Havva'nın cennette ne zaman yaratıldığı konusunda ihtilâf ettiler. Denildi ki; Allah, İblis'i cennetten çıkardığı vakit Âdem orada yapayalnız kaldı. Yanında ülfet edeceği kimse yoktu. Allah onu uyuttu, sonra sol tarafındaki kaburga kemiklerinden bir kemik alıp yerine et koydu. İşte Havva'yı bu kemikten yarattı. Âdem uyandığı zaman baştarafında oturan bir kadın gördü ve: «Sen kimsin?» diye sordu. O da: «Bir kadın,» deyince Âdem: «Sen niçin yaratıldın?» dedi. Havva da: «Bende huzura kavuşasın diye,» şeklinde cevap verdi. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buna işâret vardır :

— ... O Allah ki; sizi bir tek nefisten (Âdem'den), ondan da eşi (Havva'yı) vücûda getirendir. ⁽¹¹⁾

— ... Âdem'den, kendisine ısınsın diye eşini yaratan Allah'tır. ⁽¹²⁾

İBLİS'İN, ÂDEM'İ TAHRİKİ

Allah, Âdem ve eşini cennette yerleştirtince, onlara cennette olan her şeyden istifade etmeyi ve diledikleri cennet meyvesinden yemelerini mübah kıldı. Sadece bir ağaçtan yemelerini yasakladı, o ağaca yaklaşmamalarını ve meyvelerinden tatmamalarını emretti. Eğer aksini yaparlarsa Allah'ın emrine karşı gelmiş olacaklarını ve bu yüzden gelecek ceza sebebiyle kendilerine zulmetmiş olacaklarını bildirdi.

İblîs bu duruma son derece sevindi. Zira bu yasak sayesinde Âdem ve Havva'ya te'sir etmek için bir yol bulmuş oldu. İşin sonunda, örtülü olan avret yerleri açılsın diye bu yasak olan ağacın meyvesinden yemeleri için fısıldamaya ve onları ayartmaya başladı. İblîs, hile ve tahrikinde ileri giderek; melek olmasınlar ve nîmetlerle dolu olan bu cennette kalmasınlar diye Allah'ın bu ağaçtan yemeyi kendilerine yasak ettiğini söyledi ve iddiasında samimi olduğuna dair yemin etti. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Ey Âdem! Sen eşinle birlikte cennette yerleş de, ikiniz de dilediğiniz yerden yeyin, ancak şu ağaca ⁽¹³⁾ yaklaşmayın, sonra zalimlerden olursunuz. Derken, şeytan onlardan gizli bırakılmış o çirkin yerlerini göstermek için ikisine de vesvese ⁽¹⁴⁾ verdi ve: «Rabbiniz size bu ağacı, iki melek olacaksınız, ⁽¹⁵⁾ yahut ebedi cennette kalıcılardan bulunacağınız için yasak etti» dedi ve ayrıca onlara: «Muhakkak ki ben sizin iyiliğinizi isteyenlerdenim» diye yemin etti. ⁽¹⁶⁾

(13) Bu ağacın mahiyeti hakkında âlimlerce ihtilâf edilmiştir. Buğday olduğu söylenmiş. Ayrıca nurma, incir veya mahabbet ağacı olduğu da ileri sürülmüştür. En doğrusu, ne ağacı olduğunu tayin etmemektir. Zira Allah tayin etmemiştir.

(14) Vesvese: Kötü düşünce ve içteki gizli fısıltıdır. Şeytanın insanlara vesvese vermesi ise; içlerinde, insan ruhuna, bedenine ve davranışlarına zararlı olan şeyleri kendilerine süslü gösteren kötü düşünceleri hissetmeleridir.

(15) Burada melek olmaktan kasıt; güçlü olmak, uzun müddet yaşamak, yorucu ve üzüntü verici şeylerden müteessir olmamak gibi, meleklere has özelliklere kavuşmaktır.

(16) A'râf: 19-21.

ÂDEM (A.S.)'İN HATASI

Âdem ve Havva, İblîs'in kendilerine düşman olduğunu unuttular. Fitnenin tuzağına düştüler ve yasak ağaçtan yediler, tadını tattıklarında avret mahalleri kendilerine gözüktü, daha evvel birbirlerinin avret mahallerini görmemişlerdi. Çok edepli olduklarından, açılan yerleri örtmek için hemen yaprak toplamaya başladılar. Rableri onlara günahlarını haber vererek: Ben size bu ağaçtan yemeyin, şeytan sizin apaçık düşmanınızdır demedim mi? dedi.

Bunun üzerine Âdem ve Havva, Allah'a karşı gelmekle işlemiş oldukları günahın derecesini anladılar, son derece pişman oldular ve Rablerine şöyle yalvardılar: Ey Rabbimiz! Emrine aykırı gelip sana isyân ederek kendimize yazık ettik. Bizi bağışla, bize acı. Şayet sen lûtfunla bize acıyıp bağışlamazsan muhakkak zarara uğrayanlardan olacağız.

— Böylece ikisini de aldatarak onları günaha yöneltti. Ağacın meyvesini tattıkları zaman avret yerleri kendilerine açılıverdi. ⁽¹⁷⁾ Onlar da hemen cennet yapraklarından üst üste koyup örtünmeye başladılar. Rableri onlara şöyle nidâ etti: «Ben size bu ağacı yasak etmedim mi? Şeytan size apaçık bir düşmandır demedim mi?» Âdem ve Havva: «Ey Rabbimiz! Kendimize zulmettik, bizi bağışlamaz, bizi esirgemezsen herhalde zarara uğrayanlardan olacağız» dediler. ⁽¹⁸⁾

HZ. ÂDEM'İN AFVEDİLMESİ VE CENNETTEN ÇIKARILMASI

Allah, Âdem (A.S.)'in tevbesini kabul etti :

— Derken, Âdem, Rabbinden birtakım kelimeler aldı. Ona

(17) «Ağacın meyvesini tattıkları zaman avret yerleri kendilerine açılıverdi» sözünü, Reşit Rıza şöyle açıklamaktadır: Yasak ağacın meyvesinden yediklerinde kendilerinde cinsî arzu harekete geçti ve daha önce gizli olan bu arzuyu meydana çıkardı. Bu arzunun meydana çıkmasından dolayı utandılar ve onu örtme ihtiyacını duydular.

(18) Âdem ve Havva...

yalvarıp tevbe etti. O da tevbesini kabul buyurdu. Çünkü tevbe-yi en çok kabul eden, asıl esirgeyen O'dur. ⁽¹⁸⁾

Fakat Allah Teâlâ, Âdem ve Havva'yı cennetten yeryüzü-ne indirdi ve onlara; aralarındaki mes'eeler yüzünden çocuk-ları arasında düşmanlık vuku bulacağını, ömürleri sona erin-ceye dek belli bir zaman dünyadan faydalanıp onu imâr ede-rek orada barınacaklarını, hidâyet ve doğru yolu göstererek onlara yardımcı olacağını, kim yoluna tâbi olursa dünyada gü-nahkârlığa ve bedbahtlığa düşmeyeceğini haber verdi.

— Dedi ki: «Kiminiz kiminize düşman olarak hepiniz ora-dan inin. Yeryüzünde sizin için bir zamana kadar yerleşip kal-mak ve geçinmek vardır. Orada yaşayacaksınız, orada ölecek-siniz ve oradan dirilip çıkarılacaksınız.» ⁽²⁰⁾

— Dedi ki: «Kiminiz kiminize düşman olarak hepiniz ora-dan inin, artık ne zaman benden size hidâyet gelir de kim benim hidâyetime uyarsa o sapmaz ve bedbaht olmaz.» ⁽²¹⁾

ALLAH'IN, ÂDEM'İ BARINDIRDIĞI CENNETİN MAHİYETİ

Âlimler; Kur'an'da belirtilen ve Allah'ın, Âdem'i barın-dırdığı ve çıkmasını istediği cennet hakkında ihtilâf ettiler. O cennet gökte miydi yoksa yerde mi?

Tercih edilen görüşe göre bu cennet yerde idi. Çünkü Al-lah «Yeryüzünde bir halife yaratacağım» âyetinde de belirttiği gibi Âdem'i yerde yaratmış, onu göğe naklettiğini söylememiş-tir.

Ayrıca Allah, semâdaki va'd edilmiş cenneti (ebedilik cen-neti) olarak vassetmiştir. Eğer bu, Âdem'in çıkarıldığı cennet olsaydı, İblis, Âdem'e: «Seni ebedilik ağacına, bir de son bul-mayacak devlete delâlet edeyim mi?» ⁽²²⁾ demeye cür'et ede-mezdi.

Ayrıca ebedilik cenneti, nîmet yeri olup külfet yeri değil-dir. Halbuki Allah, Âdem ve Havva'ya ağaçtan yememelerini teklif etti.

(21) Tâhâ: 123.

(22) Tâhâ: 120.

(19) Bakara: 37.

(20) A'râf: 24-25.

Diğer taraftan Allah Teâlâ, semâdaki **ebedilik cennetine** girenlerin oradan bir daha çıkmayacaklarını belirtmektedir.

— **Onlar oradan çıkarılacak da değildirler.** ⁽²³⁾

— **Bahtiyar olanlar cennetliktirler. Âhiretin gökleri ve yerleri devam ettikçe onlar cennette ebedî olarak kalıcıdır.** ⁽²⁴⁾

Âdem ve Havva, sokuldukları cennetten çıkarıldıklarına göre bu cennetin, kıyâmet günü gerçek mü'minlere va'd edilen cennetten başkası olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bu konuda diğer bir delil de şudur ki; İblîs, secde etmekten geri durunca lânetlendi ve cennetten çıkarıldı. Eğer bu cennet **ebedilik cenneti** olsaydı, Allah'ın gazabına rağmen İblîs oraya giremez ve orada Âdem ile Havva'ya vesvese veremezdi.

Belirttiğimiz bu hususlardan anlaşıldığına göre; Allah'ın, Âdem'i iskân ettiği cenet semâdaki **ebedilik cenneti** değildir.

Cennet, aynı zamanda bahçe demek olduğuna göre, Allah'ın, Âdem'i barındırdığı cennetin; diğer yerlere göre daha yüksek, ağaçlı, mevveli, ılgeli ve bol nîmetlere sahip bir dünya cenneti olarak anlaşılmasına bir engel yoktur. Bu cennet Allah Teâlâ'nın belirttiği şu cennettir :

— **Çünkü senin acıkmaman ve çıplak kalmaman ancak cennettir ve sen orada susamazsın ve güneşte yanmazsın.** ⁽²⁵⁾

Yani bu cennette acıkmaz, çıplak kalmazsın. İçine susuzluğun ateşi, dışına da güneşin harareti dokunmaz. Fakat Âdem ve Havva ne vakit yasak ağacın meyvesinden yediler, işte o zaman meşakkat, imtihan ve kötülükler diyârına indiler.

Âdem ve Havva'nın semâdaki **ebedilik cennetinde** olduklarını ve oradan yeryüzüne indirildiklerini ileri sürenler şu âyeti delil göstermektedirler: «**Hep birlikte oradan inin.**» Buna şöyle cevap verildi: Âyetteki (**hubût**) kelimesi sadece yukardan aşağıya inmek değil, aynı zamanda bir yerden bir yere intikal mânâsına da gelmektedir. Nitekim Hz. Mûsâ, İsrâîl oğullarına: «**Bir şehre inin, orada istediğiniz vardır,**» ⁽²⁶⁾ dedi. Ayrıca Allah Teâlâ, Nûh (A.S.)'a gemiden ayrılmasını emrederek: «**Bizden**

(23) Hicr: 48.

(24) Hûd: 108.

(25) Tâhâ: 18-19.

(26) Bakara: 61.

bir selâmet üzere gemiden in,» (27) buyurmuştur. (Hubût) kelimesi buralarda intikal ve ayrılma mânâlarında kullanılmıştır. (28)

(27) Hûd: 48.

(28) Hz. Âdem'in çıkarılmış olduğu cennetin dünyada olduğuna dair müellifin ileri sürdüğü görüşler Ebu'l-Kasım Belhî ve Ebu Müslim Esfehânî gibi âlimlerin görüşleridir. Bu, aynı zamanda Mutezile mezhebinin de görüşüdür. Bu cennetin Yemen ve Filistin yahut da Kirman yakınlarında olduğunu söylemişlerdir.

Âlimlerin çoğunluğuna göre ise bu cennet, bildiğimiz cennettir. Çünkü âyetteki (*el-Cennete*) kelimesinin başındaki lâm belirli bir cenneti ifade eder. Dünyanın herhangi bir bahçesinin bilinen bir cennet olması, düşünülemez. Ayrıca cennete girilince çıkılmayacağı mes'alesi duruma göre değişir. Mukim olarak girmekle misafir olarak girmek aynı değildir. Nitekim Hz. Muhammed (S.A.V.) de Mi'râc gecesi cennete girmiş ve çıkmıştır. Cennetten yeryüzüne inişin mahiyeti bizce meçhuldür. Mezkûr cennetin o veya bu olmasın mes'alesinin aslını değiştirmez. (Mürtercimler)

DERSLER VE İBRETLER

İnsanın yüceltilişi — Kibrin sonu — Ruhî yükselişe davet — Yeryüzünde ilk yerleşen Âdem değildir — İnsanın maddesi hakkında ilmin görüşü — Kötülükten korunma konusunda ders.

İNSANIN YÜCELTİLİŞİ

İslâma yöneltlen suçlamalardan birisi de, insanı yüceltmediği ve ona üstün bir mevki tanımadığı suçlamasıdır. Nitekim Avusturyalı müsteşrik C. Nibavm (İslâm Medeniyeti) adlı eserinde şöyle demektedir: «İslâm, başlangıçtan bu yana insana pek az değer vermiştir. Kur'an; insanı, maddî yapısının değersizliğine inandırma gayretindedir.»

Bu iddia üzerinde düşünen insafli bir kişi, Kur'an'daki Âdem kıssasının baştan sona bu iddiaya karşı bir cevap teşkil ettiğini görür. Kur'an; hiçbir din, felsefe ve sosyal ekolün ulaşmadığı nisbette insanın değer ve mevkiini yükseltmiştir.

Kur'an'ın; insanı, maddî yapısının değersizliğine inandırmaya çalıştığı iddiasına gelince: Kur'an'ı az-çok bilen bir kimse görür ki; Kur'an bu tutumuyla, insana zayıflık ve güçsüzlüğünü hatırlatmakta, topraktan veya çamurdan yahut meniden—ilmen de böyledir— yaratılmış olduğuna dikkat çekmektedir. (29) Bu ise, haddi aşarak Rabbini inkâr edip azmaması,

(29) İnsanın aslı olan Âdem, daha önce de belirtildiği gibi; toprak, çamur ve kurumuş çamur merhalelerinden geçerek şekillenmiş ve kendisine ruh üflenmiştir. Ondan sonra gelenler ise meniden yaratılmıştır. Meni de asıl itibarıyla topraktır. Zira meni, alınan gıdaların hulâsasıdır. Gıdaları kay-

başkalarını küçük görmemesi için gururunu zapteden bir fren-
dir.

Âdem kıssasında Allah Teâlâ bize; hareketsiz şeylerini ha-
rekete geçirmesi, kaynaklarını kullanması, onlarla yeni buluş-
lara gitmesi ve alabildiğine ilerlemesi için insanı yeryüzünde
halife olarak yarattığını haber vermektedir.

— **Hani Rabbin meleklere, muhakkak yeryüzünde bir ha-
life yaratacağım demişti.** ⁽³⁰⁾ Ayrıca Allah, Âdem'e hitaben şöy-
le buyurmaktadır :

— **O Allah ki, yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için ya-
ratandır.** ⁽³¹⁾

Allah insana, hilâfetin gerçekleşmesini mümkün kılacak
her vasıtayı hazırlamış ve bütün isimleri (eşyayı) ona öğret-
miştir: «Âdem'e bütün isimleri öğretti.» Yani muhtaç olduğu
bilgileri, eşyayı kavramayı ve gerçekleri bilme yollarını ona
öğretti ve kendisinde, bir kaabiliyet olarak bunları yerleştirdi.
Ayrıca Âdem (A.S.)'in yüceltilmesi konusunda karşımıza bir
tablo daha çıkmaktadır ki o da; Allah'ın, ibadet kastıyla değil
de hürmet maksadıyla meleklere, Âdem'e secde etmelerini em-
retmesidir.

— **Ben onun yaradılışını tamamladığım ve ona rûhumdan
üflediğim zaman siz hemen onun için secdeye kapanın.** ⁽³²⁾

Hız. Âdem'i itibar sahnesinde zikrederken, bu itibarın, Âdem
nesline de şâmil olduğunu yine Kur'an'dan öğreniyoruz.

— **Gerçekten biz Âdem oğullarını üstün kıldık. Karada
ve denizde taşıtlara yükledik ve onlara temiz rızıklar verdik,
kendilerini yaratıklarımızın bir çoğuna üstün kıldık.** ⁽³³⁾

Bu âyette bütün Âdem oğlunu yüceltme vardır. Çünkü Al-
lah burada (Âdem oğulları) diye hitap etmekte, cinsleri, ırk-
ları (Sâmî-Arî) renkleri, dişiye-erkeği, kuvvetliyi-zayıfı ayırma-
maktadır.

«Onları karada ve denizde taşıtlara yükledik» ifadesi üze-
rinde düşün. Bu, cidden ulvî bir manzaranın tasviridir. İnsan
nereye varırsa kendisine hizmet edilmektedir. Allah ona ka-

(30) Bakara: 30.

(31) Bakara: 29.

(32) Hicr: 29.

(33) İsrâ: 70.

rada ve denizde kendisini taşıyacak vasıtalar bahşetmiştir. Geçmişte hayvanlar ve küçük gemiler nakil vasıtasıydı. Allah'ın insana, uçak, tren ve büyük gemiler yapma kaabiliyeti vermesiyle bugün bu taşımayı daha geniş mânâsıyla anlamaktayız.

Âyetteki, yeme ve içmede Âdem oğlunun yüksek derecesini tasvir eden «Onlara temiz rızıklar verdik» sözü üzerinde de düşün. Aynı şekilde, insanın bütün yaratıklara üstün olduğunu ifade eden «Yaratıklarımızın bir çoğunu cidden üstün kıldık» ifadesi üzerinde de dur.

İnsanın, kendisini yeryüzünde Allah'ın halifesi olduğunu, meleklerin kendisine secde ettiğini, bütün yaratıklara üstün ve her türlü saygıya lâyık olduğunu bilmesi; manevî yönden yükselmesi ve ahlâkî değerlere sarılması için en mühim teşviktir.

Bütün bu yüce esaslar nerede, insana karamsar nazariyeler açısından bakıp onu yaratıkların en düşük ve en âdisi olarak gören modern (!) felsefeler nerede? J.P. Sartre'a göre insan: Haya: çöplüğünde yaşayan pis bir kurtçuk ve hakir bir böcektir. Niçe'ye göre insan: Uzun bir tekâmül devresinde Allah'ın oyuncak olarak yarattığı bir maymundur.

Kur'an'ın insana bakışı, onda yücelik ve asalet doğurur ve ona üstünlük ve şeref duygularını hissettirirken, bu hasta nazariyeler ondaki bütün idealleri öldürmekte ve onu karanlık ve ümitsizlik oklarının hedefi yapmaktadır.

KİBRİN SONU

Allah kibrin kötü sonucunu bize haber verdikten sonra Âdem kıssasından, kibirden uzaklaşma ve nefret etme hususunda gerekli dersi almış bulunuyoruz.

İblis, kibirlenip Allah'ın emrine boyun eğmeyince Allah onu zillete maruz bıraktı ve hakir vaziyette cennetten kovdu. Allah Teâlâ bunu şöyle belirtiyor :

— Öyle ise hemen in oradan, artık senin orada kibirlenmen, kafa tutman gerekmez, hemen çık. Çünkü sen alçaklar-

Aynı konuda Allah'ın Resûlü de şöyle buyuruyor :

— Kim Allah için tevâzu gösterirse, Allah onu yüceltir. Kim de kibirlenirse Allah onu alçaltır.

Allah'ın Resûlü, kibrin ne olduğunu şöyle açıklıyor :

— Kibir, Hakk'ı kabul etmemek ve insanları küçük görmektir.

Bu tarife göre kibir, enâniyetin ta kendisidir. Kendini beğenen kişi, yeryüzünde ilâh gibi olmak istemekte, Hakk'a boyun eğmemekte, hiç kimseyle samimî olmamaktadır. Çünkü o —kendi zannınca— başkasına tâbi olmak istememektedir. O, kendi emri altındaki insanlara karşı azgın bir zorbadır. Onlara ne bir şahsiyet, ne bir iyilik tanır. Çünkü bu vasıfları en ziyade kendine lâıyk görür. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerîm'de kibrin sonu felâket olarak gösterilmiştir. Bunun için kibirli kimse Allah katında sevimsizdir. «Şüphesiz ki, Allah kibirlenenleri sevmez.»

Kibir, şiddetli azabı ve mü'minler topluluğundan çıkıp, lânetliler zümresine katılmayı gerektirir. Bundan dolayı Allah, İblîs'e şöyle hitab etti :

— O halde cennetten çık. Çünkü şen kovulmuşsun. Şüphesiz kı kıyâmet gününe kadar lânet senin üzerinedir. (35)

Kibir, akıldaki zaafiyetten gelir. İmam Câfer Sadık bu gerçeği en doğru şekilde şöyle tasvir etmektedir: «Kişinin kalbine ne kadar kibir girerse aklında da o nisbette eksilme olur.»

RÛHÎ YÜKSELİŞE DÂVET

Âdem kıssasında, insanı ruhen yükselmeye ve nefsindeki kötü unsurlara hâkim olmaya dâvet vardır. Allah Teâlâ'nın, Âdem'e kendi rûhundan rûh vermesi bunu ifade etmektedir.

— O halde ben onun yaradılışını tamamladığım ve rûhumdan üflediğim zaman siz derhal onun için secdeye kapanın. (36)

(35) Hicr: 35-36.

(36) Hicr: 29.

Kur'an'ın da ifade ettiği gibi insan, çamur maddesinden yaratılmıştır ki; bu madde insan vücudundaki kasları, organları, eti ve kanı temsil eder. İlim de, insan cisminin toprağı teşkil eden unsurlardan meydana geldiğini kabul etmektedir. İnsanın topraktan yaratılmış olmasından yeme, içme, giyme, mesken, mal, mevki ve cinsî arzu gibi birtakım beşerî zevklere temâyüller ortaya çıkmıştır. Yine insan, yapısı gereği, eziyet, harp, darp, kan dâvası, intikam, baskı ve gurur gibi şeylere de meyletmektedir.

İnsan maddeden yaratılmış olmakla beraber, onda Allah (C.C.)'in rûhundan bir nefes bulunmaktadır. «Onun yaradılışını tamamladığım ve ona rûhumdan üflediğim zaman...»

İnsana rûhun üflenışı ilâhî bir sırdır. İnsanı; yaradanına îman etmeye, şükredip O'na dönmeye, dünyada Allah'ın iradesini gerçekleştirmeye, hayır ve hak sevgisi, iyilik, doğruluk ve adalet gibi ahlâkî değerlerle süslenmeye yöneltmesi için Allah bu rûhu ona yerleştirdi. Allah Teâlâ, mü'min kullarını belirirken şöyle buyurmaktadır :

— Onlar öyle kimselerdir ki; Allah îmanı onların kalplerine yazmış ve onları kendinden bir rûh ile desteklemiştir. ⁽³⁷⁾

Burada rûhdan maksat; insanda yaygın olan «canlılık» mânâsında, akla ilk gelen şey değildir. Çünkü canlılık, insan ve hayvanlar arasında ortak bir değerdir. Eğer rûhtan maksat bu dirlik olsaydı; onda Allah'ın, meleklerine kendisi için secde etmelerini emrettiği yücelik olmazdı. Kur'an'da rûh, beden-deki dirilik kastedilerek hiç zikredilmemiştir.

Kur'an'a göre insan; yapısı itibariyle maddî ve rûhî bir varlıktır. Allah'a îman, O'na yöneliş ⁽³⁸⁾ ve ahlâkî yükseliş ile, dünyaya bağlılık ve ondan istifadeyi bir arada bulundurmaktadır.

Belirtilen Kur'an anlayışından ortaya çıkmaktadır ki; en geniş mânâsıyla îman ve ahlâk, insandan ayrı ve ona dışar-

(37) Mucâdele: 22.

(38) Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle te'kid edilmektedir :

— O halde (habibim) yüzünü bir muvahhit olarak dine, Allah'ın o fıt-ratına çevir ki; O, insanları bunun üzerine yaratmıştır. (Rûm: 30)

dan kazandırılmış şeyler olmayıp, bilâkis Allah'ın ona rûhundan üflemesiyle kendi öz varlığından fışkıran şeylerdir.

Buradan da anlaşılmaktadır ki; Kur'an; «**Ahlâkî esasların tamamı müstakil bir varlığa sahip değildir.**» diyen Yahûdî Durkaym ile, «**Ahlâkî değerler insan varlığından fışkıran şeyler olmayıp, bilâkis insanın, içinde yaşadığı maddî, sosyal ve ekonomik gelişmelerin tezahürleridir ve insana kendi dışından yüklenmiş şeylerdir**» diyen tarihî maddeciliğe muhalefet etmektedir.

Kur'an'ın, bu materyalist ekollere muhalefet etmesi garib değildir. Çünkü bu maddeci yorumlar insanın değerli fitratını hesaba katmıyorlar ve ona, Avrupa'da ondokuzuncu asırda bir çok ekollere ve yirminci asrın prensiplerine sirayet eden Darwinizmin yaydığı; insanın aslının maymun olduğu izahına göre muamele ediyorlar. Bu izah, insanı insanlığından soyup onu hayvanlık derekesine indirmektedir.

YERYÜZÜNDE İLK YERLEŞEN ÂDEM (A.S.) DEĞİLDİR (*)

İslâm hiç bir devirde ilme karşı sessiz kalmamış, daima ilmin buluşlarına kucakını açmıştır.

Antropoloji ilmi; âlimlerce bir kısmının bir milyon, bir kısmının yediyüz elli bin, bir kısmının da daha az sene önce yaşadığı hesaplanan ve dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan taşlaşmış kafatası ve kemiklerin tahlil ve incelenmesine dayanarak, yeryüzünde Âdem'den evvel çeşitli insan türlerinin yaşadığını ifade etmektedir.

Cava insanı, antropolojinin bulduğu en eski insandır. Bu nu sıra ile Solo adası insanı, Pithdown, Haydelberg ve Ro-dezya insanı takib etmekte, insan şekilleri üzerinde zaman yönünden yapılmış bu tasnifin sonunda ise, akıllı insana bitişen ilk ata olduğu zannedilen Neandertal insanı gelmektedir.

Kur'an-ı Kerîm, Âdem (A.S.)'den önce dünyada insan bulunduğuna şu âyetle işâret etmektedir :

(*) 40 nolu dipnota müracaat.

— «**Hani Rabbin meleklerle; muhakkak ben yeryüzünde bir halife yaratacağım demişti.**»

Müfessirler arasında halife kelimesinin mânâsı üzerinde iki görüş vardır :

Birincisi: Yeryüzünde Âdem'den önce bir ya da daha çok insan türü vardı. Orada bozgunculuk yapıp **kan döktükleri** için helâk olmuşlardı. Allah, halife yaratacağını haber verince melekler şaşırdılar. Çünkü onlar, halifenin de halef olduğu (yerine geçtiği) kimselere benzeyip onların karakterini taşıyacağına inanıyorlardı. Bundan dolayı da şöyle demişlerdi :

— «**Biz seni hamdinle tesbîh ve seni tenzîh edip dururken, orada fesat çıkaracak, kan dökecek kimse mi yaratacaksın?**» (39)

İkincisi: Allah, Âdem'i halife olarak isimlendirmiştir. Çünkü o, Allah'ın mükellef kulları arasında hükmetmede Allah'a halef olmaktadır. (Onun yerine ve adına hükmetmektedir) ve Allah ona yeryüzünde tasarruf ve diğer mahlûkları üzerinde hâkimiyet yetkisi vermiştir.

Böylece Kur'an'ın, Âdem (A.S.)'den önce yeryüzünde bir insan türünün yaşayıp yok olduğunu haber veren ilmî buluşlarla yanyana yürüdüğünü görmekteyiz. (40)

(39) Bakara: 30.

(40) Rağib el-İsfahânî'ye göre HİLÂFET; asıl görevlinin ölmesi, vazife başında bulunmaması, âciz oluşu veya bunların hiçbirisi olmadığı halde sırf vazifelendirilecek şahsın şerefendirilmek istenmesi sebebiyle, başkasının nöbeti devralması mânâsına gelir.

Buna göre, Hz. Âdem'e niçin hâlife denmiştir? Bu hususta iki görüş vardır :

1 — **Cumhuriyet görüşü:** Bu görüşe göre Hz. Âdem, yeryüzünde Allah'ın hükümlerini ve emirlerini Allah'ın adına tatbik etmekle vazifelendirildiğinden ve böylece şerefendirildiğinden dolayı ona halife denmiştir. Kurtubî der ki: «Başta İbn-i Mes'ûd ve İbn-i Abbas olmak üzere bütün müfessirlerin görüşü budur.» (Kurtubî, c. 1, sh. 263, Mısır bsk.)

Büyük Türk Müfessiri Hamdi Yazır da, Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsirinin, birinci cildinin 300. sahifesinde şöyle der :

«**Bu görüş; Ashâb-ı Kirâm'dan ve Tabiîn'den uzun uzadıya nakledilegelen tefsirlerin hulâsası ve özetidir.**»

Cumhuriyet bu görüşüne göre; Hz. Âdem'den evvel yeryüzünde insan yaşamış değildir. İlk insan, Âdem Aleyhisselâm'dır.

2 — **Azınlığın görüşüne göre;** daha önce yeryüzünde yaşamış varlıkların yerine geçtiği için Hz. Âdem'e, halife denmiştir. Bu, çoğunluğun doğru bulma-

İNSANIN MADDESİ HAKKINDA İLMİN GÖRÜŞÜ

Kur'ân-ı Kerîm bize Âdem ve neslinin yaratılmış olduğu maddeyi şöyle haber veriyor :

— O vakit meleklerle Rabbin şöyle demişti: «Ben bir çamurdan bir insan (Âdem) yaratacağım.» (41)

Âyetinde belirttiği gibi insanın yaratıldığı madde her ne kadar insan şeklini alıncaya kadar çeşitli merhaleler geçirdiyse de asıl itibariyle o, su ve toprak karışımı olan (TÎN) yani çamurdur. Diğer bir âyette Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Andolsun ki biz insanı kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattık. (42)

(Hame-i Mesnun)dan kasıt, kokusu değişmiş siyah çamurdur. Kadı Beyzavî, tefsirinde: O, su ile uzun müddet kaldığı için değişmiş, siyahlaşmış, çamurdur, diyor.

Kur'ân açıklamaktadır ki; insanın aslı ve yaratılışı su ile topraktandır. İnsanın topraktan yaratılmış olduğunu ilim ve vakıa da desteklemektedir. İnsan bedeninden bir parça alıp üzerinde tahlil yaparsan bunun, toprağın meydana geldiği unsurların aynısından oluştuğunu görürsün. Nitekim insan öldüğü zaman da cesedi toprağa dönüşür.

Suya gelince, biyoloji âlimlerinin çoğu hayatın, ilk devirlerdeki okyanusların tuzlu suyunda başladığını kabul etmekte, az bir kısmı ise, tatlı suda başladığını kabul eden nazariyeyi benimsemektedirler.

Hayat sadece suda başlamış değildir. Uzun boylu ilmi araştırmaya girmeden diyebiliriz ki; hayat sadece suya bağlanamaz. Çünkü hayatın bütün şekilleri protoplazma yardımıyla

diğer şâz bir görüştür.

Müellifin iddia ettiği gibi Hz. Âdem'den önce yeryüzünde insana benzer bir yaratığın bulunduğu mes'elesi ispatlanmış değildir; kesin delillere dayanmayan bir nazariyedir. Meleklerin, insan neslinin kan dökeceğini bilmeleri, «daha önce, onlar gibi kan döken bir insan türünü görmüş olmalarıyla mümkündür» denilirse, buna şöyle cevap verilir: Allah (C.C.), Hz. Âdem'i yaratmadan önce meleklerle insan neslinin karakterini bildirmiş olabilir. Ayrıca melekler, Levh-i Mahfûz'a muttali olmak suretiyle veya kıyas yoluyla da bunu bilmiş olabilirler. Çünkü kendileri gibi günah işlemeyen yeni bir varlığın yaratılmasına lüzum yoktu.

Hilâfeti ikinci mânâda anlasak bile, Âdem'in kendisinden önce yaşamış in-

(41) Sa'd: 71.

(42) Hicr: 26.

devam etmekte, gelişimini onda sağlamaktadır. Bir tıp lügati, protoplazmayı şöyle tarif etmektedir: Yarı akıcı ve tatlı bir madde olup, bütün canlı varlıkların kendisinden geliştiği ve tabii hayatın ilk aslı sayılan maddedir. Protoplazmanın meydana geldiği maddeler, su içinde erimiş veya suya karışmış vaziyettedir. Su, protoplazmanın asıl maddesidir. Protoplazma da hayatın esasıdır. Yeryüzünde su ve hayat yan yanadır, biri diğerinden ayrılmaz. «Biz her canlıyı sudan yarattık» ⁽⁴³⁾ diyen Allah (C.C.) ne güzel demiştir.

KÖTÜLÜKTEN KORUNMA KONUSUNDA DERS

Allah Teâlâ bu kıssada bize; şeytanın, babamız Âdem'e olan düşmanlığını haber verdi ve onu, yaklaşmasını yasakladığı ağaçtan yedirerek nasıl aldattığını, yalan ve hile ile Rab-bine karşı nasıl muhalefet ettirdiğini, bu isyanın cezası olarak da cennetten nasıl çıkarıldığını açıkça bildirdi.

Şüphesiz ki; İblîs'in, Âdem'e olan düşmanlığı o zaman bitmiş değildi. Bilâkis bu düşmanlık Âdem nesli üzerinde kı-yâmete kadar devam edecektir. Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle bu-yurmaktadır :

— Ey Âdem oğulları, ana-babanızı cennetten çıkardığı gi-bi sakın size de bir fitne yapmasın. ⁽⁴⁴⁾

Daha önce Allah'ın, Âdem'e rûhundan üflediğini, bundan dolayı da insanda hayır, adalet ve iyilik sıfatları bulunduğunu, diğer taraftan da bu yüce vasıfları kendisinden silip onu fe-nalığa çekmek için çalışan şeytanın aldatmasına mâruz kaldı-

san yerine, daha evvel yeryüzüne hâkim olan cinlerin yerine geçmiş olması da söylenebilir. Nitekim bunu iddia eden ilim adamları da olmuştur. (Bak: Tefsirü'l-Kebîr, c. 2, sh. 165, Tahran, 2. bsk.)

Şüphe yoktur ki İslâm, ilme daima kucak açmış, hiçbir şekilde ilmi haki-katlere ters düşmemiştir. Fakat henüz nazariye halinde olup, doğruluğu kesinlik kazanmamış konularda, Kur'an'ı bu nazariyelerle kayıtlamak yanlış olur. Bu yola gidilirse, nazariyenin tersi ortaya çıktığında, ona tâbi kılınan Kur'an da, ilme ters bir pozisyona itilmiş olur. Nitekim Pitdown insanı, 1912 yılında teş-hir edilmiş ve beşyüzbin yıl önce yaşamış insan-maymun arası bir varlık ol-duğu söylenmişti. Fakat 1952 yılında yapılan bilimsel analizler neticesinde bu-nun; kafatasının üst kısmının ellî sene öncesine ait bir insana, alt çenenin ise altmış sene önce yaşamış bir maymuna ait olduğu tesbit edilmiş ve ilim açı-mından büyük bir skandal ortaya çıkmıştır. (Mürtercimler)

ğını belirtmiştik. İşte insan üzerinde hayır ve şerrin mücadelesi buradan kaynaklanmaktadır. Bunda insan için bir tecrübe ve insan cevheri için bir imtihan vardır. Eğer insan, nefsinin arzularına karşı savaşıp galip gelirse, Allah'ın nîmetlerine ve rızasına nâil olur. Şayet nefsinin arzularına boyun eğerek, şeytanın vesveselerine tâbi olursa, nefsi onu fenalığa sevkeder ve hüsrâna düşenlerden olur.

Burada okuyucu, şeytana karşı gerekli tedbiri alsın ve dünya ve âhiret saadetini sağlayan rûhî üstünlüğe ulaşmak için nefsiyle mücadele etsin diye şeytandan ve onun insan üzerindeki vesvese ve te'sirinden birazcık olsun bahsetmek münasip olacaktır.

İblis ve şeytanların mahiyeti: İblis, şeytanların babası olup onların ilk aslıdır. İblis ve şeytanlar; cinler topluluğunun isyancı olanlarıdır.

— **Ancak İblis cinden idi de Rabbinin emrinden çıktı.** (45)

Cinler ise, akıllı ve irade sahibi rûhlardan bir kısım olup, insanın sorumlu olduğu şeylerden onlar da sorumludur. Ancak onlar, beşer yapısından soyulmuş, duyu organlarından gizli, tabiatları ve gerçek şekilleriyle görülemeyen varlıklardır. İblis hakkında Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— **Muhakkak İblis de, İblis'in kabilesinden olanlar da sızi, kendilerini göremiyeceğiniz yerlerden görürler.** (46)

Cinler ateşten yaratılmışlardır. «Cinleri de daha önce şiddetli ateş alevinden yarattık.» (47)

İblis, Rabbine hitaben: «Beni ateşten yarattın,» diyor.

Cinler gurup guruptur. Bir kısmı sâlih olup, hayır işler, bir kısmı da sapık olup bozguncudurlar.

(45) Kehf: 50.

(46) A'râf: 27. Cin ve şeytanları görememiş olmamız onların yokluğunu gerektirmez, Tabiatta insanın duyu organlarından gizli birçok işler vardır. Âlimler yakın zamanlarda elektrik ve mikrop gibi bazı gizli şeylerin varlığını keşfetmişlerdir. Bunlar keşfedilmeden evvel yoktu da insan bunları keşfettikten sonra mı var oldular? Akıllı bir kimse asla bunu söyleyemez. Bunun gibi, sırlarını insan oğlunun keşfedemediği daha nice şeyler vardır. Cin ve şeytanlar da gayb âlemlerinden olup onların varlığını bize Kur'an haber vermiştir. Bunlar insan duyularının sınırına girmeyen şeylerdendir.

(47) Hicr: 27.

— Doğrusu biz cinlerin içinde sâlih olanlar da var, sâlih olmayanlar da var. Çeşit çeşit mezheplere, guruplara ayrılmı-sız. (48)

Şeytanlar insanların düşmanıdır: İblîs ve beraberinde-ki düşmanlar, insanlık bünyesinde bâtil ve şer âmillerinin kuvvetlenmesi için gayret sarfeden düşmanlardır. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Şeytanın izini takib etmeyin. Çünkü o gerçekten size apaçık düşmandır. Şeytan size ancak kötülüğü, hayâsızlığı ve Allah'a karşı bilmeyeceğiniz şeyleri söylemenizi emreder. (49)

Allah Teâlâ, ister peygamber olsun isterse olmasın, her-kese, vesvese veren, kötülüğü süslü gösteren ve kötülüğe tahrik eden bir şeytanı yoldaş etmiştir. Nitekim şöyle buyurmak-tadır :

— Böylece biz her peygambere, insan ve cin şeytanları-nı düşman yaptık. O şeytanlar (aldatmak için) birbirlerine yal-dızlı söz söylerler. (50)

Müslim'de rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber; «Her bi-rinize cinlerden bir arkadaş tayin edilmiştir» buyurunca, as-hâb: Size de mi ey Allah'ın Resûlü? demişler. Hz. Peygamber de: «Evet, bana da. Ancak Allah bana cinne karşı yardım eder de selâmeti bulurum. O bana ancak hayrı emretmektedir.» (51) buyurmuşlardır.

Älemde kötülüğün kaynağı şeytanlardır: Yeryüzünde şer ve bozgunculuğun dâvetçileri şeytanlardır. Herkese; cinsel ar-zu, makam hırsı, hâkimiyet isteği, taşkınlık ve fesada meyl gibi, nefsin hoşlandığı şeyleri süslü gösteren hep bu şeytandır. İnsanlar arasına kin ve düşmanlığı sokan, kardeşle kardeşin, karıyla kocanın, toplumla gurupların arasını açan da bu şey-tandır. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Mü'min kullarıma söyle ki, (kâfirlere) sözün en güzeli-

(48) Cin: 11.

(49) Bakara: 168-69.

(50) En'âm: 112.

(51) Hadîsteki «Selâmeti bulurum» ifadesi «Cinnim de müslüman oldu» şeklinde de terceme edilmiştir. (Mütercimler)

ni söylesinler. Çünkü şeytan aralarına fesad sokar. ⁽⁵²⁾

Kalbin yarasını saran ve şeytanı uzaklaştıran güzel söze mukabil, gelişigüzel söylenip kötü şekilde karşılık verilen, ahenk ve sevgi havasını birdenbire düşmanlık ve huzursuzluk havasına çeviren kaba ve katı sözlerle şeytan, mü'minlerin arasını bozar.

İnsana; yoksullara ikram etmenin, malı tüketeceğini ilham eden, hırs ve cimrilikle malı saklayıp ehil olanlara vermemeyi emreden de yine şeytandır.

— Şeytan sizi fakir olacaksınız diye korkutur. Size cimriliği emreder. ⁽⁵³⁾

İçki ve kumar, insanların arasını açmak için şeytanın en ziyade önem verdiği şeylerdendir. Çünkü bunlar; günah, yıkım, insanlar arasında düşmanlık ve insanları Allah'ı zikirden uzaklaştırma vasıtalarındandır. Nitekim Yüce Mevlâ şöyle buyuruyor :

— Ey iman edenler! İçki, kumar, (tapınmaya mahsus) dikili taşlar, fal okları ancak şeytanın işinden birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki muradınıza eresiniz. Şeytan, içkide ve kumarda ancak aranızı kin ve düşmanlık sokmak, sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık siz hepiniz vaz geçtiniz değil mi? ⁽⁵⁴⁾

İsraf da şeytanların sıfatlarından olup onların teşvikleriyle meydana gelir. Çünkü israf nankörlüğe götürmektedir.

— Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleri olmuşlardır. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür. ⁽⁵⁵⁾

Bugün dünyada insanları fuhşa teşvik eden, kadınların fitne ve avret yerlerini gösteren, sözümona elbiselerin icad ve sürümünü artıran cinsî sapıklık da yine şeytanın ilham ve teşvikiyledir. Yine günümüz dünyasında kadın ve erkeklerin çıırılçıplak dolaştıkları çıplaklar kampı kurmak gibi ahlâkî dejenerasyonlar, barlarda ve hippiler arasında cereyan eden adî hareketler tamamen şeytanın vesvesesiyle olmaktadır. Cenâb-ı Hak, çağımızda olduğu gibi, bunların başlayıp yaygınlaşma-

(52) İsrâ: 53.

(53) Bakara: 267.

(54) Mâide: 90-91.

(55) İsrâ: 27.

sından ve törenleşmesinden önce şeytanın bu oyununu bize haber vermiştir.

— Ey Âdem oğulları! Şeytan ana ve babanızı, fena yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak nasıl cennetten çıkardıysa, sakın size de bir fitne yapmasın. ⁽⁵⁶⁾

Şeytanların mü'min üzerinde hâkimiyeti yoktur: İman insan nefesine ışık saçar, kalbi nurla doldurur. Nefis aydınlanıp, kalp nurlanınca şeytanın kötü tahrikleri yok olur. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Kur'an okumak istediğin zaman derhal o kovulmuş şeytandan Allah'a sığın. Gerçek şudur ki; iman edenler ve Rablerine güvenip dayananlar üzerinde şeytanın hiç bir hâkimiyeti yoktur. ⁽⁵⁷⁾

— Biz şeytanları, inanmayanların dostları yaptık. ⁽⁵⁸⁾

— Şeytanı kovmada; kalben Allah'ı zikretmek, gizli ve âşikâr her yerde Allah'ın murakabesini hissetmek kadar kuvvetli bir şey yoktur. Allah'ı zikir, gönül gözünü açar ve insan benliğinde hak sevgisini ve hayır âmillerini kuvvetlendirir. Buna mukabil kötülük ve bâtıla karşı meylî azaltır. Öyle ki; artık şeytanın insana nüfûz edebileceği bir kapısı kalmaz. Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Müttakiler, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman Allah'ı ve azabını düşünürler, bir de bakarsın ki, onlar doğru yolu bulup şeytanın vesvesesini atmışlardır bile. ⁽⁵⁹⁾

Âyetin kısa izahı: Gerçekten müttakiler, kendilerini günaha sürüklemek için şeytandan ve onun iğvasından geldiğini hatırlarlar, şeytana uyanlar için Allah'ın cezasını, Allah'a itâat edenler için de mükâfatını düşünürler ve birdenbire hayırla şerri, hakla batılı birbirinden ayırabilen basîret sahibi kimseler oluverirler ve nefislerinden şeytanın vesvesesini uzaklaştırırlar. Şeytanın, ancak Allah'ı anmaktan vazgeçtiği zaman insana hâkim olduğunu belirtmek gerekir. Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

(56) A'râf: 27.

(57) Nahl: 98-99.

(58) A'râf: 27.

(59) A'râf: 201.

— Kim Rahmân'ın zikrinden gafil olursa, biz ona şeytanı musallat ederiz. Artık şeytan onun ayrılmaz arkadaşdır. ⁽⁶⁰⁾

Allah, kendisini zikre devam eden kimseden şeytanı nasıl uzaklaştırırsa, kendisini zikirden gafil olan kimseye de arkadaş olacak bir şeytanı öylece müyesser eder.

Özet olarak diyebiliriz ki; gayb âleminde ismi şeytan olan bir yaratık vardır, duyularımız onu kavrayamaz. Nefislerimizde onun büyük te'siri vardır. Benliğimize girer ve orada şer faktörünü geliştirir. Allah Teâlâ Kur'an'da şeytanın bu te'sirini «vesvese, tahrik ve çarpma» olarak isimlendirmiştir. Biz her ne kadar kaynağını bilmesek de, benliğimizde, bunun te'sirini hissetmekteyiz. Şeytanların ruhlardaki bu te'siri, mikropların bedendeki te'sirine benzer. Mikrop, bedendeki bütün zaaf hallerini fırsat bilip içeri nüfûz eder. Mikrobu mağlûp edip bertaraf etmek üzere vücuda yayılan belirli tıbbî usûlleri kullanmak suretiyle mikroptan sakınıp korunmak kolay olmaktadır. Aynen bunun gibi, şeytanın te'sirinden de; Allah'a inanmak, her an ilâhî kontrolü hissetmek, daima ona yalvarıp, Allah'a karşı samimî bir kullukla rûhları takviye etmek, gizli ve âşikâr her türlü kötülüğü bırakmak suretiyle korunmamız mümkündür. Böyle olursa nefiste; bâtıldan tiksınme, hakkı sevmek ve hayır yapma kaabiliyetleri kökleşir. O zaman şer ve bâtıla çağırان bu şeytanlardan nefislerimizi korumuş oluruz.

Kur'an'da şeytandan sakındırılmamız, bedenimizde meydana gelen rahatsızlığı nasıl kontrol ediyor ve tedavisi için hemen tıbbî vasıtalarla baş vuruyorsak, duygu, düşünce ve arzularımızı da aynı şekilde kontrol etmemiz ve bunları da asla ihmal etmememiz içindir. Nefislerimizde bâtıla ve kötülüğe karşı ne zaman bir meyil hissedersenek hemen onu Allah'ın gösterdiği usûllerle doğrulturuz.

— Eğer şeytandan bir fit gelip seni dürterse hemen Allah'a sığın. Çünkü O, hakkıyla işittici, tam bilicidir. ⁽⁶¹⁾

— De ki, sığınırım insanların Rabbine, insanların yegâne malikine, insanların ilâhuna, o sinsi şeytanın şerrinden ki o, in-

sanların göğsüne daima vesvese verendir. (O şeytan) gerek insandan, gerekse cinden olsun. (62)

Kur'an belirtmektedir ki; vesvesenin kaynağı sadece cin şeytanları değildir. Ayrıca, hareketlerinde ve kötülüğü telkinde şeytanlar gibi olan insanlar da vardır. Nitekim Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Onları şeytan istilâ etmiş, artık o, bunlara Allah'ı hatırlamayı bile unutturmuştur. Bunlar şeytanın taraftarlarıdır. Gözünüzü açın ki şeytanın taraftarları gerçekten zarara uğramış olanlardır. (63)

Tevbe şeytanı kovar: Şeytan, ağacın meyvesinden yedirmek ve Allah'ın kendilerine yasak ettiği şeyi irtikab ettirmek suretiyle Âdem ve Havva'yı aldatmaya muvaffak oldu. Ancak, şeytanın tuzagına düştükten sonra Âdem ve Havva'nın kalbinde hayır duyguları uyandı ve bu güzel duygular şeytanın vesvesesine galip geldi. Bunun üzerine tevbe ettiler ve şöylece Allah'a yöneldiler :

— Ey Rabbimiz! Kendimize yazık ettik, eğer bizi bağışlamaz, bizi esirgemezsen her halde zarara uğrayanlardan olacağız. (64)

Allah onların tevbelerini kabul, dualarına icabet etti :

— Derken Âdem, Rabbinden kelimeler belleyip O'na yalvardı. Allah da tevbesini kabul etti. Çünkü tevbeyi en çok kabul eden, asıl esirgeyen O'dur. (65)

Tevbe ve Allah'a teveccüh ile, iyilik kötülüğe galip gelir. Ne zaman da iyilik kötülüğe galip gelirse şeytan perişan olur ve insan, Allah'ın hidâyetiyle yüz yüze gelir.

Ey mü'min! Eğer senin de ayağın kayar, günah işlersen, önünde senden önce Âdem (A.S.)'in takib ettiği bir yol vardır. O yol, şeytanın hâkimiyet ve vesvesesinden kurtulduğu tevbe ve temiz bir hayata yeniden başlama yoludur. Böylece şeytanın vesvese ve hâkimiyetinden kurtulursun.

(62) Nâs: 1-3.

(65) Bakara: 37.

(63) Mücâdele: 19.

(64) A'râf: 23.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KABİL VE HABİL KISSASI

Kabil ve Habil, Âdem (A.S.)'in iki oğludur. İçinde mü'minlerin faydalanacağı ibret ve hikmetler bulunduğu için Kur'an onların kıssasını nakletmiştir.

Kabil, şer unsurlarıyla kaynaşmış, hasta şahsiyet sahibi bir kişiydi. Davranışlarına; ihtiras, günah ve Hakk'a isyan faktörleri hâkim oluyordu. Kardeşi **Habil** ise Hakk'a teslim olan, müttakî ve sâlih bir kimseydi. Kardeşiyle aralarında, benzeri hayat boyunca daima devam edecek ve insanlar arasında vuku tabiî sayılacak bir anlaşmazlık ve mücadele baş gösterdi. Bu mücadele; Kabil'in, kardeşi Habil'i öldürmesiyle neticelenen hayır ve şerrin mücadelesiydi.

Aralarında vuku bulan kavganın sebebine dair iki görüş vardır.

Birincisi: Habil koyun sürüsü sahibi, Kabil ise çiftçi idi. Her biri birer kurban takdim ettiler. Habil, sürü içindek en güzel koçu seçip kurban etti. Kabil ise mahsul içinde en kötü buğdaydan seçip takdim etti. Her ikisi de kurbanlarını Allah'a arzettiklerinde hemen gökten bir ateş indi, Habil'in kurbanını yakıp yedi, Kabil'inkini ise bıraktı. Kabil anladı ki; Allah, kardeşi Habil'inkini kabul etti, kendisinin takdim ettiğini kabul etmed. Derhal içine kıskançlık düştü ve kardeşini öldürdü.

İkincisi: Rivâyet edildiğine göre, her batında Âdem (A.S.)'in bir oğlu, bir kızı oluyordu. Bir batından olan kızı öteki batından olan erkekle evlendiriyordu. Önce Kabil bir kız kardeşle beraber dünyaya geldi. Sonra da Habil bir kız kardeşle

beraber doğdu. Kabil ile beraber doğan kız kardeş, insanların en güzel yüzlüsüydü. Âdem (A.S.) onu Habil'e evlendirmek istedi. Fakat Kabil buna razı olmadı ve babasına: Ben ona, Habil de kendi kardeşine daha münasıptır, ayrı batınlar arasında evlendirme Allah'ın emri değil, senin görüşündür, dedi. Bunun üzerine Âdem, iki oğluna şöyle dedi: İkiniz de birer kurban takdim edin. Hanginizinki kabul edilirse bu güzel kıızı onunla evlendireceğim. Allah, Habil'in kurbanını, onu yeyip yutan bir ateş göndermek suretiyle kabul etti. Bunun üzerine Kabil kardeşini kıskanarak öldürdü. Kur'an, Kabil'in kurbanının kabul edilmediğine şöyle işâret etmektedir :

— Onlara Âdem'in iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Hani onlar Allah'a (yaklaştıracak) birer kurban takdim etmişlerdi de, ikisinden birininki kabul edilmiş, öbürününki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul olunmayan (Kabil), diğerine: «Seni elbette öldüreceğim» demişti. Beriki de (Habil): «Allah ancak takvâ sahiplerininkini kabul eder. Yemin ederim ki; beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi uzatmam. Çünkü ben kâinatın Rabbi olan Allah'dan korkarım. Şüphesiz dilerim ki, sen kendi günahınla birlikte benim günahımı da yüklenesin de cehennemliklerden olasın. İşte zalimlerin cezası budur.» Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye cür'etlendirmiş ve onu öldürmüştü, bu yüzden de zarara uğrayanlardan olmuştu. ⁽⁶⁶⁾

Allah Teâlâ'nın şu sözü üzerinde birazcık duralım :

«İkisinden birininki kabul edilmiş, öbürününki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen (Kabil) diğerine: «Seni elbette öldüreceğim» demişti. Beriki de: «Allah ancak takvâ sahiplerininkini kabul eder» diye cevap vermişti.»

Kardeşi Kabil'e hitab ederken Habil'in kulanmış olduğu «takvâ» ⁽⁶⁷⁾ kelimesi, Kabil'in nefsindeki kötülük arzusuna hâkim olmaya müsait bir kelimeydi. Fakat ne yazık ki Kabil, tak-

(66) Mâide: 27-30.

(67) Takvâ; insanın, yapmış olduğu ibadeti Allah rızası dışında herhangi bir maksatla yapmaması, bu konuda ortaklık kabul etmemesi ve nefsinin kusurağundan dolayı korku ve titizlik göstermesidir.

vâ tâat ehlinden değildi. Bundan dolayı Allah, onun takdim ettiği şeyi kabul etmedi. Neticede kalbini bürüyen haset onu, kardeşini öldürme azmiyle dolup taşırdı. Sonra Hak Teâlâ'nın, mazlum kardeşin dilinden hikâye ettiği şu sözüne geçelim :

«Yemin ederim ki, beni öldürmek için elini bana uzatsan, ben seni öldürmek için elimi uzatacak değilim. Çünkü ben kâinatın Rabbi olan Allah'dan korkarım.»

Bu arada Habil'in, kötülüğe kötülükle karşılık vermeyen, kendine hayrın hâkim olduğu, takvâ ile yoğrulmuş müsbet şahsiyeti apaçık önümüzde parlamaktadır. Kim Allah'dan korkarsa başkasına tecâvüz edemez. Allah korkusu yeryüzünde günahlara karşı en büyük engeldir. Eğer terbiyeci ve ıslâhçılar, insanları Allah'a, işlerinde Allah'ın murakabesine ve O'na karşı gelmekten çekinme inancına yöneltmeyi bilselerdi, barış ve huzurun hâkim olduğu kaynaşmış bir toplum kurabilirlerdi.

Kendisine kötülüğün hâkim olduğu Kabil ise, o âdi cinayeti işlemiş oldu. «Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye cüretlendirmiş ve onu öldürmüştü. Bu yüzden de zarara uğrayanlardan olmuştu.»

Aslında mücadele Kabil ile Habil arasında değil, bilâkis Kabil ve kendine daima kötülüğü emreden nefsi arasında, yine Kabil ve şer faktörüyle kötü arzular arasında cereyan etmişti. Kabil'e gerekirdi ki; bu arzulara karşı çıksın, dizginlerini eline alıp bunların esiri olmaktan kurtulsun. Ne yazık ki o, zaafının ve kabaran arzusunun önünce âciz kaldı. Nihayet günah arzusu, kardeşini öldürmeye dönüştü. İşte bu, haset çeşitlerinin en şiddetlisidir.

Haset, kendisiyle yerde ve gökte Allah'a isyân edilen ilk günahdır. Gökteki; İblis'in Âdem'e olan hasedi, yerdeki ise; Kabil'in Habil'e olan hasedir.

Kargadan alınan ders: Kabil, kardeşini öldürünce cesedini ne yapacağını bilmeksizin meydanda bıraktı. O sırada Allah, biribirleriyle döğüşen iki karga gönderdi. Karganın biri diğerini öldürdü, gagası ve ayaklarıyla hemen bir çukur kazdı ve ölü kargayı oraya atıp gömdü. Kabil, ölü kargayı gömen

kargayı görünce kalbi yumuşadı ve kargadan daha az şefkatli olmayı içine sindiremedi. ⁽⁶⁸⁾ Yaptığı işin üzüntüsü ve pişmanlığı içinde: Şu kargadan daha az mı şefkatliyim? diyerek kardeşini toprağın altına koyup örttü. Cenâb-ı Hak bu hâli şöyle belirtiyor :

— Sonra Allah bir karga gönderdi. O, yeri eşiyordu ki ona (Kabil'e), kardeşinin ölüsünü nasıl örteceğini gösterebilirsin. Kabil: «Yazıklar olsun bana. Şu karga gibi bile olup da kardeşimin cesedini örtmekten âciz mi kaldım?» dedi. Artık o, pişmanlığa düşenlerden olmuştu. ⁽⁶⁹⁾

(68) Denildi ki; Kabil, kardeşini öldürünce cesedi bıraktı. Allah, Habil üzerine toprak saçan bir karga gönderdi. Kabil, Allah'ın ölümünden sonra Habil'e namlı değer verdiğini görünce üzülüp pişman oldu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İDRİS (A.S.)'İN PEYGAMBERLİĞİ

İdris (A.S.), Kur'an'da isimleri geçen peygamberlerdendir.

— İsmâil'i, İdris'i, Zü'l-Kıfl'i de hatırla. Onların her biri sabredenlerdendi. ⁽⁷⁰⁾

— Kitapta İdris'i de an. Çünkü o sadık bir peygamberdi. Biz onu pek yüce bir yere yükselttik. ⁽⁷¹⁾

Kur'an-ı Kerim onu şu sıfatlarla tanımlamıştır: Sabır, doğruluk, yücelik.

İdris (A.S.) hakkında âlimlerin görüşleri şöyle özetlenebilir: Kabil'in neslinin hidâyete ermesi, küfür ve taşkınlıktan vazgeçip Allah'a tevbe etmesi ve Allah'ın nizamı doğrultusunda yürütmesi için kendisine Cebrâil'in ilk vahiy getirdiği peygamberdir.

Kur'an, onun hayatı ve tebliğ vazifesinden uzun uzadıya bahsetmemiştir. Ayrıca onun hayatıyla ilgili sabit bir tarihî kayıt da yoktur. İdris (A.S.)'in hayatından söz edenlerin en belli başlısı, kendisinden bazı kırıntı malûmatlar aktaracağımız «Tarihü'l-Hükemâ» kitabıdır. Bunları, kat'î tarihî gerçekler olarak değil de, malûmat kabilinden nakledeceğiz :

Bilginler, İdris (A.S.)'in doğumu ve yetişmesi konusunda ihtilâfa düşmüşlerdir. Bir kısmı, İdris'in Mısır'da doğduğunu söylemiş ve onu **Hermesler Hermes** (krallar kralı) diye isimlendirmişlerdir. (Menef'de (Kahire yakınında eski Mısır başkenti) doğmuştur. Demişlerdir ki; Hermes Yunancadaki **Ermis**

(70) Enbiyâ: 85.

(71) Meryem: 56-57: «Biz onu yüce bir yere yükselttik»den maksat; peygamberlik, Allah'a yakınlık ve insanlar arasında isminin yüce olmasıdır. Cenâb-ı Hakk'ın, Hz. Muhammed (S.A.V.) hakkında «*Senin şanını yücelttik*» buyurması da bunun gibidir. Bir rivâyete göre yüce yerden kasıt, İdris (A.S.)'in semâyâya yükseltilmesidir. Buhârî ve Müslim'de bunu te'yid eden hadisler vardır.

(Hurmuz) dir. **Hermes** olarak arapçalaştırılmıştır. İbrânilere göre ise o, **Hanuh**'dur. **Uhnûh** olarak arapçaya girmiştir. Allah Teâlâ onu, apaçık arapça olan Kur'an'da **İdris** diye isimlendirmiştir. **Hermes** (İdris) Mısır'dan çıkıp bütün yeryüzünü dolaştı, tekrar Mısır'a döndü. Bilâhare Allah onu, seksen iki yaşındayken kendi katına yükseltti.

Diğer bilginlere göre; İdris, Babil'de doğup büyü müştür. Daha çocukluk yıllarında, babasının ceddinin cediti olan Şît (A.S.)'in ilmini elde etmiş, büyüyünce Allah ona peygamberlik vermiştir. Bunun üzerine, insanlardan bozguncu olanları, Âdem ve Şît (A.S.)'in dinine aykırı hareket etmekten sakındırmıştır. Onlardan az bir kısmı kendisine itaat etmiş, çoğu ise karşı gelmiştir. Netice o ve taraftarları Babil'den çıkıp Mısır'a gittiler. Orada yerleşip halkı iyiliğe çağırıp kötülükten menetmeye ve Allah'a itaate dâvet ettiler. Ayrıca denildi ki; İdris, insanları Allah'ın dinine, tevhide, yaradana ibadete, dünyada sâlih amel işleyerek âhiret azabından kurtulmaya dâvet etti. Onları dünyada zühde ve adaletle iş yapmaya çağırdı. Nasıl kılınacağını da açıklayarak namaz kılmalarını, her ayın belirli günlerinde oruç tutmalarını emretti. Onları din düşmanlarına karşı cihada teşvik etti. Fakirlere yardım olmak üzere onlara zekât vermeyi emretti.

Yüzük kaşında şu ibare yazılıydı: «Allah'a îman zafer doğurur.»

Cenaze namazı kıldıracağı zaman kuşandığı kemerde şu yazılıydı: **Mutlu kişi, nefsini bilip gören ve Rabbi katında amel-leri kendine şefâatçi olan kimsedir.**

Bazı sözleri :

* Hiç kimse; kullarına verdiği nîmete denk şekilde Allah'a şükretmeye muvaffak olamaz.

* Allah'a dua ettiğiniz zaman niyetiniz hâlis olsun. Oruç ve namazda da böyle yapın.

* Dünyalıklarına bakıp insanlara hased etmeyin. İZra bunlardan faydalanmaları pek azdır.

* Yetecek kadarla yetinmeyene hiçbir şey yetmez.

* Nefsin hayatı hikmettedir.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

NÛH (A.S.)

1 — Nûh (A.S.)'un Kıssası

2 — Tûfan

3 — Dersler ve İbretler

BİRİNCİ BÖLÜM

NÛH (A.S.)'UN KISSASI

Put ve sahte ilâhlara tapınma — Allah'a dâvet — Kâfirlerin kibirlenmesi — Nûh dâvetini sürdürüyor — Öldürücü inat — Allah'a şikâyet — Nûh'un, dikkatleri Allah'ın kudretine çekmesi — Nûh'un tehdit edilişi.

PUT VE SAHTE İLÂHLARA TAPINMA

Nûh Peygamber; Allah'ın, putlara ibadete yönelip küfür ve sapıklığa daldıklarında kavmine ilâhî tebliğ üzere gönderdiği ilk resûldür (1)

Kur'ân-ı Kerîm, Nûh kavminin tapmış olduğu putların isimlerini, kavminin ileri gelenlerinin ağzından şöyle belirtmiştir :

— **Sakın taptıklarınızı bırakmayın. Hele «Ved»den, «Su-vâa»dan, «Yegûs»dan, «Yeûk»dan ve «Nesr»den vazgeçmeyin dediler. Hakikaten onlar bir çoklarını baştan çıkardılar. (2)**

«Sakın ilâhlarınızı bırakmayın» kavlinden de anlaşılacağı üzere, Nûh kavminin başka ilâhları da vardı. Söylendiğine göre bunlar, gezegen yıldızlardı. Gece doğup gündüz kayboldukları için putları, kendilerini bu ilâhlarına yaklaştırsınlar diye birer aracı yapmışlardı.

(1) Bu durum, Buhârî ve Müslim'deki şefâat hadisinde şöyle belirtilmiştir: Nûh, yer halkına gönderilen ilk Resûldür. Bazı âlimler bu hadisi şöyle te'vil etmişlerdir: Nûh, Âdem ve İdris'in risâletiyle gönderilmiştir. Buna göre Nûh,

Hız. Nûh, kendilerini Allah'a dâvet ederek kavmi arasında uzun müddet kaldı. Hak Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Gerçekten biz Nûh'u, kavmine peygamber olarak gönderdik de, aralarında bin seneden elli yıl eksik (950) sene kaldı. (3)

Fakat bu müddet onlara fayda vermedi. Nûh (A.S.)'un peygamberliğine ancak pek azı inandı. Baba, erginlik çağına gelen oğluna, ömrü boyunca kat'ıyyen Nûh'a uymamasını tavsiye ediyordu. Bundan dolayı birbirlerine, şirk üzere yaşamayı miras bıraktılar, isyâna daldıkça daldılar.

ALLAH'A DÂVET

Nûh (A.S.), kavmine: Ben sizi Allah'ın azabından sakındırıcı ve size kurtuluş yolunu gösterici bir peygamberim. Sadece Allah'a kulluk edin ve hiçbir şeyi O'na eş koşmayın' Çünkü ben, şayet başkasına tapar, Allah'dan başkasını O'na ortak koşarsanız, kıyâmet gününde size şiddetli bir azab ile azab etmesinden korkarım, demişti.

— Andolsun ki biz Nûh'u, kavmine peygamber olarak gönderdik. (O şöyle demişti): Gerçekten ben sizi Allah'ın azabından apaçık korkutanım. Allah'dan başkasına ibadet etmeyin. Hakikaten ben sizin başınıza acıklı bir günün azabı (gelip çatması)ndan korkarım. (4)

Aynı şekilde Nûh onlara şöyle demişti: Şayet Allah'a itâat eder, kötülüklerden sakınırsanız; Allah sizin geçmiş günahlarınızı bağışlar, ecellerinizin bitimine dek takdir ettiği en geniş zaman içinde size fırsat verip bu dünyada sizi menfaatlendirir. Eğer Rabbinize isyân ederseniz size fırsat vermez, bilâkis azabı çabuklaştırır. Ummadığınız yerden ansızın o azab size gelip çatıverir.

— Nûh dedi ki: «Ey kavmim! Muhakkak ki ben sizi (başınıza gelecek azabdan) açıkça korkutan bir peygamberim. Allah'a kulluk edin, O'ndan korkun, bana da itâat edin diye

(3) Ankebût: 14.

(4) Hûd: 25-26.

(gönderildim). Tâ ki Allah sizin günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın, sizi (azabsız olarak) mukadder bir zamana kadar geciktirsin. Şüphe yok ki, Allah'ın takdir ettiği ecel gelince geri bırakılmaz. Eğer bilseydiniz (îman ederdiniz). (°)

KÂFİRLERİN KİBİRLENMESİ

Bütün bunlara rağmen kavmi, Nûh'un nasihatine kulak asmadı, Allah'ın azabından korkutmasına aldırmış etmedi, birkaç sebep ileri sürerek onun peygamberliğini reddetti.

Red sebeplerinden birisi şuydu: Nûh, kendileri gibi yeyip içen bir insandı, kendileri gibi beşer olan birisi nasıl peygamber olablirdi, onlara göre peygamber; insan değil, melek olmalıydı.

İkincisi: Nûh (A.S.)'a tâbi olanlar, mustazaflar (zayıf addedilenler) dı. Onlar bununla işçilerden, çiftçilerden ve düşük meslek erbabından olan fakirleri kastediyorlardı. Bu fakirler —onlar nazarında— düşünmeden şuursuzca Nûh'a tâbi oluyorlardı, bunlar fazîlet sahibi kimseler değillerdi.

Üçüncüsü: Nûh (A.S.) ve ona tâbi olanların yalancılıkla itham edilmeleri ki; onlar bu ithamlarına dayanak bulamıyorlar, bunu sadece zan ve tahmine dayandırıyorlardı.

— Bunun üzerine, kavminden küfredenlerin elebaşları: «Biz seni ancak bizim gibi bir insan görüyoruz ve sana tâbi olanları ilk bakışta en düşüklerimizden görüyoruz. Sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü dahi görmüyoruz, bilâkis sizi yalancılar sanıyoruz» dediler. (°)

Kur'ân-ı Kerîm başka bir âyette; Nûh kavminin kibrini, Nûh'un dâvetini reddetmelerini ve onu sapıklıkla damgalamalarını ifade etmektedir. Aynı şekilde Nûh (A.S.)'u da; sabırlı ve şöyle hitab ederek onların zihinlerinden bu vehmi soymak için çalışan şefkatli bir kimse olarak tasvir etmektedir: Ey milletim! Zannettiğiniz gibi bende herhangi bir sapıklık yoktur. Ben, âlemlerin Rabbi Allah'ın bir peygamberiyim. Size bil-

(5) Nûh: 2-4: Âlimler bu âyeti; tâat, fazîlet ve sıla-ı rahimle ömrün uza-

dirmek için gönderildiğim tavsiyeleri ve işlerinizi düzeltecek hükümleri size tebliğ ediyorum. Saadetinizi sağlayacak şeyleri size telkin ediyor, felâketinizi doğuracak şeylerden de sizi sakındırıyorum. Allah, sizin bilmediğinizi bana öğretmiştir.

Sonra Nûh sözüne devamla onlara; kendilerine va'z ve irşadın; Allah'ın rahmet ve rızasına çağırıp, azabından sakındıran, kendi içlerinden bir kimsenin diliyle gelmiş olmasının tuhaf bir şey olmadığını açıkladı.

— Kavminden ileri gelenler ona şöyle cevap verdi: «Biz seni cidden bir sapıklık içinde görüyoruz.» Bunun üzerine Nûh dedi ki: «Ey kavmim, bende hiç bir sapıklık yoktur. Fakat ben, âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir peygamberim. Size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum. Sizin iyiliğinizi istiyorum. Allah'dan gelen bir vahiy ile sizin bilmeyeceklerinizi biliyorum. Size o korkunç âkıbeti haber vermek için, korunmanız için ve (belki) o sayede rahmete kavuşturulmanız için, aranızdan bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir ihtar geldi diye hayret mi ettiniz?» (1)

NÛH (A.S.), DÂVETİNİ SÜRDÜRÜYOR

Hız. Nûh (A.S.) kavmini iknaya çalışarak dâvetini sürdürdü ve onlarla fikir mücadelesine girişti ve şöyle dedi: Ya ben açık bir delil üzere isem, Rabbim bana rahmet ve lûtfu ile, peygamberlik verdi ise, mal ve mevki ile aldanişınız ve cehaletiniz sizi kaplayıp bu gerçeği görmenize mani oluyorsa, o zaman sizinle olan durumuna ne diyeceksiniz? Hoşlanmadığınız halde sizi ille de benim dâvetime sarılmaya zorlamak bana yakışır mı? Sizi hidâyete yöneltmem karşılığında sizden mal-mülk istemiyorum. Benim mükâfatım ancak Allah katındadır.

Nûh (A.S.)'un, kavmine karşı söylediği sözlerin onlarda te'siri gözüktüyor, fakat onlar Nûh taraftarlarını fakir ve zayıf kimseler olarak görüyorlardı. Büyük malı ve sosyal farklar onlarla mü'minlerin arasını ayırıyordu. Ona inanmaları için, fa-

(7) A'râf: 60-63.

kirleri kendinden uzaklaştırmasını ve dâvetinden kovmasını şart koşuyorlardı.

Nûh onlara şöyle cevap verdi: İsteğinize uyarak ve onları hakir görmenizden dolayı mü'minlerden hiç kimseyi kovacak değilim. Onlar Allah'a yakın kimselerdir. Kıyâmet gününde Rablerine kavuşacaklar ve O, onların hesap ve karşılıklarını üzerine alacaktır. Size gelince; ben sizi, kişiyi Allah katında yüceltecek şeyi bilmeyen cahil bir topluluk olarak görüyorum.

Ey kavmim! İnandıktan sonra onları kovarsam, beni Allah'ın azabından korumaya ve bana yardıma hiç kimsenin gücü yetmez.

Ayrıca ben size; bana tâbi olmanız için: Allah'ın hazîneleri benim yanımdadır, onlarda dilediğim gibi tasarruf ediyorum, ben gaybın ilmini de biliyorum, ben meleklerden bir meleğ. i de demiyorum. Ben sadece bir beşerim. Sizin arzularınızı tatmin için, hakir gördüğünüz kimselere; Allah bunlara bir hayır vermemiştir, diyemem. Çünkü onlardaki ihlâs ve samimiyeti ancak Allah bilir, şayet isteklerinizi yaparsam zalimlerden olurum.

— Nûh dedi ki: Ey kavmim! Söyleyin bakayım. Eğer ben Rabbinden verilen açık bir delil üzere isem? O, bana kendi katından bir rahmet vermiş de bunlar sizin gözlerinizden gizli bırakılmışsa? İstemediğiniz halde onu size zorla mı kabul ettireceğiz? (8)

Ey kavmim! Peygamberliği tebliğ edişimden dolayı sizden hiç bir mal istemiyorum. (9) Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir ve ben iman edenleri kovacak da değilim. Çünkü onlar elbette Rablerine kavuşacaklardır. Ben sizi ancak cahillik yapmakta olan bir topluluk görüyorum.

Kavmim! Eğer ben onları kovarsam beni Allah'ın intikamından kim kurtarabilir? Hiç düşünmez misiniz? Ben size

(8) Bu âyet; dinin, zorlama ile olamayacağına delâlet eden ilk nassdır.

(9) Nûh (A.S.)'un, peygamberlik vazifesine mukabil ücret almaması dikkate değer yüce bir noktadır. Bu; doğruluğunun, menfaatten sıyrılışının ve kendisini Rabbinin hizmetine adayışının işaretidir. Bütün peygamberlerin ve sâlih kişilerin hali böyledir.

Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Ben gaybı bilmem. Ben bir meleşim de demiyorum. Gözlerinizin hor gördüğü kimseler hakkında; Allah onlara hiç bir hayır vermez de demiyorum. Onların içlerindeki en iyi bilen Allah'dır. (Eğer böyle der veya onları kovarsam) o takdirde zalimlerden olurum. ⁽¹⁰⁾

ÖLDÜRÜCÜ İNAT

Nûh (A.S.)'un sözleri, kavminin benliğine te'sir etmedi. Bilâkis: «Ey Nûh! Bizimle iyice uğraştın ve bu konuda çok ileri gittin. Eğer dâvanda şamimi isen bizi tehdit ettiğin azabı haydi getir bakalım.» Onların bu meydan okuyuşlarına karşı Nûh şöyle cevap verdi: «Bu iş sadece Allah'ın elindedir. O, dilerse size azab eder, O'na sizden kimse mani olamaz.

Şayet Allah, hakkı kabulden yüz çeviren tabiatlarınızın bozukluğu sebebiyle sizin sapıklık içinde devam etmenizi dilerse —sizin iyiliğinizi isteyerek— uzattığım sözler de aynı şekilde size fayda vermez. Yüce Allah, sizin Rabbinizdir. Kıyâmet günü dönüşünüz O'nadır. Amellerinize göre size muamele edecektir.

— Dediler: «Ey Nûh! Bizimle cidden uğraştın. Bizimle olan bu mücadelerde ileri gittin. Eğer doğru söyleyenlerden isen bizi tehdit edip durduğun azabı haydi getir bakalım.»

Nûh dedi ki: «Dilerse onu size ancak Allah getirir. Siz O'nu âciz bırakabileceklerden değilsiniz. Eğer Allah sizi helâk etmek dilemişse, ben sizin iyiliğinizi arzu etmiş olsam bile benim nasihatım size fayda vermez. O, sizin Rabbinizdir ve ni hayet O'na döndürüleceksiniz.» ⁽¹¹⁾

ALLAH'A ŞİKÂYET

Nûh (A.S.), kavmiyle uzun uzadıya mücadeleden sıkılınca, yardım dileyerek Allah'a sığındı ve şöyle dedi: Yâ Rabbi!

(10) Hûd: 28-31. -

(11) Hûd: 32-34.

Kavmimi, sana îman etmeye ve putperestliği bırakmaya çağır-dım. İman etmelerini şiddetle arzu ettim. Gece olsun gündüz olsun, bulduğum her fırsatta onları dâvet ettim. Onları sadece sana ibadet etmeye çağırışım ve bu konudaki hırsım, sadece isyân ve inatlarını artırdı. Günahlarını afvedesin diye her ne zaman onları sana kulluk yapmaya çağırdıysam, dâvetimi din-lemekten nefret ederek parmaklarıyla kulaklarını tıkadılar, daha da ileri giderek beni görmesinler ve kendilerine sunduğum dâveti duymasınlar diye elbislerine büründüler. Allah'a dâvet-ten yüz çevirmekte direnip durdular. Bana icabet edip uyma konusunda kibirlendikçe kibirlendiler.

Ey Rabbim! Ayrıca çeşitli yollarla defalarca onları sana kulluğa çağırdım. Zaman oldu ki toplu halde açıkça, zaman oldu ki yalnız olarak gizlice onları dâvet ettim ve kendilerine: Rabbinizden bağışlanma dileyin. Küfür ve isyândan dolayı tev-be edin. Şüphesiz O, kullarının tevbesini kabul eder ve gü-nahları afveder. Tevbe ve istiğfarınızdan dolayı sizi mükâfat-landırır, üzerinize bol yağmur gönderir ki; kuraklıktan sonra toprağınızı yeşertip bereketlendirir, faydalanacağınız mallarla sizi rızıklandırır. Size; kuvvetleneceğiniz çocuklar, geçiminizi rahatlatacak zengin bahçeler, toprağınıza bol su katacak ne-hirler ihsân eder. Allah Teâlâ bunu şöyle belirtiyor :

— Nûh dedi ki: «Rabbim! Ben kavmimi gece gündüz îma-na dâvet ettim. Fakat benim dâvetim (aksine, sadece imandan) kaçmalarını artırdı. Doğrusu ben, senin kendilerini bağışlaman için onları her dâvet ettiğimde, parmaklarını kulaklarına tıka-dılar. (Beni görmemek için) elbiselerine büründüler, ayak di-rediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra onları yüksek sesle çağırdım. Sonra da onları hem açıktan açığa dâvet ettim, hem de gizliden gizliye söyledim kendilerine... Dedim ki: «Gelin Rabbinizden mağfiret dileyin. Çünkü Ö, çok bağışlayıcıdır. (O sayede) gök, üstünüze bol bol yağmur salıverir. Hem mallarınızı, hem oğullarınızı çoğaltır, size bağlar bahçeler verir, size ırmaklar akıtır. (12)

HZ. NÜH'UN, DİKKATLERİ ALLAH'IN KUDRETİNE ÇEKMESİ

Nûh (A.S.), kavmine istiğfarın faydasını ve peşinden gelecek dünyevî faydaları açıkladıktan sonra, îmana gelmeleri için dikkatlerini Allah'ın kudretine çekti ve şöyle dedi: Allah'ın kudretinden nasıl korkmazsınız ki; O sizi tedricî bir sûrette, çeşitli kademeler halinde: Önce bir meni, sonra kan pıhtısı, daha sonra bir parça et yapıp, sonra onu kemikler hâline sokup, bilâhare de bu kemiklere et giydirmek sûretiyle yarattı.

— Size ne oluyor ki; Allah'ın, sizi bir vakar (ve şeref sahibi yapmasını) dilemiyorsunuz? Halbuki O sizi türlü türlü merhalelerde yaratmıştır. ⁽¹³⁾

Daha sonra Nûh, dikkatleri üstlerindeki ilâhî kudrete çekerek muhataplarının peşini bırakmadı. (Bakışlarını semâya yöneltti): Allah yıldızları ve gezegenleri yaratmış, gece dünyanızı aydınlatsın diye ay'ı kendi yörüngesinde hareket eder kılmış, güneşi gündüzün lâmbası yapmıştır. Gıdalarınızın yerden çıkan bitkilerden olması itibariyle sizi topraktan yaratmıştır. Ölünce de toprağa gömülmek suretiyle sizi yine toprağa döndürecektir. Hesap vermeniz için sizi kıyâmet gününde diriltecektir. Aynı şekilde O, ihtiyaçlarınızı gidermek, maişetinizi te'min etmek için geniş yollar edinesiniz diye yeryüzünü sizin için müsait ve döşenmiş olarak yaratmıştır.

— Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle âhenkli şekilde nasıl yaratmış? Onlarda ay'ı bir nûr yapmış, güneş de bir kandil olarak asmıştır. Allah sizi yerden ot gibi bitirdi. Sonra sizi yine onun içine döndürecek, sizi (yeni) bir çıkarışla (tekrar kabirden) çıkaracaktır. Allah, yerî sizin için bir döşek yapmıştır. Onun geniş yollarında gezip dolaşasınız diye.» ⁽¹⁴⁾

(13) Nûh: 13-14.

(14) Nûh: 15-20.

Hz. NÛH'UN TEHDİT EDİLİŞİ

Kur'ân-ı Kerîm'inde ifade ettiği gibi; Nûh'un dâveti, kavmi arasında pek az bir te'sir meydana getirdi.

— Zaten beraberindekilerden pek azı îman etmişti. ⁽¹⁵⁾

Çoğunluk ise, Nûh'un dâvetinden usanmış, onu; delilikle damgalayıp yalanlamış, çeşit çeşit eziyet ve korkutmalarla peygamberlik vazifesine engel olmaya çalışmışlardı. Cenâb-ı Hak bu hâli şöyle belirtiyor :

— Onlardan (Kureys'den) eyvel Nûh kavmi tekzîb etti. Onlar kulumuzu (Nûh'u) yalancı saymakta ısrar ettiler. Mecnundur dediler. Onu tebliğden alıkoydular. ⁽¹⁶⁾ Nitekim onu taşlamakla da tehdit etmişlerdi.

— Dediler ki: «Ey Nûh! Eğer sen bu dediğinden vazgeçmezsen muhakkak taşlananlardan olacaksın.» ⁽¹⁷⁾

Fakat Nûh, bu tehditlere kulak asmadı. Kuvvetli îmanı sayesinde onlarla yüz yüze gelerek şöyle dedi: Ey milletim! Rabbimin bana yüklediği peygamberlik vazifesiyle aranızda bulunuşum size zor geldiyse de ben Allah'a dayanmış bir kimse olarak vazifeme devam edeceğim. Siz kararınızı verin. Sah-te ilâhlara tapan bütün yardımcılarınızı da yardıma çağırarak bana dilediğinizi yapın. Bana olan düşmanlık ve eziyetlerinizde herhangi bir gizlilik kalmasın. Bana her şeyi açıkça yapın. Şayet bana işkence etmeye gücünüz yetiyorsa hiç durmayın, hemen istediğiniz fenalığı yapın. Fakat siz, isteklerinizi yerine getirmeye muvaffak olamayacaksınız. Çünkü Rabbim, rahmetiyle beni gözetiyor. Siz benim dâvetimden yüz çevirirseniz, bununla bana bir zarar veremezsiniz. Çünkü ben bu işi ücret almak için yapmıyorum. Benim mükâfatım, bir olan Allah'a aittir. O bana sadece kendisine boyun eğmemi emretti.

— Onlara Nûh'un kıssasını oku. Hani o, kavmine şöyle demişti: «Ey kavmim! Eğer benim aranızda duruşum, Allah'ın âyetleriyle öğüt verişim size ağır geliyorsa, (bilin ki) ben ancak Allah'a dayanıp güvenmişimdir. Siz ve ortaklarınız, artık top-

(15) Hûd: 40.

(16) Kamer: 9.

(17) Şuâra: 114.

lanıp ne yapacağınızı kararlaştırın. Bilâhare, yapacağınız iş si ze bir tasa olmasın. Sonra bana ne yapacaksınız yapın. Bana mühlet de vermeyin. Eğer dâvetimden yüz çevirerseniz (zaten bunun için) ben sizden bir mükâfat istemedim. Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir. Ben (sade O'nun emirlerine boyun eğen) müslümanlardan olmakla emrolundum. ⁽¹⁸⁾

(18) Yûnus: 71-72.

T Ü F A N

Münkirlere beddua — Kurtuluş gemisinin inşaası — Tûfanın başlaması — Tûfanın cereyanı — Nûh'un oğlunun boğuluşu — Nûh, oğlunun kurtuluşunu istiyor — Tûfanın sona ermesi — Gemiden iniş — Irak'da, tûfanla ilgili kalıntıların ortaya çıkarılması.

MÜNKİRLERE BEDDUA

Hz. Nûh, kavminin hidâyeti için bütün gücünü sarfettikten ve ıslâhlarıyla ilgili bütün kapılar yüzüne kapandıktan sonra kavmini şikâyet ederek Rabbine şöyle sığındı :

— Dedi ki: «Rabbim! Gerçekten kavmim beni yalanladı. Artık onlarla benim aramdaki hükmü sen ver de beni ve beraberimdekileri kurtar.» ⁽¹⁹⁾

Aynı şekilde, onların helâki için de beddua ederek şöyle dedi :

— Rabbim! Kâfirlerden hiç birini yeryüzünde bırakma. Çünkü sen onları bırakırsan, kulların yoldan çıkarırlar. Kö-tüden, öz kâfirden başka da evlât doğurmazlar. ⁽²⁰⁾

Nûh, yeryüzünde hiç bir kâfir bırakmaması için Allah'a dua etti. Eğer yüce Mevlâ, sapıklıkta devam eden kâfirleri bırakırsa, başkalarını da hak yoldan çıkarırlar, günahlarını yayarlar, fesatları veraset yoluyla nesillerine intikal eder, günah ve inkârda ancak kendilerine benzeyenleri doğururlar.

(19) Şuâra: 117-118.

(20) Nûh: 26-27.

KURTULUŞ GEMİSİNİN İNŞASI

Allah (C.C.), Nûh'un duasını kabul etti. Kâfir olan kavmini helâk etmeden önce Nûh ve beraberindeki mü'minlere, risâletiyle kurtuluş sebeplerini hazırlamayı diledi. Bilâhare, inananların haricinde artık hiç kimsenin îman etmeyeceğini Hz. Nûh'a bildirdi ve kâfirlerin, kendisini yalanlamaları ve üzmeleri sebebiyle müteessir olmamasını emretti, nasıl olsa Allah onları suda boğacaktı.

Bunun üzerine Allah, Nûh'a, kurtuluş gemisini yapmasını emretti ve ona, geminin yapımı sırasında kendi yardım ve himayesi altında bulunacağını bildirdi. Ayrıca, küfürde ısrar ettikten sonra artık kâfirlerin kurtuluşu için dua etmekten de nehyetti. Çünkü O, onların boğulmasını hükmetmişti.

Nûh, geminin yapımına başladı. Peygamberlikten marangozluğa geçişi, kâfirlerin teaccüp ve alaylarına sebep oldu. Hz. Nûh, alaylarına karşı onlara şöyle diyordu: Siz bugün benimle ve beraberimdeki mü'minlerle eğlenerseniz, elbette biz de yakında sizinle eğleneceğiz. Size incek azab ve helâki biliyorum ben. Âhiretteki ebedî azab gibi dünyada da rezil edici azabın kimin başına ineceğini siz de bileceksiniz.

— Nûh'a şöyle vahyolunmuştu: «Kavminden, îman etmiş olanlardan başkası asla îman etmeyecektir. O halde yaptıkları şeylerden dolayı (boşuna) üzülme. Gözetimimiz altında ve vahyimiz gereğince bir gemi yap. Zulmedenler hakkında da bana bir şey söyleme (kurtuluşları için dua etme). Çünkü onlar suda boğulacaklardır.

Nûh gemiyi yapıyordu. Kavminden herhangi bir gürûh, yanından geçtikçe onunla eğleniyordu. Nûh onlara dedi ki: «Eğer şimdi bizimle alay ederseniz, biz de sizinle bu eğlendiğiniz gibi eğleneceğiz. Artık pek yakında rezil edecek azabın kime geleceğini ve devamlı bir azamın kimin başına ineceğini bileceksiniz.» ⁽²¹⁾

(21) Hûd: 36-39: Âyetteki (*Rezil edici azâb*) tabirindeki incelik üzerinde düşün. Zira, sahibini yücelten azâb da vardır. Bu türlü azâb; peygamberlerin ve hak yolda cihad edenlerin, zalimler eliyle çektikleri azâbdır. Bu tath ve

TUFANIN BAŞLAMASI

Nûh (A.S.) geminin yapımını tamamladı ve azabın başlangıcına dair alâmetler gözüktü. Bu alâmetler, yerden suların fışkırmasıydı. Allah, Nûh'a, diğer canlılar boğulduktan sonra üreyip, cinsleri yeryüzünde kalması için, beraberinde gemide taşıyacağı dişi ve erkek olmak üzere her sınıf canlı ve hayvanlardan ikişer tane çift toplamasını emretti.

Aynı şekilde Allah, Nûh'a; kendisini inkâr ettikleri için biri oğullarından, diğeri de hanımlarından olmak üzere iki kişi müstesna; bütün çoluk çocuğunu, akrabasını kendisiyle birlikte gemiye almasını, ayrıca akrabası olmayan —ki bunlar oldukça azdı— diğer mü'minleri de gemiye almasını emretti.

Nûh (A.S.), gemiyi hazırladı. Yürüdüğü ve durduğu zaman, teberrüken Allah'ın adını anarak gemiye binmelerini emretti. Çünkü gemi, kurtuluş için tek sebep değildi. Bu bakımdan kalplerini Allah'a yöneltmeleri gerekiyordu. Çünkü gemiyi yürüten de, durduran da O'dur. Nitekim Allah (C.C.) kendilerine, onları boğulmaktan kurtarmak suretiyle çok bağışlayıcı ve mü'min kullarına acıyıcı olduğunu hatırlatmıştı. Nihayet gemi, su yükseldikten sonra, dağlar büyüklüğünde ve yüksekliğindeki dalgalar arasında yürüyüşe geçti.

— Nihayet emrimiz gelip fırın (geminin kazanı) kaynadığı vakit Nûh'a şöyle dedik: «Her birinden (erkek ve dişi olarak) ikişer tane çift ile, boğulmaları takdir edilmiş olanlar müstesna, aileni ve iman edenleri gemiye yükle.» Zaten beraberinde iman edenler pek azdı.

Nûh dedi ki: «Her duruşunda ve hareket edişinde besmele getirerek binin gemiye. Şüphesiz Rabbim, çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.

Gemi onları, dağlar gibi dalgalar içinde yüzüp götürüyordu. ⁽²²⁾

sahibi için şeref olan bir azâbdır ki, onu âhirette ebedî nimetler takib eder. Zalimlere isabet eden azâb ise onları dünyada alçaltıcı bir azâbdır. Âhirette ise onu daha şiddetli bir azâb takib eder.

TUFANIN CEREYANI

Kur'an bize; Nûh'un, kavminden intikam alması için Rab-bine dua ettiğini haber veriyor. Allah onun duasını kabul et-ti ve daha önce yeryüzünün, benzerini görmediği bol bir yağ-mur gönderdi ve yere de; her tarafından suların fışkırmasını emretti. Allah'ın himayesi ve gözetimi altında yüzen gemiyle, Nûh ve O'na îman edenlere kurtuluş yolunu açmak ve Nûh'un bedduası üzerine Allah'ın, kâfirlerin helâki için takdir ettiği büyük tûfanın gerçekleşmesi için yerin ve göğün suyu bir ara-ya geldi. İşte bu, Cenâb-ı Hakk'ın Kur'an'da haber verdiği şu durumdur :

— Nihayet Nûh, Rabbine şöyle dua etti: «Muhakkak ben mağlûbım. Benim için onlardan intikam al.» Bunun üzerine biz de bardaktan boşanırcasına bir yağmur ile göğün kapıla-rını açtık. Arzı da kaynaklar hâlinde fışkırttık. Böylece iki su (yerin ve göğün suyu) muayyen bir ölçü üzerinde birleşiverdi. Biz Nûh'u, levhalardan yapılmış ve perçinlenmiş gemiye yük-ledik. Öyle ki; gözetimimiz altında akıp gidiyordu. Bunu, inkâr edilen Nûh'a bir mükâfat olarak yaptık. (23)

NÛH'UN OĞLUNUN BOĞULUŞU

Tûfanın başlangıcında Nûh, oğlunu hatırladı. Babalık şef-kati Nûh'u, diğer aile efradıyla birlikte gemiye binmesi için, oğluna nidâ etmeye sevketti. Halbuki oğlu, küfürde ısrarı se-bebiyle gemiden uzakta bulunuyordu. Nûh, ona şöyle seslen-di: «Ey oğulcuğum! Boğulmaman için benimle birlikte bin. Allah'ın dinini inkâr eden kâfirlerden olma.» Fakat oğlu, ba-basının sesine kulak vermedi, isyânında dırendi ve cereyan eden şeyleri, alelâde tabii âfetlerden zannetti. Gemiye binme-den kurtulacağını ümid ediyordu. Babasına şöyle dedi: «Ben dağa sığınacağım. Su, oraya ulaşamaz, ben de böylece kurtu-lurum.» Babası da ona cevaben: «Allah'ın, kâfirlere ceza ola-

(23) Kamer: 10-14.

rak takdir ettiği boğulma ile, kişi arasına girip onu boğulmaktan kurtaracak herhangi bir kuvvet yoktur.» dedi. Oğul, babanın çağrısını kabul etmedi ve dağın tepesine ulaşma gayreti, kendisini boğulmaktan kurtaracağını zannetti. Fakat suların kuvvetli ve dalgaların kabarması sapık kâfir oğlanı yutuyordu.

— Gemi onları, dağlar gibi dalgalar içinde yüzüp götürüyordu. Nûh, gemiden ayrı bir yerde olan oğluna seslendi: «Ey oğulcuğum! Gel, bizimle beraber bin, kâfirlerle birlikte olma.» O ise: «Bir dağa sığınırım. O beni sudan korur,» dedi. Babası da: «Bugün Allah'ın emrinden hiç bir koruyucu yoktur, ancak esirgedikleri müstesna.» Nihayet ikisi arasına dalga girdi. O da boğulanlardan oldu. ⁽²⁴⁾

NÛH OĞLUNUN KURTULUŞUNU İSTİYOR

Hız. Nûh'un kalbinde oğluna karşı şefkat kabardı. Rabbine yalvararak oğlunu kurtarmasını istedi. Zaten Allah ona daha önce, ailesiyle birlikte kendisini kurtaracağını va'detmiş miydi? Oğlu da aile fertlerindendi. Allah bir şey va'dettiği zaman onu yerine getirir. O, hâkimlerin en âdilidir.

Allah, Nûh'a: Kâfir oğlunun, kendilerine kurtuluş va'dettiğim aile fertlerinden değildir. Çünkü o îman etmedi, bilâkis inkârda direndi. Uygun olmayan işler yaptı, diyerek cevap verdi ve onu bir şey istemekten menetti. Meğer ki, hak ve doğruluğuna kesin olarak inanmış ola. Aynı şekilde onu; suçlu, oğlu bile olsa Allah'ın cezası hususunda şefaatçi olan ve, babalık şefkatinin, Allah'ın hükmüne galip geleceğini iddia eden zalimlerden olmaktan da nehyetti.

Nûh (A.S.), kendinden sâdır olan bu istekten ötürü pişman oldu ve hatasını şöylece itiraf etti: Rabbim! Bundan sonra, hoşlanmayacağın şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer rahmetinle bana ikramda bulunmaz, fazlınla bana acımazsan kaybedenler arasında olurum.

(24) Hûd: 42-43. Denildi ki; Nûh, oğlunun kâfir olduğunu bilmiyordu. Çünkü bunu hiç açıklamamıştı. Aksi halde oğluna «kâfirlerden olma» demezdi.

— Nûh, Rabbine dua edip şöyle dedi: «Rabbim! Elbette oğlum benim ailemdendir. Senin va'din haktır, sen hâkimlerin hâkimisin.» Allah da şöyle buyurdu: «Ey Nûh! O senin ailen den değildir. Çünkü o, uygun olmayan bir iş sahibidir. O halde bilmediğin bir şeyi benden isteme. Seni cahillerden olmaksan men ederim.» Nûh dedi ki: «Ey Rabbim! Bilmediğim şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen hüsrâna düşenlerden olurum.» (25)

TUFANIN SONA ERMESİ

Tûfanın te'siriyle kâfirler boğulduktan sonra Allah, yere; suyunu yutmasını, göğe de; yağmuru kesmesini emretti. Allah, zalimlerin helâkini gerçekleştirdikten sonra sular yeryüzünden çekildi. Gemide (Musul yakınlarında eskiden mâruf olan) Cûdi dağı üzerinde durup karar kıldı. Bu sırada, helâk olan kâfirlere ilâhî kudretin diliyle şöyle denildi: Bu zalimler ilâhî rahmet ve mağfiretten uzak olsunlar. Cenâb-ı Hak bu hâli şöyle belirtiyor :

— «Ey Arz! Suyunu yut ve ey gök! Yağmuru tut» denildi. Su çekildi ve iş bitirildi. Gemi de Cûdi dağı üzerinde kararlaştı ve: «Zalimler helâk olsun» denildi. (26)

GEMİDEN İNİŞ

Gemi dağı üzerinde karar kılıp yer, tûfan sularını içine çektikten sonra Allah, Nûh'a, gemiden yere inmesini emretti. Nûh ve beraberindeki mü'minler, bereket ve bolluklarla çevrili olan Musul toprağına indiler. Bunların nesillerinden bir kısmı mü'min topluluklar olacak, bir kısmı da dünya ve dünya nîmetlerinden faydalanacaklar, fakat Allah'ın rahmetine nâil olmayacaklardı. Çünkü onlar hak yoldan sapacaklar, şeytan onları aldatacak, dünya ve âhirette onları Allah'ın azabına sürükleyecekti.

— Denildi ki: «Ey Nûh! Sana ve beraberinde bulunanların soyundan gelecek ümmetlere bizden selâm ve bereketlerle

(25) Hûd: 46-47. Bu âyette, haram olan ve Allah'ın kanunlarına ters olan şeyleri istemenin câiz olmadığına işaret vardır.

(26) Hûd: 44.

gemiden in. Onlardan birtakım kâfir ümmetler de olacak ki, onları rızıklarla faydalandıracamız. Sonra da âhirette onlara bizden acıklı bir azab dokunacaktır.» (27)

Kıssanın özü: Nûh kıssasının sonunda Allâh Teâlâ sözü şu şekilde Hz. Muhammed (S.A.V.)'e çevirdi: Nûh ve kavmine dair sana hikâye ettiğimiz bu kıssa gayb haberlerindendir. Sana indirdiğimiz bu vahyden önce ne sen, ne de kavmin bu kıssayı bu tarzda ve bu incelik ve detayda bilmiyordunuz. Senden önce Nûh nasıl sabrettiyse, sen de kavminin eziyetlerine karşı öylece sabret. Senin de sonun, Nûh'un ki gibi başarı olacaktır. Mutlu sonuç daima müttakîlerindir.

— İşte onlar gayb haberlerindedir. Sana bunları vahy ile bildiriyoruz. Bundan önce onları ne sen bilirdin, ne de kavmin. O halde sen de sabret. Şüphe yok ki kurtuluş, takvâ sahiplerininindir. (28)

Allah va'dinde durdu ve daha önce Nûh (A.S.)'a yardım ettiği gibi, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e de düşmanlarına karşı yardım etti. Bu durum, Kur'an'ın ilâhî vahy olduğuna, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğinin hak olduğuna dair en büyük delillerdendir. Çünkü Allah, olacak ve fiilen olmuş birtakım gizli işleri haber vermiştir. Gaybı da zaten ancak Allah bilir.

IRAK'DA TÛFANLA İLGİLİ KALINTILARIN ORTAYA ÇIKARILMASI

Kur'an ve hadîsteki görünüm, tûfanın sadece Nûh kavmini kapladığına delâlet etmektedir. Bu durum, tûfanın bütün yeryüzünü kaplamış olmasını gerektirmez. Ayrıca o zaman insanlığın bütün yeryüzüne yerleşmiş olduğuna dair de herhangi bir delil yoktur. Bilâkis insanlar, tûfanın kapladığı belirli bir bölgede bulunuyorlardı.

Âlimlerden hiç biri, tûfanın fiilen oluşunu isbat eden maddî bir kalıntı (delil) bulmanın mümkün olabileceği düşüncesini akıllarından geçirmemişti. Belliydi ki, tarihî kazılarla büyük tûfanın vukuunun isbatı mümkün değildir.

1920 yılı başlarında Sör Leonard, Amerika Pensilfanya Üniversitesi ve Britanya müzesinin katıldığı bir hey'etin başkanı olarak gezi plânlayıp Irak'a yöneldiği zaman tûfan hakkında kesin bir fikri yoktu. Hey'etin gagesi, bazı tarihî kalıntıları incelemektir.

Ur şehrinin dört mil kuzeyinde bulunan Revâbi'de Tel Ubeyd ismiyle bilinen bölgede ve Ur şehrinde kral mezarlarının bulunduğu mıntıkada yaptığı kazılar, büyük bir derinlikte su tabaklarının bulunduğunu ve buralarda çok miktarda pişmiş topraktan kapların ve taş devrinde kullanılan korunma âletlerinin varlığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde burada, pişmiş topraktan heykeller ve orada sıkışmış olan geminin tahtalarının izlerini taşıyan kurumuş çamur parçalarına rastlanmıştır.

Çok hassas elektronik âletlerle yapılan incelemelerde ortaya koymuştur ki; bu artıkları sular buraya sürüklemiş ve bu tabaka, suların Fırat nehrinin orta kısmından aşındırdığı madelerden meydana gelmiştir. Bütün bunlar çok eskiden bu bölgeleri kaplayan tûfanın varlığına dair nakzedilmez bir delildir.

Sör Leonard'ın incelemeleri, suların en az yirmi beş kadem (ayak boyu) yükseldiğini ortaya koymuştur. Tevrat'ta da belirtildiği gibi, tûfanın yüksekliği yirmi beş kademdi. Leonard'ın görüşü, tûfanın bütün dünyayı kaplamamış olmasıdır. O, Dicle ve Fırat vâdisini basan azgın bir sel olup, dağlar ve ovalar arasında bulunan bütün müsait yerleri kaplamıştır. Bu bölge, buranın halkına nisbetle dünyanın tamamı gibiydi.

Bu vâdinin halkı, tûfandan sonra on iki levha üzerine tûfan kıssasını yazmışlar ve bu levhalarda; bütün bölge halkının boğulduğunu, ancak, bir gemi yapıp içine binen ve beraberine aile fertlerini ve bazı hayvan ve böcekleri alan olgun bir kişinin kurtulduğunu, kurtulanların da sadece bunlardan ibaret olduğunu belirtmişlerdir. (29)

(29) R. More: (Üzerinde Yaşadığımız Dünya) kitabından naklen. Sh.: 25-36. Terceme: İsmail Hakkı.

DERSLER VE İBRETLER

Tûfanı tasvirde Kur'an'ın belâgati — Kur'an'ın ilmî hakikatlerinden bazıları — Sınıflar arasını düzeltme — Azmin gücüne dair ders — Fasid akrabalıklara baş kaldırma.

TÛFANI TASVİRDE KUR'AN'IN BELÂGATİ

Nûh tûfanı, Allah'ın yüce kudretinin işâretlerinden ve Cenâb-ı Hakk'ın, kâfirleri cezalandırdığı azabların en şiddetlilerinden olması itibariyle insan benliğine en çok te'sir eden tarihî hâdiselerdendir.

— Nûh kavmini de, peygamberleri yalanladıkları zaman boğduk ve kendilerini insanlara bir ibret yaptık. Biz, zalimlere çok acıklı bir azab hazırladık. ⁽³⁰⁾

Tûfanın başlangıç ve bitişini tasvir eden Kur'an âyetleri üzerinde düşünen bir kimse görür ki; Kur'an, insanüstü ilâhî bir vahy eseri olduğunu gösterecek derecede fesahat ve belâgatiñ zirvesindedir.

Tûfanın başlangıcını anlatan şu âyetler üzerinde bir düşün :

— Onlardan önce Nûh'un kavmi de yalanladı ve kulumuz Nûh'u tekzib edip: «Delidir» dediler ve dâvetten alıkoydular. Nihayet o da Rabbine şöyle dua etti: «Gerçekten ben mağlûbum! Benim için onlardan intikam al.» Bunun üzerine biz de bardaktan boşanırcasına bir yağmur ile göğün kapıla-

(30) Furkân: 37.

rını zıttık. Yeri de kaynaklar halinde fışkırttık. Nihayet iki su (yerin ve göğün suyu) belli bir ölçü üzerinde birleşiverdi. Biz Nûh'u (ve beraberindekileri) levhalardan yapılmış ve perçinlenmiş gemiye yükledik, öyle ki, gözetimimiz altında akıp gidiyordu. Bunu, inkâr edilen Nûh'a bir mükâfat olarak yaptık. ⁽³¹⁾

Kur'an'ın, tûfan için çizdiği tablo ne de parlaktır... Gökten bir yağmur... Fakat alelâde bir yağmur değil, azgın seller meydana getiren bol bir su... Su kaynayan bir yeryüzü... Fakat sadece bir yerden veya muhtelif yerlerden değil... Kaynaklar halinde fışkıran bütün bir yeryüzü... Eğer Kur'an; «Yer yüzünün kaynaklarını fışkırttık» deseydi, murad edilen mânâ verilmemiş olurdu. Çünkü asıl maksat, yeryüzünün bütünüyle kaynak haline gelmesidir. Ayrıca tûfan meydana gelsin diye, yer ve göğün suyu birleşiyor ve bu tûfan ortasında gemi, içindekilerle birlikte Allah'ın gözetimi ve muhafazası altında ilerliyor... (Ne ürpertici bir tablo!)

Ey okuyucu! Tekrar tekrar bu âyetlerin üslûbunu ve taşıdığı mûsiki âhengi düşün. Lâfzın kolaylığı, tertibin tatlılığı ile söz nasıl yağ gibi akıp gidiyor. Yine âyet sonlarında belli bir uyum içinde bulunan fasılların ⁽³²⁾ yeknesaklığı üzerinde de düşün. Bunlar Kur'an'a ifade kuvveti, rûhlara da te'sir gücü veriyor.

Allah Teâlâ, tûfanın bitişini, belâgatin zirvesine yükselen şu âyetle belirtiyor :

— Allah'ın emri olarak «Ey Arz! Suyunu yut ve ey gök! Yağmuru tut» denildi. Su çekildi ve iş bitirildi. Gemi de Cûdi dağı üzerinde kararlaştı ve «zalimler helâk olsun» denildi. ⁽³³⁾

Bu âyet üzerinde düşünen bir kimse; onun, tûfanı en kısa ve en belîğ bir sözle anlattığını görür. Ayrıca orada belâgatin gerektirdiği şekilde Allah Teâlâ'nın, cümleleri âtîf vavî ile birbirine atfetmesinden doğan bir uyum ve âhenk görür

(31) Kamer: 9-14.

(32) Fasıla: Âyetin son kelimesine denir. Bunun âyet içindeki yeri, kafiye-nin şîr içindeki yeri gibidir. Sûzûm dizilişinde bunun mûsiki te'siri vardır.

(33) Hûd: 44.

Yüce Allah önce en mühim olanı zikretti, o da gemidekilerin yere inmesidir. Bu ise ancak suyun çekilmesiyle olur. Bunun için Allah önce yere: «Suyunu yut» ⁽³⁴⁾ diye emretti. Eğer yer suyunu yutup da semâ yağmurunu tutmasaydı, bu durum gemiden çıkarlarken gemi ehline zarar verirdi. Belki de gökten inen yerin yuttuğuna bedel idi. Bundan dolayı Allah semâya: «Ey gök, suyunu tut» diye emretti.

Ayrıca (iblâî) ve (akliî) kelimeleri arasında uyum ve ses âhengi üzerinde düşün. Kur'an, (iblâî) kelimesini (ibteliî) kelimesine tercih etmiştir. Çünkü o hem kısa, hem de (akliî)ye daha uygundur.

Yine düşün ki; Kur'an: «Ey Arz! Suyunu yut. O da yut tu. Ey gök! Suyunu tut. O da tuttu» demedi. Çünkü bu iade, ilâhî kudrete karşı muhalefet ve isyânın mümkün olabileceğini vehmettirir. Buna mukabil Kur'an: «Ey Arz! Suyunu yut. Ey semâ! Suyunu tut» dedi. Çünkü ilâhî emir reddedilmez. Kâinat bütünüyle O'nun «ol» emrine amâdedir.

Sonra Allah, buna bağlı neticeye «su çekildi» sözüyle işâret etti. Buradaki (Ğîza) kelimesi, yağmurdan ve menbalardan, suyun aslının kesilmesini ifade eder, böyle olmasaydı su çekilmezdi.

Daha sonra Yüce Allah, tûfandan maksadının ne olduğunu belirtiyor: «İş bitirildi» asıl mânâ: «Allah'ın, helâkını dilediği boğuldu, kurtuluşunu dilediği de kurtuldu» şeklindedir. «İş bitirildi» cümlesi ise ;boğma ve kurtarmanın, boyun eğilen bir emirle ve hükmü reddedilmeyen Allah'ın hükmüyle meydana geldiğine işâret ediyor.

Aynı şekilde Kur'an, geminin Cûdi dağı üzerine oturmasını «istikrar» kelimesi yerine «istiva» kelimesiyle ifade etti. Çünkü istivada sağa sola meyil olmaksızın tam ve sağlam bir oturmuş mânâsı vardır. Böyle bir oturma ile gemidekilerin kalpleri sükûn bulur, korkusuzca gemiden çıkmaları kolay olur. İstikrarda ise meyil ve kayma ihtimali vardır.

(34) «Suyunu yut» ifadesinde, suyun yere nisbet edilmesi bir gerçeği ifade etmektedir. Asıl olarak su yeredir. Sıcakta buharlaşır. Sonra bulut olur, tekrar su olarak yere iner.

Nihayet Kur'an: «Zalimler helâk olsun» sözüyle âyeti bitirdi. Bu, boğulanlara bedduadır. Sonradan gelenler, helâk olan herkesin gerçekten bu cezaya müstehak oldukları için boğulduklarını bilsinler diye ve «hepsinin boğulması; günahsız olanları da içine almışlar» şüphesini gidermek üzere Allah onları; «zalimler» diye vafsetti.

KUR'AN'IN İLMÎ HAKİKATLERİNDEN BAZILARI

Kur'an-ı Kerîm, kâinattaki Allah'ın yüce kudretini belirirken, bu kudreti, akıllarının ulaştığı idrâk seviyesiyle mütenasip olarak, arabın ondört asırdır anlayabildiği hassas bir ifade ile elâstiki surette dile getirmiştir. Kur'an'ın bu üslûbunu bugün; ilim, irfan ve dünyadaki yeni keşiflerle donanan medenî insan da yeni bir anlayışla kavrayabilmektedir. Bu konuda Kur'an'da pek çok misaller vardır. Fakat biz burada, Nûh kıssasında geçen iki misalle yetineceğiz.

Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır :

— Yedi gök için de ay'ı nûr, güneşi de kandil yaptı. ⁽³⁵⁾

Allah Teâlâ; güneşin parlak bir lâmbaya, yani; alev alev yanıp ışık veren, ispirto veya zeytinyağı ile yakılıp, ışık kaynağı kendi içinde olan bir lâmbaya benzediğini bildirmiştir. İlimde bugün, güneşin alev halinde bir gaz kütlesi olduğunu, gücünü birtakım volkanik ve atomik patlamalardan elde ettiğini belirtmektedir. Güneşin alevlerden oluştuğunu, alevlerin de gücünü güneşin içindeki merkezden aldığını söyleyen ilim, Kur'an'la birleşmektedir.

Aynı şekilde Kur'an ay'ı bir (nur) olarak vafsediyor. Buna göre ay karanlık bir kütledir. Işığı kendinin olmayıp yansımaya yoluyladır. Bu da ilmin isbat ettiği; «Ay karanlık bir kütledir. Işığını güneşten almaktadır» gerçeğinin aynıdır.

Kur'an-ı Kerîm'de Nûh (A.S.) diliyle şöyle denmektedir :

— Allah yerden sizi ot hâlinde bitirdi. ⁽³⁶⁾

(35) Nûh: 16.

(36) Nûh: 17: Müellif, âyetteki (Nebâten) kelimesini isim olarak almış ve hal mânâsı vermiştir. Bunu isim değil, mastar mânâsına alanlar ise «Allah, yerden sizi ot gibi bitirdi» şeklinde mânâlandırmışlardır. İlgili izah bu

Bu âyet, Allah Teâlâ'nın bizi bitkilerden oluşturduğunu ve hayatımızın devamının da bitkilere bağlı olduğunu bildir mektedir.

Enteresan olan taraf şudur ki; bu âyet (Tabiat Mûcizesi Su) adlı kitapta işaret edilen şu ilmî gerçeğin aynısıdır: Ey okuyucu! Sen, ben ve bakteriler de dahil olmak üzere bütün canlıların yaşaması, bitki ve bitki ürünleriyle, bunları yiyen hayvanlara bağlıdır. Meselâ biz bir balık yiyoruz ki o da daha küçük bir balığı yiyerek yaşıyor. Bu, küçük balığa veya başka kurtçuklara varıncaya kadar silsile halinde devam ediyor. Bu silsileyi kademe kademe takib edersek sonunda bitkileri buluruz. Öyle ise bitkiler, doruğuna ulaşınca kadar insan hayatının gelişmesinde esastır.

Böylece görüyoruz ki; Kur'an, modern ilmin de ifade ettiği gibi, insan gıdasının ve hayat bulduğu unsurların mahiyetini en veciz bir şekilde ifade etmektedir.

SINIFLAR ARASINI DÜZELTME

Kur'an, iki sınıfa ayrılan insan toplum yapısına tâ Nûh (A.S.) zamanından işaret etmiştir. Bu iki sınıftan birisi; zenginler ve beyler sınıfı ki; bugün onlara derebeyler ve burjuvalar sınıfı deniyor. Diğeri de işçi ve fakirler sınıfı ki, bugün bunlara da proleterya sınıfı deniyor.

Nûh (A.S.) kıssasında Kur'an bize, kendisinde merhamet, eşitlik ve adalet bulunduğu, zenginlerle kendilerini eşit kılacağı, sömürücü ve zalim ağalardan haklarını alacağı için peygamberlerin davetine uyan sınıfın, fakirler sınıf olduğunu gösteriyor. (37)

mânâya uygun düşmemekte ancak ilk mânânın izahı olmaktadır. (Mütercimler)

(37) Peygamberlere tâbi olanlar ilk plânda genellikle fakirler ise de, onların bu davete uymalarını sadece ezilme ve sömürülme faktörüyle izah etmek doğru olmaz. Asıl itibarıyla din, putları bırakıp Allah'a yönelme hâdisesidir. Fakirlerin hukukunu en ideal şekilde gözeten, peygamberlerin tebliğ ettiği dinlerdir. Fakat fakirleri dindar yapan tek sebep dinin bu vasfı değildir. Aksi halde tarihi, marksist açıdan yorumlamış oluruz. (Mütercimler)

Fakat zengin ve bey sınıfı ise Nûh'un çağrısına baş kaldırdı ve ona şu ve benzeri sözleri söylediler :

— **Biz seni ancak bizim gibi bir insan görüyoruz ve sana tâbî olanları da ilk bakışta en düşüklerimizden ibaret görüyoruz.** (Hûd: 27)

Bu söz, onların şımarıklık ve kibirle karışık düşünce tarzlarını ifade ediyor. Nitekim fakir tabakaya da şöyle hitab ediyorlar :

— **Sizin bize fazla bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz Hatta sizi yalancılar sanıyoruz.** (Hûd: 27)

Yani bu azgınlar, onlardan daha faziletli olduklarını, kendileriyle herhangi bir inanç veya ortak bir mücadelede beraber olmaya mahal bulunmadığını söylemek istiyorlardı.

Buradan anlaşılıyor ki; eşraf takımı Nûh'a, bu fakirleri ve işçileri yanından ve meclisinden kovarsa, kendisiyle bir araya gelip dâvetini kabul edeceklerini va'd etmişlerdi. Fakat Nûh (A.S.) bunu kabul etmedi ve onlara şöyle mukabelede bulundu :

— **Ben iman edenleri kovacak değilim. Elbette onlar Rablerine kavuşacaklar. Ancak ben sizi cahillik yapan bir topluluk görüyorum. Ey kavmim! Ben onları kovarsam, Allah'ın azabından beni kim kurtarabilir? Hiç düşünmüyor musunuz?** ⁽³⁸⁾

Sonra Nûh yine onların iddialarını çürütmeye devamla şöyle diyor :

— **Gözlerinizin tutmadığı (bu mü'min) kimseler hakkında, «Allah onlara hiç bir hayır vermeyecektir» de diyemem. Allah, onların özlelerindeki en iyi bilendir.** ⁽³⁹⁾

Kur'an on dört asırdır insanlar arasında eşitliği teşvik eden âyetleriyle bu sosyal farklılıkları yıkmak için uğraşmıştır.

Allah Teâlâ, Nûh kıssasında, zengin ve beyler takımının başkaları üzerinde herhangi bir imtiyaz olmadığını açıklamak istemiştir. Allah'ın istediği insan toplumu; haklar ve vazife

(38) Hûd: 29-30.

(39) Nûh: 31.

ler konusunda fertler arasında eşitlik olan toplumdur.

Allah, insanlar arasında üstünlüğü; ilim, takvâ ve her ferdin, kendi toplumuna sunduğu fayda esasına binâ etmiştir. Kur'an'da şöyle buyuruluyor :

— Allah katında en yüceniz, takvâsı en çok olanınızdır. ⁽⁴⁰⁾

— De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? ⁽⁴¹⁾

Kur'an; şayet zenginler hakkın sesine kulak verirlerse, sınıflar arasında çatışma olmayacağına işâret etmektedir.

AZMİN GÜCÜNE DAİR DERS

İnsanoğlunun süslendiği yüce meziyetlerden biri de azm ve metanettir ki, insan onunla bütün sıkıntı ve engelleri aşar. Allah'ın peygamberi Nûh; herhangi bir irâde zaafiyeti ve îman sarsıntısı olmaksızın uzun süren dâveti boyunca, azmin gücü, devamı ve keskinliği konusunda bizim için üstün bir misaldir.

Kur'an'ın, Nûh'un keskin azmiyle ilgili olarak ortaya koyduğu en canlı tablolardan birisi; Onun, gece-gündüz, gizli-âşikâr demeden kavmini sürekli olarak Allah'a dâvet etmesidir. Fakat bu kavm Onun dâvetini büsbütün reddetti. Öyle ki; Onu dinlemeyi, Onu görmeyi bile istemediler. Bu hâl, Nûh'dan yüz çevirmenin ve Onu hissen rencide etmenin son derecesiydi. Buna, kendisini delilikle damgalamalarını da ekle. Şöyle demişlerdi :

— O, ancak kendisinde delilik olan bir adamdır. Bu bakımdan, bir zamana kadar onu bekleyin (belki düzelir). ⁽⁴²⁾

Bir adım daha ileri gidersek Onun azminin keskinliğine dair karşımıza bir tablo daha çıkar. Bu tablo, onların tehditlerine cesaretle karşı koyması ve dâvasında sapma göstermemesidir. Bu tehdit şöyleydi :

— Ey Nûh! Eğer bu işe son vermezsen mutlaka taşlananlardan olursun. ⁽⁴³⁾

Fakat Nûh, bu tehdit karşısında dönüş yapmadı, bilâkis Allah'a iltica ederek şöyle dedi :

(40) Hucûrât: 13.

(41) Zümer: 9.

(42) Mû'minûn: 25.

(43) Şuâra: 116.

— Rabbim! Gerçekten kavmim beni yalanladı. Artık benimle onların arasındaki hükmü sen ver. Beni ve beraberimdeki mü'minleri kurtar. ⁽⁴⁴⁾

Başka bir defa da azminin büyüklüğüne dair diğer bir tabloyu; gemi yaparken kavminin alaylarını, engin bir genişlik ve Rabbinin yardımını tam bir güven içinde karşılarken görüyoruz :

— Nûh gemiyi yapıyordu. Kavminden herhangi bir gürh, yanından geçtikçe onunla eğleniyordu. Dedi ki: «Eğer bizimle eğlenirseniz biz de sizinle bu eğlendiğiniz gibi eğleneceğiz. Artık pek yakında, perişan edecek azabın kime geleceğini ve devamlı bir azabın kime çatacağını bileceksiniz.» ⁽⁴⁵⁾

Allah'ın peygamberinin nefsindeki bu güçlü azmin kaynağı ve dayanağı ne idi? Şüphesiz ki onun kaynağı; Rabbine karşı sarsılmaz imanı ve karşılaştığı her güçlük ve eziyette O'na dayanmasıdır.

FASİD AKRABALIKLARA BAŞ KALDIRMA

Akrabalık bağı, insanoğlunun boyun eğdiği en önemli faktörlerden biri olmaya devam etmekte ve kişi ona, şahsî arzu ve fedakârlıklarından önemli bir pay ayırmaktadır.

İslâm, akrabalık bağının korunması ve gözetilmesi konusuna büyük önem vermiştir. Çünkü insan tabiatı ve menfaati, bu bağın gözetilmesi ve hukukunun korunmasına bağlıdır.

Fakat bu bağa riayet ve hakkının verilmesi için temel bir şart vardır ki, o da Allah'a iman ve Allah yolunun gerektirdiği tarzda hareket etmektir. Müslümana düşen, en yakın akrabası bile olsa Allah'ı inkâr edip O'na âsi olan kimseye sevgi beslememesidir. Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır :

— Allah'a ve âhîret gününe iman eden hiç bir kavmi, Allah'a ve peygamberine karşı gelen kimselerle seviştir bulamazsın. İsterse onlar babaları, oğulları, kardeşleri veya hemşeh-

(44) ' Şuâra: 117-118.

(45) Hûd: 38-39.

rileri olsunlar. İşte onlar; Allah'ın, kalplerine iman yerleştirdiği kimselerdir. (46)

Nûh kıssasında Kur'ân-ı Kerîm bu konuda canlı bir misal sunmaktadır. Birdenbire Nûh'u, oğluna karşı olan şefkat duygusu sarıyor ve Rabbinden, oğlunu helâk olmaktan kurtarmasını talep ediyor. Bunun üzerine Allah onu azarlıyor ve yaptığı işin cehaletten ileri geldiğini ve kendisine yakışmadığını söylüyor :

— Nûh, Rabbine dua edip dedi ki: «Ey Rabbim! Oğlum şüphesiz benim ailemdendir. Senin va'din elbette haktır ve sen hâkimlerin hâkimisin.» Allah da şöyle buyurdu: «O, kat'iyyen senin aileden değildir. O, sâlih olmayan (kötü) bir amel sahibidir. O halde bilgin olmadığı bir işi benden isteme. Seni cahillerden olmaktan men ederim.» (47)

Bu âyetle Kur'an'ın asıl maksadı; insanı âhiret saadetine ulaştırmak için güvenilecek şeyin sadece sâlih amel olduğu gerçeğine yöneltmektir. Kişi âsi olunca, yakınlık ve tavassutların onu Allah'ın azabından kurtarma konusunda hiç bir te'siri yoktur. Bu da Kur'an'ın te'kid ettiği noktalardan biridir.

— Allah kâfirlere, Nûh'un karısı ile Lût'un karısını bir misal yaptı. O ikisi, kullarımızdan birer sâlih kulun (Nûh ve Lût'un) nikâhları altındaydılar. Bununla beraber kocalarına hainlik ettiler (iman etmediler). Bu yüzden kocaları da onları Allah'ın azabından zerrece kurtaramadı. O iki kadına şöyle denildi: «Öteki girenler gibi siz de girin ateşe.» (48)

Nûh ve Lût'un karılarının doğru yoldan sapmaları ve taşkınlıkları sebebiyle mahvolmalarında apaçık Kur'anî bir ders vardır. Bu da: Kişi kötü gidişatlı olursa, akrabalık derecesi ne kadar yakın olursa olsun, ona bir fayda sağlamaz.

Çok defa beşeriyet, kurtuluş yolunu tâyininde yanılmış, vicdanlarını kontrol edip netislerini düzeltecekleri yerde, kurtuluşu din adamlarıyla ahbaplık kurup onlara hediyeler vermek

(46) Mûcâdele: 2.

(47) Hûd: 45-46.

(48) Tahrim: 10.

ve kendilerine körükörüne bağlanıp itâat etmekte zannetmişlerdir. Bu hatalı anlayış ise dine kötülük etmeye sebep olmuş, haddizatında ıslâh ve terakkînin en önemli faktörlerinden olacağı yerde dini; gerilik, fesat ve donukluk sebeplerinden birisi hâline getirmiştir.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

HÛD (A.S.)

SALİH (A.S.)

2 — Salih (A.S.)'in Kıssası

1 — Hûd (A.S.)'un Kıssası

3 — Dersler ve İbretler

Râviler ve tarihçiler, öncelik yönünden arapları üç guruba ayırma noktasında müttefiktirler. Sırasıyla bunlar : **Arab Bâide**, **Arab Âribe**, **Arab Müstâ'ribe**'dir.

Arabü'l-Bâide'ye gelince, bunlar bir çok arap kâvimlerinden meydana gelmiştir. **Âd** ve **Semûd** kavmi bunlardandır. **Âd kavmi**, (Âd bin Avs bin İrem)'in soyundandır. **Semûd kavmi** ise (Semûd bin Câbir bin İrem)'in soyundandır. İrem ise, Nûh (A.S.)'un oğlu Sâ'm'ın oğludur. Arabü'l-Bâide diye isimlendirilmeleri, helâk olmalarından, yani yeryüzünde kendi nesillerinden kimsenin kalmamasından dolayıdır. **Âd** ve **Semûd'a Arabü'l-Âribe** denmesi de, araplıkta kökleşmiş olmalarından-
dır.

Râviler; **Âd** kavminin iki kısım olduğu görüşündedirler. Bunlardan ilki (**Birinci Âd**), diğeri de (**İkinci Âd**)'dir. **Birinci Âd**, kuvvet ve hâkimiyet yönünden kavimlerin en büyüğü idi. Binden fazla boydan meydana gelmişti. Kur'an buna şöyle işâret etmektedir :

— O, evvelki **Âd**'i helâk etti. **Semûd'u** da... **Hiç birini bırakmadı.** (1)

Allah Teâlâ **Âd** kavmine, kendilerinden adı **Hûd** olan bir peygamber gönderdi. O (İrem oğlu Avs oğlu **Âd** oğlu Halûd oğlu Rabah oğlu Abdullah)'ın nesebinden idi. Bazı nesep bilgilerine göre Halûd, on iki kabileden meydana gelen **Âd**'ın bir kabilesinin adıydı.

Allah Teâlâ, aynı şekilde **Semûd'a**, ismi Salih olan kendilerinden bir peygamber göndermiştir ki o da; (İrem oğlu Câsîr oğlu **Semûd** oğlu Hâdır oğlu Ubeyd oğlu Masih oğlu Esif oğlu Ubeyd oğlu Salih) soyundan idi.

(1) Necm: 50-51.

BİRİNCİ BÖLÜM

HÛD (A.S.)'UN KISSASI

Âd kavminin yurtları ve ilâhları — Allah'a dâvet — Allah'ın nîmetlerini hatırlatma — Putperestlerle tartışma — Tevbeye dâvet — Mü'minlerin kurtuluşu, kâfirlerin helâki.

ÂD KAVMİNİN YURLARI VE İLÂHLARI

Kur'an'dan anlaşıldığına göre Âd kavminin yurtları Ahkâf'da idi. Allah Teâlâ bunu şöyle belirtiyor :

— Âd'ın kardeşi (Hûd'u) hatırla ki, bir vakit Ahkâf'da kavmini inzâr etmişti. (°)

Ahkâf, hıkf kelimesinin çoğulu olup, kumluk demektir. Kur'an onların yurtlarını belirtmemiş, ancak tarihçiler; Yemen'le Umman arasında Hadramut ve Şahr'a kadar uzanan yerler olduğunu söylemektedirler.

Âd kavmi, ismi İrem olan bir şehir kurmuştu. Bu şehir Kur'an'da zikredilmiştir.

— Görmedin mi Allah neler yaptı Âd'a, yani direk (yüksek binalar) sahibi İrem'e? (°)

Arkeologlar, İrem'in yeri ile ilgili uzun araştırmalara dayanarak, İrem'in, Akabe'nin yirmibeş mil doğusundaki Rem dağında kurulmuş olduğu görüşünü tercih etmişlerdir. Bu dağın yanında eski cahiliyeye ait kalıntılar bulunmuştur.

(2) Ahkâf: 21.

(3) Feer: 7-8. Not: Allâme İbn-i Haldun; Tarih'inde, burada ismi İrem olan bir şehrin bulunmadığını, bunun hikâyecilerin uydurması olduğunu, zayıf müfessirlerin de bunları naklettiklerini, âyetteki «Direk sahibi İrem»in bir şehir değil kabile adı olduğunu söylemektedir.

Tarihçiler, Âd kavminin üç puta taptıklarını, bu putların; Sudâ, Sıdâ ve Hibâ olduğunu söylemişlerdir. (4)

Bunlar, Allah'ın Nebîsi Hûd bahsine giriş yapmak için söylemiş olduğumuz Âd kavmiyle ilgili kısa bir değinmedir.

ALLAH'A DÂVET

Hûd (A.S.), kavmini tek Allah'a kul olmaya ve putlara kulluğu terk etmeye çağırdı. Çünkü bu, kıyâmet gününde azabdan korunmanın tek yoluydu.

— Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u gönderdik. O şöyle dedi: «Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka hiç bir ilâhınız yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız?» (5)

— Âd'ın biraderi Hûd'u —ki ondan evvel de, ondan sonra da bir çok peygamberler gelip geçmişti— hatırla. Hani o, Ahkâf'da kavmini; «Allah'dan başkasına kulluk etmeyin. Gerçekten ben üzerinize inecek büyük bir günün azabından korkuyorum» diye tehdit etmişti. (6)

Âd kavmi; putların, Allah'ın ortakları olduklarına, Allah katında kendilerine şefâatçi olacaklarına inanıyorlardı. Hûd onlara: Siz bu iddiada yalancısınız. Çünkü ibadete lâayık olan sadece ve sadece Allah'dır, demişti.

— Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u peygamber gönderdik. Onlara dedi ki: «Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Sizin O'na ortak koşmanız ancak bir yalan ve iftiradır.» (7)

Fakat buna rağmen bu dâvetin, Âd kavmi üzerindeki te'siri neydi? Hûd'u hakir görmüşler, dâvasını küçümsemişler ve onu akılsızlık, sapıklık ve yalancılıkla vasıflandırmışlardır. Hûd (A.S.) ise bu sıfatların kendisinde bulunmadığını, kendisinin, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın peygamberi olduğunu, kendileri için iyilikten başka bir şey düşünmediğini söyledi.

— Kavminin önde gelen kâfirleri ona: «Gerçekten biz seni bir çılgınlık içinde görüyoruz ve seni hakikaten yalancılar-

(4) Taberî, Tarih: C. 1.

(5) A'râf: 65.

(6) Ahkâf: 21.

(7) Hûd: 50.

dan sanıyoruz» dediler. Hûd da onlara: «Ey kavmim! Bende cılgınlık ve akıl hafifliği yok; ancak ben, âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir peygamberim. Size Rabbinin mesajını iletiyorum ve ben sizin için güvenilir bir nasihatçiyim» dedi. (°)

ALLAH'IN NİMETLERİNİ HATIRLATMA

Hûd (A.Ş.), kendilerine Allah'ın nîmetlerini hatırlatarak hak yola dönmeleri için onları ikna gayretiyle kavmine karşı dâvetini sürdürdü ve şöyle dedi: İçinde bulunduğunuz sapıklık sebebiyle uğrayacağınız kötü sonuçtan sizi sakındırması için, içinizden birinizin diliyle size Rabbinizden bir irşad gelmesi, hayret ve şaşkınlığınızı mı artırdı? Hiç düşünmüyor musunuz ki Allah sizi, günahları sebebiyle mahvettiği Nûh kavminin ardından yeryüzünün vârisleri yaptı ve sizi vücûd ve hâkimiyet yönünden daha güçlü kıldı. İşte bu nîmet, sizin Allah'a îman edip, şükretmenizi gerektirir, inkâr etmenizi değil. Benim size nasihat etmem de, üzerinizdeki Allah'ın lûtfunu hatırlamanız ve belki dünya ve âhîret saadetini elde etmeniz içindir.

— Size o korkunç sonucu haber vermek için, içinizden bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir ihtar gelmesi tuhafınıza mı gitti? Düşünün ki; O sizi Nûh kavminden sonra hükümdarlar yaptı, size yaradılışta onlardan ziyade boy bos (kuvvet) verdi. O halde Allah'ın nîmetlerini hatırlayın ki kurtuluşu erdirilesiniz. (°)

Fakat Hûd (A.S.)'un kavmi, üzerlerindeki Allah'ın nîmetlerine karşı gereken şükürü yerine getirmedi. Bilâkis şehvetlere dalıp, yeryüzünde alabildiğine büyüklük tasladılar. Hûd onlara: Size ne oluyor ki; boşu boşuna ve böbürlenmek için her bir tepeye yüksek yüksek binâlar yapıyor ve yeryüzünde

(8) A'râf: 66-68. (Bende akıl hafifliği yok) ifadesi; Hûd'un, kavmine karşı fevkalâde nazık bir mukabelesidir. Hasımlarının insanların en sapık ve akılsızları olduğunu bildiği halde onlara, onların üslûbuyla cevap vermemiştir. Bunda; büyük bir ahlâk ve takib edilecek bir metod vardır.

(9) A'râf: 69.

ebedî kalmayı umanlar gibi son derece ihtişamlı köşkler binâ ediyorsunuz? Zalimler gibi ceza veriyor, kızdığınız zaman hiç acıımıyorsunuz. Bütün bunları, kibirlilerin katılığı için de yapıyorsunuz. Emrettiği hususlarda Allah'a karşı gelmekten sakının ve çağırdığım doğru yolu benimseyerek bana itâat edin. Ey kavmim! Size sular ve bahçeler, hayvanlar ve çocuklar gibi değerli nîmetler veren Allah'dan korkun. O'nun nîmetlerine mukabil nankörlük, şımarıklık ve zorbalık yapmayın. Yoksa size azap müstehak olur ve sizi mahveder.

— «Siz her tepeye bir köşk binâ eder eğlenir misiniz? Dünyada ebedî kalacakmışsınız gibi birtakım saraylar ve havuzlar (yahut kaleler) mı ediniyorsunuz?

Tutup yakaladığınız vakit zorbalar gibi mi yakalarsınız? Artık Allah'dan korkun ve bana itâat edin. Size, bildiğiniz şeylerle (nîmetlerle) yardım eden, size davarlar, oğullar, bağlar, ırmaklar ihsân eden Allah'dan sakının. Ben, cidden üstünüze gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum.» ⁽¹⁰⁾

PUTPERESTLERLE TARTIŞMA

Âd kavmi, Hûd (A.S.)'un dâvetine uymayı reddetti ve ile-ri gelenleriğ putlara tapmakda ısrar ettiler ve Hûd'a şöyle hitab ettiler: Sen bize, dâvet ettiğın şeyin doğruluğuna dair bir delil getirmediñ. Biz ilâhlarımıza ibadeti terk etmeyiz ve seni de tasdik etmeyiz. Ayrıca bazı tanrılarımızın seni çarpacağına inanıyoruz. Çünkü yersiz sözlerle saçmalamaya başladın.

Hûd (A.S.) onlara şöyle cevap verdi: Söylediklerimin doğruluğuna Allah'ı, içinde bulunduğunuz şirkten uzak olduğuma dair de sizi şahit tutarım. Bana tuzak kurma hususunda tanrılarınızla elbirliğı edin. Şayet gücünüz yeterse bir an bile beni cezalandırmayı te'hir etmeyin. Ben, sizin görüşüp kararlaştırdığınız plânlara aldırış etmem; zira ben, benim de, sizin de işimizin sahibi olan Allah'a dayandım. Hiç bir canlı yoktur ki; işinin sahibi ve idarecisi Allah olmasın. Rabimin işleri hak ve adalet prenspleri üzere cereyan eder. Eğer dâvetimden yüz çe-

(10) Şuâra: 128-135.

virirseniz, sizin yüz çevirmeniz bana zâr vermez. Ben, Allah tarafından size ulaştırmak üzere gönderildiğim şeyi size tebliğ ettim. Allah sizi mahvedip, sizin yurtlarınızda sizin yerinize gelecek başka kavimler getirmeye kaadirdir. Çünkü Rabbim her şeye hâkimdir.

— Dediler ki: «Ey Hûd! Sen bize açık bir mûcize getir. medin. Biz senin sözünle tanrılarımızı terk etmeyiz ve sana inanmayız.» Biz ancak: «Tanrılarımızdan kimi seni çarpmış» deriz.

Hûd dedi ki: «Allah'ı şahit gösteririm ve siz de şahit olun ki, ben Allah'ı bırakıp da O'na ortak tutmakta olduğunuz şeylerden tamamen uzağım. Artık bana topyekûn istediğiniz tuzağı kurun, sonra bana mühlet de tanımayın. Şüphesiz ki ben, kendimin de, sizin de Rabbiniz olan Allah'a güvenip dayandım. Hareket eden hiç bir canlı yoktur ki, idaresi elinde olmasın. Benim Rabbim gerçekten doğru bir yol üzeredir. Eğer yüz çevirirseniz kendiniz bilirsiniz. Ben size ne ile gönderilmişsem işte size onu tebliğ ettim. Rabbim sizin yerinize başka bir kavmi getirir de, siz O'na zerrece zarar veremezsiniz. Muhakkak ki Rabbim, her şey üzerinde bir koruyucu ve gözeticidir. ⁽¹¹⁾

Nihayet Âd kavmi, Hûd ve dâvetinden bıktı. Çokça nasi hatlarından usandı, sahte ilâhlara ibadeti bırakıp da Hûd (A.S.)'un dâvet ettiği Allah'a ibâdete yanaşmadılar. Haber verdiği azabın kendi başında patlayacağını söyleyerek Hûd'u tehdit ettiler. Bu durum karşısında Allah'ın peygamberi Hûd onlara şöyle dedi: Allah'ın gazabı mutlaka üzerinize inecektir, hele ilâhî azabı bekleyedurun, ben de sizinle birlikte bekleyenlerdenim.

— Dediler ki: «Sen bize yalnız Allah'a kulluk etmemiz, atalarımızın tapmakta olduklarını bırakmamız için mi geldin? O halde sâdıklardan isen bizi tehdit etmekte olduğun azabı getir bize.»

Hûd dedi ki: «Rabbinizden üzerinize bir azab, bir gazab hak oldu muhakkak. Sizin ve atalarınızın uydurduğu tanrılar hakkında benimle çekişiyor musunuz? Halbuki Allah onlara

(11) Hûd: 53-57.

hiç bir delil indirmemiştir. Artık bekleyin. Ben de sizinle birlikte bekleyenlerdenim.» (12)

Biz bu Kur'an âyetlerinde kavminin tanrılarını dünyada gerçek bir varlığa sahip olmayan ve sadece takılmış sözde bir takım hayalî isimler olarak gören Hûd (A.S.)'un delil ve tezinin gücünü görmekteyiz. Gerçekten bu putların ilâhlığına dair herhangi bir delil yoktur. Varlıklarını sürdürcekleri bir kuvvete de sahip değillerdir. Aynı şekilde âyetlerde; Hûd kavmine, babalarını taklit etmekten doğan ve onların görüş ve düşünce hürriyetlerini ortadan kaldıran bir kölelik rûhunun hâkim olduğunu da görüyoruz.

TEVBEYE DÂVET

Hûd (A.S.)'un kendilerini Hakk'a dâvet edip de onların da yüz çevirmelerinden sonra üç sene Hûd kavmi üzerine yağmur yağmadı. Bu onlara, azabın yakında geleceğine dair bir ihtar dı. Bu arada Hûd durup dinlenmeden kavmine nasihat ediyor ve şöyle diyordu: Ben, geçmiş günahlarınızı bağışlaması için yaradanınıza dua ediyorum. Siz de tevbe ederek O'na dönün. Eğer böyle yaparsanız, size devamlı yağmur gönderir. Kazançlarınız çoğaldığı gibi, gücünüze de güç katar. Sakın dâvetime karşı çıkıp günah ve küfürde ısrar etmeyin.

— Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin. Sonra yine O'na tevbe edin ki üstünüze gökten bol bol yağmur göndersin. Kuvvetinize kuvvet katsın. Günahkârlar olarak yüz çevirmeyin. (13)

MÜ'MİNLERİN KURTULUŞU, KÂFİRLERİN HELÂKİ

Üç sene yağmur kesildikten sonra, nebîlerini inkâr edip küfür ve azgınlıkta devam etmeleri üzerine Allah'ın azab emri geldi. Hak Teâlâ, Hûd ve beraberindeki mü'minleri bu azabdan kurtardı. Zalim kavmi de mahvetti.

— Ne vakit ki azab emrimiz geldi, Hûd'u ve beraberinde-

(12) A'râf: 70-71.

(13) Hûd: 52.

ki mü'minleri, katımızdan bir rahmet olarak selâmete erdirdik, onları ağır azabdan kurtardık. (14)

Kur'an, Hûd (A.S.)'un ne şekilde kurtulduğunu bize haber vermemiştir. Bazı tarihçiler onun kurtuluşunu; dâvetini kabul etmelerinden ümidini kesince, beraberindeki mü'minlerle birlikte kavminden ayrılıp Mekke'ye gitmesi şeklinde açıklamışlardır. Bunlara göre Hûd, Mekke'de bir müdet yaşamış, bilâhare vefat edip orada defnedilmiştir. (15)

Âd kavmine gelince; Allah onlara sekiz gün yedi gece şiddetli bir kasırga musallat etmiş, böylece helâk olup cesetleri yeryüzüne dağılmıştır. Sanki rüzgâr onları köklerinden sökölümüş kof hurma kütüklerini savurduğu gibi savurmuştur. Kökleri kesilmiş, hiç kimseleri kalmamış, göze görülür sadece yurtları kalmıştır.

— Âd kavmine gelince; onlar da, kasıp kavuran şiddetli bir fırtına ile helâk edildiler. Allah o fırtınayı üzerlerine yedi gece sekiz gün arka arkaya musallat etti. (Eğer orada olsaydın) bu kavmin o fırtınada öölüp yıkıldığını görürdün. Sanki onlar içleri bomboş hurma kütükleri idiler. Şimdi onlardan geride kalan birini görüyor musun? (16)

— Âd kavminde de ibret vardır. Hani onların üzerine o kökü kurutan rüzgârı göndermiştik. Öyle bir rüzgâr ki, uğradığı her şeyi bırakmıyor, mutlaka kül gibi savuruyordu. (17)

(14) Hûd: 58.

(15) Esaki: Ahbaru Mekke, C.: Sh.: 30.

(16) Hâkka: 7-8,

(17) Zâriyat: 41.

İKİNCİ BÖLÜM

SALİH (A.S.)'İN KISSASI

Semûd kavminin yurtları ve tanrıları — Allah'a ibadete dâvet — Öldürücü israf — Semûd mû'cize istiyor — Düşmanlığın kaynaması — Devenin boğazlanması — Salih'in öldürülmesi hakkında müzakere — Semûd'un helâkl.

SEMÛD KAVMİNİN YURLARI VE TANRILARI

Kur'an, Semûd kavminin yurtlarını belirlememiştir. Ancak «vâdilerde kayaları oyan Semûd'e (nasıl azab etti) ⁽¹⁸⁾ âyetinden; yurtlarının dağlık bölgede veya uzayan kayalıklarda olduğu anlaşılmaktadır. Âyette geçen (vâdi) Vadi'l-Kurâ'dır. Semûd'un yurtları buralarda idi. Bir çok tarihçiler Hicr karyesini Semûd'un yurtlarının bulunduğu yer olarak belirlemiştir. Burada Semûd kuyusu diye isimlendirilen bir kuyunun bulunduğunu söylemişlerdir. Hz. Muhammed (S.A.V.) Tebük harbinde bu mıntıkaya inmiş ve kavmini, bu kuyunun suyundan içmekten ve oradaki harabelere girmekten men etmiştir.

Semûd'un taptığı bir çok putlar vardı. VEDD, CEDD, HEDD, SEMŞ, MENÂF, MENÂT, LÂT ve benzerleri bunlardan bazılarıydı.

ALLAH'A İBADETE DÂVET

Allah Teâlâ, putlara kulluğu terk edip kendine ibadete dâvet etmesi için Salih (A.S.)'i, kavmine peygamber olarak gönderdi.

(18) Fecc: 9.

Salih (A.S.)'in, kavmine söylediği sözlerin bazıları şunlardı: Ey kavmim! Sadece Allah'a kulluk edin. O'na, başkasını ortak tutmayın. Sizi topraktan yaradan O'dur. Üzerinizdeki bütün bu büyük nîmetlerin sahibi Allah olunca; size düşen ve gereken de, işlediğiniz günahlardan dolayı O'ndan af dilemeniz ve O'na tevbe etmenizdir. O size cidden yakındır. O'na gerçekten inanıp, duasında samimi olduğu zaman dua edenin duasını kabul eder. Günahkârların günahını bağışlar.

— Semûd kavmine de (soyca) kardeşleri olan Salih'i gönderdik. Onlara dedi ki: «Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka hiç bir ilâhınız yoktur. Sizi topraktan O yarattı. Sizi orada yaşamaya (veya orayı imâra) memûr etti. O halde O'ndan mağfiret isteyin, sonra tevbe edip O'na yönelin. Muhakkak ki, Rabbim, mü'minlere rahmetiyle yakındır, duaları kabul edicidir.» (49)

ÖLDÜRÜCÜ İSRAF

Semûd kavmi, Allah tarafından gönderilmiş olan peygamberlerini yalanladılar. Allah'a kulluğu, O'nu bir tanıyıp, O'ndan korkmayı kabul etmediler. Halbuki Salih emîn bir peygamberdi. Peygamberliğine karşılık olarak herhangi bir ücret ve mükâfat istemiyordu.

Gösterişli evler, yiyecek ve içecekten olan maddî zevklere aşırı derecede düşkünlük Semûd kavminin âdetiydi. Peygamberleri Salih, içinde bulundukları vaziyeti onlar için hoş görmedi ve şöyle dedi: Dilediğiniz gibi bahçeler, pınarlar, ekinler, tatlı ve olgun hurmalarla nîmetlenecek, dağlardan evler ve meskenler yontacak, orada şen şatır zevklenecek, sonra da bu büyük nîmetler için Allah'a şükretmeyeceksiniz ha! Hâl böyle iken, Allah'ın sizi; azabına karşı kendinizi emin hisse derek, bu nîmetlerden faydalandığınız hâl üzere terk edeceğinizi mi zannediyorsunuz? Allah'dan korkun, gösterdiğim yolda bana tâbi olun. Günah ve inkârla kendilerine zulmeden müsrif-

lere tâbi olmayın, onlar yeryüzünde fesat çıkarıyor, saadete giden bir yol tanımıyorlar.

— Semûd kavmi, gönderilen peygamberleri yalanladı. O vakit kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: «Allah'dan korkmaz mısınız? Gerçekten ben size gönderilen emin bir peygamberim. Artık Allah'dan korkun ve bana itâat edin. Buna karşı ben sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz buradaki nimetler içinde emîn olarak bırakılacak mısınız? Bağların ve pınarların, ekinleri ve meyvesi hoş ve yumuşak hurmalıkların içinde... Bir de dağlardan (kayalardan) maharetle (veya şımarıklıkla) evler yontuyorsunuz. Artık Allah'dan korkun ve bana itâat edin. Müsriflerin emrine uymayın. Onlar o kimselerdir ki; yeryüzünü fesda verirler de, düzeltmezler.» ⁽²⁰⁾

Salih (A.S.)'in onlara söylediklerinden birisi de şuydu :

— Hatırlayın ki, Allah sizi, Âd kavminden sonra halifeler yaptı. Yeryüzünde sizi yerleştirdi. Ovalarında kışlık köşkler ediniyor, dağlarında yazlık evler oyup yontuyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde fesatçılar olup taşkınlık yapmayın. ⁽²¹⁾

SEMÛD MÛCİZE İSTİYOR

Semûdlular, Salih (A.S.)'in nasihatlarına kulak asmadılar. Onlara gösterdiği tarzda, hak yolda yürümediler. Bilâkis onu, saçmasapan konuşmuş olmakla suçlayarak yollarına devam ettiler. «Aklına sihir musallat oldu, bu hâl ise onu, Allah katından gönderilmiş bir peygamber olduğu zannına götürdü» dediler. Salih (A.S.)'den, kendisinin gerçekten hak peygamber olduğuna delâlet edecek bir mucize istediler. Salih (A.S.) ise onlara, Allah Teâlâ'nın harikulâde olarak yarattığı bir deveyi mucize olarak getirdi. (Denildi ki; bu deve, kayanın bağrından çıktı) Onlara; bu deveyi hiç bir şekilde rahatsız etmemelerini

(20) Şuâra: 141-152. «Müsriflerin işine uymayın» emrinde; efdal olanın, yetecek kadar dünyalıkla yetinmek olduğuna, dünyayı aşırı derecede isteyip, lezzet ve şehvetlerine fazlaca dalmamaya işaret vardır.

(21) A'râf: 74.

emretti. Ona eziyet edilmeyecek, kovulmayacak, binilmeyecek ve kesilmeyecekti. Allah; su içme sırasını muayyen bir gün deveye, başka bir gün de onlara tahsis etmişti. Şayet deveye karşı bir kötülük yaparlarsa azaba uğrayacaklarını, kendi selâmetlerinin ancak devenin selâmetine bağlı olduğunu haber verdi :

— Denildi ki: «Sen iyice büyülenmişlerdensin. Sen ancak bizim gibi bir insansın, eğer doğru söyleyenlerden isen haydi bir mucize getir.» Salih onlara: «İşte bu dişi bir deve! Ona bir su (içme) hakkı, size de belirli bir gün su hakkı! Sakın ona bir fenalıkla dokunmayın, yoksa sizi büyük bir günün azabı yakalar.» (22)

Cenâb-ı Hak ayrıca şöyle buyurdu :

— İşte biz onlara bir imtihan olmak üzere o dişi deveyi (bir mucize olarak kayadan) çıkarıp gönderiyoruz. Şimdi onların ne yapacaklarını gözetle ve eziyetlerine sabret. Hem onlara haber ver ki su, her halde aralarında nöbetleşedir. Her su nöbetinde sahibi hazır bulunmuş olsun. (23)

DÜŞMANLIĞIN KAYNAMASI

Deve aralarında, otlayarak ve bir gün suya inip öbür gün inmeyerek bir müddet kaldı. Şüphesiz ki onun bu tarzda bulunması, kavminden bir çoklarını Salih (A.S.)'e yaklaştırdı. Çünkü bu devede, Salih'in gerçekten peygamber olduğuna dair bir mucize görmüşlerdi. Fakat bu durum, beyler takımını ürküttü, saltanatlarının kaybolması, devletlerinin yok olması hususunda korkuya kapıldılar. Deve konusunda aralarında bir plân kurdular, Salih (A.S.)'e ve beraberindeki mü'minlere karşı düşmanca tavır takındılar.

Salih (A.S.) kurdukları şer plânlarını hissetti ve onlara :

— Ey kavmim! Tevbe edeceğiniz yerde niçin size va'd edilen azabın çabuklaşmasını istiyorsunuz? Size merhamet etmesi için Rabbinizin afvını istesenez ya!

Fakat kavmi ona şöyle cevap verdi: «Sen ve sana inananlar yüzünden uğursuzluğa uğradık, aramıza bu peygamberlik

işini getirdikten sonra kitleğe çıktık.» Salih (A.S.) ise onlara: «Bunda uğursuzluk getirecek bir şey yok, bereket ve darlık sebepleri ancak Allah katındadır. Allah sizi, iman edesiniz diye bu sıkıntıyla imtihan ediyor.» dedi.

— Salih (A.S.) onlara: «Ey kavmim! Niçin tevbeden önce çabucak azabı istiyorsunuz? Allah'dan, bağışlanmanızı istesiniz ya! Belki bağışlanırsınız.» dedi. Onlar ise: «Senin ve beraberindekilerin yüzünden uğursuzluğa uğradık.» dediler. Salih (A.S.) onlara şöyle dedi: «Kötü vaziyetinizin sebepleri Allah katında malumdur. Belki siz, imtihan edilmekte olan bir kavimsiniz.» (24)

Önde gelen imtiyâzlı beyler takımı, imanlarından dolayı mü'minleri kınıyorlar, horlanan bu mü'minler ise onlara, kesin şekilde Salih (A.S.)'in peygamberliğine inandıklarını söylüyorlardı.

— Salih (A.S.)'in kavminden, iman etmeyi kibirlerine yediremeyenler, içlerinden iman eden zayıflar için alay yollu şöyle dediler: «Siz gerçekten Salih (A.S.)'in, Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu biliyor musunuz?» Onlar da: «Biz, doğrusu onunla gönderilen her şeye iman edenleriz.» dediler. Yine o kibirli: «Doğrusu biz de, o sizin iman ettiğinizi inkâr eden kâfirleriz.» dediler. (25)

DEVENİN BOĞAZLANMASI

Önde gelen kâfirler, mü'minlere ve devenin aralarında bulunmasına tahammül edemediler. Belki de bu deve çok iriydi de hayvanlarını ürkütüyordu veya çok ihtiyaç duydukları sırada su ile aralarına giriyordu, yahut da bu deve sebebiyle mü'minlerin artması onları korkutuyordu. Belki de bu sebeplerin hepsi onları bu deveyi kesmeye itti. Halbuki peygamberleri onlara bu deveye bir kötülük ederlerse kendilerine azab ineceğini söylemiş, onları helâk ile tehdit etmişti. Fakat onlar umursamayarak deveyi kesmeye yöneldiler ve peygamberlerinden, gerçekten peygamber olduğu meydana çıkması için, kendilerini tehdit ettiği azabı çabuklaştırmasını istediler. Allah'

(24) Neml: 46-47.

(25) A'râf: 75-76.

ın azabına karşı bu meydan okuyuşları karşısında Salih (A.S.) onlara, üç gün sonra bu azabın vuku bulacağını haber verdi.

— Derken o dişi deveyi, ayaklarını keserek öldürdüler. Rablerinin emrine karşı geldiler ve: «Ey Salih! Eğer sen gönderilmiş peygamberlerdensen bizi tehdit edip durduğun azabı bize getir» dediler. ⁽²⁶⁾

— Nihayet onu, ayaklarını keserek öldürdüler. Bunun üzerine Salih (A.S.) şöyle dedi: «Memleketinizde üç gün daha yaşayın. İşte bu yalanı çıkarılmayacak bir tehdittir.» ⁽²⁷⁾

SALİH (A.S.)'İN ÖLDÜRÜLMESİ HAKKINDA MÜZAKERE

Semûd kavmi arasında dokuz adam vardı ki, bunlar insanların en kâfiri ve en bozguncularıydı. Aralarında, Salih (A.S.)'in öldürülmesi konusunu görüştüler. Salih (A.S.) ve aile efradına baskın düzenleyip onları gizlice öldürmeye yemin ettiler. Akraba ve taraftarları, Salih (A.S.)'in katillerini aramak ve kanını talep etmek için geldiklerinde katilleri görmediklerini ve öldürme işine de katılmadıklarını onlara kat'iyetle söyleyerek cinâyet suçunu inkâr edeceklerdi.

Bu herifler, Salih (A.S.) ve aile efradını öldürmek için de-siselerini plânladılar. Gerilerinde ise Allah Teâlâ, Nebîsi ve aile fertlerinin kurtulmasını, onların da hiç ummadıkları ve bil-medikleri şekilde helâklerini murad etti.

— O şehirde (Semûd'un bulunduğu Hicr şehrinde) dokuz kimse vardı ki, onlar yeryüzünde fesad çıkarırlar, iyiliğe ya-

(26) A'râf: 77.

(27) Hûd: 65. Allah; deveyi boğazlayan bir kişi olduğu halde bu işi bütün kâfirlere ve elebaşlarına nisbet etti. Kur'an, başka bir yerinde bu konuda şöyle buyuruyor: «*Neticede arkadaşlarını çağırdılar. O da kılıca sarılarak deveyi kesti.*» Kamer: 29. Kâfirler bu işe rıza gösterip, muvafakat ettikleri için bir nev'i suça ortak olmuşlardı.

Buradan şu dersi çıkarıyoruz ki: Bütün millet, yapılan hayır ve şerde ortaktır ve herkes birbirinden mes'uldür. Karşı koyma gücüne sahip oldukları halde, bir kötülük işlenirken susarlarsa, bu susmaya mukabil Allah o milleti topyekûn cezalandırır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle denmektedir: «*Sizden, sadece zulmedenlere değil, hepinize birden isabet edecek bir musibetten korkun.*» Enfâl: 25.

naşmazlardı. Allah'a yeminleşerek şöyle dediler: «Salih (A.S.)'e ve ailesine bir gece baskını yapalım. Sonra geride kalan akrabalarına yemin ederek diyelim ki; biz onun helâkinde bulunmadık, gerçekten biz doğru söyleyenlerdeniz.»

Böyle bir hile kurdular. Biz de, haberleri olmadan hilelerini başlarına geçirdik. Ey Resûlüm! Bak hilelerinin sonu nasıl oldu? Hem kendilerini, hem de kavimlerini toptan helâk ettik.

İşte küfürleri yüzünden çökmüş, harabeye dönmüş evleri! Muhakkak ki bunda, bilen her topluluk için bir ibret vardır. ⁽²⁸⁾

SEMÛD'UN HELÂKİ

— Bakınp dururlarken kendilerini yıldırım çarpıverdi. ⁽²⁹⁾ Âyetinde de belirtildiği gibi, Semûd kavminin helâki yıldırımla olmuştur.

Şimşek; pozitif ve negatif iki zıt elektrik arasında meydana gelen elektriki bir boşalmadır. Pozitif elektrik yüklü bulutlar yeryüzüne yaklaştığı zaman, elektriklenme olur ve yerdeki negatif elektrikle temas edince de akım meydana gelir. Yeryüzünde herhangi bir şeye dokunduğunda, meselâ: Ağaç ve insana dokunursa yakar, kayaya isabet ederse parçalar, binayı yıkar. Şimşeğin yıkma gücü, akımın gücüne ve pozitif-negatif elektriğin kuvvetine bağlıdır.

Kur'an; yıldırımı bir defa gök gürültüsü, bir defa zelzele, bir defa da tağiye (yaygın bir mûsibet) olarak ifade etmiştir.

— O zulmedenleri korkunç bir gürültü ile yakalayiverdi. ⁽³⁰⁾

— Semûd'a gelince; yaygın bir mûsibetle helâk oldular. ⁽³¹⁾

— Bunun üzerine onları şiddetli bir zelzele yakaladı da evlerinde çöküp mahvoldular. ⁽³²⁾

(28) Neml: 48-52.

(29) Zâriyat: 44.

(30) Hûd: 67.

(31) Hâkka: 5.

(32) A'râf: 78.

Kur'ân-ı Kerim'in, yıldırımını bu şekilde değişik isimlerle ifade etmesi şundandır: Yıldırım, şiddetli bir ses meydana getirdiği için gök gürültüsü, sarsıntı ile beraber geldiği için zelle, te'siri çok çeşitli mıntikalara ulaştığı için de tağiye olarak isimlendirilmiştir.

Kur'an'ın; yıldırımını değişik ifadelerle belirtmesi, onun te'sir, görüntü ve sebeplerini belirtmesi yönünden oldukça ince bir ifadedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DERSLER VE İBRETLER

Geçimde denge — Zorbalara karşı devrim çağrısı — Cesaret dersi — Yeryüzünde kibirlilik taslamanın sonu helâktir — İstiğfâr, tevbe ve neticeleri.

GEÇİMDE DENGE

Kur'ân-ı Kerîm'in, düzgün ve tutarlı bir cemiyet kurmak için koyduğu parlak prensiplerden birisi, geçim hususunda dengeli olmaya çağırması, israf ve taşkınlıktan sakındırmasıdır. Bu durum Hûd (A.S.)'un diliyle şöyle ifade edilmiştir :

— Siz her tepeye bir köşk yapıp zevklenir misiniz? Dünyada ebedî kalacakmışsınız gibi birtakım sarâylar ve havuzlar ediniyorsunuz. ⁽³³⁾

Allah'ın peygamberi Hûd (A.S.), kavmine şöyle diyordu : Yüksek yerlerde muhteşem köşkler kurmadaki bu israf niçindir? Zengin oluşunuz bu şekilde belli olsun diye mi? Sanki siz dünyada ebedî kalmayı umuyorsunuz.

Hûd (A.S.) kavmini, muhteşem binalar yapımındaki israf-ları yüzünden ayıplıyordu. Onlar evlerini, oturup rahat etmek için yapmıyorlardı; eğer bu maksatla yapmış olsalardı onları bu faaliyetlerinden dolayı ayıplamazdı. Fakat onlar böbürlenip çalım satmak için bina yapıyorlardı, bu ise abes ve kötü bir israftı. Onlar bunun gerisinde yeryüzünde ebedî kalmayı

(33) Şuâra: 128-129.

umuyorlardı, halbuki ebedilik mümkün değildi, dünya geçimi pek az bir şeydi.

Aynı şekilde, Allah'ın Peygamberi Salih (A.S.) da kavmine, dağlardan yonttukları evleri kurma konusunda Allah'ın, kendilerine maharet bahsettiğini ve bu konudaki ilâhî nîmetleri anlatıyor, bu nîmetleri; şımarıklık ve çalım içinde bu binaları yükselterek kötü yolda kullandıkları için kendilerini kınıyordu.

Allah Teâlâ bu parlak mânânın tamamını (**Fârihin = şımarmışlar**) sözünde toplamıştır. Çünkü bu (**Ferihe**) fiili, ayrı bablarda hem maharet, hem şımarık, hem de çalım satmak mânâlarını ifade eder. Burada iki mânâyâ da şâmilidir :

— Siz buradaki nîmetler için de emîn olarak bırakılacak mısınız? Bağların ve pınarların, ekinlerin ve meyvesi yumuşak hoş hurmalıkların için de...

Bir de dağlardan (kayalardan) maharetle (veya şımarıklıkla) evler yontuyorsunuz. Allah'dan korkun ve bana itâat edin. (34)

Zamanımızda da öğünme ve gösteriş için boşuboşuna nice bina yapanlar vardır ve bu müsriflerin elinde nice mallar heder olmaktadır. Bu müsrifler; harcamalarını kısıtlayıp, bu israflarına mani olacak vasîlere ne kadar da muhtaçdırlar.

Etrafında amele ve usta olarak binlerce insan yiyecek ve başını sokacak mesken bulamazken, içinde sırf zengin bir adam refah sürsün diye yapımına milyonlarca lira sarfedilen gösterişli köşklerin millete ne faydası vardır?

Bu zenginlerin, sade bir evde oturup da boş duran bu malları millet menfaatine ziraat ve sanayinin geliştirilmesi ve ihtiyaçların giderilmesi için çeşitli sahalara yatırıp nemalandırmaları daha münasip değil midir?

İslâmiyet; İslâm toplumunun sağlıklı sosyal adalet prensipleri üzerine bina edilmesi ve idarecilerin; millet malını kendi zevk, sefa ve eğlencelerine sarf etmeye kalkışan fert ve zümrelerin karşısına dikilmeleri için bu âdil cemiyet anlayışını

müslümanlara telkin etmektedir. Kur'an'a göre; zenginin malı, her ne kadar kendi özel mülküyse de faydası bütün ümmete şâmil olmalıdır. Cenâb-ı Hakk'ın bu konuda mü'minlere tavsiyesi şöyledir :

— Allah'ın, yaşamanız için vasıta kıldığı mallarınızı sefihlere vermeyin. ⁽³⁵⁾

ZORBALARA KARŞI DEVRİM ÇAĞRISI

Allah Teâlâ, Hûd (A.S.)'un kavmini yermiştir. Çünkü onlar, içlerindeki zalimlerin emirlerine ve kendilerini Allah'ın rahmetinden uzaklaştırıp helâke sürükleyen şeylere tâbi olmuşlardı.

— İşte Âd kavmi! Rablerinin âyetlerini inkâr ettiler ve O'nun peygamberlerine isyân eylediler. Böylece başları bulunan her zorbanın emrine uyup gittiler. Böylece de hem dünyada, hem de âhiret gününde bir lânete tâbi tutuldular. ⁽³⁶⁾

Bu; Kur'an'ın, hakkı kabul etmeyen bütün inatçı ve zorbaların boyunduruğundan kurtulmaları için mutlak mânâda müslümanların kulaklarına fısıldadığı bir çağrıdır.

Kur'an'ın ifadesi son derece incedir. Allah, zorba için iki vasfı beraber zikretmiştir. Birisi kibir, öteki inat. Çünkü zorba; katı kalpli, kibirlinin birisidir ki onun en belirgin vasfı, sapıklıktaki inat ve ısrarıdır.

İslâmiyet; müslümanların, kendilerini köleleştiren, çeşitli eziyetler çektiren, arzu ve şehvetleri için onları âlet eden zorbalara boyun eğmelerine asla razı değildir. Bilâkis İslâm, taraftarlarını bu zorbalara karşı devrime ve iktidarları için tâviz vermemeye teşvik etmektedir. Çünkü zalimlerin arzularına uymak gerçek îmana ters bir iştir. İman, insanın şerefini ve zalimlerin boyunduruğundan kurtulmayı te'min eder. Zalimlerin emirlerine boyun eğme konusunda mü'minlerin hiç bir mazereti olamaz. Çünkü onlar çok, zalimler ise azdır. Şayet mü'minler arzu ederse bu yolda fedakârlık yaparlar ve hürriyet-

(35) 5. Sefihler: Ya ahlâkî bozukluklarından, ya akılsızlıklarından veya tecrübesizliklerinden dolayı mallarını uygun olmayan yerlerde çarçur eden kimselerdir.

(36) Hûd: 59.

lerine kavuşurlar. Bu bir gerçektir. Allah Teâlâ Kur'an'da, zalimlerin sonunun helâk ve hüsrân olduğunu mü'minlere müjdelemiştir.

— Her inatçı zalim hüsrâna uğradı. (37)

Âd kavmi helâk oldu. Çünkü o, her inatçı zorbanın emrine boyun eğdi, dünyada ve âhirette lânete gömülmüş olarak helâk oldular. İnatçı zorbaların arzularına boyun eğen herkes (ve her millet) mutlaka mahvolacaktır.

CESARET DERSİ

Hûd (A.S.)'un kıssasında, inanç uğrunda gösterilen cesaret ve örneklik konusunda önemli bir ders vardır. Bu ders; inancı uğruna kendini adanmış her ıslâhatçı için bir ışık ve lâmba durumundadır.

Hûd Peygamber, kavmine şöyle hitab ediyordu :

— Allah'ı şahit tutarım ve siz de şahit olun ki; ben Allah'ı bırakıp da O'na ortak tutmakta olduğunuz şeylerden tamamen uzağım. Artık bana topyekûn istediğiniz tuzağı kurun, sonra bana mühlet de tanımayın. (38)

(Bana topyekûn tuzak kurun) sözü üzerinde biraz düşün. Hûd (A.S.) bu sözüyle, onların tuzaklarına aldırış etmediğini, kuvvetli ve sayıca çok olmalarına rağmen onlardan korkmadığını kulaklarına sokmak istiyordu. İşte bu; imanları kalplerine bütbütün kaplamış, ıslâh sevgisi bütün duygularına hâkim olmuş inanç erlerinin alâmetlerinden bir alâmettir. Bâtıl taraftarlarından ne korkmak, ne de ürkemek.. Mü'minler için, imanlarında her tehlike ve zulmü küçümseyecek bir güç vardır.

Hûd (A.S.)'daki bu cesaret, Allah'a dayanmış olmasından kaynaklanıyordu. O, kavmine şöyle diyordu :

— Ben, sizin de, benim de Rabim olan Allah'a güvenip dayanmışım. (39)

Kâinatta bütün kuvvetlerin kaynağı olan Rabbine güve-

(37) İbrâhîm: 15.

(39) Hûd: 56.

nip, yaratıcısına sığınan herkesin, böylece zaafını kuvvete, korkusunu emniyete çevirmesi tabiidir.

Her ıslâhatçı ve Allah dâvetçisi; insan nefesine yakîn, sabır ve Rabbinin rızası için her fedakârlığı kabullenme duygusu veren tevekküle ne kadar da muhtaçdır!

YERYÜZÜNDE KİBİRLİLİK TASLAMANIN SONU HELÂKTİR

Hûd (A.S.)'un kıssasında, azgın ve taşkın milletleri bekleyen fecî âkıbetin açıklaması vardır. Kur'an, Âd kabilesini şöylece vafsediyor :

— **Sonra Âd kavmi, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve şöyle dediler: «Bizden daha kuvvetli kim var?» Onlar, kendilerini yaratmış olan Allah'ın, kendilerinden daha kuvvetli olduğunu anlamadılar mı? Onlar âyetlerimizi, bile bile inkâr ediyorlardı.**

Biz de perişanlık azabını dünya hayatında kendilerine tattıralım diye uğursuz günlerde üzerlerine çok gürültülü bir rüzgâr gönderdik. Elbette âhiret azabı daha zelil kılıcıdır. Onlara yardım da olunmaz. (40)

Âd kavmi yeryüzünde büyüklük tasladı. Kuvveti onu aldattı, Allah'ın hidâyetinden ve hak yoldan yüz çevirdi. Allah da onu zilet ve helâke düşürdü.

Bu; ziyâdesiyle ders almamız için Kur'an'ın önümüze koyduğu bir ibret tablosudur.

Âd kavmi o gün ne istemişse bugün büyük devletler de aynı şeyi istiyor. İlim, medeniyet, servet ve kuvvet gururunun kölesi olmuş bu devletler Hak'dan yüz çevirmiş, kendilerine mağlûp olan küçük devletleri köleleştirmişler, servetlerini yağmalamışlar, fitneyi tutuşturmak, vicdanları satın almak, sömürgeci çıkar ve menfaatleri uğruna toplumları parçalamak için her âdi yola baş vurmuşlardır. Sanki lisan-ı hal ile «Bizden daha kuvvetli kim var?» demektedirler.

(40) Fussilet: 15-16.

Hele yavaş olun!... Yakın tarihin en keskin derslerine bir göz atın.

Onlar, dünyada kuvvet ve hâkimiyet sloganları atan ve (Her şeyin üstünde Almanya!..) diyen **Hitler Almanya'sının** âkıbetinden ders almıyorlar mı? Bütün bunlardan sonra onun sonu yıkım, gençlerinin çoğunun mahvı ve galip devletler tarafından zillete düşürülmüş olmasıdır.

İSTİĞFÂR, TEVBE VE NETİCELERİ

Allah Teâlâ maddî âlem için birtakım kanunlar koymuştur. Kâinat bu kanunlara tâbi olarak devam etmektedir. Aynı şekilde sağlam bir düzen içinde yürüyen sosyal hayatla ilgili olarak da birtakım kanunlar koymuştur.

Kur'an'ın belirtmiş olduğu bu kanunlardan birisi de şudur: Hûd ve Salih Peygamberlerin kavimlerinde olduğu gibi; eğer bir toplum içinde günah ve taşkınlıklar artarsa bu, o toplumun bozulup helâk olmasına sebep olur.

Bundan dolayı Allah, peygamberler vasıtasıyla nesiller boyunca insanlara, günahlardan sıyrılıp, işledikleri kötülüklerden dolayı kendisinden af dilemelerini, tevbe etmelerini emretmiştir. Böylece nîmetlerine kavuşsunlar, rahmetine nâil olup azabından uzaklaşmış olsunlar.

İşte Allah'ın peygamberi Hûd; Kur'an'ın bizim için irşad olmak üzere zikrettiği şu sözlerle kavmine nasihat ediyordu :

— Ey kavmim! Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe edin ki, gökten üzerinize bol bol yağmur göndersin ve kuvvetinize kuvvet katsın. Günahkârlar olarak imandan yüz çevirmeyin. (4)

İzah: Yaratıcınızdan, geçmiş günahlarınızı bağışlaması için bağışlanmanızı dileyin. Sonra O'na dönün. Eğer böyle yaparsanız size devamlı ve bol yağmurlar gönderir. Mallarınız çoğalır. Kuvvetinize kuvvet katar.

Yine Kur'an Salih Peygamber'in, kavmine nasıl nasihat ettiğini şöyle zikrediyor :

— Allah'dan mağfiret dilemez misiniz? Belki merhamet olunursunuz. ⁽⁴²⁾ Yani; rahmetine ulaşmak için Rabbinizden bağışlanma istemez misiniz? Yine Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Rabbinizden mağfiret dileyin. Çünkü O rahmetiyle yakındır, duaları kabul edendir. ⁽⁴³⁾ Yani istiğfâr, duaların kabulü için bir vesiledir.

Günahlar; sosyal düzene, akıl ve bedene zararlı olduğunu için haramdır. Sahibinin onu devamlı işlemesiyle daha da zararlı olmaktadır. Günahkâr eğer işlediği kötülükten dolayı Allah'dan af diler, geçmişlerden pişman olursa fesad son bulur, günahın te'siri kaybolur, böylece de fert ve toplumun huzuru sağlanmış olur.

İşte bu; devletlerin çöküş ve düşüş sebeplerini inceleyen her tarihçi tarafından bilinen Allah'ın, mahlûkatı üzerinde cereyan eden ilâhî bir kanunudur. Zulüm ve fesadda ısrar eden devletleri Allah, zaafı, fitneyle ve eserleri harab ederek dünyada mahveder, gücü kaybolur, bütünlüğü dağılır ve topraklarına göz diken devlet onu istilâ eder, ona zillet ve aşağılığın acısını tattırır

(42) Neml: 46.

(43) Hüd: 61.

BEŞİNCİ KİTAP

İBRAHİM (A.S.)

LÛT (A.S.)

İSMAİL (A.S.)

- 1 — İbrahim ve Putperestlik
- 2 — İbrahim'in İmanı
- 3 — İsmail'in Kıssası
- 4 — İbrahim'in Faziletleri
- 5 — Dersler ve İbretler
- 6 — Lût (A.S.)'un Kıssası
- 7 — Dersler ve İbretler

İslâmiyet, hristiyanlık ve yahûdiliğe gönül vermiş kimse-
ler katında İbrahim (A.S.)'in önemli bir yeri vardır. Onun adı
daima dua, saygı ve ihtiramla anılır. Ulû'l-azm peygamberler-
dendir. Allah'a kulluk ve O'nun birliğine dâvet yolunda uğra-
şıp didindi. İnandığı dâva uğruna kendisini tehlikeye attı. Ha-
yatı, Rabbi için gösterdiği fedakârlıklar silsilesinden ibarettir. (1)
Faaliyetiyle, kendinden sonraki milletler için ihlâs ve Allah
sevgisinde kaybolma konusunda canlı bir misal oldu.

İbrahim (A.S.)'in itibar ve üstün mevkii, peygamberlerin
babası oluşunda da gizlidir. «İbrahim'den sonra kendisine ki-
tap inen peygamberler, İbrahim (A.S.)'in neslinden ve taraf-
tarlarındandır. (2)

İbrahim (A.S.)'in, Allah'ın peygamber olarak seçtiği iki
oğlu vardı. Bunlar: İsmail ve İshak'dır. İsmail (A.S.), Hz. Mu-
hammed ve Hicaz araplarının ceddidir. (3) Hicaz araplarının
nesebi, İsmail (A.S.)'in iki oğlu olan Nâbit (Nebâyat) ve Gî-
zar (Kedar)'a dayanır. (4)

— Dîn işinde üzerinize bir güçlük yüklemedi; babanız İb-
rahim'in dininde olduğu gibi. O size daha evvel de, şimdi de
müslüman adını verdi. (5)

İshak (A.S.)'a, Yâkub adında bir çocuk lûtfedildi. Yâkub,
İsrâîl lâkabıyla lâkaplanmıştı ki, İsrâîl oğullarının diğer boy-
ları da ona nisbet edilmektedir. Bu boylar arasında bir çok
peygamberler de vardı. Son peygamberleri ise Hz. İsâ (A.S.)dır

(1) İbn-i Kesir. El-Bidâye Ve'n-Nihâye. C. 1, sh.: 167.

(2) Nesep uzmanları, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in nesebinin Adnan'a, Ad-
nan'ın da neseb itibarıyla İbrahim oğlu İsmail'e dayandığında müttefikler.

(3) Tarih-i Taberî. C. 1, sh.: 221.

(4) Hacc: 78.

ki; O, İncil'de rivâyet edildiğine göre, taraftarlarına şöyle demiştir :

— **Babanız İbrahim, benim zamanımı görmeyi arzuladı, gördü ve sevindi.** ⁽⁵⁾

Kur'ân-ı Kerim'de İbrahim (A.S.)'in, kendinden sonra gelen peygamberlerin babası olduğuna işâret etmiştir. Cenâb-ı Hâk, onun hakkında şöyle buyurmuştur :

— **Biz İbrahim'e, oğlu İshak'ı ve (torunu) Yâkub'u ihsân ettik ve her birini hidâyete (peygamberliğe) erdirdik. Daha evvel de Nûh'u ve onun neslinden Dâvud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsâ'yı ve Hârûn'u hidâyete (peygamberliğe) kavuşturduk. Biz iyi hareket edenleri işte böyle mükâfatlandırırız. Zekeriyya'ya, Yahya'ya, İsâ'ya, İlyas'a da peygamberlik verdik. Hepsi de sâlihlerdendi. İsmâil'i, Elyesa'ı, Yûnus'u, Lût'u da (hidâyete erdirdik). Hepsini âlemler üzerine üstün kıldık.** ⁽⁶⁾

Bu Kur'an âyetlerinden anlaşıldığı üzere İbrahim (A.S.); Yahûdi, Hristiyan ve Müslümanların atasıdır. Bu üç dinin peygamberleri nesepte birleşmekte, hepsi de bir kökten gelmektedirler. Hepsi de aynı hedefe yönelmişlerdir. Bu hedefte; Allah'ın kendilerine indirmiş olduğu ve her şeyden önce de sadece Allah'a kulluğa çağırان prensip ve tavsiyelere uygun olarak hareket etmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İBRAHİM (A.S.) VE PUTPERESTLİK

İbrahim'in Babil'de yetişmesi — İbrahim ve Babil'in tanrıları — İbrahim, babasını putlara ibadeti terke çağırıyor — İbrahim, putları parçalıyor — İbrahim'in muhaka-mesi — Kur'an'ın ilmî bir keşfi.

İBRAHİM (A.S.)'İN BABİL'DE YETİŞMESİ

Tevrat'ın Tekvîn kitabındaki bilgilerle, arkeologların buldukları şeyler karşılaştırıldığında görülür ki; İbrahim (A.S.)'in zamanı, yakın senelere kadar zannedildiği gibi milâttan önce iki bin yılına değil, bilâkis on dokuzuncu ve belki de on yedinci asra rastlamaktadır. (7)

Keldânîlerin yurdu olan (UR), İbrahim (A.S.)'in doğduğu yerdir. Orası bugün Muğayr diye bilinmektedir ve Dicle ile Fırat arasında güneye bakan düzlüktedir. Ayrıca, Tekvîn kitabı bize İbrahim'in babasıyla batı taraftan Dicle ile Fırat arasındaki en uzak noktasında bulunan Harran şehri yakınına göç ettiğini haber vermektedir.

Arapça kaynaklar ise İbrahim (A.S.)'in Babil'de doğduğunu söylemektedir. (8) Tarihçi Yâkut, Babil'i tasvir ederken şöyle demektedir: Orası Dicle ile Fırat arasındadır ve oraya Sevad denmektedir. İbrahim'in doğumu, Kral Kûş oğlu Ken'an oğlu Nemrud zamanındadır. (9)

(7) Bustanî: Dairetü'l-Maarif, İbrahim maddesi.

(8) Taberî Tarihî: C. 1, sh: 162.

(9) Belâzürî, Mu'cemü'l-Buldân. (Babil) bölümü.

Tarih ilmi tesbit etmiştir ki; İbrahim (A.S.)'in Irak'ta yaşadığı devirde Irak'a hâkim olan bir Babil medeniyeti vardı.

İBRAHİM (A.S.) VE BABİL'İN TANRILARI

Babil halkının inançları ne idi? Bunu bilmek, İbrahim kavminin inançlarını belirten Kur'an âyetlerini daha iyi anlamamıza yardım edecektir.

«Babillilerin bir çok tanrıları vardı, her şehrin, o şehri koruyan bir ilâhı vardı. Resmî olarak her ne kadar en büyük ilâha tapıyorlardıysa da, her köyün ve çiftlik halkının, tapındıkları küçük tanrıları da vardı. Küçük tanrılar, büyük tanrıların sûret ve sıfatları olarak yorumlandıktan sonra, tanrıların sayısı yavaş yavaş azalmaya başladı. Neticede Babil Tanrısı olan **MARDUK**, Babillilerin en büyük tanrısı oldu.

Krallar, tanrıların afvına şiddetle ihtiyaç hissederler, onlar için heykeller diker, onlara çeşitli eşya, yiyecek ve şarap takdim ederlerdi.» ⁽¹⁰⁾

Çeşitli tanrıların hâkim olduğu ve ibadet için heykellerin dikildiği bu ortamda Allah, İbrahim (A.S.)'e rüşd ve yüce gerçeği ihsân etti. Akl-ı selîmi ve Rabbinin vahyiyle, Allah'ın birliğini ve bu kâinata O'nun hâkim olduğunu idrâk etti. Neticede kavminin hidâyeti ve onların bu saçmalıklardan kurtulmasına azmetti, onlara nasihata başladı ve kendilerini, içinde bulundukları vaziyetten sakındırdı. Bu durumu Allah Teâlâ bize şöyle anlatıyor :

— Azametim hakkı için, biz Mûsâ'dan önce İbrahim'e de hidâyetini vermiştik ve biz onun (peygamberliğe) ehil olduğunu biliyorduk.

O zaman babasına ve kavmine şöyle demişti: «Sizin tapmakta olduğunuz heykeller nedir?»

Onlar: «Biz, atalarımızı bunlara ibadet eder bulduk.» dediler.

İbrahim dedi ki: «Yemin olsun, siz ve atalarınız açık bir sapıklık içindesiniz.» Onlar da: «Eziz gerçeği mi getirdin, yok-

(10) Will Durant. Medeniyet Tarihi, c. 2, sh.: 211 ve devamı.

sa sen şakacılardan mısın?» dediler. İbrahim de şöyle dedi: «Doğrusu sizin Rabbiniz; hem göklerin, hem de yerin Rabbi'dir ki; bütün tanrıları O yaratmıştır ve ben de size bu dediğime şahitlik edenlerdenim.» ⁽¹¹⁾

Bu kavmin putlara tapma gerekçesi, babalarını bu putlara tapıyor bulmalarıydı. Onlara uyuverdiler.

Bozguncuların ıslâhatçılara karşı her devirde ileri sürdükleri ahmakça delil işte budur. Ne kadar da budalaca bir delil ki, bununla akıllarını iptal ediyorlar ve hayvanlar gibi geçmişlerine körükörüne tâbi oluyorlardı.

İbrahim (A.S.) ise kavmini, putlara tapmaktan ve onu takib eden saçmasapan inançlardan kurtarıp, her insanın yer yüzünde terennüm etmesi gereken yüce gerçeğe ulaştırmak istedi. Bu yüce gerçek sadece Allah'a kulluk etmek idi. İbrahim (A.S.) bu gerçeği kavmine şöyle söylüyordu :

— Şimdi gördünüz mü sizin ve geçmiş atalarınızın neye tapmakta olduğunuzu? İşte onlar mutlaka benim düşmanlarımdır. Fakat âlemlerin Rabbi böyle değil.

Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur.

Bana yediren ve bana içiren O'dur.

Hastalandığım zaman bana şifâ veren O'dur.

Beni öldürecek, sonra beni diriltecek olan O'dur.

Ceza gününde kusurlarımı bağışlayacağını umduğum da O'dur. ⁽¹²⁾

İşte bu, İbrahim (A.S.)'in imanıdır. Bu bütün varlığı ile Rabbine teslim olmuş kimsenin imanıdır. Bu öyle bir imandır ki, kişiyi gam ve kederden soyar, ona huzur ve saadet verir. Yine bu öyle bir imandır ki; insanı boş şeylere boyun eğmekten, vehimlere meyletmekten kurtarır. Âlemlerin Rabbinden başka ne bir rızık veren, ne bir şifâ bahşeden, ne bir öldüren, ne bir diriltten, ne de günahları bağışlayan vardır.

(11) Enbiyâ: 51-56.

(12) Şuâra: 75-82.

İBRAHİM (A.S.), BABASINI PUTLARA İBADETİ TERKE ÇAĞIRIYOR

İbrahim (A.S.)'in babası puta tapıcıların önde gelenlerinden, hattâ yapıp satanlardandı. Babasının bu hareketi, —gönüne, insanların en yakını olması itibariyle— İbrahim (A.S.)'in zoruna gidiyordu. Ona özel olarak nasihat etmeyi ve inkârın kötü sonucundan sakındırmayı kendine görev saydı.

Fakat babası, İbrahim (A.S.)'e, hangi üslûpla hitap etti? Şüphesiz ki ona, edep ve incelik taşıyan ve putlara tapmanın saçmalığını, akli delillerle açıklayan bir tarzda hitap etti :

— Kitapta İbrahim'i de an. Çünkü o, dosdoğru bir peygamberdi. Bir vakit babasına şöyle hitap etmişti: «Ey babacığım! İşitmez, görmez, sana hiç bir faydası dokunmaz şeylere neden tapıyorsun? Ey babacığım! Muhakkak bana, sana gelmeyen bir ilim gelmiştir. O halde bana uy da seni dümdüz bir yola çıkarayım. Babacığım! Şeytana tapma. Çünkü şeytan, hakkıyla esirgeyen Allah'a çok âsi olmuştur.»

Ey atam! Gerçekten korkuyorum ki; çok esirgeyen Allah'dan sana bir azab gelip çatar da şeytana yâr olmuş olursun.»

Babası dedi ki: «Ey İbrahim! Sen benim tanrılarımdan yiiz mü çeviriyorsun? Yemin olsun ki, vaz geçmezsen seni mutlaka taşlarım. Uzun müddet benden ayrıl git.» İbrahim şöyle dedi: «Üstüne selâmet. Senin için Rabbime istiğfâr edeceğim. Çünkü o, bana çok lütufkârdır. Sizi ve Allah'dan başka tapıklarınızı bırakıp çekiliyorum. Rabbime dua ediyorum. Umur ki duam karşılıksız kalmaz.» (18)

İbrahim (A.S.)'in sözü, dinleyenlerin tüylerini ürpertecek bir sözdür. Her nasihat edişinde İbrahim (A.S.), babasına karşı olanca terbiyesini takınarak, kalbini celbetmek ve kendisine yaklaşabilmek için «Ey babacığım» diye sözü nasıl yumuşattığına bir dikkat et ve ibret al.

İbrahim (A.S.), babasına karşı akli delilleri öne sürerek söze şöyle başlıyor: Görmeyen, işitmeyen, sana iyilik ve kötülük getirecek güce sahip olmayan bir cansıza niye tapıyorsun?

Sonra İbrahim (A.S.), sözüne yumuşaklıkla babasını Hakk'a dâvet ederek devam etmiş, «**görüştünü küçümsüyor**» diyerek kendisini terk etmesinden korktuğu için babasını hiç bir şekilde «**cahillik**»le vasfetmemiş, kendisinin de üstün bir ilme sahip olduğunu öne sürmemiştir. Bunu, babasına karşı üstünlük belirtip de kendisinden uzaklaşmaması için yapmıştır. Buna mukabil şöyle demiştir: Bende birtakım bilgiler vardır ki bana Allah katından gelmiştir. Bunların sana gelmesi mümkün değildir. Nasihatlarımı kabul et. Ben sana doğru yolu gösteriyorum. Şeytan, Rabbine karşı gelmiştir. O, senin düşmanıdır. Seni Allah'ın azabına götürecek sapıklığa düşüren odur.

Ne çare ki, babası onun sözünü keserek şöyle dedi: Ne tuhaf şey! Ey İbrahim, sen putlara ibadetten yüz mü çeviriyorsun? Eğer putlara ibadetten men etmeye devam edersen seni taş a tutarım. Kurtulmak istiyorsan, yaşayabilmen için benden iyice uzaklaş, gözüme görünme.

İbrahim (A.S.), babasının tehdit ve kovmasına sadece: «**Üstüne selâmet**», yani benden sana herhangi bir kötülük ve incitme gelmeyecek, benim tarafımdan emniyet içindesin. Ben, seni bağışlaması ve cezalandırmaması için Allah'a dua edeceğim. Rabbim bana daima ikram ediyor ve duamı kabul ediyor. Şayet îmana çağırmam seni üzüyorsa, seni ve kavmini bırakırım. Sırf Allah'a kulluk edeyim diye sizin, Allah'ı bırakıp da çağırduğınız putlardan da ayrılırım. Umulur ki; sizin bu putlara ibadette eli boş kaldığınız gibi, ben Rabbime olan duamda eli boş kalmam... diyerek cevap verdi.

İbrahim (A.S.), babasına va'd ettiği şekilde ona dua etti. Bu dua, onun îmanından ümid kesmezden önce idi. Fakat onun Allah düşmanı olduğu ve putlara ibadetten ayrılmayacağı kendisine malûm olunca babasından uzaklaştı. Bu durum Kur'an'da şöyle belirtiliyor :

— İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi, ancak önceden vermiş olduğu bir sözden dolayı idi. Fakat babasının Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca ondan uzaklaştı.

Gerçekten İbrahim çok ah çeken (ince duygulu) yumuşak başlı biriydi. (14)

İBRAHİM (A.S.), PUTLARI PARÇALİYOR

İbrahim (A.S.), kavminin tapmakta olduğu putları devirme niyetini bir müddet gizledi. Sonra onları parçalamaya yemin etti. Bu put kırma işi bu putların, kendilerine zarar veren kimseye bir şey yapamadıkları, kimseye fayda ve zarar veremedikleri konusunda kavmine delil olarak göstermek istediği pratik bir yoldu. Çünkü pratik bir delilin, insan üzerinde va'z ve irşaddan çok daha fazla te'siri vardır.

İbrahim (A.S.), istediğini gerçekleştirmeye fırsatını, kavminin bayram gününe ayarladı. Babası ona: Ey İbrahim! Bugün bayramdır, bizimle çıkıp bayrama iştirak edersen kalbine ferahlık gelir. Bunun üzerine İbrahim onlarla çıktı. Geri kala bilmesi için aklına uygun bir mazeret geldi, yıldızlara bir baktı ve «yıldızların doğuşunda, tâun hastalığına yakın olduğunu okudum» dedi. Kavmi, kendisine hastalık dokunmasından korktu ve onu bıraktılar. O da geldiği tarafa, putların bulunduğu tarafa döndü. Onları parçalamada kararlıydı.

İbrahim (A.S.) putların bulunduğu puthaneye vardı. Putlar yanyana bulunuyorlardı, başta en büyükleri vardı. Önlerinde, yiyeceklerini zannederek kavminin hediye olarak bıraktığı yiyecek ve içecekler gördü ve alay tarzında onlara: «Yeseneziz ya!» dedi. Hiç biri cevap vermeyince: «Niye konuşmuyorsunuz?» dedi. Sonra onlara sağ eliyle girişti ve balta ile hepsini parça parça etti. Sadece büyük putu bıraktı. Bu, onların en büyük tanrısı idi. Sonra da baltayı eline astı ve puthaneyi terketti. Şu âyetleri dikkatle takib edin :

— Şüphesiz İbrahim de, Nûh'un dinindendi. Çünkü Rabbine hâlis bir kalp ile gelmişti. O vakit babasına ve kavmine şöyle demişti: «Siz nelere tapıyorsunuz? Yalancılık etmek için mi Allah'dan başka düzme tanrılar istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbine olan zannımız nedir?»

Derken, yıldızlara bir baktı da: «Hakikat ben hastayım» dedi. O vakit arkalarını dönüp uzaklaştırdılar. Bunun üzerine o da kurnazca onların düzme tanrılarına varıp dedi ki: «Hani yemek yemiyorsunuz, ne oluyor size, konuşmuyorsunuz?»

Nihayet gizlice onları sağ eliyle vurup parçaladı. (15)

Yine Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle belirtiliyor :

— Allah'a yemin ederim ki; siz arkanızı dönüp gittikten sonra ben putlarınıza elbette bir tuzak kuracağım. Derken o, bunları parça parça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı, belki ona müracaat ederler diye. (16)

İbrahim putları kırmakla, kavmine putlara tapmanın saçmalığına dair canlı bir delil göstermişti. Şayet onlar haki ki ilâh olsalardı, kendilerini korur ve zarar vermek isteyenleri çarparlardı. Bu gerçek, Japon imparatoru (Hideyoşi)'nin de aklını başına getirmişti. Bu imparator muazzam bir Buda heykeli dikmişti, heykel tamamlanmak üzereyken 1596 yılında zelzele oldu ve Buda heykelini moloz halinde yere yığdı.

Japonya'da şu rivâyet dolaşır: Hideyoşi, parçalanan bu puta bir ok fırlatarak alaylı bir tarzda ona şöyle dedi: «Büyük paralar sarfederek seni buraya diktim. Fakat sen mabedini ko rumaktan bile âciz kaldın.» (17)

İBRAHİM (A.S.)'İN MUHAKEMESİ

Bayram merâsimlerini icra ettikten sonra halk döndü ve putların başına gelenleri gördüler. Bu vaziyet onları derin derin düşündürdü ve mukaddes varlıklarına el uzatan bu zâlimin kim olduğu konusunda aralarında soruşturmaya başladılar. Bazıları dediler ki adı; İbrahim olup bu putlara dil uzatan bir genç duyduk, bunları ayıplayıp alaya almak onun âdetidir. Zannediyoruz ki bu işi o yapmıştır.

Putlara tecâvüz haberi hâkimlere ulaşınca derhal askerlerine: «İbrahim'i hemen getirin. Onu insanlar huzurunda mu-

(15) Sâffat: 83-93.

(16) Enbiyâ: 57-58.

(17) Will Durant. Medeniyet Tarihi, c. 5, sh.: 133.

hakeme edelim. Kendisini, putları ayıplayıp tehdit ederken işi-tenlerin sözlerine cevap versin.» dediler.

İbrahim (A.S.) getirildi. Hâkim ona: «Tanrılarımıza bu işi sen mi yaptın ya İbrahim?» dedi.

İbrahim (A.S.), arzusunu tebliğ etmek ve kabul etmelerini istediği gerçeğe ulaşabilmek için eline bulunmaz bir fırsat geçtiğini hissetti ve: «Putları kıran, büyükleridir, buna diğer putlar da şahittir» diyerek hakîmane bir üslûpla cevap verdi ve ilâve etti: «Eğer konuşurlarsa sorun kendilerine. Bu büyük put, en büyük kendisi olduğu halde bu küçük putlara ibadet etmenize kızdı ve onları parçaladı.»

İbrahim (A.S.)'in bu sözleriyle halk düşünme ve tefekkürre dalmaksızın birdenbire şoke olup sarsıldı ve birbirlerine: «Konuşmaktan bile âciz bu tanrılara tapmakla kendinize yazık ettiniz. İbrahim'i suçlamakta haksızsınız» dediler. Gerçek, kâfalarına dank etti ve birdenbire utançlarından başlarını yere eğdiler. Fakat sonra yine İbrahim'le mücadeleye giriştiler ve: «Sen de bilirsin ki, bu putlar konuşmazlar, bizden konuşmalarını nasıl talep edebilirsin?» İşte o zaman İbrahim'in, şu belîğ cevapla kulak zarlarını sarsacak ve seslerini kesecek delili ortaya çıktı :

— O halde Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda veremeyecek ve zarar da yapamayacak şeylere mi tapıyorsunuz? Size ve Allah'dan gayri taptıklarınıza yuf olsun! Hâlâ akıllanmayacak mısınız? ⁽¹⁶⁾

İşte bu âyet; putları takdis eden ve Allah'dan başkasına kulluk edenlerin gafletini, her devirde kulaklara haykırmaktadır.

Fakat cehalet nefislere yerleştğinde, kör taassup kalpleri bürüdüğünde, kişiler varlıkları değerlendirme konusunda oldukça alçak bir seviyeye iniyorlar (putları ilâhlığa münasip görebiliyorlar).

Bundan dolayı İbrahim'in kavmi mağlûp olacaklarını görüp, maskara olmaktan korktukları ve hiç bir akli dayanak-

ları kalmadığı vakit münazara ve münakaşayı bıraktılar, rezaletlerini örtmek için kuvvete baş vurdular ve İbrahim'e «**ateşle yakılma**» kararı çıkardılar. Fakat Cenâb-ı Hak, kudretiyle İbrahim'i kurtardı ve ateşe şöyle dedi: «**Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selâmet ol.**» Ateş de Allah'ın emriyle serinlik ve selâmet oldu. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Dediler ki: «**O halde onu insanların gözleri önüne getirin, olur ki (aleyhine) şahitlik ederler.**»

Ey İbrahim! Sen mi tanrılarımıza bu işi yaptın?» İbrahim dedi ki: «**Belki bu işi onların şu büyüğü yapmıştır. O halde (başlarına geleni) onlara sorun.**»

Bunun üzerine vicdanlarına dönüp (biribirlerine) dediler ki: «**Hiç şüphesiz asıl zâlimler sizsiniz, siz.**» Sonra yine eski kafalarına döndürüldüler. «**Yemin olsun ki, bunların söz söyleyemeyeceğini sen de bilirsin.**» dediler.

İbrahim dedi ki: «**Öyleyse Allah'ı bırakıp da size hiçbir şeyle ne fayda, ne de zarar veremeyecek olan putlara hâlâ tapacak mısınız? Yuf size ve Allah'ı bırakıp da tapınmakta olduğunuz putlara! Siz hâlâ akıllanmayacak mısınız?**»

Dediler ki: «**Yakın onu, böylece tanrılarınıza da yardım edin, eğer bir iş yapacaksanız.**»

Biz de dedik ki: «Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve selâmet ol.» ⁽¹⁹⁾

Allah Teâlâ, İbrahim (A.S.)'in muhakeme edilişini tasvir ederken gayet veciz bir şekilde şöyle buyurdu :

— Derken koşarak önüne çıktılar. İbrahim dedi ki: «**Kendi elinizle yontmakta olduğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki sizi de, yaptıklarınızı da Allah yaratmıştır.**» Dediler ki: «**Onun için bir binâ yapın da alevli ateşe atın onu.**» Ona böyle bir tuzak kurmak istediler, biz de tuttuk kendilerini sefiller yaptık. ⁽²⁰⁾

«**Yonttuklarınıza mı tapıyorsunuz?**» sözü üzerinde biraz düşün. Kur'an, putlara tapmanın saçmalığını açık bir ifade ve fevkalâde bir icazla belirtiyor. Gördüğün gibi, sadece Kur'an'a

(19) Enbiyâ: 61-70.

(20) Sâffat: 94-98.

has olan bu eşsiz ifade tarzına hiç bir edîp ve belîğin ulaşması mümkün değildir.

Aynı konuda söylenmiş meşhur Çin atasözü vardır. O da şudur: «Put yapanlardan hiç biri puta tapmaz, çünkü onların hangi maddeden yapıldığını bilirler.» Fakat Kur'an'ın belâğatıyla Çin atasözünün belâğatı arasındaki fark ne kadar büyüktür. Kur'an, Allah kelâmı olduğuna delil olan emsalsiz icazıyla atasözündeki mânâyı da belirtmiştir.

Sonra «Sizi de, yaptıklarınızı da Allah yaratmıştır» sözü üzerinde de düşün. Bunun mânâsı şudur: Onları ve yaptıkları putları Allah yaratmıştır. O Allah ki, insanda iş yapma güç ve kaabiliyeti yaratmıştır. İnsan puta, yani kendisi gibi Allah'ın eseri olan bir mahlûka nasıl kulluk eder?. Sağır mahlûka değil, yaratıcı olan Allah'a kulluk etmek ne kadar da münasip değil mi?

KUR'AN'IN, İLMÎ BİR KEŞFİ

Bundan önce zikrettiğimiz Kur'an âyetleri üzerinde düşünen bir kimse bu âyetlerin, doğruluğu ilmen de kabul edilmiş olan gerçek tarihî olayları dile getirmiş olduğunu görür.

Meselâ Kur'an-ı Kerim, İbrahim (A.S.)'in semâya baktığını söylüyor ve şöyle diyor: «Derken, yıldızlara bir baktı da, hakikat ben hastayım dedi.» Yani İbrahim (A.S.) yıldızlara baktı, onların doğuşunda hastalığının yakın olduğunu gördü. Bu âyetten anlaşılmaktadır ki; İbrahim'in kavmi münecimlikle (yıldızlardan mânâ çıkarma) meşgul oluyordu. Onun için İbrahim (A.S.) onların inandıkları yönden bir mazeret ileri sürdü.

Will Durant, Medeniyet Tarihi adlı kitabında diyor ki; «Ba billiler yıldızları, kervan ve gemilerin yollarını tayin eden haritalar çizmek için değil de, daha ziyade insanların kaderi ve geleceğine dair haber elde etmek için incelerlerdi. Bu bakımdan da, astronom olmaktan ziyade münecim idiler. Yıldızların hareketlerinden, geleceğe dair ilim elde etmek için sarfe-

dilen gayretler Babillilerin zevklerinden bir zevk olarak gözük-
mektedir.» (21)

Kur'an, putlara kurban takdim etmenin, İbrahim kavmi-
nin âdetleri arasında olduğunu söylemektedir. «Gizlice tanrı-
larının yanına vardı ve yeseniz ya dedi.» Bu âyet, Hz. İbrahim'
in kavminin puthanesine vardığında orada yiyecek gördüğünü
ve yemeleri için teklifte bulunduğunu söylemektedir.

Will Durant, adı geçen kitabında şöyle demektedir :

«Krallar, tanrıların bağışlamasına şiddetle ihtiyaç duyar-
lar, bu sebeple onlar için heykeller dikerler, yiyecek ve eşyalar
takdim ederlerdi. Yiyecek ve içecekler, en çok takdim edilen
şeylerdendi.»

Kur'an, şu âyet-i kerîme ile, İbrahim'in bütün putları kır-
dığını, ancak en büyük putu bıraktığını haber veriyor. «Der-
ken, İbrahim onları parça parça etti. Yalnız en büyüklerini bır-
raktı.»

Bu âyetten anlaşıldığına göre, Babillilerin bir çok tanrı-
ları vardı. Bunların arasında ayrıca en büyükleri vardı ki; İb-
rahim (A.S.)'in bıraktığı budur. Will Durant adı geçen kita-
bında bu konuda şöyle diyor: «Babillilerce MARDUK, en büyük
tanrı sayılırdı, onun yanında daha bir çok tanrılar vardı.»

Sadece Kur'an'ın belirttiği ve ilmin de kabul ettiği bu ta-
rihî gerçekler, Kur'an'ın ilmî zaferidir. Zira bunlar Hz. Muham-
med (S.A.V.)'in zamanında ve muhitinde bilinmiyordu. Bunlar
ancak yakın zamanlarda ortaya çıkarılmıştır. Bu da, âlimlerin
Babil'de kazılar yapması ve üzerinde çivi yazısıyla, zamanın
Babil inançlarının yazılmış olduğu levhalara muttali olma-
rı, ibareleri çözüp muhtevasını anlamalarından sonra olmuş-
tur.

(21) Will Durant: A.g.e., c. 2, sh.: 211.

İKİNCİ BÖLÜM

İBRAHİM (A.S.)'İN İMANI

Çok tanrıcılığın saçmalığına dair İbrahim'in delili — Gerçek ilâhın, sadece Allah olduğuna dair delil — Ölülerini diriltmede Allah'ın kudreti.

ÇOK TANRICILIĞIN SAÇMALIĞINA DAİR İBRAHİM (A.S.)'İN DELİLİ

Tarihî araştırmalar göstermiştir ki; İbrahim (A.S.) zamanında ve toplumunda insanlar, yıldızları, ay'ı ve güneşi tanrı ediniyorlardı.

İbrahim'e gelince; O, tek Allah'a îman etmişti, tanrıları konusunda kavmiyle tartışma yapmak için hiç bir fırsatı kaçırmıyordu. Bu tartışmalardan maksadı; ay, güneş ve yıldızlara tapmanın saçmalığını belirtmek ve gerçek tanrının sadece Allah olduğunu göstermekti. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Bu sûretle İbrahim'e göklerin ve yerlerin sırlarını gösteriyorduk ki, kesin bilgiye erenlerden olsun. Üzerini gece bünyüp örtünce, bir yıldız gördü: «Bu imiş Rabbim» dedi. O batıp gidince: «Ben batanları sevmem» dedi.

Sonra ay'ı, doğmak üzereyken görünce: «Bu imiş Rabbim» dedi. O da batıp gidince: «Yemin ederim ki, Rabbim beni doğru yola iletmeseydi mutlaka sapıklardan olurum» dedi.

Sonra güneşi doğar vaziyette görünce: «Bu imiş Rabbim, bu hepsinden büyük» dedi. O da batınca: «Ey kavmim! Haberinizi olsun. Ben sizin şirk koştüğunuz şeylerden uzağım. Ben her dinden geçip sadece Hakk'a eğilerek yüzümü yerleri ve gök-

leri yaratmış olan Allah'a döndürdüm. Ben müşriklerden değilim.» (22)

Bu âyetlerin mânâsı: Allah, imanda yakın ve sebat ehlin-den olsun, böylece de putperest kavmine karşı delil getirebilsin diye İbrahim (A.S.)'e, ilâh olduğuna delâlet eden mülkünün bazı sırlarını gösterdi. Bunun üzerine kavmiyle olan mücadelesi şöylece cereyan etti :

Gece, perdelerini indiriyor, İbrahim de kavmi arasında bulunuyordu, konuşup tartışıyorlardı. Derken, İbrahim'in gözü semada doğmakta olan ve kavminin tapmakta olduğu bir yıldıza ilişti ve orada hazır bulunanların kulağına, onların fikrinde olduğunu zannettirmek ve kendilerinden görünmek için: «Bu benim Rabbimdir» dedi.

Fakat bu yıldız gündüzleyin gözlerden gizlenince kaybolup gitti. O vakit İbrahim arkadaşlarına önce görünüp sonra kaybolan tanrıya inanmadığını söyledi.

İbrahim (A.S.) burada hakîmâne bir üslûp seçmiştir. Putlarına hakaret etmemiş, işin başlangıcında inançlarını hafife almamıştır, aksi halde İbrahim'den kaçarlardı, ona düşman olurlar ve onun delillerini dinlememekte direnirlerdi. Bilâkis İbrahim, itimatlarını kazanmak, sözünün, gönüllerinde te'sir uyandırması, böylece de kalplerine girip inançlarındaki hatalı noktayı açıklayabilmesi için inanç yönünden kendilerinden gözükmüştü. Onlara göstermek istediği hata şuydu: Batışın peşinden gelen bir doğuş, sonradan oluşu ifade eder, sonradan oluş ise ilâhlığa ters düşer. Yıldız da doğup battığına göre o ilâh olamaz.

İbrahim (A.S.) arkadaşlarıyla başka bir mecliste toplanır, ay'ı ufukun gerisinden gecenin karanlığını yarıp doğarken görür ve aynı şekilde onlar gibi inanmış gözükererek: «Rabbim budur» der. Fakat ay gözlerden kaybolur. O vakit İbrahim: «Eğer beni yaradan Rabbim beni doğru yola ulaştırmazsa, sapıklardan olurum» dedi. İbrahim bu itirafında bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu: Birincisi; aya ibadeti geçersiz kılmak,

ikincisi de; nefisleri hidâyete erdiren, şek ve şüphelerin bu nefislere sirâyet etmesine mâni olan başka bir mâbudun, yani tek olan Allah'ın varlığına işâret etmek.

Ertesi gün güneş semanın ortasından ışık saçarak çıkıyordu. İbrahim (A.S.) etrafındakilere: «İşte Rabbim budur, bu daha büyüktür» dedi. Gerçekten o, yıldız ve aydan daha büyüktü. İbrahim'in bu tavrı; güneşe karşı yaptığı târizden ve onun kötü bir tanrı olduğu ortaya çıktıktan sonra kendisine kulak versinler diye, Babililer için tatbik ettiği kademeli bir mücadele şekliydi. Güneşin batışından sonra İbrahim, gizlemiş olduğu asıl hakikati ilân etti. O hakikat de; onların sahte ilâhlardan uzaklaşmaları idi. Önce doğup sonra kaybolan bu yıldızların elbette bir yaratıcısı vardı. O da Allah Teâlâ idi.

İbrahim (A.S.) onların tanrılarından uzaklaştıktan sonra kendilerine şöyle hitap etti: Ben yönümü, bâtil tanrılarınızı terk ederek, sapıklıktan kaçınarak, yerin ve göğün yaratıcısı olan Allah'a yönelttim. Ben Allah'a, başka bir ilâhı ortak tanıyanlardan değilim.

Geçmiş âyetlerde hakkı teslim edenler, Kur'an'ın ilmî gerçekliğini de kabul ederler. Kur'an, İbrahim (A.S.) zamanındaki tanrıları; ay, güneş ve yıldızlar olarak hikâye etmektedir. Bunlar eski tanrılardır. Bu konudaki eser ve kazılar vasıtasıyla geçmiş milletlerin tarihi ortaya çıktıktan sonra, ilim bunların varlığını kabul etmiştir.

İbrahim (A.S.) devrinde, doğum yeri olan UR şehrinde aya tapınma vardı. Aya genel olarak (NANAR) denilirdi. Aynı şekilde güneşe de tapılır, ona da (ŞÜMAS) adı verilirdi. Keza yıldızlara da ibadet edilirdi. Bu yıldızların en meşhuru, (AŞTAR) denilen Zühre yıldızı ile (MERDUH) denilen Merih yıldızı idi.

Gördüğümüz gibi Kur'an, İbrahim Peygamber'in diliyle tarihî gerçeklere işâret etmektedir. Bunlar, Muhammed (S.A. V.)'in getirmiş olduğu gaybî haberlerdendir ve Kur'an-ı Kerim'in, ilâhî vahy eseri olduğuna şehâdet etmektedirler.

GERÇEK İLÂH'IN, SADECE ALLAH OLDUĞUNA DAİR DELİL

Nemrud, İbrahim (A.S.) zamanında kral idi. Allahlık dâvasındaydı. İbrahim'in, sadece Allah'a kuiluk ve başka tanrılarını terk esasına dayanan dâvası Nemrud'a ulaştı. Kral, İbrahim'e elçi gönderdi. İbrahim kralın huzuruna gelince, aralarında, Kur'an'ın bize haber verdiği şu münakaşa cereyan etti :

— Allah kendisine saltanat ve mülk verdi diye İbrahim'le Rabbi hakkında mücadele eden Nemrud'u görmedin mi? İbrahim ona: «Benim Rabbim hem diriltir, hem öldürür» dediği vakit Nemrud: «Ben de diriltir, öldürürüm» demişti.

İbrahim: «Allah, güneşi doğudan getiriyor, haydi sen de batıdan getir» deyince o kâfir apışıp kalmıştı. Allah, zâlimler topluluğunu muvaffak etmez. ⁽²³⁾

Âyetlerin izahı: İman delillerine karşı kör olan ve Rabbin gerçek ilâhlığı ve birliği konusunda İbrahim'le mücadele edeni görmedin mi? Bu mücadelenin sebebi; Allah'ın, bu krala dünyevî bir iktidar vermesi, bu iktidarın da onu aldatması, kibirlenip kendini beğenmesine sebep olmasıdır.

Bu kral İbrahim'e, dâvet ettiği Rabbinin sıfatlarından soru. O da Rabbinin (diriltiren ve öldüren) yani hayatı yaratıp başlatan ve bizzat yok eden bir varlık olduğunu söyledi. Dünyevî iktidarına aldanan Nemrud da: «Ben de diriltir ve öldürürüm» dedi. İbrahim (A.S.): «Nasıl?» diye sordu. Nemrud: «Ölümü hak etmiş iki adamı tutar, birini katleiderim, böylece ben de öldürmüş olurum, diğerini de bağışlarım, onu da diriltmiş sayılırım.»

Şüphesiz ki, Nemrud'un sözlerinde demagoji ve gerçeğe karşı iftira vardır. Çünkü hakikî yaratma, ancak yokluktan bir varlık çıkarmaktır. Bundan dolayı İbrahim; kralın, mantıktan yoksun bu sözü üzerinde münakaşa etmedi ve münakaşayı kesmek için, onu susturabileceği daha faydalı ve daha ikna edici bir yol takip etti ve şöyle dedi: «Allah, güneşi doğudan getiriyor, haydi sen de batıdan getir.»

(23) Bakara: 258.

Bu kral, Allah'a ortak olduğunu iddia etti. Halbuki ortaklık, kuvvetde denkliği gerektirir. Öyle ise Allahlık iddiasında bulunan bu kral, güneşin seyrini değiştirmede gücünü göstersin! Fakat o şaşırды ve cevap vermedi.

* * *

Nemrud'un, Allahlık iddiasında bulunduğunu açıkça belirten Kur'an ibaresi Kur'an'ın ilmî bir keşfidir. İngiltere'deki İşmol müzesinde, Tûfan'dan sonra Babil'e hükmeden krallık ailelerinin isimleri vardır. Babilde yapılan kazılar neticesinde elde edilip muhafaza edilen levhalarda; bu kralların, Allah'ın yeryüzünü temizleyip, fesattan arıttıktan sonra yeryüzüne hükmetmek için gökten yere indikleri, bunların gök tanrıları oldukları ve halkın, kendilerine tapmaları gerektiği yazılıdır. Malûmdur ki İbrahim ((A.S.)), Babil krallarından birinin zamanında yaşamıştır.

Şüphesiz ki bu, Kur'an'ın ilmî bir buluşudur. Zira İbrahim (A.S.)'in, krallarının ilâhlık iddiasında bulunduğu bir toplumda yaşamış olduğu gerçeği, ondört asırdır Muhammed (S.A.V.)'in yaşamış olduğu toplumda bilinmiyordu. Bu bile Kur'an'ın, ilâhî vahy eseri olduğuna delildir.

ÖLÜLERİ DİRİLTMEDE ALLAH'IN KUDRETİ

Âhiret gününe, o günde iyilik ve kötülüğün karşılık göreğine ve Allah'ın, ölüleri dirilteceğine îman, dün olduğu gibi bugün de îmanın en önemli mes'elelerindendir.

Materyalistler, bu inanç etrafında, zayıf îmanlıları inkâra götüren birtakım şüpheler yaymışlardır. Halbuki Kur'ân-ı Kerîm bir çok yerinde, şüphecilere, yani âhiretin olacağını tuhaf görenlere cevap vermiş ve demiştir ki: Allah'ı, hiçbir şey âciz bırakamaz, O her şeye kadirdir. Baştan insanı nasıl yarattıysa kıyâmet günü de aynı şekilde diriltecektir. Allah'ın kudretini belirtirken Kur'an şöyle demektedir :

— O Allah ki, varlıkları önce diriltir, sonra geri çevirir. (24)

İbrahim (A.S.), kıyâmet gününde Allah'ın, ölüleri dirilteceğine dair kudretine inanıyordu, fakat kalben tatmin olmak için Rabbinden maddî bir delil istedi. Allah da istediğini kabul etti ve ona kudretini gösterdi. Bu hâdiseyi Kur'an-ı Kerim bize şöyle hikâye ediyor :

— Bir vakit İbrahim şöyle demişti: «Ey Rabbim! Ölüleri nasıl diriltirsin? Bana göster.» Allah da: «Ölüyü dirilttiğime inanmadın mı?» buyurdu. İbrahim: «Evet inandım, fakat kalbim tam yatışsın diye sordum.» dedi.

Allah buyurdu ki; kuşlardan dört cins tut ve iyice gözden geçirdikten sonra (kendi elinle) parçala ve her bir dağ başına onlardan birer parça koy, sonra onları çağır, koşarak sana geleceklerdir. Bil ki Allah, dilediği her şeyde galiptir, hikmet sahibidir. ⁽²⁵⁾

Bu ilâhî ifade üzerinde düşünen bir kimse; İbrahim'in, Allah'ın kudreti ve kıyâmet günü ölüleri dirilteceği konusunda şüphe içinde olmadığını görür. O, kesin sûretlerden bir sûret istemiştir. Rabbine: «Nasıl diriltiyorsun?» diye sormuş, fakat «diriltiyor musun?» diye sormamıştır. Bu soru şekli, nefsinin teskîn etmek ve şüpheyi hiç yer bırakmak istemeyen kişinin soru şeklidir.

Yine bu, gerçeğin açıkta ortaya çıkması konusunda arzusunun tatmin etmek isteyen bir aklın sorusudur.

Fakat Rabbinin ona karşı cevabı nasıl olmuştur? Ona demiştir ki; canlı dört kuş al, iyice tedkik etmek üzere tut, tedkikten sonra parça parça et. Yakın dağlardan her birine birer parça koy. Bilâhare onları çağır. Uçarak ve koşarak sana sûratle geleceklerdir. Bil ki; Allah hiçbir şeyden âciz değildir. O, her işte büyük bir hikmet sahibidir.

Fahreddin Râzî, bu âyeti şöyle yorumluyor: Bu olaydan maksat; kolaylıkla ruhların cesetlere dönebileceği konusunda maddî bir misal vermektir.

İSMAİL (A.S.)'İN KISSASI

İbrahim (A.S.)'in Mısır'a hicreti — İbrahim'e, İsmail lût-fediliyor — İbrahim'in, oğlu İsmail'i Mekke vâdisine götürmesi — Zemzem suyunun kaynaması — İsmail'i kurban etme — İsmail'in hanımı ve İbrahim — İbrahim ve İsmail Kâbe'yi binâ ediyorlar.

HZ. İSMAİL'İN PEYGAMBERLİĞİ

Allah Teâlâ, İsmail (A.S.)'in peygamberliğini şöyle belirtiyor :

— Kur'an'da İsmail'i de an. Çünkü o, sözüne sadık ve gönderilmiş bir peygamberdi. ⁽²⁶⁾

İsmail (A.S.)'in dâveti, aralarında yaşamış olduğu Arap kabileleri için de oldu.

İsmail (A.S.)'in hayatı ve doğumu, bazı dokunaklı hâdiseleri ihtiva etmektedir. Bunları sırasıyla takdim edeceğiz.

İBRAHİM (A.S.)'İN MISIR'A HİCRETİ

İbrahim (A.S.) bir müddet Harran'da oturdu. Bu sırada, amcasının kızı SÂRE ile evlendi. Fakat Lût (A.S.) ve pek az bir gurup hariç Harran halkı İbrahim (A.S.)'in dâvetine kulak asmadığı için burası onu sıktı. Buradan göç etmeye karar verdi. Kur'an, bu olaya şöyle işâret etmektedir :

— Bunun üzerine İbrahim'e Lût iman etti. İbrahim dedi

ki: «Ben Rabbimin emrettiği yere (Filistin'e) hicret edeceğim. Şüphe yok ki, Allah azîzdır, hakîmdir.» (27)

Bu hicretin sebebi; İbrahim ve ona îman edenlerle İbrahim'in çağrısına kulak vermeyen putperestler arasında meydana gelen şiddetli düşmanlıktı. Bundan dolayı İbrahim onları bırakıp ayrıldı.

İbrahim'in, kavmi karşısındaki bu tutumunu Allah Teâlâ Kur'an'da methetmiş ve mü'minleri ona uymaya teşvik etmiş tir.

— Gerçekten İbrahim'in ve beraberinde olanların sözlerinde sizin için güzel bir örnek vardır. Vaktiyle kavimlerine dediler ki: «Biz sizlerden ve Allah'dan başka taptıklarımızdan uzagız. Allah'ın birliğine îman etmedikçe sizi tanımıyoruz. Sizinle aramızda ebedî düşmanlık ve kin baş gösterdi.» (28)

İbrahim ve beraberindeki mü'minler, Ken'an ili diye isimlendirilen Şam'a yöneldiler, oraya varıp az bir zaman kaldılar. Sonra Şam diyârına, ortalığı kasıp kavuran ve halkı açlıkla tehdit eden şiddetli bir kasırga ârız oldu. Bir çokları, rızık aramak, sürülerine mer'a ve otlak bulmak için yurtlarını terkettiler. İbrahim (A.S.) de oradan ayrılıp Mısır'a gitti.

İBRAHİM'E, İSMAİL LÜTFEDİLİYOR

İbrahim (A.S.), yanında eşi ve Hâcer ismindeki câriyesi ile birlikte Mısır'dan Filistin'e döndü.

İbrahim'in canı bir çocuk istiyordu. Kendine, sâlih bir oğul vermesi için Allah'a şöyle dua etti :

— Rabbim! Bana sâlihlerden bir çocuk ver. (29)

Sanki karısı SÂRE, İbrahim'in hatırından geçeni hissetmiş gibi ona şöyle demişti :

— Allah beni çocuktan mahrum etti. Cârîyem HÂCER ile evlenmeni münasip görüyorum, ola ki Allah sana ondan bir çocuk ihsân eder. SÂRE, oldukça yaşlanmıştı ve kısırdı. Ken disinden çocuk umulmuyordu.

(27) Ankebût: 26.

(28) Mümtetine: 4.

(29) Sâffat: 100.

İbrahim (A.S.), Hâcer'le evlendi. Hâcer, İsmail adında bir çocuk doğurdu. Tevrat onu şöyle vasfediyor :

— İsmail'e gelince, onun hakkında söylediğini işittim. İşte onu mübarek, bereketli kılacağım, ziyâdesiyle çoğaltacağım. On iki reisin babası olacak, onu büyük bir ümmet yapacağım. ⁽³⁰⁾

Bu müjde, Muhammed ümmetinin müjdesidir. Çünkü Muhammed (S.A.V.) ve Hicaz arapları, İsmail (A.S.)'in soyundan dır. Bu müjde İsmail soyunda ancak Hz. Muhammed ve ümmeti eliyle gerçekleşti.

İBRAHİM (A.S.)'İN, OĞLU İSMAİL (A.S.)'İ MEKKE VÂDİSİNE GÖTÜRMESİ

İbrahim (A.S.)'e Hâcer vasıtasıyla İsmail lûtfedildikten sonra Sâre, içine düşen kıskançlık ve üzüntüden dolayı bu çocuktan rahatsız olup kompleks içine girdi ve İbrahim'den, Hâcer'le İsmail'i kendisinden uzaklaştırmasını istedi. Zira Hâcer'le beraber yaşamak çekilmez olmuştu.

İbrahim (A.S.), Allah'ın emrine binâen Sâre'nin arzusunu kabul etti. Allah İbrahim'e; Hâcer ve İsmail'i alıp Mekke'ye götürmesini bildirdi. İsmail henüz o zaman süt çocuğu idi.

İbrahim (A.S.), çocuk ve annesine refakat etti. Kendisine, Allah'ın irâdesi rehberlik ediyordu. Allah, ilerde Kâbe'nin binâ edileceği, ıssız ve boş bir yerde durmasını emredinceye kadar yolculuk devam etti.

İbrahim (A.S.), Hâcer ve çocuğunu susuz ve تنها bir yere yerleştirdi, sonra onları bırakıp döndü. Hâcer telâşla onu takib etti ve: «Nereye gidiyorsun? Bizi bu ıssız ve çorak vâdi de kime bırakıyorsun?» dedi. İbrahim yoluna devam ederken merhamet etsin diye bunu defalarca tekrarladı. Bu arada: «Allah mı böyle emrediyor?» deyince İbrahim: «Evet» dedi. Hâcer de: «Öyle ise Allah bizi zâyî etmez» dedi, sonra çocuğu ile, İbrahim'in koyduğu yere döndü.

İbrahim ayrıldı, fakat kalbi, eşi ve çocuğundan ayrılma-

(30) Tevrat: Fasil: 17, âyet: 20.

nın üzüntüsüyle yaralıydı. Fakat Allah'ın isteği kendi isteğine galip geldi ve Rabbine teslim oldu. Kur'an'ın hikâye ettiği şu kelimelerle Rabbine dua ve niyâzda bulunarak yoluna devam etti :

— Ey Rabbimiz! Ben evlâtlarımdan kimini senin mukaddes evinin (Kâbe'nin) yanında ekinsiz bir vâdiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Sebebi şudur ki: Namazı dosdoğru kılsınlar. Artık sen insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir. Şükretmeleri için de o belde halkını bazı meyvelerle rızıklandır.

Ey Rabbimiz! Gizlediğimiz ve açıkladığımız her şeyi sen bilirsin. Zaten yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. ⁽³¹⁾

Âyetlerin izahı: Ey Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bir kısmını ot bitmez Mekke vâdisinde, ilerde senin için binâ edeceğim ve her türlü taarruz ve hürmetsizlikten koruyacağın Kâbe'nin yanına yerleştirdim. Rabbimiz! Ben onları bu vâdiye sırf Kâbe'nin yanında namaz kılsınlar ve sadece sana olan kulluk vazifelerini yerine getirsınler diye yerleştirdim. Rabbim! Bazı insanların gönüllerini onlara karşı şefkatli ve muhabbetli kıl. Bu uzak vâdide onlara bazı meyveler ihsân et ki, nîmetlerin için sana şükretsınler. Rabbimiz! Sen bizim gizlimizi de, açığımızı da bilirsin, ailem ve çocuğumdan ayrılmaktan dolayı içime gömdüğüm üzüntümü de bilirsin. Yerde de olsa, gökte de olsa ne kadar küçük olursa olsun, sana hiçbir şey gizli kalmaz.

ZEMZEM SUYUNUN KAYNAMASI

Hâcer, Allah'ın emrine uydu, sabırla zînetlendi. Tükeninceye kadar İbrahim'in kendilerine bıraktığı suyu içerek, ekmeği yiyerek kaldı. Yiyecek bitti. Hâcer susadı, oğlu da susadı. Susuzluktan kıvranan oğluna bakmaya başladı. Bu yakıcı tabloya dayanamadı, doğruldu... Şaşkın vaziyette burnu doğrultusunda yürüdü. Habire gidiyor ve koşuyordu. Nerede iş suurunu kaybedecekti.

(31) İbrâhim: 37-38.

Hâcer «**SAFÂ**» olarak bilinen yüksekçe tepeye çıktı ki, bel ki su görür. Fakat bir şey göremedi. Şaşkın bir kimsenin koşusuyla koştu. «**MERVE**» diye bilinen diğer bir tepeye geldi. baktı yine bir şey göremedi. Bunu tam yedi defa tekrarladı. (Resûlullah buyurdu ki: Hacılar bundan dolayı sa'y yapar.)

Son olarak Merve'ye tırmandığı zaman bir ses işitti. Dikkat kesildi, bir de ne görsün! Meleklerden bir melek zemze-min bulunduğu yerde kanadıyla yeri eşiyor. Su görülünceye kadar buna devam etti. (Denildi ki; İsmail (A.S.) elleriyle ve ya ayaklarıyla yeri eşiyordu, bunun üzerine su kaynadı.)

Hâcer bu ürpertici manzarayı gördü. Kendisini ferah ve sevinç kapladı. Sonra avucuyla suyu alıp çocuğunu ve kendi sini sulamaya başladı.

Su kaynayınca, oraya kuşları celbetti. Cürhümlülerden bir grup buranın yakınından geçiyordu, etrafta kuşların dolaştığını gördüler. Birbirlerine: Bu kuşlar suya iniyor, bu vâdi de su olduğunu bilen var mı? diye sorduklarında; «Yok» dediler. Araştırmak üzere birini yolladılar. O kişi, suyun varlığı müjdesiyle koşu koşu geldi. Hep birlikte Hâcer'e geldiler ve: «Su senin olmak üzere, istersen seninle yakınlık (komşuluk) kurabiliriz» dediler. Hâcer onlara müsaade etti. Onlar da yakınına yerleştiler. İsmail delikanlı oldu ve cürhümlü bir kadınla evlendi ve onlardan arapça öğrendi.

İSMAIL (A.S.)'İ KURBAN ETME

İbrahim (A.S.), oğlu İsmail'i Mekke'de bıraktı, fakat onu hiç aklından çıkarmadı, unutmadı. Zaman zaman ziyâret etti. Bu ziyâretlerin birinde İbrahim; rüyasında Allah'ın kendisine, oğlu İsmail'i kurban etmesini emrettiğini gördü. Peygamberlerin rüyası haktır. Çünkü o, ilâhî vahy mesâbesindedir. Bundan dolayı İbrahim, Allah'ın emrini yerine getirmeye teşebbüs etti. İsmail'in, kendisinin biricik oğlu olması onu bundan alıkoymadı. Kendisi ihtiyarlık çağındaydı. Kur'an bize bunu şöyle hikâye ediyor :

— İbrahim şöyle dedi: «Ben Rabbime (emrettiği yere) gidiyorum. O bana yolumu gösterir.

Ey Rabbim! Bana sâlihlerden bir çocuk ihsân et.» Biz de ona, uysal bir oğul müjdeledik. Ne vakit ki, yanında koşma çağına erdi. İsmail'e şöyle dedi: «Yavrüm! Ben rüyamda görüyorum ki, seni kurban ediyorum, artık bak ne düşünüyorsun?» İsmail ona: «Babacığım! Sana ne emrediliyorsa yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın.»

Vaktaki, bu suretle ikisi de Allah'ın emrine teslim oldular. İbrahim, çocuğu şakağı üzerine yıktı. Biz de ona şöyle seslendik: «Ey İbrahim! Gerçekten rüyanda sadakat gösterdin. Şüphesiz yok ki biz, güzel amel işleyenleri işte böyle mükafatlandırırız.»

Muhakkak ki bu, açık bir imtihandı. (İsmail'e karışık) Ona büyük bir kurbanlık fideye verdik. Yine ona komadan gelenler için de iyi bir yad (ün) bıraktık.

İbrahim'e bizden selâm olsun. Güzel amel işleyenleri biz böylece mükafatlandırırız. Çünkü o, mümin kullarımızdandı. Bir de ona salimlerden bir peygamber olmak üzere İsmail'i müjdeledik. (32)

Bu âyetlerde Allah Teâlâ, İbrahim'den bahsederken şunları belirtiyor. İbrahim, kavimnin yurdundan ayrılmış Rabb'inden, kendisine salın bir çocuk vermesini istiyor. Rabb' de istegini yerine getiriyor ve ilk oğlu olan İsmail'i tabiatlı İsmail'i ona müjdeyor.

İsmail, serpilip gelişme ve çallap çabalamaya başlama ve hıccace İbrahim rüyasında gördü ki, Allah kendisine, oğul İsmail'i kurban etmesini emrediyor. O zaman İsmail onun birfikir yavrusu idi. İbrahim, durumunu oğluna arzetti ki; böylece onun imanının denemesi ve onu zorla kurban edecek yerde gönüllü zıssıyla kurban etmiş olsun. İsmail, babasına şöyle cevap verdi: «Ey babacığım! Allah sana neyi emrettiyse hemen yap. İnşallah beni sabredenlerden ve Allah'ın rızasına boyun eğenlerden bulursun.»

İkisi de Allah'ın hukukuna boyun eğip emrini yerine getirmeye azmedince; İbrahim, oğlunu ensesinden kesmek üzere

(31) Tercüme: Eski, 25. Sıra, 2.

(32) Tercüme: Eski, 25. Sıra, 2.

(33) Tercüme: Eski, 25. Sıra, 2.

(34) Tercüme: Eski, 25. Sıra, 2.

yüz üstü yere yatırdı —keserken yüzünü görmemek için böyle yaptı— ve bıçağı, boynunda ileri geri götürdü, fakat bıçak kesmedi. Bu sırada Allah Teâlâ şöyle nidâ etti: Ey İbrahim! Seni imtihan etmekteki maksat hâsıl oldu. Artık oğlunu nasıl kesebilirsin? Biz sende, Rabbinin emrini yerine getirme konusunda sür'at ve bağlılık gördük. Bu; kendisiyle îmanını denemiş olduğumuz açık ve büyük bir imtihandır. Kazananlardan oldun. Bu koçu al ve oğlunun yerine kurban et.»

Kurban edilen kimdi? Kur'an, kurban edilenin İsmail (A.S.) olduğunu belirtiyor. Çünkü Allah, önce İsmail (A.S.)'in kurban hikâyesini zikretti, sonra da İbrahim'e, İshak isimli başka bir oğul müjdeledi.

— Bir de ona, sâlihlerden bir peygamber olmak üzere İshak'ı müjdeledik. ⁽³³⁾

Kurban kıssasından sonra İshak'ın müjdelenmesi; İshak'ın, İbrahim'in kurban etmekle imtihan edildiği çocuktan başkası olduğuna dair açık bir delildir.

Yahûdiler ise; kurban edilmek istenenin İshak (A.S.) olduğunu iddia etmektedirler. Tekvîn kitabı, kurbanlığı zikrediyor ve Allah'ın, İbrahim'e söylediği şu sözle onun hüviyetini belirterek söze başlıyor :

— Sevdiğin biricik oğlun İshak'ı al. Mûriye diyârına git ve orada sana söyleyeceğim dağların biri üzerinde onu, yakılan kurban olarak takdim et. ⁽³⁴⁾

İbn-i Kesîr, bu iddiayı reddederek şöyle dedi: Tevrat'ın bu âyetindeki İshak lâfzı yersizdir. Çünkü İshak, İbrahim'in tek ve ilk oğlu değildi. Aslında bu, İsmail'dir. Yahûdileri buna, araplara olan kıskançlıkları itmiştir. Çünkü İsmail (A.S.), Hz. Muhammed (S.A.V.)'in mensup olduğu Hicaz araplarının ba basıdır. İshak ise Yâkub'un, yani mensup bulundukları İsrâîl'in babasıdır. Bu şerefi kendilerine mâletmek istediler ve Allah'ın kelâmını tahrif edip ilâveler yaptılar. ⁽³⁵⁾

(33) Sâffat: 112.

(34) Tevrat: Fasil: 22, âyet: 2.

(35) İbnü'l-Kesîr; El-Bidâye ve'n-Nihâye, c. 1, sh.: 159. Kur'an-ı Kerim'de, yahudilerin Tevrat'ı tahrif ettiklerine dair çok âyet-i kerîmeler vardır.

İSMAİL'İN HANIMI VE İBRAHİM

İbrahim (A.S.) bir gün Mekke'ye geldi. İsmail'in evine geldiğinde onu evde bulamadı, gelinini buldu. Bu kadın, İbrahim (A.S.)'in, kendi kayınpederi olduğunu bilmiyordu. İbrahim, ondan İsmail'i sordu. O da; avlanmak için çıktığını söyledi. İsmail'in hâlerinden de sorunca; gelin: «**Sıkıntı ve darlık içindeyiz**» deyip, fakirlikten dolayı ona şikâyetle bulundu. İbrahim ona «**Yanında ikram, yiyecek içecek var mı?**» deyince gelin: «**Hiç biri yok**» dedi.

İbrahim (A.S.), bu gelinin Allah'ın kendisine verdiği na sibe razı olmadığını, kocasıyla yaşamaktan usandığını görünce onu gözü tutmadı. Karşılaştığı bu cimrilik üzerine misafirliğine ilgi göstermediği için ondan ayrıldı ve kendisine şöyle dedi: Kocan eve geldiği zaman selâm ve kapısının eşliğini değiştirmesini söyle.

İbrahim (A.S.) gitti, İsmail (A.S.) geldi. Sanki o, evde yokken bir şey olduğunu sezmiş gibiydi. Karısına :

«**Kimse geldi mi?**» dedi. Karısı da :

«**Evet, vaziyeti şöyle şöyle olan bir ihtiyar geldi ve seni sordu ve ben de durumu haber verdim.**» dedi. İsmail :

«**Sana bir şey tenbih etti mi?**» deyince, karısı :

«**Evet. Sana selâm ve kapının eşliğini değiştirmeni söylememi emretti.**» dedi. Bunun üzerine İsmail :

«**İşte o benim babamdır, bana seni terketmemi emretti, artık ailenin yanına git.**» dedi. Böylece onu boşadı ve başka bir hanımla evlendi.

İbrahim (A.S.) bir müddet İsmail'den uzak kaldı. Sonra geldi, aynı şekilde onu evde bulamadı. Yine gelinini buldu. Bu gelin onu karşılayıp alâka gösterdi. İbrahim, geline :

«**Yiyecek var mı?**» diye sorunca; o da :

«**Evet.**» dedi ve yedirip içirdi, ikramda bulundu. İbrahim (A.S.) vaziyetlerini sordu. Gelin de :

«**Hayır ve bolluk içindeyiz.**» dedi ve Allah'a hamd ü senâda bulundu. İbrahim ona :

«Kocan gelince ona selâm ve kapısının eşigini değiştirme mesinî söyle» dedi. Yaşayıldı. İsmail, aksâm üzeri eye gelince karısı ona; eyde yokken yaşlı bir adamın geldiğini haber verdi, seklini tarif ederek, yaptığı taysivâyı bildirdi. Bunun üzerine İsmail ona: «Neydi? O benim bahandır. Bana seni tutmamı, bosamanı emretti» dedi. İsmail bu kadını hayatı boyunca bırakmadı ve ondan çokluk çocuk sahibi oldu.

İBRAHİM VE İSMAIL KÂBE'Yİ BİNÂ EDİYORLAR

İbrahim (A.S.) uzan müddet oğlundan uzak kaldı. Sonra emvâli bir is-içini ona geldi Allah ona; kendisine ibadet edilen ilk mescid olmak üzere Mekke'de Kâbe'yi kurmasını emretti. İbrahim, oğlu İsmail'i arastırdı, onu zemzeme yakın bir yerde okunu düzeltirken buldu. Ona doğru yönelince İsmail, karşılamak üzere hemen yerinden fırladı, sarmaştılar ve her biri derin mahabbet ve sevgisini ifade etti.

Oğlu ile karşılaştığından dolayı bu yer İbrahim'in hoşuna gidince ona; Allah'ın kendisine ibadet edilmek üzere bu rada bir mescid yapmasını emrettiğini bildirdi ve yerini de gösterdi. Bunun üzerine İsmail: Rabbinin emrettiğini yap, bu şerefli işde ben de sana yardım edeceğim, dedi.

İbrahim (A.S.) binâyı yapmaya, İsmail de ona taş taşımaya başladı. Sonra İbrahim, İsmail'e; bana güzel bir taş getir ki, köşeye koyayım, insanlar için işaret olsun... dedi. Cebinden bir taş çıkardı, ona; Hacerü'l-Esved'i haber verdi. O da Hacerü'l-Esved'i alıp yerine koydu. Binâyı yaparken her defasında şöylece Allah'a dua ediyorlardı: «Ey Rabbimiz! Bizden bu hayırlı işi kabül et. Gerçekten seni kullumuzun niyetimden bilmişim» (36)

Yapı yükselip İbrahim taşları kaldırdıktan sonra Kâbe'nin taşın üzerine çıktı: İşte bu, Makam-ı İbrahim'dir... (37)

«...ve bu binâda taşın birinde oğlunu tarafına ibadeti» taş Hiskele olarak kullanıyordu. Duvar tiftikçe bu taş içine sığmıyordu (38)

«...ve bu binâda taşın birinde oğlunu tarafına ibadeti» taş Hiskele

(36) Bakara: 125,

(37) İbnü'l-Esir: El-Kâmil fî'l-Tarih, c.: 2, s. 140.

yordu. Böylece Kâbe duvarları tamamlandı. Bu tas. eskiden Hz. Ömer zamanına kadar Kâbe'ye bitişikti. Ömer (R.A.) onu namaz kılanları mesgûl etmemesi için Kâbe'den biraz yeriye aldı.

Kur'ân-ı Kerim su. açık âyetlerle Kâbe'nin yapılışına işaret etmektedir.

— O vakit Kâbe'yi insanlar için bir sevap ve emniyet yeri yapmıştık. «Ey mü'minler! Siz de İbrahim'in makamından kendinize bir namazgâh edinin»

İbrahim'le İsmail'e söyle emretmiştik: «Eyimi (Kâbe'yi) tavâf edenlere, orada ibadet kasdıyla oturanlara, rükû ve secde edenlere temiz tutun.» O vakit İbrahim: «Ya Rab! Burası nı emin bir helde yap ve ahâlisinden Allah'a ve âhiret gününe iman edenleri çeşitli meyvelerle rızıklandır.» diye dua etti. Allah da: «Kâfir olanı da kısa dünya hayatında rızıklandırırım, sonra onu âhirette cehennem azabına ıcar ederim. O cehennem ne kötü bir yerdir.» buyurdu. Ve o zaman İbrahim ile İsmail Kâbe'nin temellerini yükselttiler ve şöyle dua ettiler: «Ey Rabbimiz! Bizden bu hayırlı işi kabul eyle, gerçekten sen duamızı işitici, niyetimizi bilicisin.» (38)

Bu âyetlerde Allah (C.C.) müslüman araplara bu nîmeti, yani Kâbe'yi insanlar için ibadet etmek üzere geldikleri bir sevap yeri kılışını hatırlatıyor. Aynı şekilde Cenâb-ı Hak, Kâbe'yi, korkan herkes için bir emniyet yeri yapmıştır. Harem'e girene kimse eziyet edemez. Bu; uzun zamandan beri bilinen ve Kâbe'ye kudsiyet kazandıran bir husustur. Bunu çiğnemek kimse için câiz değildir.

Allah'ın, namazgâh edinilmesini emrettiği (Makam-ı İbrâhim) hakkında denildi ki; burası İbrahim'in, Kâbe'yi binâ eden ken üzerine bastığı taştır. Ayrıca onun, Kâbe'nin civârı olan Harem'in tamamı olduğu da söylendi.

Allah; İbrahim ve İsmail aleyhisselâmlara, tavâf edenler ibadet için orada oturanlar, Allah'a rükû ve secde edenlere temiz bulunsun diye Kâbe'yi necaset gibi maddî pisliklerden ve

putperestlik, şirk gibi manevî pisliklerden arıtmalarını tavsiyede bulunduğuna işâret etmektedir.

Kur'an aynı şekilde İbrahim (A.S.)'in duasına da işâret etmiştir. İbrahim; Kâbe'yi binâ edeceği Mekke'yi emîn bir yurt kılması, Allah'a ve âhiret gününe îman edenleri çeşitli meyve ve bereketlerle rızıklandırması için Allah'a yalvarmıştı. Cenâb-ı Hak da duasını kabul etti ve ona, kâfir olana da bu dünyada nîmeti esirgemeyeceğini, fakat kıyâmet gününde onu çok kötü bir yer olan cehenneme icbar edeceğini haber verdi.

Evet gerçekten Allah (C.C.), İbrahim (A.S.)'in duasını kabul etti ve Mekke'yi emîn bir yurt yaptı. Kim oraya tecâvüz ederse Allah onu helâk eder. Aynı şekilde Allah oraya bol rızık akıtmak suretiyle de İbrahim'in duasını kabul etmiştir. Bugün her çeşit meyve ve gıda dünyanın muhtelif yerlerinden gelip orada toplanmaktadır.

Son olarak Allah, İbrahim ve İsmail'in Kâbe'yi binâ edip temellerini yükseltmelerine, bu şerefli işi kendilerinden kabul buyurması için yalvarmalarına işâret etmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İBRAHİM (A.S.)'İN FAZİLETLERİ

İbrahim'in mertebesi — İbrahim'in bazı duaları — Hanif ve müslüman İbrahim — İbrahim'in cömertliği.

İBRAHİM KISSASININ TAKDİMİNDE, KUR'AN İLE TEVRAT'IN MUKAYESESİ

İbrahim (A.S.) kıssasının Tevrat'taki anlatımı ile Kur'an'daki anlatımı mukayese edenler, aradaki büyük farkı görürler. Tevrat'ın; özellikle İbrahim'in hayatına, hayatında geçen yolculuk ve diğer hâdiselere, Allah'ın, ona ve zürriyetine yeryüzünde hâkimiyet va'detmesine önem verdiğini görüyoruz. Kur'an'ın ise; İbrahim'in husûsî hayatına kısa işaretlerle temas ettiğini müşahede ediyoruz. Fakat Kur'an bunun yanında, daha önemli olan noktaları ortaya koymakta, İbrahim'in Allah katındaki itibarından, onun yolundaki cihadından bahsetmektedir. Onun şahsiyetini, fedakârlık ve üstün ahlâkını tahlil etmekte, dâvet ettiği tevhid çağrısından, putların saçmalığına dair söylediği akli delillerden söz etmekte, ayrıca; takvâsından, Rabbine yalvarışından, derin imanından ve ihlâsından, Tevrat'ta bulamadığımız tarzda bahsetmektedir.

Bu durum, İbrahim'in hayatı konusunda Kur'ân-ı Kerim'e mahsus bir meziyettir ki; Kur'an'a, diğer semâvî kitapların ulaşamadığı özel bir mevki kazandırmaktadır.

İBRAHİM (A.S.)'İN MERTEBESİ

Okuyucuya, İbrahim'in bazı özelliklerini takdim ediyoruz ki; bunlar Kur'an'da belirtilmiş ve Allah bu konularda İbrahim'i; hidâyet, itâat ve şükürün en canlı bir misâli olarak göstermiştir. Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Gerçekten İbrahim, başlı başına bir ümmetdi. Allah'a itâatkârdı. Hanifdi (Hak dine yönelmişti). O, hiç bir zaman müşriklerden olmamıştı. Allah'ın nimetlerine şükreden bir zâtı. Allah da onu beğenip seçmiş, doğru bir yola iletti.

Biz ona dünyada bir güzelliği (ya bir hâl ve mevki) vermiştik. Şüphesiz ki o, âhirette de sâlihlerdendir. ⁽³⁹⁾

Allah (C.C.), İbrahim'i, başlı başına bir ümmet olarak vasfetmektedir. Yani o, bütün güzel hasletleri kendisinde topladığı için tek başına bir ümmetti. Bu «ümmet» kelimesi, İbrahim (A.S.)'in medhi konusunda uzun sözlere bedel bir kelimedir. Allah, insanlar arasına dağılmış bütün güzel haslet ve temiz huyları, nebisi İbrahim'de toplamıştır. Bundan dolayı o, peşinden gidilen bir rehber (imam) olmuştur.

Allah onu şöyle de vasfetmişti (O, bir hanif idi. Asla müşriklerden olmadı). Yani Allah'ı tek tanır, ibadeti O'na tahsis eder ve O'na hiç bir yaratığı eş tanımazdı. O ayrıca (Allah'a itâatkârdı). Ona baş eger, emrettiğini yerine getirirdi. Aynı zamanda (Allah'ın nimetlerine şükreden bir zâtı). Allah'ın kendisine insan ettiği nimetlere karşı eksiksiz şükrunu ifa ederdi. İşte bundan dolayı (Allah onu beğenip seçti ve doğru bir yola iletti). Yani Allah onu peygamberliğe seçti, Allah'ın rızasına göre doğru yoldan gitmeye muvafak kıldı ve Allah şöyle buyurdu (Biz ona dünyada bir güzelliği verdik. Şüphesiz ki o, âhirette de sâlihlerdendir). Yani Allah ona dünyada güzel bir yad (medh ü senâ) verdi. Âhirette ise Allah'ın rızası ve cennetleriyle nimetlenecek sâlihlerden olacaktır.

Allah Teâlâ, İbrahim'i ayrıca şöyle vasfetmiştir :

İbrahim'i başlı başına bir ümmet olarak vasfetmiştir. Allah'ın nimetlerine şükreden bir zâtı. Allah da onu beğenip seçmiş, doğru bir yola iletti.

o kelimeleri yerine getirdi. Allah: «Ben seni insanlara imam (önder) yapacağım» buyurdu. İbrahim: «Benim zürriyetimden de.» diye yalvardı. Allah: «Senin neslinden olan zalimler benim imametime nâil olamazlar.» (*)

Allah Teâlâ bize, İbrahim'i birtakım şer'i tekliflerle, emir ve yasaklarla imtihan ettiği, İbrahim'in de bunları tamamen yerine getirdiğini bildiriyor. Allah, İbrahim'e: Sana uymaları, peşinden gelmeleri için ben seni insanlara rehber yaptım, dedi. O vakit İbrahim, neslinden bazı kimseleri de rehber yapmasını Rabbinden diledi. Allah ise ona, bu önderliğe, zalimlerin asla eremeyeceğini bildirdi.

Bu sözde, İbrahim'in neslinden iyilerin ve kötülerin çıkacağına işaret vardır. Allah'ın İbrahim'e, zalimlerin, önderliğe ulaşamayacağını, zira onların uyumaya emil olmadıklarını haber vermesi üzerinde biraz düşün.

Allah burada, insanları zalimlerden nefret ettirmek istemiş, işlerini onlara teslim etmemelerini dilemiştir.

Kur'an'a göre zulüm, Allah'ın koyduğu sınırları tecavüz ve ilâhî prensipleri kabul etmemektir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

— Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeyenler var ya, işte onlar zalimlerdir. (*)

Allah, İbrahim (A.S.) için şöyle demiştir:

(Kitapta İbrahim'i de an. O gerçekten doğrudur bir peygamberdi). Yâni: Ey Muhammed (S.A.V.)! Kaymine İbrahim'in kıssasını anlat ki belki ondan ders alırsın. O, doğruluğa gark olmuş, ileri dereceye ulaşmış mânâsına «siddik» lakabıyla vasıflandırılmıştır. Gerçekten İbrahim, ileri derecedeki doğruluğu sebebiyle bu lakabı hak etmiştir. Düşün ki, Allah, bize doğruluğun kıymetini göstermek için onu «peygamberlik»le vasıflandırmazdan önce, «doğruluk»la vasıflandırılmıştır. Zira doğruluk, peygamberliğin dayandığı esaslardan biridir.

Allah, İbrahim'i Kur'an'da ayrıca şöyle vasıflandırmıştır: (Çok veran İbrahim). Yâni imanın kısmi ve gereklerinden olarak

Rabbinin emrettiği her şeyi yerine getirirdi. Çok değerli olan bir iş, onu diğer hayırlı işden alıkoymamış, büyüğünü yaparken küçüğünü terk etmemiştir.

Cenâb-ı Hak, onun mevkiini şöyle belirtiyor: (Allah, İbrahim'i dost edindi). (42) Halil'in mânâsı hakkında denmiştir ki; o, bir sevgilidir ki, sevgisinde kusur yoktur. Ayrıca denmiştir ki: O; dostluk ve mahabbetin son derecesini, tamamını ifade eder. Allah (C.C.), arınmış kullarını sever. İbrahim, Allah'ı tam mânâsıyla severdi. Bundan dolayı Rabbinin yolunda kavmine ve babasına düşman olmuştu. Bunun için de Allah onu sevmiş ve dost edinmiştir.

İBRAHİM (A.S.)'İN BAZI DUALARI

İslâm'da dua (ibadetin özü) olarak bilinir. İnsanı ayakta tutan onun beyni olduğu gibi, ibadetin de dayandığı temel, duadır.

Dua; kişinin îmanının, Allah'a kulluğunun ve emirlerine boyun eğişinin ilk belirtisidir. İnsanın hakikî değeri; maddî kazanç veya manevî derece isteyişine göre duanın cinsiyle ortaya çıkar.

Kur'an bize, İbrahim (A.S.)'in dilinden dökülen bazı duaları haber vermiştir. Okuyucu bu dualarla, İbrahim (A.S.)'in rûhî yüceliğine, eriştiği dereceyi ve onu Allah'ın dostu yapan gerçeği görmüş olacaktır. İbrahim (A.S.), dualarında kat'iyen dünyevî bir menfaat talep etmemiştir. Onun duası; Allah'ı tanıyan ve O'ndan gayrini değersiz sayan bir mü'minin duasıydı. İmanın tadını alan ve bu tadın artmasını isteyen mü'minin duası....

İbrahim (A.S.)'in rûhî üstünlüğünün göz kamaştırıcı örneklerinden olan bazı dualarını okuyucuya sunuyoruz.

— Rabbim, bana bir hikmet ver ve beni iyiler arasına kat. Gelecek nesiller arasında benim için iyi bir yâd ver (iyi nâmımı yaşat). Beni Naîm cennetinin vârislerinden kıl. Babamı da hidâyete ulaştır. Çünkü o, sapıklardandır.

(İnsanlar) kabirlerinden kaldırılabacakları gün beni utandır-

ma. O gün ki, ne mal fayda verir, ne de oğullar... Ancak Allah'a hâlis ve pâk bir kalp ile varanlar müstesna. ⁽⁴³⁾

İbrahim (A.S.) bu âyetlerde Rabbinden, gerçek ve sahte değerleri birbirinden ayırdedebilmesi için kendine hikmet vermesini veya insanlar arasında hak ile hükmeden bir hakem kılmasını diliyor. Aynı şekilde, sâlihler arasına katılabilmesi için hayırlı işlere muvaffak kılmasını, öldükten sonra hayırla anılmayı talep ediyor. Âhirette, rızâsına erenlerden olup böylece de Naîm cennetine girmeyi istiyor. Babasını, içinde bulunduğu inkâr ve sapıklıktan hidâyete erdirmesini, insanlar hesap için kabirlerinden kaldırıldıkları gün, kendisine zillet ve hakîrlik vermemesini diliyor. Bu öyle bir gündür ki, toplamış olduğu mal, günahkâra fayda vermez. Çünkü o mal onu Allah'ın azabından koruyamaz. Aynı şekilde, iyilerden bile olsalar çocukları da fayda vermez. İnsana sadece; küfür, nifâk ve kötü hasletlerden uzak, tertemiz bir gönülle Rabbine kavuşmuş olması fayda verir.

İbrahim ve İsmail aleyhimesselâm, Rablerine şöyle dua ediyorlar :

— Ey Rabbimiz! İkimizi de sana teslimiyette sabit kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet yap. Bize ibadet edeceğimiz yerleri (hac vazifelerimizi) göster. Tevbemizi kabul et. Çünkü tevbeleri en çok kabul eden ve hakkıyla estirgeyen sensin.

Rabbimiz! Soyumuzdan gelen müslüman ümmet içinden bir peygamber gönder ki; onlara senin âyetlerini okusun, kitabı (Kur'an'ı) ve hikmeti (hükümleri) öğretsin. Onları günahlardan temizlesin. Muhakkak ki sen Azîzsın, Hakîmsin. ⁽⁴⁴⁾

Âyetlerin izahı: Ey Rabbimiz! Bizi, emrine boyun eğen sâlihlerden olmaya muvaffak kıl. Neslimizden sana karşı samimî bir ümmet yap. Sana nasıl ibadet edeceğimizi bize öğret. Tevbelerimizi kabul buyur. Sen, tevbe eden günahkârların tevbelerini kabul edersin. Çünkü kullarına karşı merhametlisin. Rabbimiz! Neslimize, kendilerinden bir peygamber gönder ki;

(43) Şûâra: 83-89.

(44) Bakara: 128-129.

Onlara senin yüceliğine, birliğine ve varlığına delâlet eden âyetleri okusun. Keza onlara; Teinde şeriatleri (düzenleri) bulunan vahyettiğin kitabın âyetlerini öğretsin, aynı şekilde, şer'i hükümlerin incelikleri, hedefleri ve bunlardaki fayda ve zararları demek olan hikmeti de öğretsin. Onları kötü alışkanlıklardan ve düşük sıfatlardan temizlesin.

Neticede Allah, İbrahim ve İsmail'in dualarını kabul etti, nesillerine kendilerinden bir peygamber gönderdi. O peygamber, kendisinin de bizzat ifade ettiği gibi, Hz. Muhammed (S.A.V.) dir.

Ben, İbrahim'in duası, İsa'nın müjdesiyim. (45)
 uno Muhammed (S.A.V.) Arapların nefislerini kötü hasletleri denetitti, onlara şababı yani Kur'anı, hikmeti yani sünneti öğretti. Onlar arasından rezalet bataklığında dolaşan, şer meydanlarında yayılan bir dimmet iken, senelerce bütünleşmiş, kaynaşmış ve dünyanın muhtelif yerlerinde hayır ve fazilet nesretmiş bir ümmet meydana getirdi.

İbrahim (A.S.)'in dualarından birisi de sudur :

Ey Rabbimiz! Ancak sana tevakkül ettik; sana yöneldik, dönüş sanadır ancak.

Rabbimiz! Bizi o kahr olanların fitne mevzuu yapma. Bizi bağışla. Rabbimiz! Sen Azizsin, sen Hakımsın. (46)

İzah: Ey Rabbimiz! İşlerimizi sana havale ettik, ibadette sadece sana yöneldik. Kıvâmet günü dönüş ancak sanadır. Rabbimiz! Bizi bize zarar verecek, senin yolundan döndürecek kâfirlerin fitne ve deneme mevzuu yapma, yahut bizzat bizi, kötü bir iktidarla onların fitnesi, yahut da bulunmaları gereken hak ve hıdayetten sapmalarının sebebi kulma, Rabbimiz! Bizden sâdır olan günahları affeyle. Süphesiz sen Azizsin (her şeyi sahiptirsin) Hakımsın (hikmet ve hüküm sahibisin).

(45) A. İ. Hanbel: Müsned.

(46) Müntehame: 43.

HANİF VE MÜSLÜMAN İBRAHİM

Çoklarının anlayışına göre İslâm, sadece Muhammed (S.A.V.)'in dinine mahsus bir isimdir. İlk ortaya çıkarıcı da odur. Şüphesiz ki bu anlayış hatalıdır. Kur'an'ın açıkladığı gerçek ise, bütün peygamberlerin müslüman olduğudur. (*) Bunların önce geleni de, bu isimden hoşlanan, taraftarlarına takan ve nesillerine tavsiye eden İbrahim (A.S.)'dir. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğine iman edip İslâm'a sarılan araplara Kur'an şöyle hitap etmektedir:

— Allahı yolunda gerektiği gibi cihad edin. Allah size seçti. Din içinde üzerinize bir güçlük de yüklenmedi. Bundan evvelki kitaplarda ve bu Kur'an'da size müslüman ismini takıldı. (46)

Muhammed (S.A.V.) tek Allah'a ibadet esasına dayanan Hz. İbrahim dinine tâbi olmakla vazifeliydi. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. Muhammed (S.A.V.)'e hitaben şöyle buyurmaktadır:

— Sonra ey Resûlüm! Sana söyle vahyettik: Doğru yola yönelen İbrahim'in dinine uy. O hiç bir zaman müşriklerden olmadı. (47)

İslâmın mânâsı: Peki, İslâmın mânâsı nedir? Mefhumuyla bütün peygamberleri içine alan mânâsı nedir? İslâmın tarifi konusunda İbn-i Teymiyye şöyle diyor: İslâm; kisinin sadece Allah'a teslim olmasıdır. Allah'ı mutlak olarak sevmesi, yaratıkları ise Allah gibi sevmemesidir. Sevdiğini Allah için sevmesi, sevmeyişini de Allah için sevmemesidir. Kim Allah'a kullukdan yüz çevirirse, müslüman değildir. Kim Allah'la birlikte başkasına kulluk ederse o da müslüman değildir. (48)

İşte İslâm budur. Mânâsı da budur. Allah'ın, İslâmı böyle anlayanları, bunlarla zinetlenenleri ve bu mânâda ataları İbrahim'e tâbi olanları methetmesinde herhangi bir tuhaflık yoktur.

(47) Bu konuda geniş bilgi için (Ruh'ud-Dar) bk. Nuh'ud-Dar, 1/100.

(48) Hacc: 78.

(49) Nahl: 123. (50)

(50) İbn-i Teymiyye, Nübüvât, sh.: 87. (51) (52)

— İyilik eden bir kimse olarak kendini tam bir ihlâsla Allah'a teslim eden İbrahim'in tevhid dinine uymuş olan kim-seden daha güzel din sahibi kim vardır? Allah, İbrahim'i dost edinmiştir. ⁽⁵¹⁾

Kendini Allah'a teslim eden kimse yani **müslim**; ibadetinde samimî olan ve ameliyle sadece Allah'ın rızasını isteyen kişidir. **Muhsin** ise; işini güzel yapan, iyi ameller işleyen kimse-dir. **Hasenat**: İyi ameller demektir.

* İslâm öyle bir bağ ve misaktır ki; insanı, onun rûhunu, benliğini, kalbini, sözünü, arzularını, rıza ve öfkesini Allah'ın nizam ve ölçüsüne sokar.

İbrahim (A.S.) kavmine şöyle diyordu: (Biz, sizlerden ve Allah'ı bırakıp da taptıklarınızdan uzağız. Siz Allah'ın birliği-ne iman etmedikçe sizi tanımıyoruz.) ⁽⁵²⁾

Yine İbrahim diyordu ki: (Şüphesiz ben sadece hak dine boyun eğip yüzümü, gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.) ⁽⁵³⁾ İbrahim (A.S.)'in müslümanlığı işte böyleydi. Müslümanlığı sebebiyle Allah onu peygamberliğe seçmişti. Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Kendini bilmeyenlerden gayri İbrahim'in dininden kim yüz çevirir? Biz İbrahim'i dünyada seçtik, o, âhirette de sâlihlerdendir. Rabbi, İbrahim'e: «Kendini Hakk'a teslim et» dediği zaman, İbrahim de: «Kendimi âlemlerin Rabbine teslim ettim» dedi. ⁽⁵⁴⁾

İBRAHİM (A.S.)'İN CÖMERTLİĞİ

Allah'ın irâdesi, zamanlarında hiç bir toplumun yapmadığı derecede kötülük yapan Lût kavmini helâk etmek şeklinde tecelli etti. Lût kavminin erkekleri cinsî sapıklığa (homoseksüelliğe) düşmüş, bundan dolayı da üzerlerine Allah'ın azabı hak olmuştu. (Allah (C.C.) onları helâk etmek için melekler göndermişti. Fakat meleklerle, gençler kılığında önce İbrahim'e misafir olmalarını emretmişti.

(51) Nisâ: 125.

(52) Mûmtehine: 4.

(53) En'âm: 79.

(54) Bakara: 130-131.

İbrahim (A.S.) cömertliği ve misafire ikramıyla meşhurdur. Bundan dolayı onbeş gecedir misafir gelmediği için can sıkılmıştı. Onları görünce sevindi ve ailesine vararak besili bir buzağı getirdi. Kesti ve ateşte kızartıp kebab yaparak misafirlere sundu.

Fakat bu misafirlerin elleri buzağıya uzanmıyordu. İbrahim onlarda yemeğe karşı bir ilgi de görmedi ve hâllerinden şüphelendi. Buzağıdan yemeyince onlara karşı içinde bir korku duydu ve niçin yemediklerini sordu. Misafirler de; kendilerinin melekler olduklarını, Allah tarafından Sodom ve Gomore halkından intikam almak üzere gönderildiklerini söylediler. Sodom-Gomore Kur'an'da Lût kavmi olarak belirtilmiştir.

İbrahim'in hanımı **SÂRE**, beklemeyip hemen Allah'ın, kendisine İshak isminde bir çocuk lûtfedeceğini, İshak'a da Yâkub adında başka bir çocuk bahşedeceğini müjdeleyen bu misafirlerin kimliğini öğrenince güldü. Bu müjdeye şaşırان Sâre; ben yaşlı birisi olarak çocuk doğuracağım ha! Bu kocam İbrahim de ihtiyar iken öyle mi? Melekler ona şöyle cevap verdiler: Bu Allah'ın kudretidir. Onu hiçbir şey âciz bırakmaz. İbrahim Ailesi olarak rahmeti ve bereketiyle bu nimeti size tahsis etti.

İbrahim (A.S.), oğlu İshak'ın ve torunu Yâkub'un müjdesini getiren bu misafirlerin kimliği hakkında kanaate kavuşunca Lût kavmi hakkında onlarla münakaşaya tutuştu. O; Allah'ın, Lût kavmine rahmet nazarıyla bakacağını umuyordu. Bu münakaşaya Kur'an işâret etmiş, Tevrat'ın Tekvîn bölümünde de geniş şekilde anlatılmıştır.

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Andolsun, elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelip «selâm» dediler. O da «selâm» dedi ve hemen gidip onlara kızartılmış bir buzağı getirdi. Elerinin, buzağıya uzanmadığını görünce onlardan ürktü ve kendilerinden, için için korktu. Onlar: «Korkma, çünkü biz Lût kavmine (azap) için gönderildik» dediler.

İbrahim'in hanımı hizmette bulunurken bu söylenenleri

duyunca güldü. Biz de ona İshak'ı, İshak'ın ardından da (to-
runu) Yakub'u müjdeledik.

Kadın şöyle dedi: «Ay... ben doğuracak mıyım? Ben bir
kocakarı ve bu kocamda bir yaşlı iken!... Doğrusu bu çok şa-
şılacak bir şey.»

Melekler de ona: «Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? Ey ehl-i
beyt! Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinizdir. Şüpheli yok ki
O, asıl hamde layık ve insanı çok olandır» dediler.

İbrahim den o korku gıcınce ve kendisine müjde gelince,
Lût kavmi hakkında bizimle (veya elçilerimizle) mücadeleye
başladı. (Azabın kaldırılmasını istiyordu). Çünkü İbrahim cid-
den yumuşak huylu, yüreği yamak, kendisini tamamen Allah'a
vermiş bir kimseydi. Melekler: «Ey İbrahim! Bu mücadele-
den vazgeç. Çünkü Rabbinin emri geldi. Onlara muhakkak sü-
rette geri çevrilemeyecek bir azap gelip çatacaktır.» (1)

Bu müjdeyi aldıktan sonra İbrahim, Allah'ın emriyle, Lût kavmi hakkında mücadeleye başladı. Bu mücadele, İbrahim'in Allah'ın emriyle, Lût kavmi hakkında mücadeleye başladığı bir mücadeleydi. Bu mücadele, İbrahim'in Allah'ın emriyle, Lût kavmi hakkında mücadeleye başladığı bir mücadeleydi. Bu mücadele, İbrahim'in Allah'ın emriyle, Lût kavmi hakkında mücadeleye başladığı bir mücadeleydi.

İbrahim (A.S.), oğlu İshak'ın ve torunu Yakub'un müjde-
sini getiren bu misafirlerin kimliği hakkında kanunata kanun-
ca Lût kavmi hakkında onlarla münakaşaya tutuştu. O Allah'
ın, Lût kavmine rahmet nazarıyla bakacağını umuyordu. Bu
münakaşaya Kur'an işaret etmiş, Tevrat'ta Tekvîn bölümünde
de geniş şekilde anlatılmıştır.

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor:
— Andolsun, elçilerimiz İbrahim'e müjde ile gelip «se-
lâm» dediler. O da «selâm» dedi ve hemen gidip onlara kızar-
tılmış bir buzağı getirdi. Elçilerin, buzağıya uzanmadığını gö-
rince onlardan ürktü ve kendilerinden, için için korktu. On-
lar: «Korkma, çünkü biz Lût kavmine (azap) için gönderildik»
dediler.

İbrahim'in hanımı hizmette bulunurken: «İbrahim

BEŞİNCİ BÖLÜM

DERSLER VE İBRETLER

Yüce kalpli İbrahim — Cesaret konusunda bir ders —
Allah yolunda mal ve çocukla fedakârlık — Put ve ben-
zerlerine tapınma.

YÜCE KALPLİ İBRAHİM

İbrahim (A.S.) mü'minlerin ve peygamberlerin her asırda kendisiyle aydınlanmak istedikleri bir nûr kaynağıdır. Daha da öteye o; Allah'ın, bütün insanoğlu için koyduğu güzel ve yüce bir semboldür.

İbrahim (A.S.)'e genel mânâda bir sıfat vermek istesek «Yüce Kalpli» sıfatından daha üstün ve incisini bulamayız. Bu kalp; incelikte, merhamette, ah çekmede, kin ve kötü duygulardan uzaklıkta nümûnedir. İbrahim böyle bir kalbi nasıl taşımasının ki; bizzat kendisi temiz kalpli olmaya çağırmış, kıyamet günü insanın âkıbeti hakkında şöyle demiştir: (O gün ne mal fayda verir, ne de oğullar... Ancak Allah'a pâk ve hâlis bir kalple varanlar müstesna.)

Bu öyle parlak bir sözdür ki, herhangi felsefî bir nazariye bu yüceliğe erişemez, hiç bir ahlâk sistemi de ona üstün olamaz. Çünkü İbrahim, insanoğlu için ebedî saadete erme ve insanî üstünlüğe kavuşma yolunda daima göz önünde bulundurması gereken gayeyi tayin etmiştir. Şüphesiz ki bu gaye; kalp selâmetine ve onun her türlü kötülük ve günahlardan temizlenmesine gayret sarfetmektir.

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz — F.: 11

İbrahim (A.S.)'in en büyük tarafı, bütün insanlığı içine alan yüce kalbidir. Çünkü o, insanları mesud etmek için kendini feda etmiştir. Bu insanlar ister nesep yönünden yakınları olsun, isterse akrabalıkla ilgileri bulunmasın. O, iyiliği her kese ulaştırmak, aralarında yayılmış olan putperestlikten onları kurtarmak için son derece hırslı idi. Bu putperestlik ki; insanların akıllarını bağlıyor, onları hurafelere yem yapıyordu. Yine bu putperestlik onlara; putları için yiyecek, içecek ve hayvanlardan, boşu boşuna hediyeler, kurbanlar takdim etmek gibi, mallarını telef eden zararlı vazifeler yükliyordu. Kendine ibadetten yüz çevrilip, duymayan, anlamayan cansızlara ibadet edilmesi sebebiyle tek ve kahhar olan Allah'ın gazabını celbe diyordu.

İbrahim'in yüce kalbi; babasının sapıklıkta dolaşmasına ve putlara ibadette kaybolup gitmesine tahammül edemedi, akıl ve mantıkla onun hidâyetine koştu. Ne yazık ki, akıllı taşlaşmış olan bu baba İbrahim'e, işkence ve taşlama tehdidiyle karşılık verdi. Bu âsil oğulun cevabı ise şuydu: (Üstüne selâmet. Senin için Rabbime istiğfâr edeceğim.)

Babasının tehdidiyle karşılaştıktan sonra bile İbrahim'in, onun için bağış dilemesi; ona karşı olan ihlâsını ve aynı şekilde şefkat, sevgi ve iniltiyle çarpan büyük bir kalbi göstermektedir.

İbrahim'in yüce kalbi keza oğullarına da teveccüh etmek ve onları putperestlikten uzaklaştırması için Allah'a yalvarmaktadır.

— Bir de İbrahim'in şöyle dediği vakti hatırla: «Rabbim! Bu Mekke diyârını korkulardan emîn kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan tut.» (56)

İbrahim'in âsil kalbi, kan bağıyla bağlı bulunduğu zürriyeti içinde titriyordu. Bütün gönlüyle onların yükselmesini ve hayrını diliyordu. Öyle ki; Allah kendisine imamlığı ihsân ettiği zaman, bu meziyetin sadece kendisine verilmesiyle yetinmedi, zürriyetini de bununla nîmetlendirmesi için dua etti.

— Allah, «Ben seni insanlara imam yapacağım» buyurdu. İbrahim, «Benim zürriyetimden de...» dedi.

İbrahim'in yüce kalbi onu, Allah'dan kendisini namaz kılanlardan eylemesi için dua etmeye sevketti. Namaz insanın, kendisiyle Rabbine yaklaştığı şeylerin en önemlisiydi. İbrahim bununla yetinmedi ve duaya zürriyetini de ortak etti.

— Rabbim! Beni gereği gibi namaz kılanlardan eyle. Zürriyetimden de böyle kimseler yarat.. Ey Rabbimiz! Duamı kabul et. ⁽⁵⁷⁾

İbrahim'in yüce kalbi, kendilerinden eziyet ve ayrılık görmesine rağmen kavmi için de inliyordu. İsyân edenin helâk olmasını istemiyor, çabucak azaba uğramalarını dilemiyor, onları Allah'ın rahmet ve bağışlamasına havale ediyordu.

— Rabbim! Çünkü onlar insanlardan bir çoğunu baştan çıkardılar. Bundan sonra kim bana uyarsa işte o bendendir. Kim de bana karşı gelirse gerçekten sen çok yarlıgâyıcı, çok esirgeyicisin. ⁽⁵⁸⁾

Evet İbrahim'in bu büyük kalbi, azaba müstehak da olsa, kimsenin azab edilmesine dayanamıyordu. Yukarıda bahsettiğimiz melekler Lût kavmini helâk etmek için gelmişlerdi. Lût kavmine isabet edecek azabı düşünürken kalbi çarpıyordu. Belki bu âsiler için merhametini celbederim diye Rabbiyle ve (elçileriyle) çekişmeye başladı.

— Lût kavmi hakkında bizimle (âdeta) çekişiyordu. Çünkü İbrahim gerçekten çok yumuşak başlı, bağır yanık, kendini Allah'a vermiş bir kimseydi. ⁽⁵⁹⁾

CESARET KONUSUNDA BİR DERS

İbrahim (A.S.)'in hayatında; prensip ve inanç uğrunda gösterilen cesaret, atılganlık ve direniş konusunda önemli bir ders vardır. Aralarında putperestliğin yayılmış olduğu kavminin karşısına direkt olarak çıkmış, inançlarının saçma olduğunu söylemiş ve aklî delillerle onları putperestliği terke dâ-

(57) İbrâhîm: 40.

(58) İbrâhîm: 36

(59) Hûd: 74-75.

vet etmiştir. Fakat ne zor bir dâvetti bu.. Çünkü insan için, geçmişden devraldığı ve kalbinde saygı ve mukaddeslik kazanmış inançlarını değiştirmekten daha zor bir şey yoktur, inançlarını saçma görmek kadar da öfkesini kabartan bir şey yoktur. Bu bakımdan İbrahim (A.S.)'in vazifesi çok zordu. İlk kıvılcımları babalarından gelen kavminin gazabına karşı koyabilmesi için cesaret, soğukkanlılık ve sabır gerekiyordu. Babası ona şöyle demişti: (Yemin olsun ki, vazgeçmezsen seni mutlaka taşlarım, uzun müddet benden ayrıl git.)

İbrahim (A.S.), kavminden dâvetine ilgi duyan kulaklar bulamadı, bilâkis uzaklaşma, düşmanlık ve ayrılık buldu. Fakat bu durum onu yolundan alıkoymadı, kalbine zaafiyet düşürmedi. Kavminin karşısına keskin ve güçlü bir silâhla çıktı.. İnançlarını yıkan, mukaddesatlarını sarsan bir silâh.. Batıla fiilen karşı koyma silâhı ki; bu, batılın karşısına kendilerine herhangi bir fayda sağlamayan sözle çıkmaktan daha müessirdi. Evet bu silâh; kendisiyle putlarını paramparça ettiği (doğrudan müdahale) silâhıydı.

İbrahim (A.S.) bu pratik metodu, putlarının kendilerini bile korumaktan âciz olduklarını —zannettikleri gibi— kendilerine tapanları nasıl koruyabileceklerini ve onlara ne şekilde zarar ve fayda verebileceklerini kavmine bizzat göstermek için ortaya koymuştu.

Bu görülmemiş metodla İbrahim, kavmine; putlarının işitmediğini, görmediğini, konuşmadığını göstermek istemişti. İbrahim'den putları kimin kıldığı sorulunca, (Belki şu büyükleri yapmıştır. Şayet konuşuyorlarsa sorun bakalım kendilerine) diye cevap vermişti.

Bu iş, kavminin öfkesini taşırdı, onu muhakeme ettiler ve yakılarak idamına hükmettiler. Fakat İbrahim korkmadı, dengesini kaybettirecek bir çöküntüye uğramadı, bilâkis Allah'a güvenle dopdolu olarak kavminin azgınları karşısında yoluna metin adımlarla devam etti.

Bu ne üstün bir derstir ki, ıslâhatçıların benliklerini güçlendirir, tereddüt, korku ve zaaf hâllerini giderir ve onları en güçlü ve cüretli kimseler hâline çevirir.

ALLAH YOLUNDA CAN VE ÇOCUKLA FEDAKÂRLIK

Allah'ın İbrahim'e emrettiği fedakârlık; oğlu İsmail'i kurban etmesi, İbrahim ve İsmail'in de bu ilâhî emri, rıza ve gönül hoşluğu ile yerine getirmeleriydi. Onların bu fedakârlığı, fedakârlıklar tarihinin en büyük ve üstün olaylarındandır. Özellikle onlara, bu fedakârlığın yapıldığı şartlar açısından baktığımız zaman...

Çocuğa düşkün olan ve uzun zaman sonra kendisine çocuk ihsân edilen İbrahim ihtiyarlık çağındaydı. Bu çocuk onun canıydı, hayatının ümidi, adının mîrasçısıydı. Allah onun imamını ölçmek, emrine itâat derecesini görmek için oğlunu kurban etmesini emretmişti. İbrahim, kalbi üzüntüden nerede ise parçalanacak bir vaziyette bu kritik mes'eleyi oğlu ile görüştü. İsmail'in cevabı şu oldu: (Ey babacığım! Emrolunduğun şeyi yap. İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın.)

Kalem, Allah yolunda canını feda etmede mutlak rızayı temsil eden bu sözün taşıdığı azameti tasvirden âciz kalır.

İki yönden fedakârlık... Babanın çocuğunu, çocuğun da kendisini feda etmesi.

Bu, insanlık tarihinde en değerli ve en yüce iman tablosudur. İman; dillerin gevelediği kuru bir iddia değildir. İman; herhangi bir zamanda üzüntülere karşı bir avunma değildir. İman; aklın gizli yönlerini açığa çıkarmak için uğraştığı nazariyelerden bir nazariye değildir. Bilâkis; emir ve tavsiyelerle amelde toplanan Allah irâdesine tam mânâsıyla teslim olmak ve O'nun yolunda her değerli şeyi feda edebilmektir.

Mal, evlât ve kadının; insanın sevgisini celbettiği, her şey tercih edildiği ve hattâ insanın Allah'dan gayri tanrıları hâline geldiği bir zamanda bu derse ne kadar da muhtacız. İnsan, dünyanın geçici süslerine takılıp kaldığı ve varlığının sebebi, devamının kaynağı olan ebedî hakikati terkettiği zaman ne kadar da küçülmektedir.

PUT VE BENZERLERİNE TAPINMA

İbrahim (A.S.)'in, putperestliğe karşı haykırdığı gür sedâ... Babil, yaklaşık olarak otuz yedi asırdır bu sedâ ile titredi. Bu, her asırda ve toplumda yankısı devam edecek bir sedâdır. Çünkü beşer aklını küçülten, batıl evham ve hurafelerin yavrusu olan bu putperestliğin, evet bu alçak tapınmanın te'sirleri ilim ve nûr asrı olan yirminci asırda bile kene gibi nefislere yapışmış olarak devam etmektedir.

Dünyada bazı sapık dinler hâlâ bir çok mukaddes varlıkları için sembol olmak üzere; gök cisimlerinden kara hayvanlarına, semadaki kuşlara, hattâ öküzlere, fillere, yılanlara ve ineklere kadar bir çok varlığın putunu dikmektedir.

Fakat insan aklının olgunluğa erişmiş olduğu günümüze kadar bu putperestliğin devam etmesinin sebebi nedir acaba?

İnsanlığı putperestliğe meylettiren faktör ve gizli sebepleri ortaya çıkarmak istediğimizde bunun; ataları taklit esasına dayandığını görürüz. Kur'ân-ı Kerîm; putlara tapınmanın yaygın olduğu İbrahim (A.S.)'in asrından ve 'o zamandakilerin puta tapma gerekçelerinden bahsederken bu gerçeği on dört asırdan bu yana açıkça tesbit etmiştir. Allah Teâlâ şöyle bu yurmaktadır :

— Onlara (Kureyşlilere) İbrahim'in gerçek haberini de oku. Hani o, babasına ve kavmine :

«Siz neye tapıyorsunuz?» demişti. Onlar da :

«Birtakım putlara tapıyoruz, bütün gün onlara ibadete devam ediyoruz.» dediler. İbrahim :

«Dua ettiğiniz zaman sizi işitiyorlar mı? Yahut size fayda veya zarart veriyorlar mı?» dedi. Onlar da :

«Hayır. Ancak biz babalarımızı böyle yaparken bulduk.» dediler. (60)

İbrahim kavminin putlara sadece babalarını taklit sebebiyle ibadet ettiklerini söylemeleri, dolaylı yoldan putların fayda ve zarar vermediklerini de itiraftır.

Kur'an onların puta tapmalarının başka bir gerekçesini de şöyle belirtiyor :

— İbrahim, «Siz dünya hayatında aranızda sevgi olsun diye Allah'ı bırakıp birtakım putlara taptınız,» dedi.

Bununla İbrahim, kavmine şunu diyordu: Siz Allah'ı bırakıp da bu putları; inanıp ikna olduğunuzdan değil, gerçeğe ters düşse de aranızdaki sevginin devamı için birbirinize mü camele (iltifat) olsun diye ediniyorsunuz. Bu türlü putperestlik, inancı ciddiye almayan toplumlarda meydana gelir.

Bugünün modern insanı da, Allah'ı bırakıp yöneldikleri birtakım sembolik putlar icad etmişlerdir. Bu putperestliğin bir çeşidi (**şahıslara tapınma**)dır. Tapılan bu şahıslar; propaganda, iktidar ve kuvvetin kendilerini Allah yerine koyduğu, etraflarına hayalî meziyetler ve efsaneler örüp tanrılar safına soktuğu ve sözlerini sanki çürütülmez hakikatler haline getirdiği liderlerdir.

İnsanların icad ettiği putlardan birisi de (**ırkçılık**)tır. Kavmiyeti bütün faziletlerin kaynağı kabul edip ona birinci derecede sevgi gösteren naziler (Alman milliyetçiler)in yaptığı gibi. Bunlar ırkçılık uğrunda yaklaşık olarak yetmiş milyon insanın hayatına mal olan İkinci Cihan Harbi'nin sebeplerinden ve insanlık, adalet ve hakka ters düşen (**Almanya herşey'in üstündedir**) gibi sloganları benimsemişlerdi.

Evet vatanın değeri vardır. Fakat mutlak olarak kutsallaştırma ve onu son gaye edinme derecesinde değil. İnsanın yönelmesi gereken en üstün hedef sadece Allah'a kulluk ve O'nun; cinsiyetine ve rengine bakmaksızın insana saygı, sevgi ve O'na adaletle muameleyi emreden tavsiyelerini aşmamaktır.

ALTINCI BÖLÜM

HZ. LÛT. (A.S.)'UN KISSASI

Lût kavminin fesadı — Lût'un peygamberliği — Melekler Sodom yolunda — Melekler Lût'un ziyafetinde — Allah'ın Lût kavmini cezalandırması.

LÛT KAVMİNİN FESADI

Daha önce Hz. İbrahim'in, başta kardeşi Hâran'ın oğlu Lût olmak üzere eşi ve kendisiyle birlikte îman edenlerle beraber Dicle ve Fırat'ın kuzey kesimine düşen Harran'dan Filistin'e göç ettiğini söylemiştik. Daha sonra İbrahim, Filistin'de kıtlık baş göstermesi üzerine Lût ile birlikte Mısır'a gittiler.

Açlık ve sıkıntı hafifleyince tekrar ikisi birlikte Mısır kralının kendilerine verdiği sürülerle Filistin'e döndüler. Otlaklar, kalabalık sürülerine dar gelince Hz. Lût ve İbrahim'in çobanları arasında bazı ihtilâflar baş gösterdi. İbrahim (A.S.) anlaşmazlığı gidermek için araziyi taksim etmeyi uygun gördü ve Lût (A.S.)'a hoşuna giden yeri seçmesini teklif etti. Lût da Sodom ve Gomore şehirlerinin bulunduğu Ürdün ve civârını seçti ve Sodom'a yerleşti.

Sodom halkı insanların en ahlâksızı, en kâfiri, vicdan ve gidişat bakımından en berbatlarıydı. Soygun için yol keserler, toplantı yerlerinde (kulüplerinde) edepsizlik ederler, yaptıkları kötülüklerden asla vazgeçmezlerdi. Daha önce Âdem oğullarından hiç birinin yapmadığı bir fenalık icad ettiler. O da livata (homoseksüellik) idi. Allah kendilerine hidâyetleri için

ve kötü hareketlerinden sakındırmak üzere Lût (A.S.)'u elçi olarak gönderdi.

Hz. LÛT (A.S.)'UN PEYGAMBERLİĞİ

Lût (A.S.) onları Allah'a iman etmeye çağırdı, azabından sakındırdı ve onları yaptıkları günah ve fenalıkları terke teşvik etti. Kendilerine şöyle dedi: Ben size Allah'ın bir elçisiyim, risâletini tebliğ konusunda güvenilir bir kimseyim. Allah'ın azabından çekinin, sizi dâvet ettiğim konuda sözüme uyun. Olgunluk ve hidâyete çağırmama karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin mâliki ve Rabbine aittir. Tabiatlarınızı bozup normal hayat düzenine aykırı giderek Allah'ın size eşler olarak yarattığı kadınları bırakıp da erkeklere musallat olmanız size yakışmaz. Çünkü tabiat, erkeğin dişiyle münasebette bulunmasını gerektirir. Mizaçlarınız nasıl bozuldu da bu kötülüğü işlediniz böyle?... Bu âdi liği işlemek suretiyle haddi aşınız.

Fakat halk, peygamberleri Lût'a uyacakları yerde şöyle diyerek onu tehdit ettiler: Bizi kınamaktan vazgeçmezsen seni yurdumuzdan süreriz. Lût (A.S.) da şöyle cevap verdi: İşlediklerinizden tiksiniyor, yaptıklarınıza kızıyorum. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Lût kavmi, gönderilen peygamberleri yalanladı. O vakit kardeşleri Lût onlara şöyle dedi: «Allah'dan korkmaz mısınız? Gerçekten ben size gönderilen güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'dan korkun ve bana itâat edin. Buna karşı ben sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbine aittir. Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp da insanlardan erkeklere mi gidiyorsunuz? Doğrusu siz haddi aşan bir kavimsiniz.»

Onlar şöyle dediler: «Ey Lût! Eğer bu dâvadan vazgeçmezsen yemin olsun ki kovulanlardan olacaksın.» Lût da: «Ben sizin bu yaptığınıza elbette buğz edenlerdenim,» dedi. ⁽⁶¹⁾

Homoseksüelliğin yanında başka fenalıklar da işliyorlar-

dı, kulüplerinde açık açık kötülük yapıyorlardı. Yolcuların yolunu kesiyor, mallarını soyuyor, üstelik de ırzlarına geçiyorlardı. İşte bu fenalıklar ki, Lût bunlardan dolayı kavmini kınamış, onları Allah'ın azabından sakındırmış, fakat kavmi ayak diretip kibirlenmiş ve Lût'a şöyle demişlerdi: Eğer tehdit ettiğin azab konusunda doğru söylüyorsan çabuk ol ve azabı getir bize. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Lût'u da hatırla. Hani o, kavmine şöyle demişti: «Gerçekten siz öyle bir edepsizlik işliyorsunuz ki sizden evvel âlemlerden hiç kimse bunu yapmamıştır. Cidden hâlâ erkeklere gidecek, yol kesecek, toplantı yerinizde hayâsızlık yapıp duracak mısınız?» Buna karşı kavminin cevabı: «Eğer doğru söyleyenlerdensen, getir bize Allah'ın azabını,» demekten başka olmamıştır. (62)

MELEKLER SODOM YOLUNDA

Daha önce İbrahim kıssasında meleklerin, gençler kılığına girerek İbrahim'e misafir geldiklerini söylemiştik. İbrahim'e verdikleri haberlerden biri de, kötülükte ileri giden Lût kavmini helâk etmeye gitmeleri idi. İbrahim (A.S.) meleklerden Sodom halkını helâk edeceklerini öğrenince hayli sıkılmıştı. Çünkü orada kardeşinin oğlu Lût vardı. Meleklerle dedi ki: Orada Lût vardır. Melekler de: Evet orada Lût'un olduğunu biz de biliyoruz, helâk ancak Allah'a inanmayan kâfirlere isabet edecektir. Lût'a gelince, karısı müstesna o ve onunla birlikte iman edenler kurtulacaktır. Kâfirlerin başına gelen, karısının başına da gelecektir. Lût'un karısı olması onu kurtarmıyacaktır. Çünkü ameli kötüydü, kocasına hainlik etmiş, inat ve küfürde direnmişti.

Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Elçilerimiz İbrahim'e o müjdeyi (İshak ve Yâkub'un doğacaklarını) getirince dediler ki: «Biz bu memleketin halkını helâk edeceğiz. Çünkü halkı büsbütün zâlim oldular.»

İbrahim onlara: «İçlerinde Lût da var,» deyince melek-

ler: «Biz orada kimin bulunduğunu çok iyi biliriz. Onu da ailesini de kurtaracağız. Azabda kalacaklardan olan karısı müstesna,» dediler. (63)

MELEKLER LÛT (A.S.)'UN ZİYARETİNDE

Melekler İbrahim'den ayrılıp Sodom'a doğru yöneldiler Misafir olarak Lût'a indiler. Lût onların mahiyetini bilmiyordu. Gelişlerinden son derece sıkıldı. Sıkılması da şundandı: Bu melekler oldukça güzel yüzlüydü. Kavminin onlara sarkıntılık yapmasından korktu ve onları kötülükten koruyup zararları defetmeyi kendisine borç bilerek onlara ziyafet tertip etti. Kendilerini misafir etmekten mütevellit karşılaşacağı tehlikeler de hatırına gelmiş ve kendi kendine şöyle demişti: Bu sıkıntıları ve üzüntüleri ağır bir gün...

Kavmi arasında, Lût'a güzel misafirlerin indiği haberi yayıldı, hemen evine koşup misafirlerine sarkıntılık yapmak için etrafında toplandılar.

Lût onları evinin etrafında toplanmış görünce alçakça niyetlerini anladı ve ileri gelenlerine; misafirlerine kötülük yapmamalarına mukabil evlenmeleri için —siyaseten— kızlarını teklif etti. İstedi ki; aralarından, hakkı bulmuş, batıldan sakınmış bir adam çıksın da topluluğu azgınlıklarından vazgeçirme işinde kendisini desteklesin. (*)

Sodomlular Lût'un teklifine razı olmadılar. Ona şöyle cevap verdiler: Sen de bilirsin ki, bizim senin kızlarınla evlenme hususunda herhangi bir isteğimiz yoktur. Şüphesiz sen bizim ne istediğimizi bilirsin.

Lût misafirlerine, kendilerini kuşatan tehlikeyi bildirdi ve şöyle dedi: Şayet benimle birlikte bulunuşunuz bana şu insanlara karşı koyma gücü verseydi sizi müdafaa etmek için bunu yapardım. Eğer yanımda akraba ve yardımcılarından kuvvetli bir topluluk olsaydı onlara sığınır, sizi korumak için yar-

(63) Ankebût: 31-32.

(*) Burada Hz. Lût, kendi öz kızlarını değil de, ümmetinin kızlarını kastetmiş olabilir. Zira bir peygamber, ümmetinin manevî babası durumundadır.

dım isterdim. Fakat onlara karşı koyup sizi korumak için her hangi bir çarem yok ki..

— Ne vakit ki elçilerimiz Lût'a vardılar, Lût onların yüzünden fenalaştı, eli ayağı dolaştı ve: «Bu, çok zor bir gün,» dedi. Kavmi ona zıpır zıpır koşup gelmişlerdi ve bundan önce de kötü kötü işler yapıyorlardı. Lût şöyle dedi: «Ey kavmim! İşte şunlar kızlarım, onlar sizin için daha temizdir. Artık Allah'dan korkun ve beni misafirlerim içinde rezil etmeyin. Hiç içinizde akli başında bir adam yok mu?» Onlar da: «Yemin olsun ki senin de bildiğim gibi kızlarıyla bizim hiç bir hak ve (alâkamız) yoktur. Sen bizim ne istediğimizi elbette bilirsin,» dediler. Lût: «Keşke size karşı bir kuvvetim olsaydı yahut sarp bir kaleye (topluluğa) sığınabilseydim.» (64)

ALLAH'IN LÛT KAVMİNİ CEZALANDIRMASI

Evinin önünde kargaşa artınca Lût kavmini azmettikleri şeyden vazgeçmeye iknaya muvaffak olamadı. Haram olan arzularına ulaşmak üzereyken melekler onları kör ediverdiler. Toplulukları dağıldı ve geldikleri tarafa zelil olarak döndüler. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Onun misafirlerine tecâvüze kalkıştılar, biz de onları silme kör ediverdik. «Şimdi azabımı ve peygamberlerimin tehditlerini tadın,» dedik. (65)

Meleklerin gizli mahiyetleri uzun sürmedi. Lût (A.S.)'a gerçek yüzlerini açıkladılar, niçin geldiklerini ona haber verdiler. Gelişlerinin sebebi; kurtulamasınlar diye önce gözlerini

(64) Hûd: 77-80: Lût'un, elçilerin gelişinden sıkılması onları insan zannetmesindendi. Kavminin onlara sarkıntılık yapmasından korkuyordu. Onlara kızlarını teklif etmesine gelince; bazıları diyorlar ki; *Lût bu alıcılara, evlenmeleri için kızlarını nasıl teklif etti?* Bunun cevabı şudur: Lût onlara kızlarını sıyaseten teklif etti Bu gerçek bir teklif değildi Ola ki utanırlar da misafirlerini bırakırlar. Yahut da Lût'un kızlarından maksat ümmetinin kadınlarıdır. Çünkü her peygamber ümmetinin bir nev'i babasıdır.

Lût (A.S.)'un (*sarp bir kaleye sığınsaydım*) sözünü Hz. Muhammed (S.A.V.) garip bulmuş ve Buhârî'de rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: «Allah, Lût'u bağışlansın. Rabbi ve yaratıcısı olduğu halde ona değil de sarp bir kaleye sığındı.»

(65) Kamer: 37.

kör edip sonra da onları helâk etmek ve böylece Lût (A.S.)'u şerlerinden kurtarmaktı. Ona dediler ki; Sodumlular senin şahsına zarar veremeyecekler, aramızda seni rezil de edemeyecekler. Sen ve ev halkın geceleyin yola çıkın. Onları buradan hemen çıkar. Sakın kimse arkasına bakmasın ki, azabın dehşetini görüp de kendisine zarar dokunmasın. Sana tâbi olmayan karına gelince o, seninle beraber çıkanlardan olmayacak, Sodumlulara takdir edilen azab mutlaka ona isabet edecektir. Onların helâk vakti sabahdır. O da pek yakın bir vakittir.

Allah'ın hükmü ve takdir buyurduğu azab inince Lût kavminin yaşadığı şehrin altı üstüne geldi. Bu esnada taşlaşmış sert çamurdan taşlar —onlara azab gelmek üzere— üstlerine aralıksız ve muntazam yağıyordu. Allah'ın azabı zalim ve bozgunculardan elbette uzak değildir. Cenâb-ı Hak bu hâli şöyle tasvir ediyor :

— Melekler dediler ki: «Ya Lût! Emîn ol biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana katiyyen dokunamazlar. Sen hemen gecenin bir kısmında ev halkıyla beraber yola çık, içinizden hiç biri geri kalmasın, ancak karın müstesna. Çünkü kavmine dokunacak azab ona da isabet edecektir. Onların helâk zamanı sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?

Onlara azab emrimiz gelince, o memleketin altını üstüne getirdik ve üzerlerine arka arkaya ateşte pişirilmiş çamurdan taşlar yağdırdık. Bu taşlar Rabbinin katında (azab için) işâretlenmişti. Onlar zâlimlerden uzak değildir.» ⁽⁶⁶⁾

Bu azabın isabet ettiği bölgeye bugün, Bahrû'l-Meyyit (ölü deniz) veya Lût gölü denmektedir. Bazı âlimler, bu gölün azabdan önce mevcut olmadığını, ancak şehrin altını üstüne getiren zelzeleden sonra deniz seviyesinden dört yüz metre kadar alçak bir yer hâline geldiğini söylemektedirler. Bu civârda Lût kavminin şehirlerine ait kazılar neticesinde, geçmiş senelere ait bazı bilgiler elde edilmiştir. ⁽⁶⁷⁾

(66) Hûd: 80-83.

(67) Abdü'l-Vehhab Neccâr: Kasasü'l-Enbiyâ.

DERSLER VE İBRETLER

Homoseksüellikten sakındırma — Homoseksüelliğin tıbbi zararları — Allah'ın, homoseksüelleri cezalandırması — Milsafiri koruma.

HOMOSEKSÜELLİKTEN SAKINDIRMA

Lût (A.S.)'un kıssasında homoseksüellik suçunun iğrençliği, bu suçu işleyenlere dünya ve âhirette Allah'dan azab dokunacağı ifade edilmektedir.

Homoseksüellik; kötülüklerin en âdî ve en iğrencidir. O, insan tabiatındaki bir bozukluk ve dejenereye delâlet etmektedir. İnsan toplumu için tehlikesi son derece büyüktür. O bir nevi, insanlığın hayvanlıktan daha aşağıya düşüşü demektir.

Kur'an'ın yüceliğini gösteren hususlardan biri de, bu suçta büyük önem atfetmiş olması ve bir çok yerde onu kötüleştirmiş olmasıdır. Kur'ân-ı Kerîm, aralarında homoseksüelliğin yaygın olduğu Lût kavmini âdî sıfatlarla tavsif etmiştir. Allah Teâlâ onları mütecavizlikle vasfederek şöyle buyurmuştur: (Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp da insanlardan erkeklere mi gidiyorsunuz? Doğrusu siz haddi aşan bir kavimsiniz.) Yani onlar ilâhî kanunun hududunu aşmışlar, hayır ve hak ölçülerini çiğnemişler, kendilerini frenleyecek bir azabla azgınlıklarının gemlenmesi gereken günahkârlardan olmuşlardır.

Allah onları cahillikle de vasfetmiştir. (Gerçekten siz, ka

dınları bırakıp, şehvetle erkeklere mi gideceksiniz? Doğrusu siz cahil bir kavimsiniz.) ⁽⁶⁸⁾

Cehalet; ilmin zıddı olan cahilliğe de şâmilidir, sapıklık ve alçaklığa da.. Sefih ve düşük kişiye hâkimiyet ve serbestlik tanınmaz. Aksine tasarruflarına kayıt koymak ve onu sefihlik ve sapıklığından dolayı cezalandırmak icab eder.

Keza Allah onları müsriflikle de tanımlamıştır. (Siz, kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere mi gidiyorsunuz? Gerçekten siz müsrif (haddi aşan) bir kavimsiniz.) ⁽⁶⁹⁾ Yani onlar, şehvette ve Allah'ın kullar için tayin ettiği hududu aşmakta çok ileri gitmişlerdir. Şeytanların kardeşleri olup, toplumlarını berbat eden müsriflerin karşısına dikilmek ve israflarına mani olmak lâzımdır.

Kur'ân-ı Kerîm'in, 'bu çirkin hareketi kınamasını görüp, sonra da medenî insanın, yirminci asrın sonuna yaklaştığımız bir sırada bazı batı devletlerinde hâlâ kişi hürriyetine saygı gerekçesiyle ve bu konudaki cezâî müeyyidelerin hafifliğinden de istifade ederek açıkça bu işi yapması, hayretimizi mucip olmakta ve tuhafımıza gitmektedir.

Şahsî hürriyet; erkeklerin kadınları bırakarak onları ifsada ve esası; mesuliyet, şefkat ve rahmet olan aile düzenini yıkmaya sebep olan bu çirkin işi mübah sayabilir mi? Yine şahsî hürriyet; Allah'ın, yeryüzünü imar etmek için yarattığı insanın neslini yok etmeyi, toplumun selâmet ve bütünlüğü aleyhine cereyan eden arzuları başı boş bırakmayı uygun görür mü?

HOMOSEKSÜELLİĞİN İÇTİMAÎ ZARARLARI

Homoseksüelliğin içtimaî zararları yanında insan sağlığı üzerinde de bir çok kötü te'sirleri vardır. Homoseksüellik; frenji, belsoğukluğu, kemik zaafiyeti, uyuz ve diğer cilt hastalıkları gibi, zinâ yoluyla bulaşan hastalıklara sebep olur.

Homoseksüellik, dübürde birtakım arızalar meydana getirir. Direnç kaslarının zayıflaması; öyle ki büyük abdest boz-

(68) Neml: 55.

(69) A'râf: 81.

ma işi düzenli yapılamayıp irade dışı yapılması, dübürün yırtılıp etrafındaki dokuların kaybolması, içe doğru çöküp huni hâline gelmesi gibi... Dübür, mikroplarla doludur. Bu mikroplar bu çirkin işi yapana geçer ve onun idrar yolunda iltihap yapar. Kendisine yapılan kimse ise küçüklüğünden beri bu işin içindeyse bir nev'i kadınlaşmış olur. Bunun aksi de olabilir. Yani noksanlığını örtmek için zâhiren fazlasıyla erkeklilik taslamaya da kalkabilir.

Görülüyor ki; Allah insana sadece kendi saadet ve selâmeti olan şeyleri emrediyor ve ancak zararlı olan şeyleri yasaklıyor.

ALLAH TEÂLÂ'NIN, HOMOSEKSÜELLERİ CEZALANDIRMASI

Dikkate değer bir husustur ki; Kur'an bu bayağı işi yapanlara isabet eden şiddetli azabı açıklamıştır. Bundan maksat; milletleri onun tehlikesinden sakındırmak ve fenalığından korumaktır. İşte Sodom bu hayâsızlığın yaygın olduğu belgelerden biridir. Kur'an oraya isabet eden azabı şöyle açıklamaktadır: (Biz o memleketin altını üstüne getirdik ve üzerlerine de çamurdan pişirilmiş taşı yağdırdık.) (70)

Kur'an, bütün milletleri bu rezaleti işlemekten ve Lût kavmine gelen azabın kendilerine gelmemesi için onları bu iş karşısında sessiz kalmaktan sakındırmaktadır. Kur'an, Lût kavmini ve başlarına gelen azabı zikrettikten sonra peşinden hemen şunu söylemiştir: (O azab, zâlimlerden uzak değildir.) Yani azab, Lût kavminin yaptığını yapanlardan uzak değildir. Onların yaptığını yapanlara mutlaka gelecektir.

Milletleri fesattan sakındırmak için vâki olan ilâhî îkâzın geçerliliği asırlar boyunca devam etmektedir. Son devirlerde korkusu hâlâ zihinlerde canlı şekilde devam eden iki dünya harbinin bazı milletlere bulaşan rezaletlerinde ve bunların tabii sonucu olan birtakım felâketlerde ibret alanlar için nice dersler vardır.

HOMOSEKSÜELLİK VE İSLÂMDAKİ CEZASI

Burada kaydedilecek hususlardan biri de İslâmın, oğlancılık yapanlara verdiği cezanın şiddetli oluşudur. Bazı âlimler; oğlancılık yapanın ister evli olsun isterse bekâr olsun, recmedileceği görüşündedirler. İmam-ı Şâfiî, Ahmed İbn-i Hanbel ve bir çok imam bu görüştedir. Bunların delilleri; İmam Ahmed ve diğer sünen sahiplerinin rivâyet etmiş oldukları şu hadîs-i şeriftir :

— «Lût kavminin yaptığı işi yapanı bulduğunuzda faili (yapanı) da, mefûlû (yapılanı) da öldürün.» İmam Ebu Hanife ise; bu işi yapanın, dağın tepesinden yuvarlanıp, peşinden de Lût kavmine yapıldığı gibi taşlanması görüşündedir. Zira Allah: (O azab, zâlimlerden uzak değildir) buyurmuştur.

MİSAFİRİ KORUMA

Lût (A.S.) kıssasında, misafire ikram ve mümkün olan her vasıta ile onu himâye etmeye dair önemli bir ders vardır.

Misafir bizim insanî yönden kardeşimizdir. Geçici olarak bize iltica etmiştir. Yolculuğun meşakkatlerinden kurtulup rahata kavuşmak için bir barınak aramakta veya açlığını gidermek için bir parça yiyecek istemekte, yahut da kendisine yönelik bir tecâvüze karşı himâye talep etmektedir. O bizim insanî kardeşimizdir. Sıkıntılarını ve hâlini önümüze sermiştir. Bu durumda onu kovmak ve kapıları yüzüne kapamak insanlığa ve merhamete sığar mı?

Allah'ın peygamberi Lût (A.S.)'a gelince; misafire ikram onu himâye ve misafir uğrunda en büyük fedakârlığa katlanma fazileti onun şahsında açıkça görülmektedir. O misafirleri gördüğü zaman —ki onlar gençler kılığında meleklerdi— kendileri yüzünden başına gelecek sıkıntıları baştan hissetmişti. Evinin kapısını onlara karşı kapaması ve başına gelecek sıkıntılardan uzak kalması mümkündür. Onlara ihtiyacı yoktu. Fakat bütün bunlara rağmen onu üzüntü ile dopdolu ve büyük rezaletleri bekler vaziyette bile misafirlerini karşılarken görü-

yoruz. Kendilerine şöyle diyordu: (Bugün, oldukça zor bir gün.)

Kavmi misafirlerine alçakça tecâvüz etmek üzere Lût (A.S.)'un evine koştular. Lût da onları korumak uğruna ciğer-pârelerini feda ederek ortaya atıldı. Yani onlara —misafirlerine tecâvüzden vazgeçmelerine karşılık— kızlarıyla evlendirmeyi teklif etti. Sonra kötü niyetlerindeki ısrarı görünce kuvvet yoluyla onları korumayı düşünüyordu. Kendi gücüyle misafirlerinin gücünü göz önüne getirip düşmanlarının gücüyle karşılaştırmınca âcizliğini görüyor ve misafirlerini koruyabileceği daha büyük bir kuvvete sahip olmayı temenni ediyordu. (Keşke size karşı bir kuvvetim olsaydı, yahut sarp bir kaleye sığınabilseydim) diyordu.

İşte bunda misafire ikram ve onu himâyeye dair canlı bir ders vardır. Misafire ikram hususunda titizlik gösteren Allah'ın elçisi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in şu sözünü de hatırlıyoruz :

— Kim Allah'a ve âhiret gününe inanırsa misafirine ikram etsin.

ALTINCI KİTAP

İSHAK (A.S.)

YÂKUB (A.S.)

YÛSUF (A.S.)

- 1 — İshak ve Yâkub'un Kıssası
- 2 — Kardeşlerinin Komplosu ve Yûsuf
- 3 — Kadının Azgınlığı ve Yûsuf
- 4 — Yûsuf Zindanda
- 5 — Kralın Veziri Yûsuf
- 6 — Yûsuf'un, Kardeşlerini Tanıması
- 7 — Yâkub'la Yûsuf'un Buluşması
- 8 — Dersler ve İbretler

İSHAK VE YÂKUB'UN KISSASI

İshak ve Yâkub'un Peygamberliği — İshak ve Yâkub'un hayatına kısa bir bakış — Torunlar — Yûsuf'un peygamberliği.

İSHAK VE YÂKUB (A.S.)'UN PEYGAMBERLİĞİ

İshak ⁽¹⁾ (A.S.), İbrahim (A.S.)'in eşi Sâre'den doğma oğludur. Onun neslinden bir çok peygamberler gelmiştir. Oğlu Yâkub bunların ilkidir. Peygamberlik, iki oğlu İsmail ve İshak yoluyla İbrahim'in sülâlesinde idi. Nitekim Kur'an'da buna işâret edilmektedir.

— Peygamberliği ve kitabı onun zürriyetine ikram ettik. ⁽²⁾

Kur'an İshak (A.S.)'ın peygamberliğine ve onun sâlihlerden oluşuna, Allah'ın, babası gibi ona ihsânda bulunduğuna, meleklerin bu durumu İbrahim'e müjdelediğine işâret etmektedir.

— Bir de ona sâlihlerden bir peygamber olmak üzere İshak'ı müjdeledik, hem İbrahim'e, hem de İshak'a bereketler verdik. İkisinin soyundan mü'min olanlar da var, nefsine zulmedenler de... ⁽³⁾

(1) İshak (A.S.)'a, İbranicede «güllüyor» mânâsına YASHAK denilmektedir. Böyle isimlendirilmesinin sebebi; melekler, annesine İshak'ı müjdeledikleri zaman annesi kendi kendine gülmüştü. Annesi Sâre o zaman doğurma çağını aşmıştı. Doksan yaşında, kocası İbrahim ise yüz yaşındaydı.

(2) Ankebût: 27.

Aynı şekilde Allah, Nebîsi Muhammed (S.A.V.)'e hitaben, Yâkub (A.S.)'un peygamberliğine işâret etmiştir.

— Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik ve yine İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkub'a ve Yâkub'un çocuklarına... da vahyettik. (4)

Allah İbrahim'i, İshak'ı ve Yâkub'u şöylece övmektedir :

— Dinde görüş ve kuvvet sahibi olan kullarımız İbrahim'i, İshak'ı ve Yâkub'u da an. Çünkü biz onları temiz bir haslet, hâlis yurt düşüncesiyle seçkinlerimizden kıldınızdır. Gerçekten onlar katımızda seçilmiş hayırlı kimselerdir. (5)

Yüce Allah, Nebîsi Muhammed (S.A.V.)'e kulları İbrahim'i, İshak'ı, Yâkub'u, itâatlarının derecesini ve Allah'ın kendilerine ihsân ettiği peygamberlik nîmetlerini hatırlamasını emrediyor. Allah onları yüce bir meziyet sebebiyle hâlis ve seçkin kullarından yapmıştır. Bu yüce haslet de; daima âhiret yurdunu hatırlamış ve insanlara da hatırlatmış olmalarıdır. İşte bu sebeple hemcinsleri arasında Allah'ın seçkin kullarından olmuşlardır.

Bu âyet-i kerîmede mü'min için âhireti daima göz önünde bulundurup Allah'ın seçkin kullarından olabilmesi için âhiret amelleri işlemesine dair ders vardır.

İSHAK VE YÂKUB'UN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

Kur'ân-ı Kerîm, İshak (A.S.)'ın özel hayatından bahsetmemiş, oğlu Yâkub (A.S.)'un hayatından ise, tamamını Yûsuf (A.S.)'un kıssasında belirteceğimiz gibi sadece oğlu Yûsuf'u kaybedişi ve bu konuda başından geçenlerden bahsetmiştir. Biz burada İshak ve Yâkub hakkında ehli kitabın zikrettiklerini özet olarak nakledeceğiz :

İbrahim (A.S.) ecelinin yaklaştığını hissettiği sırada oğlu İshak henüz evlenmemişti. Babası İbrahim; oğlunun, Allah'ı tanımayan ve aşireti arasında yabancılık çekecek Kenanilerden bir kadınla evlenmesine razı değildi. İbrahim, evinin bek-

(4) Nisâ: 163.

(5) Sa'd: 45-46.

çisi ve güven kaynağı olan hizmetçisini Irak'taki (Hârân)'a gidip, aşiretinden bir kız getirmekle görevlendirir.

Hizmetçi, Allah'ın inâyetiyle Hârân'a vardı. İbrahim'in kardeşi Nahor'un oğlu Betuel'in kızı Rafkâ'yı beğendi. Rafkâ, İbrahim'in öz kardeşinin oğlunun kızı oluyordu. İshak'a teslim etmek üzere onunla birlikte döndü.

Evlendikten yirmi sene sonra İshak'a ikiz çocuk ihsân edildi. İlkini Esav —ki araplar buna Ays derler— kardeşinin ökçesini tutarak doğan ikincisini de Yâkub diye isimlendirdiler.

İshak, önce doğduğu için Ays'ı, Yâkub'dan daha çok seviyordu. Annesi ise, daha küçük olduğu için Yâkub'u daha fazla seviyordu. İshak'ın canı bir gün yemek istedi ve Ays'dan, yemek getirmesini istedi. Yâkub ise annesi ile birlikte yemeği Ays'dan önce getirdi. İshak da onu yedi ve Yâkub'a dua etti. Ays bunu öğrendi, kardeşi ne kızdı ve onu tehdit etti. Annesi bu durumu görünce Yâkub'a Irak'ın Hârân bölgesinde bulunan kardeşi Lâbân'ı ziyarete gitmesini, kardeşinin öfkesi geçinceye kadar onun yanında kalmasını ve kızlarından biriyle evlenmesini söyledi. Ayrıca kocası İshak'dan da ona bu şekilde emir ve tavsiyede bulunup dua etmesini istedi. Bunun üzerine Yâkub yola düzülüp dayısı Lâbân'a vardı. Kızı Rahel ile evlendirmesine karşılık ona hizmet etmeye başladı. Fakat dayısı onunla büyük kızı Leâ'yı evlendirdi. Sabah olunca dayısına; ben senden, daha genç ve daha güzel olan Rahel'i istemiştim, deyince dayısı ona; «bizim âdetlerimizde büyük varken küçüğü evlendirmek yoktur, eğer Rahel'i seviyorsan yedi sene daha hizmet et, seni onunla evlendireyim,» dedi. Yâkub yedi sene daha çalıştı ve öteki kardeşi onun yanına kattı. Onların dininde iki kardeşi bir nikâh altında birleştirmek câizdi.

Lâbân her iki kızına birer câriye hediye etti. Leâ'ya Zilpa'yı, Rahel'e de Bilha'yı verdi. Sonra Yâkub'un iki hanımı da câriyelerini Yâkub'a (6) hediye ettiler, böylece Yâkub'un dört hanımı oldu ve onlardan on iki çocuğu dünyaya geldi.

(6) Yâkub'a aynı zamanda *İsrâîl* de denir. *İsrâîl*; kul veya safvet yahut da insan, yahut da göçmen mânâsına gelen (*İsra*) ile, Allah mânâsına gelen

Karısı Leâ'dan: **Ruben, Şemun (Şimeon), Lâvi (Levi), Yahûza (Yahuda), Yesakır (İssakar) ve Zebulun,**

Karısı Rahel'den: **Yûsuf ve Bünyâmin (Benyâmin),**

Karısı Bilha'dan: **Dân ve Naftali,**

Karısı Zilfa'dan: **Gâd ve Esîr (Aşer) dünyaya geldi.**

Yâkub, dayısı Lâbân'ın yanında yirmi sene kalınca ailesine dönmeyi istedi, dayısı da izin verdi. Yâkub, Ken'an iline yani Filistin'e yaklaştığında, kardeşi Ays'ın kendisini karşılamak üzere dört yüz adam hazırladığını öğrendi. Yâkub hayli korktu. Ona dua etti ve adamlarını göndererek ona büyük hediyeler takdim etti. Hediyeleri görünce Ays'ın kalbi yumuşadı ve yerini Yâkub'a bırakarak Saîr dağlarına gitti. Yâkub ise babası İshak'ın yanına geldi. Halil beldesinden Habrûn'da onun yanında ikamet etti. İshak yüz seksen yaşında vefat etti ve Halil beldesinde babası İbrahim'in defnedildiği mağaraya gömüldü.

T O R U N L A R

Bunlar Yâkub'un oniki oğlu veya oğullarının çocukları yani torunlarıdır. Esbat'ın tekili Sıbt'dır. Sıbt ise oğul veya oğlun oğlu mânâsına gelmektedir.

Araplara göre kabile ne ise yahûdilere göre de sıbt o demektir. Bunlar bir babada birleşen çocuklardır, Yâkub'un oğullarından her biri, İsrâîl oğullarından bir sıbtın babası idi. Bütün İsrâîl oğulları Yâkub'un bu on iki oğlundan gelme ve üretilir.

Bu kollarda peygamberlik şu şekilde zuhûr etti :

Lâvi (Levi) kolundan peygamber olanlar: Mûsâ, Hârûn, İlyas ve Elyesa'.

Yahuza (Yehuda) kolundan peygamber olanlar: Dâvud, Süleyman, Zekeriyâ, Yahya ve İsâ.

Bünyâmin kolundan peygamber olanlar: Yûnus.

(11)den meydana gelme bir isimdir. Bu duruma göre mânâsı: Allah'ın kulu, Allah'ın safveti demek olur. Ayrıca: Allah'ın askeri, harpçisi mânâsına geldiğini, yahut da «Allah'la birlikte cihad eden lider» demek olduğunu söyleyenler de vardır.

YÛSUF'UN PEYGAMBERLİĞİ

Allah Teâlâ peygamberliği, Yâkub (A.S.)'un oğullarından sadece Yûsuf'a verdi. Bu durum Kur'ân-ı Kerîm'de, kavmine nasihat eden bir mü'minin ağzından şöyle nakledilmektedir :

— Andolsun Mûsâ'dan evvel Yûsuf da size apaçık deliller getirmişti. O vakit de onun getirdiği şeyler hakkında şüphe edip durmuştunuz. Hattâ o vefat edince de dediniz ki: «Bundan sonra Allah asla bir peygamber göndermez.» (')

Allah Kur'ân-ı Kerîm'de bir sûreye «Yûsuf» adını vermiş tir. Burada; Yûsuf'un hayatı, kardeşleriyle geçen çilesi, Azîz' in karısı (Züleyha) ile olan çilesi, zindana girişi ve Allah'a dua edişi, zindandan çıkışı, Melik'in rüyasını tâbir edişi, kıtlık sebebiyle kardeşlerinin Mısır'a gelişi, maliye bakanlığını üstlenişi, kardeşleriyle tanışması ve aşağıda belirteceğimiz konulardan başka konular da zikredilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KARDEŞLERİNİN KOMPLOSU VE YÛSUF (A.S.)

Yûsuf'un rüyası — Yûsuf'a komplo düzenlenmesi — Yûsuf kuyuda — Yûsuf'un kurtarılışı ve kralın vezirine satılması.

YÛSUF (A.S.)'UN RÜYASI

Yâkub (A.S.), oğulları Yûsuf ve Bünyamin'i daha çok seviyor ve onları kardeşlerinden üstün tutuyordu. Kur'ân-ı Kerîm'in bize hikâye ettiğine göre; Yûsuf rüyasında kendisine secde eden on bir yıldızı, güneşi ve ay'ı gördü. Sabaha çıkınca gördüğü acayip hâli babasına anlattı. Yâkub (A.S.) bu rüyadan, oğlunun Allah katında yüksek bir mertebeye ulaşacağını anladı. Fakat kardeşlerinin Yûsuf'u kıskanacaklarından korktu ve ona, şeytan onları kendisine karşı bir komplo kurmaya sevketmesin diye rüyasını kardeşlerine anlatmamasını tavsiye etti. İleriki günlerde itâat edilen bir büyük olacağını, Allah'ın kendisini peygamber seçeceğini, rüyaların tâbirini öğreteceğini, daha önce İbrahim ve İshak'a yaptığı gibi Yâkub ailesi ve kendi üzerine hayır, rahmet ve bolluklarla nîmetini tamamlayacağını anlattı. Şimdi Kur'an âyetlerini takib ediniz:

— Bir vakit Yûsuf babasına şöyle demişti: «Ben rüyamda on bir yıldızla güneşi ve ay'ı gördüm. Gördüm ki onlar bana secde ediyorlar.» Babası dedi ki: «Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insanın açık bir düşmanıdır.

Rabbın seni öylece (rüyada gördüğün gibi) beğenip se-

çecek, sana olayların tâbirini öğretecektir. Bundan önce ataların İbrahim ve İshak'a nîmetlerini tamamladığı gibi sana ve Yâkub hânedânına da tamamlayacaktır. Şüphesiz ki, Rabbin her şeyi bilendir. Tam hüküm ve hikmet sahibidir.»

Andolsun ki Yûsuf'un ve kardeşlerinin kıssasında ibret arayanlar için nice ibretler vardır. (8)

YÛSUF'A KOMPLO DÜZENLENMESİ

Yâkub (A.S.)'un oğulları; babalarının, Yûsuf'u ve Bünyamin'i kendilerinden daha fazla sevdiğini gördüler ve buna içlediler. Kendilerince onlar, babalarına Yûsuf ve Bünyamin'den daha fazla fayda sağlayan güçlü bir topluluk idiler. Bu duruma göre Yâkub —kendi akıllarınca— Yûsuf ve kardeşini kendilerine tercih etmekle bir hata ve haksızlık içindeydi.

İçlerinde Yûsuf'a karşı bir kötülük saklıyorlardı. Onu ya öldürmek veya ölmese bile babasına dönme imkânı bulamayacak şekilde uzak bir yere bırakmak gibi, Yûsuf'dan kurtulma konusunda aralarında görüşmeler yapıyorlardı. Böyle yapmakla, rekabetten uzak bir şekilde babalarının sevgisini celbedeceklerini, sonra da bu yaptıklarından tevbe edip sâlihlerden olacaklarını, Allah'ın tevbelerini, babalarının da özürlerini kabul edeceğini zannediyorlardı.

Kardeşlerden biri; Yûsuf'u öldürmemelerini, gözlerden uzak bir kuyunun dibine bırakmalarını tavsiye etti. Belki onu bir kafile alır beraberinde götürür böylece de babasından uzaklaştırma gayeleri tahakkuk etmiş, kendileri de öldürme günahından kurtulmuş olurlardı ve buna karar verdiler.

Babalarına gittiler. Yûsuf'u kendilerinden uzaklaştırdığını hissettiklerinde onu babasından alabilmek için çareler bulmaya koyuldular. Dediler ki: Ey babamız! Bizden ne şüphe ediyorsun ki Yûsuf'u uzaklaştırıyor, bizimle birlikte olduğu zaman

(8) Yûsuf: 4-7. Âyetteki *(olayların tabirini öğretecektir)* ifadesi, uyku ve uyanıklık halinde cereyan eden olayların yorumuna şâmilidir. Semâvi kitapların gayelerini, insanların sözlerini, kanunların izahını içine almaktadır. *(İbret arayanlar için)* tabiri, bilhassa tarihi olay ve hâdiselerin sebep ve neticelerini öğrenmek isteyen kimseleri kastetmektedir.

güvensizlik duyuyorsun? Emin ol ki, biz onu seviyor, kendisine merhamet ediyoruz. Yarın onu bizimle mer'aya sal ki oynasın, sevin sin, bizim gibi yeyip içerek neş'elensin. Biz kendimize nasıl düşkünsek onu korumaya da aynı şekilde düşkünüz.

Oğluna aşırı derecede düşkün olan babaları; Yûsuf'un uzaklaşması kendini üzeceğini ve her ne kadar teminat verseler de gafil oldukları bir sırada onu kurdun yemesinden korktuğunu söyledi. Bunun üzerine oğulları babalarına; korktuğu şeyin katiyyen olmayacağına, eğer bir şey olursa bu, kendileri için bir ar vesilesi olacağına, bu bakımdan insanların karşısına perişan ve mahcup bir gurup olarak çıkmamak için, fazla değilse bile en az babası kadar düşkün olduklarına dair yemin verdiler. Allah Teâlâ bu durumu şöyle belirtiyor :

— Hani kardeşler (aralarında) şöyle demişlerdi: «Yûsuf ve kardeşi, babamıza bizden daha sevgilidir. Halbuki biz kuvvetli bir topluluğuz. Babamız herhalde bir hata içindedir.»

İçlerinden birisi dedi ki: «Yûsuf'u öldürün, yahut onu uzak bir yere atın ki babanızın sevgisi yalnız size has olsun ve ondan sonra tevbe edip sâlih bir zümre olasınız.» İçlerinden bir sözcü de şöyle dedi: «Yûsuf'u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın da bir yolcu kafilesi onu yitik mal olarak alsın. Eğer yapacaksınız böyle yapın.»

Sonra babalarına dediler ki: «Ey babamız! Sen bize Yûsuf'u niye inanmıyorsun? Halbuki biz onun için iyilik isteyenlerdeniz. Yarın onu bizimle beraber kıra gönder de bol bol yesin, oynasın. Şüphesiz biz onun koruyucularıyız.»

Babaları dedi ki: «Onu götürmeniz cidden beni tasaya düştürür. Siz kendisinden habersiz bulunurken onu kurt yemesinden korkarım.» Onlar da: «Vallahi biz kuvvetli bir topluluk iken onu kurt yerse bu takdirde biz zarar edenlerden oluruz.» dediler. (9)

YÛSUF KUYUDA

Yâkub, oğullarına Yûsuf'u götürmeleri için izin verdi. Onunla birlikte çıktılar ve aralarında plânladıkları gibi onu bir kuyuya attılar. O vakit Allah, bu hâlden kurtulacağını, bir gün gelip kardeşlerine, kendisine yaptıklarını haber vereceğini, önünde eğilip kendisine muhtaç olacaklarını, fakat yüksek mevkiden dolayı kendisinin Yûsuf olduğunu düşünemeyeceklerini Yûsuf'un gönlüne doğdurdu.

Yûsuf'un kardeşleri akşamleyin yüzlerinde üzüntü ifadeleriyle ve yüksek sesle ağlayarak döndüler ve dediler ki: Ey babamız! Gittik, koşu ve ok yarışı yapacaktık. Yûsuf'u bekçi olarak yiyeceklerimizin yanına bıraktık. Biz uzakta iken onu kurt yedi, ama söylediğimiz doğru da olsa bizi Yûsuf'dan hoşlanmamakla itham ettiğin için sözümüze inanmayacaksın. Sonra ona Yûsuf'un kana bulanmış gömleğini gösterdiler. Fakat Yâkub gömleği muayene edince yalanları kendisine malûm oldu. Bu kan oğlu Yûsuf'un kanı değildi. Çünkü gömlekte yırtık yoktu. Yahut da oğulları hakkındaki ferâsetiyle yalanları kendisine malûm oldu. Onlara dedi ki: Nefisleriniz sizi tehlikeli bir işe sürükledi. Siz de ona giriştiniz. Bana gelince; korku ve ümitsizliğin bulaşmadığı güzel bir sabırla onun ayrılışına sabredeceğim. Anlattığınız şeyin gerçeğinin ortaya çıkması için sadece Allah'dan yardım dileyeceğim. Yâkub, oğlunun ayrılık acısını böylece sinesine çekti. Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Nihayet kardeşleri, Yûsuf'u alıp götürünce onu bir kuyunun dibine koymaya karar verdiler. Biz Yûsuf'a şöyle vahyettik: «Muhakkak sen onlara hiç farkında değillerken yaptıklarını haber vereceksin.»

Kardeşleri ağlayarak akşamleyin babalarına geldiler. Şöyle dediler: «Ey babamız! Biz gittik, yarış yapıyorduk, Yûsuf'u da eşyamızın yanına bırakmıştık. Bir de gördük ki; onu kurt yemiş. Şimdi biz ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın.»

Bir de üzerine yalan bir kan bulaştırılmış gömleğini getirdiler. Babaları dedi ki: «Hayır. Nefisleriniz sizi aldatmış, böy-

le bir işe sürüklemiş. Artık benim işim güzel bir sabırdır. Söylediklerinize karşı da yardıma sığınılacak ancak Allah'dır.» (10)

YÛSUF (A.S.)'UN KURTARILIŞI VE KRALIN VEZİRİNE SATILMASI

Kuyunun önüne, Mısır'a gitmekte olan bir kafilе uğradı. İçlerinden birini kuyudan su almaya yolladılar. Kovanı kuyuya salınca Yûsuf ona yapıştı ve kuyudan çıktı. Adam, Yûsuf'u görünce çok sevindi ve: «**Sevinçli habere... Sevinçli habere... Bu bir çocuk**» deyip heyecanını belirterek onu arkadaşlarının yanına getirdi. Yûsuf'u mallarının arasında sakladılar ve onu satılmasını arzu ettikleri mallardan saydılar.

Kafiledelikler Yûsuf'u, ailesi bulup kendilerinden geri alır korkusuyla ucuz bir fiatla Mısır'da sattılar. Onu satın alan melikin (kralın) veziriydi. (11) Hemen Yûsuf'u evine gönderdi ve karısı Züleyha'ya ona iyi davranmasını tavsiye ederek şöyle dedi: «Ona iyi davran, ikram et ki bizimle oturmaktan hoşlansın. Belki bize faydası dokunur. Yahut onu evlât ediniriz.»

Allah, Yûsuf (A.S.)'a vezirin evinde iyi bir mevki verdiği gibi, vezirin mallarında tasarruf ve Mısır'da yüksek bir makam da verdi. Ona rüya tâbirini ilham etti. Allah, olmasını istediği her şeyi yapmaya kaadirdir. Fakat insanların çoğu hikmetinin sırlarını bilmezler.

Yûsuf gelişip en güçlü devreye yani gençlik devresine ulaşınca Allah ona doğru hüküm ve faydalı ilim verdi. Allah sâlib kullarını böyle karşılıklarla mükâfatlandırır. Şu âyetleri takib ediniz :

— Bir yolcu kafilesi gelip suçularını kuyuya gönderdiler. Saka kovanı sarkıttı: «**Ay müjde! Bu bir cocuktur.**» dedi. Onu bir ticaret malı gibi gizlediler. Allah ise ne yapacaklarını biliyordu.

Onu değersiz bir fiata, birkaç dirheme sattılar. Onlar bunun hakkında isteksiz idiler. Onu satın alan bir Mısırlı, karı-

(10) Yûsuf: 15-18.

(11) Bu zat, Hıksos krallarından birinin maliye vekiliydi. *Fâtîfar* ismini taşıyordu.

sına dedi ki: «Buna itibar göster. Umulur ki bize faydası dokunur, yahut onu evlât ediniriz.» İşte Yûsuf'u böylece Mısır ülkesine yerleştirdik ve ona rüyaların tâbirini öğrettik. Allah işinde galiptir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler. (12)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADININ AZGINLIĞI VE YÛSUF (A.S.)

Azîz'in karısı, Yûsuf'u kötülüğe teşvik ediyor — Yûsuf ve kadınlar.

AZÎZ'İN KARISI, YÛSUF'U KÖTÜLÜĞE TEŞVİK EDİYOR

Allah Teâlâ'nın Yûsuf (A.S.)'a çarpıcı bir güzellik vermesi, çile çekmesine sebep olmuştur. Bu çile şöyle idi: Azîz'in (kralın maliye nâzırı) karısı Züleyha, kadın gözüyle Yûsuf (A.S.)'un güzelliğini görmüş, kalbi yerinden oynamış, hisleri tutuşmuştu. Yûsuf onun emrinde ve himayesinde olduğu için sevgi ve aşk kadını kolayca sarmıştı. Kendisi de ömrünün baharında, hareketli ve güzel yüzlü birisiydi.

Sevgi bütün hislerine hâkim oluncaya ve fitrî aşk, duygularını tamamen bürüyünceye kadar belirli bir müddet, içinden geçenleri Yûsuf'a açıklamakta tereddüt etti. Bir gün Yûsuf'un evde bulunuşunu ganimet bildi. Yûsuf kendisine ilgi duysun diye onu tahrike başladı ve ona güzelliklerini, cilvelerini gösterdi. Kapıyı kilitledikten sonra ona: Bana gel! Kendimi sana hazırladım! dedi. Yûsuf ise çok öfkeli bir kişinin nefretiyle ondan nefret etti, yaptığından dolayı kadını kınadı ve ona şöyle dedi: Beni günahattan koruması için Allah'a sığınırım. Bu işi nasıl yaparım ki; kocan Azîz, benim efendimdir. Bana ikram etmiş, bakımına itina göstermiştir. İyiliğe karşı zulüm ve hıyanetlik edenler iflâh bulmazlar.

Fakat Allah kadının basîretini bağladı. Yûsuf'un dediğine

aldırış etmedi ve kendisine yanaşmasını ısrarla talep etti. Şayet Yûsuf aydınlanmış olduğu ilâhî nûru görmemiş olsaydı nefsi onu kadına meylettirmişti. Fakat o, nefsin arzusuna boyun eğmemiş, gûnahtan sakınmıştı. İşte Allah böylece onu zinâ felâketinden ve ihanetten çevirmişti. Çünkü o, Allah'ın hâlis kullarındandı.

Yûsuf (A.S.) kadından kurtulmak için sür'atlice kapıya gitti. Kadın da çıkmasına mani olmak için peşinden koştu. Çıkmasını diye arkadan gömleğine yapıştı. Gömlek yırtıldı. Fakat Yûsuf çıkmaya muvaffak oldu. Bu vaziyette iken kapının yanında kocasını (Azîz'i) buldular. Kadın hemen kocasının yanında Yûsuf'u kendisine ihanet etmekle suçladı ve zinadan atılması için onu tahrik etti. Fakat Yûsuf; kocasına ihanete kalkışanın kadın olduğunu, kendisinin ona uymaktan kaçındığını söyleyerek ithamı reddetti. Onlar bu şekilde birbirini suçlarken, kadının yakınlarından biri münakaşaya şahit oldu ve şöylece hüküm verdi: Şayet Yûsuf'un gömleği önden yırtılmışsa kadın, dediğinde haklıdır, bu durum; Yûsuf'un ona yöneldiğini, kadının da kendisini müdafaa ettiğini ifade eder. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa bu durum, Yûsuf'un kaçmaya çalıştığını ifade eder, bu durumda kadın yalancı, Yûsuf ise doğrudur. Azîz, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce şöyle dedi: Şüphesiz bu, kadınların hîle ve tuzaklarındandır. Onların fendi cidden büyüktür.

Fakat Azîz bu rezaleti örtmek istedi ve Yûsuf'a: «Başından geçeni unut ve bu işi ört.» Karısına da: «İşlediğin bu gûnahtan dolayı Allah'a tevbe et ve bağışlanmanı iste. Çünkü sen, yaptığım bu işde günahkârlardan oldun.» dedi.

Şimdi âyetleri okuyunuz :

— Yûsuf'un bulunduğu evdeki kadın, Yûsuf'un kendisine yaklaşmasını istedi ve bütün kapıları kapadı ve: «Haydi gel.» dedi. Yûsuf ise: «Allah'a sığınırım, doğrusu o kocan benim efendimdir. O bana güzel bir mevki vermiştir. Gerçek şudur ki; zâlimler asla felâh bulmazlar.» dedi.

Kadın gerçekten ona niyeti kurmuştu. Şayet Rabbinin burhânını (ilâhî ihtarını) görmemiş olsaydı Yûsuf da ona niyeti

kurmuştu. ⁽¹³⁾ İşte biz ondan, fenalığı ve fuhşu bertaraf edelim diye böyle burhân gösterdik. Çünkü o bizim has kullarımızdandır.

İkisi de kapıya koştular. Kadın onun gömleğini boylu boyunca arkadan yırttı. Kapının yanında hanımın efendisine rast geldiler. Kadın dedi ki: «Hanımına kötülük yapmak isteyen cezası, zindana atılmaktan, yahut acıklı bir azabdan başka ne olabilir?»

Yûsuf şöyle dedi: «O benim nefsimden murad almak istedi.» Kadının akrabalarından bir şahit de şöyle şahitlik etti: «Eğer gömleği önden yırtılmışsa kadın doğru söylemiştir, bu ise yalancılardandır. Yok eğer gömleği arkadan yırtılmışsa hanım yalan söylemiştir, bu ise doğru söyleyenlerdendir.»

Hanımın kocası, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce: «Şüphesiz ki bu sizin fendinizdendir. Çünkü sizin fendiniz çok büyüktür. Yûsuf! Sen bu işi söylemekten vazgeç. Ey kadın! Sen de günahına Allah'dan af dile, doğrusu sen günahkârlardan oldun.» dedi. ⁽¹⁴⁾

YÛSUF (A.S.) VE KADINLAR

Tahrik hâdisesi şehirdeki kadınlar arasında yayıldı, aralarındaki toplantılarında bunu şu şekilde naklediyorlardı: Aziz'in karısı, hizmetçisini tahrik etti. İsteğine boyun eğmesi için ona yaklaşma teklifinde bulundu. Yûsuf'un aşkı, yüre-

(13) «Kadın ona niyeti kurmuştu. O da kadına kurmuştu» âyeti hakkında âlimlerin çeşitli görüşleri vardır. Bir görüşe göre: Kadın kendisine yaklaşmak için Yûsuf'a niyeti kurdu. Şayet Yûsuf, Rabbinin ihtarını görmemiş, büyüklüğünü, kendisini gözettiğini ve emrini düşünmemiş olaydı kadına niyetlenir ve o işi yapardı.

Başka bir görüşe göre ise: Yûsuf, fıtrî faktörler sebebiyle önce niyetlendi, sonra ilâhî burhanı görünce günaha düşmekten sakınma ve çekinme meydana geldi. Rabbinin burhanından kasıt Allah'ın gözetimi ve günahı ona göstermesidir.

Muhyiddin İbn-i Arabî'ye göre âyetin mânâsı şudur: Kadın onu celbetmek için niyetlendi. Yûsuf ise onu defetmeye niyetlendi. Allâme İbn-i Hazm'e göre ise: Kadın onu öldürmeye niyetlendi. Yûsuf da onun gibi niyetlendi. Abdülâzîz Debbâğ'a göre ise «Döğmeye niyetlendi» demektir.

(14) Yûsuf: 23-29.

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz — F.: 11

ğinin zarına işlemiş hattâ daha da öteye geçmiş.. Bu kadın hizmetçisi ile yaptığı bu işde sapıklık ve âşikâr bir terslik içindedir.

Bu kadınların dedikoduları, kötü lâkırdıları Azîz'in karısının kulağına gitti, aşkı hususunda kendilerine hak vermeleri için Yûsuf'u onlara göstermeyi kararlaştırdı ve bir gün onlara ziyafet vermek istedi. Servet budalalarının yaptığı gibi ikram ve konfora ilâve olmak üzere lüks yastıklara kurularak oturmaları için misafirlere yüksekçe bir yer hazırladı. Dâvetliler yerlerini aldıktan sonra hizmetçilere, yemekleri getirmelerini emretti. Meyve ve et kesmek için sofraya bıçak koyma âdetine uyarak her dâvetliye bir bıçak verdi. Sonra yemeğe başladılar ve şen şakır karşılıklı sohbete daldılar. Tam bu sırada Azîz'in karısı, Yûsuf'a, kadınların yanına çıkmasını işâret etti. Onun çıkışı kadınlarda şok meydana getirdi, emsâlsiz güzelliği onları hayrete düşürdü. Yiyeceklerini keserlerken aşırı hayret ve dalgınlıktan ellerini yaraladılar. Bu insanüstü güzelliği çok acayip buldular ve şöyle dediler: Bu bir insan değildir Zâtının güzelliği ve sıfatlarının kemâliyle bu yüce bir melektir, dediler.

Azîz'in hanımı, Yûsuf'a meftûn olma hususunda dâvetlilerin de kendisine katıldıklarını görünce içindekileri şöylece ortaya döktü: İşte bu, aşkı hususunda beni ayıpladığınız gençtir. Güzelliği sizi şaşkına çevirdi, kendinizi unutturdu ve size olan oldu. İşte tahrike çalıştığım delikanlı budur. Size yemin ederim ki, emrimi yerine getirmezse hapisle cezalandırılacak, zelîl ve hakîrlerden olacaktır.

Fakat Yûsuf bu tehdit ve azab karşısında gevşemedi ve kadınların nasihatlarına da kulak asmadı. Hapishaneyi günaha tercih edip, yalvararak Rabbine sığındı. Sonra kadınların arzusuna meyledip sefihlerden ve kaybedenlerden olmaması ve onların hîle ve tuzaklarını kendisinden defetmesi için Rabbine niyâzda bulundu. Allah da duasını kabul etti ve günahı ondan uzaklaştırdı. Gerçekten kendisine sığınanların duasını işiten sadece oydu. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurdu :

— Şehirdeki bir kısım kadınlar: «Azîz'in karısı, delikan-

lının nefsinden murad almak istiyormuş, sevgi yüreğinin zararına işlemiş, görüyoruz ki o, apaçık bir sapıklıktadır.» dediler.

Kadın, onların gizliden gizliye dedikodu yaptıklarını işittince onlara dâvetçi gönderdi. Kendilerine dayalı döşeli sofra hazırladı ve her birine birer bıçak verdi. Sonra Yûsuf'a: «Çık karşılarna,» dedi. Kadınlar onu görünce gözlerinde büyüdü ve şaşkınlıklarından ellerini kestiler, dediler ki: «Allah'ı tenzih ederiz. Bu bir insan değildir. Bu ancak yüce bir melektir.»

Kadın onlara şöyle dedi: «İşte kendisi hakkında beni ayıpladığınız kimse budur. Yemin ederim ki, eğer emrimi yerine getirmezse mutlaka zindana atılacak ve elbette zelillerden olacaktır.»

Yûsuf dedi ki: «Ey Rabbim! Zindan benim için bunların dâvet ettiği şeyi yapmaktan daha sevimlidir. Eğer bu kadınların hilesini benden gidermezsen (belki) onlara meyleder, cahillerden olurum.»

Bunun üzerine Rabbi duasını kabul etti de onların tuzaklarını kendisinden savdı. Çünkü o, hakkıyla işiten, her şeyi bilendir. ⁽¹⁵⁾

(15) Yûsuf: 30-34.

YÛSUF ZİNDANDA

Yûsuf'a suç isnadı ve hapsedilmesi — Yûsuf, sadece Allah'a kul olmaya çağırıyor — Yûsuf, iki arkadaşının rüyasını tâbir ediyor.

YÛSUF (A.S.)'A SUÇ İSNADI VE HAPSEDİLMESİ

Azîz'in hanımının Yûsuf'la ilgili haberleri şehrin çeşitli yerlerine yayılınca, Azîz ve hanımı, —kendilerince Yûsuf'un suçsuzluğu, iffeti ve dürüstlüğü malûm olmakla beraber— suç isnadıyla onu hapishaneye koymadıkça, ayıptan sıyrılamıyacaklarını ve haklarındaki dedikoduları önleyemeyeceklerini anladılar.

Hapishaneye girdiği zaman Yûsuf (A.S.) sevinç ve üzüntü karışımı bir hâldeydi. Üzülmüyordu, çünkü haksız yere hapsedilmişti ve işin içyüzünü bilmeyenlerin yanında bu hapisten dolayı adı kötüye çıkacaktı. Seviniyordu, çünkü efendisi Azîz'in evinden çıkıyor, fitne ve hileden uzaklaşıyordu. Fakat zindan onun için bir hayır vesilesiydi. (Nice sıkıntılar vardır ki, onu yine sıkıntı defeder). Hapishaneye girerken kralın hizmetçilerinden iki genç, krala komplo hazırlamak suçuyla onunla birlikte girdiler. Birisi sucu başı Nöbo, diğeri de ekmekçi başı Melhap idi. Bir müddet sonra her ikisi de rüya gördüler ve Yûsuf'a anlattılar. İlki dedi ki: Rüyamda gördüm ki şarap yapmak için üzüm sıkıyorum. Ötekisi de şöyle anlattı: Ben de gördüm ki başımda bir ekmek taşıyorum, kuş da ondan yiyor.

İki delikanlı da Yûsuf'dan bu rüyalarının tâbirini istedi-

ler. Çünkü onda rüya tâbirine dair bilgi, takvâ ve iyilik vasfı görmüşlerdi.

Yûsuf onlara; Allah'ın kendisine özel olarak rüya tâbir etme bilgisini verdiğini, ayrıca Allah'ın vahyi ile gizli şeyleri bilme lûtfuna da eriştiğini itiraf edip söyledi. Meselâ; hapishanede yenmek üzere getirilecek yemeğin çeşidini onlara bildirebilirdi. Bunlar gayba ait işlerdi ki, Allah onları bilmeyi Yûsuf'a has kılmıştı. Çünkü o, sırf Allah'a kulluk etmiş, O'na ortak koşmayı reddetmişti. Yine o, Allah'a ve âhiret gününe inanmayan kavminin dininden uzak kalmıştı. Şu âyetleri dikkatle okuyun :

— Sonra Yûsuf'un beraetine dair bunca delilleri gördükleri halde, onu bir müddet zindana atma fikri kendilerine zâhir oldu. Yûsuf'la beraber zindana iki delikanlı girdi. Bunlardan biri: «Ben rüyamda kendimi şarap sıkıyor gördüm,» dedi. Öteki de: «Ben de rüyamda başımın üstünde ekmek götürüyor, kuşlar da ondan yiyor gördüm. Artık bize rüyanın tâbiri ni bildir, çünkü biz seni iyilik edenlerden görüyoruz,» dedi.

Yûsuf dedi ki: «Size rızıklanacağınız bir yemek gelecek oldu mu, ben mutlaka onun ne çeşit bir yemek olduğunu daha gelmezden önce haber veririm. Bu, Rabbimin bana öğrettiği ilimlerdendir. Çünkü ben, Allah'a inanmayan ve büsbütün âhireti inkâr eden kavminin dinini terk ettim.» (16)

YÛSUF, SADECE ALLAH'A KUL OLMAYA ÇAĞIRIYOR

Yûsuf (A.S.) rüya tâbir ettiği ve birtakım gizli haberleri öğrettiği için mahkûmların, kendisinden hoşlanıp saygı göstermelerini fırsat bilerek, onlara âsil bir soya mensup hüviyetini açıkladı ve hiç bir delil ve esasa dayanmayan şirkin boş bir şey olduğunu açıklayarak kendilerini tek olan Allah'ın dinine dâvet etti.

Onlara karşı şöyle söze başladı: Ben herhangi bir din icad etmedim, ancak Allah'ın kendilerini gerçek inanca kavuşturduğu, babalarım ve dedelerim İbrahim, İshak ve Yâkub'un di-

nine tâbi oldum. Bu din ise, sadece Allah'a kul olma dinidir. Bu, Allah'ın bize bir ihsânıdır ve bizi, kendilerini gerçek dine yöneltmemiz için göndermek suretiyle insanlara yaptığı bir lûtfudur. Ne var ki, insanların çoğu bunu bilmezler, bu lûtfu, şükür ve îmanla karşılayacaklarına, inkâr ve nankörlükle karşılarlar.

Sonra Yûsuf arkadaşlarına karşı sözüne şöyle devam etti: Kişinin, her birine boyun eğdiği çeşitli tanrılar mı, yoksa mağlûp edilemeyen tek Allah mı daha hayırlıdır? Allah'dan gayri taptığınız şeyler; sizin ve babalarınızın, aslı esası olmayan bir takım hayal ve vehimlere takmış olduğu kuru isimlerden ibarettir. Bunlara ibadet konusunda Allah'ı bırakıp da bunlara tapan kimseyi tatmin edecek herhangi bir aklî delilimiz yoktur. Kimin ibadete lâayık ve gerçek ilâh olduğuna dair hüküm, sadece tek olan Allah'a mahsustur. O, kendisinden başkasına boyun eğmemenizi emrediyor. İşte bu; delil ve burhânların kendisine götürdüğü sağlam dinin ta kendisidir. Fakat insanlardan çoğu bu delillerle aydınlanmak istemiyor, bu apaçık gerçeği bilmiyorlar. Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Yûsuf dedi ki: «Atalarımı İbrahim'in, İshak'ın, Yâkub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız bize yakışmaz. Bu din, bize ve insanlara Allah'ın lûtfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler.

Ey zindan arkadaşlarım! Darmadağınık bir çok düzme tanrılar mı daha hayırlıdır, yoksa her şeye galip, kahhar olan bir tek Allah mı? Sizin onu bırakıp da taptıklarınız, kendinizin ve atalarınızın takmış oldukları kuru adlardan başka bir şey değildir. Allah bunlara ibadet etmeniz için hiç bir delil indirmemiştir. Hüküm Allah'dan başkasının değildir. O, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. Doğru din işte budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.» (17)

YÛSUF (A.S.) İKİ ARKADAŞININ RÜYASINI TÂBİR EDİYOR

Yûsuf (A.S.) arkadaşlarına nasihatini tamamlayınca, rüyalarının tâbirine dair sorduklarını cevaplandırmaya geçti ve şöyle dedi: Sizden birine, yani sen sucu başına gelince; sevin, gözüün aydın olsun. Hemen sana, suçlanmış olduğun komplo işinden beraetin ortaya çıktığı için kralın, hayatını bağışlayacağını müjdeliyorum. Kral seni buradan kurtaracak, eskiden olduğu gibi, kralın sakası olarak saraya döneceksin.

Ey ekmekçi başı! Sana gelince: Durumun hakkında açık bir bilgi sahibi olasın diye rüyanı açıkça tâbir ettiğim için kusura bakma. Kral seni ölüme mahkûm edecek, asılacaksın, kuşlar gelip başını gagalayıp yiyecekler. Çünkü kralı öldürmek için yapılan komploya katıldığın ortaya çıkacak. Sonra Yûsuf sözüne devamla; Allah, emri size açıkladığım tarzda takdir etti. Bu iş mutlaka olacaktır. Çünkü ben gelişigüzel değil, rüyanızın tâbiri konusunda Allah'ın bana ilham ettiği şekilde söylüyorum.

Yûsuf, rüyalarının tefsiri konusunda haklı çıktı ve haber verdiği her şey kısa bir müddet sonra tahakkuk etti.

Sucu başı zindandan çıkıp kralın huzuruna gitmek üzereyken Yûsuf ona; kralın yanında macerasını ve başına gelen zulmü anlatması için ricada bulundu. Olur ki, kendisine kat'i be-ratı zâhir olması için Züleyha işini tekrar tahkik ettirir de uğradığı zulüm ve haksız muameleyi kaldırır.

Fakat sucu başının sonsuz sevinci ve meşguliyeti ona, kralın huzurunda Yûsuf'dan bahsetmeyi unutturdu. Zaten genişlik ve zenginliğe erişince arkadaşlarını unutmak, bir çok insanların huyudur. Bu unutma sonucu Yûsuf zindanda en az üç yıl daha kaldı.

Şu âyetlere dikkat buyurunuz :

— Yûsuf dedi ki: «Ey zindan arkadaşlarım! Rüyanızın tâbirine gelince; biriniz efendisine şarap içirecek, diğeri ise asılıp tepesinden kuşlar yiyecektir. İşte fetvasını sorduğunuz iş böylece halledilip bitmiştir.»

Bir de Yûsuf; bu iki arkadaştan, kurtulacağını bildiği arkadaşına dedi ki: «Beni efendinin yanında an.» Fakat şeytan, efendisine anmayı ona unutturdu da Yûsuf daha bir çok seneler zindanda kaldı. ⁽¹⁸⁾

•

BEŞİNCİ BÖLÜM

KRALIN VEZİRİ YÛSUF

Kralın rüyası — Sucu başı, Yûsuf'un yanında — Yûsuf, kralın rüyasını tâbir ediyor — Komplonun incelenmesi — Kralın, Yûsuf'a maliye bakanlığı vermesi.

KRALIN RÜYASI

Yûsuf'un zindanda geçirdiği nice yıllardan sonra Allah'ın inâyeti; onun hapishaneden çıkmasını ve en yüksek dünyevi mevkilere yükselmesini diledi. Allah bir şeyi murad edince, onun olması için sebepler hazırlar.

Kral, (19) telâşını gerektiren bir rüya gördü ve için için korktu. Kâhin ve hekimleri topladı ve şöyle dedi: Rüyamda yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yediğini gördüm... Ayrıca yedi yeşil başakla, yedi kuru başak gördüm. Ey topluluk! Eğer tâbir ve nereye işaret ettiğini göstermeye gücünüz yetiyorsa bana bu rüyanın tâbirini açıklayın.

Halk kralın rüyası ile irkildi ve heyecanları kabardı. Aralarında konuştular. Sonra da cehaletlerinin eseri olan cevaplar verdiler. Bu rüyanın, zamanın gidişatıyla ilgili yanı bulunmadığını, bunun, karmakarışık boş bir rüya olduğunu, kralın korkusunun bu işi abarttığını ve bunun hiçbir şeye delâlet etmediğini söylediler. İşin garibi, halk rüya tâbiri hususunda hiçbir şey bilmiyordu.

— Kral dedi ki: «Ben rüyamda yedi zayıf ineğin yemekte olduğu yedi semiz inekle, yedi yeşil başak ve yedi kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya tâbir edebiliyorsanız bu rüyamı da halledin,» dedi.

(19) Bu kral, Mısır'a hücum eden ve *Hiksoslular* diye bilinen yabancıardan idi. Hiksos'un mânâsı (*Çoban krallar*) demektir. Bazı tarihçiler, bunları arap olarak, bazıları da Fenikeliler olarak tanımlamaktadır.

Onlar da dediler ki: «Bunlar karmakarışık boş düşlerdir. Biz böyle karmakarışık rüyaların tâbirini bilmeyiz.» (20)

SUCU BAŞI, YÛSUF (A.S.)'UN YANINDA

Sucu başı, kralın sorusunu, kâhinlerin cevabını ve rüya tâbiri ile ilgili cehalet eseri izahı işitti. Bu manzara onun mâziye ait hâtıralarını canlandırdı ve birdenbire gözünün önünde Yûsuf'un sîması canlandı. Zihninde Yûsuf'un rüya tâbirinde ki üstünlüğü parladı ve hemen topluluğa vararak: «Ben bu rüyanın tâbirini söylemeye muktedirim. Zindanda Yûsuf diye bir genç vardır. Ben ve ekmekçi başı onunla zindan arkadaşaydık, ikimiz de rüya görmüştük, Yûsuf bu rüyaları tâbir etti ve tâbirinde isabet etti, söylediği çıktı. Eğer kral hazretleri beni ona göndermeyi münasip görürse kendisinden bu rüyanın tâbiri konusunda doğru bir haber getiririm,» dedi. Kral ve etrafında kiler, sucu başının teklifini uygun buldular ve onu Yûsuf'a gönderdiler.

Sucu başı, zindandaki Yûsuf'a gitti ve zindandan ayrıldıktan uzun bir zaman sonra onunla bir araya geldi. Sanki onu; kralın huzurunda Yûsuf'un mes'elesini açmayı unutturan olayları ona haber verirken, yani özür beyân ederken görüyorum. Kendisiyle buluşma maksadını izah etmeye başladı ve şöyle dedi: Geçmişte bana söylediğin her konuda isabet eden arkadaş! İnsanların görmüş olduğu rüyayı da bana tâbir ediver. O rüya şudur: Yedi zayıf inek, yedi semiz ineği yiyor, yedi kuru başak da, yedi yeşil başağı sarıp kuşatıyor. Ey Yûsuf! Bu rüyanın içyüzünü bana bildir ki, gidip sahiplerine haber vereyim. Belki senin yüceliğini ve ilimdeki mertebeni idrâk ederler.

— Zindandan kurtulan iki arkadaştan biri, nice zaman sonra Yûsuf'u hatırladı da, dedi ki: «Ben size onun tâbirini haber veririm. Hemen beni gönderin.» Zindana gidip: «Yûsuf! Ey doğru sözlü! Şunun fetvasını ver. Yedi semiz ineği, yedi zayıf inek yiyor. Yedi kuru başak da, yedi yeşil başağı sarma-

lamış. Ümid ederim ki, (uygun cevabımla) insanlara dönerim, belki kıymetini bilirler,» dedi. ⁽²¹⁾

YÛSUF, KRALIN RÜYASINI TÂBİR EDİYOR

Yûsuf, kralın rüyasını tâbire başladı. Bu rüya, içinde bir takım sıkıntı ve felâketler taşıyordu. Yûsuf, sadece olacak tehlikeleri belirtmekle kalmadı, Mısır'ın karşı karşıya kalacağı boğucu problemlerden nasıl çıkılacağına dair de faydalı çareler gösterdi.

Yûsuf sucu başına şöyle diyordu: Mısır'a yedi sene bolluk gelecektir. Topraklarınıza buğday ve arpa ekmelisiniz. Her sene ekim işine önem verin ve elde ettiğiniz mahsülü de başağında muhafaza edip biriktirin, ölçüyü aşmayın. Nefisleriniz karşı sıkı durun, ancak belinizi doğrultacak kadar az mahsül çıkarıp yeyin. Bu bolluk senelerinden sonra yedi kıtlık senesi gelecek. O senelerde biriktirdiğinizi tüketecek ve ancak tohumluk kadar mahsül bırakacaksınız. Bu kurak senelerden sonra da bolluk senesi gelecek, insanlara bol yağmur inecek, yer; bol gıda, zeytin ve üzüm gibi; sıkıp sıra ve yağ edineceğiniz yiyecekler verecektir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

— Yûsuf şöyle dedi: «Yedi sene âdetiniz üzere ziraat yapın, biçtiğiniz ekinleri başaklarında bırakın, ancak yiyeceğiniz az bir miktar müstesna.. Sonra bunun arkasından yedi kurak yıl gelecek, tohumluk için saklayacağınız az bir miktar hariç olmak üzere önceden biriktirdiklerinizi yeyip bitirecek, sonra bunun arkasından da bir yıl gelecek ki; onda insanlar yağmura kavuşturulacak ve (üzüm, zeytin gibi mahsülleri) sıkıp faydalanacaklardır.» ⁽²²⁾

KOMPLONUN İNCELENMESİ

Sucu başı krala, rüyanın tâbirini nakletti. Kral kendi kendine yordu ve bu tâbirin rüya ile uyuşması, bu tâbiri yap-

(21) Yûsuf: 45-46.

(22) Yûsuf: 47-49. Âyetteki (*Başağında saklayın*) tabiri modern ilmin bugünkü buluşuna tıpatıp uymaktadır. Eğer dane biriktirilirken başağı içinde saklanırsa bu onu; hava ve diğer âfatlar karşısında telef olmaktan korur.

nın üstün akıllı bir kimse olduğuna işâret ettiğini anladı ve rüyanın bazı detaylarında aydınlanmak isteğiyle tâbircinin çağrılmasını emretti. Elçi, kralın isteğini iletmek üzere Yûsuf'a gitti. Yûsuf zindandan çıkmaya istek göstermedi. Bilâkis kendisine haksız olarak bulaştırılan suçlama kalkıncaya kadar zindanda kalma konusunda direndi ve elçiden; dâvasına delil olmak üzere, krala gidip aleyhine tezgâhlanan komplo işini tahkik etmesini ve Azîz'in karısının yemeğinde hazır olan ve bu yemekte parmaklarını kesen kadınlardan zindana atılışının sebeplerini sormasını talep etti.

Elçi Krala, Yûsuf'un isteğini sundu ve kral, Yûsuf'un talebini tahkik konusunda tereddüt göstermedi. Hemen delegesini kadınlara yolladı. Kadınlar toplandı ve Azîz'in karısı önünde kadınlardan Yûsuf hakkında gerçek bilgilerini öğrenmek istedi ve şöyle dedi: Yûsuf'un nefsinden kâm almak istediğiniz zaman ne hâlde idiniz? Onda size karşı bir istek buldunuz mu? Hiç güldü mü? Sizin gibilerine yakışmayacak tarzda ondan kâm almaya cesaretlenmeniz ve onu elde etmeye yönelmeniz için size jest yaptı mı? Kadınlar dediler ki: Allah'a sığınırız! Biz onda hiç bir fenalık bilmedik.

Bu sırada Züleyha, olayı itiraf etmenin akıl ve hikmete daha uygun olacağını anladı. Eğer inkârda dirense daha önce Yûsuf'la arasında geçen olayda kendilerine karşı yaptığı itiraf-la bu kadınlar, aleyhine şهادette bulunurlardı. Yahut da kadınların hep birlikte Yûsuf'un temiz ve iffetli oluşunda ittifak etmelerinden sonra insafa geldi ve bu durum karşısında, Yûsuf'u tahrik edenin kendisi olduğu gerçeğini, Yûsuf'un ise tahrik karşısında direndiğini ve suçlamasında haklı olduğunu itiraftan başka çare bulamadı. Yûsuf'un zindanda oluşunu, kendisine hainlik etmek ve suçlamayı devam ettirmek için istismar etmek istemediğini, Yûsuf'a bildirmek için bu itirafta bulunduğunu, zira Allah'ın, hainlerin tertiblerini bozacağını söy-

Bundan da öte onu bütün gıda özelliklerini muhafaza ederek saklar. Rabbin-den getirmiş olduğu bu ilmi hakikatler, Muhammed (S.A.V.)'e başka nereden gelmiş olacak? Bunu Tevrat haber vermemiştir ki oradan aktarmış densin. Bu, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in gerçek peygamber olduğuna delâlet eden Kur'an'ın ilmi bir mucizesidir.

ledi. Sonra da, Allah'ın koruyup gözettiği kimseler hariç, nefsin fazlasıyla kötülüğe meyyal olduğunu, Allah'ın, tevbekârları bağışlayacağını belirterek yaptığı işten özür dilemek istedi.

Şimdi âyetleri takib ediniz :

— Bunun üzerine kral: «Yûsuf'u bana getirin,» dedi. Kendisini dâvet için elçi gelince Yûsuf ona şöyle dedi: «Efendine dön de, o ellerini kesen kadınların hâlleri neydi, kendine sor. Muhakkak ki benim Rabbim onların hilelerini bilendir.» Hükümdar, kadınlara sordu: «Yûsuf'dan kâm almak istediğiniz zaman ne hâldeydiniz?» Kadımlar: «Hâşâ! Allah için biz onun aleyhinde bir fenalık bilmiyoruz,» dediler.

Vezirin karısı da şöyle dedi: «Şimdi hak meydana çıktı. Onun nefsinden kâm almak isteyen bendim. O ise gerçekten sadıklardandır.»

Bu itirafım; Yûsuf'un, gıyabında kendisine hainlik etmediğimi bilmesi içindir. Gerçekten Allah hainlerin hilesini başarılı kılmaz. Bununla beraber nefsimi de temize çıkarmam. Zira nefs, olanca şiddetiyle kötülüğü emredendir. Rabbimin esirgediği nefs müstesna. Rabbim çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir. ⁽²³⁾

KRALIN, YÛSUF (A.S.)'A MALİYE BAKANLIĞI VERMESİ

Kral, Yûsuf'un gerçekten suçsuz ve temiz bir kimse olduğuna vâkıf oldu. Özellikle rüyasını tâbir ederken onda derin bir anlayış, güçlü bir zekâ ve Mısır'ın karşı karşıya kalacağı iktisadî buhrandan çıkış için teklif ettiği tedbiri gördükten sonra kendisine itimad ve sevgisi büsbütün arttı.

ASİYO adındaki bu kral ayrıca Yûsuf'la arasında akrabalık bağı doğuran bir cinsiyet —ırk— beraberliği gördü. Bütün bunlar, kralın benliğinde derin bir te'sir bıraktı ve onu iyiden iyiye etkiledi.

Elçi; inceleme sonucu, suçsuzluğuna dair Züleyha'nın iti-

(23) Yûsuf: 50-53. Bazı müfessirler «Nefsimi temize çıkarmam» sözünün Yûsuf'a ait olduğunu söylemişlerse de, itirafın devamı olarak bunun kadına ait olması daha uygundur.

rafını ve kralın, kendisine ikram etmek üzere yanında alıkoy-mak isteğini tebliğ etmek üzere Yûsuf'a gitti. Yûsuf, kralın ar-zusuna icabet etmekte tereddüt etmedi. Huzuruna vardı, ilgi ve dikkatini arttırıcı sözler söyledi. O zaman kral ona, va'd ve teminat üslûbuyla şöyle dedi: «Ey Yûsuf! Sen bizim katımızda itibarlı ve her hususta güvenilir bir kimse olacaksın.

Yûsuf (A.S.), kralın kendisine verdiği bu şerefli mevkiyi düşündü ve kıtlık senesinde cereyan edecek şeyleri tasavvur et-ti. Kendisine zulmedildiği gibi, kuvvetlilerin zayıflara zulmet-mesinden, kendisi horlandığı gibi onların da horlanmasından korktu, müstakbel işlerini üstlenmeyi, zulmü önlemek için biz-zat fakirlerin işlerini üzerine almayı istedi ve kraldan, kıtlık yılında mahsülleri depolama ve nemalandırma işinin deneti-mini üstlenmesi için kendisini hazînelerinin başına muhafız yapmasını talep etti. Çünkü denetim işi; güven, dirayet ve bil-gi gerektirir. Bu vasıflar, kralın da sezdiği gibi, Yûsuf'da ziyâ-desiyle vardı.

Kral bu isteğe uydu ve Yûsuf Mısır'ın bütün ekonomik iş-lerini üzerine aldı. Kral ona, istediği gibi tasarruf yapabile-ceği şekilde Mısır ülkesinde yetki verdi.

İşte bu; Allah'ın, sâlih kulları hakkındaki muamelesidir ki, onlardan dilediğine nîmetini ihsân eder, yaptıkları iyiliğin karşılığı olarak onlara dünyada mükâfat verir. Ayrıca Allah'ın, Rablerinden korkan ve îman edenler için âhiretteki mükâfatı dünyadakinden daha hayırlıdır.

— Kral dedi ki: «Getirin onu bana. Onu kendime has (bir müşavır) edineyim.» Onunla konuşunca da şöyle dedi: «Sen bugünden itibaren yanımızda mühim bir mevki sahibisin, emîn-sin.»

Yûsuf şöyle dedi: «Beni Mısır hazineleri üzerine memûr et. Çünkü ben iyi korur, iyi bilirim.»

Böylece Mısır'da ona mevki ve şeref verdik. Orada iste-diği yerde konaklardı. Biz rahmetimizi kime dilersek ona ulaştırırız. İman edip takvâda devam edenler için elbette âhiret mükâfatı daha hayırlıdır. (24)

ALTINCI BÖLÜM

YÛSUF (A.S.)'UN, KARDEŞLERİNİ TANIMASI

Yûsuf'un kardeşleri Mısır'da — Kardeşlerin, babalar Yâkub'a dönmeleri — Yûsuf, kardeşi Bünyamin'i alıkoyu-
yor — Yûsuf'dan istirham.

YÛSUF'UN KARDEŞLERİ MISIR'DA

Bolluk senelerinin gelmesiyle Yûsuf'un, kralın rüyası ile ilgili tâbiri gerçekleşti. Yûsuf kıtlığa karşı tedbirleri aldı, mahsüllerin fazlasını depo etti. Bilâhare diğer yedi yıllık kıtlık seneleri geldi. Her tarafta açlık ve kıtlık oldu. Özellikle, halkı bu türlü seneler için hazırlıklı olmayan Filistin gibi komşu ülkeler de...

Yâkub (A.S.) ve oğulları da diğerleri gibi şiddetli bir geçim sıkıntısına düştüler. Yâkub, Mısır'da yiyecek ve bolluk olduğunu işitti. Oğullarından —Bünyamin hariç— yanlarındaki ticaret eşyası ve diğer malları alıp, arpa ve buğdayla değiştirmek için Mısır'a gitmelerini istedi.

Yûsuf (A.S.)'un kardeşleri Mısır'a varınca casuslar onları, şekil ve sayı itibariyle dikkat çekici ve şüphe uyandırıcı bir vaziyette gördüler ve Yûsuf'a götürdüler. Sarayda kendisine arzedildiler. Yûsuf onları; konuşmaları, kıtlık kıyafetleri ve Filistinlilere mahsus şekilleriyle tanıdı. Fakat onlar Yûsuf'u; mesafenin uzaklığı, kendilerinden ayrılışın uzunluğu, şeklinin değişmiş olması ve üstelik maliye bakanlığında bulunuşu, onlarla eski Mısır diliyle konuşması ve isminin değişmiş olması yü-

zünden tanıyamadılar. Mısır kralı ona (Sâfinat-ı Fuayni') adını takmıştı. (*)

Yûsuf, kardeşlerini misafir edip ağırladı ve onlara haklarından daha fazla arpa, buğday ölçtü. Ayrıca yolluk ve misafirin ihtiyaç duyacağı gıda vs. verdi. Yola çıkarlarken onlara şöyle dedi: Bana, baba bir erkek kardeşinizi —Bünyamin'i— de getirin. (**) Şayet hazır etmezseniz, işinizi zorlaştırırım. İkinci defa Mısır'a geldiğinizde benden size zahire verilmez. Aynı şekilde, isteğimi yerine getirmeden Mısır'a girmekten de sizi sakındırırım.

Yûsuf kardeşlerinden bu istekde bulunup onlara; Bünyamin'i babalarından alıp getirmedikleri takdirde durumun kötü olacağını bildirince Yûsuf'a şöyle dediler: Babamızı fikrinden döndürüp, Bünyamin'i Mısır'a getirmemize müsaade etmesi için bir çare düşünüyoruz, isteğini yerine getirmek hususunda sana teminat veririz.

Yola çıkmaya niyetlendikleri zaman Yûsuf, hizmetçilerine yanlarındaki zahire bedeli parayı, hissettirmeden yüklerinin içine koymalarını emretti. Yûsuf bunu, Filistin'e varıp bu güzel hareketini görsünler de kendisi hakkında iyiniyet beslesinler ve cömertlikte çok ileri gittiğini görsünler diye yaptı. Bundan da maksadı; kendilerine lûtufta bulunduğunu anlamaları, kendisinden daha çok iyilik ummaları, dolayısıyla da Mı-

(*) *Sâfinât-ı fuayni*: Mısır asıllı iki kelimedir. *Mânâları*: (*Hayat gıdası*) yahut (*Canlıların azığı*) demektir. Bazıları bu kelimeleri (*Âlemin kurtarıcısı*) olarak tefsir etmişlerdir. İki izaha göre de mânâsı; Yûsuf'un, kıtlık yılı için buğday depo etmesiyle canlıların gıda sebebi olması ve onları ölümden kurtarması demektir.

(**) (*Bana, baba bir erkek kardeşinizi de getirin*) sözü Yâkub (A.S.)'a iletince onda bir tuhaflık meydana getirdi ve onu şöyle düşünmeye sevketti: Mısır hazinelerine bakan bu Mısırlının bu isteğinde bir maksat olmalıdır. Aksi halde onların baba bir kardeşleri olduğunu ona kim bildirdi? Onunla ne ilgisi vardır? Onu bu isteğe sevkeden sebepler nelerdir? Sanki bu istek Yûsuf'tan babasına bir şifre idi. Yahut da sadece Yâkub (A.S.)'un gözebileceği bir bilmece idi. Buna ayrıca Yûsuf'un, kardeşlerini yolda lâzım olacak şeylerle donatması, karşılıksız olarak fazla zahire ölçmesi de eklenince, Yâkub bu işaretlerden anladığı ki, oğlu Yûsuf Mısır'dadır. Buna, Mısır'a üçüncü defa giderlerken çocuklarına şöyle demesi de delildir: «Oğullarım! Gidin, Yûsuf'la kardeşinden iyice araştırarak haber getirin.» Yûsuf: 87.

sır'a gelmeye daha çok heveslenmeleri idi. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Yûsuf'un kardeşleri gelip onun huzuruna girdiler. Yûsuf onları tanıdı. Onlar ise kendisini tanıyamadılar. Yûsuf onlara zahire yüklerini hazırladığında şöyle dedi: «Bana baba bir erkek kardeşlerinizi de getirin. Görmüyor musunuz size tam ölçek veriyorum. Ben misafirperverlerin hayırlısıyım. Eğer onu bana getirmezseniz, artık benim yanımda size hiç bir kile yoktur. Boşuna bana yaklaşmayın.»

Dediler ki: «Onu babasından istemeye çalışırız ve herhalde bunu yaparız.»

Yûsuf, hizmetçilerine: «Sermayelerini yüklerinin içine koyuverin. Olur ki ailelerine döndükleri zaman bunun farkına varırlar da belki yine dönerler.» ⁽²⁵⁾

KARDEŞLERİN, BABALARI YÂKUB'A DÖNMELERİ

Yûsuf (A.S.)'un kardeşleri, beraberindeki yiyecek ve zahirelerle babalarına döndüler. Maliye nâzırıyla aralarında geçen olayları, kendisinden gördükleri ilgi ve ikramı, ikinci defa Mısır'a döndüklerinde, şayet yanlarında kardeşleri Bünyamin olmazsa kendilerine zahire vermeme ihtarında bulunduğunu hikâye ettiler ve babalarından, muhtaç oldukları yiyeceği alabilmek için ikinci Mısır yolculuğunda kafiyele Bünyamin'in de bulunmasına müsaade etmesini istediler. Onu gözetip koruyacaklarına dair teminat verdiler.

Yâkub (A.S.)'un gönlünde mâzinin hâtıraları canlandı, içini hasret kemirerek şöyle dedi: Bünyamin için verdiğiniz teminat, daha önce Yûsuf için verdiğiniz teminat ve ona gösterdiğiniz vefasızlık gibi mi olacak? Ama Allah, oğlumun himayesi konusunda bana kâfidir, en güçlü koruyucu ve merhametli-lerin en merhametlisi O'dur.

Yûsuf'un kardeşleri maliye nâzırının, paralarını gizlice çuvallarına koyduğundan habersizlerdi. Çuvallarını açınca zahi-

(25) Yûsuf: 58-62.

re bedellerini de buldular ve bu durumu babalarının; Mısır'dan zahire getirebilmek için Bünyamin'in de yanlarında gitmesine müsaade etmesini sağlamak için fırsat bildiler ve Bünyamin'i titizlikle koruyacaklarına dair ona güven verdiler. Üstelik bir deve yükü zahire de fazla olacaktı. Çünkü maliye nâzırı her-kese ancak bir deve yükü zahire vereceğini söylemişti.

Fakat Yâkub, Bünyamin'i beraberlerinde gönderdiği tak-dirden, ölüm veya kendilerini kuşatıp Bünyamin'i zorla ellerin-den alacak bir düşman hariç, herhangi bir mazeret ileri sür-meksizin Bünyamin'i kendisine getireceklerine dair Allah'a söz vermelerini şart koştu. Onun bu şartını kabul ettiler ve Bün-yamin'i koruyacaklarına dair Allah'a yemin ettiler.

Sözlerindeki zahiri ihlâsı gördükten sonra oğullarına iti-mat etti ve Bünyamin'i beraberlerinde göndermeye muvafakat etti. Babalık şefkatiyle onlara; girişlerinde dikkat çekmemele-ri ve casuslar kendilerini takip etmemeleri için Mısır'a ayrı ayrı kapılardan girmelerini tavsiye etti. Toplu girdikleri tak-dirden kendilerine zarar verecek şeylerin olacağını, bu zararı da kendisinin def edemeyeceğini, çünkü sıkıntıları def edenin sadece Allah olduğunu onlara söyledi. Şimdi şu âyetleri oku-yunuz :

— Babalarına döndükleri zaman şöyle dediler: «Ey baba-mız! Bizden ölçek (zahire) men edildi. Kardeşimizi de bizimle beraber yolla da ölçek alalım. Biz muhakkak onu koruruz.»

Yâkub dedi ki: «Bundan önce kardeşi Yûsuf'u size emni-yet ettiğim gibi hiç onu size emniyet eder miyim? Allah en hayırlı koruyucudur. O, merhamet edenlerin en merhametlisi-dir.»

Nihayet zahire yüklerini açtıkları zaman, sermayelerini kendilerine geri gönderilmiş buldular. Dediler ki: «Ey baba-mız! Daha ne istiyoruz! İşte sermayemiz bize iade edilmiş. Yi-ne ailemize zahire getiririz, kardeşimizi koruruz. Bir deve yü-kü zahireyi de arttırırız. Şimdiki aldığımız pek az bir ölçektir.»

Yâkub: «Etrafınız kuşatılıp çaresiz kalmadıkça onu bana herhalde getireceğinize dair Allah'dan bana sağlam bir yemin vermedikçe onu asla sizinle beraber göndermem,» dedi. Onlar

babalarına teminatlarını verince o da: «Allah söylediklerimiz üzerine vekildir,» dedi.

(Hareketleri esnasında da şunu) söyledi: «Oğullarım! Şehire bir kapıdan girmeyin de ayrı ayrı kapılardan girin. Bununla beraber Allah'ın hükmünden hiçbir şeyi de sizden gideremem. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben ancak O'na güvenip dayandım. Tevekkül edenler de ancak O'na güvenip dayanmalıdır.»

Onlar babalarının emrettiği şekilde şehre girdiler. Bu, Allah'ın hükmünden hiçbir şeyi onlardan gideremedi. Sadece Yâkub'un nefsindeki dileği meydana çıkardı. Doğrusu Yâkub, kendisine (vahy ile) öğrettiğimiz için bir ilim sahibiydi. Ancak insanların çoğu (kader sırrını) bilmezler. (26)

YÛSUF, KARDEŞİ BÜNYAMİN'İ ALIKOYUYOR

Kardeşler Mısır'a vardılar ve beraberlerinde kardeşleri Bünyamin de olduğu halde Yûsuf'un huzuruna çıktılar. Yûsuf onları ağırladı. Diğer kardeşlerinden ayrı olarak Bünyamin'le başbaşa kaldı ve ona, kendisinin —kaybolan kardeşi— olduğunu açıkladı. Bu heyecanlı buluşmadan duydukları sevinç ve ferahı sorma! Sonra mâziyi ve kardeşlerinin hile ve kinlerinden çektiklerini dile getirdiler. Yûsuf, kardeşine şöyle dedi: Sakın üzülmeye ve bize yaptıklarına karşı onları kınama. Allah bize otorite ve mevki verdi. İşte şimdi sen benim himaye ve gözetimim altındasın. Yûsuf ana ve babasını Mısır'a getirmek için bir başlangıç olmak üzere kendisini yanında bırakmak istediğini kardeşine açıkladı. Bunu sağlayacak yolda ona hırsızlık isnat etmek ve yanında olması, yalnızlığını gidermesi için onu köle olarak bırakmaktı. Bünyamin, kardeşini razı etmek için bu suçlamayı kabul etti. Bünyamin'i hırsızlıkla suçlama, aynı zamanda kendilerini terbiye için gururlarını kırma ve küçük düşürme yönünden kardeşleri için de bir nev'i suçlama idi. Yûsuf bu hareketiyle onları babalarına karşı güç duruma sokuyor, daha önce kendisine karşı yapmış oldukları

hareketlerin intikamını almak üzere onlara sıkıntı ve üzüntü vermiş oluyordu. Hilelerine hile ile karşılık veriyordu.

Yûsuf onları birinci defa olduğu gibi hazırlayıp donatıyor. Kardeşi Bünyamin için de bir yük fazla zahire veriyor. Zahire ölçtükleri resmî ölçeği bizzat alıyor ve Bünyamin'in yükü içine koyuyor.

Yûsuf'un avânesi ölçeği araştırdı, fakat bulamadılar. Onlar bu vakitte bunlardan başkasına zahire ölçmemişlerdi. Bundan dolayı onları, ölçeği almakla suçlamakta tereddüt etmediler. Yûsuf'un uşaklarından birisi: «Ey kabile, durun. Siz hırsız-sınız!» diye bağırırdı.

Yûsuf'un kardeşleri sesi duydular, ürperdiler ve ne kaybettiklerini sorarak çağıranlara doğru yöneldiler. Dellâl onlara: Resmî ölçeği arayacağız. Onu kim bulursa mükâfat olarak bir deve yükü yiyecek vereceğim, dedi.

Yûsuf'un kardeşleri, hırsızlık ve bozgunculuktan uzak olduklarına dair yemin ettiler. Yûsuf'un uşakları: Hırsızlık yapanın cezası nedir? dediler. Yûsuf'un kardeşleri, suçsuz olduklarına inandıkları için şöyle dediler: Ölçeği çalanın cezası, köle olarak bırakılmasıdır. Bu ceza, kendisine iyilik edene karşı hırsızlık işleyene en münasip cezadır. Bu, Yâkub (A.S.)'un şeriatinde hırsıza verilecek ceza idi.

Yûsuf ve uşakları, hırsızlık işinin bir tertip olduğu meydana çıkmasın diye, Bünyamin'den önce diğer kardeşlerin yüklerini aramaya başladılar. Sonra Bünyamin'in yükünü aradılar ve resmî ölçeği oradan çıkardılar.

Kardeşler ölçeği görünce korktular ve donup kaldılar. Bu hâdisе, üzerlerinde şimşek te'siri yaptı. Böylece Yûsuf (A.S.)'un plânı da gerçekleşmiş oldu ve kendisine, kardeşlerinin fetvasıyla Bünyamin'i alıkoyma hakkı doğdu. İşte Allah, Yûsuf'un plânını böylece yürüttü. Aksi halde, hırsıza başka türlü ceza veren Mısır kanunlarına göre Yûsuf'un, Bünyamin'i alıkoyma yetkisi yoktu. Fakat Allah onu, kardeşini yanında alıkoyması için sebepler tertip etmeye muvaffak kıldı. İşte Allah, Yûsuf'u yükselttiği gibi, dilediği kimseyi ilim, hikmet ve tedbirle yüceltir. Her ilim sahibinin üstünde, ondan daha geniş bilgiye

sahip olan vardır. Öyle ise insan, kendi bilgisiyle gururlanmamalıdır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Yûsuf'un huzuruna vardıkları zaman o, kardeşini kendi yanına aldı: «Ben senin kardeşimin, onların (geçmişte) bize yaptıklarına tasalanma,» dedi.

Yûsuf, kardeşlerinin zahire yüklerini hazırlayınca, su kabını, ⁽²⁷⁾ öz kardeşinin yükü içine koydu. Sonra bir dellâl şöyle bağırdı: «Ey kafi! Durun. Siz muhakkak hırsızsiniz.»

Yâkub'un oğulları onlara dönerek: «Neyi arıyorsunuz?» dediler. Onlar da: «Padişahın su kabını arıyoruz. Onu getirene bir deve yükü bahşiş var, ben de buna kefilim,» dedi. Yâkub'un oğulları: «Allah'a yemin ederiz, siz de gerçekten anlamışsınızdır ki, biz buraya fesat çıkarmak için gelmedik, hırsız da değiliz,» dediler. Yûsuf'un uşakları: «Yalancı çıkarsanız, hırsızın cezası nedir?» dediklerinde, Yâkub'un oğulları: «Kimin yükünde çıkarsa, işte o kimse bunun cezasıdır (köle olarak alınır). Biz, zâlimleri böyle cezalandırırız,» dediler.

Bunun üzerine Yûsuf, kardeşinin eşyasından önce onların eşyalarını aramaya başladı. Nihayet onu kardeşi (Bünyamin'in) eşyası arasından çıkardı. İşte biz Yûsuf için böyle bir tedbir kullandık. Yoksa o, padişahın dinine göre kardeşini alıkoyamazdı. Meğer ki Allah dilemiş ola. Biz kimi dilersek, onu nice derecelere yükseltiriz. Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır. ⁽²⁸⁾

YÛSUF (A.S.)'DAN İSTİRHAM

Resmî ölçeğin, Bünyamin'in eşyaları arasından çıkması kardeşlerini utandırdı. Hemen, Bünyamin hariç topluluğu temize çıkarmak için mazeret ileri sürmeye başladılar. Bünyamin ve Yûsuf'u kötülüyorlar ve şöyle diyorlardı: Onun çalması, şaşılacak bir şey değil. Zira daha önce ana bir kardeşi Yûsuf da çalmıştı. ⁽²⁹⁾ Yûsuf onların bu gizli hakaretini anladı ve buna içerledi. Kendilerine şöyle dedi: «Siz, bu iftiranız-

(27) «Sikaye» aslında su kabı demektir. Melik onunla su içerdi, ölçeğe de benzediği için yiyeceğin şerefine binâen sonradan ölçek olarak kullanıldı. Altın veya gümüş olduğu rivâyet edilir.

(28) Yûsuf: 69-76.

(29) Denilmiştir ki; Yûsuf'un annesi Rahel, Yâkub'la birlikte Dicle-Fırat

dan daha kötüsünüz. Allah sizin iddia ettiğiniz yalanı daha iyi bilendir.»

Yûsuf'u babalarından çalıp kuyuya atanlar onlar değil miydi?

Babaları Yâkub'un önünde verdikleri sözü yerine getirebilmek ve Bünyamin'i mutlaka kurtarabilmek için bir gayret, yahut da fidye gerekiyordu. Yûsuf'un kalbini yumuşatmak için şöyle diyorlardı: Bu gencin çok yaşlı ve kendisini çok seven bir babası vardır. Eğer bunu almadan dönersek bu olay onu çok üzecek. Onu koruyacağımıza dair kendisine Allah adına söz verdik. Onun yerine bizden birini al da onu saliver. Biz senden sadece iyilik ve ikram gördük.

Yûsuf dedi ki: Suçsuzla zulmetmekten Allah'a sığınırım. Hırsızın köle edilmesini emreden kanununuza hâşâ karşı gelemem. Kralın Mısır'daki kanunu da başkasının suçundan dolayı suçsuzu cezalandırmama izin vermez. Eğer böyle yaparsam zâlimlerden olurum.

Kardeşler Yûsuf'u iknadan ümidi kesince başbaşa verdiler ve babalarına karşı durumlarının ne olacağını müşavere etmeye başladılar. Nihayet söz, en büyükleri olan Ruben'e vardı. O şöyle dedi: «Bünyamin'i koruyup, kendisine salimen getireceğinize dair babanızın önünde Allah'a karşı verdiğiniz sözü unutmamanız gerekir. Üstelik bundan önce de Yûsuf hakkında ileri gittiniz de en sevdiği oğlu hakkında babanızı üzüntüye garkettiniz. Bu utanç verici olay karşısında ben Mısır'da kalacağım. Sizinle asla dönmeyeceğim. Meğer ki babam vaziyetin içyüzünü anlar da bana, dönmek için izin verir, yahut da Allah bana haysiyetli bir dönüş nasib eder. O, hakimlerin en âdilidir. Sonra şöyle devam etti: Babanıza bensiz olarak dönün ve olayın içyüzünü kendisine açıklayın. Oğlu Bünyamin'in resmî ölçeği çaldığını, dolayısıyla de kölelik cezasına çarptı.

arasındaki bölgeden Filistin'e doğru giderlerken; Rahel, babası Lâbân'a ait altından yapılmış küçük bir heykeli beraberinde almıştı. Babası onu aradı fakat ne Rahel, ne de başka kızlarında bulabildi. Çünkü Rahel onu bindiği devenin palanına gizlemişti. Yâkub, ailesi ile birlikte Filistin'e vardığı zaman bu heykelcik Yûsuf'un elindeydi. Onunla oynuyordu. Çünkü o, çocukların oynadığı bir oyuncığa benziyordu. Denildi ki; Yûsuf onu, ana cihetinden dedesinin evinden çaldı. Halbuki hakikat, tam bunun aksiydi.

rıldığını bildirin. Her şeyi gözlerimizle gördük. Bunun böyle olacağına dair gaybı bilseydik onu yanımıza almazdık deyin. Ayrıca deyin ki: Eğer sana ulaştırdığımız haberdan şüphe ediyorsan bir elçi gönder. Sana Mısır halkından şahit getirsin. Sen de bizzat, kafiyle kendileriyle döndüğümüz yolcu arkadaşlardan soruştur ki, sözümüzün doğruluğu meydana çıksın.

Şimdi âyetleri takib ediniz :

— Dediler ki: «Eğer o çalmışsa, daha evvel onun bir kardeşi de çalmıştı.» O vakit Yûsuf bu sözü içinde gizledi. Kendilerine onun esasını açıklamadı. İçinden dedi ki: «Sizin durumunuz daha kötüdür. Allah, sizin anlatmakta olduğunuzun içyüzünü daha iyi bilendir.»

Dediler ki: «Ey Aziz! Gerçekten bunun ihtiyar bir babası vardır. Onun yerine bizden birini alıkoy. Seni muhakkak iyilik edenlerden görüyoruz.»

Yûsuf: «Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını yakalayıp almaktan Allah'a sığınırız. Çünkü o takdirde zalimlerden oluruz.»

Yûsuf'dan ümitlerini kesince, fısıldayarak tenhaya çekildiler. Büyükleri şöyle dedi: «Babanızın sizden Allah adıyla teminat almış olduğunu, daha önce de Yûsuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Artık ben, babam bana izin verinceye veya Allah, hakkımda bir hüküm verinceye kadar katiyyen ayrılmam. O, hakîmlerin en hayırlısıdır. Siz dönün. Babanıza deyin ki: «Ey babamız! İnan ki oğlun hırsızlık etti. Biz ancak bildiğimize şahitlik ediyoruz. Yoksa gaybın bekçileri değiliz. (İstersen) bulunduğumuz şehir de (Mısır halkına), aralarında geldiğimiz kervana da sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz.» (30)

(30) Yûsuf: 77-82. (Yûsuf'dan ümitlerini kesince, fısıldayarak tenhaya çekildiler) cümlesinin belâgati üzerinde düşün. Bu cümle, belâgat ve icazın zirvesini temsil eder. Az kelime ile kardeşlerin halini, onları üzüntünün kapladığını, insanlardan ayrılıp tenhaya çekildiklerini, açık konuşurlarken gizliye çevirdiklerini, babalarıyla karşılaşacakları durum hakkında tedbir düşündüklerini ifade etmektedir.

Bu cümlelerin kelimeleri, Kur'an'ın fesahatına, mantığının genişliğine delâlet eden emsalsiz bir cevher gibidir. Bu Kur'an cümlesindeki gibi fesahat ve belâgatın bir araya gelmesi pek nadirdir.

YEDİNCİ BÖLÜM

YÂKUB'LA YÛSUF'UN BULUŞMASI

Üzüntülerin parçaladığı Yâkub — Kardeşler, Yûsuf'u tanıyorlar — Yâkub, Yûsuf'un sağlık haberini alıyor — Heyecanlı buluşma ve Yûsuf'un rüyasının gerçekleşmesi.

ÜZÜNTÜLERİN PARÇALADIĞI YÂKUB

Bünyamin'in dışındaki diğer çocukları babaları Yâkub'a döndüler ve olanı haber verdiler. Bu haber Yâkub'un üzüntülerini kabarttı, ikinci oğlunu da kaybetmesi sebebiyle acıları arttı. Sözlerine inanmadı. Çünkü yalancılığı belli olmuş bir kimsenin sözüne, doğru söylemiş olsa bile inanılmaz. Yâkub, daha önce Yûsuf'a yaptıklarından dolayı tedirginlik içindeydi. Onları şöyle itham etti: Nefisleriniz size daha önce Yûsuf'tan kurtulduğunuz gibi Bünyamin'den de kurtulmayı cazip gösterdi. Aksi halde; fetvanız ve kardeşinize karşı komplonuz olmasaydı vezir, hırsızın köle yapılacağını nereden bilecekti? Yâkub (A.S.) sözüne şöyle devam etti: Bu durum karşısında benim için, Allah'dan bütün çocuklarımı bana döndürmesini ümid ederek güzelce sabretmekten başka çare yoktur. O, bilgisi her şeyi kuşatandır, her şeyde O'nun bir hikmeti vardır.

Yâkub (A.S.), kendisini üzüntü kaplamış vaziyette oğullarını terk etti. Üzüntüler, küllenmiş üzüntüleri deşti. Bünyamin'e karşı üzüntüsü Yûsuf'a ait üzüntüsünü hatırlattı ve şöyle dedi: Ey Yûsuf'la gelen üzüntü ve sıkıntı! Yetiş.

Üzüntüsünün şiddetinden gözlerine ak düştü. Oğullarına karşı öfke ile dolu idi. Fakat onları üzecek bir şey belirtmi-

yordu. Günler geçiyor, Yâkub üzüntüleriyle başbaşa kalıyordu. Çocukları onun bu hâinden korktular, dediler ki; Yûsuf'u hatırlayıp durman; elem ve acılarını artırmaktadır. Öyle ki, üzüntü seni eritecek, nerede ise öleceksin.

Sözleri ona te'sir etmedi ve şöyle mukabele etti: Ben si-ze değil, çektiğim acı ve ıstırabı ancak Allah'a arz ediyor, sadece ona yalvarıyorum. Sizin bilmediğiniz geniş rahmetini ben biliyorum.

Allah'a güvenmek ümidi canlandırır. Bundan dolayı üzüntü, oğullarının kendine döneceğine dairki ümidini kaybettirmedi. Onların sağ olduklarını kafasına koydu ve oğullarına Mısır'a gitmelerini, Yûsuf ve Bünyamin'i aramak üzere büyük biraderlerine tâbi olmalarını, Allah'ın rahmetinden ümit kesmemelerini tenbih etti. Şimdi de âyetleri okuyunuz :

— Babaları dedi ki: «Hayır, nefisleriniz size bir iş beze-yip yaptırmıştır. Artık bana düşen güzel bir sabırdır. Allah'ın, onların hepsini birden bana döndürmesi yakındır. Gerçekten Allah, Alim ve Hakîm'dir.

Yâkub onlardan yüz çevirdi de: «Ey Yûsuf'un ayrılığı ile gelen tasa,» dedi ve kederinden gözlerine ak düştü. Artık gamını gizleyip duruyordu.

Dediler ki: «Hâlâ Yûsuf'u anıp duruyorsun, andolsun ki ya kederinden hastalanıp eriyeceksin, yahut helâke düşenlerden olacaksın.»

Yâkub dedi ki: «Ben, büyük kederimi ve hüznümü ancak Allah'a şikâyet ediyorum ve Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.»

«Oğullarım! Haydi gidin de Yûsuf'la kardeşinden iyice araştırarak haber ediniz. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah'ın rahmetinden ancak kâfirler ümit keser.» ⁽³¹⁾

(31) Yûsuf: 83-87. (Kederinden gözlerine ak düştü), aşırı üzüntüden, psikolojik bir hal meydana gelir. Bu hal sebebiyle gözde tazyik artar. Göz tansiyonu (glokom = glaucome) meydana gelir. Göz bebeğinin saflık ve berraklığı gider, yavaş yavaş görme zayıflar, neticede tamamen kaybolur. Göz bembeyaz kalır. İlmin de desteklediği biçimde Kur'an, Yâkub (A.S.)'un halini nasıl ifade ediyor bak, gör. Bu, ancak Kur'an'ın ilâhî vahy olduğundandır, insan eseri olduğundan değil.

KARDEŞLER, YÛSUF'U TANIYORLAR

Kardeşler, babalarının Yûsuf ve Bünyamin'i araştırma isteğini kabul ettiler. Onları araştırmak ve muhtaç oldukları zahireyi elde etmek için hemen Mısır'a döndüler. Bünyamin'i serbest bırakmasını istirham etmek için makamında Yûsuf'un huzuruna girdiler. Dileklerini; içinde bulundukları yoksulluk ve perişanlığı arz ederek takdim ettiler ki, Yûsuf'un kalbi yumuşasın ve gayelerine ulaşmış olsunlar. Ona şöyle dediler: Ey Emîr! Bize ve ailemize açlık ve fakirlikten dolayı büyük bir zarar dokundu. İstedığımız zahireye mukabil, azlığı ve değersizliği itibariyle belki de reddedilecek bir ücret getirdik. Bununla birlikte bize tam ölçeceğine dair keremini ve hakkımızdan fazlasını bize sadaka olarak bağışlayacağını ümid etmekteyiz. Allah, tasadduk edenleri en güzel ecirle sevaplandırır.

Yûsuf gördü ki; kardeşleri kendisine geçim sıkıntısı ve kritik bir durumdan dolayı hâllerini arz ediyorlar. Kaskatı nefisleri bambaşka bir hâle, yumuşak ve hassas nefisler hâline gelmiş... Onların bu perişan hâllerinden müteessir oldu. Onları ve ailelerini rahat ve genişlik içinde yaşamaları için kendi ailesine katmak düşüncesiyle kendisini onlara takdime karar verdi ve kardeşi Bünyamin'i çağırarak üzere haberci gönderdi. Sonra kendilerine yönelerek şöyle dedi: Siz, kardeşiniz Yûsuf'a karşı işlediğiniz suçun büyüklüğünü, cehalet ve sefihliğin eseri olan işinizin bayağılığını anladınız mı? Yûsuf'u babasından ayırıp kuyunun karanlığına attığınızı hatırlıyor musunuz? Bünyamin'e gelince; öz kardeşini kaybetmesi sebebiyle onun da kalbini elemle doldurdunuz, hayatın lezzetinden mahrum ettiniz. Bu felâkette o da Yûsuf'un ortağı oldu.

Kardeşler, Yûsuf'un sözünü işittiklerinde bu hitapdaki maksat üzerinde uzun uzun düşündüler. Yûsuf'un yüzündeki jestlere, sesindeki tona iyice dikkat ettiler. Onu inkâr veya kendisini tanımamak durumundan, şüphe durumuna yani kendileriyle konuşanın Yûsuf olup olmadığı durumuna intikal ettiler ve şaşkın duygular içinde kendisine şöyle dediler: «Yoksa sen Yûsuf musun?» Yûsuf onları tasdik ederek cevap ver-

di: «Evet ben Yûsuf'um.» Kardeşi Bünyamin'e işâret ederek: «Bu da kardeşim,» dedi ve devamla: Allah bize helâkten kurtuluşu nasib etti. Bana zenginlik, saltanat ve itibar bahşetti. Bu, bana takvâm ve sabrımdan dolayı Allah'ın bahşettiği bir mükâfattır. Şüphesiz Allah, güzel hareket edenlerin mükâfatını zâyî etmez.

Yûsuf sözünü tamamlar tamamlamaz konuşanın, Yûsuf'un tâ kendisi olduğunu anladılar ve derin bir pişmanlık içine düştüler. Korkudan yüzleri sapsarı kesildi, utançlarından başlarını önlerine eğdiler. Sonra da yaptıkları komplodan sıyrılma ve kardeşlerinin cezasından kurtulmak için mazeret beyân etmek istediler, fakat gerçeği itiraf etmekten başka çare bulamadılar. Ona şöyle dediler: Yemin olsun ki, Allah seni takvâ, sabır, güzel ahlâk ve yüksek mevki ile bize üstün kıldı. Biz ise günahkâr kimseleriz. Allah'dan korkup sabredemedik, size karşı olan söz ve hareketlerimizde hata ettik. Allah'dan ve senden af dileriz, bize yumuşak davran, şiddetle cezalandırma. Yûsuf onlara şöyle karşılık verdi: Bugün sizin için bir kınama ve yaptıklarınızdan ötürü ayıplama yoktur. Sizin için Allah'dan af ve mağfiret diliyorum. O, merhametlilerin en merhametlisidir.

Yûsuf, babasının hâlini soruşturup şiddetli üzüntüsünden dolayı gözünü kaybettiğini öğrenince onlara gömleğini verdi ve gözünün açılması için gömleği yüzüne atmalarını emretti ve daha sonra da aileleriyle birlikte Mısır'a dönmelerini istedi.

— Bunun üzerine Yâkub'un oğulları Mısır'a gidip Yûsuf'un huzuruna varınca şöyle dediler: «Ey vezir! Bize ve ailemize darlık çöktü, pek ehemmiyetsiz bir sermaye ile geldik. Bize yine tam ölçek ver. Hakkımızda ayrıca lûtfkârlık et. Şüphesiz Allah ihsân edenleri sever.»

Yûsuf onlara: «Siz cahil kimselerden Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?» dedi. Onlar da: «Yoksa sen Yûsuf musun?» dediler. O da: «Ben Yûsuf'um, bu da kardeşim. Gerçekten Allah bize lûtfetti. Doğrusu kim Allah'.

dan korkar ve sabrederse, muhakkak ki Allah iyi hareket edenlerin mükâfatını zâyi etmez,» dedi.

Kardeşleri ona: «Allah'a yemin ederiz ki, Allah seni gerçekten bize üstün kılmıştır. Biz doğrusu suçlu idik,» dediler.

Yûsuf da şöyle dedi: «Bugün size ayıplama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir. Şu benim gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun, gözü görür hâle gelir. Bütün ailenizi de bana getirin.» (32)

YÂKUB (A.S.), YÛSUF'UN SAĞLIK HABERİNİ ALIYOR

Yûsuf'un kardeşleri, onun emrine uyup derhal işâretine tâbi olarak hayvanlarına bindiler ve Filistin'deki babalarına doğru sür'atli şekilde ve yüzlerinde sevinç ışıkları olduğu hâlde yola koyuldular. Yâkub'a, Yûsuf'un gömleğini ve maliye nazırlığı müjdesini götürüyorlardı.

Kervanları, Mısır topraklarına geçince Yâkub, gizli bir hisle Yûsuf'la buluşmanın yakın olduğunu hissetti. Aile ve torunlarına şöyle dedi: Yûsuf'un, beni kâplayan güzel kokusunu hissediyorum. Söylediklerimden dolayı beni bunaklıkla itham etmeyeceğinizi bilsem size daha fazla haber verirdim. Bu haber; Yûsuf'un diri oluşu ve buluşmanın yakın olduğu haberi idi.

Yâkub bu sözü torunları önünde söyler söylemez onu ayıplamaya ve Yûsuf'a karşı aşırı sevgisinin şaşkınlığı ve daima onun hâtırasını sayıklaması yüzünden açık bir yanlışlık içinde bulunduğuna dair Allah'a yemin etmeye başladılar. Kendisini tenkid etmeleri Yâkub'a ağır gelmekle beraber, onların kuru lâkırdılarını duymazlıktan geldi, eziyetlerini sabır ve

(32) Yûsuf: 88-93. Buradaki (*Kamis*) kelimesinin, lügatlarında desteklediği başka bir tefsiri daha vardır. Buna göre (*Kamis = gömlek*); Yûsuf'un maliye nazırlığı ve kralın vekilliği gibi elde etmiş olduğu yüksek makam demektir. «Bu kamisi sana giydirdi» denildiği zaman, bunun mânâsı «Seni bu yüksek derece ve rûtbeye getirdi» demektir. (*Onu babamın yüzüne koyun*)dan maksat, «Mevkimi tanıtan, bana dair geniş malûmat verin» demektir. *Basır* (görür)ün mânâsı da lügat kitaplarında olduğu gibi; bilmek veya kalben görmek demektir. Buna göre, (*gözü açılır*) değil, Yûsuf'un halini bilmiş olur, demektir.

umursamazlıkla karşıladı. Sözlerine önem vermedi, bilâkis sustu. Susmasında gerekli cevap vardı.

Yâkub (A.S.), kendisine Yûsuf (A.S.)'un sağlık müjdesini ve gömleğini taşıyan kişi gelinceye kadar, oğluna kavuşma emel ve bekleyişi ile karışık bu güzel duygu içinde bulunmaya devam etti. Yûsuf'un gömleği yüzüne atılınca (veya yüksek mevkisi haber verilince) kendisini sevinç kapladı ve içinde yeni bir hayat belirdi. Allah'ın izniyle gözü açıldı. Sonra müjdeci ona Yûsuf'un hâlini ve kendisinden, aile ve torunlarıyla birlikte Mısır'a göçmelerini istediğini bildirdi. O zaman Yâkub, etrafındakilere yönelip; peygamberliğinin gerçek olduğunu, Allah'ın rahmet ve lûtfundan, kendilerinin bilmedikleri şeyleri bilmesinin hak olduğunu hatırlattı. Onlar da yaptıklarından dolayı kendisinden özür dilemeye ve işledikleri günahları affetmesi için Allah'a dua edivermesini rica etmeye başladılar. Yâkub onlara, Allah'dan günahlarını bağışlamasını isteyeceğini va'detti. Çünkü daimî af ve rahmetin yegâne sahibi O idi.

Hak Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Vaktaki katile Mısır'dan ayrıldı, beriden babaları şöyle dedi: «Doğrusu bana bunak demezseniz, ben Yûsuf'un kokusunu hissediyorum.»

Yanındakiler: «Allah'a yemin ederiz ki, hâlâ sen eski şaşkınlığında berdevamsın,» dediler.

Fakat müjdeci gelip, gömleği Yâkub'un yüzüne bırakınca, gözü açılıverdi ve: «Ben size, Allah katından vahy ile sizin bilemeyeceklerinizi bilirim demedim mi?» dedi.

Oğulları kendisine: «Ey babamız! Günahlarımız için bize mağfiret dile, biz gerçekten suçlu idik.»

Yâkub da: «Sizin için Rabbinizden mağfiret dileyeceğim. Çünkü O, gafûrdur, Rahîm'dir,» dedi. ⁽³³⁾

(33) Yûsuf: 94-98.

HEYECANLI BULUŞMA VE YÛSUF'UN RÛYASININ GERÇEKLEŞMESİ

Yâkub (A.S.), oğlu Yûsuf'a kavuşma hasreti ve aceleciliği ile çocuklarına hemen sefer hazırlıklarına girişmelerini emretti. Bunun üzerine, sayıları yetmişe varan çocuklar ve aileleri yolculuk için hazırlanıp düzüldüler. Yûsuf, onların gelmekte olduğunu öğrenince, kendisi ve Mısır'ın ileri gelenleri, Mısır hududunda onları karşılamak için yola çıktılar.

Yâkub ailesi Mısır'a varınca kendilerini karşılayan Yûsuf'u gördüler. Yâkub'un, oğlu Yûsuf'la karşılaştığı zamanki sevinçinin derecesini tarif etmemiz mümkün değildir. Bu; yazarın tam hakkını vererek yazıyla ifade etme kudretinin fevkinde bir hâdisedir. Hele hele upuzun bir ayrılıktan ve Yûsuf'un, saltanat, mevki ve zenginlik elde etmesinden sonra...

Yûsuf, ana ve babasını bağrına bastı ve onlara yüce bir mevki verdi, kendileri ve ailelerinden, Allah'ın izniyle emniyet ve selâmet içinde Mısır'da oturmalarını istedi.

Sonra kafil Mısır içlerine doğru yürüdü ve hükümet konağına vardı. Hep birlikte içeri girdiler. Yûsuf; ana ve babasını, ziyade ikram olsun diye yakınına taht üzerine oturttu. Yâkub ve çocukları, Yûsuf vasıtasıyla Allah'ın kendilerine hazırladığı nîmetin azametini düşündüler. Bu düşünce, onları büsbütün kapladı. Zamanlarında hâkimleri ve reisleri selâmladıkları tarzda belirli bir selâmla Yûsuf'un önünde eğilerek onu selâmladılar. Bu hâl Yûsuf'a, küçükken görmüş olduğu rüyayı hatırlattı ve babasına şöyle dedi: İşte bu, rüyamda on bir yıldız, ay ve güneşin bana secde ettiği zaman sana anlatmış olduğum düşün tâbiridir. Nasıl ki beni yüceltti, suçsuzluğumu gösterdi, beni hapishaneden kurtardı. Şeytan, kardeşlerimle aramı bozduktan sonra Mısır'da sizinle karşılaşmamız için sizi çölden getirdi. Aynı şekilde Rabbim bu rüyayı da hakikat yaptı. Bütün bunlar, Allah'ın iradesi olmadan gerçekleşmez. O, kulların yardımcısıdır. O, her şeyi ilmiyle kuşatandır. Yaratıkların işlerindeki her tasarrufunda hikmet sahibidir.

Yûsuf, Allah'ın kendisine ikram ettiği nîmetleri açıklama

konusundaki sözlerini tamamlayınca, şükrederek Rabbine yönelip şöyle dedi: «Ey yerleri ve gökleri emsalsiz şekilde yaratan Allah'ım! Dünyada ve âhirette, işimin mâliki, malım-mülkümün sahibi sensin. Peygamberler ve has kulların için razı olduğun, sadece sana boyun eğme hâleti üzere beni kendine döndür ve beni hidâyete erdirdiğin has kulların arasına kat.» Şimdi âyetleri takib ediniz :

— Yâkub ve ailesi, Yûsuf'un yanına vardıklarında Yûsuf, ana ve babasını kucakladı ve: «Buyurun, Allah'ın iradesiyle hepiniz emniyet içinde Mısır'a girin,» dedi.

Babasını ve anasını tahtının üstüne çıkarıp oturttu. Hepsî de kendisine hürmet için eğildiler (şükür secdesine vardılar) Yûsuf dedi ki: «Ey babam! İşte bu, evvelce gördüğüm rüyanın tâbiridir. Doğrusu Rabbim onu doğru çıkardı, bana iyilik etti. Çünkü beni zindandan çıkardı. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra sizi çölden (bana) getirdi. Mu hakkak ki Rabbim dilediğine lûtfedicidir. Çünkü O, Alimdir, Hakîmdir.

Ey Rabbim! Sen bana mülkden bir nasîb verdin, bana rüyaların tâbirini öğrettin. Ey gökleri ve yerî yaratan! Sen, dünyada ve âhirette benim yardımcısın. Canımı müslüman olarak al, beni sâlihler zümresine kat.» (44)

(34) Yûsuf: 99-101. Yûsuf'un Mısır'a gelen annesi kimdi? Denildi ki: Esas annesi Rahel idi. Fakat Tevrat'ta Yûsuf yirmi yaşında iken Rahel'in vefat ettiği yazılmaktadır. Yine denilmiştir ki; Mısır'a gelen anneden kasıt, Rahel'in cariyesi, Rahel'in sağlığında ve ölümünden sonra Yûsuf'un mürebbiyesi olan *Bilhâ*'dır. Arap örfünde; annenin yerine kaim olduğu için mürebbiyeye de anne denir.

YÛSUF KISSASINDAN DERSLER VE İBRETLER

Yâkub'un îmanındaki ders — Allah'ın birliğine dâir delil — Kadın-erkek ihtilâtı ve zararları — İffet konusunda ders — Sabrın sonu — İyiliğin mükâfatı — Güzel nâm — Güçlü iken afvetme — Çocuklar arasında adâlet.

YÂKUB (A.S.)'UN İMANINDAKİ DERS

Allah'a îman, insan nefsi üzerinde en büyük te'sir meydana getirir. Zorluklar karşısında onu sabırla takviye eder karşılaştığı korku ve sıkıntılar karşısında mukavemet etmesi için ona güven verir.

Bu gerçek; hayatının biribirini takib eden hâdiseleri karşısında ve çocuklarını yönlendirmesi sırasında Yâkub (A.S.)'un göstermiş olduğu davranışlar arasında, karşımıza çıkmaktadır.

İşte o Yâkub ki; —kendisinin en sevimli oğlu— Yûsuf'un kayboluşu ve onu kurdun yemesi haberini alıyor. Artık sen bu musîbetin onun üzerindeki te'sirini, benliğinde meydana getirdiği yara ve infiali tasavvur et. Buna mukabil bu haberin Yâkub üzerindeki yankısı nasıl olmuştur?

Yâkub (A.S.)'u bu musîbet karşısında Allah'dan yardım ister ve bu belâyâ sabreder vaziyette görüyoruz. **Fakat bu nasıl bir sabırdır? Bu, kendisine darlık ve şikâyetin bulaşmadığı bir sabırdır.**

Onu şu parlak sözü söylerken görüyoruz: **(Artık benim işim, güzel bir sabırdır. Söylediklerinize karşı yardımına sığınacak ancak Allah'dır.)**

Burada Yâkub'u, İlâhî yardıma gönülden inanmış, ona gerçek ve kesin olarak teslim olmuş hâlde görüyoruz. Özellikle; ihanetlerine uğradığı, hareketlerinden şüphelendiği, Yûsuf'u kaybetmekten müteessir olduğu hâlde Mısır seferinde Bünyamin'in de kendileriyle gitmesi için oğullarının kendisinden izin istedikleri zaman.... Bu istek karşısında Yâkub'un cevabı nasıl olmuştu?

Yâkub; Bünyamin'in kendileriyle gitmesine razı olduktan sonra; Allah'ın yardımına kuvvetle îman, adalet ve merhametine itimat fışkıran şu kelimelerle cevap vermiştir: **(Allah en hayırlı koruyucudur. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir.)**

Yine Yâkub (A.S.)'u; Allah'a tevekkül ve Allah'ın emrine karşı rûhî bir huzur ve tatmin içinde görüyoruz. Onu bu vaziyette; oğullarını ikinci kez Mısır'a gönderirken onlara, göz cülerin dikkatini çekmemeleri için şehre bir kapıdan değil, muhtelif kapılardan girmelerini tavsiye ederken görüyoruz. Aksi hâlde bekçilerin şüphesini celbedecekler, bu durumda da özellikle Mısırlılarla aralarında düşmanlık bulunan Filistinlilerden oldukları için sıkıntıya düşeceklerdi.

Yâkub yine de: **(Allah'ın takdirine karşı size herhangi bir fayda sağlayamam)** diyerek, bu tedbir ve korunma ile, Allah'ın kendileri için yazmış olduğu şeyi onlardan gideremeyeceğini ifade etti. Gerçekten de Allah onlara bir musibet dilemişse bu tedbir onlara fayda vermez. Sonra Yâkub, Allah'ın iradesine karşı îman ve teslimiyet fışkıran şu cümleler ile oğullarına nasihate devam etti: **(Hüküm ancak Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de ancak O'na tevekkül etsinler.)**

Yâkub (A.S.) bize; Allah'a olan tevekkülle birlikte sebeplere yapışmanın, zararlara karşı korunma ve ihtiyatı elden bırakmamanın lüzûmuna dair ders vermektedir. Tabiatın, kendi seyri için bir düzeni vardır. Orada hâdiseler sebeplere göre cereyan eder. Mü'min; Allah'ın takdirine güvenip O'na rıza göstermekle beraber kurtuluş sebeplerine yapışan kimsedir.

Çare, tedbir ve sakınma; zorluklara düşüldüğünde insan nefisine sabır ve güç verir.

Yâkub (A.S.)'un, çocuklarına nasihat etmesi; kendisine huzur vermiş, onu; fazla müteessir olmayacak ve çocukları, kaderin sillesinden bir sille yemiş olsalar bile ümitsizliğe düşürücü bir üzüntüye kapılmayacak hâle getirmiştir. Özellikle de kendisinden bir kusur ve hata sâdır olmadığı için. O, ayrıca nasihat görevini yerine getirdiği için de meydana gelen muşbetler ona hafif gelecektir.

İşte o Yâkub ki; şok te'siri bırakan bir haber alır. Yani oğlu Bünyamin'in Mısır'da köle olarak bırakılma haberi... Bu olay ona Yûsuf'u hatırlattı ve gözlerinden yaş boşandı. Aile fertleri, devamlı üzüntüsünden dolayı kendisini ayıpladıkları zaman onlara karşı şöyle cevap verdiğini görüyoruz: **(Ben, büyük kederimi ve üzüntümü ancak Allah'a şikâyet ediyorum)**. Bu cümlede; imanın en derin mânâsı ve insanı çöküntüye itip, dengesini bozacak felâketler karşısında büyük bir direnme rûhu yatmaktadır. Yâkub onlara: **(Ben, üzüntümü ancak Allah'a şikâyet ediyorum)** derken; büyük kederimi, merhametli ve üzüntümü gidermeye kaadir olan Allah'a şikâyet ediyorum. Yoksa zamanın olayları karşısında hiç bir güç ve kuvvetleri bulunmayan kullara değil, diyordu.

Nihayet Yâkub'u; oğullarına Yûsuf ve Bünyamin'in aramalarını tavsiye ederken, iyimserlikle dolu bir mü'min tavrı içinde görüyoruz. Onlara şöyle diyordu: **(Oğullarım! Haydi gidin de Yûsuf'la kardeşinden, iyice araştırarak haber edinin. Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin. Çünkü Allah'ın rahmetinden ancak kâfirler topluluğu ümid keser.)**

Yâkub bu âyette mü'min psikolojisini şöyle tarif etmektedir: Mü'min, Allah'ın rahmetinden ümid kesmez. Ümitsizlik; hayat nîmetini ve hayatın yaratıcısını inkâr etmektir. Çünkü ümitsizlik, insan hayat ve iradesini kaplar ve kişiyi hayata ayak uydurmaktan âciz bırakır. İmana geilnce; o, ümitsizliğin en şiddetli düşmanıdır. Çünkü iman, işler çıkmaza girdiği ve zorlaştığı zaman, Allah'ın rahmetini ummak ve O'ndan

ümidi kesmemektir. Her zorlukla beraber bir kolaylık ve her sıkıntının ardında da bir ferahlık vardır.

ALLAH'IN BİRLİĞİNE DELİL

İslâmın gerçekleştirmek istediği en birinci ve en yüce hedef, Allah'ın birliği inancıdır. Kur'ân-ı Kerîm'i bütünüyle inceleyen bir kimse, orada Allah'ın birliğine dair çeşitli deliller ve kendilerine şirk karışmış ve bünyelerinde hayâl ve vehimlerin büyük payı olan çeşitli inançların tenkidıyla karşı karşıya kalır.

Kur'an sadece bu inançları tenkid etmekle kalmaz, aklın teslim olmak zorunda kaldığı aklî ve mantıkî delillerle iddiasını destekleyip isbat eder.

Kur'an bize; Allah'ın insanları hidâyete erdirmek üzere göndermiş olduğu peygamberlerin hayatından bahsetmekte, bu meyânda da onların dilinden, kavimlerini Allah'ın birliğine çağırıp, ona şirk koşmayı terke dâvet etmek ve Allah'ın varlığına delâlet eden parlak deliller sunmak için verdikleri öğütleri hikâyeye etmektedir. Böylece Kur'an'daki kıssalar, nefislere tevhid fikrini dikmek ve ona ters düşen başka inançları sökmek için bir vasıta olmaktadır.

Burada; mahkûmlara va'z ederken Yûsuf'un dilinden bir örnek sunacağız :

— Yûsuf dedi ki: «Atalarım İbrahim'in, İshak'ın ve Yakub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmak bize yakışmaz. Bu din bize ve insanlara Allah'ın lûtfudur. Fakat insanların çoğu şükretmezler.

Ey zindan arkadaşlarım! Darmadağınık bir çok düzme tanrılar mı daha hayırlıdır, yoksa hepsine ve her şeye galip, kahhar olan bir tek Allah mı?

Sizin O'nu bırakıp taptıklarınız, kendinizin ve atalarınızın takmış oldukları kuru adlardan başka bir şey değildir. Allah bunlara (ibadet etmeniz için) hiç bir delil indirmemiştir. Hüküm Allah'dan başkasının değildir. O, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru din işte budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.» (Yûsuf: 38-40)

Yûsuf onlara, yeni bir din icad etmediğini, sadece Allah'ın kendilerini doğru akideye yani tek Allah inancına hidâyet ettiği babalarının dini üzere yürüdüğünü söyledi. Bu inanç, şu veya bu asra göre değişmez. Allah'ın, peygamberlerine birbirine ters düşen inançlar vahyetmesi düşünülemez. Bütün peygamberler tek Allah inancını desteklemiştir. Bu akideye ters düşen bütün inançlar dinlere sonradan girmiştir.

Sonra Yûsuf şöyle diyor: Kendisinde tenâkuzların ve çeşit çeşit tanrıların bulunduğu şirk mi daha hayırlıdır, yoksa tek Allah'a kulluk olan tevhid mi?

* Tanrıların çeşitli oluşu insan aklını karıştırır. Onu hurafeler ve asılsız semboller çıkmazına atar, aynı şekilde; her gurubun birbirine zıt değişik ilâhlar edinmesi yüzünden, beşeriyetin bütünlüğü parçalanmaktadır.

* Tevhide gelince; insanı hurafeler boyunduruğundan kurtarmakta, değişik cemaatlerin arzularını birleştirmekte, onları bir tek maksada yükseltmektedir. Bu maksat da; samimi olarak sadece Allah'a kulluk ve bunun gereği olan sâlih ameldir.

Yûsuf (A.S.), sözüne şöyle devam etti: Putlar, tabiattan edindiğiniz ilâhlar, ona nisbet ettiğiniz fiil ve kuvvetler, ever bütün bunların hepsi sizin kuruntu ve tesmiyelerinizin mahsûlüdür. Hiç bir aklî ve mantıkî esasa dayanmayan ve doğru-dan doğruya kendinizin uydurmuş olduğunuz bu şeyleri nasıl ilâh tanıyorsunuz? Gerçek ilâh sadece Allah'dır. Bütün beşeriyetin uyması gereken en doğru yol, kulluğun sadece bir Allah'a tahsis edilmesidir. Fakat insanların çoğu, düşüncelerine hâkim olan cehalet ve sapıklıklar sebebiyle bu gerçeği bilmemektedirler.

KADIN-ERKEK İHTİLÂTI VE ZARARLARI

Yûsuf (A.S.)'un kıssasında kadının erkeği ayartması ve arzusuna kavuşma huyunun devamlılığına dair canlı bir tablo vardır.

Kadın işte bu zayıf yaratıktır. Fakat o, fitnesi ve erkek-

leri baştan çıkarması yönünden zaptedilmez bir kuvvet olmaktadır.

Azîz'in karısının, Yûsuf'u ayartmaya kalkışmasının sebepleri acaba neydi? Kadının Yûsuf'la bulunması, Yûsuf'un sarayda devamlı olarak kadının yanında var oluşu, kadının kalbinde aşk ateşinin tutuşmasına sebep olan faktörlerdendi. Bundan dolayı kadını; Yûsuf'a meylederken, onu tahrike yeltenirken ve Yûsuf'tan, ikisi için de haram olan şeyi talep ederken görüyoruz. Yûsuf ise; şeref, haysiyet ve Allah korkusundan dolayı bu işten yüz çeviriyordu.

Kadınla erkeğin, aile ve toplum murakabesinden uzak bir şekilde bir arada kalmaları, sonucu küçümsenmeyecek zararlara yol açar, kadın ve erkeğin istikbali üzerinde kötü te'sir meydana getirir. Bunun için İslâm; baba, amca ve dayı gibi kadının yakınları olmadan yabancı erkeklerle bir arada bulunmasını yasaklamıştır.

İFFET KONUSUNDA DERS

Yûsuf (A.S.)'un kıssasında ve tahrik karşısındaki direnişinde; şehvete hâkim olup ona galip gelme hususunda insanî yüceliğe ulaşmak isteyen nice insanların takib edebilecekleri en üstün misal sayılan bir ders vardır.

Cinsî şehvet; önünde krallardan, ordu kumandanlarından nice tarihî şahsiyetlerin eğilip rûkû ettiği azgın bir kuvvettir. Ona galip gelmek —özellikle Yûsuf'un karşılaştığı bunca tahrik, tehdit ve şartlar karşısında— gerçek büyüklüğün anahatarıdır.

Mısır kralının vezirinin karısı, oldukça güzel ve her türlü fendini, tahrikini ortaya koyarak Yûsuf'la yalnız kalıyor ve ondan, arzusuna uymasını da istiyordu. Yûsuf (A.S.)'un içinde bulunduğu pozisyon; kadına uymayı, arzusuna sür'atle ve hararetle icabeti teşvik eden bir pozisyondu. Çünkü Yûsuf o zaman gençliğinin baharında, nefsin aşka açıldığı ve şehvetin tutuştuğu bir yaşta idi. Bundan da öte kadının evinde, emri ve hâkimiyeti altında bulunuyordu. Şayet isteğini yerine getirmezse eziyet etmesinden korkulabilirdi. Böylece Yûsuf'da is-

tek ve korku faktörü birleşmişti. Ayrıca aleyhinde dedikodu ya yol açacağından da çekiniyordu. Çünkü istekli ve arzulu olan kadındı. Üstelik kapıyı kilitlemiş, gözcüleri uzaklaştırmıştı. Fazladan olarak Yûsuf onun hizmetindeydi. Huzuruna girer, çıkar, beraber kalır, bu durumu kimse kötü karşılamazdı. Bu pozisyon yakınlık ve sevgiyi körükleyen ve kadının isteğine uymak için en kuvvetli sebeplerden biriydi. Fakat bütün bunlara rağmen Yûsuf (A.S.); samimiyet, haysiyet ve efendisine vefakârlığın gereği olan bir tutumla kadından yüz çevirdi ve ona şöyle dedi: (Allah'a sığınırım. Doğrusu kocan, benim efendimdir. O, bana güzel bir mevki vermiştir.)

Vefa duygusu ilâhî murakabe ile birleşmişti. Bu murakabe; Yûsuf'un nefsini, efendisinin hanımı ile bu günahı işlemekten uzaklaştırmıştı.

Yûsuf (A.S.)'un şânını yücelten diğer bir durum da; hanım-efendisinin diğer Mısırlı hanım arkadaşlarıyla birlikte kendisini celbetmek, reddettiği takdirde zindanla tehdit etmek için kurmuş olduğu tuzaktır ki, bu gözdağı ve tehditler karşısında Yûsuf'un tavrı nasıl olmuştu? Şüphesiz Yûsuf; şiddet ve tehditlerine aldırmayarak onlardan yüz çevirdi. Sıkıntı, horluk ve hakirlikle dolu zindan hayatını, refah içinde ve şehvete batmış olarak yaşanan bir hayata tercih etti ve Rabbine yalvararak şöyle dedi: (Ey Rabbim! Zindan benim için, bunların dâvet ettikleri şeyi yapmaktan daha sevimlidir.)

SABRIN SONU

Gerçekten Yûsuf (A.S.)'un kıssasında bizim için, sabırla zînetlenme ve sonucu güzel olduğu için hayat yolculuğunda her insanın sabır azığı ile gıdalanması gereğine dair önemli bir ders vardır.

İnsan yaratılırken; hastalık, fakirlik, acılar-musîbetler, sevdiklerini iflâs ve emel girdaplarında kaybetme gibi sıkıntıları da beraber yaratılır. Bütün bu ve benzeri hâlleri yenebilmek için ve neticede umulan saadet ve kurtuluşa erebilmek için sabra ihtiyaç vardır.

Yûsuf'un hayatı; başarı, üstün mevki ve mutlulukla sonuçlanan sıkıntılar zincirinden ibarettir.

Yûsuf'un hayatı, ailesinden koparılıp kuyuya atılmakla başlıyor. Sonra da kuyudan çıkarılması ve ailesinden çok uzaklarda kardeşlerinin tuzağı ve ailesinden ayrılmanın ıstırabı ile dolu bir hayatla devam ediyor. Daha sonra büsbütün sıkıntılı bir devre başlıyor. Dürüstlüğü'nün mükâfatı (!) olarak, düşmanca ve haksız olarak zindana atılış devresi....

Bütün bu hâller; nefislere ümitsizlik, hak ve adalet prensiplerini inkâr duygusu verebilir ve insanı rezalet ve kötülüklerin kucağına atılmaya teşvik edebilir. Fakat bunların hiç birisi olmadı. Yûsuf, inandığı değerleri koruyarak, sıkıntılarına sabrederek ve zindanın karanlıklarındayken bile Rabbinin rahmetini gözleyerek hayatını devam ettirdi. Bu sıkıntılar, onun îmanını, Allah'a itimadını sarsmadı. Neticede Allah ona rüyaları tâbir kabiliyeti verdi ve bu meleke ile zindandan çıktı ve en yüksek dünyevî mevkilere bağdaş kurdu. Hayatın nîmetlerine, sanat ve makamlara nâil oldu. O, süslenmiş olduğu sabrın sonunu şu sözleriyle açıklıyor: **(Kim Allah'dan korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah iyi hareket edenlerin mükâfatını zâyi etmez.)**

İYİLİĞİN MÜKÂFATI

Yûsuf (A.S.)'un kıssasında; iyiliğe teşvik, dünya ve âhiret saadetine ulaşmak hususunda iyiliğin te'sirlerini dile getirme vardır. İhsân nedir, ne mânâyâ gelir?

İhsân: Kötülük yapmanın zıddıdır. İyi sağlam yapma mânâsına da gelir.

Yûsuf kıssasında, ihsânın faydası olarak karşımıza ilk çıkan şey Allah Teâlâ'nın, Yûsuf (A.S.) hakkındaki şu sözüdür: **(O tam erginlik çağına girince kendisine hikmet ve ilim verdik. İşte iyi hareket edenleri biz böyle mükâfatlandırırız).**

Yûsuf'a bu hikmet ve ilim hatır için değil, önceden yapmış olduğu iyilikleri yüzünden verilmiştir. İlim ve hikmet, yüce şahsiyetler için hayatın en değerli nîmetleridir. Mal nîmeti onlarla kıyas edilemez.

Allah, Yûsuf'a ne verdi? Allah ona, iyiliğin karşılığı olarak saltanat, nüfûz ve mevki verdi. Yüce Mevlâ'nın şu sözüne kulak ver: (Böylece ona Mısır'da mevki ve şeref verdik. Orada istediği yerde konakladı. Biz rahmetimizi kime dilersek ona ulaştırırız ve iyilik edenlerin mükâfatını zâyi etmeyiz). Yûsuf: 56.

Bu âyet, ilâhî bir va'ddir ki; kim iyi hareket ederse Allah ona yeryüzünde iktidar verecek ve rahmetiyle ona yardım edecektir. Bu ikram, şahsa bağlı değil, vasfa bağlıdır.

Allah'ın şu sözünü dikkatle oku: (**Biz, iyilik edenlerin mükâfatını zâyi etmeyiz**). Bu söz, insan rûhunda ne tatlı bir tesir meydana getiriyor. O, aynı zamanda yüce şahsiyet ve karakter sahipleri için itici bir güç ve iyilik yolundaki mücadelelerinin devamı için de iyi bir teşvik unsurudur.

İnsanın topluma sunmuş olduğu iyi davranışlar ona, iyilik ettiği kimseler nazarında mevki, övgü ve iyi niyet kazandırılmaktadır.

İşini güzel, yani sağlam yapan herkes, yaptığı işe karşı insanların teveccühlerine, ziyâdesiyle güven ve takdir duygularına mazhar olur. Zaten iyiliğin karşılığı yine iyilik değil midir?

Bu; iyiliğin dünyadaki faydasıdır. Ama iyiliğin âhiretteki sevabına gelince; bunu Allah Teâlâ, bir önceki âyetin sonunda şöyle belirtiyor: (**Âhiret mükâfatı ise daha hayırlıdır**). Yani âhiret sevabı, dünya mükâfatından daha yüce ve üstündür.

GÜZEL NÂM

Yûsuf (A.S.)'un kıssasında, güzel ünün muhafazası ve şerefle lekelememeye dair önemli bir ders vardır.

Uzun zaman günahsız olarak zindanın karanlıklarına atılan mazlum Yûsuf'a, zindandan kurtulma ve kralla buluşma emri gelince zindandan çıkacağı için gamlanmadı fakat bu müjde için de sevinmedi. Bilâkis, isnad edilen suçtan berî olduğu ortaya çıkıncaya kadar zindandan çıkmayı reddetti ve krallın elçisine şöyle dedi: Dâvamın ve bana isnad edilen iftira ve bühthanın tahkiki yapılmadıkça buradan çıkmayacağım.

Kur'an bunu şöyle ifade ediyor: **(Bunun üzerine kral: «Yûsuf'u bana getirin,» dedi. Kendisine dâvet için elçi gelince, Yûsuf ona şöyle dedi: «Efendine dön de, o ellerini kesen kadınların hâli neydi diye kendisine sor.»)**

Kral, Aziz'in karısı ve diğer kadınlar hakkında tahkikat açıp Yûsuf'un suçsuzluğu ve sicilinin temizliği anlaşıncı zindandan çıkmaya razı oldu. Bunu; zindandan başı dik ve itibarlı olarak çıkması ve kendisi için «işlediği suçtan dolayı hapiste yattı da kralın af ve yardımıyla hapisten kurtuldu» denmesin diye böyle yaptı.

Tahkikat; Yûsuf'un bezenmiş olduğu yüce ahlâkı ortaya çıkardı. Bu hâl, kralın hayranlığına sebep oldu. Yûsuf'un rüya tâbir ettiğini ve zor işlerin üstesinden geldiğini öğrenip onu ilk çağırdığında: **(Onu bana getirin)** demiş, temiz ve suçsuz olduğuna kani olunca ise: **(Getirin onu bana, onu kendime has bir müşâvir edineyim)** demişti.

Kral onda ilim, terbiye ve iffet görünce kendisine bakanlık vermekte pek istekli davrandı.

GÜÇLÜ İKEN AFVETME

Yûsuf (A.S.)'un kıssasında, kötülük yapanı af ve müsamaha ile karşılayıp kendisine iyilikle karşılık verme hususunda önemli bir ders vardır. Yûsuf, kardeşlerini tanıdığı zaman onları zindana atmak ve çeşit çeşit eziyetler tattırmak için onlara suç isnad etme gücüne sahipti. Fakat karakterinin yüceliği, yapısının asaleti ve intikam duygusundan uzak oluşu onu, alelâde insanların tabîi olarak battığı bu kaygan zeminden uzak laştırdı.

Hüküm ve otorite Yûsuf'un elindeydi. Kendisine kötülük yapanların hayatı, ağzından çıkacak bir kelimeye bağlıydı. Fakat o, kötülüğü iyilikle karşıladı. Ölçeklerini arttırdı. Zahire bedellerini geri verdi. Üstelik bunu gizli yaptı. Kendisinin, kardeşleri olduğunu bilmiyorlardı. Yûsuf, kimliğini açıklayıp kardeşleri onun, maliye bakanı olduğunu anlayınca, bu vahim durumda, Yûsuf'a yaptıkları kötülüğün ağırlığını hissettiler ve şöyle diyerek hatalarını itiraf ettiler: **(Allah'a yemin ederiz ki,**

Allah seni gerçekten bize üstün kılmıştır. Biz doğrusu suçlu idik). Yûsuf ise onlara, yaptıklarına karşılık kardeşlik şefkati ve müsamaha taşan şu sözle cevap verdi: (Bugün size ayıplama yok. Allah sizi bağışlasın).

ÇOCUKLAR ARASINDA ADALET

Yûsuf kıssasında, çocuklara karşı adalet ve eşitlikle muameleye dair önemli bir ders vardır.. Her çocuk, yaradılış itibariyle kıskanç, hasetçi ve ana-babasının ilgi ve şefkatine muhtaçtır. Herhangi bir ihmal ve hislerine karşı geliş, onda kardeşlerine karşı gizli bir kin meydana getirir.

Kıskançlık, kardeşler arasında çabuk ortaya çıkar. Anne ve babanın, çocuklardan birini ötekilere tercih etmesi; aile bağlarını koparmaya götüren ve uzun zaman aralarında yanacak olan düşmanlık ateşinin artmasına sebep olur.

Yûsuf (A.S.), babasının gönlüne daha yakındı. Çünkü babası onda peygamberlik alâmetleri sezmişti. Bunun için onu diğerlerine tercih etti. Bu hâl ise ötekilerin kin ve öfkelerini kabarttı. Görülen bu öfke alâmetleri Yâkub'u; rüyasını kendisine anlattığı ve üzerinde, yüce bir kişi olduğuna dair birtakım harikulâde şeyler taşıdığı zaman Yûsuf'u kardeşlerinden sakındırmaya sevketti: (Oğulcağızım! Rüyanı kardeşlerine anlatma. Sana bir tuzak kurarlar).

YEDİNCİ KİTAP

ŞUAYB (A.S.)

EYYÛB (A.S.)

ZÜ'L-KİFL (A.S.)

- 1 — Şuayb (A.S.)'in Kıssası
- 2 — Şuayb (A.S.)'dan Dersler
- 3 — Eyyûb (A.S.)'un Kıssası
- 4 — Eyyûb (A.S.)'dan Dersler

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞUAYB (A.S.)İN KISSASI

Medyen halkının sapıklığı — Medyenlilerin istihzası — Şuayb'ın tehdit edilmesi — Medyenlilerin helâki — As-hâb-ı Eyke.

Şuayb (A.S.) Arap asıllı dört peygamberden biridir. Bu peygamberler: Hûd, Salih, Şuayb ve Hz. Muhammed (S.A.V.)'dir. Rivâyete göre Şuayb (A.S.); fesahatı, belâgatı ve peygamber olarak kavmini îmana dâvet ederken gösterdiği inceliği sebebiyle «Peygamberlerin hatibi» olarak isimlendirilmiştir.

Mensub olduğu kavm, Medyen halkı idi. Medyen, Lût gölüne yakın ve Şam'ın Hicaz'a bakan bölgelerinden Maan'da bulunuyordu. Medyenliler Araptı. İbrahim Halil'in oğlu Medyen'e mensubdurlar. Ticarette mâhirdirler. Çünkü şehirleri, ticaret kabileleri için bir uğrak yeri idi.

MEDYEN HALKININ SAPIKLIĞI

Medyenliler Allah'a inanmıyorlar, başka tanrılara tapıyorlardı. Davranış bakımından insanların en kötülerinden idiler. Sattıkları zaman ölçüyü-tartıyı eksik tartıyorlardı. Allah onlara kendi içlerinden, peygamberi Şuayb (A.S.)'ı gönderdi. Şuayb onları sadece Allah'a kulluk etmeye çağırdı. Allah onu mücizelerle destekledi. Şuayb onları bu kötü hareketlerden nehyetti, adaletle iş yapmalarını emretti, onları zulmün âkıbetinden sakındırdı. Allah'ın kendilerine verdiği maldan arta kalanın, topladıkları haram maldan daha hayırlı olduğunu, kendi-

lerini kötülüklerden alıkoymaya gücü yetmediğini, kendisini ancak güvenilir bir nasihatçi olduğunu kuvvetle ifade etti.

— Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı peygamber gönderdik. O şöyle dedi: «Ey kavmim! Allah'a iman edin. Sizin O'ndan başka hiç bir ilâhınız yoktur. Ölçeği ve tartıyı noksan yapmayın. Ben sizi bir hayır ve bereket içinde görüyorum. (Bununla beraber hileye devam ederseniz) ben, sizi kuşatacak olan bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçek ve tartıda adaleti yerine getirin. İnsanların haklarını eksiltmeyin ve yeryüzünde fesat çıkararak bozgunculuk yapmayın. Eğer mü'minseniz Allah'ın helâl olarak bıraktığı kâr, sizin için daha hayırlıdır. Ben de sizin üzerinizde bir gözetici değilim.» ⁽¹⁾

Allah Teâlâ ayrıca şöyle buyuruyor :

— Medyen kavmine de kardeşleri Şuayb'ı peygamber gönderdik. Onlara şöyle dedi: «Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka hiç bir ilâhınız yoktur. İşte size Rabbiniz tarafından bir mucize geldi. Artık ölçeği ve tartıyı tam tutun. İnsanların mallarına haksızlık etmeyin. Yeryüzünü, ıslâhından sonra bozmayın. Eğer mü'minseniz şu söylediklerim sizin için daha hayırlıdır.» ⁽²⁾

Sapıklıklarından birisi de şuydu: Allah yolundan çevirmek için, Şuayb'a giden insanları gözetlemek üzere yollar üzerine oturuyorlar, Şuayb'ın peygamberliğini ayıplıyorlar, mü'minleri tehdit ediyorlardı. Şuayb (A.S.) onların bu hareketlerini kınıyor ve Allah'ın, kendilerinden önce bozgunculuk yapanları nasıl cezalandırdığına dikkatlerini çekerek; sahip oldukları ilâhî nîmetleri ve Cenâb-ı Hak'ın kendilerini az iken çoğalttığını, fakir iken zengin yaptığını hatırlatıyordu.

Sonra görüşünü onlara şöyle arzetti: Siz, Allah'a inanıp beni tasdik eden ve Allah'ı inkâr edip dâvetimi yalanlayanlar olarak iki guruba ayrıldınız. İhtilâf ettiğiniz konuda hüküm vermesi için Allah'ın hakemliğine müracaat ediyorum. O, hâkimlerin en hayırlısıdır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Bir de her caddenin başına oturup Allah'a iman edenleri korkutarak Allah yolundan çevirmeyin. Yolun eğriliğini

(1) Hûd: 84-86.

(2) A'râf: 85.

istemeyin. Düşünün ki; vaktiyle siz pek az idiniz, böyle iken Allah sizi çoğalttı. Fesatçıların sonu nasıl oldu görün.

Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilen hakikate inanmış ve bir kısmı da inanmamış ise; Allah aramızda hüküm verinceye kadar sabredin. O, hakimlerin en hayırlısıdır. (3)

MEDYENLİLERİN İSTİHZASI

Medyenliler Şuayb (A.S.)'ın sözlerini alaya almışlar ve şöyle diyerek onu küçümsemişlerdi: O namazın değil midir ki senin benliğine işledi ve seni başımıza mürşid kıldı, bizi babalarımızın tapmış oldukları putları terke çağırıyor, mallarımızda dilediğimiz gibi tasarruf yapmaktan vazgeçmeye teşvik ediyorsun? Sen aramızda mülâyim ve akıllı birisi olarak bilinirken bu sözler senden nasıl sâdır oluyor?

Şuayb (A.S.) onlara şöyle cevap verdi: Ey kavmim! Söyleyin bana; şayet ben Rabbinden bir yakîn ve açık bir delil üzere isem ve bir ikram olarak Mevlâm beni güzel bir rızıkla rızıklandırmışsa, bu ikrama rağmen ona karşı hainlik edip emrine ve yasağına karşı gelmem bana yakışır mı? Ben, gücüm yettiği kadar va'z ve nasihatimle ancak ıslâh diliyorum. Hakk'a ulaşmaktaki muvaffakiyetim ancak Allah'ın yardımı ve desteği ile. Sadece O'na güveniyor ve ancak O'na dönüyorum.

Sözüne şöyle devam etti: Ey kavmim! Benimle aramızdaki çekişme, sizi inada ve küfürde ısrara götürmesin, aksi hâlde Salih'in, Hûd'un ve Nûh'un kavminin başına gelenler sizin başınıza da gelir. Lût kavminin devri, yeri ve helâki size uzak değildir. İbret alın ki onların âkıbetlerine düşmeyin, Allah'dan günahlarınızı bağışlamasını dileyin, sâdır olan günahlarınıza istiğfâr edip pişmanlık duyarak O'na yönelin. Şüphesiz ki Rabbinin, tevbe eden kullarına karşı mağfireti geniştir.

— Dediler ki: «Ey Şuayb! Babalarımızın taptıkları şeyleri terk etmemizi, yahut mallarımızda dilediğimizi yapmaktan vaz geçmemizi sana namazın mı emrediyor? Doğrusu sen yumuşak huylusun. Çok akıllısın!»

Şuayb şöyle cevap verdi: «Ey kavmim! Söyleyin bakayım!

Eğer ben Rabbimden apaçık bir delil üzere isem ve O bana kendisinden güzel bir rızık ihsân etmiş ise ne yapmalıyım? Ben size aykırı hareket etmekle size koyduğum yasağa ters düşmek istemiyorum. Ben gücümün yettiği kadar sadece islâh istiyorum. Muvaffakiyetim ancak Allah'ın yardımıyla. Sadece O'na tevekkül ettim ve yalnız O'na döneceğim.

Ey kavmim! Bana olan düşmanlığınız Nûh kavminin, Hûd kavminin veya Salih kavminin başına gelenler gibi sakın size bir musîbet getirmesin. Lût kavmi de (zaman, yer ve helâk bakımından) sizden uzak değildir (ibret almaz mısınız?) Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe edip O'na sığının. Çünkü Rabbim çok esirgeyendir. Sevgesi ziyâde olandır.» (4)

ŞUAYB (A.S.)'İN TEHDİT EDİLMESİ

Kavmini Hakk'a dâvet konusunda Şuayb'ın pozisyonu bu idi. Halkın elebaşları onu şöyle tehdit ediyorlardı: Seni ve sana inananları mutlaka taşla tutacağız, behemehal kovacağız. Terk etmiş olduğunuz dinimize dönmedikçe bu kararımızdan katiyyen vazgeçmeyeceğiz.

Şuayb (A.S.) onlara şöyle cevap verdi: Bozukluğu sebebiyle hoşlanmadığınız hâlde mi dininize döneceğiz? Bu asla olmaz. Şayet biz sizin dininize dönersek Allah nâmına yalan uydurmuş ve bizi doğru yola hidâyet etmişken, emretmediği şeyi O'na isnad etmiş oluruz. Sırf kendi istek ve irademizle sizin dininize dönmek bize yakışmaz. Meğer ki Allah dönmemizi murad etmiş olsun. Bu da ne kadar uzak bir işdir. Çünkü Rabbimiz bizi bilir ve sizin batıl dininize dönmemize razı olmaz. Şânı yüce Mevlâımız her şeyi ilmiyle kuşatandır. Âdil bir hüküm vermesi için ona dua ediyoruz. O, hakîmlerin en âdilidir.

— Kavminden iman etmeyi kibirlerine yediremeyen koda-manlar şöyle dedi: «Ey Şuayb! Seni ve beraberindeki iman edenleri ya mutlaka memleketimizden çıkaracağız, yahut da behemehal dinimize döneceksiniz.» Şuayb da: «İstemesek de mi? Doğrusu Allah bizi ondan kurtarmışken tekrar dininize

dönersek Allah'a karşı muhakkak yalan düzmüş, iftira etmişiz demektir. Dininize dönmemiz olacak şey değil. Meğer ki Rab-bimiz dilemiş olsun. Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz ancak Allah'a güvenmişiz. Ey Rabbimiz! Bizimle kavmimiz ara-sında sen hak olanı hükmet. Sen hüküm verenlerin en hayırlı-sısın,» dedi. (5)

Kavmi, onu taşla tutmakla tehdide devam etti. O âna ka-dar taşla taşlanmamalarının sebebi aşiretine karşı olan siya-setleriydi. Şuayb (A.S.), kendisini öldürmelerine mani olacak çapta güç ve kuvvete sahip değildi. Sadece siyaseten onu öl-dürmemişlerdi. Şuayb (A.S.) onlara dedi ki: Aşiretim, tavsiyele-rini kulak arkası ettiğiniz Allah'dan daha mı hatırı sayılmaya lâ-yık? Rabbim her şeyi biliyor ve herkese ameline göre kar-şılık verecektir.

— Dediler ki: «Ey Şuayb! Biz senin söylediklerinin çoğu-nu iyice anlamıyoruz. Seni de aramızda cidden zayıf görüyoruz. Eğer aşiretin olmasaydı muhakkak seni taşla öldürürdük. Sen bizden üstün bir şeref sahibi değilsin ki...»

Şuayb da şöyle cevap verdi: «Benim aşiretim size göre Al-lah'dan daha mı değerlidir? (Beni aşiretim için öldürmüyor-sunuz da) Allah'ı arkanıza atılacak değersiz bir şey sayıyorsu-nuz? Şüphesiz ki Rabbimin ilmi bütün yaptıklarınızı kuşatı-cıdır.» (6)

MEDYENLİLERİN HELÂKİ

İsyânlarının cezası olarak Medyenlilerin helâkine dair ilâ-hî emir geldi. Allah kendinden bir rahmet olarak Şuayb ve mü'minleri kurtardı. Kâfirleri ise helâk etti. Onları kuvvetli bir zelzelenin eşlik ettiği şiddetli bir fırtına yakaladı ve sara-lılar gibi yüzleri üstüne yıkıverdi, defterleri düürüldü, izleri kay-boldu. Sanki hiç yurtlarında yaşamamış gibi oldular.

Medyen'in ne ürpertici bir helâki... Semûd gibi Allah'ın rahmetinden uzak olup gittiler.

— Helâk emrimiz gelince Şuayb'ı ve beraberindeki mü'-

(5) A'râf: 88-89.

(6) Hûd: 91-92.

minleri tarafımızdan bir esirgeme olarak kurtardık. Zâlimleri ise korkunç bir ses yakaladı da yurtlarında yüz üstü çökekelediler. Sanki onlar orada oturmamışlardı. Haberinizi olsun! Semûd kavmi nasıl helâk olduysa, Medyen halkı da öylece helâk olmuştur. (7)

Şuayb (A.S.), kavmine gelen helâki görünce onlardan yüz çevirdi ve onlara karşı hiç bir kusur işlemediğini belirterek şöyle dedi: Ben size Rabbinizin tebliğini ulaştırdım, eğer bunlara göre hareket etseydiniz hayrınıza olurdu. Size söz dinletmek için çok uğraştım. Fakat siz sapıklığınızda devam ettiniz. Küfür ve isyânınızda devam ettikten sonra artık ardınızdan neye üzülüp gam çekeyim?

— Şuayb, helâk olan kavminden yüz çevirip kendi kendine dedi ki: «Ey kavmim! Doğrusu ben size Rabbinin gönderdiği emirleri tebliğ ettim ve iyiliğinizi istedim. Şimdi kâfirler topluluğuna nasıl tasalanırım?» (8)

ASHÂB-I EYKE

Allah Medyen halkını helâk edip Şuayb (A.S.) ve beraberindeki mü'minleri kurtardıktan sonra Şuayb (A.S.)'ı Eykelilere peygamber olarak gönderdi. Eyke; Medyen'e yakın sulak, bol ağaçlı ve münbit bir yerdi. Günahkârlıkta Medyenlilerin yolunu takib eden bir gurup insan orayı yurt edinmişti. Şuayb (A.S.) onlara şöyle dedi: Ben sizi doğru yola iletip irşad etmek üzere Allah tarafından gönderildim. O'nun tebliğini size ulaştırmak hususunda güvenilir bir kimseyim. Allah'ın azabından sakının, emirlerine uymak suretiyle bana tâbi olun. Sizi irşad ettiğim için sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım Allah'a aittir.

Şuayb (A.S.)'ın nasihatlerinden biri de şuydu: Ölçüyü tam yapın. İnsanlar arasında doğru tartı ile tartın. İnsanların haklarından hiçbir şeyi eksiltmeyin, yeryüzünde fesat çıkarmaya

(7) Hûd: 95.

(8) A'râf: 93.

çalışmayın. Sizi ve sizden önceki güçlü milletleri yaratan Rabbinizin azabından sakının.

Bu sözler halkın benliğinde te'sir bırakmadı. Bilâkis Şuayb (A.S.)'a şöyle karşılık verdiler: Sen, büyüye yakalanmışlardan birisisin ki; bu şekilde saçmalamaya başladın. Üstelik sadece içimizden bir kimsesin. İnsanlık noktasından farkımız yok. Peygamberlikle nasıl bize üstün olursun? İddianda ve bizi dâvet ettiğin hususta yalancı olduğunı zannediyoruz. Şayet bizi çağırdığın konuda gerçekten doğru söylüyorsan Allah'a dua et de bize gökten azab indirsın.

Şuayb (A.S.) onlara şöyle cevap verdi: «Rabbim şüphesiz sizin işlediğiniz günahları ve hak etmiş olduğunuz muayyen vakitte indireceği azabı bilmektedir.»

Eykeliler Şuayb (A.S.)'ı tekzibe devam ettiler. Allah da onlara azab gönderdi. Üzerlerine şiddetli bir sıcak musallat etti. Sıcaktan nefesleri daraldı. Serinletici rüzgârlarla rahatlamak için kıra çıktılar. Bir bulut onları gölgelendirdi. Bunu hayra yorumlayarak sevindiler ve gölgelenmek üzere altında toplandılar. Bulut; şimşek ve ateş yağdırmaya başladı ve hepsini helâk etti. Bu, azabı ve korkusu şiddetli olan bir gündü.

— Eyke halkı gönderilen peygamberleri yalanladı. O vakit Şuayb onlara şöyle demişti: «Allah'dan korkmaz mısınız? Ben gerçekten size gönderilen güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'dan korkun ve bana itâat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım ancak âlemlerin Rabbi'ne aittir. Ölçeği tam yapın, eksiltip hak yiyenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların haklarından bir şey kısımayın. Yeryüzünde fesatçılar olarak bozgunculuk yapmayın. Gerek siz, gerekse sizden önceki ümmetleri yaratan Allah'dan korkun.»

Dediler ki: «Sen çok fazla büyülenmişlerdensin, sen bizim gibi bir insansın. Biz seni muhakkak yalancılardan sanıyoruz. Eğer doğru söyleyenlerden isen, hemen üzerimize gökten bir parça düşür.»

Şuayb dedi ki: «Rabbim yaptıklarınızı daha iyi bilendir. Hulâsa: O'nu yalanladılar da, kendilerini o gölge güntünün aza-

bı yakalayırverdi. Gerçekten bu, o günün büyük azabıydı. Gerçekten bunda (arkadan gelecekler için) büyük bir ibret vardır. Öyle iken çoğu mü'min olmadı. Hakikat senin Rabbin mutlaka galiptir, çok esirgeyendir.» (9)

(9) Şûâra: 176-191.

DERSLER VE İBRETLER

İslâh ve ıslâh prensipleri — Namazın te'siri — Dürüst-
lüğe teşvik.

İSLÂH VE İSLÂH PRENSİPLERİ

Şuayb (A.S.)'ın kıssasında Kur'ân-ı Kerîm bize; ıslâhçı-
nın, toplumun ıslâhında dinamik bir te'sir sahibi olabilmesi
için uyması lâzım gelen metodu açıklamaktadır. Allah Teâlâ,
Şuayb (A.S.)'ın dilinden hikâye ederek şöyle buyurmaktadır :

— Ben size aykırı hareket ederek size koyduğum yasağa
ters düşmek istemiyorum. Gücüm yettiği kadar sadece ıslâh
istiyorum. Muvaffakiyetim sadece Allah'ın yardımıyla. Sa-
dece O'na tevekkül ettim ve yalnız O'na döneceğim. ⁽¹⁰⁾

«Size aykırı hareket ederek size koyduğum yasağa ters
düşmek istemiyorum» sözü üzerinde birazcık dur. Şuayb (A.S.)
bu sözüyle; onlara yasakladığı şeyleri bizzat kendisi işleyerek
kavmine ters düşmeyeceğine dair teminat veriyor. Burada ıslâ-
hatçı için genel ve özel hayatında kendisinden meydana gelen
her hareket ve sözünde çok titiz olması gereğine dair önemli
bir ders vardır.

Davranış, sözlerden daha te'sirlidir. Her ne kadar ıslâh-
cının hitabeleri, hikmetli sözleri ve belîğ va'zları akıllara hoş
gelse de, söylediklerinin gereğini ilk önce kendisi yapmaz, emir
ve yasaklara evvelâ kendisi dikkat etmezse bu sözlerin dinleyi-

(10) Hûd: -8.

ciler üzerinde katiyyen müsbet bir te'siri olmaz. Bunun için Allah Teâlâ; başkalarına fazileti emredip kendileri fazilete uymayanları kötülemiş ve şöyle buyurmuştur :

— İnsanlara fazileti emrediyor da kendinizi unutuyor musunuz? ⁽¹¹⁾

Âyette Şuayb (A.S.) sözünün ikinci kısmına geçiyoruz: «Gücümün yettiği kadar sadece ıslâh istiyorum.» Şuayb (A.S.)'ın ıslâhdan maksadı; şahsî menfaat veya maddî çıkar değil, sadece Allah rızası idi. Tarih boyunca bütün peygamberlerin gayesi de buydu. Bu gaye, başarıyı mücadelenin ortağı yapar. Muvaffak olmak ve güvenilir yüce hedeflere varmak isteyen ıslâhçının uyması lâzım gelen yol budur.

Islâhın maddî gaye ve nefsî arzudan uzak olması; neticede başarı ve kurtuluşu te'min eden faktördür. Çünkü mes'ele hakkın tebliğidir. Muzaffer olan daima hakdır. Şahsî arzu ve gayeler ise çok kerre kendi kendileriyle çatışıp parçalanırlar ve neticeleri hüsrân olur.

Hakikat nasıl muzaffer olmaz ki; onun kaynağı kâinatın yaratıcısı ve hâkimidir. Âyet-i kerîmenin, son kısmında işaret ettiği nokta budur: «Muvaffakiyetim yalnız Allah'ın yardımındadır. Sadece O'na tevekkül ettim ve yalnız O'na döneceğim.»

NAMAZIN TE'SİRİ

Şuayb (A.S.)'ın kıssasında namazın insan davranışları üzerindeki te'siri beyân edilmektedir. Halkın ona söylediği söz bunu ifade etmektedir: Ey Şuayb! Babalarımızın taptıkları şeyleri terk etmemizi yahut mallarımızda dilediğimizi yapmaktan vazgeçmemizi sana namazın mı emrediyor?

Şuayb (A.S.)'ın kavmi; namazın, Şuayb ve taraftarları üzerindeki te'siri ve onların hâllerini nasıl değiştirip Allah'dan gayrisine kul olmaktan kurtulmaya, ölçü ve tartılarda aldatmayı terke sebep olduğunu düşündüler. Onlar bu sözleriyle Şuayb (A.S.)'ı küçümsüyorlardı. Çünkü onlar nefislerinin derinliklerinde bulundukları vaziyetin değişmesini istemiyorlardı.

(11) Bakara: 44.

Evet namaz; Şuayb ve taraftarlarının yapısını gerçekten de değiştirmiştir. Çünkü namaz insanda temiz bir vicdan meydana getirmeyi hedef alır. Onda takvâ ve murakabe hislerini harekete geçirir. Daima ona hesap gününü hatırlatır. «Kıyâmet gününde herkes dünyada ne hayır işlemişse karşısında hazır bulur. Ne kötülük işlediyse de onunla kendi arasında uzak bir mesafe olmasını ister.» (12)

Bu bakımdan namaz hatalardan korur, kötülüklerden uzaklaştırır ve insanı günahlarla dolu fitnelerin kaynaştığı bu âlemden Allah'ın saadet ülkesine çeker. Kur'an, namazın te'sirini şöyle belirtiyor: «Şüphesiz ki namaz bütün kötülüklerden, yaramazlıklardan alıkor.» (13)

İnsan; kendisiyle sadece Allah'a kul olmaya yöneldiği, dolayısıyla da bütün sahte tanrılar, zorba baskılar ve tedavisi zor hastalıklardan kurtulduğu namaza ne kadar da muhtaçtır.

DÜRÜSTLÜĞE TEŞVİK

Şuayb (A.S.) kıssasını incelediğimiz yönlerden birisi de; alışverişte emanet ve dürüstlüğe dâvet, ölçü ve tartıda hileyi ve yeryüzünde bozgunculuğu terk etmektir. Çünkü bunlar Allah'ın gazabına ve bozgunculuklarının cezası olarak Şuayb'ın kavmine yaptığı gibi şiddetli cezasına sebep olur. Şuayb (A.S.) kavmini şöyle sakındırmıştı: «Ölçeği ve tartıyı noksan yapmayın; (14) ben sizi bir hayır ve bereket içinde görüyorum. (Hileye devam ederseniz) ben, sizi saracak olan bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçek ve tartıda adaleti yerine getirin. İnsanların haklarını eksiltmeyin ve yeryüzünde fesat çıkararak bozgunculuk yapmayın.»

Belirtmek gerekir ki: Bir çok medenî devletler; ölçülerin

(12) Âl-ı İmrân: 30.

(13) Ankebût: 45.

(14) Bu aldatma çeşitlerinden birisi de; bugün bazı satıcıların meyve ve sebze sandıklarının üstüne, müşterinin göreceği tarzda malların en iyilerini, altına da müşteriyi zarara sokacak şekilde en kötülerini koymalarıdır. Allah'ın gazabına sebep olan, memleketin adını lekeleyen ve tabii bir hal almaya başlayan bu türlü hilelere hükümetlerin çok sert bir şekilde el koymaları gerekir.

muhafazası, terazilerin kontrolü hususunda çok titizlik göstermekte, ölçü ve terazi ile oynayanları şiddetli şekilde cezalandırmaktadır. İslâm, toplumların faydasına olan ölçüleri benimseyip ortaya koymakta daima önderlik etmiştir. Fakat İslâm bununla yetinmemiş ve: «**İnsanların haklarını eksiltmeyin**» demekle zirveye çıkmıştır. Buradaki **hak** kelimesi; ölçü ve tartı kapsamına giren bütün maddî unsurları içine aldığı gibi; saygı, toplum için gösterdikleri fedakârlık, temsil ettikleri fazilet ve herkesi kabiliyet ve ilmî ehliyeti yönünden lâıyk olduğu mevkiye getirmek gibi manevî unsurları da içine almaktadır.

«**İnsanların haklarını eksiltmeyin**» sözü, iyiliği bütün yönleriyle içine alan ve darb-ı mesel gibi dilden dile dolaşması gereken bir tavsiyesidir. Toplum için taşıdığı hayır ve menfaati devşirebilmemiz için bunu dilden düşürmemeye ve gereği gibi hareket etmeye ne kadar da muhtacız.

EYYÜB (A.S.)'UN KISSASI

Eyyûb'un imtihanı — Kur'an'da Eyyûb — Eyyûb'dan dersler.

EYYÜB (A.S.)UN İMTİHANI

Eyyûb (A.S.) (15) Kur'an'da belirtilen peygamberlerdendir. Hak Teâlâ, Hz. Muhammed (S.A.V.)'e hitaben şöyle buyuruyor:

— Nâh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik ve yine İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkub'a, Yâkub'un çocuklarına, İsâ'ya, Eyyûb'a... da vahyettik. (16)

Eyyûb (A.S.) son derece muttakî, düşkünlere şefkatli idi. Dul ve yetimlerin bakımlarını üstlenir, misafire ikram eder, kavmini sadece Allaha kulluk etmeye çağırırdı.

Müfessir ve tarihçilerin rivâyetine göre Eyyûb (A.S.), her çeşidinden bir çok mala sahipti. Develere, kölelere, davarlara ve Horan bölgesinin geniş Besîne topraklarına mâlikti. Bir çok çocuk vardı. Bunların hepsini kaybetti. Vücudu na isabet eden çeşit çeşit hastalıklarla imtihan edildi. Allah'ı zikretmiş olduğu dili ve kalbi müstesna sağlam bir âzâsı kalmadı. Bütün bunlara karşı Allah için sabrediyor, gece-gündüz, akşam-sabah Mevlâ'yı zikrediyordu. Hastalığı uzadı. Yatalak

(15) EYYÜB; İbrahim neslindendir. Annesi, Lût (A.S.)'un kızıdır. Hanımı ise Yâkub (A.S.)'un kızı Leya'dır. Efrâhim kızı Rahme veya Yâkub oğlu Yûsuf oğlu Menşâ kızı Rahme idi. İbn-i Cerir et-Taberî şöyle diyor: Eyyûb öldüğü zaman doksan üç yaşında idi. Daha yaşlı olduğu da söylenir. İbn-i Abîne dedi ki: Eyyûb'a, Allah'a çok tevbe ettiği için Eyyûb denmiştir.

(16) Nisâ: 163.

oldu. İnsanlar kendisinden uzaklaştı. Yurdundan çıkarılıp dışarda bir mezbeleliğe bırakıldı. **Herkes onu terketti. Önceden kendisine yaptığı iyilik ve şefkati bilen ve kocalık hakkına riayet eden karısından başka kendisine ilgi gösteren kimse kalmamıştı.** Hanımı ona gelip gidiyor, ihtiyacını gideriyor, def-i hâcet için yardımcı oluyor, vaziyetini derleyip toparlıyordu. Hanım da güçsüzleşti, malı azaldı, öyle ki kocasını doyurup ihtiyacını karşılayabilmek için ücretle başkalarına hizmet etmeye başladı. Bolluk ve saadetten sonra kocasıyla kendisine gelen mal-mülk ve çocuktan mahrumiyet ve hususıyla koca yönünden fakirlik ve başkalarına hizmete mecbur kalma cihetinden uğradığı felâkete karşı sabrediyordu.

Bütün bunlar Eyyûb (A.S.)'un sadece sabrını, ümidini, hamd ve şükrünü artırdı. Öyle ki onun sabrı darb-ı mesel oldu, uğradığı belâlar da darb-ı mesel oldu. ⁽¹⁷⁾

Ülimler, Eyyûb (A.S.)'un imtihan süresi hakkında ihtilâf edip değişik şeyler söylemişlerdir. Kimine göre otuz sene, kimine göre yedi sene şu kadar ay, kimisine göre ise on iki senedir.

Rivâyete göre karısı şöyle demiştir: **Ey Eyyûb! Rabbine dua etsen de seni ferahlatırsın! Eyyûb da: «Yetmiş sene sıhhatli yaşadım. Hastalık müddetim ise azdır. Allah için yetmiş sene sabretmeliyim,» demiştir.**

Yine rivâyete göre; kendisine bir belâ geldiğinde şöyle dedi: **«Ey Allahım! Sen aldın, sen verdin.»**

Tarihçiler, Eyyûb (A.S.)'dan bir çok hikâyeler naklederler. Bunların materyâlini Tevrat'ın Eyyûb (A.S.) bölümünden ve Tevrat'ın tefsiri olan Haggadah'dan ⁽¹⁸⁾ almışlardır ki; İslâm âlimleri, içinde çok uydurma ve ilâve şeyler olduğu için bu kitaptan bir şey aktarmamışlardır.

Bazı müfessirler de Eyyûb (A.S.)'a isabet eden dertlerin şekli konusunu tenkid etmişlerdir. Mustafa Merağî, tefsirinde şöyle diyor :

(17) İbn-i Kesir: El-Bidâye ve'n-Nihâye. C.: 1.

(18) Haggadah: Rapor veya fer'i kitap anlamında olup, binbir konu üzerinde masal, atasözü ve yorumlar karışımı bir kitaptır.

«Eyyûb (A.S.)'un bedenine gelen hastalığın, kendisinden nefret edilecek dereceye vardığı, insanların kendisinden ayrı lip onu şehrin dışında bir çöplüğe attıkları, kendisine, yiyecek getiren hanımından başka kimsenin uğramadığı tarzında rivâyetlerin hepsi yalanlanması gereken uydurmalarıdır. Çünkü bunlar doğru bir kaynağa dayanmamaktadır. Ayrıca peygamberliğin şartlarından birisi de; peygamberde insanların tiksineceği tarzda bir hastalık ve kuşurun bulunmamasıdır. Böyle olacak olursa insanlarla münasebet kurup dinin ahkâmını onlara tebliğ edemez.

KUR'AN'DA EYYÛB (A.S.)

Kur'an'a gelince; Eyyûb (A.S.)'un bedeninde sıkıntılara uğratıldığını, Rabbine dua ettiğini, Allah'ın da duasını kabul edip uğradığı zararı kaldırdığını ve ailesini kendisine iade ettiğini belirtmektedir.

— Eyyûb'u da hatırla. Hani O, Rabbine «Bana gerçekten zarar gelip çattı. Sen merhamet edenlerin en merhametlisin» diye niyâz etmişti. Biz de duasını kabul edip zararını gidermiş, tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir hâ-tıra olmak üzere hem ailesini, hem onlarla beraber daha bir mislini ona vermiştik. ⁽¹⁹⁾

— Kulumuz Eyyûb'u da an. Hani O Rabbine şöyle nidâ etmişti: «Gerçekten şeytan beni zorluk ve eleme uğrattı.» Kendisine: «Ayağınla yere vur,» dedik. İşte hem yıkanacak, hem de içecek serin bir su!... Katımızdan bir rahmet ve akıl sahipleri için bir ibret olmak üzere Eyyûb'a bütün ehlini ve beraberinde daha bir mislini verdik. «Eline bir demet sap al da onunla vur. Yemininde durmazlık etme,» dedik. Doğrusu biz onu sabırlı bulduk. O ne güzel bir kuldu. Gerçekten O, tamamen Allah'a teveccüh etmişti. ⁽²⁰⁾

(19) Enbiyâ: 83-84. Denildi ki; Eyyûb'un hanımı haric, ev halkı ölmüştü. Allah onları diriltti. Hanımı da dirilenler kadar daha çocuk doğurdu. Yahut da Allah ölenler için ona sevap verdi ve dünyada bu sevabı onlara bedel yaptı.

(20) Sa'd: 41-44. Allah Teâlâ, Eyyûb'u «*Ne güzel kul*» diye övmüştür. Çün-

Şeytanın, Eyyûb (A.S.)'u zorluk ve eleme uğratmasından maksat; hastalık zamanında, sıkıntıyı büyük göstermek ve Allah'ın rahmetinden ümid kestirmek gibi vesveseleriydi. Eyyûb (A.S.) ise bu belâyı def etmeye kâfi olduğuna, yahut kaldırmaya yardım edeceğine ve kendisine güzel bir sabır vereceğine dair bir inançla Allah'a sığındı.

Şifa bulma keyfiyetini Allah Teâlâ şöyle açıklıyor: «Ayağınla yere vur. İşte hem yıkanacak, hem de içecek serin bir sul» Yani ayağınla yere vur, Rabbinin emrine uy. Allah serin bir kaynak fışkırttı, yıkanmasını ve ondan içmesini emretti. Böylece Allah ondan, duymuş olduğu bütün iç ve dış acıları giderdi.

Mustafa Merağî bunu şöyle açıklıyor: «Burada Eyyûb (A.S.)'un hastalığının dahilî değil, çok sıkıntı veren fakat öldürücü olmayan egzama ve kaşıntı gibi ciddi bir hastalık olduğuna işaret vardır. Aynı şekilde bu suyun, bu türlü hastalıklara faydalı olan kükürtlü su olduğuna da işaret vardır. Avrupa, Mısır ve diğer ülkelerde kışlık için, cild ve dahilî hastalıkların tedavisi için kullanılan ve üzerlerine hamamlar binâ edilen kaplıcalarda gördüğümüz gibi bu su, dıştan fayda ettiği gibi içmek suretiyle de faydalı olmaktadır.

Yemini bozmak: Eyyûb (A.S.) hastalığında, sıhhate kavuştuğu zaman karısına yüz sopa vuracağına dair yemin etmişti. Çünkü karısı bazı ihtiyaçları görüleceği sırada gitmiş ve gecikmişti. Fakat sonra ona güzelce hizmet edince, Allah ikisi için de kolay olan bir yolla yeminini halletmişti. Şöyle ki; Eyyûb (A.S.)'a ot veya çiçeklerden küçük bir demet almasını ve karısına bir defa vurmasını emretti. Bu, yüz sopa yerine geçmiş olacak ve yemini de böylece halledilmiş olacaktı. Bu, Allah'dan korkup ona itâat eden ve özellikle de Eyyûb (A.S.)'un sabırlı ve vefalı arkadaşı olan hanımı için bir çıkış ve çare idi. Allah Teâlâ buna şöyle işaret ediyor: «**Eline bir demet sap al da onunla vur, yemininde durmamazlık etme.**»

kü Allah'a çok tevbe ediyordu. Allah'a çok teveccüh eden her mü'min de bu medhe lâyıktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EYYÜB (A.S.)'DAN DERSLER

Musibetlere karşı sabır — Allah'a sığınma — Tedavi olmak — Hanımına karşı yumuşak davranmak.

MUSİBETLERE KARŞI SABIR

Eyyûb (A.S.) kıssasında belirtilen Eyyûb (A.S.)'un başına gelenler, bunların giderilmesi için Rabbine niyâzı, belâları gidermede Allah'ın ona yardımı, sabrına mukabil ziyade nîmetler bahşetmesi, evet bütün bunlar; sıkıntıya düştüklerinde Eyyûb (A.S.)'u kendilerine örnek almaları için mü'minlere birer derstir. Peygamberler bile musibetlerden kurtulamamışlar, bilâkis en çok sıkıntı çekenler onlar olmuştur. Nitekim Hz. Muhammed (S.A.V.) şöyle buyurmuştur :

— En çok sıkıntıya uğrayanlar peygamberlerdir. Sonra sâlihlerdir. Sonra da derecelerine göre diğer insanlardır. Kişi, dinindeki derecesine göre imtihan edilir. Eğer dininde sağlam sa musibeti de artırılır. ⁽²¹⁾

Buradan da anlaşılmaktadır ki; musibetler sadece günahlar yüzünden değildir. Bu dünyada mutluluk ve bedbahtlık sadece iyi ve kötü hareketlere bağlı değildir. Çünkü dünya karışık yeri değil, bilâkis imtihan yeri ve âhiretin tarlasıdır. Sabrın sonu ise ecre nâil olmak ve kat kat hayra kavuşmaktır Eyyûb (A.S.) ehlini ve servetini kaybetmek ve vücudundaki acılara göğüs germekle imtihan edildi. O da sabredip şükretti.

(21) İbn-i Kesir: El-Bidâye ve'n-Nihâye.

Allah ona acıdı. Sıhhatini ve kaybettiği servet ve ehlini fazlasıyla geri verdi. Kıssanın sonunda şöyle buyurdu: «İbadet edenler için bir hâtıra olmak üzere.» Yani başka kullara; Eyyûb (A.S.) gibi sabredip dünya ve âhirette ecre nâil olduğu gibi onlar da ecre nâil olsunlar diye hatırlatma olsun... Şayet onlar zamanın en faziletlisi olduğu hâlde Eyyûb (A.S.)'un başına gelenleri hatırlarlarsa dünya sıkıntılarına karşı kendilerini sabra hazırlarlar.

Sabır peygamberlerin ahlâkı, müttakîlerin silâhıdır. Hiç bir peygamber, lider ve ıslâhatçı, sabırsız başarıya ermemiştir.

Zikre değer bir nokta da şudur ki; Kur'an sabra ve sabrı övmeye önem vermiştir. Ona üstün bir yer tanımış ve sabırla süslenenleri kâfi derecede medhetmiştir. Takriben yetmiş kerre sabırdan bahsetmiştir. Kur'an'da, başka bir fazilet bu kadar zikredilmemiştir.

Hz. Peygamber (S.A.V.) de sabrı tavsiye etmiş ve şöyle bu yurmuştur: («Sabır imanın yarısıdır.) Yine şöyle söylemiştir: «Kim sabretmeye çalışırsa Allah onu sabırlı kılar. Hiç kimseye sabırdan daha geniş ve daha hayırlı bir ikramda bulunulmamıştır.»

Arapların özlü sözlerinden birisi de şudur: Sabır, zaferin bineğidir.

ALLAH'A SİĞİNMAK

Eyyûb (A.S.)'un kıssasından tedavinin vâcib olduğu anla-za gelen musîbetlerin kalkması için Allah'a iltica, O'na dua ve niyâz, O'na yalvarıp güzel isimleri ve yüce sıfatlarıyla anma konusunda nice dersler vardır.

TEDAVİ OLMAK

Eyyûb (A.S.)'un kıssasından tedavinin vâcib olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Allah ona ayağının altından fıskıran sudan içmesini ve yıkanmasını emretmiştir. Allah Teâlâ, Eyyûb (A.S.)'u tedavi için bu sebebe tevessül etmesini emretmeksin de tedavi edebilirdi.

HANIMA KARŞI YUMUŞAK DAVRANMAK

Ayrıca Eyyûb (A.S.) kıssasından, hanıma karşı iyi davranmanın gereği de anlaşılmaktadır. Eyyûb (A.S.) sıhhatli ve zengin iken hanımına karşı iyi davranıyordu. Hanımı da sıkıntı günlerinde ona iyi davranmıştı. Fakat kendisinden bir hata meydana geldi, Eyyûb (A.S.) da onu cezalandıracağına dair yemin etmişti. Fakat Allah, hanımın hakkını gözeterek böyle yapmamasını emretti ve yeminini halletmesi için ona kolay bir yol gösterdi.

ZÜ'L-KİFL (A.S.)'İN PEYGAMBERLİĞİ

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— İsmail'i, İdris'i, Zü'l-Kifl'i de hatırla. Bunların her biri de sabredenlerdendi. Bunları da rahmetimizin içine aldık. Çünkü sâlihlerdendiler. ⁽²²⁾

— İsmail'i, El-Yesâ'ı ve Zü'l-Kifl'i de hatırla. Bunların hepsi hayırlı kimselerdendi. ⁽²³⁾

İbn-i Kesîr diyor ki; Zü'l-Kifl (A.S.)'in Kur'ân-ı Kerîm'de bu büyük peygamberlerle birlikte zikredilmesi, onun da peygamber olduğuna işarettir. Meşhur olan görüş de budur.

Fakat Kur'ân-ı Kerîm, Zü'l-Kifl (A.S.)'in dâveti, peygamberliği ve gönderildiği kavim hakkında az veya çok herhangi bir bilgi vermemiştir.

Tarihçiler diyor ki; Zü'l-Kifl (A.S.), Eyyûb (A.S.)'un oğludur. Asıl ismi Bîşr (A.S.)'dir. Allah onu Eyyûb (A.S.)'dan sonra peygamber olarak gönderdi ve Zü'l-Kifl (A.S.) olarak isimlendirdi. Çünkü o bazı ibadetler yüklendi ve bunları yerine getirdi.

SEKİZİNCİ KİTAP

MÛSÂ (A.S.)

HÂRUN (A.S.)

- 1 — Hz. Mûsâ (A.S.)'nın Peygamberlikten Önceki Hayatı
- 2 — Mûsâ (A.S.) ve Hârun (A.S.)'un Peygamberliği
- 3 — Mûsâ (A.S.) ve Kavminin Mücadelesi
- 4 — Firavun ve Kavminin Kötü Sonu
- 5 — Arz-ı Mevûd Yolunda
- 6 — Mûsâ (A.S.) Kıssasından Alınacak Ders ve İbretler,
Mûsâ (A.S.) ve Hızır (A.S.) Kıssası

MÛSÂ (A.S.) VE HÂRUN (A.S.)'UN PEYGAMBERLİĞİ

Hız. Mûsâ (A.S.) bir nebî ve aynı zamanda ulü'l-azm peygamberlerdendir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Kitapda Mûsâ'yı da an. Çünkü o, ihlâs sahibi bir resûl, bir peygamberdi. (1)

Mûsâ (A.S.) «Kelîmullah» lâkabıyla anılır. Çünkü Allah onunla vasıtasız olarak konuşmuştur. Allah (C.C.) şöyle buyurdu :

— «Ya Mûsâ! Ben seni risâletimle ve kelâmımla insanlara üstün kıldım. Şimdi sana verdiğim (emir ve yasakları) al da şükredenlerden ol.» (2)

Hârun (A.S.), neseben Mûsâ'nın (A.S.) kardeşidir. Allah onu; Mûsâ (A.S.)'yı Firavun'a ilâhî risâleti tebliğ etmek üzere gönderirken kendisine destek ve yardımcı olmak üzere peygamber olarak gönderdi. Bu, Mûsâ (A.S.)'nın yaptığı dua neticesinde olmuştu :

— Bana kendi ailemden bir de vezir ver. Birâderim Hârun'u. Onunla sırtımı kuvvetlendir (beni destekle). Onu, işimde ortak yap. (3) Allah, Mûsâ (A.S.)'nın duasını kabul etti ve ona Hârun (A.S.)'u verdi. Katından bir rahmet olarak Hârun (A.S.)'a peygamberlik verdi.

— Onu esirgediğimizden dolayı kardeşi Hârun'u da kendisine bir peygamber olarak ihsân ettik. (4)

İSRÂİL OĞULLARINA ZULÜM

Daha önce Yûsuf (A.S.) kıssasında Hız. Yûsuf (A.S.)'un, Mısır'da yerleşmeleri için babasını, çoluk-çocuk ve torunlarını Mısır'a nasıl çağırdığını belirtmiştik. Yûsuf (A.S.) o zaman Mısır kralından onları Câsan bölgesinde yerleştirmesini istedi. Burası Belbis'in kuzeyinde bir yerd. Safâtü'l-Hanne buranın şehirlerindendi. Yûsuf (A.S.)'un bölge olarak burayı istemesi,

(1) Meryem: 51.

(2) A'râf: 144.

(3) Tâhâ: 29-32.

(4) Meryem: 53.

buranın mer'alık bir yer olmasındandı. Zaten onlar da davar çobanlarıydı. Bu hâdise «Çoban krallar» devrindeydi. Sonra devir değişti ve «Çoban krallar»ı kovan on sekizinci ailenin ilk kralı Birinci Ahmiş geldi, sonra İkinci Ramses geldi ve İsrâil oğullarının çoğaldığını, nesillerinin arttığını gördü ve Mısır düşmanlarına yardımcı olacaklarından korktu. Zayıf düşürmek için onları en ağır işlerde çalıştıırdı. Gurup ve fırkalara ayırmak için elinden geleni yaptı. Denildi ki; kâhinler Firavun'a saltanatının yıkılacağını ve İsrâil oğullarından bir çocuğun eline geçeceğini haber verdiler. Firavun da, çoğalmamaları için erkek çocuklarının öldürölmesini emretti. Ağır işlere koşullmaları sebebiyle ihtiyarlar arasında ölüm çoğaldı. Kıpti reisleri Firavun'a çıktılar ve şöyle dediler: İsrâil oğullarının yaşlıları arasında ölüm arttı. Sen ise küçüklerini öldürölyorsun. Sonra işler başımıza kalacak, hizmet için bizden gayrısı kalmayacak! Bunun üzerine Firavun bütün İsrâil oğulları yok olmasın diye çocukların bir sene öldürölüp, bir sene bırakılmalarını emretti.

Hiç bir çocuğun öldürölmediğı senede Hârûn (A.S.) doğdu ve kendi hâline bırakıldı ve ebeveyninin kucağında yetiştirildi. Hz. Mûsâ (A.S.)'nın doğumu ise çocukların boğazlandığı sene-ye rastgeldi. Annesi onu doğuruncâ gözlerden sakladı, doğum haberi Firavun'a ulaşmadı.

Allah Teâlâ Firavun'un, İsrâil oğullarına karşı zulmü ve çocuklarını öldürölüşüne şöyle işaret etmektedir :

— Sana Mûsâ ile Firavun'un haberlerinden bir kısmını, iman edecek bir zümrenin faydalanması için gerçek olarak okuyacağız.

Hakikat Firavun o yerde (Mısır'da) baş kaldırmış, halkını fırkalara bölüp kendisine bağlamıştı. Onlardan bir zümreyi ez-mek istiyor, bunların oğullarını boğazlatıyor, kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, fesatçılardandı. Biz ise istiyorduk ki; o yerde ezilmekte olanlara lütfedelim, onları hayırda önderler yapalım ve kendilerini (Firavun mülkünün) mirasçılarını yapalım. (5)

(5) Kasas: 3-5.

HZ. MÛSÂ'NIN PEYGAMBERLİKTE ÖNCEKİ HAYATI

HZ. MÛSÂ'nın, Firavun'un sarayında yetişmesi — MÛsâ, İsrâîl oğullarından birine yardım ediyor — Yaptığı işin duyulması ve MÛsâ'nın kaçı — MÛsâ, Medyen'de — MÛsâ'nın evlenmesi.

HZ. MÛSÂ (A.S.)'NİN, FİRAVUN'UN SARAYINDA YETİŞMESİ

MÛsâ (A.S.) doğduktan sonra birkaç ay annesinin himayesinde kaldı. Annesi, durumun meydana çıkmasından endişe edince Allah ona, MÛsâ (A.S.)'yı koyacağı bir sandık hazırlayıp zift ile sıvamasını, sonra da Nil nehrine atmasını ilham etti ve korkusunu yatıştırdı. MÛsâ (A.S.)'nın, kendisine döneceğini ve onu peygamber yapacağını müjdeledi.

Firavun ailesinden birkaç sandığı sudan çıkardılar, açtıklarında Firavun'un hanımının gözü MÛsâ (A.S.)'ya ilişti ve Allah kalbine MÛsâ (A.S.)'nın sevgisini koydu. (6) Benî İsrâîl'in bütün erkek çocuklarını öldürdüğü gibi MÛsâ (A.S.)'yı da öldüreceğini bildiği için kocası Firavun'a şöyle dedi: Bu çocuk senin ve benim için sevinç kaynağı olacak. Onu öldürme. Olur ki ondan fayda görürüz. Çocuktan kesildikten sonra onu evlât

(6) Musa kelimesinin yapısı konusunda denildi ki; Musa: *Mu* ve *Şa* kelimelerinden meydana gelmiştir. *Mu*, eski Mısır dilinde su, *Şa* ise ağaç demektir. Böyle isimlendirilmesi, annesi onu suya atınca su ile ağaç arasında bulunmuş olmasındandır. Ayrıca Mısır dilinde çocuk demek olan *Mus*'dan alındığı da söylenmektedir.

ediniriz. Firavun, onun isteğine uydu ve Mûsâ (A.S.)'yı sağ bıraktı. Böylece Mûsâ (A.S.) mutlak bir ölümden kurtuldu. Firavun, veziri Hâman ve ordusu, kaderin kendileri için gizlediği şeyi yani sudan çıkardıkları kimsenin kendileri için düşman ve elem kaynağı olacağını, küfür ve azgınlıkları sebebiyle helâklerine sebep teşkil edeceğini bilmiyorlardı.

İşte Hz. Mûsâ (A.S.)'nın vaziyeti buydu. Annesinin durumuna gelince o; Mûsâ (A.S.)'yı nehre atarken kız kardeşini de Mûsâ (A.S.)'nın ardından takibe göndermişti. Kız kardeşi, Mûsâ (A.S.)'nın birdenbire görülüp Firavun'un sarayına sokulduğunu annesine haber verdi. Bunun üzerine nerede ise korkudan annesinin aklı başından gidecekti. Sadece Mûsâ (A.S.)'yı sayıklıyordu. Gönlünde başka hiçbir şey yoktu. Üzüntüsü yüzünden sırrını nerede ise açığa çıkaracak, vaziyetini belli edecekti. Bereket ki Allah, kalbine kuvvet verdi ve onu, Mûsâ (A.S.)'yı kendisine döndüreceğine dair olan va'dine kesin şekilde inananlardan kıldı.

Mûsâ (A.S.)'ya çeşitli süt anaları getirdiler. Fakat hepsini bıraktı. Kız kardeşi öne atıldı ve Mûsâ (A.S.)'yı emzirecek bir süt annesi çağırabileceğini söyledi, kabul ettiler ve süt annesi araştırmak üzere gönderdiler. O hemen Mûsâ (A.S.)'nın annesini getirdi. Çocuk hemen ona alıştı. Diğer süt analarına değil de hemen onun göğsüne yanaşıp emdi. Böylece Mûsâ (A.S.)'nın annesi, çocuğunu kendisine döndürdükten sonra Allah'ın va'dinin gerçek olduğunu daha iyi anladı.

Şimdi şu âyetleri okuyunuz :

— Mûsâ'nın anasına şöyle ilham ettik: «Onu emzir. Öldürülmesinden korktuğu zaman denize (Nil'e) bırak. Boğulacağından korkma, ayrılığından kederlenme. Çünkü biz muhakkak onu yine sana döndüreceğiz. Hem onu peygamberlerden biri yapacağız.» (7) Bunun üzerine Firavun'un adamları onu bulup aldılar. Çünkü ileride kendilerine bir düşman ve üzü-

(7) Asmaî rivâyet eder ki: Bir gün cariyesini konuşurken ıstıttı ve Allah canını alsın. Nasıl da fasih konuşuyorsun deyince cariye: Fesahat kaldı mı ki? Allah bir tek âyetle iki emir, iki nehy ve iki müjde haberini bir araya getirdi.

tü olacaktı. Doğrusu Firavun, Hâman ve askerleri hep günah kârdılar.

Firavun'un karısı dedi ki: «Benim için de, senin için de göz bebeği! Onu öldürmeyin, olur ki bize faydası dokunur. Yahut onu evlât ediniriz.» Halbuki onlar işin farkında değildi.

Mûsâ'nın anasının kalbi evlât kaygısından gayri her şeyden bomboş olarak sabahladı. Eğer va'dimizi tasdik edenlerden olması için kalbine sabır vermeseydik az kalsın onu açığa vuracaktı (çocuk benimdir diyecekti). Mûsâ'nın annesi, Mûsâ'nın kız kardeşine dedi ki: «Haydi onun izini takib et.» O da uzaktan gözetledi, berikiler farkında değildi. Biz daha evvel ona bütün süt anaların sütünü haram etmiştik. Bunun üzerine Mûsâ'nın hemşiresi şöyle dedi: «Sizin için onun bakımını yapacak bir aile göstereyim mi?»

İşte böylece onu annesine geri verdik ki; gözü aydın olsun. Kederlenmesin ve Allah'ın va'dinin hak olduğunu bilsin. Fakat onların çoğu bunu bilmezler. (8)

Emzirme müddeti tamam olunca Mûsâ (A.S.)'nın annesinin, onu Firavun'un emrine getireceği tabii idi. Firavun'un sarayı onun terbiyesini üstlendi. Mûsâ (A.S.) gençlik çağına gelince Allah ona ilim ve hikmet verdi. İşte Allah iyileri böylece mükâfatlandırır.

— Mûsâ tam kemâl çağına erip de dengini alınca ona peygamberlik ve ilim verdik. İyileri işte böyle mükâfatlandırırız. (9)

MÛSÂ (A.S.), İSRÂİL OĞULLARINDAN BİRİNE YARDIM EDİYOR

Mûsâ (A.S.), Firavun'un sarayında delikanlı oldu. Güçlü kuvvetli idi. Firavun ailesine sonradan katıldığını biliyor ve mazlum İsrâil oğullarından birisi olduğunu hâtırdan çıkarmıyordu. İsrâil oğullarına yardımcı oluyor ve onları Firavun'un kavmine karşı müdafaa ediyordu.

Mûsâ (A.S.) bir gün Firavun'un sarayını terketti. Kimse bilmeden aniden şehre girdi. Kavga eden iki adam gördü. Biri, kavmi olan İsrâil oğullarından, diğeri ise Firavun'un kav mindendi. Benî İsrâil'den olan Mûsâ (A.S.)'dan yardım istedi Mûsâ (A.S.) da yardım etti ve hasmına bir yumruk vurdu ki, adamın işini bitirdi. Mûsâ (A.S.) bu yaptığından pişman oldu ve bunu şeytanın işlerinden bir iş olarak gördü. Yaptığı işten dolayı Rabbinden af dileyip yalvardı. Zâlimlere bir daha yardımcı olmayacağını söyledi. Allah da tevbesini kabul edip onu bağışladı.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Mûsâ, halkının gaflet üzere bulunduğu bir sırada şehre girdi de orada birbirleriyle döğüşen iki adam buldu. Biri kendi taraftarlarından, o birisi de düşmanlarındandı. Taraf talarından olan adam, düşmanına karşı Mûsâ'dan yardım istedi. Bunun üzerine Mûsâ ona bir yumruk atıp öldürdü ⁽¹⁰⁾ ve: «Bu, şeytanın işindendir. O, gerçekten şaşırtıcı, apaçık bir düşmandır,» dedi. Pişman olarak: «Ey Rabbim! Doğrusu ben cidden kendime yazık ettim, artık günahımı bağışla,» dedi. Bunun üzerine Allah da onu bağışladı. Çünkü O, gafûrdur, Rahîmdir. Yine Mûsâ dedi: «Rabbim! Bana olan ihsânın (bağışlaman) hakkı için artık suçlulara asla yardımcı olmayacağım.» ⁽¹¹⁾

YAPTIĞI İŞİN DUYULMASI VE MÛSÂ (AS.)'NİN KAÇIŞI

Devrisi gün Mûsâ (A.S.), yaptığı işin duyulmasından endişe eder vaziyette şehre çıktı. Dün kendisine yardım ettiği Benî İsrâilliyi bugün de başka bir Firavun taraftarıyla kavga ederken buldu. Aynı şekilde hasmına karşı kendisinden yar

(10) İslâmiyet, peygamberlerin suçsuz olduğunu söylediği halde Mûsâ, adam öldürerek suç işlemiştir diyerek bazı müsteşrikler bu hâdise üzerine ortalığa şüpheler yaymışlardır. Bu iddiayı şöylece reddediyoruz: Kur'an'ın açıkladığına göre Mûsâ adama, düşmanlığını önlemek için vurmuştur. Lügatte vekz; elin tamamıyla vurmaktır. Mûsâ ona, öldürmek kastıyla vurmadı. Ayrıca Mûsâ düşmanına vurduğu zaman ne bir nebi, ne de bir resûldü.

(11) Kasas: 15-17.

dım diledi. Mûsâ (A.S.) ve onun huysuzluğuna ve düşmanlık meyline öfkeleni ve bundan ötürü onu azarladı. Sonra da kav gayı yatıştırmak için aralarına girdi. Benî İsrâilli korktu. Mûsâ (A.S.)'nın, kendisini öldürmeye kastettiğini zannederek ona şöyle hitap etti: «Dün birini öldürdüğün gibi bugün de beni mi öldürmek istiyorsun?» Firavun'un kavminden olan adam bu sarıh ifadeyi duyar duymaz kavmine gidip Mûsâ (A.S.)'nın durumunu onlara haber verdi. Zaten kavmi, dün öldürülen adam konusunda şaşkınlık içinde bulunuyor, katilin kim olduğunu bilmiyordu. Bunun üzerine Firavun'un adamları toplandı ve linç etmek için Mûsâ (A.S.)'yı aramaya koyuldular. Mûsâ (A.S.)'yı seven birisi de vaziyeti işitti ve şehrin öte ucundan koşarak geldi ve kavminin kendisine ne yapmak istediğini haber verdi ve başının çaresine bakmasını, kendisine dokunmamaları için Mısır'ı terketmesini tavsiye etti. Mûsâ (A.S.) bu adamın tavsiyesine uydu ve kendisini zâlimlerden kurtarması için Allah'a dua ederek gizlice Mısır'dan kaçtı.

Şu âyetleri takib ediniz :

— Böylece şehirde korkarak ve neticeyi bekleyerek sabahladı. Bir de ne görsün: Dün kendisinden imdat isteyen adam yine (başka bir kıptiye karşı) kendisinden yardım istiyor! Mûsâ ona şöyle dedi: «Sen hakikaten besbelli bir azgınsın.»

Derken Mûsâ, ikisinin de düşmanı olan (kıptiyi) yakalamak istedi. (Bunu kendisine yönelik zanneden Benî İsrâilli) dedi ki: «Ey Mûsâ! Dün bir adamı öldürdüğün gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? Arabulucu olmak istemiyorsun da bu yerde ille yaman bir zorba mı olmak istiyorsun?»

Şehrin öte başından koşarak bir adam geldi. Dedi ki: «Ey Mûsâ! Şehrin ileri gelenleri seni öldürmek için hakkında müzakere yapıyorlar. Hemen çık git. Muhakkak ki ben senin iyiliğini isteyenlerdenim.»

Mûsâ korkarak ve sağı solu gözetleyerek hemen şehirden

çıktı. Şöyle dedi: «Ey Rabbim! Beni bu zâlimler kavminden kurtar.» (12)

MÛSÂ (A.S.) MEDYEN'DE

Uzun sıkıntılardan sonra Mûsâ (A.S.) Mısır'dan Medyen'e geldi. Susuzluğunu gidermek için Medyen suyuna yönelince orada birikmiş ve su başında itişip kakışan bir kalabalık gördü, Herkes suya ulaşmak için güç ve kuvvetine güveniyordu. Mûsâ (A.S.) suyun yakınında, suya yaklaşmasınlar diye koyunlarına yaprak silken iki kız görünce, gördüğü bu manzara karşısında kızların hâline şaşıtı, yaklaştı ve vaziyetlerini sordu. Şöyle cevap verdiler: Koyunlarımızı sulamak için geldik. Fakat izdiham sebebiyle, çobanlar ayrılınca dek sulamamız mümkün değil. Bu cevap: Kadın-erkeğin birbirine karışacağı böyle kalabalık yerlerde kadını geri durmaya sevkeden zaaf ve hayâya delâlet etmektedir. Kızlar geri duruşlarının sebebi-i izah ederken şunu da ilâve ettiler: «Babamız bir ihtiyardır.» Sanki onlar bu sözleriyle Mûsâ (A.S.)'nın gönlünde merhamet ve acıma hissi uyandırmak istiyorlardı.

Mûsâ (A.S.)'nın hamîyyet hissi coştı ve koyunlarını sulayıverdi. Kimse de ona mâni olamadı. Çünkü kuyunun başındakiler onda, kendisine karşı durulamayacak bir güç ve kuvvet gördüler. Bundan sonra Rabbine şöylece şükrederek yorgun vaziyetteistirâhat etmek için gölgeye gitti: Rabbim! Hakikat ben, bana indirdiğin hayırdan dolayı muhtacım. (13)

Bir zaman sonra iki kızdan birisi utana utana Mûsâ (A.S.)'ya geldi ve ona: Koyunlarını sulayıvermesinin ücretini vermek için babalarının kendisini çağırdığını söyledi. Mûsâ (A.S.)'nın derhal bu dâvete icâbet etmesinden başka bir şey beklenebilir mi? Zaten garip ve fakirdi. Öyle ise hemen kızla beraber yola çık ve ihtiyara ulaş! Mûsâ (A.S.) da öyle yaptı. Ona işin içyü-

(12) Kasas: 18-21.

(13) Yani din yüzünden fakir düştüm. Zira Mûsâ (A.S.) sarayda refah içindeydi. Bunu, şikâyet sadedinde değil, şükür ifadesi olarak söylüyor. Bu ifade «Yiycek olarak bana ne indirirsen ona muhtacım, açım» diye de mâ-nâlandırılmıştır.

zünü döktü. Bu ihtiyar onda üstün bir dirâyet gördü ve zâlimlerden kurtulacağı konusunda ona kalp huzuru verdi.

Şu âyetleri okuyunuz :

— Medyen ⁽¹⁴⁾ suyuna varınca kuyunun başında bir küme insan buldu ki hayvanlarını suluyorlardı. Onların aşağısında da (suya hücum eden hayvanları) engelleyen iki kadın gördü. Dedi ki: «Bu hâliniz nedir?» Onlar da: «Çobanlar davarlarını sulamadıkça biz sulamayız. Babamız da çok yaşlı bir ihtiyardır,» dediler. Bunun üzerine Mûsâ onların davarlarını suladı, sonra gölgeye çekilip şöyle dedi: «Yâ Rab! Doğrusu ben, bana indirdiğin hayırdan dolayı muhtacım.» Derken o iki kadından biri utançla yürüyerek Mûsâ'ya geldi. ⁽¹⁵⁾ Dedi ki: «Bize su çekivermenin ücretini sana ödemek için babam seni çağırıyor.» Bunun üzerine Mûsâ ona gidip kendisine, başından geçenleri anlatınca o: «Korkma, zâlimler topluluğundan kurtuldun,» dedi. ⁽¹⁶⁾

HZ. MÛSÂ (A.S.)'NİN EVLENMESİ

HZ. MÛSÂ, endamlı bir delikanlıydı, bu bakımdan ihtiyarın ve kızların gönlünde hayranlık duygusu uyandırmıştı. İki kızından birisi: «Davarlarımızı gütmek üzere onu ücretle tut ki bu işin sıkıntısından bizi kurtarsın. O, güçlü ve güvenilir bir kimsedir.» Sanki ihtiyar, kızın maksadını anladı ve kızlarının arzularını derhal yerine getirdi. Mûsâ (A.S.)'dan, kendisine hizmet etmesini, kızlardan birisini kendisine nikâhlamak karşılığında sekiz sene koyun gütmesini istedi. Eğer daha fazla güderse bunun da makbul bir hareket olacağını söyledi. Mûsâ (A.S.) da bu belirtilen iki zamandan birisi kadar hizmette muhayyer olmak üzere ihtiyarın isteğini kabul etti ve böylece aralarında anlaşma oldu.

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurdu :

(14) Medyen; Akabe körfezinin kuzey ucuna düşen bir yerdir.

(15) Bu ifade ne tath ve kulağa ne kadar da hoş geliyor. Bu, kızlardaki güzelliklerin en hayırlısı olan utanmaya işaret etmektedir. Kur'an, bu hayâ ile süslenen bütün kızları yüceltip medhetmek için bunu zikretmiştir.

(16) Kasas: 22-23.

— O iki kızdan biri şöyle dedi: «Onu ücretle çoban tut Çünkü tuttuğun ücretlilerin en hayırlısı o güvenilir, güçlü adamdır.»

(O zât, Mûsâ'ya) dedi ki: «Bu iki kızımdan birini —bana sekiz yıl ücretle çalışmak üzere— sana nikâhlamak istiyorum. Eğer (hizmetini) on yıla tamamlarsan o da kendinden. Bununla beraber seni zorlamak istemiyorum. İnşallah beni dürüst kimselerden bulacaksın.» Mûsâ da: «O, seninle benim aramdadır. Bu iki müddetten hangisini ödersen, demek ki bana karşı düşmanlık yok. Allah da sözümüze şahittir,» dedi. ⁽¹⁷⁾

(17) Kasas: 26-28.

İKİNCİ BÖLÜM

MÛSÂ VE HÂRUN'UN PEYGAMBERLİĞİ

Hız. Mûsâ'nın peygamber oluşu — Firavun'a gitmesi için Mûsâ'ya ilâhî emir — Mûsâ ve Hârun, Rablerinin emrini tebliğ ediyorlar — Allah'ın Rabliği konusunda Mûsâ ile Firavun'un tartışması — Firavun, göğre çıkmak için kule yapılmasını emrediyor.

Hız. MÛSÂ (A.S.)'NİN PEYGAMBER OLUŞU

Hız. Mûsâ (A.S.); kararlaştırdıkları seneleri ihtiyarın (Şu-ayb A.S.'ın) hizmetinde geçirdi. Sonra ailesiyle birlikte Tûru Sina'ya varmak üzere güney istikametine hareket etti. Allah (C.C.) mübarek bir gecede Mûsâ (A.S.)'yı ikrama, peygamberliğe ve ilâhî hitaba mazhar kılmak istedi. Mûsâ (A.S.) yolu şaşırmış, ne tarafa gideceğini bilmez vaziyette akşama girmişti. Bu vaziyette iken uzakta bir ateş gördü, hemen ailesine: Yerinizde durun. Şu uzakta gördüğüm bir ateştir. Aydınlanmanız için size bir kor, yahut da ısınmanız için biraz ateş getireceğim, yahut da ateşin yanında bulunanlardan yolu tarif etmelerini isteyeceğim. Mûsâ (A.S.) ateşin yanına yaklaştığında ilâhî bir nidâ işitti ki; şöyle diyordu: Şüphesiz ben senin Rabbinim. Tevâzu ve edep için ayakkabılarını çıkar, muhakkak sen Tuva vâdisindesin, yani mukaddes ve temiz bir vâdide. İşte Mûsâ (A.S.) burada Rabbinden, rûhunun sükûnet bulduğu, gönlünün ısındığı ilâhî kelâmı işitti. Hitap şuydu: Ey Mûsâ! Ben seni peygamberliğe seçtim. Sana vahyedilene kulak ver. Ben, kendisinden başka ilâh olmayan yegâne Allah'ım. Kullu-

ğu sadece benim için yap. Bil ki, kıyâmet günü gelecektir. O gün her nefsin, yaptığından hesaba çekileceğinde şüphe yoktur. O günün vukuunu inkâr edenler seni, kıyâmeti hâtırlamaktan ve o gün için hayırlı amel işlemekten alıkoymasın, aksi hâlde kendinin helâkine sebep olursun.

Sonra Allah ona bazı mucizelerini gösterdi. İşte asası ki; onu yere atıyor, hakikî bir yılanı dönüşüyor, hareket ediyor. kıvrılıyor ve bakanların gönlüne korku salıyordu. İşte eli ki; onu cebine sokuyor, sonra çıkarıyor, bembeyaz, parlak ve çok güzel bir şekilde gözüküyor. Sonra Rabbi ona; kendisine ilâhî emri tebliğ etmek üzere bu iki mucizeyi Firavun'a götür. Çünkü o zorbalık ve azgınlıkta iyice ölçüyü aştı.

Firavun'la karşılaşmak cesaret ve güven işi olduğundan Mûsâ (A.S.) Rabbinden, karşılaşacağı zorluklara tahammül edebilmesi için göğsüne genişlik vermesini ve bu işi kolaylaştırmasını, ifade ve takdimde kendisine yardım etmesini, bu zor görevinde kardeşi Hârûn'u yardımcı tayin etmesini, ibadette kendisine destek olmasını talep etti. Allah da duasını kabul ederek her istediğini verdi.

Okuyucuya, Mûsâ (A.S.)'nın peygamber oluşunu belirten ve kendilerine, taşıdıkları fevkalâde bir ifade ve parlak bir üslûpla Cenâb-ı Hakk'ın azameti hissedilen şu âyetleri arz ediyoruz :

— Ey Resûlüm! Mûsâ'nın haberi geldi mi sana? Hani bir ateş görmüştü de ailesine: «Yerinizde durun. Ben bir ateş gördüm, belki de size bir kor getiririm, yahut ateşin yanında bir yol gösterici bulurum,» demişti. Ateşe vardığı zaman kendisine şöyle nidâ edildi: «Ey Mûsâ! Şüphesiz ben senin Rabbinim. Hemen ayakkabılarını çıkar, çünkü sen mukaddes bir vâdi olan Tuvâ'dasın. Ben seni peygamberliğe seçtim. Şimdi vahyoluncak şeyleri dinle. Şüphe yok ki; Allah benim, ben. Benden başka hiç bir tanrı yoktur. Öyleyse bana ibadet et, beni hatırlamak için namaz kıl. Çünkü kıyâmet mutlaka gelecektir. Onun vaktini gizliyorum ki, herkes yaptığı işin karşılığını görsün. O halde sakın kıyâmete inanmayıp da arzusu peşine takılan

kimseler, seni O'na iman etmekten alıkoymasın. Aksi halde helâk olursun.»

«Şu sağ elindeki ne ey Mûsâ? Mûsâ şöyle dedi: «O benim asamdır. Ona dayanırım. Onunla davarlarımı yaprak silkerim. Onda bana mahsus başka hacetler de vardır.» Allah şöyle buyurdu: «Onu yere bırak.» Mûsâ da bıraktı. Bir de ne görsün! O, bir yılan olmuş koşuyor.

Allah (C.C.) buyurdu ki: «Tut onu, korkma. Biz onu yine evvelki şekline çevireceğiz. Bir de elini koynuna sok da, diğer bir mucize olmak üzere ayıpsız ve bembeyaz olarak çıkıversin. Böylece sana en büyük mucizelerden bir kısmını göstermiş olalım. Firavun'a git, hakikaten o çok azdı.»

Mûsâ dedi ki: «Ey Rabbim! Göğsüme genişlik ver, işimi kolaylaştır. Dilimden de düğümü çöz ki, sözümü iyi anlansınlar. Bana kendi ailemden bir de vezir ver. Yani kardeşim Hârûn'u. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu, işimde ortak kıl. Tâ ki seni çok tesbîh edip, çok analım. Şüphe yok ki; sen bizi hakkıyla görensın.» Allah şöyle buyurdu: «Ey Mûsâ! Dilediğin sana verildi.» (18)

FİRAVUN'A GİTMESİ İÇİN MÛSÂ (A.S.)'YA İLÂHÎ EMİR

Allah Teâlâ, Mûsâ (A.S.)'yı risâletine hazırladı ve istediklerini verdi. Onunla birlikte kardeşi Hârûn (A.S.)'u da peygamber olarak gönderdi. Kardeşiyle birlikte mucizelerle desteklenmiş olarak Firavun'a gitmelerini emretti. Kendilerini, Allah'ı zikir ve emirlerini tebliğ hususunda gevşeklik ve noksanlık yapmaktan sakındırdı. Haddi aşmış olan Firavun'a bizzat gitmelerini emretti. Ayrıca yumuşak söylemelerini tavsiye etti. Olur ki bu şekilde zorbalığı hafiflemiş, güzel sözle kalbine girmiş olurlar da o da Allah'dan korkmuş olur.

Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.) dediler ki: Biz Firavun'un zorbalık ve hainliğinden korkarız. Bu tebliği ona ulaştırdığımızda olur ki bizi şiddetle ve derhal cezalandırmaya gider.

Allah Teâlâ onlara: «Aklınıza gelenlerin, başınıza gelmesinden korkmayın. Çünkü ben sizinle beraberim, her şeyi işliyor ve görüyorum. Onun zulmünden sizi koruyacağım,» buyurdu ve sonra Firavun'a şöyle demelerini emretti: Biz, senin de kullarından bir kulu olduğun Allah tarafından gönderilmiş iki peygamberiz. İddia ettiğin gibi sen bir tanrı değilsin. İsrâil oğullarını esir edip, hürriyetlerini ellerinden alman senin hakkın değildir. Bizimle gitmek hususunda serbest olmaları için kendilerini bırak, onları en ağır işlerde çalıştırmak suretiyle işkence etmeye hakkın yoktur. Bu hususları sana tebliğ etmekle görevli olduğumuza dair yanımızda deliller, mucizeler var. Selâm ve mutluluk hakka tâbi olan ve Allah'a inananlara olsun.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Sen, kardeşinle birlikte mucizelerimle git. İkiniz de beni anmakta gevşeklik göstermeyin. Firavun'a gidin. Çünkü o, hakikaten azdı. Varınca da ona yumuşak söyleyin. Olur ki nasihat dinler, yahut korkar.

Mûsâ ve Hârûn dediler ki: «Ey Rabbimiz! Firavun'un bize saldırmasından, yahut aşırı gitmesinden korkuyoruz. Allah (C.C.) da şöyle buyurdu: «Korkmayın! Zira ben sizinle beraberim. Görürüm, iştirim, hemen gidin de ona şöyle deyin: Biz Rabbinin iki elçisiyiz. Artık İsrâil oğullarını bizimle gönder. Onlara işkence etme. Biz sana Rabbinden bir mucize ile geldik. Selâm hidâyete tâbi olanlardır.» (19)

MÛSÂ (A.S.) VE HÂRÛN (A.S.), RABLERİNİN EMİRLERİNİ TEBLİĞ EDİYORLAR

Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.), Rablerinin emrine uyup Firavun'a gittiler ve ilâhî mesajı ona sundular. Mûsâ (A.S.) ona söylediği şeyler konusunda Allah'a yalan isnad etmiyordu. Kendisinin gerçekten peygamber olduğunu isbat eden mucizeler gösterdi ve İsrâil oğullarının kendisiyle birlikte Filistin'e gitmesine izin vermesini istedi. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

(19) Tâhâ: 42-47.

— Mûsâ dedi ki: «Ey Firavun! Ben âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gönderilen bir peygamberim. Bana gereken Allah'a karşı ancak doğruyu söylememdir. Gerçekten ben size Rabbinizden bir mûcize getirdim. Artık İsrâil oğullarını benimle birlikte gönder.» ⁽²⁰⁾

Firavun, eskiden himaye etmiş olduğu Mûsâ (A.S.)'nın sözlerini garip karşıladı ve Mûsâ (A.S.)'yı evinde büyüttüğünü, kendisine karşı vefalı olması ve kızdıracak şeylerden uzak bulunması gerektiğini belirterek yaptığı eski iyilikleri başına kakmaya başladı. Ayrıca kendi adamlarından birini öldürdüğünü, adam öldüren bir kimsenin, Rabbinin rahmetinden uzaklaşacağını ve peygamberliğe lâyık olmayacağını hatırlattı.

Mûsâ (A.S.) da: Firavun'un adamını öldürmeye kastetmediğini, sadece bir yumruk vurduğunu, bu darbenin de onu öldüreceğini bilmediğini söyleyerek bu mes'eleyi reddetti ve şunu ilâve etti: Kasten yapmadığım bu cinayetten dolayı beni cezalandıracağından korktum ve sizden kaçmak için Mısır'dan çıktım. Sonra Rabbim bana hikmet verdi ve beni peygamber olarak seçti.

İyiliği başına kakmasına karşı cevap vermeyi de unutmadı ve şöyle dedi: Hangi nîmeti başıma kakıyorsun? Bütün İsrâil oğullarını köleleştirmişken küçüklüğümde beni yetiştirmiş olmanı mı nîmet sanıyorsun? Bana nîmet vermiş olsan bile kavmim senden nice zillet ve hakaret gördü. Ben onların ıstıraplarıyla yanıyor, hâllerine acıyordum. Allah (C.C.) bu hâli şöyle belirtiyor :

— Firavun şöyle dedi: «Seni çocukken yanımızda büyütmedik mi? Ömründen bir hayli seneler aramızda kamladın mı? O yaptığın işi de (kıptiyi öldürmeyi) sen işledin. Sen nankörlerdensin.» Mûsâ şöyle cevap verdi: «Ben bunu o vakit bilerek yaptım. Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Nihayet Rabbim bana bir hikmet verdi ve beni peygamberlerden yaptı. Başıma kaktığım o nîmete gelince, gerçekte İsrâil oğullarını kendine kul köle edindiğin içindi.» ⁽²¹⁾

(20) A'râf: 104-105.

(21) Şûâra: 18-22.

ALLAH'IN RABLİĞİ KONUSUNDA MÛSÂ (A.S.) İLE FİRAVUN'UN TARTIŞMASI

Firavun, Mûsâ (A.S.)'nın peygamberliğini tuhaf buldu (Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?) diyerek Allah'ın rabliği konusunda tartışmaya başladı. Bunun üzerine Mûsâ (A.S.), Firavun ve adamlarına dedi ki: Allah, yerin-göğün ve ikisi arasındaki her şeyin Rabbidir. Eğer yerde ve gökteki ilâhî kudretin sırrını anlayabilerseniz.

Firavun, etrafındaki taraftarlarına yönelip tuhaflik arzeden bir edâ ile şöyle dedi: (İşitmiyor musunuz ne diyor?)

Mûsâ (A.S.) da sözüne şöyle devam etti: (O, sizin de Rabbiniz, geçmiş babalarınızın da Rabbidir.) Yani Firavun yokken de Rab o idi.

Firavun buna şöyle cevap verdi: Mûsâ (A.S.) bir delidir Çünkü o, meçhul şeylerden bahsediyor.

— Firavun dedi ki : «Âlemlerin Rabbi dediğin nedir?» Mûsâ: «Göklerin, yerin ve bunların arasındakilerin Rabbidir. Eğer yakinen bilen kimselerseniz?» dedi. Firavun etrafındakilere dedi ki: «İşitmiyor musunuz (ne diyor?)» Mûsâ devamla: «O, sizin de Rabbiniz, evvelki atalarınızın da Rabbidir,» dedi. Firavun: «Herhalde size gönderilen bu peygamberiniz mutlaka delidir,» dedi. Mûsâ yine devamla dedi ki: «O, doğu ile batının ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir. Eğer akıl ederseniz (anlarsanız).» (22)

Mûsâ (A.S.) ve Hârun (A.S.), Firavun'un kendilerine tâbi olmadığını görünce onu şöyle ikaz ettiler: Allah Teâlâ haber verdi ki: Çağrılarını reddedene mutlaka azab çarpacaktır. O zaman Firavun, Rablerinin mahiyeti hakkında onlara soru sordu. Onlar da: Her şeyi yaratanın Allah olduğunu, bazı yaratıklara hayat verip bazı özel kabiliyet ve yollarla bu hayatı korumaya muvaffak kıldığını söyleyerek ona Allah'ı tanıttılar

Sonra Firavun, Mûsâ (A.S.)'yı ya geliş gayesinden uzaklaştırmak ya da bazı gizli hususlara vâkıf olmak kastıyla sözü değiştirdi ve Mûsâ (A.S.)'ya şöyle sordu: Geçmiş nesiller ve eski milletler ne vaziyettedir? Mûsâ (A.S.) bunu, bu bilgiyi sadece kendisine tahsis eden Allah'ın ilmine havale etti. Bu bilginin Levh-i Mahfûz'da Allah katında olduğunu, Allah'ın hükümde yanılmayacağını, hiç bir zaman ve mekânda kullarından hiç birini unutmuyacağını söyledi. Daha sonra Mûsâ (A.S.), Allah'ın varlığına delâlet eden ve akıllı olan herkesin kavrayabileceği ilâhî kudrete ait bazı delilleri saydı.

— Gerçekten bize vahyolundu ki: Şüphesiz azab, peygamberleri yalanlayanların ve Hak'dan yüz çevirenlerin üzerinedir. Firavun şöyle dedi: «O hâlde sizin Rabbiniz kimdir ey Mûsâ!» Mûsâ da: «Bizim Rabbimiz her şeye hilkatini veren, sonra da yolunu gösterendir,» dedi. Firavun: «Öyle ise geçmiş asırlar halkının hâli nedir?» Mûsâ: «Onların ilmi, Rabbinin katındaki bir kitapta (Levh-i Mahfûz'da) dır. Benim Rabbim hata da etmez, unutmaz da. O ki, yeryüzünü size bir döşek yaptı. Orada sizin için yollar açtı. Gökten bir yağmur indirdi.» İşte biz bu yağmur sebebiyle türlü bitkilerden çiftler çıkardık. Hem siz yeyin, hem de hayvanlarınızı otlatın. Şüphe yok ki; bunda akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. ⁽²³⁾

FİRAVUN, GÖĞE ÇIKMAK İÇİN KULE YAPILMASINI EMREDİYOR

Hız. Mûsâ (A.S.), Firavun'u kavminin ileri gelenlerinin yanında iken îmana dâvete devam etti. Bu vaziyet Firavun'un heybetini düşürüp, nüfûzunu sarsınca veziri olan Hâman'a, Mûsâ (A.S.)'nın ilâhını görebilecek şekilde yüksek bir kule yapmasını emretti. Firavun'un, yüksek bir binâ ile göğe yükselebileceğini umacak derecede aptalın biri olacağını zannetmiyoruz. O bununla, kendisine inanan halkın oyalanmasını, böy-

lece de otoritesi hakkında şüpheye düşmemelerini arzu ediyordu.

Müfessirlerin söylediğine göre Hâman ona gücünün yettiği nisbette bir kule yaptırdı. Sonra Firavun kuleye çıktı ve okunu göğe fırlattı. Ok kana boyanmış olarak geri döndü. Çünkü kavmine göstermeden oku önce kana bulayıp da atmıştı. Etrafındakilere şöyle dedi: «İşte Mûsâ (A.S.)'nın ilâhını öldürdüm.»

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

— Firavun şöyle dedi: «Ey Hâman! Benim için yüksek bir kule yap. Olur ki ben o yollara, göklerin yollarına ulaşırım da Mûsâ'nın tanrısını görürüm. Muhakkak ben onu bir yalançı sanıyorum.»

İşte bu suretle Firavun'a, kötü ameli süslü gösterildi de doğru yoldan saptırıldı. Firavun'un hilesi ancak boşa çıkmaya mahkûmdur. ⁽²⁴⁾

(24) Mü'min: 36.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÛSÂ (A.S.) VE KAVMİNİN MÛCADELESİ

Hız. Mûsâ'nın mû'cizeleri ve sihirbazların îmana gelişi — Mûsâ ve taraftarlarının direnişi — Firavun ailesinden bir mû'min, kavmini ikaz ediyor — Firavun'un bôbürlenmesi.

Hız. MÛSÂ (A.S.)'NİN MÛCİZELERİ VE SİHİRBAZLARIN ÎMANA GELİŞİ

Hız. Mûsâ (A.S.) ile Firavun arasındaki münakaşa, Mûsâ (A.S.)'nın peygamberliği konusuna intikal etti. Firavun, Mûsâ (A.S.)'dan, peygamberliğinin gerçek olduğuna şehadet eden bir delil istedi. Bunun üzerine Mûsâ (A.S.) da asasını yere attı ve birdenbire hareket eden hakikî bir yılan oluverdi. Elini cebinden çıkardı, birdenbire bembeyaz kesildi, bakanlara ışıktı.

Firavun ve avânesi bunu gördü. Fakat Mûsâ (A.S.)'yı yalanlamaya devam ettiler. Bunu sihre yordular. Mûsâ (A.S.) hakkında aralarında görüşmeler yaptılar. Onun, sihri iyi bilen birisi olduğunu sihir yoluyla kendilerini Mısır'dan çıkarıp kendisinin oraya hâkim olmak gayesi güttüğünü ileri sürdüler. Sonra Firavun, ileri gelen adamlarına Mûsâ (A.S.) konusundaki düşüncelerini sordu. Ekabir takımı kendisine, Mûsâ (A.S.) ve kardeşine mehil tanımasını, Mûsâ (A.S.)'nın yaptığıın benzerini yapmaları için bütün Mısır diyârındaki sihirbazları çağırmak üzere haber salmasını tavsiye etti. Çünkü Mûsâ (A.S.)'nın gösterdiği mûcizenin aynıyla başkaları tarafından gösterilebilmesi, onun mûcizeliğini boşa çıkaracak, dâvasını da hiçe indirecekti.

Firavun, sihirbazları getirmek üzere adamlarını Mısır'ın her tarafına gönderdi. Bir çok sihirbaz getirdiler. Sihirbazlar, sihirde Mûsâ (A.S.)'ya galip geldikleri takdirde Firavun'dan bol mükâfatlar istediler. Firavun bunu kabul etti ve kendilerini has adamlarından yapacağını va'detti.

Mısır'da sihirbazlığın önemli bir yeri vardı. Krallar ve devlet adamları sihre çok önem verirler, başarılı sihirbazları mükâfatlandırırıldardı. Mısır'da bulunan son tarihî eserler de bunu ortaya koymuştur.

Sihirbazların Mûsâ (A.S.) ile karşılaşacakları gün gelip çattı. Büyük bir kalabalık meydana aktı. Bu karşılaşma, bayram gününde yahut da Nil'e saygı gününde oluyordu ki bugün, onların en büyük bayramlarıydı.

Mûsâ (A.S.) sihirbazlarla, hünerini önce kimin göstereceği konusunda münakaşaya girdi ve önce onların sihirlerini göstermeleri konusunda ısrar etti. Sihirbazların malzemeleri ipler ve bastonlardı. Bunları bırakıverdiler. Meydan, büyüklü küçüklü yılanlarla doluverdi. Mûsâ ve halka, bu yılanlar hareket ediyor gibi gösterildi. Bu manzara karşısında kalplerinde korku ve ürperti meydana geldi.

Firavun ve kavminin keyfine diyecek yoktu. Sihirbazların galip geleceklerine yüzde yüz inanıyorlardı. Mûsâ (A.S.)'nın onlara üstün gelmesi mümkün değildi. Fakat Allah Mûsâ (A.S.)'ya, asasını yere bırakmasını vahyetti. O da, emredildiği gibi asayı bıraktı! Hayret! Asa yılan olup, sihir diye takdim ettikleri yaldızlı ve uydurma şeyleri sür'atle yutuyor.

Firavun ve kavmi şaşırıp kaldı. Sihirbazlar da, Mûsâ (A.S.)'nın yaptığıının sihir olmadığını, bunu yapanın ancak ilâhî bir güç olduğunu anladılar ve âlemlerin Rabbine, Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.)'un Rabbine inandık diyerek secdeye kapandılar.

Firavun iyice anladı ki, Mûsâ (A.S.) ile başa çıkamadı. Bîlâkis Mûsâ (A.S.) kendisine galip geldi. Fiyaskosunu örtmek istedi ve sihirbazlara şöyle seslendi: Mûsâ (A.S.), size sihir öğreten hocanızdır. Bunun için size üstün geldi. Sihri, sizinkini bastırdı. Bu sözü, Mûsâ (A.S.)'nın bu sihirbazları tanımadığını, daha önce onlarla hiç karşılaşmadığını bildiği halde söyledi.

Çünkü yenilen, kendisine bahane arar durur. Sonra, vicdanlarının hâkimi olduğunu, kendilerine izin vermek üzere bulunduğunu iddia edip: «Size izin vermeden Mûsâ (A.S.)'ya inandınız ha!» diyerek kuvvetini göstermeye kalkıştı. Fakat sihirbazlar, onun izninden önce imanlarına kavuştular. Onları, ellerini ve ayaklarını kesmekle, hurma ağacının dalına asmakla tehdit etti. Fakat onun tehdidi onları imanlarından döndürmedi. Bilâkis şöyle dediler: Biz mutlaka Rabbimize döneceğiz. Bizi cezalandırman ancak Mûsâ (A.S.)'yı tasdik etmemizden, Rabbinizin açıkça hakka delâlet eden âyetlerine boyun eğmemizden ötürüdür. Sonra Rablerine yalvararak şöyle yöneldiler: Ey Rabbimiz! Üstümüze büyük bir sabır yağdır ki, Firavun'un azabına dayanabilelim. Bizim canımızı müslüman olarak al.

Şu âyetleri takib ediniz :

— Firavun, Mûsâ'ya dedi ki: «Eğer sen bir mûcize getirdiysen göster onu, eğer sadıklardan isen. Bunun üzerine Mûsâ asâsını yere bıraktı, ne görsünler! O, apaçık bir ejderhadır. Bir de elini çıkardı, ne görsünler! O da, seyredenlere bembeyaz ışık saçıyor.

Firavun'un kavminden ileri gelenler dediler ki: «Muhakkak bu, çok bilgine bir sihirbazdır. Sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor.» Firavun da: «O halde (tedbir olarak) ne düşünüyorsunuz?» Dediler ki: «Onunla kardeşini alıyoy. Şehirlere toplayıcılar yolla da bilgine sihirbazların hepsini getirsinler sana.»

Sihirbazlar Firavun'a geldi. Dediler ki: «Eğer biz üstün gelirsek elbet bize bir mükâfat vardır değil mi?» Firavun: «Vay ya! Hem de benim en yakınlarımdan olacaksınız muhakkak,» dedi.

Sihirbazlar Mûsâ'ya şöyle dediler: «Ey Mûsâ! İlk hünelerini sen mi ortaya atacaksın, yoksa atanlar biz mi olalım?» Mûsâ: «Siz atın,» dedi.

Ne zaman ki hünelerini ortaya döktüler, halkın gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Böylece büyük bir sihir getirmiş oldular.

Biz de Mûsâ'ya: «Bırak asânı,» diye vahyettik. Bir de baktılar ki asa onların bütün uydurduklarını yutuyor. Artık hak

meydana çıktı ve onların bütün yaptıkları boşa çıktı. Artık orada yenilmişler ve küçülerek geri dönmüşlerdi.

Sihirbazlar hep birlikte secdeye kapandılar: «Biz âlemlerin Rabbine, Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine îman ettik,» dediler.

Firavun: «Ben size izin vermeden siz ona nasıl îman ettiniz ha! Şüphesiz bu bir hiledir ki siz onu şehirde (Mısır'da) kurmuşsunuz, yerli halkı bu şehirden çıkarmak istiyorsunuz, yakında (başınıza geleceği) bilirsiniz. Mutlaka ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim, sonra da elbette topunuzu astıracağım,» dedi.

Sihirbazlar ise şöyle dediler: «Doğrusu biz Rabbimize döneceğiz. Senin bizden intikam alman ancak, Rabbimizin âyetleri gelince îman etmemizden ileri geliyor. Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağıdır ve bizi müslüman olarak öldür.» (25)

HZ. MÛSÂ (A.S.) VE TARAFTARLARININ DİRENİŞİ

Firavun, Mûsâ (A.S.)'nın getirmiş olduğu mucizeleri gördü, buna rağmen küfründe devam, inadında ısrar etti. Kodaman takımı ise; Mûsâ ve taraftarlarını, tek Allah'a ibadet, kendine ve tanrılarına ibadeti terk üzere bıraktığı için Firavun'u kınıyorlardı. Kanaatlerine göre bu hâl Mısır için bir fesat idi. Firavun ise şu sözleriyle onları teskin etti. «Oğullarını öldüreceğiz, câriye olarak kullanmak üzere kadınlarını sağ bırakacağız.» Sonra bu kötü va'di tatbikata koydu.

İsrâîl oğullarının, uğradıkları zulüm karşısında Hz. Mûsâ (A.S.)'ya şikâyet seslerini yükseltecekleri tabii idi. Mûsâ da onlara, bu belâyâ sabretmelerini, dayanabilmek için Allah'dan yardım dilemelerini öğütledi. Fakat bu öğütler onların şikâyetlerini azaltmadı. Bilâkis şöyle dediler: «Zaten sen bize peygamber olarak gelmeden önce de biz sıkıntılara uğratılmış, eziyet edilmiştik.» Mûsâ (A.S.) onlara ümid vererek şöyle dedi: «Umulur ki Allah, düşmanınızı helâk eder de, va'd

ettiği şekilde sizi yeryüzünün halifeleri yapar, sonra da iyi veya kötü sizden ne gibi hareketler meydana geleceğini görür de buna karşılık verir.

Şu âyetleri tâkib ediniz :

— Firavun'un kavminden ileri gelenler şöyle dedi: «Mûsâ'yı ve kavmini, fesatçılık yapmaları, seni ve tanrılarını terk etmesi için mi bu yerde bırakacaksın? O da: «Oğullarını öldürtür, yalnız kadınlarını sağ bırakırız. Şüphesiz ki biz onların tepesinde kahredicileriz,» dedi.

Mûsâ, kavmine: «Allah'dan yardım isteyin, katlanın, şüphesiz ki yer Allah'ındır. Kullarından kimi dilerse ona mirasçı yapar. Sonuç ise kötülüklerden sakınanlarındır,» dedi.

İsrâil oğulları dediler ki: «Sen bize peygamber olarak gelmezden önce de, geldikten sonra da biz işkenceye uğratıldık.» Mûsâ da: «Umulur ki Rabbiniz düşmanlarınızı helâk edecek, sizi bu yerde hâkim kılacak ve nasıl hareket ettiğinize baktırır.» (26)

FİRAVUN AİLESİNDEN BİR MÜ'MİN, KAVMİNİ İKAZ EDİYOR

Firavun'un canı Mûsâ (A.S.)'ya çok sıkıldı. Kavmiyle beraber, onu öldürme, dâvetinden ve —kendilerince— fesadından kurtulma konusunu görüştü. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor :

— Firavun dedi ki: «Bırakın beni, Mûsâ'yı öldüreyim. (Varsın o) Rabbine dua etsin. Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden, yahut yeryüzünde fesat çıkaracağından korkuyorum.» (27)

Onlar Mûsâ (A.S.)'yı ne şekilde öldürecekleri konusunda enikonu tartışırken, insanlık duygusu; Firavun ailesinden imanını gizleyen bir mü'mini harekete geçirdi ve Mûsâ (A.S.)'yı güzel bir biçimde müdafaa etti. (Rabbim Allah'dır) diyen, özellikle de haklılığına dair açık mucizeler getiren bir kimseyi öldürmemeleri gerektiğini açıkladı. Söylediği şeylerde ya-

lanıcı olduğu farzedilse bile, bu yalanın kendilerine zarar vermiyeceğini, şayet doğru söylüyorsa; haber verdiği bazı tehlikelerin kendilerine dokunabileceğini hatırlattı ve sözlerine şöyle devam etti: Bugün siz yeryüzünde nüfuz ve otorite sahiplerisiniz. Allah'ın azabı geldiğinde onu bizden gidermeye kimin gücü yeter? Firavun ise; kavmini doğru yola götürdüğünü ileri sürerek onun sözlerine itiraz etti.

Daha sonra bu mü'min, kötü amelleri sebebiyle geçmiş milletlerin başına geldiği gibi bu dünyada da Allah'ın azab ve gazabına uğrayacaklarını hatırlattı. Bilâhare de kâfirlerin kaçmaya çalışacakları, fakat kaçacak yer bulamayacakları âhret azabından sakınmalarını söyledi.

Ayrıca, Mûsâ (A.S.)'nın getirdiği mesajın yeni olmadığını, Yûsuf (A.S.)'un da babalarına açık deliller getirdiğini, onun sadakatî hakkında şüpheyi düştüklerini, öldüğü zaman da; Allah, Yûsuf (A.S.)'dan sonra peygamber göndermeyecek dediklerini hatırlattı. Bu kötü pozisyonun, kendilerini sapıklığa götüreceğini, doğru yoldan ayrıldıklarında Allah kalplerini hidâyetten çevireceğini açıkladı. Şu âyetleri dikkatle okuyunuz :

— İmanını gizlemekte olan Firavun ailesinden mü'min bir adam da şöyle dedi: «Siz, Rabbim Allah'dır diyen bir adamı öldürür müsünüz? Hem size Rabbinizden mucizeler getirmiştir. Bununla beraber eğer söylediklerinde yalanıcı ise cezası kendine, fakat doğru ise sizi korkuttuğu azabın bir kısmı olsun size isabet eder. Muhakkak Allah, haddi aşan her yalanıcıyı hidâyete erdirmez.

Ey kavmim! Bugün mülk sizin, yeryüzünde galip bulunuyorsunuz. Fakat Allah'ın hışmı bize gelip çatarsa kim bize yardımcı olur?»

Firavun dedi: «Ben size fikrimden başkasını göstermem ve ben mutlaka size doğru yolu gösteriyorum.»

Mü'min kişi de şöyle dedi: «Ey kavmim! Doğrusu ben size kâfir ümmetlerin günleri gibi bir günden (azabından) korkuyorum. Nûh kavminin, Âd kavminin, Semûd kavminin ve daha sonrakilerin çektikleri azab gibi. Yoksa Allah, kullarına azab dilemez. Ey kavmim! Gerçekten ben başınıza gelecek o

bağırışıp-çağırışma gününden endişe etmekteyim. O gün hesap yerini aranızda bırakıp cehenneme döneceğiniz gündür. Allah'ın azabından sizi kurtaracak yoktur. Allah kimi sapıklığa düşürürse, artık ona bir hidâyet edecek yoktur.

Andolsun, Mûsâ'dan önce Yûsuf da size apaçık mûcizeler getirmişti. O vakit de onun getirdiği şeyler hakkında şüphe edip durmuştunuz. Hattâ o vefat edince dediniz ki: «Bundan sonra Allah asla peygamber göndermez.» İşte Allah, haddi aşan şüphecileri böyle şaşırtır.» (28)

MÜ'MİN, KURTULUŞA ÇAĞIRIYOR

Firavun ve kavmi sapıklıkta devam etti. Bu mü'min kişi de onları hak ve hidâyete çağırmaya devam etti. Bu fânî dünyaya aldanmamalarını, ebedî olan âhiret yurdu için çalışmalarını öğütledi. Orada Allah'ın, kötülerin cezasını aynıyla vereceğini, iyilik işleyenlere ise istediklerinin en güzelini ihsân edeceğini söyledi. Daha sonra bu mü'min kişi, kendilerini hak yola çağırdığı hâlde, kendisini küfre çağırmalarından dolayı onları kınadı. İbadet etmesini istedikleri putlar ne dünyada fayda verecek, ne de âhirette şefâatçi olacaktı. Çünkü dönüş, tek olan Allah'adır. Sonra onlara, kendilerine ettiği bu nasihatı unutmayacakları bir günün geleceğini hatırlattı ve kendi işini Allah'a havale ettiğini söyledi.

Bu mü'mini öldürmek istediler. Fakat Allah onu, onların kötü hareketlerinden korudu. Onun sonu saadet, Firavun ailesinin sonu ise felâket oldu.

Kur'ân-ı Kerîm, bu mü'minin çağrısını, ihlâs ve samimiyet taşıyan gayet parlak bir üslûpla ifade etmektedir. Bu üslûp: Benliğinde meydana getirdiği rûhî duygu ve seni Allah'a bağlayan semâvî bir ürperti sebebiyle bu âyetlerin, Allah'ın kelâmı olduğuna dair seni kesin bir kanaat sahibi yapmaktadır.

Okuyunuz şu âyetleri :

— Mü'min dedi ki: «Ey kavmim! Siz bana uyun ki size doğru yolu göstereyim. Ey kavmim! Bu dünya hayatı ancak

fânî bir eğlencedir. Âhiret ise, devamlı olarak durulacak yerdir. Kim bir kötülük işlerse, ancak onun misliyle cezalandırılır. Erkek ve kadından her kim de mü'min olarak iyi bir amel işlerse işte onlar cennete girerler, orada hesapsız olarak rızıklandırılırlar.

Ey kavmim! Başıma gelen nedir? Ben sizi kurtuluşa (cennete) çağırıyorum. Siz ise beni ateşe dâvet ediyorsunuz. Beni, Allah'ı inkâr etmeye ve hakkında bilgim olmayan şeyi O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Ben ise sizi, galip ve bağışlaması çok olan Allah'a dâvet ediyorum. Elbette beni, kendisine ibadete çağırdığınızın (putlarınızın) ne dünyada, ne de âhirette Hakk'a hiç bir dâvet gücü yoktur. Hakikatte hepimizin dönüşü Allah'adır. Haddi aşanlar ise cehennemliklerdir. Size söylemekte olduklarımı yakında hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a ısmarlıyorum. Çünkü Allah kullarını çok iyi görendir.»

Nihayet Allah bu zâtı, onların hilesinden korudu, Firavun'un kavmini ise o kötü azab kuşatıverdi. (29)

FİRAVUN'UN BÖBÜRLENMESİ

Firavun sapıklığında devam etti. Saltanat gururu kendisini sardı, kavmini topladı ve aralarında şöyle haykırdı: Ey millet! Ben Mısır kralı ve orada ferman sahibi değil miyim? Nil nehri ve kolları sarayımla bahçelerim arasında akıyor mu? (Mûsâ (A.S.)'yı kastederek): Ben bu düşük ve hakir adamdan daha hayırlı değil miyim? O ki (dilindeki tutukluk sebebiyle) aklına gelenleri bile doğru dürüst ifadeden âciz. Sonra şöyle devam etti: Bu adamda reislik esâmesi yok. Kralların süslen-diği gibi süslenmesi için, üzerine altın bilezikler saçılmadan nasıl bu adama tâbi olmak istiyorsunuz? Sonra yine kralın peşinden yürüyen nedimler gibi, kendisine yardımcı ve taraftar olmak üzere onun peşinden saf saf yürüyen melekler yok?

Firavun, bu batıl sözüyle akılları bu kadar basit olanları

kendine çekti. Ona boyun eğdiler. Çünkü onlar Allah'a itâati bırakmış bir kavim idiler.

Şu âyetlere kulak veriniz :

— Firavun, kavmi içinde haykırdı ve şöyle dedi: «Ey kav-
mim! Mısır saltanatı ve altından (sarayımın altından) akan şu
ırmaklar benim değil mi? Hâlâ (azametimi) görmüyor musu-
nuz? Yoksa ben, nerede ise meramını anlatmaktan âciz, ha-
kîr ve zayıf olan Mûsâ'dan daha hayırlı değil miyim?

Öyle ya, onun üstüne (gökten) altın bilezikler atılmalı, ya-
hut biribiri ardınca melekler gelmeli değil miydi?»

Kavmini küçümsedi. Onlar da ona boyun eğdiler. Muhak-
kak onlar fâsık bir kavim idiler. ⁽³⁰⁾

(30) Zûhruf: 51-54.

FİRAVUN VE KAVMİNİN SONU

Allah'ın, Firavun ve kavmini karşı karşıya getirdiği musibetler — İsrâil Oğulları'nın Mısır'dan çıkışı, Firavun ve kavminin helâk oluşu — Firavun hanedânının âhiretteki âkıbeti.

ALLAH'IN, FİRAVUN VE KAVMİNİ KARŞI KARŞIYA GETİRDİĞİ MUSİBETLER

Mûsâ (A.S.)'nın yaptığı güzel öğütler, Firavun ve kavmine fayda vermedi. Tam aksine îman edenlere karşı işkencelerini, yeryüzünde azgınlık ve taşkınlıklarını artırdılar. Bu durum karşısında Mûsâ (A.S.), Rabbine karşı şöyle niyâzda bulundu :

— Ey Rabbim! Firavun ve kavminden olan eşrâfına; mallar, değerli elbiseler, saraylar, bahçeler ve saltanat gibi dünyanın zînet ve ihtişamını verdin. Fakat onlar, bunca nîmetlere inad ve küfürle mukabele ettiler. İnsanları, sana îman etmekten menetttiler. Allah'ım! Onların mallarını helâk eyle. Onların inad ve kalbî kasvetlerini artır ki; elem verici azabı, gözleriyle görünceye kadar îman etmeye muvaffak olamasınlar.

Mûsâ (A.S.) böyle dua etti ve kardeşi Hârûn (A.S.) da duasına «AMİN» dedi. Cenâb-ı Hak, onlara şöyle buyurdu: Şüphesiz duanızı kabûl ettim. Doğru yolda yürümeye devâm edin. Sizin için açık olan Hak yolu bilmeyenlerin yolunu terkedin.

Allah (C.C.) Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor :

«Mûsâ: Ey Rabbimiz, dedi, hakikaten Sen, Firavun'a ve

ileri gelenlerine dünya hayatında zînet (ve haşmet) ve (nice) mallar verdin. Senin yolundan sapsınlar diye mi hey Rabbi-miz?!... Sen onların mallarını yok et Rabbimiz. Kalblerini şid-detle sık ki, onlar o çetin azabı görecekləri zamana kadar îman etmeyeceklerdir. (Allah) dedi ki: İkinizin de duası kabûl olun-muştur. O halde yine istikamette devâm edin. Sakın bilmezle-rin yoluna uymayın.» (1)

Allah (C.C.), Mûsâ (A.S.)'nın duasını kabûl etti. Cenâb-ı Hak, Firavun ve kavmini kuraklık, kıtlık, tahlıl ve meyve nok-sanlığı ile cezalandırdı. Tâ ki; zaaflarını, saltanatlarının ve ilâh-ları Firavun'un Allah'ın kudreti karşısında güçsüzlüğünü an-lasınlar da, söz dinleyip Mûsâ (A.S.)'nın dâvetine icâbet etsin-ler. Fakat onlar; tabiatları icabı, kendilerine gelen bû ilâhî mu-sîbetler karşısında öğüt ve ibret almadılar. Bolluk ve rahatlık içerisinde oldukları zaman şöyle diyorlardı :

— Biz, diğer insanlara karşı olan üstün meziyetlerimiz sa-yesinde bu nîmetlere nâil olduk.

Kendilerine bir kıtlık ve bir musîbet isâbet edince de şöy-le derlerdi :

— Bu, Mûsâ (A.S.) ve beraberindekilerinin uğursuzlukları sebebiyle bize geldi.

Bilmiyorlardı ki; onlara gelen hayır veya onları kuşatan şerr, Allah'ın katında mukadder idi. Cenâb-ı Hak şöyle buyu-ruyor :

«Andolsun ki, Firavun hânedânını, düşünüp ibret alsınlar diye yıllarca kuraklıkla, mahsûllerin kıtlığıyla tutup sıktık. Fa-kat onlara iyilik gelince: Bu, bizim hakkımızdır, dediler .Eğer kendilerine bir fenalık da gelirse Mûsâ ile O'nun beraberin-dekilere uğursuzluk yüklerlerdi. Gözünüzü açın ki; onların uğursuzluğu ancak Allah tarafındandır. Fakat çokları bilmez-ler.» (2)

Fakat Firavun ve kavminin kötülükte kök salmış tabiat-ları, Mûsâ (A.S.)'nın risâletine delâlet eden apaçık delilleri kav-rayıp anlayamadı. Suç işlemekte devâm ettiler. Neticede Allah

(1) Yûnus: 88-89.

(2) A'râf: 130-131.

(C.C.) onları çeşitli belâ ve musîbetlere duçar kıldı. Tarlalarını ve mallarını su altında bıraktı. Ziraî mahsûllerini yiyen çekirgeleri musallat kıldı. Onlara; insan ve hayvana zarar veren, meyveleri bozan haşeratla azab etti. Her yerde kurbağalar türemeye başladı. Çoklukla türeyen bu kurbağalar sebebiyle hayatlarının tadı kaçtı, hoş yaşayışları dumura uğradı. Ağızlarından ve burunlarından kan boşanmaya başladı. Akan kanla suları pislendi, bünyeleri za'fa uğradı. Onlara her ne zaman bir belâ ve musîbet gelse Mûsâ (A.S.)'ya şöyle derlerdi :

— Şayet Allah, içine düştüğümüz kötü hâli ve azabı giderirse, mutlaka senin Rabbine îman ederiz ve İsrâil Oğulları'nı seninle beraber göndeririz. Fakat Allah, azabdan kurtarınca sözlerinde durmadılar. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Dediler: Bizi büyülemek için her ne mûcize getirsen, sana îman ediciler değiliz biz. Bunun üzerine biz de, ayrı ayrı alâmetler olmak üzere; başlarına tûfan, çekirge, haşerât, kurbağalar ve kan gönderdik. (Böyle iken) yine (îman etmeyi) kibirlerine yediremediler. Onlar, öyle günahkârlar gürûhu idiler. Üzerlerine o azab çökünce: Ya Mûsâ, dediler, bizim için Rabbine —sana olan ahdi hürmetine— dua et. Eğer bu azabı bizden ayırıp sıyrırsan; andolsun, sana kesinlikle îman edeceğiz. Andolsun, İsrâil Oğulları'nı da seninle beraber mutlak göndereceğiz. Vaktâ ki biz, kendilerinin erişecekleri bir müddete kadar, onlardan azabı giderdik, bir de ne bakarsın: Onlar yeminlerini bozuyorlar bile.» (3)

İSRÂİL OĞULLARININ MISIR'DAN ÇIKIŞI, FİRAVUN VE KAVMİNİN HELÂK OLUŞU

Mûsâ (A.S.)'nın Mısır'dan çıkması için ilâhî emir geldi.

Bunun üzerine Hz. Mûsâ (A.S.), kavmi İsrâil Oğulları'yla birlikte, Filistin'e doğru, gece ve gizli olarak Mısır topraklarından ayrıldı.

Firavun bu çıkıştan haberdar olunca, büyük bir ordu mey-

(3) Arâf: 132-135.

dana getirmek maksadıyla, bütün yardımcılarını çeşitli bölgelere gönderip zorla asker toplamaya girişti. Meydana getirilecek olan bu büyük ordu; İsrâil Oğulları'nı arkadan takib edecek ve Filistin'e ulaşmadan evvel onları yakalayacaktı. Firavun, bütün telâşına rağmen korkusunu açıklamak istemedi. Tam aksine; kaçanların önemsiz, şerlerinden korkulmayan zayıf bir topluluk olduğunu, fakat Mısır'dan kaçmaları, halkın mallarını almaları ve kadınların süs eşyalarını ele geçirmeleri sebebiyle onlara kızdığını, bundan dolayı hareketlerini takib edip onlara karşı daima uyanık bulunduğunu söyledi.

Firavun, ordusuyla birlikte Hz. Mûsâ (A.S.) ve İsrâil Oğulları'nı takib etmek üzere yola çıktılar. İstifâde edip içerisinde rahat bir hayat yaşadıkları bağ ve bostanlarını, altın hazinelerini, çok sevdikleri güzel ve büyük evlerini geride bıraktılar. Onlar, bu nîmetlerin tümünü ebediyyen terk ediyorlardı. Çünkü, kesinlikle vatanlarına bir daha dönecek değillerdi. Buna karşılık İsrâil Oğulları, Filistin'de bütün bu nîmetlerin benzerlerine vâris oldular.

İsrâil Oğulları; Süveyş Körfezi yakınında, Kızıl Deniz sahiline varınca, Firavun ve ordusu güneş doğarken onlara ulaştı. İsrâil Oğulları, helâk olacaklarını bu anda kesinlikle anladılar. Korku, kalblerini kapladı. Bunun üzerine Mûsâ (A.S.)'ya şöyle dediler :

— Firavun bize ulaştı. O'na karşı koyacak gücümüz yoktur. Önümüzde ise deniz vardır. Bu durumda biz ne yapalım?

Mûsâ (A.S.) onlara şöyle cevap verdi :

— Korkmayınız! Şüphesiz Rabbim, benimle beraberdir. O, beni kurtuluş yoluna götürecektir.

İşte tam bu sırada Cenâb-ı Allah, Mûsâ (A.S.)'ya asâsını denize vurmasını emretti. O da vurdu. Deniz yarıldı ve İsrâil Oğulları'nın boyları sayısınca 12 kuru yol meydana geldi. Mûcize olarak, bu 12 yol arasında deniz suları yüksek bir dağ gibi hareketsiz kaldı. İsrâil Oğulları bu yollarda yürümeye başladı. Onlar geçerken Firavun arkadan yetişti. Denizde açılan yolları görünce, yakalamak gayesiyle İsrâil Oğulları'nın arka-

sından bu yollara girdiler. Dağ gibi duran deniz suları Fıravun ve ordusunu kapladı ve topunu birden boğdu. Allah, Mûsâ (A.S.) ve onunla beraber olan İsrâil Oğulları'nı kurtardı.

Fıravun'un helâk olması hâdisesinde birçok ibretli safhaların bulunması sebebiyle, Kur'ân-ı Kerîm çeşitli âyetlerinde bu olaydan, fesahat ve beyân ilmine uygun, çeşitli üslûb ve ifâde tarzları içerisinde açıklamalarda bulunur. Bu açıklamalar; bazan kısa âyetlerle, fakat aralarında sıkı bir irtibat bulunan yüklü mânâlarla yapılır. Bazan da, ihtivâ etmiş bulunduğu yüksek ve parlak mânâlar üzerinde derin derin düşünmek ve tefekküre imkân vermek için uzun âyetlerle yapılır.

Bu âyetlerin bir kısmı sana öyle bir hulâsa mânâ verir ki, uzun boylu şerh ve izahdan seni müstağnî kılar. Bu âyetler çeşitli ve ifâde tarzları ayrı ayrı olmasına rağmen; şiir ve seci'e yakın, bir nev'i mûsikî te'siriyle dopdoludur. Fakat o, ne şiirdir, ne de seci'... Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Mûsâ'ya: Kullarımı yola çıkar. Çünkü tâkib edileceksiniz, diye vahyettik. Fıravun da şehirlere toplayıcılar gönderdi. Şüphesiz ki bunlar, (İsrâil Oğulları) önemsiz bir topluluktur. Böyle iken onlar bizi mutlaka daraltıcıdırlar. Biz ise uyanık bir cemaatiz. Bu suretle onları bostanlardan, akar sulardan, hazinelerden ve şerefli makamlardan çıkardık. İşte çıkarışımız böyle oldu. Ve İsrâil Oğulları'nı onlara mirasçı kıldık. Derken Fıravun'cular güneş doğarken onların arkalarına düştüler. Vaktâ ki iki ordu birbirine girmişti, Mûsâ'nın ashâbı dedi ki :

— Muhakkak erişilip yakalandık. Mûsâ :

— Hayır, dedi. Şüphesiz ki Rabbim benimle beraberdir. O, beni selâmet yoluna iletecektir. Bunun üzerine Mûsâ'ya :

— Asânı denize vur, diye vahyettik.

Vurunca derhal deniz yarıldı. Her parçası kocaman dağ gibi oldu. Ötekileri de (Fıravun ve ordusunu) buraya yanaştırdık. Mûsâ ile beraberinde olan kimseleri toptan kurtardık. Sonra öbürlerini suda boğduk.

Bunda elbette bir ibret vardı. Fakat onların çoğu iman et-

miş değillerdi. (4)

Kur'ân-ı Kerîm, Firavun kavminin nîmetten helâke olan acı düşüşünü şöyle anlatır :

«Allah da : Öyleyse kullarımı geceleyin götür. Fakat siz muhakkak takib olunacaksınız, buyurdu.

Sen ve ashâbın, denizi selâmetle geçtikten sonra durgun ve açık bırak. Çünkü onlar, boğulmaya mahkûm olmuş bir ordudur. Onlar bağlardan, pınarlardan, ekinlerden, süslü mahfellerden, güzel konaklardan, içinde nâz ve zevk ile yaşadıkları ihtişamlardan neler, nice şeyler bıraktılar. İşte emir böyledir. Biz bütün bunları, başka başka kavimlere miras bıraktık. Ne gök, ne yer onların üstüne ağlamadı. Onlara aman ve mühlet verilmedi. Andolsun ki biz, İsrâil Oğulları'nı o zillet verici azabdan, Firavun'dan kurtardık. Hakikat o, haddi aşanlardan bir mütekebbirdi.» (5)

Kur'ân-ı Kerîm, İsrâil Oğulları'nın gösterdikleri sabra karşılık, nâil oldukları parlak neticeyi şöyle anlatır :

«Hakaretlere marûz bırakılmış olan o kavmi de, kendisine feyiz ve bereket verdiğimiz yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık. Bu suretle Rabbinin, İsrâil Oğulları'na olan o pek güzel va'di, sıkıntılara katlanmaları sebebiyle tam yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta oldukları şeylerle yükseltmekte devâm ettikleri binâları ise hep harab ettik.» (6)

Kur'ân-ı Kerîm, Firavun'un batma anındaki rûhî durumu ile O'nun bedeninin zamanımıza kadar kalacağını zikrederek der ki :

«İsrâil Oğulları'nı denizden selâmetle geçirdik. Hemen Firavun askerleriyle beraber, zulmederek ve saldırarak arkalarına düştü. Nihâyet su onu boğmaya başlayınca şöyle dedi :

— İnandım. Hakikat İsrâil Oğulları'nın iman ettiğinden başka ilâh yokmuş. Ben de müslümanlardanım.

Şimdi mi iman ediyorsun? Halbuki sen bundan evvel ömrün boyunca isyân etmiş, daima fesâdçılardan olmuştun. Biz

(4) Şuâra: 52-67.

(5) Duhân: 23-31.

(6) A'râf: 137.

de bugün seni cansız bir beden olarak, karada yüksek bir yere atıp bırakacağız ki, arkandan geleceklere bir ibret olsun, bununla berâber, insanlardan birçoğu bizim âyetlerimizden cidden gafildirler.» (7)

Cenâb-ı Hakk'ın şu: «Biz de bugün seni, cansız bir beden olarak yüksek bir yere atıp bırakacağız ki arkandan geleceklere bir ibret olsun.» âyeti üzerinde iyice düşün... Bu âyet; Kur'an'ın, vahyin mahsûlü ilâhî bir kitab, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in de şüphesiz Allah'ın Resûlü olduğuna şâhidlik yapan ilmî bir mû'cizedir.

Bu âyet; Firavun'un cisminin mahfûz olarak devâm edeceğine işâret etmektedir. Bu korunmanın sebebi; kendi âciz varlıklarında ilâhlık vasfı görme sapıklığına düşen insanların, Firavun'un cesedini görüp ibret almalarıdır. Bunu şöyle açıklamak mümkündür :

Mısır Firavun'unun, İsrâil Oğullarına zulüm ve işkence ederek Faytom ve Ramses adlı şehirlerin inşâsında çalıştırdığını Tevrat anlatmaktadır. (8) Yeraltı kazıları sonunda, 2. Ramses'in inşâ ettirdiği bu iki şehrin varlığı ortaya çıkmıştır. Bundan sonra Mısır Sultanının öldüğünü yine Tevrat zikretmektedir. (9) Bütün bunlar; Mûsâ (A.S.)'nın Medyen'e kaçması sırasında ve Rabbinin risâletini, telâkki etmesinden önce idi.

İkinci Ramses'in oğlu Minfitâh, hükümet işlerini yürütmek üzere babasını geride bırakmıştı. Buna göre; Mûsâ (A.S.)'nin peşini takib etmek için Mısır'dan çıkan Firavun, MÎNFÎ TÂH'dır. Mûsâ (A.S.)'ya Kızıl Deniz kenarında yetişen ve Kızıl Deniz'de boğulan Firavun, Minfitâh adındaki bu Firavun'dur. Kur'an-ı Kerîm'in haber verdiği şekilde, Minfitâh'ın cesedi zamanımıza kadar devâm etmiştir. Kur'an-ı Kerîm'in verdiği bu haberin doğruluğu, nüzûlünden 13 asır sonra, milâdî 1900 yılında ortaya çıkmıştır. Gerçekten, Aksar denilen yerde, yapılan yeraltı kazıları sırasında 2. Emnahtab'ın kabrin-

(7) Yûnus: 90-92.

(8) Hurûc. Birinci Fasıl. Âyet: 11.

(9) Hurûc. İkinci Fasıl. Âyet: 23.

de, O'nun cesedi bulunmuştur. Bugün, Mısır müzesinde mevcuttur. Şunu da söylememiz yerinde olacaktır. Minfitâh'ın kabrinde elde edilen eserler şunu göstermiştir; O'nun gibi bir sultanı gömmek için şöhretine uygun bir kabir hazırlanmamıştır. Çünkü onun ölümü beklenmiyordu ki, şahsına ait husûsî bir kabir hazırlansın.

FİRAVUN HÂNE DÂNININ ÂHİRETTEKİ ÂKİBETİ

Firavun hânedânının dünyadaki sonu; Kızıl Deniz'in azgın dalgaları içerisinde boğulmak oldu. Âhiretteki âkıbetine gelince; Kur'ân-ı Kerîm bunu da ihmâl etmemiş, Allah'ın onlar için hazırlamış olduğu azabı haber vermiştir. Bunda her mü'min için ibret ve öğüt vardır. Cenâb-ı Hak buyuruyor :

«Nihâyet, Allah onların kurdukları tuzakların fenâlıklarından bu (zâtı) korudu. Firavun'un kavmini ise kötü azab kuşattıverdi.

(Azabdan biri de) ateştir ki, onlar buna sabah-akşam arz olunacaklar, kıyâmetin kopacağı gün de; Firavun hânedânının azabın en çetinine sokun, (denilecek).» ⁽¹⁰⁾

(10) Gâfir: 45-46.

BEŞİNCİ BÖLÜM

VA'DOLUNAN YER YOLUNDA

İsrâil Oğulları arasında putperestliğin kök salması — Allah'ın İsrâil Oğulları'na olan ihsânı — Mûsâ (A.S.)'nin Rabbiyle buluşması — İsrâil Oğulları'nın altın buzağıya kulluk edişi — İsrâil Oğulları'nı cezalandırma ve sonra da bağışlama — İsrâil Oğulları'nın üzerine dağın kaldırılması — İsrâil Oğulları'nın Arz-ı Mukaddes'e girmekten menedilmesi — İsrâil Oğulları'nın sahrada şaşkın şaşkın dolaşması.

İSRÂİL OĞULLARI ARASINDA PUTPERESTLİĞİN KÖK SALMASI

Mûsâ (A.S.); İsrâil Oğulları'nı tevhîd inancına ve Allah'a karşı kulluk vazifelerini ifâ etmeye çağırırken, birçok eziyet ve korkularla karşılaştı. Mûsâ (A.S.)'yı te'yid için Allah'ın verdiği mû'cizeler, putperestliğin kökünü İsrâil Oğulları'ndan kazmak için kâfi idi. Fakat buna rağmen, uzun zamanlar Mısırlılarla beraber alıştıkları putperestlikten kolay vazgeçemediler.

Rûhlarında kök salan putperestliğin görüntülerinden birisi de şu hâdisede müşâhede edilmiştir: İsrâil Oğulları, Mûsâ (A.S.) ile birlikte Kızıl Deniz'i geçince putperest bir topluluğun putlara ibâdet yapmakta olduklarını gördüler. Bunun üzerine, o topluluk gibi puta ibâdet etmek için Hz. Mûsâ (A.S.)'dan bir put talep ettiler. Hz. Mûsâ (A.S.) da, gösterdikleri bu cehâlete karşı onları kınadı ve kesin bir ifâde ile şöyle dedi: «Putlara kulluk yapan bu topluluğun dini hiç şüphesiz batıl»

dır. Amelleri boşa çıkacaktır. Bunun için de onların sonu helâktir.»

Nihâyet Hz. Mûsâ (A.S.) âlemlerin Rabbi olan Allah'dan başka bir ilâh taleb etmeleri karşısında taaccubunu gizliye-medi ve açığa vurdu. Çünkü Allah, onları ihsânına mazhar etmiş, kendi zamanlarındaki bütün milletlere karşı (vahyi ve inâyeti sebebiyle) üstün kılmıştı. Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«İsrâîl Oğulları'nı denizden geçirdik. Denizi geçince, put-larının önünde tapagelen bir kavme rastgeldiler. Dediler ki :

— Ya Mûsâ! Onların nasıl tanrıları varsa sen de bize öy-le bir tanrı te'mîn et.

Siz dedi; cidden ne cahil bir kavimsiniz!... Şüphe yok ki; bunların içinde bulundukları din helâke mahkûmdur. İbâdet diye yapmakta oldukları nesne de boşunadır. Dedi :

— İlâh olarak, Allah'dan başkasını mı arayacakmışım si-ze? Halbuki O, sizi âlemlere üstün kılmıştır.» (11)

ALLAH'IN İSRÂÎL OĞULLARINA OLAN İHSÂNI

İsrâîl Oğulları Kızıl Deniz'i geçtikten sonra yollarına de-vâm ettiler. Doğu sahiline geldiler. Hayvanlarının ve kendile-rinin su ihtiyacını giderecek suyu bulamadılar. Yakınarak ve dert yanarak duurmalarını Mûsâ (A.S.)'ya şikâyet ettiler. Bunun üzerine Allah (C.C.), Mûsâ (A.S.)'ya elindeki bastonu taşa vur-masını emretti. Hz. Mûsâ (A.S.), bastonu taşa vurunca 12 göz-den su fışkırmaya başladı. İsrâîl Oğulları'ndan her boy için bir su kaynağı... Onlar 12 boy idi.

Sinâ Yarımadası çöllerine vardıkları zaman güneş sığağı-nın çok şiddetli olduğunu, sığınacakları evlerin veya gölgele-necekleri ağaçların bulunmadığını gördüler. Karşılaştıkları bu zorlukları Hz. Mûsâ (A.S.)'ya arz ettiler. Mûsâ (A.S.) da Rabbi-ne dua ve niyâzda bulundu. Allah duasını kabûl buyurdu ve onları güneşin hararetinden koruyacak bir bulutu sevketti.

Yiyecek maddeleri de bitmek üzere idi. Mûsâ (A.S.), Rab-binden tekrar yiyecek talebinde bulundu. Cenâb-ı Hak duası-

nı kabûl ederek kudret helvâsı ile bildircin kuşu inzâl ve ih-sân buyurdu. Kudret helvâsı; sabahları yeryüzüne yukardan inen çiğ gibi, bir maddedir. Bu madde, taşlara ve ağaç yapraklarına iner. Tadı, bal gibidir. Âyette geçen «SELVÂ» bildircin kuşu demektir. Bunlar, İsrâîl Oğulları'na kalabalık kümeler hâlinde geliyorlardı. O kadar ki; bulundukları yeri çokluklarıyla örterlerdi. Cenâb-ı Hak İsrâîl Oğulları'na bunla-rı ihsân ettikten sonra, bu temiz ve hoş yiyeceklerden yeme-lerini emretti. Fakat onlar, bu nîmetlere karşı nankörlük etti-ler ve bunlardan başkasını istediler. Böylece kendi kendileri-ne zulmedenlerden oldular. Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Biz onları on ikiye, yani o kadar torunlara, kabileye, üm-metlere ayırdık. Tih'te susayan kavmi, Mûsâ'dan su istediği zaman: Asâ'nı taşa vur, diye vahyettik de ondan 12 pınar kay-nayıp akdı. İnsanların her kısmı su içecekleri yeri iyice belle-di. Onları üstlerindeki bulutla gölgelendirdik. Onlara kudret helvâsıyla bildircin indirdik. Size rızık olarak verdiklerimizin en temiz ve güzellerinden yeyiniz, dedik. Onlar bize zulmetme-diler, fakat kendi kendilerine zulmediyorlar.» (12)

MÛSÂ (A.S.)'NİN, RABBİYLE BULUŞMASI

Allah'ın, Firavun'u helâk edeceğini, İsrâîl Oğulları'na ken-di katından bir kitap indireceğini, bu kitapta uymaları gere-ken emir ve yasakların bulunduğunu, Hz. Mûsâ (A.S.), İsrâîl Oğulları daha Mısır'da iken kendilerine haber vermişti. Allah (C.C.), Firavun'u helâk edince, Mûsâ (A.S.) Rabbinden kitabı talep etti. Bunun üzerine Allah, Tûr Dağı'nın sağ eteğine doğ-ru yola çıkmasını ve orada 30 gün oruçlu olarak ve Allah'a ibâdet yaparak beklemesini Mûsâ (A.S.)'ya emretti. Hz. Mûsâ (A.S.) 30 günü doldurunca Cenâb-ı Hak, yeniden 10 gün daha oruç tutmak sûretiyle ibâdetini tamamlamasını emretti. Hz. Mûsâ (A.S.) Rabbiyle münâcaat için Tûr-i Sinâ'ya yönelmeden evvel, Hârûn (A.S.)'a şöyle vasiyette bulunmuştu: «Benden son-ra, kavmim içerisinde halifem ol. Onları ıslâh etmeye çalış. Boz-gunculara uymaktan sakın.»

Âlemlerin Rabbi olan Allah, kırk gün tamam olunca, Mûsâ (A.S.) ile «EZELÎ KELÂMIYLE» konuştu. Bu ilâhî hitab ile öyle bir makama ulaştı ki, bu makamla beşeriyet içerisinde temayüz etti. Bu ilâhî mükâlemeden sonra, Hz. Mûsâ (A.S.)'nın, Allah'ın mukaddes cemâline karşı olan hasreti arttı ve şevki galebe çaldı. Kendisine tecelli etmek sûretiyle görünmesini Rabbinden niyâz etti.

Allah ona: «Sen, beni göremiyeceksin» buyurdu.

Sonra Cenâb-ı Hak, Hz. Mûsâ'nın çok büyük birşey talep ettiğini, dağların bile buna tahammül edemeyeceğini kendisine bildirmeyi murad etti ve Mûsâ (A.S.)'ya şöyle buyurdu: «Senin, beni görmeye gücün yetmez. Fakat bununla beraber, senden daha kuvvetli ve daha çetin olan Tûr Dağı'na tecelli edeceğim. Şayet dağ yerinde karar kılar, benim heybetime ve rûyetime karşı sabretmeye güç getirebilirse, senin de beni görebilme imkânın var demektir. Eğer dağ buna güç getiremezse, sen de beni göremiyeceksin.» Rabbi dağa tecellî edince, dağ parçalanıp yerle bir oldu. Mûsâ (A.S.), gördüğü manzaranın dehşetinden bayılarak yere düştü. Ayılınca Allah'a karşı şöyle niyâzda bulundu :

«Ya Rabbi, senin celâlin ve azametine lâayk bir tenzîh ile seni tenzîh ederim, sana sığınırım. Ben, zamanımda senin büyüklüğüne îman edenlerin ilkiyim.»

Bundan sonra Allah, peygamberlik vermek sûretiyle kendisini insanlar arasından seçtiğini bildirdi. Ona Tevrat'ı verdi. Tevrat, İsrâil Oğulları'nın muhtaç bulunduğu bütün öğütleri ve hükümleri ihtivâ etmekte idi. Bu hükümlere en güzel bir şekilde uymalarını, yâni kendilerine gösterilen yolda, en fazîletli bir tarzda yürümelerini Mûsâ (A.S.)'ya emretti. Mese-lâ; kendilerine iki fiilin meşrû olduğu bildirilir, fakat bunlardan birisinin diğerine nisbetle daha büyük bir mükâfata ve-sile olacağı açıklanırsa, onu yapmaları istendi. Sonra Allah (C.C.) İsrâil Oğulları'na; isyân etmemelerini, aksi hâlde azabıyla karşılaşacaklarını, nitekim diğer fâsıkların birtakım mu-sîbetlere düştüklerini bildirip sakındırdı.

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Otuz gece bize münâcaatta bulunması için, Mûsâ ile sözleştik. Ona bir 10 gece daha ilâve ettik. Bu sûretle Rabbinin tâyin buyurduğu vakit 40 gece olarak tamamlandı. Mûsâ, birâderi Hârûn'a dedi ki: Kavminin içinde benim yerime geç, onları ıslâh et, fesadçıların yoluna uyma.

Vaktâ ki Mûsâ, ibâdeti için tâyin ettiğimiz vakitte geldi, Rabbi ona ilâhî sözünü söyledi. Mûsâ dedi ki: Rabbin, cemaîlini göster bana, ne olur seni göreyim. Allah buyurdu: Beni kat'iyen göremezsin. Fakat şu dağa bak. Eğer o, yerinde durabilirse, sen de beni görürsün. Derken Rabbi o dağa tecelli edince onu parça parça ediverdi. Mûsâ da baygın yere düştü. Ayrılınca dedi ki: Seni tenzîh ederim. Tevbe ettim sana. Ben îman edenlerin ilkiyim.

Buyurdu ki; ey Mûsâ, ben seni risâletlerimle, kelâmımla bütün insanlardan mümtâz kıldım. Şimdi şu sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol.

Biz onun için levhalarda herşeyi, öğüte ve hükümlerin tafsiline âit herşeyi yazdık. Haydi bunları kuvvetle (ciddiyetle, azımla) tut. Kavmine de O'nun en güzel hükümlerini tutmalarını emret. Size ilerde fâsıkların yurdunu göstereceğim.» (°)

İSRÂİL OĞULLARININ ALTIN BUZAĞIYA KULLUK EDİŞİ

Daha evvel de belirttiğimiz gibi; Mısırlılar ile uzun zaman bir arada yaşamaları sebebiyle, İsrâil Oğulları'nın kalblerinde putperestlik iyice kök salmıştı. Bunun en belirgin görüntülerinden birisi de, altın buzağıya tapmalarıdır. Mısırlılar, ilâh diye taptıkları buzağılar ölünce onları mumyalarlar ve SERAB-YOM denilen yerde, husûsî kabirlerde gömerlerdi.

İsrâil Oğulları'ndan olan ve Kur'ân-ı Kerîm'in Samirî diye adlandırdığı dessâs ve hileci bir adam, bu durumu istismar etti. Bir buzağı meydana getirip dedi ki: «Şu gördüğünüz altın buzağı, sizin ve Mûsâ (A.S.)'nin ilâhıdır. Fakat Mûsâ (A.S.), onu burada unuttu. Onunla buluşmak için uzun zaman sizi terketti. Bu hâdisenin gelişmesi şöyledir :

Mûsâ (A.S.), Rabbiyle münâcatta bulunmak üzere yola çıkmadan önce, ayrılığının 30 günü geçmeyeceğini haber verdi. Cenâb-ı Hak, 30 gün geçtikten sonra 10 gün daha oruç tutmasını Hz. Mûsâ (A.S.)'ya emredince kavminden olan ayrılığı uzadı. Geç kalması sebebiyle, kavmi söylenmeye başladı. «Mûsâ (A.S.), bize verdiği sözünden döndü» dediler. İşte bu anda, Samirî'nin rûhunda şerr duygusu harekete geçti. Bu durumu fırsat telâkki etti. İsrâil Oğulları'na mensûb kadınların Mısır'dan alıp getirdikleri birtakım altın süs eşyalarını aldı. Altınları atıp eritti. Geometrik bir yolla öyle bir altın buzağı meydana getirdi ki; rüzgâr içerisine girdiği zaman, sığır sesine benzer ses çıkarıyordu. Samirî, İsrâil Oğulları'na bu altın buzağıya tapmalarını emretti.

Hârûn (A.S.) karşılıklarına dikildi. Saptırıldıklarını onlara izah etmeye çalıştı. Altın buzağıya tapmaktan onları vazgeçirmek için çok uğraştı fakat muvaffak olamadı. Hz. Mûsâ (A.S.), Tûr dağından dönünceye kadar, altın buzağıya tapmaya devâm ettiler.

Mûsâ (A.S.), Allah ile konuşması sırasında, Samirî'nin İsrâil Oğulları'nı dinlerinden döndürdüğünü ve onları delâlete sürüklediğini kendisine Cenâb-ı Hak haber verdi. Hz. Mûsâ (A.S.), son derece üzülmeye ve öfkelenerek kavmine döndü. Onlara şöyle seslendi :

«Allah, nûr ve hidâyet kaynağı olan Tevrat'ı size vermek sûretiyle, en güzel bir va'dle va'dde bulunmadı mı? Allah va'dini yerine getirdi. Sizden ayrılışım uzadı da, bu sebeple mi imanı terkedip küfre sarıldınız? Yoksa Rabbinizin gadabını gerektiren kötü bir iş mi yapmak istediniz? Böylece; iman etmekte devâm edeceğiz, diye bana vermiş olduğunuz sözden döndünüz?»

Onlar ise Mûsâ (A.S.)'ya şöyle dediler :

— Ya Mûsâ (A.S.)! Biz kendi arzû ve irâdemizle sana olan va'dimizden dönmüş değiliz. Bizi yanlış yola sürükleyen ve inancımızı bozan Samirî'dir. O, bize şöyle söyledi :

— Mısırlılardan almış olduğumuz altın ve mücevherât, Rabbinizin gadabını mucib oldu. Onları almamız, Mûsâ (A.S.)-

nın bize dönmesini geciktiren günahlardır. Rabbimizi razı etmek ve Mûsâ (A.S.)'nın bize dönmesini sağlamak için şimdi yapacağımız en doğru iş; bu altınları ateşe atıp eritmektir.

Biz de, Samirî'nin bu sözlerini tasdik ettik. Mücevherlerimizi ateşe attık. Samirî de bizim gibi yaparak, beraberinde olan altınlarını ateşe attı. Neticede bu altınlardan bir altın buzağı meydana getirdi. Sonra da bize şöyle seslendi :

— İbâdet yapmanız gereken, işte bu gördüğünüz altın buzağıdır. Bu altın buzağı, Mûsâ (A.S.)'nın kendisinden gafil olup da aramak için Tûr dağına gittiği ilâhıdır.

Altın buzağıya tapan İsrâil Oğulları, ne kadar beyinsiz insanlarmış!... Onlar, bu altın heykelin hiçbir zarar veremeyeceğini, hiçbir menfaat sağlayamayacağını, cansız ve dilsiz olan bu maddenin hiçbir cevaba muktedir olmadığını bilemiyorlar mıydı?...

Mûsâ (A.S.) bundan sonra kardeşi Hz. Hârun (A.S.)'a yöneldi. Saç ve sakalını tutup çekerek pürhiddet şöyle söylendi :

Kavmin; hak yoldan saptırıldığını ve altın buzağıya tapmaya meylettiklerini gördüğün zaman, seni bana tâbi olmaksın ve arkamdan gelerek durumlarını bana haber vermekten alıkoyan şey ne idi?

Hârun (A.S.), cevâben şöyle söyledi :

— İsrâil Oğulları'nı iki fırkaya ayırdığımı; bir fırkanın senin yolundan yürüdüğü hâlde, diğer grubun Samirî'ye tâbi olduğunu sanmandan endişe ettim. Ve: «Sen, onları terkettin. Halbuki ben dönünceye kadar onlarla beraber kalmanı sana emretmiştim.» diyebileceğini düşünerek, senin dönüşünü bekledim.

Hz. Mûsâ (A.S.) bundan sonra; hiddet içerisinde, İsrâil Oğulları'nın sapıklığına sebep olan Samirî'ye döndü. Samirî, Hz. Mûsâ (A.S.)'ya şöyle cevâb verdi :

— Hiç kimsenin bilmediği, sadece benim bildiğim bir husus vardır ki; o da senin hak üzere olmamandır. Ben sana tâbi olmuşum. Senin dininden bazı hususları aldım. Sonra da di-

nini terkederek altın buzağıya tapmaya başladım. Nefsim, bunu bana uydurup hoş gösterdi, ben de bunu yaptım.

Tam bu sırada Hz. Mûsâ (A.S.), ona şöyle dedi :

— Defol!... Hiç şüphesiz ki Allah (C.C.), hayatın boyunca: «Dokunmak yoktur» demenle seni cezalandırdı.

Artık bundan sonra Samirî, herhangi bir kimsenin kendisine dokunmasıyla sıkıntı duymaya başladı. Bir kimseyle karşılaşınca, onun kendisine dokunmasından korkarak şöyle bağırdı :

— Dokunmak yok!...

Hz. Mûsâ (A.S.), altın buzağıya doğru gidip onu yaktı. Geriye kalan kısımlarını da denize saçtı.

İsrâil Oğulları, hatalarından pişmanlık duydular. Rablelerinden afv ve mağfiret dilediler. Cenâb-ı Hak, tevbelerinin kabûlünün ancak nefislerini öldürmeleri sûretiyle olabileceğini, Hz. Mûsâ (A.S.)'ya bildirdi. Yâni; nefislerini şehvetlerden menetmeleri, günah ve şerlerden temizlemeleri, her türlü arzû ve istekten tecrîd etmek sûretiyle, tevbelerinin Allah tarafından kabûl olunacağı bildirildi.

Allah (C.C.) meâlen şöyle buyuruyor :

«Buyurdu: Biz, senden sonra kavmini imtihan ettik. Samirî onları saptırdı. Mûsâ, öfkeli ve tasalı olarak derhal kavmine döndü. Ey kavmim, dedi. Rabbiniz size güzel bir va'd ile söz vermedi mi? Yoksa ayrılışımın üzerinden sizce çok zaman mı geçip uzadı? Yahut Rabbinizden size bir gazab vâcib olmasını mı istediniz de bana olan va'dinizden caydınız? Dediler: Biz, sana verdiğimiz sözden kendimize mâlik olarak caymadık. Fakat biz, o kavmin zînetinden birtakım ağırlıklar yüklenmiştik de onları ateşe atmıştık. Samirî de kendi zînetini böylece atmıştı.

Hulâsa o; kendilerine böğüren bir buzağı, heykeli döküp çıkarmıştı. Gerek o, gerek avanesi: İşte sizin de, Mûsâ'nın da ilâhı budur! Fakat Mûsâ unuttu, demişlerdi. Bilmiyorlar mıydı ki; o buzağı onlara hiçbir sözle mukabele edemiyor, onlara ne bir zarar, ne de bir faide vermek kudretine mâlik olamıyordu.

Andolsun Hârun onlara daha evvel: Ey kavmim, siz bu buzağı ile ancak imtihana çekildiniz. Sizin hakikî rabbiniz, çok esirgeyen Allah'dır. Haydi bana tâbi olun. Benim emrime itâat edin demişti.

Onlar ise: Biz demişlerdi, Mûsâ bize dönüp gelinceye kadar o buzağıya tapmakta kaim ve daim olmaktan kat'iyen ayrılmayacağız. Mûsâ dönüşünde dedi ki: Ey Hârun! Bunların saptıklarını gördüğün zaman bana tâbi olmandan seni meâden ne idi? Sen, benim emrime isyân mı ettin? Hârun dedi :

Ey anamın oğlu! Sakalımı, başımı tutma. Gerçekten ben senin; İsrâîl Oğulları arasında ayrılık çıkardın, sözüme bakmadım, diyeceğinden korktum. Mûsâ: Ya senin zorun ne idi ey Samiri? dedi. O da şöyle dedi :

Ben, onların görmediklerini gördüm. Binâenaleyh, peygamberlerin izinden bir avuç toprak alıp onu erimiş müceverhâtın içine attım. Bunu bana, nefsim hoş gösterdi böyle. Mûsâ dedi :

Haydi, defol git! Çünkü senin, hayatın boyunca nasibin, —benimle temas etmeyin— demendir. Sana, senin için şüphesiz aslâ vaz geçilemeyecek bir cezâ günü daha vardır. Üstüne düşüp taptığın tanrıya bak! Biz, onu cayır cayır yakacağız. Sonra onu parça parça edip denize atacağız.» (14)

Bu husûsa Kur'ân-ı Kerîm, başka bir âyette şöyle işaret etmektedir :

«Ve hani Mûsâ kavmine: Ey kavmim! Siz buzağıyı ilâh edinmekle şüphesiz kendinize yazık etmişsiniz. Hemen Yaradanınıza tevbe edip nefislerinizi öldürün (ıslâh edin). Böyle yapmanız, Yaradanımız katında sizin için çok daha hayırlıdır, demişti de Allah da tevbelerini kabûl etmişti. Çünkü O, en çok kabûl edenin, en çok esirgeyenin tâ kendisidir.» (15)

(14) Tâhâ: 85-97.

(15) Bakara: 54.

İSRÂİL OĞULLARINI CEZÂLANDIRMA VE SONRA BAĞIŞLAMA

İsrâil Oğulları; altın buzağıya tapmak suretiyle kendi kendilerine zulmettiklerini ve büyük bir günah işlediklerini anladılar. Hz. Mûsâ (A.S.), niyâzda bulunduğu Tûr dağına birlikte gidip, Allah'a itaatlerini takdîm etmek ve işledikleri günahdan dolayı pişmanlıklarını arz etmek için kavminden 70 kişi seçti. Hep birlikte Tûr dağına gittiler. Cenâb-ı Hak, ezeli kelâmıyla Hz. Mûsâ (A.S.)'ya hitab etti. Fakat İsrâil Oğulları'ndan bir grub, Hz. Mûsâ (A.S.) ile konuşanın Allah olduğuna iman etmedi; direttiler, isyân ettiler ve dediler ki: «Ya Mûsâ (A.S.)! Allah'ı bizzat gözlerimizle ve perdesiz görmedikçe sana iman etmiyeceğiz.» Bu isteğin hemen arkasından hepsini yıldırımlar yakalayiverdi. Bu yıldırımların te'siriyle yere düşüp öldüler. Hz. Mûsâ (A.S.), Allah'a tazarru ve niyâzda bulundu, ölümlerinden sonra tekrar diriltildiler. Sefihlerin yaptıklarından afv diledi. Bazı sefihlerin işledikleri suçlardan dolayı, topunun cezâlandırılmamasını Rabbinden istedikten sonra, Allah onları bağışladı ve onları tekrar hayata iâde etti. Bundan sonra da Hz. Mûsâ (A.S.) kavmi için rahmet ve mağfiret taleb etti. Cenâb-ı Hak ise, bunun irâde ve meşîetine bağlı olduğunu bildirdi. Nitekim daha evvel de Allah; rahmetinin, âyetlerine iman eden, zekâtını veren takvâ sahibi kimselere va'dedildiğini Mûsâ (A.S.)'ya haber vermişti. Cenâb-ı Hak meâlen şöyle buyuruyor :

«Mûsâ tâyin ettiğimiz vakitte, tevbe için beraberinde götürmek üzere kavminden yetmiş adam seçti. Vaktâ ki, onları müthiş bir sarsıntı tuttu, dedi ki: Ya Rabb! Dileseydin, onları da, beni de daha evvel helâk ederdin. İçimizden birtakım be-yinsizlerin işlediği günah yüzünden hepimizi helâk mi edecek-sin? Zaten o da senin imtihanından başka birşey değildi. Sen, onunla kimi dilerse sapıklığa götürür, yine onunla kimi dilerse doğru yola iletirsin. Sen bizim velimizsin. O hâlde bizi yarlığa, bizi esirge. Sen, yarlıgayıcıların en hayırlısısın.

Dünyâda da, âhirette de bize iyilik yaz. Biz, hiç şüphesiz

tevbe ederek sana döndük. Allah buyurdu: Ben, kimi dilersem azabıma dūçar ederim. Benim rahmetim ise herşeyi kuşatmıştır. Rahmetimi, küfürden ve gūnahtan sakınmakta, zekâtı vermekte, bir de âyetlerimize iman etmekte olanlar yok mu? İşte onlara has olmak üzere tesbît edeceğim.» (16)

«Bir de hatırlayın o zamanı ki; siz, Mûsâ ile birlikte Allah'a karşı özür dilemek, O'nun emirlerine kulak vermek üzere çıktığınız vakit, ey Mûsâ! Biz Allah'ı apaşıkâr görünceye kadar, sana kat'ıyyen iman etmeyiz, demiştiniz de gözünüz bakıp dururken sizi yıldırım çarpmıştı. Ölümünüzden sonra sizi tekrar diriltmiştik. Umulur ki şükredersiniz.» (17)

İSRÂİL OĞULLARININ ÜZERİNE DAĞIN KALDIRILMASI

Hız. Mûsâ (A.S.), İsrâil Oğulları'nı islâh için çalışmaya devam etti. Fakat onlardan daima kabalık ve muhalefet gördü. Allah, Tûr Dağı'nı başları üzerine kaldırarak, helâkla tehdit etti. Tûr Dağı başları üzerine kaldırılınca korktular. Tûr Dağı'nın üzerlerine düşeceğini sandılar. Allah'a tazarru' ve niyâzda bulundular. Allah; onlara, indirmiş olduğu ahkâma kuvvetle sarılmalarını, kendisine karşı gelmemelerini, Tevrat'ta vahyedilen ilâhî hakikatleri okuyup ondan gafil kalmamalarını emretti. Çünkü onlar, bu sûretle Allah'ın azabından sakınan kimselerden olabilirlerdi. Allah, İsrâil Oğulları'nın dūçar oldukları bu gam ve kederi giderince onlar yine, O'nun hidâyetine yüz çevirdiler. Cenâb-ı Hakk'ın onlara karşı ihsân ve rahmeti olmasaydı, hiç şüphesiz hüsrâna uğrayacaklardı. Allah (C.C.), meâlen şöyle buyuruyor :

«Hani sizden, Tevrat ile amel edeceğinize dair şapasağlam söz almıştık. Tûr'u da tepenize iniverecek bir durumda üstünüze kaldırmıştık. Ve demiştik ki: Size verdiğimiz kitabın hükümlerini kuvvetle tutun. Onda olanlarla amel etmek lüzumunu hatırlayın. Tâ ki, günahlardan ve cehennemden sakınmış olasınız.

(16) A'râf: 155-156.

(17) Bakara: 55-56.

Sonra Tevrat'ı kabûl edişinizin arkasından yine yüz çevirmiştiniz. İşte eğer, üzerinizde Allah'ın fazl-u rahmeti olmasaydı elbette maddî ve manevî en büyük zarara uğrayanlardan olacaktınız.» (18)

İSRÂİL OĞULLARI'NIN ARZ-I MUKADDES'E GİRMEKTEN MENEDİLMESİ

Cenâb-ı Hak; İsrâil Oğulları'nı Mukaddes Belde'ye —Filistin'e— götürüp yerleştirmesini Hz. Mûsâ (A.S.)'ya emretti. Mûsâ (A.S.), Allah'ın kendilerine ihsân etmiş olduğu nîmetleri hatırlattı. Allah, dalâletten hidâyete götürmek için onlara birçok peygamber göndermişti. Köleliğin boyunduruğunda iken onları hürriyete kavuşturmuştu. Kendi zamanlarında başka milletlerde bulunmayan, sadece onların mazhar kılındığı birçok nîmetler vardı. Binâenaleyh, bütün bu nîmetlere karşı şükür ile mukabele etmeleri, Allah'ın emirlerini en güzel şekil de yerine getirmeleri vazifeleriydi.

Mûsâ (A.S.), kavminin Mukaddes Belde'ye girmesini talep etmeden evvel, birtakım gözcüler gönderdi. Giden gözcüler, o belde ve beldede yaşayanlar hakkında haber getireceklerdi. Gözcüler dönüp, orada yaşayan insanların kuvvetli, uzun boylu ve şehirlerinin surlarla çevrili olduğunu haber verince, İsrâil Oğulları korktu, Mûsâ (A.S.)'nın savaş hakkındaki emrine uymadılar. Aksine ona, şöyle söylediler :

— Mukaddes Belde'de birtakım zâlimler vardır. Onlarla savaşmaya bizim gücümüz yetmez. Onlar orada oldukça, biz oraya girmeyiz. Oradan çıktıkları an, senin isteğine uyar, oraya gireriz. Allah (C.C.) şöyle buyurur :

«Bir zaman Mûsâ, kavmine şöyle demişti: Ey kavmim! Allah'ın, üzerinizdeki nîmetini düşünün ki; içinizden peygamberler gönderdi, sizi hükümdarlar yaptı, âlemde hiç kimseye vermediğini size verdi. Sonra şöyle söyledi: Ey kavmim! Allah'ın size takdîr ettiği mukaddes yere girin. Arkalarımıza dönmeyin. Sonra nice zararlara uğrayanların hâline dönmüş olursunuz.

Dediler ki: Ey Mûsâ! Doğrusu orada zorbalar gürûhu var. Doğrusu onlar, oradan çıkıncaya kadar biz kat'ıyyen giremeyiz. Eğer oradan çıkarlarsa biz de muhakkak gireceğiz.» (19)

İSRÂİL OĞULLARI'NIN SAHRADA ŞAŞKIN ŞAŞKIN DOLAŞMASI

Hiçbir topluluk, güzel meziyetlerin sahibi olan fertlerden boş değildir. Mûsâ (A.S.)'nın kavminde de durum böyle idi. Allah'ın kendilerini takvâ üzere yarattığı iki müttaki insan, ortaya atılarak kavimlerine şu nasihatte bulundular :

— Şehrin girişinden başlayarak, yurtlarında bulunan kavmin üzerine yürüyünüz. Böyle yaparsanız, kalblerine korku girer, böylece onları mağlûb etmiş olursunuz. Gerçekten îman sahibi iseniz, yalnız Allah'a dayanın ve güvenin.

Fakat İsrâil Oğulları bu nasihatı kabûl etmedi. Hz. Mûsâ (A.S.)'ya; alçaklık, inâd ve korkaklık ifâde eden şu sözü söylediler :

«Rabbın ve sen git, onlarla savaşm. İşte biz burada oturacağız.» (20)

Böylece uzun bir yolculuğun, meşakkatin ve dönüp dolaşmanın Hz. Mûsâ (A.S.)'ya sağladığı netice; İsrâil Oğulları'nın Mukaddes yere girmekten yüz çevirmeleri oldu. Mûsâ (A.S.) kavmini ıslâh husûsunda katlanmak zorunda kaldığı bu şiddetli meşakkatten ve Yahûdilerin ısrarlı inâdlarından sonra ne yaptı? Allah'a, şöyle şekvâ etmekten başka çaresi kalmadı :

«Ya Rabbim! Kendime ve kardeşim Hârûn (A.S.)'a olan hâkimiyetimden başka hiçbir hâkimiyetim yoktur. Şu fâsiklarla bizim aramızda adâletinle hükmeyle.»

Allah, Mûsâ (A.S.)'nın duasını kabul etti ve ona şunu bildirdi :

— Mukaddes yer, İsrâil Oğulları'na kesinlikle haram kılınmıştır. Onlar; Sinâ çöllerindeki topraklarda, kırk yıl şaşkın

(19) Mâide: 20-21-22.

(20) Mâide: 24.

bir vaziyette dolaşıp duracaklardır. Allah'a itâati terkeden bu adamlara karşı mahzûn olma... Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Peygamberlerine muhalefetten korkmakta olan kimselerden Allah'ın, kendilerine İslâm nîmetini ihsân ettiği iki er: Onların üzerine şehrin kapısından girin. Bir kerre oraya girdiniz mi hiç şüphesiz ki; siz galibsiniz. Gerçekten îman etmiş kimselerden iseniz yalnız O'na dayanıp güvenin, dedi.

Onlar da şöyle söylediler: Yâ Mûsâ! Onlar orada bulundukça biz oraya ilelebed giremeyiz. Artık sen, Rabbinle beraber git! Bu sûretle ikiniz harb ediniz! Biz mutlaka burada oturacağız.

Mûsâ: Ya Rabb! Ben, kendimle kardeşimden başkasına mâlik olamıyorum. Artık bizim aramızla, o fâsıklar arasını sen ayır, dedi.

Allah buyurdu ki: Muhakkak orası kendilerine kırk yıl haram edilmiştir. Onlar, oldukları yerde sersem sersem dolaşacaklardır. Artık o fâsıklar gürûhuna karşı tasalanma.» ⁽²¹⁾

(21) Mâide: 23-26.

ALTINCI BÖLÜM

MÛSÂ (A.S.)'NİN KISSASINDAN DERSLER VE İBRETLER

Milletlerin bozulmasından sonra ıslâhı — Küfrün ve zulmün âkıbeti — İnanç kuvveti — Hakkın, bâtıla galibiyeti — Halkların hürriyeti — Zorluklara karşı direnmeye davet — Azgınlığın çöküşü — Mü'minlerin kurtuluşu — Taklidlerin baskısından kurtulma — Yumuşak sözle süslenme — Akıl yoluyla iman — Eski Mısırlıların akidelelerini iptal — Allah'ı tenzih ve O'nu hakkıyla takdir etmek.

MİLLETLERİN BOZULMASINDAN SONRA İSLÂHİ

İstibdâd beşiğinde yetişen, idâre edenler tarafından da ima zulüm ve işkence altında tutulan halkın ahlâkı bozulur, şahsiyetleri zelil olur. Böylece her azgının hükmüne boyun eğer. Böyle bir kavmin üzerinden uzun bir zaman geçince de, kötü ahlâk rûhlarında yerleşir ve kök salar.

İsrâîl Oğulları'nın durumu da bundan ibâretti. Mısır'da, Firavun'ların zulmü ahlâklarını ifsâd etmişti. Zillet, meskenet ve korkaklık rûhlarına sinmişti. Mukaddes yere girmek için Mûsâ (A.S.) onları cihâda davet etti. Fakat, köleliğe ve zillete alışmış alçak nefisleri, cihâda razı olmadı. Bu hâllerinden dolayıdır ki; 40 yıl Tih Çölü'nde şaşkın bir vaziyette dolaşmak üzere Allah'ın onları terkettiğini, Kur'an bize haber veriyor :

«Allah buyurdu: Hiç şüphesiz Beytü'l-Makdis 40 yıl on-

Kur'an'da Peygamberler ve Peygambertimiz — F. : 20

lara haram kılınmıştır. Onlar, 40 sene şaşkın bir vaziyette dolaşacaklardır. Artık fâsıklar gürûhuna karşı üzülme!...» (22)

İşte bu; ilâhî bir terbiyedir ki, âlemlerin Rabbi, onları bununla cezalandırmıştır. Bu ilâhî terbiye: Nefse itimad, kuvvet ve şiddet faktörlerinin gelişmesi, köleliği hoş gören ve azgınlığa boyun eğen eski neslin ölüp gitmesi, şeriatın hidâyet ile adâletini, bedeviliğin kasvet ve hürriyetini benliğinde toplamış yeni bir neslin meydana gelmesi için, Tîh Çölü'nde şaşkın şaşkın dolaşıp durmaları idi. Mukaddes yere girebilmeleri için Allah, onları böylece terbiye etti. Bu sâyede nefislerine hâkimiyet, vazifeyi derhal ifâ etmek için dâvete icâbet, gerçek hayat yani; alçak bir köle hayatı değil, üstün ve efendi bir insan hayatı yaşama arzusu meydana geldi. Bu ilâhî terbiye den şu ibreti almamız icab eder :

Hiç şüphesiz, milletlerin bozulmasından sonra onları ıslâh etmek, yeni bir nesil meydana getirmekle olur. Bu nesil; bedeviliğin hürriyeti ile onda olan istiklâl ve sertliği, ilâhî şeriatle amel ile şeriatin hidâyet ve adâletini benliğinde toplayan bir nesil olmalıdır. Biz burada birkaç mühim noktaya temas edip, bozgunculuğun iyice yayıldığı toplumumuza bir atf-ı nazarda bulunalım :

Şunu görmekteyiz ki; yeni nesillere yön veren müessir sebeplerin en önemlileri; sinema filmleri, televizyon programları, gazeteler ve dergilerdir. Acaba bu neşir organlarını; onları çıkaranların, sahneye koyanların, malî gelirlerini artırmak için herşeye göz yuman gazetecilerin insaflarına, arzu ve isteklerine bırakmamız doğru olur mu? Hele bütün bu neşir organları milletin bozulması ve dejenere olması için ahlâk dışı yayınlar yaparlarsa...

Acaba, çoğunlukla Yahûdîlerin elinde olan sinema şirketlerinin çıkarıp sahnelediği yabancı filmleri alıp oynatmamız, hayvanî duyguları kamçılayan bu filmleri genç nesle temâşâ ettirmemiz, mevzûlardaki şekil ve yolları benimsememiz doğru olabilir mi? Arap hükümetleri, genç nesle doğru yön

verecek filmlerin meydana getirilmesinde gerekli yardımı niçin göstermez? Kötü yollara sürükleyen ahlâk dışı filmlerin gösterilmesine neden mâni olmazlar? Arap hükümetleri neden, dışardan ithal edilen ve genç nesil arasında bozgunculuk, edepsizlik ve hayâsızlık neşreden filmler üzerinde doğru ve sıkı bir sansür uygulamazlar? Arab hükümetleri niçin, insanların kötü hâllerini neşreden ve hayâsızlıklarını istismar eden gazeteleri kapatmaz? Evet; bir taraftan insanların şehvî duygularını tatmîn etmek, diğer yünden ucuz yollarla servet kazanmak arzusuyla sayfalarının baş köşelerinde edepsizce resimler neşreden bu gazeteleri neden kapatmaz? Arap hükümetleri, şehvî hisleri kabartan, alaturka ve alafranga dans oyunlarını televizyon programlarından niçin çıkartmaz? Bu dans oyunlarının, hayvanî arzuları tahrik etmekten başka hiçbir meşrû gayesi yoktur. Bilhassa yetişme çağında olan çocuklar; gidişatlarında ve benliklerinde, dans oyunlarından büyük zarar görmektedirler. Vurup-yıkma ve öldürme sahnelerini sergileyen ve gençlerin akıllarını çelmek sûretiyle onları yağmacılığa, suç işlemeye sevk eden polisiye filmleri neden yasak edilmez?

Neden Arap hükümetleri; dışardan getirtilen ve çirkin görünüşleri ihtivâ eden film akışına karşı bir sed gibi dikilmez? Bu filmler, kadınların avret yerlerini ve fitneye vesile olacak organlarını hayâsızca teşhîr ediyor. Bu durumu, hiçbir din kabûl etmez. Bu filmler, duygu ve hislerini menfî yönde alevlendiriyor. Kendilerine ve millete yararlı sonuçlar doğuracak ciddî iş ve okuma hayatından onları uzaklaştırıyor. Acaba buna medeniyet denebilir mi? Asla!... Tam aksine bu durum; rûhî bunalımların şerriyle, toplumu sarsan medeniyetin kokmuş, hasta tarafıdır.

KÜFRÜN VE ZULMÜN ÂKİBETİ

İnsan; şiddetli gam ve sıkıntılardan ve kendisine isâbet eden diğer elem verici olayların sebeplerini kendi kendine soruyor. Herşeyi kasıp-kavuran sarsıntılardan, binlerce insanın mahvolmasına sebep olan, toplumu parçalayan ve millî ser-

veti yok eden taşkınlıklardan, insanın ömrünü harcıyarak kurup geliştirdiği eserlerini yıkan şiddetli kasırgalardan, liderlerin hırsları yüzünden çıkan ve peşinden umûmî bir yıkım meydana getiren harblerden soruyor.

Evet; insan bütün bunların sebeblerinden kendi kendine sorup duruyor. Fakat tatmîn edici bir cevap bulamıyor. Bu cevapsız sorular, insanı bedbahtlığa, ferdi istikrarın berraklığını ve hayatın afiyetini kaçırarak simsiyah bir gözlükle hayatına bakmasına sebep oluyor.

İnsana isâbet eden bu azabın sebepleri üzerindeki sorulara Kur'an, birçok âyet ve sûrelerinde cevap vermiştir.

Bizzat Hz. Mûsâ (A.S.)'nın kıssasında bu azabın sebeplerinin; KÜFÜR - ZULÜM - GÜNÂHLARI işlemek olduğunu, Kur'an açıkça ifâde ediyor. KÜFÜR ve ZULÜM iki tâbirdir. Kur'an-ı Kerîm, bu iki kelimeyi mutlak olarak zikretmiş ve Allah'a olan îmansızlığı, O'na şirk koşmayı, şeriatından yüz çevirmeyi, koyduğu sınırları tecâvüz etmeyi kasdetmiştir. Bütün bunların da; şerleri, günahları ve meşrû olmayan fiilleri işlemekle tahakkuk edeceğini haber vermiştir. Kur'an'da meâlen şu âyet mevcuttur :

«Küfredenlere gelince; dünya ve âhirette onları şiddetli bir azabla cezâlandıracağız.» (23)

Cenâb-ı Hak, meâlen şöyle buyurur :

«Sakinleri zâlim olunca, bu köyleri ve şehirleri helâk ettik. Ve onların helâki için de belli bir zaman ayırdık.» (24)

Allah (C.C.) helâkin çeşitlerini şöyle haber vermektedir :

«İşte biz, onların herbirini günahı sebebiyle yakaladık. İşte kiminin tepesine taş yağdıran bir kasırğa gönderdik. Kimisini korkunç bir ses aldı. Kimini yere geçirdik. Kimini de suda boğduk. Allah, onlara zulmetmiyordu. Fakat onlar kendilerine, bizzat kendileri zulmediyorlardı.» (25)

Cenâb-ı Hak, bu âyetle isyânkâr milletlere gönderdiği azabın çeşitlerini zikrediyor. Kimini, taşlar taşıyan kasırgalarla helâk etmiştir. Kimini korkunç seslerle, kimini yerin dibine

(23) Âl-i İmrân: 56.

(25) Ankebût. 40.

(24) Kehf: 59.

geçirmekle, kimini de suda boğmakla helâk etmiştir.

Hız. Mûsâ (A.S.)'nın kisasında, imandan yüz çevirmeleri ve zulümleri sebebiyle, Firavun kavmine isâbet eden azabı Kur'ân-ı Kerîm, meâlen şöyle ifâde etmektedir :

«Kendisi de, askerleri de, o yerde haksız yere büyüklük tasladılar ve hakikaten bize döndürülmiyeceklerini sandılar. Bunun üzerine biz de hem onu, hem askerlerini yakalayiverdik. Ve denizin içine attık. Bak Habîbim; zâlimlerin sonu nice oldu!» (26)

Kur'an; Firavun ve kavmi denizde batıp boğulunca, var-dıkları neticeyi, arkalarında bıraktıkları bahçeleri, sarayları, müreffeh hayatlarını, ibret ve öğüt için şöyle anlatır :

«Onlar; bağlardan, pınarlardan, ekinlerden, süslü mahfel-lerden, güzel konaklardan, içinde nâz ve refâh içerisinde yaşa-dıkları ihtişamlardan neler neler bıraktılar. İşte emir böyledir. Biz bütün bunları, başka başka milletlere miras verdik. Ne gök, ne yer onların üstüne ağlamadı. Onlara aman ve müh-let verilmedi.» (27)

Onların dıçar oldukları sonucu anlatan şu belîğ âyetlere bak!... «Ne gök, ne yer onların üstüne ağlamadı.»

Şüphesiz bu âyet, zâlimlerin fecî sonlarını tasvîr etmektedir. O zâlimler ki; onların bu sonuçlarına hiç bir varlık ne müteessir ve ne de mahzûn olmuştur. Hatta konuşabilseler cansızlar dahi bunu ifâde edecekler.

Kur'ân-ı Kerîm'in, bu tarihî hâdiseleri zikretmesinden maksad, şu temel unsurlardır :

1 — İnsanları, ibret alıp istifâde etmeleri için, kendilerinden evvel yaşayanların tarihlerini incelemeye dâvet...

2 — Geçmiş milletlerin varolma veya yokolma sebeplerinin iyice bilinmesi...

3 — Saadete ulaşmanın, ancak iman ve sâlih amelle gerçekleşebileceğini beyân...

4 — Günahların sonucunun, insanlık için çok tehlikeli olduğunu gözler önüne serme...

Bu unsurları te'kiden Cenâb-ı Hak, meâlen şöyle buyurmaktadır :

«Onlar, yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki kendilerinden evvelkilerin sonuçlarının nice olduğuna baksınlar? Onlar, kuvvet ve yeryüzündeki eserleri itibariyle bunlardan daha üstündü. Böyle iken, Allah onları, günahları yüzünden yakaladı. Onları, Allah'ın azabından bir koruyan da olmadı.» (28)

İNANÇ KUVVETİ

Kalblere giren, rûhlarda kök salan sağlam bir îmanı, bütün maddî kuvvetler toplansa söküp atamaz.

Bu; Hz. Mûsâ (A.S.)'nin peygamberliğine iknâ yoluyla îman eden Firavun'un sihirbazlarından almış olduğumuz bir derstir. O sihirbazlar, Firavun'un şu tehdîdine muhatab olmuşlardı :

«Elbet ve elbet ellerinizi, ayaklarınızı çaprazına kestireceğim. Bundan sonra da elbet ve elbet topunuzu asdıracağım.» (29)

İman eden ve bu tehditle karşılaşan sihirbazların Firavun'a verdikleri cevap ne oldu? Acaba, onun tehdîdi onları korkuttu mu? Aslâ!... Tam aksine onlar, Firavun'un bu korkunç tehdîdine karşı ideal ve inanç yolunda, fedakârlık ve ölümlü göze almanın bir ifâdesi olan ve ruhlarda hayranlık uyandıran şu büyük sözle cevap verdiler :

«Biz dediler, şüphesiz ki nihâyet ölerек Rabbimize döncüleriz. Sen, bizden başka bir sebeple değıl, ancak Rabbimizin âyetlerine —onlar bize geldiğı vakit— îman ettik diye intikam alacaksın. Sonra şöyle niyâz ettiler: Ey Rabbimiz! Üstümüze sabır yağdır. Bizi müslümanlar olarak öldür.» (30)

Bu âyet-i kerîmenin üzerinde kısaca durup yüksek mânâlarını biraz düşünelim. Sihirbazlar :

«Hiç şüphesiz ki bizler, Rabbimize döneceğiz» dediler. İşte bu inanç; musîbetin menfî te'sirini hafifletir. Dünya ve âhîrette insanın mercii ALLAH'dır. Allah'ın rızası kazanılmışsa ve Allah da dilemişse bir an evvel O'na kavuşmakta hiçbir

(28) Gâfir: 21.

(29) A'râf: 124 .

(30) A'râf: 125-126.

beis yoktur. Sihirbazlar aynı zamanda şöyle söylediler :

«Ey Rabbimiz! Üstümüze sabır yağdır. Bizî müslümanlar olarak öldür.»

İnsanın karşılaştığı işkence, fakirlik, hastalık ve sevdiğini kaybetme gibi musibetler ve sıkıntılar; bazı zamanlarda kişiyi, Allah'a olan imanından ve yakîninden uzaklaştırarak küfürün ve uğursuzluğun çukuruna atar. Binâenaleyh, sihirbazların Allah'a yaptıkları duaları —neticeler ne olursa olsun— sıkıntılara karşı olan dayanma gücünün ve imanda tam bir sebatın ifâdesi idi.

İnsanın, imtihana tâbi tutulduğu en zor şey, sıkıntı ve musibetlerdir. Hiç şüphesiz; sıkıntı ve musibetler, insan rûhundaki inanç cevherini ve bu cevherin, rûhdaki kuvvet derecesini ortaya çıkaran bir imtihan ve denemedir. Bundan dolayıdır ki Kur'ân-ı Kerîm; sıkıntılara karşı dayanma gücünü kazandırmayan, dünya ve âhirette sahibine bir faide vermeyen sathî imandan menetmiştir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«İnsanlardan kimi de Allah'a şekk ve tereddüt içtisinde ibâdet eder. Eğer cisminde sıhhat, geçiminde bolluk olursa O'na yapışır. Şâyet, bir şer ve geçiminde bir darlık meydana gelirse, yüzü üstü döner. Dünyada da, âhirette de hüsrâna uğramıştır o. Bu ise; apaçık ziyânın tâ kendisidir.» (31)

HAKKIN BATILA GALİBİYETİ

Hazret-i Mûsâ (A.S.)'nın kıssasından kesinlikle şunu anlamaktayız: Batıl; ne kadar yükselirse yükselsin, kendisine ne kadar yardımcılar ve dostlar bulursa bulsun, neticede hakkın karşısında mağlûb olmaya ve bozguna uğramaya mahkûmdur. Halkın gözünü büyüleyen ve batılı getiren bu sihirbazlara karşı Allah, Resûlü Mûsâ (A.S.)'yı, sihirlerinden daha kuvvetli bir mû'cize ile destekliyecekti. Bu, Kur'ân-ı Kerîm'in bize anlattığı bir husustur. Allah (C.C.) meâlen şöyle buyuruyor :

«Biz de Mûsâ'ya: Bırak asânı, diye vahyettik. Bir de ne görsünler: Bu, onların bütün uydurup düzdüklerini yakalayıp

yutuyor. İşte bu sûretle, hak yerini buldu. Onların yapmakta oldukları şeyler de, bir hiç olup gitti.» (32)

Bu, Kur'an'ın bize anlattığı hak ile batılın mücâdelesidir. O batıl ki; hakkın önünde duramayıp yıkılıp gitmiştir.

Sihirbazlar; kendi batıllarını ve Hz. Mûsâ (A.S.)'nın getirdiğini en iyi bilen kimselerdi. Bundan dolayıdır ki onlar, Mûsâ (A.S.)'nın bildirdiği Rabba, ilk îman eden kimseler oldular. Firavun onları, ceza vermekle ve elem verici azabla korkuttu. Onlar, bu tehdide hiç ehemmiyet vermediler. Tam aksine, îman eden kimseler olarak, tereddütsüz şöyle cevap verdiler :

«Biz, günahlarımızı ve bizi zorladığın sihri yarlıgaması için Rabimize gerçek îman ettik. Allah'ın mükâfatı seninkinden daha hayırlı, azabı da seninkinden daha sürekli.» (33)

Ahfeş adındaki meşhûr âlim, (34) bu hâdiseyi üstün bir ifâde tarzı ile şöyle tasvîr eder: Sihirbazlar, iplerini ve değneklerini, küfür ve inkâr için yere koydular. Az sonra da, şükür ve secde için başlarını yere koydular. Bu iki koyma arasındaki fark, ne kadar da büyüktür!...

HALKLARIN HÜRRİYETİ

Hz. Mûsâ (A.S.)'nın kıssasında; halkın hürriyet ve kuvvet sahiblerinin baskısından kurtulma haklarının kesin ifâdesi vardır. Bu husûs; Cenâb-ı Hakk'ın İsrâil Oğulları'nı, uzun zaman tatdıkları kölelik zilletinden hürriyetlerine kavuşturması sûretiyle, yaptığı ihsânda görülmektedir. Allah (C.C.) meâlen şöyle buyuruyor :

«Biz ise diliyoruz ki; o yerde za'fa uğratılanlara lûtfedelim. Onları, hayırda kılavuzlar yapalım. Onları, Firavun mülkünün vârisleri kılalım.» (35)

Bu âyet, açıkça şunu ifâde ediyor: Hiçbir milletin, başka bir milleti za'fa uğratmasını, onu kendi kuvvet ve hâkimiyeti altına almasını ve onun tabii kaynaklarını istismâr etmesini

(32) A'râf: 117-118.

(33) Tâhâ: 73.

(34) Arap dilinde meşhûr nahiv âlimlerindendir.

(35) Kasas: 5.

haklı gösteren bir gerekçesi olamaz. Eğer bir millet, başka bir millete bu haksızlığı yaparsa Cenâb-ı Hak za'fa uğratılan milletin yanında olur, ona yardım eder, onu zulmün ve köleliğin hâkimiyyetinden kurtarır. Tarih, müstebidlerin boyunduruğundan kurtulmuş birçok milletlerin bulunduğunu nakleder. Za'fa uğratılan ve sömürülen milletler, kurtulup intikamlarını alınca, müstebitlerin sonu pek korkunç olmuştur. Şu âyet meâliyle, köleliğin pek çirkin birşey olduğu bizzat Hz. Mûsâ (A.S.) tarafından dile getirilmiştir :

«Bana karşı başıma kakdığım o nîmet, İsrâil Oğulları'nı kendine kul-köle edindiğin içindi.» (36)

Bu âyet; Firavun'un Mûsâ (A.S.)'yı sarayında bakıp beslemesini başına kakdığı zaman, Mûsâ (A.S.)'nin lisanı üzerine gelmiştir. Mûsâ (A.S.), Firavun'a şöyle cevap vermişti: «İyiliğini başıma kakman nasıl haklı olabilir ki?... Sen, benim kavrimi köleleştiriyor ve onları parçalıyorsun.

Bu cevabın muhtevâsında; köleliğe karşı cesâretli bir çıkış, zâlim ve mağrûr Firavun'a bir darbe ve onun tasarrufuna karşı şiddetli bir tenkid vardır.

ZORLUKLARA KARŞI DİRENMEYE DÂVET

Hiç şüphesiz Mûsâ (A.S.)'nin kavminin imanında, Firavun'un işkencelerine tahammül etmelerinde ve Hz. Mûsâ (A.S.)'nin onlara sabrı ve zorluklara karşı direnmeyi tavsiye etmesinde; mü'minler için, inançları uğrunda karşılaşılabilecek zorluklara karşı göğüs germeye kararlı olmaları hususunda ders vardır.

Firavun, Mûsâ (A.S.)'nin risâletine iman eden mü'minlere karşı azab etmede ve cana kıymada pek aşırı gitmişti. Mûsâ (A.S.) şu nasihatıyla onlara yardımcı oluyordu :

«Allah'dan yardım isteyin. Sabredin. Arz, Allah'ındır. Kul-larından dilediğini, ona mîrasçı kılar. Sonuç, Allah'dan korkanların lehinedir.» (37)

Mûsâ (A.S.) bu âyet-i kerîmede, arkadaşlarına sabrı tav-

siye ediyor. Haramlardan sakınıp, emirlere uydukları takdirde Allah'ın kendilerine yardım edeceğini va'dediyor. Fakat onlar, acıklı azabın baskısı altında kıvranıyorlar ve Hz. Mûsâ (A.S.)'ya şöyle dert yanıyorlardı :

«Sen bize gelmeden evvel de, geldikten sonra da işkence ve zulüm altındayız.» ⁽³⁸⁾

Mûsâ (A.S.) da onlara şöyle cevap verdi :

«Rabbinizin, düşmanınızı helâk etmesi umulur...» ⁽³⁹⁾

Bu cevabda, acele yardıma teşebbüs etmekten apaçık bir tecerrüd mânâsı vardır. Binâenaleyh, düşmanın kahredilmesi Allah'ın kudret elindedir. Düşmanın kahrını, dilerse öne alır, dilerse geri bırakır. Fakat işleyecek amellerini görmek için, Allah onlara erken veya geç yardım edecektir. İlgili âyetin son kısmı bunu dile getirmektedir :

«Allah sizi, yeryüzünde halife kılacaktır ki, nasıl ameller işleyeceğinizi ortaya çıkarsın.» ⁽⁴⁰⁾

Onlar, zorluklara karşı direnmeye devâm ettikleri takdirde Allah, düşmanlarına karşı mutlaka yardım edecektir. İşte böyle bir inancın; kalblerden ümitsizliğin uzaklaştırılmasında, nefislerden gevşekliğin yok edilmesinde, irâdenin kuvvetlenmesinde ve himmetlerin keskinleşmesinde büyük bir tesiri vardır.

AZGINLIĞIN ÇÖKÜŞÜ

Mûsâ (A.S.)'nın Firavun'a karşı zafer kazanması; azgınlığın yıkılması ve mağlûbiyeti husûsunda açık örnektir. Kür'ân-ı Kerîm bu hâdiseyi; idârecileri Firavun gibi azgın olan her millete ibret olması için arzetmektedir. Firavun'un azgınlık ve taşkınlığı şu şekilde hulâsa edilebilir :

1 — Firavun, kavmi içerisinde ilâh olduğunu ilân etmişti:

«Ey üstün topluluk! Ben, sizin için benden başka ilâh tanımıyorum.» ⁽⁴¹⁾

2 — İnsanların inanç ve akıllarını şiddetli bir baskı altı-

(38) A'râf: 129.

(39) A'râf: 129.

(40) A'râf: 129.

(41) Kasas: 38.

na almıştır. Onun izni olmadan, hiçbir kimsenin iman etme hürriyeti yoktu. Şu sözü söyleyen o idi :

«Ben, size izin vermeden Mûsâ (A.S.)'ya iman mı ettiniz?»
(⁴²)

3 — Halk üzerindeki hâkimiyetini sağlamak için, onları birtakım gruplara ve hiziblere bölerek birliği parçaladı. Nitekim günümüzde de sömürgeci devletler, sömürülen devletler üzerinde, zâlim idâreciler de idâre edilenler üzerinde hâkimiyetlerini devam ettirebilmeleri için aynı metodu uygulamaktadırlar. Bu husûsu Kur'ân-ı Kerîm, meâlen şöyle ifâde etmektedir :

«Şüphesiz Firavun, yeryüzünde ululuk tasladı. Halkını da birtakım gruplara bölerek parçaladı.» (⁴³)

4 — Firavun, hak söze karşı kulağını tıkamıştı. Cenâb-ı Hak bu husûsa da şöyle işâret ediyor :

«Firavun ve ordusu, haksız olarak yeryüzünde gururlandı.»
(⁴⁴)

5 — Firavun zâlim idi. Zulmün ve kahrın bütün yollarına başvurarak azgınlık ve taşkınlığını icrâ etti. O kadar ki; İsrâil Oğulları'nın çocuklarını acımasızca kesti. Kadınlarını ise, hizmet ettirmek için bıraktı. Kur'an bu hâdiseye şöyle işâret ediyor :

«Hiç şüphesiz onların çocuklarını çok çok öldüreceğiz. Kadınlarını, hizmet ettirmek için hayatta bırakacağız. Biz, onlar üzerinde kahredici kimseleriz.» (⁴⁵)

Kur'ân-ı Kerîm; Allah'ın âyetlerine karşı olan bu azgınlığın, gururun ve yalanın neticesini şöyle beyân etmektedir :

«Âyetlerimizi yalanladılar. Allah da, günahları sebebiyle onları yakalayırverdi. Allah, azabı çetin olandır.» (⁴⁶)

Bu hâdisede; azgınlara ve azgınlığa karşı direnmek ve karşı koymak husûsunda çilekeş milletler için dersler ve ibretler vardır. Çünkü, taşkınlıklara karşı direnme ve zorluklara dayanma sonunda, mutlak zafer vardır.

(42) A'râf: 123.

(43) Kasas: 4.

(44) Kasas: 39.

(45) A'râf: 127.

(46) Âl-i İmrân: 11.

MÜ'MİNLERİN KURTULUŞU

Biz, inananların kurtuluşunu, Allah'ın Mûsâ (A.S.) ile ona îman edenlere, Mısır'dan çıkmaları için izin vermesi sırasında müşâhede etmekteyiz. Firavun, Hz. Mûsâ (A.S.)'nin arkasından ordusunu gönderdi. Onları yok etmek arzûsuyla kendisi de arkalarından yola koyuldu. Kızıl Deniz'in sahilinde Mûsâ (A.S.)'ya ulaştı. Mûsâ (A.S.)'nın ashâbı, arkalarına bakıp kendilerini takib eden orduyu gördüler. Önlerine baktılar, deniz ve dalgalarından başka birşey göremediler. Mahvolmalarının çok yakın olduğunu sandılar. Fakat Mûsâ (A.S.), ashâbına hâkim olan bu korku karşısında sarsılmadı, feryâd etmedi. Tam aksine kavmine, îman dolu olan şu cümleyle hitab etti :

«Hiç şüphesiz, Rabbim benimle beraberdir. Beni en doğru yola götürecektir.» (47)

Bu cümle; hak yolda mücâhede edenlerin, musîbetler karşısında ümitsizliğe kapılmamaları ve feryâd u figan etmemeleri husûsunda Kur'an'ın arzettiği canlı bir örnektir. Hak yolda mücâhede edenler, Allah'ın yardımına ve lûtfedeceği genişliğe îman ederek, bu cümleyi kendi kendilerine daima tekrar edeceklerdir. Firavun'la beraber Mûsâ (A.S.)'nın sonu bu olmuştur ki, Kur'an bize, bunu şöyle anlatmaktadır :

«Mûsâ ve onunla berâber olanların topunu kurtardık. Sonra da diğerlerini denizde boğduk. Şüphesiz bunda ibret vardır. Onların çoğu mü'min değildi.» (48)

TAKLİDLERİN BASKISINDAN KURTULMA

Kur'an; taklîdlerin, Firavun'un kavmi üzerindeki hâkimiyetini Mûsâ (A.S.)'ya hitab ettikleri zamanki durumlarıyla tasvîr etmektedir. Bu hitab; Hz. Mûsâ (A.S.)'nın onlara sunduğu yeni dâvet hakkında olmuştur. Onlar şöyle demişlerdi :

«Dediler ki: Sen, babalarımızın üzerinde bulundukları şeylerden bizi döndürmek için mi bize geldin?» (49)

(47) Şuâra: 62.

(48) Şuâra: 65-66-67.

(49) Yûnus: 78.

Her millet içerisinde, içtimâî yönden taklidlerin, örf ve âdetlerin değeri vardır. Fakat taklidler; bazan da yükselme ve ilerleme yolunda bir engel teşkil ederler. Toplumlar bazan, babalarından ve geçmişlerinden miras aldıkları taklidlerin önünde dururlar. Taklidler, örfler, âdetler, gerçeklere ters düşse de... Bu yönüyle taklid; donukluğun ve geri kalmanın sebeplerinden olur. Milleti yükselme sahasında ilerlemekten, içtimâî gelişmelere ayak uydurmaktan alıkoyan bir faktör olur. Evet; insan toplumlarına isâbet eden ve kurtuluş çarelerini istemekten onları alıkoyan en büyük zarar, ecdâdı körükörüne taklid etmektir. Hakikaten körükörüne taklid, bazı topluluklarda, hakka dâvet edenlere karşı tecâvüze ve onlara işkence yapmaya sebebiyet vermiştir. Taklidlerin boyunduruğundan kurtulamayan birçok milletlerin, peygamberlerine ve ıslâhatçalarına yaptıkları gibi...

Düşünmeden ve muhâkeme etmeden, ecdâdı körükörüne taklid etmeye karşı, Kur'an'ın açmış olduğu savaş, onun üstünlüğündendir. Kur'an der ki; akl-ı selim yolunda bulunmadıkları veya sapıklık içinde oldukları hâlde, insan ecdâdına nasıl körükörüne boyun eğer?

Cenâb-ı Hak meâlen şöyle buyuruyor :

«Onlara; Allah'ın indirdiğine tâbi olun denildiği zaman, onlar dediler ki, hayır! Biz, babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye tâbi oluruz. Şayet onların babaları hiçbir hakikati düşünememişler ve doğru yola girememişler ise yine onlara mı tâbi olacaklar?» (50)

YUMUŞAK SÖZLE SÜSLENME

Hız. Mûsâ (A.S.) ve Hız. Hârûn (A.S.), Firavun'u Allah'a kulluk etmeye dâvet etmek husûsunda Cenâb-ı Hak'dan emir aldılar. Fakat bu husûsta nasıl bir yol takib edeceklerdi? Allah (C.C.), ilâhî risâleti, yumuşaklık ve nezâketle Firavun'a bildirmelerini, onlara emretti :

«Ey Mûsâ ve Hârûn! Gerçeği hatırlaması ve Allah'dan korkması için, Firavun'a yumuşak söz söyleyin.» (51)

Şüphesiz bu, yüksek bir irşâddır. Bütün zamanlarda ve şartlarda uyulması için, Kur'an'ın zikrettiği örnek bir vakıadır. Emr-i bilmarûf ve nehy-i anilmünker vazifesi yumuşaklık ve nezaketle yapılırsa; nefsi azgınlığından vazgeçirme hususunda daha te'sirli ve daha verimli olur. İrşâd böyle yapılırsa; insan içinde bulunduğu hâl üzerinde düşünme fırsatı bulur, kendine yapılan nasihatın faydasını idrâk etme imkânı elde eder. Böylece, gurur ve enâniyyetini yener. Kıymetli nasihatleri, kendi isteğiyle kabûl etmeye başlar. İrşâd, bilhassa iknâ yoluyla yapılırsa çok daha te'sirli olur. Halbuki; kaba sözle, sertlikle ve katı yüreklilikle yapılan irşâd böyle değildir. Bu tarz irşâd; kişiyi inatçılığa, nefrete ve nasihatı kabûl etmemeye iter.

AKIL YOLUYLA İMAN

İstidlâl ve akıl yoluyla Allah'ın varlığına îman etmek mevzuunda, Mûsâ (A.S.)'nın kıssasında örnek vardır. Biz, Mûsâ (A.S.)'nın akıl yoluyla Firavun'u îmana dâvet etmek için, huzuruna nasıl girdiğini gördük. İstidlâl ve akıl yoluyla Allah'a îman; tabiat âlemine, bu âlemin ihtivâ ettiği mahlûkat ve acâibliklere ibret gözüyle bakmakla olur. Tefekkür, araştırma ve iknâ yoluyla elde edilen îman kalbe yerleşir. İşte Firavun, Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.)'a şöyle soruyordu :

«Sizin Rabbiniz kimdir?» (52)

Mûsâ (A.S.) da şöyle cevap vermişti :

«Bizim Rabbiniz, herşeye yaratılışını veren, sonra da doğru yolunu gösterendir.» (53)

Kur'an şöyle diyor: Allah (C.C.), bütün varlıkları belli bir nizam içerisinde yaratmıştır. Her yaratık, Allah'ın kendisine tevdi ettiği bazı sırlar ve özelliklerle diğerlerinden ayrılır. Son-

(51) Tâhâ: 44.

(52) Tâhâ: 49.

(53) Tâhâ: 50.

ra, canlı her mahlûka, yaşayabileceği husûsî hayat şartlarını ilhâm etmiştir.

Mezkûr âyet meâli; suda yaşayan canlılar, kuşlar, haşerât ve hayvanlara dair birçok ilimleri hulâsa eder. Bütün bu canlı varlıklar üzerinde araştırma yapan mütehassıs ilim sahiplerini hayret kaplamıştır. Çünkü ilim sahipleri onları incelerken; yaşayış tarzlarının, doğuş şekillerinin, varlıklarını koruma keyfiyyetinin ve birbirleriyle olan münâsebetlerinin birçok sırları ihtivâ ettiğini hayretle müşâhede etmişlerdir. **Hiç şüphesiz, canlı varlıkların hayatlarını devâm ettiren bu ilhâm veya Kur'ân-ı Kerim'in isimlendirdiği daha güzel bir ifâde ile, nev'den nev'e değişen bu hidâyet; Allah'ın bir san'atı olan tabiat âleminde kasdın ve irâdenin varlığını gösteren, maddecilerin kâinatın meydana gelişini izah ederken sebep olarak öne sürdükleri tesâdüf nazariyesinin batıl olduğunu dile getiren en kuvvetli bir delildir.**

Biz tekrar Mûsâ (A.S.) ile Firavun arasında cereyân eden konuşmaya dönecek olursak görürüz ki: Mûsâ (A.S.), Allah'ın varlığına delâlet eden mezkûr âyeti hatırlattıktan sonra, Allah'ın yarattıklarından diğer nev'leri şöyle saymaya başladı :

«O Rabb ki; yeryüzünü size bir döşek yaptı, orada sizin için yollar açtı, gökten su, yağmur indirdi. İşte biz onunla, türlü nebattan çiftler çıkardık. Hem siz yeyin, hem davarlarınıza yedirin. Şüphe yok ki bunda, selim akıl sahipleri için ibretler vardır.» ⁽⁵⁴⁾

Bu âyetin, şu cümle ile son bulmasına bak, dikkat et!...

«Şüphe yok ki, bunda selim akıl sahipleri için ibretler vardır.»

Şüphesiz yerin ve yeryüzündeki varlıkların yaratılması, şüpheye hiçbir şekilde yer bırakmayacak tarzda, onları yaratan Allah'ın varlığına delâlet eden apaçık alâmetlerdir. Aklı olan herkes, bunu kabûl etmek zorundadır. Firavun, Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, akli delillerin de nazara verilmesinden sonra inâdını bırakmayınca, Allah asâ ve diğer mû'cizeleri gösterdi.

Kur'ân-ı Kerîm; yaratıcı ve yoktan var edici kudreti hissetmemiz, Allah'a olan îmanımızı tahkîk ve iknâ yoluyla gerçekleştirmemiz için, nazarlarımızı kâinat kitabında tecellî eden ilâhî âyetleri düşünmeye yöneltmektedir.

İşte bu yol; Allah'a götüren istidlâl yoludur ki, İslâm ve sahada da eşsizdir. Halbuki diğer dinlerin, mensûblarına evvelâ îmanı, sonra tefekkürü tavsiye ettiklerini, peygamberlerinden meydana gelen birtakım hârika hâller ile mû'cizeleri, iknâ için yegâne yol kabûl ettiklerini müşâhede etmekteyiz. İslâm ise, îman etmek için akli esas ve temel kabûl etmiştir.

ESKİ MISIRLILARIN AKİDELERİNİ İPTAL

Allah'ın Rubûbiyyeti hakkında Hz. Mûsâ (A.S.) ile Firavun arasında cereyân eden karşılıklı konuşmada, eski Mısırlılarda müşâhede edilen şirk tezâhürlerinin, en parlak tarzda reddini görmekteyiz :

«Firavun dedi ki: Âlemlerin Rabbi dediğin nedir? Mûsâ: Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunan şeylerin Rabbi'dir. Eğer hakîkatı yakînen bilmeye ehil kimseler iseniz, O'nun birliğine îman edin, dedi.

Firavun, etrafında bulunan kimselere dedi ki: İştîmiyor musunuz? Mûsâ sözüne devamla :

O sizin de, evvelki atalarınızın da Rabbidir, dedi. Firavun :

Herhalde size gönderilen bu peygamberiniz, mutlak delildir, dedi. Mûsâ yine devamla dedi ki :

O, şark ile garbın ve ikisi arasında bulunan herşeyin Rabbidir. Eğer aklınızı kullanırsanız idrâk edersiniz. Firavun :

Andolsun ki dedi; eğer benden başka bir ilâh edinirsen, seni muhakkak ve muhakkak zindana girenlerden kılarım.» (55)

Kur'ân-ı Kerîm'in bu âyetleri üzerinde tefekküre dalan kimse; bu kâinatın Rabbi olan Allah'ın vasıflarını, O'nun birliğini ve mülkünde ortağı olmadığını derhal müşâhede eder.

Eski Mısırlıların inançları üzerinde araştırma yapan bir

âlim, Kur'an'ın bu açık âyetleri arasında, onların din diye benimsedikleri batıl inançlarının kesin bir şekilde reddedildiğini görür. Kur'an'ın, birtakım tarihî hâdiseleri haber vermede, ilme sebkât ettiğini anlar.

Yukarıda meâlini arzettiğimiz Kur'an âyetlerinde görülen Mûsâ (A.S.) ile Firavun arasındaki konuşma, Firavun'un Hz. Mûsâ (A.S.)'ya şu soruyu sormasıyla başlıyor :

— Âlemlerin Rabbi nedir?

Bu soruya Hz. Mûsâ (A.S.)'nın cevabı şöyle :

— O, semâların, yerin ve bunlar arasında olan şeylerin Rabbidir. Eğer hakîkati yakînen bilmeye ehil kimseler iseniz buna îman edersiniz.

Mûsâ (A.S.)'nın lisânıyla verilen bu cevabda; eski Mısır hılların, o zamanda yaygın olan batıl inançlarının reddi vardır. Batıl inançlarına göre; Nut adında bir gök tanrısı vardı. Onu, cismi yeryüzünde, kavisli ve kubbe tarzında bir Amelikahı kadın olarak tasvîr etmişlerdi.

İtikadlarına göre; Geb adında bir de yer tanrısı vardı. Gök tanrısı Nut'un karısı olduğuna inanırlardı. Ayrıca Şû adında başka bir ilâh daha kabûl edilirdi ki, gök ile yer arasını teşkîl eden fezâyı temsil ettiği iddia edilirdi. (66)

Aynı da bir ilâh olduğu kabûl edilirdi. Mısır'da, kendisine ilk tapınılan ilâh bu olduğu tahmin edilir. Fakat resmî dinlerine göre en büyük ilâh, güneş idi. (67)

Hız. Mûsâ (A.S.) ile Firavun arasında cereyân eden bu konuşmanın son kısmına dikkat ettiğimizde; Mûsâ (A.S.)'nın konuşması karşısında, Firavun'u bir şaşkınlığın kapladığını anlarız. Sözüünü, etrafında olanlara yönelterek, alay yoluyla şöyle diyordu :

«İşittiyorsunuz değil mi?...»

Fakat Mûsâ (A.S.) aldırış etmeden konuşmasına şöyle devam ediyordu :

(56) Kitab-ı Mısır. Yazar: Doriton. Arapçaya tercüme: Abbas Beyûmî.

(57) Kısasat'ul-Hadâre. Will Durant. C. 2, sh.: 156.

«O Allah ki; sizin Rabbiniz ve sizden evvelkilerin de Rabbidir.»

Bu söz; Firavun'un ilâhlık iddiasını reddir. Aynı anda bu söz; ölümler için de birtakım ilâhların olduğuna inanan Mısırlıların batıl inançlarını reddir. Bu âyet-i kerime, ölmüş hükümdarlara tapmayı da inkâr ediyor. Eski Mısırlılar, bir hükümdar öldüğü zaman kabrinin yanında bir mabed yaparlar, ölmüş bir ilâh olarak, kendisine bu mabedde ibâdet yapmaya devam ederlerdi. ⁽⁵⁸⁾

Fakat Firavun dayatıyor ve alaylı bir tarzda Mûsâ (A.S.)'ya şöyle mukabele ediyordu :

«Hiç şüphesiz, size gönderilen peygamberiniz gerçekten mecnûndur.»

Hz. Mûsâ (A.S.), onun istihzâsına hiç ehemmiyet vermeden cevap vermeye devam ediyordu :

«O Allah ki; şarkın ve garbın ve ikisi arasında olanların Rabbidir. Şayet düşünürseniz îmana gelebilirsiniz.»

Âyeteki şark ve garb ifâdeleri; güneş ve ışığından, dünyanın güneş etrafında dönmesinden, bu dönüş sebebiyle güneşin belli bir yerden doğup mukabil bir yerde batmasından meydana gelen şu kâinattaki üstün nizamdan kinâyedir. Âyetteki, «şarkın ve garbın arası» ifâdesi de; güneşin üzerine doğduğu şehirler, köyler, nebâtlar ve hayvanlardan kinâyedir.

Bu ifâde; eski Mısırlılarda hâkim olan batıl inançları reddediyor. Çünkü onlar; her bölge ve her belde için kendilerine has bir ilâh kabul etmişlerdi. Meselâ; Emm, İnûbis, Onorîs, Ozîris, Bast, Hurîs ve Unket bu ilâhlardan bir kısmı idi. ⁽⁵⁹⁾

Lâkin Firavun, tehdîd yoluyla Hz. Mûsâ (A.S.)'ya şöyle cevap veriyordu :

«Şayet, benden başka bir ilâh kabûl edecek olursan, hiç şüphesiz seni zindana atılanlardan kılarım.»

Firavun'un, ulûhiyyet dâvâsında bulunduğunu açıkça belirten bu Kur'an âyeti, şüphesiz tarihî bir gerçeği ifâde etmektedir.

(58) Mısır adlı kitaptan.

(59) Mısır adlı kitaptan.

Eski Mısırlılara göre hükümdar, aynı zamanda tanrı idi. İbn-i Amûn, devamlı bir ilâh sayılırdı. O, Mısır'a sadece ulûhiyyet selâhiyyetiyle hükmetmiyor, aynı zamanda ilâhî doğumuyla da tasarrufda bulunuyordu. O, yeryüzünün kendisi için, belli bir zamana kadar vatan olmasına razı olmuş bir tanrı idi. ⁽⁶⁰⁾

Yapılan izahlardan şu neticeye varabiliriz: Eski Mısırlılar, çok tanrılı inanç sistemine sahipti. Bu arada hükümdarlarını da tanrı olarak kabul ediyorlardı. Kur'ân-ı Kerîm, bu noktaya da açık olarak işâret etmiştir :

«Firavun'un kavminden ileri gelenler, şöyle dediler: Ey Firavun! Mûsâ ve kavmini, yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve ilâhlarını terketsinler diye mi serbest bırakacaksın?» ⁽⁶¹⁾

Bunlar; Kur'an'ın anlattığı birtakım gerçeklerdir ki, yakın zamana kadar ilim bunlardan habersizdi. Kur'an, burada da ilme sebkât etmiştir. İlim bu gerçeklere ancak, Mısır'da yapılan kazılar ve eski eserlerin ilim sahibleri tarafından okunmasıyla ulaşabilmiştir.

ALLAH'I TENZİH VE O'NU HAKKIYLA TAKDİR ETMEK

Beşer, yaratıcısı hakkında ne de çok sapıklıklar göstermiştir. Hayâlinin dokumasıyla O'nu, çeşitli şekillerle tasvîr etmeye yeltenmiştir. Beşer, yaratıcı hakkında o kadar bid'atlar ve vehimler ortaya çıkarmıştır ki, aklın asla kabûl edemeyeceği şekillerle yaratana heykelleştirmeye girişmiştir. Bu durum, din tanımayan Allahsızların ellerine, dinlere saldırımları husûsunda koz vermiştir.

Kur'an, yaratıcı hakkında mutlak hakîkati getirmiştir. O'nu, yaratılanlara benzemekten tenzîh etmiştir. Kur'an, meâlen şöyle buyuruyor :

«Hiçbir şey O'nun gibi değildir.» ⁽⁶²⁾

(60) Mısır adlı kitaptan.

(61) A'râf: 127.

(62) Şûrâ: 11.

«Allah'ı, ilmen ibâta edemezler.» (63)

Kur'an'da geçen Hz. Mûsâ (A.S.)'nin kıssasında; Allah'ın azâmetini dile getiren, noksanlık ve za'fiyet içinde bulunan yaratıkların sıfatlarından çok yüce olduğunu izâh eden ince vasıflandırmalar müşâhede etmekteyiz.

Bunu bilhassa, Mûsâ (A.S.)'nin, Allah'ı görmesi için izhâr ettiği talebde ve Rabbinin ona verdiği cevabda görmekteyiz. Kur'an, bunu meâlen şöyle anlatmaktadır :

«Vaktâ ki, Mûsâ ibâdeti için tâyin ettiğimiz vakitte geldi. Rabbi ona, ilâhî sözünü söyledi. Mûsâ dedi ki: Rabbim, cemâlini göster bana, ne olur seni göreyim. Cenâb-ı Hak buyurdu: Beni kesinlikle göremezsın. Fakat şu dağa bak. Eğer o, yerinde durabilirse, sen de beni görürsün. Derken, Rabbi o dağa tecellî edince onu paramparça ediverdi. Mûsâ da, baygın yere düştü. Aylınca dedi ki: Seni tenzîh ederim. Tevbe ettim sana. Ben, iman edenlerin ilkiyim.» (64)

Kur'an'ın ifâde ettiği bu hakikat nerede? Kitaplarında Allah'ı âcizlik ve za'fiyetle itham eden Yahûdî saçmaları nerede? Bu Yahûdî saçmalarına göre, Allah, Yâkub (A.S.) ile sabaha kadar döğüşmüş ve fakat onu yenememiş!... (65)

Yahûdîlerin inançlarına göre; millî ilâhları Yehûdâ, kesici, kırıcı, kapris sahibi ve harbi seven bir ilâhdır. Yine inançlarına göre ilâhları, hatadan sâlim değildir. İçine düştüğü en çirkin hatanın da, insanı yaratması olduğunu söylerler. Hz. Âdem (A.S.)'i yaratmasından ve Talût'un hükümdar olmasına izin vermesinden dolayı pişmanlık duyduğuna inanırlar. Zaman zaman oburlaştığını, gadaba gelip kana susadığını ve tavırdan tavıra girdiğini söylerler. Sadece sırtının görülmesine müsamaha eden bir canlıdır, derler. Sözün kısası: Geçmiş milletlerin hiçbirinde, Yahûdîlerin bu ilâhı gibi her hususta insana benzeyen başka bir ilâh görülmemiştir. (66)

(63) Tâhâ: 110.

(64) A'râf: 143.

(65) Tekvin kitabının 2. ve 30. faslına bak. sh.: 24-30.

(66) Kıssatu'l-Hadâre. C. 2, sh.: 340. Tercüme: Muhammed Bedrân.

YEDİNCİ BÖLÜM

HZ. MÛSÂ (A.S.) VE SÂLİH KUL

Sâlih kul ile buluşma — Mûsâ (A.S.), ilim istiyor — Mûsâ (A.S.), sâlih kula itiraz ediyor — Sâlih kulum tasarruflarının sırları — Bu kıssadan ibretler.

SÂLİH KUL İLE BULUŞMA

Bir gün Hz. Mûsâ (A.S.), kavmine hitab ederek, Allah'a itâat etmelerini hatırlatır. Konuşmasını bitirince O'na, bir adam şu soruyu yöneltir :

— İnsanların en âlimi kimdir?

Hz. Mûsâ (A.S.) cevap verir :

— Ben.

Hz. Mûsâ (A.S.) ilmi, yalnız Allah'a reddetmediğinden dolayı Cenâb-ı Hak onu azarlar ve vahiy yoluyla şunu bildirir :

— İki denizin birleştiği yerde benim bir kulum vardır, o senden daha âlimdir.

Hz. Mûsâ (A.S.) :

— Rabbim! Onunla nasıl buluşabilirim?

Allah (C.C.) :

— Bir balık al, zenbile koy. Balığı nerede kaybedersen, işte senden daha âlim olan kulum oradadır.

Mûsâ (A.S.), bir balık aldı. Hizmetkârı olan gençle beraber yola çıktı. İki denizin birleştiği yere gelince istirahat için oturdu. Kendisini uyku sardı ve uyudu. Bu esnâda yağmur başladı. Balık ıslandı, canlandı, silkelendi ve sür'atle denizin su-

larına karıştı. Hz. Mûsâ (A.S.), uykudan uyanınca, arzû ettiklerine kavuşmak için yürümeye devam edilmesini genç hizmet-kârına emretti. Genç, balığın kaybolduğunu Hz. Mûsâ (A.S.)'ya haber vermeyi unuttu. Biraz yürüdükten sonra acıktılar. Mûsâ (A.S.), gençten yemeğin hazırlanmasını istedi. Genç tam bu sırada, balığın durumunu hâtırlayıp kaybolduğunu hemen Mûsâ (A.S.)'ya haber verdi. Mûsâ (A.S.) duyduyuyla çok sevindi ve gence şöyle dedi :

— İşte arzû ettiğimiz bu idi. Balığı kaybettiğimiz yere varmak için, derhal geldiğimiz yerden geri dönelim. Arzû edilen yere ulaşıncı, Mûsâ (A.S.)'ya va'dedilen kulla karşı karşıya geldiler. ⁽⁶⁷⁾

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Mûsâ (A.S.), bir zaman genç bir adamına şöyle demişti: Ben iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayıp gideceğim.

Bunun üzerine onlar, bu iki deniz arasının birleşik yerine ulaşınca balıklarını unuttular. Balık, denizde bir deliğe doğru yolunu tutmuştu.

Vaktâ ki oradan geçip gittiler, Mûsâ genç adamına dedi ki: Sabah kahvaltımızı getir. Andolsun, bu yolculuğumuzdan yorgun düştük. Genç :

Gördün mü dedi, kayaya sığındığımız vakit ben, balığı unutmuştum. Onu söylememi bana, şeytandan başkası unutturmadı. O, şaşılacak bir sûrette denize atıldı, yolunu tutup gitti.

Mûsâ işte dedi, bizim aradığımız bu idi. Şimdi izlerinin üzerinde gerisin geri döndüler.

Derken kullarımızdan, öyle bir kul buldular ki; biz ona tarafımızdan bir rahmet vermiş, kendisine nezdimizden husûsî bir ilim öğretmiştik.» ⁽⁶⁸⁾

(67) Burada «Sâlih kul»dan maksad; bir insanın kölesi mânâsında değildir. Kuldun maksad; Allah'a kulluk yapandır. Bütün insanlar, Allah'ın kullarıdır.

(68) Kehf: 60-65.

MÛSÂ (A.S.) İLİM İSTİYOR

Mûsâ (A.S.), ilmini artırmak gayesiyle, kendisiyle arkadaşlık etmeye izin vermesini, sâlih kuldan taleb etti. Sâlih kul Hz. Mûsâ (A.S.)'ya dedi ki :

— Doğrusu sen, benim berâberimde sabretmeye asla güç yetiremezsin.

Evet; görünüşte, şeriatına aykırı düşen şeylere karşı Mûsâ (A.S.) nasıl sabredebilirdi? Buna rağmen Mûsâ (A.S.) isteğinde ısrar etti ve şöyle dedi :

— Senin tasarruflarına karşı inşaallah beni sabırlı bir kimse olarak göreceksin ve ben sana hiçbir hususta karşı gelmiyeceğim. Sâlih kul cevap verdi :

— Bana tâbi olacak olursan, tasarruflarımın hiçbirisinden bana soru sormamanı sana şart koyuyorum. Çünkü sonun da ben, tasarruflarımın sırrını ve sebebini sana açıklayacağım.

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Mûsâ ona, sana doğru yol olarak öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tâbi olayım mı? dedi. O da Mûsâ'ya :

Doğrusu sen benim beraberimde sabretmeye asla muktedir olamazsın. İçyüzünü kavrayamadığın bir bilgiye nasıl sabredersin? dedi. O da: Allah dilerse beni sabreden kimse bulacaksın, sana hiçbir işte karşı gelmiyeceğim dedi. O: Eğer bu sûretle bana tâbi olacaksan, ben sana amp söyleyinceye kadar, bana hiçbir şey sorma dedi.» (69)

MÛSÂ (A.S.) SÂLİH KULA İTİRAZ EDİYOR

Mûsâ (A.S.) ile beraber, denizin kıyısına geldiler. Bulundukları deniz kıyısına bir gemi yaklaştı. Kendilerini gemiye almaları için ilgililerden ricâda bulundular. Gemiciler, ricâlarını kabûl edince, gemiye bindiler. Sâlih kul, gemicilerin haberleri olmaksızın, geminin tahta olan duvarını, daha sonra tami ri mümkün olacak tarzda delmeye ve tahrib etmeye başladı.

Mûsâ (A.S.) bu işten dehşete kapıldı. Sâlih kulun yaptıklarına itiraz etmiyeceğine dair verdiği sözü unuttu ve hemen çıktı .

— Bize iyilikte bulunan bir topluluğu batırmak için mi gemiyi tahrib ediyorsun? Gerçekten çok ayıp bir iş yaptın.

Sâlih kul, aralarında olan sözleşmeyi hatırlattı. Bunun üzerine Mûsâ (A.S.) içine düştüğü hatâsını anladı ve unuttuğundan dolayı kendisini muâheze etmemesini istedi :

Yürümeye devam ettiler. Biraz ilerleyince arkadaşlarıyla beraber oynayan bir çocukla karşılaştılar. Sâlih kul, o çocuğu alıp arkadaşlarından uzak bir yere götürdü ve öldürdü. Bu dehşet verici hâdise karşısında Mûsâ (A.S.)'nın kalbi parçalandı. Gayrete gelerek şöyle itiraz etti :

— Hiçbir günahı olmayan, teyz ve masûm çocuğu niçin öldürdün? Hakîkaten pek çirkin bir iş yaptın.

Sâlih kul, cevap vermedi. Sadece öfkeli bir lehçe ile Mûsâ (A.S.)'ya şöyle söyledi :

— Ben sana; benimle beraber göreceğin hâdiselere karşı aslâ sabretmeye muktedir olamayacaksın demedim mi? Hz. Mûsâ (A.S.), pişmanlığını açığa vurarak şöyle dedi :

— Bundan sonra, sana birşey sorarsam benimle arkadaşlık etme. Artık benden ayrılman husûsunda mazûr olduğunu kabûl ettim.

Sonra yürümeye devam ettiler. Yorgunluk ve açlık onları bıkkın bir hâle getirdi. Bir köye girdiler. Köylülerden yemek istediler. Fakat köylüler, isteklerine müsbet cevap vermediler. Müsafir de kabûl etmeyip kaba denebilecek bir tarzda koddular. Köyden dönüp çıkarlarken, yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler. Sâlih kul, derhal duvarı onarıp temelini sağlamlaştırdı. Mûsâ (A.S.) yine kendini tutamayıp itiraz etti.

— Bizi kovan bir topluluğu, duvarlarını tamir etmek sùretiyle mükâfatlandırmaya mı kalkıyorsun? Arzu etseydin, yaptığın bu iş karşılığında, yemeğimize yetecek bir ücret alabilirdin. İşte bu üçüncü itirazdan sonra Hz. Mûsâ (A.S.) ile sâlih kul ayrılmak zorunda kaldılar.

Allah (C.C.) meâlen şöyle buyuruyor :

«Bunun üzerine gittiler. Nihâyet bir gemiye bindikleri za-

man o, bunu deliverdi. Mûsâ dedi ki: Sahiblerini suda boğasın diye mi onu deldin? Andolsun sen, büyük bir iş yaptın, dedi.

Sen berâberimde sabretmeye asla muktedir olamazsın, demedim mi? Mûsâ :

— Unuttuğum şeyden dolayı, beni muâheze etme. Şu işimde (arkadaşlığımızda) bana güçlük yükleme, dedi.

Yine gittiler, nihâyet bir oğlan çocuğuna rast geldikleri zaman o, hemen bunu öldürdü. Mûsâ dedi ki: Tertemiz masûm bir canı, diğer bir can karşılığı olmaksızın öldürdün ha!... Andolsun ki sen, kötü birşey yaptın.

O zât şöyle dedi: Ben sana, berâberimde sabretmeye asla muktedir olamazsın demedim mi? Mûsâ :

Eğer bundan sonra sana birşey sorarsam, benimle arkadaşlık etme. O takdirde tarafımdan muhakkak özre ulaşıp sındır, benden ayrılmada mazûr sayılmışsındır, dedi.

Yine gittiler. Nihâyet bir memleket halkına vardılar ki; ora ahalisinden yemek istedikleri hâlde kendilerini misâfir etmekten çekinmişlerdi. Derken, yıkılmak üzere olan bir duvarla karşılaştılar da o, bunu doğrultuverdi. Mûsâ (A.S.) dedi ki: Dileseydin elbet buna karşı bir ücret alırdın.

İşte bu, benimle senin ayrılışıdır, dedi. Sana üzerinde asla sabredemediğin şeylerin içyüzünü haber vereceğim.» (70)

SÂLİH KULUN TASARRUFLARININ SIRRI

Sâlih kul, Mûsâ (A.S.)'yı terketmeden evvel, yaptıklarının içyüzünü açıklamaya başladı. Şöyle dedi :

Bindiğimiz gemi, yoksullara ait bir gemi idi. Ondan başka da malları yoktu. Bir hükümdarın, sağlam her gemiyi takib ederek sahiblerinden zorla aldığını bildim. Bu sebeple, gemide sonradan onarımı mümkün olan bir noksanlık meydana getirmeyi arzu ettim. Tâ ki; hükümdar onu gördüğü zaman sağlam olmadığını sansın da, sahiblerine bıraksın, böylece gemi onun elinden sahibleri namına kurtulmuş olsun.

Oğlan çocuğuna gelince: Küçüklüğünden beri, onda bir takım fesâd alâmetleri görünüyordu. Anne ve babası ise, sâlih mü'minlerdi. Anne ve babaların, fitraten çocuklarına olan muhabbetlerinden dolayı, bu çocuğun fesâdının anne-babasına zarar vermesinden ve onları küfre ve azgınlığa götürmesinden korktum. Böylece bu iki mü'min anne-babayı, öyle şerli bir çocuktan kurtarmak için öldürdüm. Allah o anne-babaya da ha hayırlı, daha sâlih, daha iyiliksever ve kendilerine karşı daha merhametkâr bir çocuk ihsân etmekle onları rızıklandıracaktır.

Tamir etmekte yorulduğum ve neticede onardığım duvara gelince: O, şehirde yaşayan iki yetim çocuğa aitti. Duvarın altında onlara ait bir hazîne vardı. Babaları da sâlih bir insan idi. Kerîm olan Rabbin, o hazîneyi onların menfaati için muhafaza etmeyi irâde etti. Tâ ki büyüsünler ve o hazîneyi bulup çıkarsınlar. Üstelik bütün bunları ben, kendi içtihadımdan yapmadım. Yaptıklarım Allah'ın vahyi ile idi.

İşte bunlar, hakkında sabretmeye güç getiremediğin hâdiselerin izahıdır.

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Gemiye gelince: O, denizde iş yapan yoksulların idi. Ben, onu kusurlu yapmak istedim ki, arkalarında sağlam her gemiyi zorla almakta olan bir hükümdar vardı.

Oğlana gelince: Onun anası da, babası da îman etmiş kimselerdi. Bunun için onları bir azgınlık ve kâfirliğin bürümesinden endişe ettik de... Diledik ki; bunun yerine Rabbleri kendilerine temizlikçe daha hayırlısını, merhametçe daha yakınını versin.

Duvara gelince: Bu, o şehirde iki yetim oğlancığmdı. Altında da onlara ait bir defîne vardı. Babaları iyi bir adamdı. Binâenaleyh Rabbin diledi ki; ikisi de rüşdlerine ersinler, definelerini çıkarsınlar. Bu, Rabbinden bir merhamet idi. Ben, bunu kendi re'yimle yapmadım. İşte üzerlerinde sabredemediğin şeylerin içyüzü.» (71)

BU KISSADAN İBRETLER

Bu kıssada, ilim taleb etmeye teşvik vardır. Mûsâ (A.S.), kendisinde bulunmayan bir ilmin, Allah'ın kullarından sâlih bir kulun yanında bulunduğunu öğrenince, onu elde etmek için yola çıktı. Mazhar kılındığı peygamberlik makamı, onu bu arayıştan alıkoymadı ve bende olan ilim bana yeter demedi.

Alınacak derslerden birisi de; engeller ne olursa olsun, hedefe varmak için gösterilmesi gereken azm ve irâde kuvveti hakkındaki derstir.

Nitekim Mûsâ (A.S.) hedefine ulaşmak için şöyle demişti :

«İki denizin birleştiği yere kadar yürüyeceğim veya bu yolda uzun zaman geçireceğim.»

Yani; gayeme ulaşınca kadar durmadan yürüyeceğim. Uzun bir zaman yürümek mecbûriyetinde kalsam da...

Alınacak ibretlerden biri de; öğrencinin hoca ile olan edebî hususundaki derstir. Bunun Mûsâ (A.S.)'nin şu cümlesinde görmekteyiz :

«Öğretildiğin ve doğru yola sevkedici ilimden bana da öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?»

Böylece Mûsâ (A.S.), sâlih kulun yanında kendisini bir öğrenci derecesinde görüyor, onun irşâd hakkı ile üstünlük hakkını teslim ediyor. Sâlih kul, onu uyardığı zaman uyanıyor. Hatasını açıkladığı zaman derhal özür dileyerek itâat edeceğine dair söz veriyor.

Alınacak derslerden birisi de şudur: Hiç şüphesiz kişinin imanını, Allah sahibi için muhafaza eder. Çeşitli hayat cilvelerinin imanını yok etmesine müsaade etmez. İsyân üzerinde gelişecek olan ve anne-babasını azgınlık ve küfre sevkedecek olan çocuğun öldürülmesi hâdisesinde böyle bir ders vardır.

Diğer bir ders: Hiç şüphesiz Allah, yoksulları kendi hâllerinde bırakmaz. Bilâkis onları, zamanın çeşitli musîbetlerinden muhafaza eder. Zorluktan sonra, kolaylıkla onları rızıklandırır. Bu dersi de; gasbedici hükümdarın tasallutundan ge-

miyi kurtarmak için bir tarafını tahrîp etme olayından almak-
tayız.

Nihayet ibretli bir ders de şudur: Şüphesiz bazan Cenâb-ı Hak, evlâdlara, sâlih olan babaları sebebiyle ikramda bulunur. Toplum hayatında yaygın hâle gelen fesâd ve uygunsuzluklar sebebiyle onları cezâlandırmaz. Onlara müreffeh bir hayat nasib eyler. Bu dersi de; babaları sâlih iki yetime ait olan ve altında definenin bulunduğu duvarın onarılmasından anlamak-
tayız.

DOKUZUNCU KİTAP

DÂVÛD (A.S.)

SÜLEYMAN (A.S.)

EL-YESA' (A.S.)

İLYÂS (A.S.)

YÛNUS (A.S.)

1 — Talût ve Dâvûd (A.S.)

2 — Dâvud (A.S.)'un Kıssası

3 — Süleyman (A.S.)'ın Kıssası

4 — Süleyman (A.S.) ve Sebe' Melikesi

5 — Dersler ve İbretler

6 — El-Yesa' ile İlyâs (A.S.)'ın Peygamberliği

7 — Yûnus (A.S.)'un Kıssası

8 — Yûnus (A.S.)'dan Dersler

Dâvûd (A.S.), İsrâîl Oğulları peygamberlerinden bir peygamberdir. Allah (C.C.), onun şahsında peygamberlik ile hükümdarlığı toplamıştır. Allah ona, dünya ve âhiretin nîmetlerini ihsân etti. Hem peygamber, hem hükümdâr oldu. O, Mûsâ (A.S.)'dan sonra kendilerine kitap indirilen peygamberlerden birisidir. Çünkü Allah ona, **ZEBÛR**'u indirmiştir.

Cenâb-ı Hak, şöyle buyuruyor :

«Hiç şüphesiz, peygamberlerin bir kısmını diğer bir kısmına üstün kıldık. Dâvûd'a da Zebûr'u verdik.» ⁽¹⁾

Süleyman'a gelince; o, Dâvûd (A.S.)'un oğludur. Allah, ona da peygamberlik ve hükümdârlık vermek sûretiyle ihsânda bulunmuştur. Ona hikmet vermiştir. O kadar ki, **Hakîm Süleyman** lâkabıyla meşhûr olmuştur.

Dâvûd (A.S.), Talût'un ordusunda asker iken ismi parlayan ve şöhreti yayılan ilk şahsiyettir. Bu şöhret; Talût'un, düşman kuvvetlerinin kumandanı olan Calût'a karşı açtığı ve zafere ulaştığı savaşta meydana geldi.

Fakat Talût ile Calût kimdir?

Dâvûd (A.S.) ile Süleyman (A.S.)'ın peygamberliklerinden söz etmeden evvel, bu iki komutanı okuyuculara izah etmemiz yerinde olur. Bu itibarla, hayatlarında meydana gelen hâdiseleri zikretmek sûretiyle bir ön bilgi verelim.

(1) İsrâ: 55.

TALÛT VE DÂVÛD (A.S.)

- İsrâil Oğulları'nın hezîmete uğraması ve Tabût'un ellerinden alınması — İsrâil Oğulları bir hükümdar istiyor — Talût'un hükümdarlığı üstlenmesi — Talût'da hükümdarlığın işâreti — Talût ordusunu deniyor — Talût'un zafere ulaşması — Dâvûd (A.S.) ve onun Calût'u öldürmesi — Talût'un ölümü ve Dâvûd (A.S.)'un hükümdarlığı üstlenmesi.

İSRÂİL OĞULLARI'NIN HEZÎMETE UĞRAMASI VE TABÛT'UN ELLERİNDEN ALINMASI

Mûsâ (A.S.)'nin vefâtından sonra, İsrâil Oğulları'nı, Yûsuf (A.S.)'un torunlarından Yuşâ' İbn-i Nûn idâre etti. İsrâil Oğulları, onunla beraber o vakit va'dolundukları yere girdiler. O yer, **Filistin**'di.

İşgal ettikleri ilk belde, **ERİHA** denilen vilâyetti. Buraya, Urşelim de denir. Allah onlara, Eriha'ya girerken şehrin kapısından, Allah'a boyun eğerek, huşû içerisinde girmelerini ve **HITTA** demelerini yâni; «Ya Rabbi! Günahlarımızı afvet» diye dua etmelerini emretti. Fakat bu topluluk, Allah'ın emrine aykırı hareket etti. Şehre, mağfûrane bir vaziyette girdiler. Allah'ın emrettiği şekilde, günâhlarından dolayı mağfiret taleb edecekleri yerde, emre karşı geldiler. Allah (C.C.) onlara gadab etti. İsyânlarının cezası olarak azab indirdi :

«Hani; Tih'den çıktıktan sonra şu kasabaya girip dilediğiniz yerde, istediğinizi bol bol yeyin, kapısından secde ederek,

..eğilerek, saygı göstererek girin ve dilediğimiz HİTTA'dır, günahlarınızın dökülüp düşmesidir deyin, tevbe edin de o sâ-yede kusurlarınızı örtelim. İyilik ve itâat edenlerin ecrini daha da artıracamız demiştik.

Evet, öyle demiştik de içlerinden nefislerine zulmedenler sözü, kendilerine söylenenden başkasına çevirmişlerdi. Biz de o zâlimlerin üstüne gökten —yaptıkları fıskın karşılığı olmak üzere— murdar bir azab indirmiştik.» (?)

Yuşâ' İbn-i Nûn, Filistin'de İsrâil Oğulları'nın işini yürüttü ve ölünceye kadar, idârelerini elinde tuttu. Ölümünden sonra, birtakım hâkimler idâreyi ele aldılar. Kısa bir zaman için onları idâre ettiler. Bu zaman içerisinde kuvvet ve şevket sahibi bir hükümdârları yoktu. İsrâil Oğulları; kendilerine komşu milletlerin saldırılarına marûz idiler. Düşmanlarıyla harbe girdikleri zaman, takib ettikleri âdetleri gereğince, Tabût'u önlerinde götürürler ve kuvve-i maneviyyelerinin yükselmesi için bununla Allah'dan yardım isterlerdi.

İsrâil Oğulları, nihâyet Filistinlilerle kanlı bir savaşa tutuştular. İşledikleri günâhlarından dolayı Allah'ın gadabına uğrayan İsrâil Oğulları, Filistinliler karşısında çok fecî bir bozguna uğradılar. Filistinliler, onların kadınlarını ve çocuklarını esir aldılar. Kendilerini, yerlerinden sürüp çıkardılar. Mukaddes Tabût'u ellerinden aldılar ve Dacûn denilen eve götürdüler.

İsrâil Oğulları, hâkimler zamanında bedevî bir hâlde yaşıyorlardı, fitratları kabile hayatına yönelikti. Milâttan önce 1040 tarihine kadar böyle devâm etti. Bu tarihte, aralarında bir lider ortaya çıktı. Bu lider, dağınık hâlde onların kabilelerini bir araya getirerek bir bayrak altında topladı. Hükümet idâresini eline aldı. Bu, İsrâil Oğulları içerisinde ilk hükümdârdı. Yahudî tarihinde Şavel diye bilinen bu hükümdârı Kur'an, **TALÛT** olarak isimlendirmiştir.

İSRÂİL OĞULLARI BİR HÜKÜMDÂR İSTİYOR

İsrâil Oğulları'nı; bozguna uğramalarından ve Tabût'un ellerinden alınmasından sonra zillet ve meskenet sardı. İleri gelenleri **SAMUEL'e** gitti. Bu zât; peygamber ve hâkimdi. On-
dan, düşmanlarıyla savaşmak üzere, sancağı altında toplanabilecekleri bir hükümdârı kendileri için seçmesini istediler. Samuel peygamber, kavminin durumunu, onların ahlâkını ve harbde yüzüstü bırakıp kaçacaklarını gayet iyi biliyordu. Bu sebeble onlara sordu: «**Size savaş farz kılındığı takdirde, savaşmayacağınızdan endişe ediyorum.**» Onlar ise, kendilerinden böyle bir hâlin meydana geleceğini kabûl etmediler ve şöyle dediler :

«**Haklarımızı geri almak için nasıl savaşmayız? Halbuki düşmanlarımız bizi vatanımızdan kovdu, çocuklarımızla aramızı ayırdı.**»

Fakat Samuel peygamberin tahmîn ettiği oldu. Çünkü Allah, onların isteklerine cevap verip üzerlerine savaşı farz kılınca, harbe gitmediler. Bunlardan bir kısmı müstesnâdır. Cenâb-ı Hak, meâlen şöyle buyuruyor :

«**Mûsâ'dan sonra, İsrâil Oğulları'nın ileri gelenlerine bakmadın mı? Hani onlar peygamberlerine: Bize bir hükümdâr gönder, (tâyin et) de Allah yolunda savaşalım, demişlerdi. O da: Ya üzerinize bir muharebe yazılıp (farz ediliş) da savaşmayırırseniz? demişti. Onlar şöyle söylemişlerdi :**

— **Allah yolunda neye savaşmayalım? Hem hakikaten yurtlarımızdan çıkarıldık, hem evlâdlarımızdan mahrûm edildik. Fakat vaktâ ki uhdelere savaş yazıldı, içlerinden birazı müstesnâ olmak üzere, muharebeden yüz çevirdiler. Allah o zâlimleri pek iyi bilir.**» (*)

TALÛT'UN HÜKÜMDÂRLIĞI ÜSTLENMESİ

Samuel peygamber; Allah'ın, arzûlarına cevap verdiğini, Talût'u hükümdâr yaptığını, İsrâil Oğulları'na bildirdi. Talût,

(3) Bakara: 246.

Bünyamin'in soyundandı. Fakat İsrâil Oğulları, gadablanmaya ve Talût'un saltanatına itiraz etmeye başladılar. Çünkü o, yüksek bir soya mensûb değildi. Kanaatlarına göre, kendileri saltanatı üstlenmeye daha lââyık idiler. İdâreleri Yehudâ sülâlesi elinde bulunuyordu. Peygamberlik ise; Lâvâ sülâlesinde idi. Talût ise, halk tabakasından olan Bünyamin Oğulları'ndan geliyordu, fakirdi, büyük serveti yoktu. Talût'un saltanatı üstlenmesine olan itirazları bundan da kaynaklanıyordu. Çünkü Yahudî kafasına göre mal ve servet; makam ve şeref en büyük sebeplerindendir.

Samuel peygamber, itirazlara şöyle cevap verdi :

— Allah, saltanat için Talût'u seçti. Onu, saltanata lââyık kılacak birtakım sıfatlarla mücehhez kıldı. Ona, idârî ve diğer her sahadaki işleri, hikmet ve dirâyetle yürütmeye imkân sağlayacak bol ilim verdi. Harblerde, düşmanlarla karşılaşınca, karşı koymasına yardımcı olan beden kuvvetini ihsân etti. Bütün bunlarla beraber, Talût'u saltanat için seçen Allah, yarattıklarının durumunu en iyi bilendir. O, kâinatı dilediği gibi idâre eder. Saltanatı da, kendisinden başka kimsenin bilemiyeceği bir hikmetten dolayı dilediğine verir. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Onlara peygamberleri: Şüphesiz Allah, size padişah olarak Talût'u göndermiştir, dedi. Dediler ki: Biz hükümdârlığa ondan daha lââyık iken ve ona maldan da bir bolluk verilmişken nasıl olur da bizim başımızda padişahlık onun olabilir? Peygamber dedi :

Şüphesiz Allah, onu sizin üstünüze beğenip seçmiştir. O'na bilgice, vücutça (kuvvetçe) da bir üstünlük vermiştir. Allah, mülkünü kime dilerse ona verir. Allah'ın (rahmeti ve ilmi her şeye) yaygındır. Hakkıyla bilendir.» (4)

(4) Bakara: 247. «O'na bilgice, vücutça (kuvvetçe) de bir üstünlük vermiştir» cümlesinden şu anlaşılır :

Kumandanlık ve riyâset, verâsetle elde edilen bir rütbe değildir. Tam aksine, birtakım üstün meziyetlerle elde edilen bir makamdır. Bu meziyetlerin başında; memleket işlerini maharetle yürütmeye yardım eden geniş bir ilmin desteklediği «akıl kuvveti ve idâreciliğin ağır yüklerine dayanmayı sağlayan ruh ve beden sağlığı gelir.»

TALÛT'DA HÜKÜMDÂRLIĞIN İŞÂRETİ

Kur'ân-ı Kerîm bildirir ki; Samuel peygamber İsrâil Oğulları'na şöyle haber vermiştir: Kendilerini zafere götürmesi ve Tabût'un mevcûdiyyeti Talût'un hükümdârlığına işârettir. O Tabût'da; İsrâil Oğulları'nın kuvvetleneceklerine dair işâret, kalblerinin sükûnu, Mûsâ (A.S.) ile Hârûn (A.S.)'un bıraktıkları eserlerin bakiyyeleri vardı. Yine bu Tabût'ta Allah'ın emirlerinin yazıldığı levhalar bulunuyordu. Kendilerine gelecek olan bu Tabût'u melekler taşıyordu. Allah (C.C.) şöyle buyruyor :

«Peygamberleri onlara (şunu da) söyledi: Onun hükümdârlığının açık alâmeti; size o Tabût'un gelmesi olacaktır ki, içinde Rabbinizden bir sekînet, Mûsâ hânedânıyla Harûn ailesinin terkettiklerinden bir bakiyye (hâtıra) vardır. Melekler onu yüklenip getireceklerdir. Elbette bunda size kesin bir alâmet (ve ibret) vardır, eğer îman etmiş kimselerseniz.» (°)

TALÛT ORDUSUNU DENİYOR

Talût, kavmini Allah yolunda cihâda çağırды. Kendilerini zillete atan düşmanlarına karşı savaşa teşvîk etti. Dâveti üzerine, sancağı altında büyük bir ordu toplandı. Talût toplanan bu orduyu, Calût'un kumandanlık etmekte olduğu Filistinlilere karşı harbe sevketti. Calût; kuvvet ve şecaatle şöhrat bulmuş bir kimse olup kahramanlık ve zafer menkıbeleri, komşu bütün milletler arasında yayılmıştı. Bundan dolayı İsrâil Oğulları, ondan korkup savaşa girişmekten kaçındılar.

Talût; ordusuyla yola çıktı. Yurtlarından uzaklaştılar. Düşmanla karşılaşma noktasına geldiler. Talût tam bu sırada; ordusunun savaşa karşı olan azîm ve kararlılıklarını denemeyi, sabır ve itâatlerinin derecesini öğrenmeyi arzû etti ve

(5) Bakara: 248. «TABÛT» sandık demektir. Mûsâ (A.S.) harblerde onu ordusunun önünde bulundurur, bu sayede askerlerine sekînet = kuvve-i mâ-neviye gelirdi; harbden kaçmazlardı. H.B. Çantay, T. C. 1, sh.: 68.

onlara şöyle seslendi: (Onlar, bu sırada son derece susamışlar ve yorgun düşmüşlerdi.)

— Sizler, bir nehre uğrayacaksınız. Allah, itâat edenle etmeyeni ayırmak için, sizi o nehirle imtihan edecektir. Nehirden kim içmez ve ondan tatmazsa işte o, bana uyanlardandır. Bununla beraber, o nehrin suyundan avucuyla alıp susuzluğu gidermek size mübah kılındı. O nehirden, bundan daha fazla içen, bana tâbi olanlardan değildir. Ordu nehre gelince, büyük çoğunluğu Talût'un emrine karşı geldi. Talût'un emrine hiç aldrış etmeden nehre yönelip bol bol içtiler.

Allah (C.C.) buyuruyor :

«Vaktâ ki Talût, ordusuyla ayrılıp çıktı, dedi ki: Şüphesiz Allah sizi, bir ırmakla imtihan edecektir. İşte kim ondan (kana kana) içerse benden değil. Kim ondan tatmazsa o bendendir. Eliyle bir avuç alanlar başka (onlara müsaade var). Derken (ırmağa varır varmaz) içlerinden az bir kısmı müstesnâ olmak üzere ondan (bol bol) içtiler.» (6)

TALÛT'N ZAFERE ULAŞMASI

Talût, susuzluk ve yorgunluğa karşı sabredenlerle birlikte nehri geçti. Askerlerin çoğunluğu geri kalınca, nehri geçenler de kalabalık düşman karşısında kendilerini az ve zayıf hissettiler. Geçenlerden, düşmanın çokluğu kendilerini korkutduğu bir grub şöyle dedi :

— Bugün, Calût'a karşı koyacak güç yok bizde...

(6) Bakara: 249.

Talût'un, askerlerini susuzluklarını gidermek için bir avuç müstesnâ olmak üzere, nehrin suyundan içmekten menetmesinin hikmeti; ordusunu zorluklara karşı tahammül göstermeye ve harbin korkularına alıştırmaktır. Bundan başka, harbin gerektirdiği bir plândan dolayı da olabilir. Büyük âlim Muhammed Ebu Zehrâ şöyle der: Su içilmesi yasak edilen nehir, İsrâil Oğulları ile düşmanlarının arasını ayırıyordu. O nehre, susuzluk ve yorgunluktan bitkin bir vaziyette ulaşmışlardı. Binâenaleyh Talût, İsrâil Oğulları'nın nehir etrafında eğilip kaplarını ve karınlarını su ile doldurarak istirahat çekilip gevsemelerinden ve düşmanlarının nehri geçerek onları uzaklaştırmalarından korktu. Talût, düşmanları hiç sezmeden nehri geçip, ani bir saldırıyla düşmanını ele geçirmek istiyordu. İşte bu fikir, harp taktiğiyle bağdaşır. Çünkü harblerde ani baskın, en geçerli silâhdır.

Fakat, gerçekten inanmış diğer gruba gelince; düşmanın çokluğu, onları korkutamadı. Çünkü onlar, ölümden sonra Rablerine kavuşacaklarına kesinlikle inanmışlardı. Bu inancın te'siriyle şöyle söylediler :

— Sayısı az nice topluluklar vardır ki; sayısı çok topluluklara Allah'ın izniyle galib gelmişlerdir. O hâlde, düşmanla karşılaşmada sabırlı olalım. Şüphesiz Allah, yardım ve desteğiyle sabredenlerle beraberdir.

Mü'minler, Calût ve ordusuyla savaşmak üzere yola çıktıkları zaman; düşmanlarına karşı Allah'ın kendilerine yardım etmesini, harb meydanında dayanma gücü vermesini ve kalblerini sabırla doldurmasını niyâz ederek Allah'a yöneldiler. Allah, mü'minlerin duasını kabûl buyurup kendilerine yardım etti. Dâvûd (A.S.), Calût'u öldürdü. Allah (C.C.), İsrâil Oğulları'nın hâkimiyetini Dâvud (A.S.)'a verdi. Ona dilediği kadar ilim ve hikmet öğretti. Allah, sâlih kullarına yardım eder. Eğer Allah iyi insanları; bozguncuların fesâdlarını gidermek için onlara musallat etmese, kötü insanların da bir kısmını bir kısmına düşürmese yeryüzü ma'mûr olmazdı. Tam aksine, fesâd her tarafı sarardı. Fakat, Allah'ın iyiliği ve keremi, bütün insanlara dâimîdir.

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«...Nihâyet o (Talût) ve maiyyetindeki mü'minler vaktâ ki onu (ırmağı) geçtiler. (Beri yanda kalanlar) dediler ki: Bugün bizim, Calût'a ve ordusuna karşı (duracak) tâkadımız yoktur. (Âhirette) muhakkak Allah'a kavuşacaklarını bilenler ise; nice az topluluklar vardır ki, daha kalabalık topluluklara Allah'ın izniyle galip gelmiştir. Allah, sabır ve (sebât) edenlerle beraberdir, dediler.

Onlar (Talût'a itâat eden mü'minler) Calût ile askerlerine karşı çıktıkları zaman (niyâz edip) dediler ki: Ey Rabbiniz! Üzerimize sabır yağdır. Ayaklarımıza sebât ver (er meydanından kaydırma). Bu kâfirler gürûhuna karşı bize yardım et.

Derken (düşmanla karşılaşır karşılaşmaz) Allah'ın izniyle onları (düşmanlarını) bozguna uğrattılar. (Mü'minlerin arasın-

da bulunan) Dâvûd da Calût'u öldürdü. Allah da ona (Samuel ve Talût'un ölümünden sonra) saltanat ve hikmeti (peygamberliği) verdi. Ve daha dilediğinden de bazı şeyler öğretti. Eğer Allah, insanların bir kısmını diğer bir kısmı ile önleyip savmasaydı, yeryüzü muhakkak fesâda uğrardı. Fakat Allah, âlemlere karşı büyük fazl-u (inâyet) sahibidir.» (7)

HZ. DÂVÛD VE ONUN CALÛT'U ÖLDÜRMESİ

Kur'an-ı Kerim, Dâvûd (A.S.)'un Calût'u öldürmesi olayından geniş olarak bahsetmemiştir. Ahd-ı Kadim ise, bu olayı genişçe izah etmiştir. Biz de bunu hulâsa olarak anlatalım.

Filistinliler, İsrâil Oğulları'yla savaşmak için askerlerini topladılar. Onlara karşı da Şavel ve İsrâil Oğulları'ndan bir takım adamlar çıktı. Her iki taraf ayrı bir dağ üzerinde bulunuyordu, aralarında bir vâdi vardı, günler geçti, fakat iki ordudan hiçbirisi diğerine hücum etme cür'etini gösteremiyordu. Bu sırada Filistin ordusundan Calût adında, görünüşü heybetli, silâhla kuşanmış ve elinde büyük ok taşıyan birisi ortaya çıktı. Calû ortaya atıldı, vâdinin ortasında durdu ve İsrâil Oğulları'nın saflarına doğru şöyle haykırdı :

— İçinizden, benim ile çarpışacak olan bir adam seçiniz. Seçtiğiniz yiğit bana galip gelirse, biz sizin köleleriniz olacağız. Şâyet ben onu ele geçirir de öldürürsem, sizler bizim kölelerimiz olacaksınız.

(7) Bakara: 249-250-251.

«...Nice az topluluk vardır ki, Allah'ın izniyle çok topluluğa galip gelmiştir.»

Bu âyet bize şunu da ifâde eder: Sayısı az olan topluluklar, kumandanlarına olan itâatleri, sabır ve sebât göstermeleri sayesinde kumandanlarına itâat etmeyen, birlik, sabır, sebâtan mahrûm kalabalık topluluklara üstün gelir. Bu, birçok harblerde müşâhede edilen bir husustur. Eski ve yeni harbler tarihi bunun misâllerile doludur. Bir ordunun başka bir orduya üstün gelmesi hususunda aded fazlalığı tek âmîl değildir. Bu, Allah'ın yarattıkları hakkında bir kanundur. Aynı zamanda bu, hürriyet ve hakkını geri almak isteyen, zulme uğramış bir topluluğa Kur'an'ın sunduğu bir kanundur.

Peygamberlikle saltanatı şahsında birleştiren ilk peygamber Dâvûd (A.S.)'dur. Dâvûd (A.S.), elinin kazancından başka birşey yemezdi. Allah ona kuş dilini ve Zebûr'u öğretti. Çok güzel sesi vardı. «Davûdî ses» tâbiri ondan kalmıştır. İdârecilliği gayet iyi bilirdi.

Şavel ve askerleri, Calût'un sözünü işittiler, korktular, yerlerinden inip onunla mübâreze etmekten çekindiler. Calût, kırk sabah ve akşam onlara meydan okudu. Şavel, Calût'u öldüren kimseye büyük bir servet vereceğini ve kızıyla evereceğini va'detti.

Beyt-i Lahm'den, ismi Yasıyy olan bir adamın üç oğlu vardı. Harb etmek için bunlar da Talût'un ordusuna iştirâk etmişlerdi. Bu adamın, adı DÂVÛD olan dördüncü bir oğlu daha vardı. Kardeşlerinin durumundan haber vermesi için babası, Dâvûd (A.S.)'u arkalarından gönderdi. Dâvûd (A.S.), mübâreze etmek ve dövüşmek isteyen Calût'u gördü. Askerler, ondan korkarak çekiniyor, fakat o, onlara sövüyor ve onları tahkîr ediyordu. Bu manzara karşısında, Dâvûd'un rûhunda gayret hissi harekete geldi. Calût ile dövüşmek için Talût'dan müsaade istedi. Talût izin vermedi ve onu aşırı atılganlıktan şakındırdı. Fakat sonunda izin verip zırhını Dâvûd (A.S.)'a giydirdi. Dâvûd (A.S.), zırhla yürümesini bilmiyordu. Çünkü, onu giymeye alışkın değildi. Zırhı çıkarıp değneğini eline aldı. Vâdiden beş âdet kaypak taş seçip torbasına koydu. Sapanı da elinde idi. Mücâdele başlayınca Calût, elindeki mızrağıyla sür'atli bir darbe indirmek istedi. Fakat Dâvûd (A.S.) ondan da ha sür'atli idi. Sapanından bir taşı, derhal onun alınına fırlattı. Zâlim ve mağrûr Calût, yere yıkıldı. Kıvranıyordu. Dâvûd (A.S.), şimşek sür'atıyla üstüne sıçradı ve kılıncını çekerek başını kesti.

Filistinliler, mağrûr ve zâlim kumandanlarının öldürüldüğünü görünce dehşete kapıldılar. Safları karıştı. Kaçmaya başladılar. Talût ve askerleri onları takib ederek birçoğunu öldürdüler.

TALÛT'UN ÖLÜMÜ VE DÂVÛD (A.S.)'UN HÜKÜMDARLIĞI ÜSTLENMESİ

Dâvûd (A.S.), Calût'u öldürünce Talût'un nazarında takdîr kazandı. Ordu mensûbları arasında üstün bir rütbeye sahib oldu. Fakat, Dâvûd (A.S.)'da tehlikeli bir rekâbet gören Talût'un kalbini, hased duygusu kapladı. Bütün İsrâil halkının

sevgisine mazhar olan Dâvûd (A.S.)'un durumu, bu hâsed his-sini çoğaltıyordu. Çok geçmedi, hâsed duygusu öldürücü bir kine dönüştü. Defalarca Dâvûd (A.S.)'u öldürmeye teşebbüs etti. Fakat teşebbüslerinde umduğu neticeye varamadı.

Aradan zaman geçti. Celbû' denilen harb vuku buldu. İsrâil Oğulları, savaşı terkedip kaçtı. Talût'un üç oğlu öldürüldü. Filistin okçuları Talût'u ele geçirdiler, yaralayıp za'fa uğrattılar. Talût, düşmanları tarafından öldürülmemesi için, silâh arkadaşının kendisini öldürmesini emretti. Silâh arkadaşı emrini ifâ etmedi. Bunun üzerine Talût, kılıncını aldı, üstüne atıldı ve öldü.

Talût'un ölümünden sonra Dâvûd (A.S.), bugün **Medine-tü'l-Halil** diye isimlendirilen yere gitti. Burada, Yehûda'nın adamları gelerek onu Yehûda'nın evinde hükümdâr ilân ettiler. İsrâil Oğulları'nın geri kalan kısmı, Talût'un oğlu Eşboşt'a boyun eğdiler, onu kendilerine başkan yaptılar. Dâvûd (A.S.)'un taraftarları ile Talût'un oğlu taraftarları arasında birçok harbler cereyân etti. Nihâyet Talût'un oğlu öldü. Bundan sonra Dâvûd (A.S.) bütün İsrâil Oğulları'nın hükümdârı oldu. Dâvûd (A.S.) bu sırada 30 yaşında idi. Saltanatı 40 yıl sürdü. Bunun 7 sene 6 ayı Yehûda Oğulları arasında geçti. Geri kalan 33 senesi ise; Urşelim denilen yerde, bütün İsrâil Oğulları'na hâkim olmakla geçti. Dâvûd (A.S.), ölmeden evvel oğlu Süleyman (A.S.)'ı kendisine **veliyü'l-ahd** tâyin etti.

Süleyman peygamber, idâreyi ele alınca babasının işini tamamladı. Sürekli olarak memleketler fethetti. Memleketi yeniden tanzim etti. Kendisine peygamberlik verildi.

İKİNCİ BÖLÜM

DÂVÛD (A.S.)'UN KISSASI

Hâkim Dâvûd (A.S.) — Tarla hakkında hüküm — İbâdet-
te düşkün Dâvûd (A.S.) — Dâvûd (A.S.)'un hükümdar-
lığı ve peygamberliği — Dâvûd (A.S.)'un mucizeleri.

HÂKİM DÂVÛD (A.S.)

Dâvûd (A.S.) günlerini dört kısma ayırmıştı: Bir gününü ibâdete, bir gününü hüküm vermeye, bir gününü va'z u nasi-hâte ve bir gününü de şahsî işlerine ayırmıştı.

Yalnızlığının safiyetini bozmaya kimsenin cesâret edemediği ve sadece nefsiyle başbaşa kaldığı husûsî günlerinden bir günde —bekçilerin haberi olmaksızın— iki adam ansızın surları aşarlar ve bulunduğu odaya girerler. Onlarla ansızın karşı karşıya gelen Dâvûd (A.S.) korkar. Kendisine kötülük yapmak istediklerini sanır. Bu iki adam ise O'na derler ki :

— Korkma! Biz iki hasımız. Birimiz birimizin hakkını yedi. Huzurunda muhâkeme olmak için sana geldik. Aramızda hak ile hükmet. Zâlim olma. Bizi doğru ve açık yola ilet.

Sonra, tecâvüze uğrayan şikâyetini arzelmeye başlayarak dedi ki :

— (Arkadaşına işâret ederek) benim şu arkadaşım ve din kardeşim doksan dokuz koyuna sahiptir. Benim ise, tek bir koyunum vardır. Ona da göz dikti ve onu benden alıp kendi koyunlarına katmak istedi. İsteğinin yersiz olduğunu kendisine anlatmaya çalıştım, fakat âciz kaldım. O ise; muhâseme ve çekişmesinde bana galebe çaldı.

Dâvûd (A.S.) onları dinledi. Doksan dokuz koyun sahibinin, arkadaşının tek bir koyununu da almaya kalkmasını çirkin buldu. Ve onun bu yersiz isteğinde zâlim olduğuna hükmetti: «Onun bu durumu; arkadaşlarına zulmetmek için çeşitli yollara başvuran birçok kimselerin durumudur,» dedi. Halbuki gerekli olan, onlara karşı adâletle muâmele etmektir. Ne yazık ki, insanların çoğunun seciyyesi budur. Ancak iyi amellerin sahibi olan mü'minler, bundan müstesnâdır. Bunların sayısı ise, insan toplumunda çok azdır.

Dâvûd (A.S.) bu esnâda, Allah'ın bu iki hasmı göndermek sûretiyle kendisini imtihan etmek istediğinin farkına vardı. Bu imtihanın hikmeti; makamı itibariyle kendisinden meydana gelmesi lâıyk olmayacak bir durumdan onu haberdar etmektir. Dâvûd (A.S.) Rabbinden mağfiret taleb etti. Rükûa vardı, secdeye kapandı, tevbesini kabûl etmesi için Allah'a yöneldi. Allah da tevbesini kabûl buyurdu. Allah'a yakın olduğunu, varacağı yerin Cennet olacağını bildirerek onu huzura kavuşturdu. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Sana, o dâvâcılarının haberi geldi mi? Hani onlar, duvardan mescide turmanmışlardı.

O vakit Dâvûd'un huzuruna girivermişlerdi de o, bunlardan telâşa düşmüştü. Korkma, dediler, (biz) iki dâvâcı(yız). Birimiz öteki(nin hakkına) tecâvüz etti. Şimdi sen, aramızda adâletle hükmet. Aşırı gitme. Bizi doğru yolun ortasına çıkar.

(İçlerinden biri): Şu benim birâderimdir. Onun doksan dokuz dişi koyunu var. Benim ise bir tek dişi koyunum var. Böyle iken, onu bana ver, dedi. Mücadelede beni yendi.

(Dâvûd dedi: Andolsun ki o, senin dişi koyununu kendi dişi koyunlarına (katmak) istemesiyle sana zulmetmiştir. Gerçek şu ki: (Mallarını birbirine) katıp karıştıran (ortak)ların çoğu mutlaka birbirlerine haksızlık ederler. İman edip de güzel amel (ve hareket)lerde bulunanlar müstesnâ... (Fakat) bunlar da ne kadar azdır. Dâvûd sandı ki; biz kendisine mutlaka bir azab (sûikasd) hazırladık. Bunun üzerine o, Rabbinden setri-

himâye edilmesini istedi. Rükû ile yere kapanıp (Allah'a) döndü.

Biz de onu sâlih (bir zât olarak) seçtik. Nezdimizde onun muhakkak bir yakınlığı ve bir sonuç güzelliği vardır.» (*)

Sonra Cenâb-ı Allah (C.C.), Dâvûd (A.S.)'a lûtfettiği büyük ihsânını kendisine göstermeyi irâde buyurdu. Bu büyük ihsân; Allah'ın onu yeryüzünde halife kılması idi. Fakat bu hilâfet; kişiyi âdeten azgınlıştırır. Kendi arzûlarını hakem kılmaya sevkeder. İşte bundan dolayıdır ki; Cenâb-ı Hak onu nefsi arzûlardan uzak kalarak insanlar arasında adâletle hükmetmeye çağırmıştır. Çünkü nefsin arzûlarına uyarak hüküm vermek; onu, mutlak adâlet üzerinde kurulan Allah yolundan saptırır. Hiç şüphesiz; Allah'ın yolundan sapanlar için, haktan ayrılımları ve zulümlerinin âkibetini unutmaları sebebiyle, kıyâmet gününde şiddetli bir azab vardır. İşte bu nokta,

(8) Sa'd: 21-25.

DÂVÛD (A.S.)'N FİTNESİ: Denildi ki; âyet-i kerimede geçen *fitne*den maksad şudur :

Dâvûd (A.S.), kendisini insanlardan gizleyip perde arkasına çekildi. Halbuki, kendisini daima hüküm vermeye hazırlayıp kendisi ile muhâkeme olacaklar arasına perde germemek hâkimin vazifesidir. İşte bu perde arkasına çekilme keyfiyeti; hasımların duvardan odaya tırmanmalarına ve Dâvûd (A.S.)'un huzuruna girmelerine sebebiyet vermişti.

Bir görüşe göre *Dâvûd (A.S.)'un fitnesi*; iki hasımdan birinin delilini dinleyip, diğerininkini dinlemeden hüküm vermesidir. Başka bir görüşe göre ise Dâvûd (A.S.)'un fitnesi şu idi: Dâvûd (A.S.) idâre ve saltanatı üstlendiğini görünce, Allah tarafından bir imtihan ve tecrübeye tâbi tutulduğunu idrâk etti. Birçok hâkimler gibi, kendisinin de zulüm ve adâletsizliğe düşmesinden korktu.

MÜHİM NOT: Bu âyetlerdeki «*Dişi koyun*» kelimelerini «*KADIN*» mânâsına yormak sûretiyle, bazı hikâyeciler Dâvûd (A.S.) hakkında iftirâ etmişlerdir. Güyâ Dâvûd (A.S.)'un 99 karısı varmış da *URYÂ* adında birinin bir tek karısına da göz dikmiş. Bu adamı birçok muhârebelere göndermek ve hep ön safda bulundurmak suretiyle öldürmüş, karısını kendisine nikâhlanmış imiş!.. Bu maalesef bazı müfessirlerimiz de kitaplarına nakletmişler. Kaadî *İyaz* der ki :

«*Hakikatleri tahrif ve tağyir eden ehl-i kitabın hikâyecileri tarafından yudurulan ve bazı tefsirciler tarafından nakledilen bu sözler hakkında ne ilâhî bir nass, ne de sahîh bir haber vardır.*» (Fahreddin-i Razi de şöyle der :

«*O masalın hulâsası; bir müslîmin haksız yere katlini istemek ve onun hanımına göz koymaktır. Bunların ikisi de büyük günahdır. Hiçbir akıllı, Dâvûd (A.S.) hakkında böyle bir zanda bulunamaz.*» Hasan B. Çantay Terc. C. 2, sh.: 812.

Dâvûd (A.S.)'a Allah'ın, şu âyetiyle tavsiyede bulunduğu husustur :

«Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O hâlde insanlar arasında hak ve (adâlet)le hükmet. (Hükümünde) hevâ (ve heves)e (hissiyâtına) tâbi olma ki bu, seni Allah yolundan saptırır. Çünkü Allah yolundan sapanlar (yok mu?) hesab gününü unuttukları için onlara pek çetin bir azab vardır.» (9)

TARLA HAKKINDA HÜKÜM

Bir koyun sürüsü, geceleyin bir tarlaya girdi. Çobanları yanlarında yoktu. Ekinleri ifsâd edip yok ettiler. Tarla sahipleri, dâvâyı Dâvûd (A.S.)'a götürdüler ve şöyle dediler :

— Ey Allah'ın peygamberi! Gerçekten biz, tarlamızı sürdük, ektik ve gereken ihtimamı gösterdik. Hasad mevsimi gelince, şu kavmin koyunları geceleyip gelip ekinlerimiz içerisinde yayıldılar, hiçbir şey kalmamacasına mahsûllerimizi yeyip bitirdiler. Dâvûd (A.S.) koyun sahiblerine sordu :

— Bunların dedikleri doğru mu?

Onlar :

— Evet!

Dâvûd (A.S.) tarla sahiblerine :

— Mahsûlünüzün değerini ne kadar takdîr ediyorsunuz?

Onlar, bir değer söylediler. Bu sefer Dâvûd (A.S.) koyun sahiblerine :

— Sizler, koyunlarınızın değeri olarak ne takdîr edersiniz?

Onlar da bir fiat takdîr ettiler. Dâvûd (A.S.), her iki değer birbirine yakın olduğunu görünce koyun sahiblerine :

— Koyunlarınızı, tarla sahiblerine ekinlerinin karşılığı olarak veriniz, dedi.

Dâvûd (A.S.)'un oğlu Hz. Süleyman (A.S.), bu yargılama da hazır bulunuyor ve dâvâyı takîb ediyordu. Hükümü görünce, hemen ileri atılıp babasına şöyle söyledi :

— Bu mes'ele hakkında benim de bir görüşüm vardır :

Koyun sahipleri, koyunlarını tarla sahiplerine versinler. Tarla sahipleri, bu koyunların yünlerinden, sütlerinden ve yavrularından istifâde etsinler. Sürü sahipleri de tarlayı alsınlar, sürsünler, eksinler, sulasınlar ve ekinler yetişinceye kadar tarlaya baksınlar. Hasad zamanı gelince tarlayı sahiplerine teslim etsinler ve koyunlarını onlardan alsınlar.

Her iki taraf da bu hükme razı oldu. Dâvûd (A.S.) oğluna :

— Ey evlâdım! Bu hükmünde başarıya ulaştırıldım, dedi ve Hz. Süleyman'ın verdiği fetvâ ile hükmetti. İşte buna Kur'ân-ı Kerîm şöyle temâs ediyor :

«Dâvûd'u ve Süleyman'ı da (hâtırla). Hani onlar ekin hakkında hüküm veriyorlardı. Hani kavmin davarı (geceleyin çobansız olarak ekinin) içinde yayılmış (zarar yapmış) tı. Onların (verdikleri hükmün) biz şâhidleri idik.

Biz, onun (fetvâsını) hemen Süleyman'a anlatmıştık. (Zâten) biz herbirine hüküm ve ilim vermiştik. Dağları ve kuşları, Dâvûd ile birlikte tesbîh etmek üzere râm etmiştik. (Bütün bunları) yapanlar bizdik.» ⁽¹⁰⁾

İBÂDETE DÜŞKÜN DÂVÛD (A.S.)

Allah (C.C.), Dâvûd (A.S.)'un ibâdetini şu âyetiyle vasıflandırıyor :

(10) Enbiyâ: 78-79. «Biz, onun fetvâsını hemen Süleyman (A.S.)'a anlatmıştık.» Âyetin bu cümlesi, Hz. Süleyman (A.S.)'ın hükmünde hakka isâbet ettiğine delildir. Böyle olmasaydı, Allah anlayışı ona tahsis etmezdi. Anlayışı ona tahsis etmek, Hz. Dâvûd (A.S.)'un da hükmünde hatâ ettiğine delil olmaz. Her ikisinin de hükümlerinde isâbetli olmaları mümkündür. Bunu şu âyetten anlayabiliriz: «Her birine hüküm ve ilim verdik.» Bu olaydan şunu da anlamak mümkündür :

Müçtehidler, her mes'elede doğruya isâbet edemeyebilirler. Fakat doğruya yakın başka bir hüküm ortaya çıkınca, kendi hükümleri üzerinde ısrar etmemeleri vâcibdir. İşte Dâvûd (A.S.)'un kendi hükmünden dönüp, Hz. Süleyman (A.S.)'ın verdiği hükmü kabul etmesi bundan ibârettir. Hükümlerde içtihadı gitmenin câz oluşu, müçtehidin bazan içtihadında hataya düşebileceği, bununla beraber yine de Allah tarafından mükâfatlandırılacağı yine bu hâdiseden anlaşılır. Çünkü Cenâb-ı Hak, bu dâvâda Hz. Süleyman (A.S.)'ın verdiği hükmün hak olduğunu haber vermiştir. Sonra da her ikisini övmüş-
tur.

«(Habîbim), onlar ne derlerse sabret. Kulumuzu, o kuvvet sâhibi Dâvûd'u hâtırla. ⁽¹¹⁾ Çünkü o, dâima (Allah'ın rızasına) dönen bir (zât) idi.

Biz dağları (kendisine) musahhar kıldık ki, bunlar akşamleyin ve kuşluk vakti onunla birlikte durmayıp tesbîh ederlerdi.

(Her yandan ona doğru) toplanıp gelen kuşları da (kendisine râm ettik. Gerek o dağlardan, gerek bu kuşlardan) herbiri (itâatle ona) dönücü idi.» ⁽¹²⁾

Bu âyetlerde Cenâb-ı Hak, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e, kulu ve peygamberi olan Dâvûd (A.S.)'u anmasını emrediyor. Bundan maksad; Dâvûd (A.S.) da Peygamberimiz (S.A.V.) için güzel bir örneğin bulunuşudur. Dâvûd (A.S.), dininde kuvvet sahibi olmak sıfatıyla müttasıftır. Hiçbir şiddet karşısında gevşemez, hiçbir işkenceden dolayı za'fiyet göstermezdi.

Allah onu, kendisine çok yönelen bir kul olarak vasıflandırıyor. Darlıkta ve bollukta, gizli ve aşikâr hâllerde hep Allah'a iltica eden bir kimse olduğunu haber veriyor.

Allah, dağları ona musahhar kılmıştı. Çünkü dağlar; sabah ve akşam, normal insanların anlayamayacağı kendilerine has bir dille Allah'ı onunla beraber tesbîh ediyordu. Dâvûd (A.S.), dağların kendisiyle beraber tesbîh ettiklerini anlıyordu. Çünkü Allah ona husûsî duygular, ilim ve bazı meziyetler vermişti. Aynı zamanda kuşlar dahi, Dâvûd (A.S.) tesbîh ettiği zaman etrafında toplanıp kendisiyle beraber Allah'ı tesbîh ederlerdi.

Bunu da Cenâb-ı Hak, şu âyetiyle haber veriyor :

«Andolsun ki biz, Dâvûd'a tarafımızdan bir imtiyâz verdik. Ey dağlar, onunla birlikte tesbîh edin, (dedik), kuşlara da (bunu emrettik). Ona demiri de (mum gibi) yumuşattık.» ⁽¹³⁾

(11) Mufessirler, bu kuvvetin ibâdete olan tahammülü olduğunu söylerler. Dâvûd (A.S.), bir gün oruç tutar, bir gün yedi. Gecenin üçte bir kısmında uyur, geri kalan saatlerini hep ibâdetle geçirirdi.

(12) Sa'd: 17-18-19.

(13) Sebe': 10.

DÂVÛD (A.S.)'UN HÜKÜMDÂRLIĞI VE PEYGAMBERLİĞİ

Cenâb-ı Hak, Dâvûd (A.S.)'a ihsânda bulunduğu nîmetlerini şu âyetle dile getiriyor :

«Onun mülkünü de kuvvetlendirdik. Ona hikmet ve fasl-ı hitab verdik.» ⁽¹⁴⁾

Âyetteki «Onun mülkünü de kuvvetlendirdik»ten maksad: Ona heybet, zafer, büyük ordular ve fazla nîmet verdik demektir. «Ona hüküm verdik»ten maksad ise: Ona peygamberlik, kâmil bir ilim ve şeriatler ilmi verdik, mânâsınadır.

«Ona fasl-ı hitab verdik» cümlesinden maksad: Hakkı batıldan ayırdetmek sûretiyle hasımlar arasını tam bir isâbetle hâlleddip neticeye bağlama kabiliyyeti verildi, demektir. ⁽¹⁵⁾

DÂVÛD (A.S.)'UN MÛ'CİZELERİ

Allah (C.C.) Kur'ân-ı Kerîm'de Dâvûd (A.S.)'a verdiği hârika hâllerden bahsetmektedir. Bu hârika hâlleri, normal bir insanın yapmasına imkân yoktur. Allah şöyle buyuruyor :

«...Ona demiri de (mum gibi) yumuşattık. (Bütün bedeni örtecek) uzun zırhlar yap, (onları) dokumada intizamı gözet, diye (buyurduk). (Ey Dâvud hânedânı), iyi amellerde bulunun. Çünkü ben, ne yaparsanız tastamam görenim.» ⁽¹⁶⁾

Bu âyetlerden anlaşılan şudur: Allah (C.C.), demir made nini Dâvûd (A.S.)'un elinde yumuşatmış ve mum gibi yapmıştır. Ateş ve çekiç olmadan, dilediği gibi demirde tasarruf etmiştir. Demirden zırhlar yapmış, sağlam bir şekilde dokumuş, zırhların halkalarını ince bir nizam ve eşit ölçülerle birbirine geçirmiştir. Böyle yapılan zırhlar, giyeni hareket etmekten alıkoymaz. Halbuki tek bir kalıptan meydana gelen zırh, hareket etmeye imkân vermez. Kur'ân-ı Kerîm, buna da şöyle işâret etmektedir :

(14) Sa'd: 20.

(15) Mütellif, bu görüşleri kendi izahları imiş gibi belirtmekte ise de gerçekte Kadı Beydâvî ve Celâleyn gibi meşhûr tefsirlerin kabul edip naklettikleri rivâyetlerdir. İlgili âyetlerin, mezkûr kitaplardaki tefsirine bak.

(16) Sebe': 10-11.

«Biz ona sizin için, muharebenizin şiddetinden sizi korumak için giyecek (zırh) san'atını öğrettik.» ⁽¹⁷⁾

Âyeti şöyle anlamak mümkün: Biz, Dâvûd (A.S.)'a sizin için olan elbiselerin yapım san'atını öğrettik. Bu elbiseler; düşmanlarınızla yaptığınız savaşlarda sizleri okların isâbetinden ve kılıçların darbesinden koruyacak olan ve demirden yapılmış zırhlar idi.

DÂVÛD (A.S.)'A İNDİRİLEN KİTAB

Kur'an-ı Kerîm, Allah'ın Dâvûd (A.S.)'a bir kitab verdiğinden bahseder. Bu kitabın ismi ZEBÛR'dur. «Biz, Dâvûd'a Zebûr'u verdik.» ⁽¹⁸⁾

Hristiyanlar ve Yahudiler, Zebûr'a MEZÂMİR derler. Mezâmîr, birtakım dinî ve tasavvufî şiirlerden ibâret kasîdeler mecmuasıdır. Bu kasîdelerin bir kısmı; terennümler ve ilâhilerdir. Bunlarda, acaib yaratıklarından dolayı Allah'ın azâmeti dile getirilir. Bir kısmı dualardan ibârettir. Bir kısmı ise; Allah'ın azabından ve mükâfatından, onun vasiyyetlerinin öğretilmesinden bahseder. Mezâmîr'in çoğu, Dâvûd (A.S.)'a aittir. Bazısı Dâvûd (A.S.)'dan sonra kaleme alınmıştır. Bir kısmı; Heman, İthan, Süleyman (A.S.), Asaf, Yedutun, Mûsâ (A.S.) ve Korah Oğulları tarafından yazılmıştır.

(17) Enbiyâ: 80.

(18) Nisâ: 163.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜLEYMAN (A.S.)'İN KISSASI

Süleyman (A.S.) ve karıncaların konuşmasını anlaması — Süleyman (A.S.)'a hizmet için, cinlerin ve rüzgârların emrine verilmesi — Süleyman (A.S.) ve at.

SÜLEYMAN (A.S.) VE KARINCALARIN KONUŞMASINI ANLAMASI

Allah (C.C.), Dâvûd (A.S.) ve Süleyman (A.S.)'a ihsânda bulundu ve onlara ahkâm ve şeriatların ilmini verdi. Bu iki peygamber, Allah'ın kendilerine bol bol ihsânda bulunduğu nîmetlerin kadru kıymetini takdîr edip şöyle dediler :

— O Allah'a hamdolsun ki; bize verilen ilmin benzeri, kendilerine verilmeyen mü'min kullarının birçoğuna bizi üstün kıldı.

Dâvûd (A.S.) ölünce; Süleyman (A.S.) peygamberlik ve hükümdârlıkta ona vâris oldu. Diğer oğulları olmadı. Süleyman (A.S.) hükümdârlığı üstlenince, memleketindeki idârecileri ve ilim sahiblerini çağırdı. Allah'ın kendisine ihsânda bulunduğu büyük nîmetleri dile getirerek ve ihsânını itiraf ederek onlara şöyle dedi :

— Allah (C.C.) bana ihsânda bulundu. Kuşların ve hayvanların dilini öğretti. Aralarında cereyân eden konuşmaları, anlama nîmetine mazhar etti. Bütün bu ihsânlar; hükümdârlık ve peygamberliğin yanında bana verdiği nîmetlerdir. Şüp-

hesiz bu büyük nîmetler, Allah'ın kerem ve iyiliğindendir. Bu nîmetler açıktır, kimseye gizli kalmaz.

Süleyman (A.S.), bir gün askerlerini çağırdı. Kuşlardan, cin ve insanlardan meydana gelen ordusu, emrine itâat ederek toplandı.

Süleyman (A.S.) orduyla hareket etti. Karıncaların çokça bulunduğu bir vâdiye ulaştı. Bir karıncanın, arkadaşlarına şöyle hitab etmekte olduğunu işitti :

— Ey karıncalar! Süleyman (A.S.) ve ordusu sizin bulunduğunuz yere doğru geliyorlar. Acele davranıp yuvalarınızda gizleniniz. Tâ ki onlar, sizlerin farkına varmadan, ayaklarıyla sizi çiğneyip perişân etmesinler.

Süleyman (A.S.), karıncanın söylediklerini duydu. Bundan dolayı sevindi. Bir karıncanın; Allah'ın ihsân ettiği rahmet, adâlet ve peygamberlik nîmetlerini hatırlatmasından bahtiyâr oldu. Karıncanın, beşere gizli kalan konuşmasını anlaması ve Allah'ın kendisine has kıldığı saltanat sebebiyle mesrûr oldu. Bundan dolayı Rabbine şöyle niyâzda bulundu :

— Ey Rabbim! Nîmetine karşı şükretmekte beni dâim eyle. Beni, rahmet ve ihsânınla, rızamı elde eden sâlih kullar zümresine ilhâk eyle!...

Allah şöyle buyuruyor :

«Andolsun ki biz, Dâvûd ve Süleyman'a ilim verdik. (Bundan dolayı) onlar: Bizi, mü'min kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun, dediler, Süleyman Dâvûd'a mirasçı oldu. Dedi ki: Ey insanlar! Bize kuşların dili öğretildi. Bize herşeyden verildi. (19) Şüphesiz ki bu, apaçık bir üstünlüğün tâ kendisidir.

Süleyman; cinlerden, insanlardan ve kuşlardan (meydana gelen) orduları topladı. İşte bütün bunlar, (onun tarafından) zapt ve idâre ediliyordu.

Hattâ Karınca Vâdisi üzerine geldikleri zaman (dişi) bir

(19) Mufessirlerin açıklamasına göre: «Bize herşeyden verildi.» cümlesinden maksad; hem peygamberlere, hem hükümdarlara verilen nîmetler ihsân olundu, demektir.

karınca dedi ki: Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin. Sakın Süleyman ve ordusu bilmeyerek sizi kırmasın.

(Süleyman onun bu sözünden gülercesine tebessüm etti de: Ey Rabbim! Bana, ana ve babama lûtfettiğin nîmetine şükretmemi ve senin razı olduğun iyi (işler) yapmamı bana ilhâm et. Rahmetinde beni de sâlih kullarının arasına sok, dedi. ⁽²⁰⁾)

SÜLEYMAN (A.S.)'IN DENENMESİ

Allah (C.C.), Süleyman (A.S.)'ı içine düştüğü şiddetli bir hastalıkla imtihan etti. O kadar ki; tahtına oturduğu zaman rûhsuz bir cesed gibi gözükürdü. Sonra iyileşti. Onun içine düştüğü bu hastalık, işlediği bir hata ve isrâf sebebiyle meydana gelmişti. Nitekim sıhhat bozucu hareketleri işleyenlerin birçoğu da kendilerini çeşitli hastalıklara kaptırırlar. İnsan; içine düştüğü hastalığın, sıhhati hakkında zararlı olan bir hatayı işlemesi sebebiyle geldiğini anlayınca hemen Allah'dan afv ister ve sıhhati için dua eder. Süleyman (A.S.)'ın durumu da böyle idi. Allah (C.C.) buyuruyor :

«Andolsun biz, Süleyman'ı imtihan da ettik. Tahtının üstüne bir cesed bırakıverdik. (Nice günlerden) sonra o, yine (eski hâline) döndü.

(20) Neml: 15-19.

«Sakın Süleyman (A.S.) ve ordusu, bilmeyerek sizi kırmasın.» Bu söz: Hz. Süleyman (A.S.) ve ordusundan özür dileme mânâsını ifâde eder. Çünkü, Süleyman (A.S.) ve ordusu karıncaları öldürse idiler bu, hata yoluyla, farkına varmadan ve irâde dışında olacaktı. Süleyman (A.S.), karıncanın kendisinden umduğu acıma hissinde onu tasdik etmiştir. Bu sebeble, şükreden kullardan kılması için Allah'a dua etmiştir. Burada lâtf bir işâret de vardır: Güç lûnün güçsüze merhamet etmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'in kesin ifâdesinden açıkça anlaşılıyor ki; karıncalar birtakım meskenlerde yaşıyor. Yani, kendilerine has bir toplum hayatları vardır. Daima ihtiyatlı ve uyanık olmak da onların özelliklerindendir. Kendi aralarında anlaşmalarına vasıta olan dilleri vardır: Karıncaların toplu yaşayışlarına ait birçok husûsiyetler açıkça gösteriyor ki; onların muntazam bir içtimai hayatları vardır. Onlar büyük ölçüde zekâ ve dehâ sahibidirler. Çalışma sevgisi, sebât etme ve çare bulma gayreti de onların özellikleri arasındadır. Karınca toplulukları, zaman zaman belli bir yerde toplanmaya önem verirler. Bir araya geldikleri zaman anlaşırılar, birbirlerinin hâllerini sorarlar. Mevzuu uzatma endişesi olmasa, karıncaların birçok husûsiyetlerinden burada bahsederdik.

Dedi ki: Ey Rabbim! Beni yarlığa...» (21)

ALLAH'IN SÜLEYMAN (A.S.)'A HAS KILDIĞI NİMETLER

Süleyman (A.S.), kendisini bağışlaması için Rabbine dua ettiği gibi, kendisinden başka hiçbir kimseye vermeyeceği bir saltanatı hibe etmesini Allah'dan istedi. Allah, onun duasını kabul etti, ona şu husûsî nîmetleri ihsân etti :

1 — Ona; rüzgâra hükmetme ve rüzgârı dilediği gibi kullanma imkânı verdi. Rüzgâr, onu dilediği yere götürüyordu.

2 — Allah, şeytanları onun hizmetine verdi. Onlardan bir kısmı saraylar ve surlar yapıyordu. Bir kısmı ise; denizden kıymetli taşlar ve inciler çıkarmak için dalgıçlık yapıyorlardı. Allah aynı zamanda ona, kâfir şeytanlara hükmetme yetkisini vermişti. Şerlerini bertaraf etmek için onları zincire vurup bağlıyordu. Bütün bu yetkileri ve saltanatı, Allah Süleyman (A.S.)'a hazırlamıştı. İsteddiği şekilde tasarruf etmesini mübâh kılmıştı. Allah, nîmetini dilediğine verir. Dilediğini de mahrûm eder. Süleyman (A.S.) bütün bunların yanında Rabbinin katında üstün bir makama sahipti. Âhirette de onun için güzel bir dönüş yeri vardır. O, Cennettir. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Dedi ki: Ey Rabbim! Beni yarlığa. Bana öyle bir saltanat ver ki, o benden başka hiçbir kimseye lâayık olmasın. Şüphesiz bütün istekleri ihsân eden sensin, sen.

Bunun üzerine biz de ona rüzgârı musahhar kıldık ki bu, onun emriyle, onun dilediği yere yumuşacık akar giderdi.

Şeytanları, (onlardan) her binâ ustasını, her dalgıcı...

(Yine onlardan) bukağularla bağlanmış olan diğerlerini de (emrine râm ettik).

(Dedik ki:) Bu bizim vergimizdir. Artık (dilediğine) hesabsız ver, yahut tut (kıs).

Şüphe yok ki; indimizde onun mutlak bir yakınlığı ve dönüp geleceği yer güzelliği de vardır.» (22)

Kur'ân-ı Kerîm, başka bir yerinde de şunu zikreder: Allah, rüzgârı Süleyman (A.S.)'ın emrine verdi. Sabah vaktinden öğleye kadar, bir aylık mesâfeye akıp gidiyordu. Rüzgâra istediği gibi emrediyordu. Rüzgâr onu, istediği yere götürüyordu. Bu, zamanımızda akıldan uzak kabûl edilecek bir husus değildir. Asrımızda beşer; kısa bir zamanda insanı en uzak yerlere götüren acîb uçakları ve aya çıkaran füzeleri icad etmek sûretiyle, ilim ve tekniği en uzak maksadlarına musahhar kılmıştır, kendi hizmetine sokmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm'in haber verdiğine göre; Allah, Süleyman (A.S.)'a yerden bir kaynak vermiştir. Bu kaynaktan eritilmiş bakır çıkardı. Süleyman (A.S.)'ın huzurunda çalışan cinleri de Allah, onun hizmetine vermiştir. Süleyman (A.S.)'a itâat etmek sûretiyle Allah'ın emrine muhâlefet edenlere, âhirette alevli ateşin azabı tattırılacağını da yine Kur'ân haber veriyor. Hizmete verilen cinler; Süleyman (A.S.)'ın istediği mabedleri, sarayları, yırtıcı hayvanların ve kuşların resimlerini, heykellerini, büyük havuzlar gibi yemek kaplarını, içinde yemek pişirilecek ve büyüklüğünden dolayı bir yerden bir yere nakledilemeyen sabit kazanlar yapıyorlardı.

Cenâb-ı Hak, Dâvûd (A.S.)'un sülâlesine has kıldığı bu nimetlerden sonra onlara şöyle buyurdu :

— Ey Dâvûd hânedânı! Allah'a itâat ederek çalışınız. Siz'e has kıldığı birçok nimetlere karşı şükür vazîfenizi ifâ etmek üzere O'na ibâdet ediniz!

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Süleyman'a da rüzgârı (musahhar kıldık) ki, sabahı bir ay(lık yol), akşamı bir ay(lık yol)du. Erimiş bakır madenini ona sel gibi akıttık. Önünde —Rabbînin izniyle— iş gören bazı cinler de vardı. İçlerinden kim bizim emrimizden ayrılıp saparsa ona çılgın azabdan taddırırız.

O, kal'alardan, heykellerden, büyük havuzlar gibi çanak-

lardan, sâbit kazanlardan ne dilerse kendisine yaparlardı. Ey Dâvûd hânedâm! Siz (Allah'a) şükür için çalışın. Kullarımdan (hakkiyle) şükreden azdır.» (23)

SÜLEYMAN (A.S.) VE ATLAR

Süleyman (A.S.)'ın sahib olduğu soylu atlar da, Allah'ın ona ihsân buyurduğu nîmetler cümlesindendir. O, atlarının zaman zaman kendisine arz edilmesini isterdi.

Yine bir gün, atlarının huzuruna getirilmesini emretti Huzuruna getirilince onlarla iftihar ederek yanındakilere şöyle söyledi :

— Ben bu atları, Rabbimi hatırlamak ve onlarla dinini yüceltmek için seviyorum. Onları dünya için ve dünyada zengin olmak için sevmiyorum.

Atlar, önünden geçmeye başladı. Nihâyet gözden kayboldular. Fakat (Süleyman (A.S.)), atlara olan sevgisinden dolayı, onları görmeye tam doyamadı. Bunun üzerine, atların tekrar huzuruna getirilmesini emretti. Atlar huzuruna getirilince, boyunlarını ve ayaklarını sıvazlamak sûretiyle onlarla lâtife yapmaya başladı. Bu hareketi, birtakım sebeplerden ileri geliyordu :

1 — Kendi zamanında, düşmanı bertaraf etmek için en büyük vasıtalarından birisi at olduğu için, onların değerini anlatmak istiyordu.

2 — Birçok işlere bizzat kendisi müdâhale etmek sûretiyle, saltanat ve idârenin maharetle yürütülmesinde gösterdiği titizliği açıklamak istiyordu.

3 — O, atların hastalıklarını, kusurlarını ve durumlarını en iyi bilen kimse idi. Binâenaleyh, hastalığın belirtisine delâlet eden birşey olup olmadığını anlamak için onları kontrol ediyordu.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Biz Dâvûd'a oğlu Süleyman'ı ihsân ettik. (Süleyman ne

güzel kuldu! Çünkü o, (tesbîhte, zikirde ve bütün vakitlerinde) daima (Allah'a) dönen (bir zât) idi.

Hani ona öğleden sonra bir ayağını tırnağı üstüne dikip üç ayağının üzerinde duran sür'atli koşu atları gösterilmişti de, gerçek ben, mal (yani at) sevgisine (sırf) Rabbimi zikretmek için düştüm, demişti. Nihâyet (bu atlar) perdenin arkasına gizlenmişlerdi.

(Dedi ki:) Onları bana döndürün. Hemen ayaklarımı ve boyunlarını okşamaya ve taramaya başladı.» (24)

(24) Sa'd: 30-33.

«Gerçek ben, mal (yani at) sevgisine (sırf) Rabbimi zikretmek için düştüm.» Bu âyetin ifade ettiği mânâ şudur :

Bu atların sevgisi, sadece Rabbini zikretmek için kalbine işlemiştir. Çünkü atlar, hayrın malzemesidir. O hayır da Allah yolunda cihaddır. Bu; mü'mine, sevgisinin sadece Allah için olması gerektiğini bildiren bir derstir. Mü'min, bu dünyada neyi severse, Allah'ın zikrine ve şükürüne yardımcı olduğundan dolayı sevmesi gerekir. Mü'min, hangi şeyden tiksiniirse, Rabbinin yolundan alıkoyduğu için tiksinimelidir.

SÜLEYMAN (A.S.) VE SEBE' KRALİÇESİ

Sebe' memleketi — Süleyman (A.S.) ile çavuş kuşu arasında geçen konuşma — Süleyman (A.S.)'dan Belkîs'e bir mektub — Belkîs'in, Süleyman (A.S.)'ın mektubuna cevabı — Belkîs'in tahtı Süleyman (A.S.)'ın önünde — Belkîs tahtını tanıyor — Belkîs, Süleyman (A.S.)'ın sarayında — Süleyman (A.S.)'ın ölümü.

SEBE' MEMLEKETİ

Süleyman (A.S.)'ın Sebe' kraliçesiyle olan kıssasına girmeden evvel, Sebe' memleketi hakkında kısa bir malûmat vermemiz yerinde olacaktır.

Sebe', Yemen'de bir yerdir. Başşehri Me'reb'dir. Me'reb'le San'a arasında 3 günlük bir mesâfe vardır. Bu yere Sebe' ismi verilmiştir. Çünkü bu yer; Kâhtan'ın oğlu Ya'rub'un oğlu Yeşcub'un oğlu Sebe'nin çocuklarının kaldığı yerlerdir. Yeşcub'un oğluna Sebe' denmesinin sebebi; Arap hükümdârlarından ilk defa esir alan ve bunları Yemen'e sokan şahıs olmasındandır. (25)

Bazı tarihçiler şöyle demiştir: Yeşcub'un oğlu kendi ismiyle adlandırdığı Sebe' şehrini ve Me'reb seddini inşâ ettirdi. (26) Me'reb şehrinde meşhûr Seylü'lÂrim denilen sel felâketi vuku bulunca, bu yerin sakinleri çeşitli memleketlere dağıldı. Onlardan her grub, başka bir yöne gitti. Daha sonra

(25) Mu'cemu'l-Buldan, Yakutî.

(26) İslâm'dan Önce Arap Tarihi: Dr. Cevâd Ali.

Araplar, onların bu tarz dağılmalarını darb-ı mesel hâline getirip şöyle dediler: Dağılıp gitti Sebe'liler.

Ahd-i Kadîm'de **Sebe'**, **ŞEBE** ismiyle anılır. Burası zamanında önemli bir ticâret merkezi imiş. Tüccarları, İbranîlerle ticâret yaparlarmış. Aynı zamanda altın ve servetinin çokluğuyla da tanınırmış. ⁽²⁸⁾

Ahd-i Kadîm'de, Sebe' kraliçesinin Süleyman (A.S.)'ı ziyâret ettiğinden bahsedilir. Sebe' melikesi; büyük bir süvari topluluğuyla beraber Urşelim'e gelir. Güzel kokular, altın ve değerli taşlarla yüklü birçok develerden meydana gelen büyük bir kervanı da beraberinde getirir. ⁽²⁹⁾

Habeşistan halkına göre; kraliyet ailesi Süleyman (A.S.)'ın sülâlesindendir. Süleyman (A.S.)'ın ailesi de, Makide diye adlandırdıkları Şebe (Sebe') kraliçesi idi. ⁽³⁰⁾

Kur'ân-ı Kerîm, Sebe' kraliçesinin Süleyman (A.S.)'ı ziyâret ettiğinden —kraliçenin ismini anmaksızın— bahseder. Şu kadar var ki müfessirler, kraliçenin Tebâbia'nın kızlarından **BELKÎS** olduğunu söylerler.

ÇAVUŞ KUŞU (HUDHUD) İLE SÜLEYMAN (A.S.) ARASINDA GEÇEN KONUŞMA

Daha evvel, Cenâb-ı Hak, Süleyman (A.S.)'ı kuşların konuşmasını anlamaya muktedir kıldığını söylemiştik. Süleyman (A.S.)'ın, kendilerine has lügatlarıyla anlaştığı ve terbiye ettiği kuşlardan birisi de **Çavuş kuşu** idi.

Bir gün çavuş kuşunu (hudhudu) kaybetti, hiçbir izine de rastlanamadı. Bunun üzerine Süleyman (A.S.) :

— Neden kuşlar arasında hudhudu görmüyorum? Acaba o, şimdi mi kayboldu, yoksa haberim olmaksızın daha evvel

(28) Hızkıyalu'l-Ishâh. 27. Âyet: 22. 38. Ishâh. Âyet: 13.

(29) El-Ishâh. 10. Âyet: 2.

(30) İslâm'dan Önce İslâm Tarihi, Dr. Cevâd Ali. C. 2, sh.: 104.

mi kayboldu? Sonra o, benim haberim olmadan nasıl kaybolabilir? dedi.

Üzerinde kızgınlık alâmetleri görünmeye başladı. Hudhud tüylerini yolmak veya onu bir kafeste hapsedmek yahut da kesmek sûretiyle cezalandırmaya niyetlendi. Suçuna göre bu cezalardan birisini tatbik edecekti. Fakat hudhud, kaybolma hususunda özrünü açıklayan bir delil getirdiği takdîrde, avf edebileceğini de içinden geçirdi.

Hudhud'un gözünden kaybolması çok sürmedi. Kısa bir zaman sonra Süleyman (A.S.)'a döndü ve şöyle söyledi :

— Senin malûmat edinemediğin bir hususta ben bilgi sahibi oldum. Sebe' memleketinden kesin ve doğru bir haberle sana döndüm. O memlekete hükmeden, arzu ettiği bütün imkânların ve çeşitli nîmetlerin kendisine verildiği bir kadın gördüm. Onun inci ve cevherlerle süslü büyük bir tahtı vardır. Fakat Allah'ın bu memlekete, nîmetlerini bol bol vermesine rağmen O'nun nîmetlerini itiraf etmiyorlar, O'na îman edip ibâdetde bulunmuyorlar. Allah'a değil, güneşe secde ediyor ve güneşe tapıyorlar. Şeytan onları azdırmış, kalblerini hak ve doğru yoldan çevirmiştir. Onlar, sadece Allah'a kulluk etme hidâyetine erişememişlerdir. Evet şeytan onları azdırmış, ibâdete sadece kendisinin lâıyk olduğu Allah'a secde etmekten alıkoymuştur. İbâdete yalnız Allah (C.C.) lâıyktır. **Çünkü: Yerin sakladığı bitkileri açığa çıkaran O'dur. Semâ'dan yağmur yağdıran O'dur. Kalblerin gizlediği en ince niyyetleri bilen O'dur. Nefislerin açığa vurduğu amelleri gören O'dur. O, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah'dır. O, büyük arşın sahibidir.**

Hudhud (çavuş kuşu) sözünü bitirince Süleyman (A.S.) ona şöyle söyledi :

— Bu sözlerinde doğru olup olmadığını tam olarak anlamamız için söylediklerini inceleyip araştıracağız. Hakkındaki hükmümüzde, ortaya çıkacak gerçeklere göre olacaktır.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Süleyman kuşu kaybetti. Kuşları araştırıp dedi ki: Hudhud'u neye görmüyorum? Yoksa gaiblerden mi oldu?

Onu herhalde çetin bir azaba uğratacağım. Yahut onu mutlaka kestireceğim, yahut bana açık ve kesin bir delil getirin.

Derken (hudhud) çok geçmeden geldi. Dedi ki: Ben, senin haberdar olmadığın bir hakıkata vâkıf oldum. Sana, Sebe'den çok doğru (ve mühim) bir haber getirdim.

Gerçekten, orada bir kadını onlara hükümdarlık eder buldum. Kendisine (hükümdarların muhtaç olduğu) herşey verilmiştir. Onun, bir de çok büyük bir tahtı vardır.

(Gerek) onu, (gerek) kavmini Allah'ı bırakıp güneşe secde ediyorlarken buldum. Şeytan, onların yaptıklarını süslemiş de kendilerini yoldan alıkoymuş (saptırmış). Onun için onlar, doğru yola giremiyorlar.

(Bunu) göklerdeki ve yerdeki her gizliyi (meydana) çıkaran, (kalblerinde) ne gizliyorlar, (dilleriyle) ne açıklıyorlarsa (hepsini) bilen Allah'a secde etmesinler diye (yapıyor.)

Allah O'dur ki; O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O, büyük arşın sahibidir.

(Süleyman dedi: Bakalım doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mı oldun? ⁽³¹⁾)

SÜLEYMAN (A.S.)'DAN BELKİS'E BİR MEKTUB

Hudhud'un bildirdiği şeylerin hakikatını ortaya çıkarmak için, ona bir mektub verip Belkîs'in önüne bırakmasını emretti. Ayrıca Belkîs ve kavmini gözetlemesini, mektuba verecekleri cevabı dinlemesini hudhuda tavsiye etti.

(31) Neml: 20-27. «Güneşe secde ediyorlar.» Evet, Sebe' memleketinde yaşayanlar güneşe tapıyorlardı. Bu, ilmi araştırmaların ortaya çıkardığı ve doğruluğunu isbat ettiği bir husustur. Sebe'lilerin taptığı ilâhların bir kısmı şunlardı: *Ustur*, *Al-Make*, *Hubus*, *Zat-ı Hamim* ve *Zat-ı Bu'dân*. Bunlardan *Ustur*, güneşin oğlu kabul edilirdi. Güneşe de *Ustur*'un anası derlerdi. Güneşin bolluk, bereket ve cenin ilâhî olduğu kabul edilirdi. *Zat-ı Hamim*; ateş koruna benzeyen ışık parıltıları demektir. *Zat-ı Bu'dân*; uzak olan mânâsıdır. Bununla, yerden uzak olması cihetiyle güneşi kastederlerdi. (İslâm'dan Önce Arap Tarihi, 2. ve 5. cilt)

Bu, Kur'an'ın ilmi bir üstünlüğüdür. İnsanların bilmediği gerçekleri açığa çıkarma hususunda sahib olduğu mucizelerden sayılır. Zira; arkeolojik araştırmaların, asırmızda ortaya çıkardığı bu gerçekleri, Kur'an bindört yüz sene evvel haber vermişti.

Hudhud, Süleyman (A.S.)'ın mektubunu alıp Sebe' memleketine uçtu. Belkîs'in önüne bıraktı. Belkîs mektubu aldı, açtı ve içindekileri okudu. Sonra, kavminin ileri gelenlerini ve ordu komutanlarını toplayıp onlara şöyle dedi :

— Ey topluluk! Şu mektub bana, hükümdar Süleyman (A.S.)'dan geldi. Mektub aynen şöyledir :

«Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Bana karşı gururlanmayın. Yalnız Allah'a boyun eğerek ve O'na itâat ederek derhal bana geliniz...»

Belkîs, mektubu okuyup bitirdikten sonra, sözünü etrafındaki raiyyetine (halkına) yöneltti. Mektub konusunda onların görüşünü talep ederek şöyle dedi :

— Ey halk! Bu mühim mes'elede görüşünüzü bana bildiriniz. Şüphesiz ben, tatbîk edeceğim hükmü ve kararlaştıracağım hattı harekâtı, sizin huzurunuzda ve sizin görüşünüzü aldıktan sonra tâyin edeceğim.

Hazır olanlar, ona şöyle cevap verdiler :

— Biz, büyük bir adedin ve çetin bir kuvvetin sahibiyiz. Harb için tam bir hazırlık içerisindeyiz. Artık işi sana bırakıyoruz. Dilediğini emret. Biz, sana itâat eden kimseler olacağız.

Kur'an âyetleri bu noktalara şöyle işâret ediyor :

«Şu mektubumu götür, onu kendilerine bırak. Sonra onlardan biraz çekil de bak, neye dönecekler, (ne cevap verecekler).

(Sebe' kraliçesi) dedi ki: Ey ileri gelenler, hakikat bana çok şerefli bir mektub bırakıldı.

Gerçek o, Süleyman'dandır ve o, Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Bana karşı baş kaldırmayın. Müslümanlar olarak bana gelin diye (yazılmıştır.)

(Kadın): Ey ileri gelenler! Bana, (bu) işim hakkında bir görüş bildirin. Siz, huzurumda bulununcaya kadar ben hiçbir işte kesin (bir hüküm sahibi) olamadım.

Dediler: Biz güç, kuvvet sahibleri ve çetin savaş erbâbıyız. Emir sana aittir. Bak, sen ne emredeceksin.» (32)

BELKİS'İN, SÜLEYMAN (A.S.)'İN MEKTUBUNA CEVABI

Belkîs, kavminin harbe meyilli olduğunu anladı. Kendisi akıllı, düşünen ve işlerin varacağı neticeyi kestirebilen bir kadındı. Bundan dolayı harbin zararlarını, bilhassa mağlûb olan tarafa verdiği zararları kavmine açıklamak istedi ve onlara şöyle seslendi :

— Hiç şüphesiz ki hükümdarlar, harbederek bir memlekete girdikleri zaman, o memleketin bayındırlığını bozarlar. Memlekette olanları yok ve ehline de ihânet ederler. Şayet onlar, galib gelecek olurlarsa bütün bunları bize yapacaklardır.

Daha sonra Belkîs, kendi görüşünü açıklayarak şöyle dedi :

— Ben Süleyman (A.S.) ile kavmine, büyük hediyelerle beraber birtakım elçiler göndermeye kesin karar verdim. Bu hediyelerin onlara te'sir yapacağını umuyorum. Gerçekten hediyeler, hükümdarlara çok güzel te'sir yapar. Onlar, hediyeyle alışımlı kimselerdir. Bundan dolayı onlar da, hediye gönderenlere hediye ile mukabele ederler. Şayet Süleyman, gönderdiğim bu hediyeleri kabûl ederse onun sadece bir hükümdar olduğunu, hükümdarları razı eden şeylerin onu da razı ettiğini anlamış olacağım. Fakat o bir peygamber ise; dinine tâbi olmamızdan başka birşeye razı olmayacaktır. Zaten ona göndereceğim bu elçiler, kuvvetinin derecesini tam olarak ifâde eden kesin bir haberle bana döneceklerdir.

Belkîs'in gönderdiği ve Süleyman (A.S.)'a giden hediyeleri taşıyan heyet Filistin'e vardı. Heyet burada, gerçekten bü-

(32) Neml: 28-33.

Bazı müfessirlerin açıklamasına göre: Belkîs'in istişare ettiği kimseler, ordu kumandanları idi. Onlar demek istediler ki: «Biz, harb ve silâh adamlarıyız. Görüş ve tedbire ehliyyetimiz yoktur. Biz, emir vermeye ve emir dinlemeye alışmışız. Sen, ne emredersen itâat etmek boynumuzun borcudur.»

yük bir saltanat, saraylar ve ordu ile karşılaştılar. Öyle ki; onun yanında Sebe' memleketi, zikre değer birşey sayılamazdı. Heyet Süleyman (A.S.)'ın huzuruna çıkıp Belkîs'in hediyesini takdim edince, o bunu kabûl etmedi. Çünkü Süleyman (A.S.), Belkîs'e gönderdiği mektubu mal veya hediye arzu ettiği için göndermemiştir. Tam aksine o; Allah'a îman etmesi, şeriatına tâbi olması ve güneşe tapmayı bırakması için yanına gelmesini Belkîs'den talep etmişti. Bu sebeble Süleyman (A.S.), heyete şöyle hitab etti :

— Bana mal mı hediye ediyorsunuz? Gerçekten Allah, size verdiği maldan daha hayırlısını bana vermiştir. O saltanatla beraber; kuşları, rüzgârları, cinleri ve insanları hizmetine amâde kıldı, peygamberlik ihsân etti. Binâenaleyh benim, hiçbir malda gözüm yoktur. Ben, sizden hidâyeti kabûl etmenizi istiyorum. Sizler, size verilen hediyelerle sevinirsiniz. Çünkü dünya sevgisi ve dünya ile faydalanma arzusu sizin kalbinize işlemiştir.

Bundan sonra heyet başkanına şöyle hitab etti :

— Kavmine dön. Hediyelerini kendilerine ver. Müşâhede ettiğin saltanatımızı, kuvvetimizi ve Allah'a olan kulluğumuzu onlara bildir. Şayet onlar, îman edip itâat derlerse kurtulurlar. Allah'a yemin olsun ki; küfürde devâm ederlerse, karşı koymaya asla güç getiremeyecekleri bir ordu ile onlara geleceğiz. Onları Sebe' yurdundan köleler, zeliller ve esirler hâlinde çıkaracağız.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«(Kadın): Şüphesiz ki hükümdarlar, bir memlekete girdikleri zaman orasını perişan ederler, dedi. Halkından şerefli olanları hor ve hakir kılarlar. Bunlar da böyle yapacaklardır.

Ben onlara bir hediyeye göndereyim de elçiler ne (cevap) ile dönecek, bakayım.

Bunun üzerine vaktâ ki (o gönderilen hey'et) 'Süleyman'a geldi. (Süleyman dedi ki: Siz bana mal ile yardım mı ediyorsunuz? İşte Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden çok daha hayırlıdır. Belki siz hediyenizle böbürlenirsiniz.

Dön onlara! Andolsun, önüne geçemeyecekleri ordularla

onlara gelir, onları hor ve hakir oldukları hâlde oradan çıkarırım.» (38)

BELKÎS'İN TAHTI SÜLEYMAN (A.S.)'İN ÖNÜNDE

Belkîs'in gönderdiği heyet, geldiği yoldan geri döndü. Süleyman (A.S.)'in kuvvetinden gördüklerini ve hediyeleri kabûl etmediğini kraliçelerine haber verdi. Yanına gelmediği takdirde harb ilân edeceğine dair yaptığı yemini de önemle Belkîs'e arzetti. İşte bu anda Belkîs, Süleyman (A.S.)'in Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu, tehdid ve korkutmasında haklı bulunduğunu, emrine karşı gelmeye gücünün yetmeyeceğini anladı. Böylece kavminin ileri gelenleriyle beraber Süleyman (A.S.)'a gitmek için hazırlandı.

Süleyman (A.S.), Belkîs'in geleceğini bildi. Peygamberliğine delil olması için, Allah'ın kendisine tahsis ettiği mû'cizelerden bir kısmını, Belkîs'e göstermeyi arzû ederek etrafındaki cinlere şöyle dedi :

— Hanginiz Belkîs'in tahtını, —kendisi kavmiyle beraber mü'minler olarak bana gelmeden evvel— getirir? Bundan maksadım; kulluğuna çağırdığım Allah'ın kudretini onlara göstermektir.

Cinlerden ifrit :

— Hüküm verdiğin ve hükmettiğin meclisten kalkmadan evvel, o arşı sana ben getiririm, dedi. Süleyman (A.S.) insanlar arasında hüküm vermek için, her gün sabah ile öğle arası meclis akdederdi. İfrit, tahtı getirmeye kadir olduğunu, tahtta bulunan cevherleri muhafaza husûsunda da emîn bulunduğunu sözlerine ilâve etti. Fakat, Allah'ın kendileriyle Süleyman (A.S.)'ı güçlendirdiği meleklerden, semavî kitablar hakkında ilim sahibi olan bir melek şöyle dedi :

— Ben, gözü açıp kapamadan daha kısa bir zamanda tah-

(33) Neml: 34-37.

Müfessirlerin beyânına göre: Süleyman (A.S.), Belkîs'in gönderdiği hediyeleri kabûl etmemişti. Gelen heyetin başkanı da Münzir bîn Âmir adında bir zât idi.

tı sana getireceğim. Ve derhal Süleyman (A.S.)'ın önüne getirdi.

Süleyman (A.S.), meclisinde oturduğu bir sırada tahtı, önünde görünce şöyle dedi :

— Tahtın önümde hazır olmasıyla açığa çıkan destek ve zafer, Allah'ın bana olan ihsânındandır. Bu ihsân, beni denemek içindir. Allah'ın nîmetlerine karşı şükür vazifemi yerine getirecek miyim, yoksa inkâr edip nankörlük mü yapacağım... Şüphesiz, nîmetlerine karşı Rabbine şükreden bir kimseyim. Şükrün menfaati, şükredene döner. Çünkü şükretmek; nîmetin çoğalmasını ve devamını sağlar. Kim şükretmezse, hiç şüphe yok ki benim Rabbim kullarına muhtaç değildir. O, kerem sahibidir. Bütün yarattıklarına karşı ihsân ve iyilik edendir.

Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«(Süleyman dedi: Ey ileri gelenler! Onun tahtını, kendilerinin bana müslüman olarak gelmeden evvel, hanginiz bana getirir?

Cinden bir ifrit: Sen makamından kalkmadan, ben onu sana getiririm. Ben buna karşı herhalde güvenilecek bir kuvvete mâlikim.

Nezinde kitaptan bir ilim olan (zât): Ben, gözümü yumup açmadan evvel onu sana getiririm, dedi. Vaktâ ki (Süleyman onu (tahtı) yanında durur bir hâlde ördü, dedi ki: Bu, Rabbimin ihsânındandır. Şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, beni imtihan ettiği içindir (bu). Kim şükrederse, kendi menfaatıdır. Kim de nankörlük ederse şüphe yok ki Rabbim (onun şükründen) tamamen mustağnîdir. O, hakkıyla kerem sahibidir.» (34)

BELKÎS TAHTINI TANIYOR

Süleyman (A.S.) adamlarına, tahtın şeklini biraz değiştirmelerini emretti. Sebebi: Belkîs'i denemektir. Acaba tahtı kendisine arzedilince, düşünüp tefekkür ettikten sonra onu ta-

nyayabilecek mi? Yoksa saltanatının tahtı ve kürsüsü olduğunu bilemeyecek mi? Belkîs gelince tahtı kendisine arzolundu. Tahtın önünde hayret ve tereddüte düştü. Çünkü bazı alâmetler, tahtın kendi tahtı olduğuna hükmetmesini gerektiriyordu. Belkîs'e şöyle söylendi :

— Şu gördüğün taht, memleketinde bıraktığın tahta benziyor mu?

Belkîs :

— Sanki odur.

İyice düşündükten sonra, tahtın kendi tahtı olduğuna, kendisi daha gelmeden tahtının orada hazır bulundurulmasının, Süleyman (A.S.)'in mû'cizelerinden bir mû'cize olduğuna kesin kanaatı geldi. Çünkü taht, Belkîs'in sarayında, kilitli bir yerde bulunuyordu... Bu durum karşısında Belkîs, Süleyman (A.S.)'a şöyle dedi :

— Hiç şüphesiz biz, bu mû'cizeden daha evvel, hudhudun durumunda müşâhade ettiğimiz ve sana gönderdiğimiz elçilerden duyduğumuz şeyler sebebiyle, peygamberliğinin sıhhatine ve Allah'ın kudretine îman etmiştik. Çünkü gördüklerimiz, senin peygamberliğine ve Allah'ın kudretine delâlet ediyordu. Biz, o zamandan beri inanıyorduk. İmanımızı izhâr ve ilân etmekten bizi meneden birşey yoktu. Ne var ki biz, küfürde kökleşmiş bir topluluk arasında bulunuyorduk. İşte senin huzuruna gelinceye kadar îmanımızı gizlemeye sebep olan faktör bu oldu.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«(Süleyman dedi ki: Onun tahtını bilinmez şekle getirin. Bakalım (tanımaya) muvaffak olacak mı? Yoksa muvaffak olmayacaklardan mı bulunacak?

Artık (kadın) gelince ona (şöyle) denildi: Senin tahtın böyle miydi? (Kadın) dedi: Sanki bu, odur. Ondan evvel de bize ilim verilmişti ve biz müslüman olmuştuk.

(Hayır), onun Allah'ı bırakıp tapmakta devam ettiği şey

kendisi(nin İslâm'a girmesi)ne mâni olmuştu. Hakikatte o, kâfirler gürûhundandı.» (36)

BELKÎS, SÜLEYMAN (A.S.)'IN SARAYINDA

Süleyman (A.S.), husûsiyle kendisine verilen ve Belkîs'de bulunmayan mimarî san'atının üstünlüğünü ona göstermek için, üstün san'atkârlara bir sarayın yapılmasını emreder. Yapılan sarayın selâmlık dairesinin taban kısmı; şeffaf, kaypak ve birbirine eşit camlardan meydana getirildi. Sırçadan yapılan tabanın altına su salıverildi. Böylece selâmlık dairesi bir su havuzu manzarası arzitmeye başladı. Sonra Süleyman (A.S.) selâm dairesinin tam ortasına koydurduğu saltanat tahtına oturdu. Belkîs'i sarayda karşılaması için ona adamlar gönderdi. Belkîs'e şöyle denildi :

— Süleyman (A.S.) ile karşılaşman için saraya gir. Selâmlık dairesini, su ile dolu bir havuz gibi görünce Belkîs'i dehşet kaplayıverdi. Zannına göre; elbiselerinin ıslanmaması için eteklerini bacaklarından yukarı çekti ve selâmlık daire sinde yürüdü. Bu sırada Süleyman (A.S.) onun dehşetini hafifletmek ve onu teskin etmek arzûsuyla şöyle söyledi :

— Gerçekten bu selâmlık dairesi, şeffaf ve kaypak camdan yapılmıştır. Bu, Belkîs'in daha evvel bilmediği bir manzara idi.

Belkîs, Süleyman (A.S.)'ın yaptığı çetin ikrâmı ve kendisine perdeli olan yüksek hakîkatı görünce Rabbine yönelerek şöyle dua etti :

— Ey Rabbim! Şüphesiz, güneşe tapmak sûretiyle kendime zulmettim. Ey âlemlerin Rabbi! Süleyman ile beraber sana boyun eğip itâat ettim. İbâdete lâayk olan yalnız ve sadece sensin, sen...

Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Ona denildi ki: Köşke gir! Kadın onu görünce derin bir su sandı, iki ayağını açıp sıvadı. (Süleyman: O, hakikaten sırçadan yapılmış, düzeltilmiş bir açıklıktır, dedi. (Kadın): Ey

Rabbim! Hakikat ben kendime yazık etmişim. Süleyman'ın beraberliğinde âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum (müs-lüman oldum), dedi.» ⁽³⁶⁾

SÜLEYMAN (A.S.)'İN ÖLÜMÜ

Kur'ân-ı Kerîm, şu âyetiyle Süleyman (A.S.)'in ölümünü anlatır :

«Sonra biz ona ölüm hükmünü infâz edince (dayandığı) asâsını yemekte olan ağaç kurdundan başka birşey bunun ölü-münü onlara göstermedi. Bu sûretle yere kapanıp yıkıldığı za-man besbelli oldu ki, eğer cinler gaybı bilmiş olsalardı öyle horlayıcı bir azab içinde kalıp durmazlardı.» ⁽³⁷⁾

Kur'ân-ı Kerîm'in bu âyeti üzerinde müfessirlerin birçok sözleri vardır. Bu sözlerin bir kısmı akıldan uzaktır. Bunların mantığa en yakın olanı, Abdulvehhab Neccâr'ın rivâyet ettiği görüştür. Bu rivâyete göre :

Süleyman (A.S.) öldü. Ölümü, insanlar tarafından bilindi-ği hâlde cinlere kapalı kaldı. Gömüldü, işi bitti ve oğlu hü-kümdarlığı üstlendi. Cinler, **Tedmur** gibi uzak yerlerde bulu-nuyorlar, işten usanmıyorlar, Süleyman (A.S.)'in cezalandır-masından korkarak çalışmaya devam ediyorlardı. Biraz zaman geçtikten sonra cinlerden biri öldüğünü anladı. Çünkü bastonunun yere atılmış olduğunu gördü. ⁽³⁸⁾ Bastonu kaldırdı, bir de ne görsün, ağaç kurdu bastonu yemiş. Ağaç kurdunun bas-tonu yemesinden şu neticeye vardı :

Süleyman (A.S.), bu bastonu uzun zamandanberi bırak-mıştır. Onu terketmesi; ya ölümden veya bir hastalıktan ola-caktır. Durumu araştırdı ve Süleyman (A.S.)'in öldüğünü an-ladı. Keyfiyeti cinlere haber verdi. Onlar da şunu kesinlikle anladılar: Şayet gaybı bilselerdi uzun zaman horlayıcı azab içerisinde beklemeyeceklerdi.

(36) Neml: 44.

(37) Sebe': 14.

(38) Asa (baston) taşımak riyâset alâmetlerindendir. Süleyman (A.S.) gi-bi hükümdar olan kimse, sıhhat ve âfiyette olduğu müddetçe bastonunu bırak-maz.

Başka bir rivâyette şöyle deniliyor :

Bir gün Süleyman (A.S.) ibâdet yaptığı odada bulunuyordu. Bastonuna dayanmış otururken ölüm emri geldi. Sonra da ağaç kurdu geldi, bastonun bir tarafını yemekle meşgul oldu. Bir kısmını yeyince yıkıldı. Süleyman (A.S.)'ın da muvâzenesi bozuldu ve yere yıkılıp kaldı. Bu manzara, ölümüne delil oldu. Aile efrâdı toplanıp gömdüler. Araştırmalarından sonra anladılar ki; ölümü üzerinden uzun bir zaman geçmiş. Zor işlerde çalıştırılan cinler, Süleyman (A.S.)'ın ölümünü görünce şunu anladılar: Şayet gaybı bilselerdi; ölüm hâdisesi ile ölümünü bilmeleri arasında geçen uzun bir zaman horlayıcı azab içerisinde beklemezlerdi.

Anlaşılan odur ki: İbâdet odasına girip, tek başına kendini Allah'a ibâdete hasrettiği zaman, izni olmadan hiçbir kimse huzuruna giremezdi. Yine anlaşılan odur ki: Onun gaybûbeti, durumu ortaya çıkıncaya kadar uzadı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DERSLER VE İBRETLER

Adâlet hakkında bir ders — İbâdetle değerlendirilen zamanlar — Dünya ve âhireti beraber yürütme — Nefsi hesaba çekme — Şûrâ sistemine önem verme — Malın, kötülüğe teşvîki karşısında inancın direnişi — Tevazû hakkında bir ders.

ADÂLET HAKKINDA BİR DERS

Dâvûd (A.S.)'un kıssasında; hâkimi zulme düşmekten muhafaza etmek için, uyulması gereken kavramların kesin olarak belirtilmesi husûsunda bir ders vardır. Bu ders; Allah'ın, peygamberi Dâvûd (A.S.)'a nidâ etmesinde görülmektedir. Allah (C.C.), Dâvûd (A.S.)'a şöyle nidâ ediyor :

«Yâ Dâvûd! Biz, seni yeryüzünde bir halife yaptık. O hâlde insanlar arasında hak (ve adâlet)le hükmet. (Hükmünde) hevâ (ve hevesine) tâbî olma ki bu, seni Allah yolundan saptırır. Çünkü Allah yolundan sapanlar (yok mu?) Hesab gününü unuttukları için onlara pek çetin bir azab vardır.»⁽³⁹⁾

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerîmede; insanlar arasında hak ile yâni milletin kendisiyle düzeleceği ve işlerin yoluna gireceği adâlet ile hükmetmesini Dâvûd (A.S.)'a emretmektedir.

Fakat hâkimi **HAK** yoldan çeviren faktörler ve sebepler nelerdir? Hiç şüphesiz bu faktörler ve sebepler, nefsin hevesidir ki bu, şu görüntülerle kendini belli eder :

³⁹ (39) Sa'd: 26.

- a) Hasımdan intikam alma arzusu.
- b) Güçlülere ve yakınları kayırma endişesi.
- c) Güçsüzlere ve düşmanlara zulmetme duygusu.
- d) Şöhret ve yükselme gibi nefsin arzularını tatmin etme eğilimi.

Bu sayılan maddeler, hâkimlerin bir kısmında bulunan en belirgin hususlardır. İşte bundan dolayıdır ki; Cenâb-ı Hak, peygamberi Dâvûd (A.S.)'a hak ile hükmetmesini emrettikten sonra şöyle buyuruyor :

«...Hevâ ve hevesine uyma...» (40)

Netice olarak Kur'an; insanın, nefsin arzû ve isteklerine uymasının sonucunu şöyle açıklar: Nefse uymak; büyük kur-tuluş ve saadete ulaştıran Allah'ın yolundan çevirir ve saptırır. Allah'ın belirttiği yoldan çıkmak da, kıyâmet günü çetin azaba götürür.

Bu vasiyyet; Kur'an'ın zikrettiği ve hâkimleri sürçmek-ten koruyan kaidelerin en başta gelenlerindenidir. Bu vasiyyet, hâkimleri zalimâne hükümler vermekten uzaklaştıran üstür; bir vasiyyettir. Zirâ, zalimâne kararların doğurduğu sonuçlar, devlet nizamına karşı çok tehlikeli ve yargı için korkunçtur. Zalimâne kararlar, devlet düzeni ile adâleti temelden sarsar.

İBÂDETTE DEĞERLENDİRİLEN ZAMANLAR

Dâvûd (A.S.)'un kıssasında; ibâdetle değerlendirilen za-manlar için bir vaktin tahsîsine işaret edilmiştir. Bu, şu âye-tin mefhumundan anlaşılmaktadır :

«Gerçekten biz, dağları (kendisine) musahhar kıldık ki bunlar, akşamleyin ve kuşluk vakti onunla birlikte durmayıp tesbîh ederlerdi.» (41)

Bu iki vaktin (akşam ile kuşluk vakitlerinin) husûsiyle zikredilerek belirtilmesi; şereflerinin fazlalığı sebebiyle husûsiyet arzetmelerine delâlet eder. Bunun için tahsîse lâayık görülmüşlerdir. Bu iki vaktin husûsiyle anılması, o vakitlerde ibâdet yapmaya daha çok önem vermeye sebebedir. Çünkü, za-

(40) Sa'd: 26.

(41) Sa'd: 18.

man ve mekânların, yapılan ibâdetlerin fazîletine te'sirleri vardır. (42)

Güneş batarken ve gece karanlığında rûhlar saflaşır. Kişi, sessizliğin hâkim olduğu tabiat âleminde ve bu âlemin semâsında görünen, parıldayan ve ışık saçan yıldızların yaratılışında derin derin düşünmeye başlar. Bu manzaralar, bu sessizlik; dünya meşgalesi ve çalışma sıkıntısıyla daralan rûhları rahatlatır, âdeta hürriyetine kavuşturur. Kişi, yaradanına hamd ile tesbîh ve O'nun büyüklüğünü dile getirerek O'na yönelir ve neşelenir.

Güneşin, kâinatı aydınlatan doğuş zamanı da böyledir. Bu anda tabiat, en göz alıcı manzaralarıyla görünmeye başlar. Tabiat âleminde yaşayan hayvanlar, kuşlar ve insanlar hareket etmeye, saflaşmaya ve serinliği ile mânen incelmeye başlarlar. Bütün bunlar; insan kalbinde mânevî duyguları harekete getirir ve yaratanını ta'zîm etmeye çağırır.

DÜNYA VE ÂHİRETİ BERABER YÜRÜTME

İnsanların birçoğu, din ve dünya hayatını beraber yürütmenin imkânsız olduğunu sanar. Çünkü onların nazarında dindar olmak; dünyaya olan rağbeti gidermek, dünyadan yüz çevirmek, ibâdet yerlerine kapanmak ve dünyadan nasibini almamakla olur. Bu yanlış kanaat o kadar yaygınlaşmıştır ki, Allahsızlığa çağıran dinsiz propagandacılar, son derece tehlikeli olan şu sözlerini açıkça yayma cür'etini göstermişlerdir. Propaganda şu :

«Din, halkı uyuşturan bir afyondur.»

Materyalistlerin cahil kaldıkları hususlardan birisi de şudur :

İslâm dünya ve âhiret hayatını; birbirine zarûrî kılan iki şey olarak kabul etmiştir. Biri, diğerini tamamlar. İslâm'ın ana kaideleri, âhiret yurdu için hazırlık yapmakla beraber, dünya

(42) Meselâ; Mescid-i Haram ve Ravza-i Mutahhara gibi mukaddes yerler ile Kadir gecesi, Berat gecesi ve Ramazan ayı gibi mukaddes zamanlarda yapılan ibâdetlerin fazîlet ve sevabına dair, açık âyetler ve hadisler mevcuttur.

hayatından da nasibini almaya çağırır. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Allah'ın sana verdiği şeylerde (nîmetlerde) âhîret yurdu nu iste. Dünyadan nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sen de insanlara iyilikte bulun.» (43)

Hakikaten İslâm; vatani vatan düşmanlarından koruyacak bütün kuvvet vasıtalarının elde edilmesini emreder. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Düşmanlar için, kuvvetten gücünüzün yettiği şeyleri hazırlayın.» (44)

İşte İslâm nazarında, dinden anlaşılan budur. Bize hakikatı öğretmek ve bizi doğruya ulaştırmak için, Allah'ın Dâvûd (A.S.)'a verdiği emir de budur. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«(Biz, Dâvûd'a, bütün bedeni örtecek) uzun zırhlar yap, (onları) dokumada intizamı gözet, diye (buyurduk). (Ey Dâvûd hânedâmi), iyi amel (ve hareketler) de bulunun. Çünkü gerçekten ben, ne yaparsanız tastamam görenim.» (45)

Bu âyette Cenâb-ı Hak, Dâvûd (A.S.)'a zırhlar yapmasını emrediyor. Çünkü onun zamanında harbler; kılıçlarla, kargılar ve oklarla yapılyordu. Bu itibarla zırhlar, kişiyi korumak için en önemli araçlardandı. Günümüzde ise; son derece öldürücü silâhların icadından sonra, savunmada kullanılan vasıtalar, ileri bir safhaya ulaşmıştır. Binâenaleyh, yeni yeni keşfedilen helâk edici kuvvetlere karşı koymak için, gerekli silâhları yapmak da dine bağlı olanların kaçınılmaz vazifesidir.

Allah'ın Dâvûd (A.S.)'a zırhlar yapmasını emrettikten sonra, ona ve kavmine dünya ve ebedî hayatlarının iyiliği için sâ-

(43) Kasas: 77.

(44) Enfâl: 60. Müfessirlerin açıklamasına göre; KUVVET mefhûmu, harbede düşmana galib gelmeye yarayan bütün sebebler ve vasıtalara şâmlıdır. Zırhlı, torpido, denizaltı gemileri, tayyare, tank, makinalı vesâit, araba, hayvan, silâh, top, demiryolu, şose, ordu, kışla, depo, istihkâm, yiyecek, içecek, giyecek, harp fenni, ilim, fen, san'at, medeniyet, iktisad, beden kuvveti ve idmanlar... Hulâsa herşey ve herşey KUVVET'e dahildir. Bütün bunları tam olarak ve olanca gücümüzü sarfetmek üzere vaktinde hazırlamaya hepimiz şer'an mecburuz. H.B. Çantay, Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim. C. 1, sh.: 265.

(45) Sebe': 11.

lih amel işlemlerini nasıl emrettiğini de düşün!... Çünkü İslâm nazarında, dünya hayatı ile âhiret hayatı birbirine bağlıdır. Her biri, diğerini tamamlar. Askerî güç; milleti düşmanlardan ve sömürgecilik zilletinden muhafaza eder. İman ve iyi amellerle kendini belli eden maneviyât kuvveti ise; milleti islâh eder, milletle milleti bozan fesâd arasına girer.

NEFSİ HESABA ÇEKME

Çirkin vesveseler ve hatalardan dolayı nefsi hesaba çekmek husûsunda da Dâvûd (A.S.)'un kıssasında bir ders vardır. Bu ders, şu âyetten açık olarak anlaşılıyor :

«Dâvûd sandı ki, biz kendisini bir fitneye attık. Bunun üzerine o, Rabbinden setr (ve himâye) edilmesini istedi, rükû ile yere kapandı (Allah'a) döndü.» (46)

Bu âyetteki «Onu fitneye attık»dan maksad, Allah'ın onu denemesi midir, yoksa hakikaten onu bir fitneye atması mıdır? Bunların hepsi ihtimal dahilindedir. Fakat asıl dikkat edilecek nokta; Dâvûd (A.S.)'un mücerred hataya düştüğü zannıyla Rabbinden mağfiret taleb etmesidir. Ya kesin olarak hata işleyen kimse hakkında kanaatin nedir? Bunda; nefsi hesaba çekmede gösterilen önem ve nefse gelen kötü bir düşünce anında serkeşliğini dizginleme husûsunda belîğ bir ders vardır. **Çünkü, nefsi kendi hâline bırakmak onu fesâda götürür.**

O halde ey mü'min! Her ne vakit, nefsin kötü bir iş yapmayı sana telkîn ederse veya insan kardeşine karşı haset ve buğz gibi; zihnine kötü bir duygu musallat olursa, Allah'ın peygamberi Dâvûd (A.S.)'a uyman, Allah için rükû ve secdeye giderek tevbe ile O'na yönelip yere kapanman sana vâcib olur. Böylece Allah da seni bağışlayıverir. Çünkü Allah (C.C.), kalblerin gizlediği şeylere varıncaya kadar (herşeyden) hesab soracaktır. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«İçinizde olanları açıklasanız da gizleseniz de, Allah onunla sizi hesaba çekecektir.» (47)

Nefsi terbiye husûsundaki bu ifâde, Kur'an'ın üslûbların-

dan hikmetli bir üslûbdur. Çünkü; çirkin ameller ve kötü düşünceler, tedâvî edilmeksizin kendi hâline bırakılacak olursa insanın gidişatına zarar verir ve fiillerine yansır. Bundan dolayıdır ki Hz. Osman (R.A.) şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse; bir sır saklarsa, Allah o sırrı mutlaka onun ifâde ve mimiklerinde meydana çıkarır.»

Şair Zuheyr İbn-i Ebî Selmâ da şöyle demiştir :

«Kimin ki yanında bir huy bulunur,
İnsanlara gizli kalacağını sansa da bilinir.»

ŞÛRÂ SİSTEMİNDE ÖNEM VERME

İdâre edenlerin; sadece kendi görüşlerini beğenmeleri, ilim, tecrübe ve sorumluluk sahipleriyle istişâre etmemeleri çok defa milletin menfaatlerine zarar getiren ve eksikliklerle karışık birtakım hükümler vermelerine sebebiyet verir. Tarih, bunun misâlleriyle doludur. İdâre edenin, sadece kendi görüşünü beğenmesi, milletin çöküşüne sebebiyet veren ana sebeplerden birisini teşkil eder.

Şûrâ nizâmı, milletin hayrına yararlılığını isbât etmiş bir nizâmdır. Cemaatin görüşü, ferdin görüşünden daha doğru ve daha çok tercihe şâyandır. Toplu akıllar, bir akıldan daha yararlıdır.

Kur'ân-ı Kerîm, Şûrâ sistemiyle amel etmek husûsunda bize bir ders takdîm etmektedir. Bu dersi, Sebe' kraliçesinin kıssasını bize anlatırken anlamaktayız.

Evet, kraliçe, Süleyman (A.S.)'ın ordusuyla memleketini istilâ edeceği tehdidini haber aldığı zaman, ne yaptı? Acaba tek başına bir karara varıp onun tatbîkini mi istedi? Hayır. Tam aksine, kavminin ileri gelenlerini toplayıp şöyle söyledi :

«(Kadın:) Ey ileri gelenler! Bana, (bu) işim hakkında bir görüş beyân edin. Siz, huzurumda bulununcaya kadar ben hiç-bir işte kesin (bir hüküm sahibi) olamadım.» (48)

İşte bu sözde; medenî dünyanın düstûr olarak kabûl ve

çeşitli isimlerle ifâde ettiği **ŞÛRÂ** esasî kesin olarak belirlemektedir. Bugün medenî dünya **ŞÛRÂ** esasını; halk meclisi, ihtiyar heyeti ve parlamento gibi çeşitli isimlerle ifâde etmektedir.

Şûrâ; millete hayır te'min eden ve idâre edenlerin şahsî gaye, arzû ve isteklerinden doğabilecek zararları millettten uzaklaştıran isâbetli kararların esaslarındanır.

Şûrâ prensibini, Sebe' kraliçesi kendi şahsında tatbîk etmişti. İslâm, bu prensibin önemini dile getirmiş ve İslâmî hükümlerin esaslarından bir esas olarak ona dayanmıştır. Allah (C.C.) Kur'ân-ı Kerîm'de, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e şöyle hitab ediyor :

«İş husûsunda onlarla müşâvere et.» (49)

Hüküm vermede, **ŞÛRÂ**'yı esas kabûl eden mü'minleri Allah övmüştür :

«Onların işleri, aralarında müşâvere iledir.» (50)

MALIN KÖTÜLÜĞE TEŞVİKİ KARŞISINDA İNANCIN DİRENİŞİ

Bu husûs; Süleyman (A.S.)'ın, hediyelerle kendisine gelen Belkîs'in elçilerine söylediği sözlerde ortaya çıkmaktadır :

«Siz, bana mal ile yardım mı ediyorsunuz? İşte Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden çok daha hayırlıdır.» (51)

Yâni; Allah'ın bana rahmet feyzinden vermiş olduğu peygamberlik ve ilim, size vermiş olduğu maldan daha hayırlıdır. Çünkü mal; arızîdir, yok olmaya mahkûmdur, fânî dünyanın görüntülerinden bir görüntüdür.

Süleyman (A.S.) bu sözleriyle, mânânın maddeye olan üstünlüğünü kastediyordu. Bunun içindir ki: «Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha çoktur» demedi. Bilâkis: «Size verdiğinden daha hayırlıdır» ifâdesini kullandı. O, bu ifâdesiyle tabîî olarak maneviyatı kastediyordu. Onun nazarında maneviyat, maddiyattan daha üstündü. İnsanlığın doğuşundan bu yana, beşer mala tutkun olarak yaratılmıştır. Bütün tasarruf-

(49) Âl-i İmrân: 159.

(50) Şûrâ: 38.

(51) Neml: 36.

larında mal, beşere yön vermiştir. Belkîs de, Süleyman (A.S.)'ın diğer insanlar gibi olduğunu düşünerek mal kıskırtmalarının ona da te'sir edeceğini sandı. Bundan dolayı ona hediye göndererek cevherini denemek istedi. Bu hâdise, onda ne gibi bir te'sir meydana getirecektir? Acaba bu hediye; onun susmasına, Allah'a dâvet etmekten ve Belkîs'i tehdîd ettiği savaştan vazgeçmesine sebep olacak mıdır? Fakat Belkîs, Süleyman (A.S.)'dan şu sözleri işitmekten başka hiçbir şey görmedi :

«Allah'ın bana verdiği, size verdiklerinden çok daha hayırlıdır.»

Bu öyle bir sözdür ki; Süleyman (A.S.) bu sözü kendisinden sonrakilere bir düstûr olması ve kendisinden sonra gelecek her ıslâhatçının onu söylemesi için söylemiştir. Bütün liderler ve bütün hâkimler, fesad ehlinin fesadlarına karşı susmaları ve batılda kendileriyle beraber yürümeleri için rüşvet teklif ettiklerinde bu sözü söylesinler diye söylemiştir.

Süleyman (A.S.)'ın söylediği bu sözde; üstün değerler, hakka bağlılık, dünyanın şan, servet ve yüksek makamlar gibi her türlü kıskırtmalarından kendini koruma meziyetleri yatakmaktadır.

Bu itibarla Belkîs'in hediyesi, rüşvetten başka birşey değildi. Bu hediyesiyle Belkîs, Süleyman (A.S.)'ın kendisine dokunmamasını ve kendini memleketiyle başbaşa bırakmasını arzû etmişti. Lâkin Süleyman (A.S.), onun hediyesini kabûl etmemiş ve gönderdiği heyete de şu sözü söylemişti :

«Bilâkis sizler, hediyenizle seviniyorsunuz.»

Evet, Süleyman (A.S.) dünya nîmetleriyle ve dünyanın aldatıcı varlığıyla sevinmiyor, dünya kıskırtmaları ona te'sir etmiyordu. O, öyle büyük bir hakikate doğru yürüyordu ki; hiçbir maddî kıymet o hakikate eşit olamazdı.

TEVÂZU HAKKINDA BİR DERS

Süleyman (A.S.)'ın Belkîs'le olan kıssasında, âlim kimse'nin mütevazî olmasına dair bir ders vardır. Buna göre; âlim kimseyi, ilimden gelecek gurur ve ucub yakalamamalıdır. Bu

dersi, Hudhud'un gaybûbetinden döndükten sonra Süleyman (A.S.)'a söylediği sözde müşâhede etmekteyiz. Hudhud şöyle söylemişti :

«Senin haberdar olmadığın (bir hakikate) vâkıf oldum. Sebe'den sana çok doğru (ve mühim) bir haber getirdim.» ⁽⁵²⁾

Allah'ın, kendisine hikmet ve birçok ilimler hibe ettiği Süleyman Peygamber'e, Hudhud'un bildiği gizli kalmıştı. Bu zayıf kuş, Süleyman (A.S.)'ın kendisine ve geniş ilmine meydan okuma mânâsı taşıyan sözle hitab etti. Bu hitabta mü'minlere mükemmel bir ders vardır. O da şudur :

İnsan, ilimde ne kadar yükselirse yükselsin, Allah'ın yarattıklarından en zayıfları içerisinde bile, ilim dallarından bir dalda kendisine üstün gelen kimse bulunabilir.

Fakat Hudhud'un karşısında Süleyman (A.S.)'ın durumu nasıl oldu? Acaba gurur kendisine musallat oldu da Hudhud'un getirdiği haberi önemsemedi mi? Yoksa, kralların kendisiyle süslendiği şiddet ve kibir, bu meydan okumaya karşılık Süleyman (A.S.)'ı Hudhud'a ceza vermeye mi sevketti? Hayır!... Süleyman (A.S.)'ın cevabı sadece şu oldu :

«(Süleyman dedi: Bakalım, doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mı oldun?» ⁽⁵³⁾

Bu öyle bir sözdür ki; onda Hudhud'un ilmini kabûl ve hakikatleri araştırma mânâsı vardır.

Süleyman (A.S.), haberi Hudhud'tan —bu zayıf kuştan— almak husûsunda, kendisinde bir zorluk hissetmedi. O peygamber ki; ilim ve marifetten birçok şeylere nâil olmuş ve Allah onun ilmini şu âyetiyle vasıflandırmıştır :

«Andolsun ki biz, Dâvûd ve Süleyman'a ilim vermişizdir (Bundan dolayı) onlar: Bizi mü'min kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun, dediler.» ⁽⁵⁴⁾

Bu âyet; ilmin üstünlüğüne ve ilim sahiplerinin şerefine bir delil, Allah'ın kendi fazl u kereminden verdiği ilme karşılık, ulemânın Allah'a hamd etmelerine dair bir tenbîh ve hiçbir şeyle ölçülemeyecek ilim rütbesini anlamaları husûsunda

(52) Neml: 22.

(53) Neml: 27.

(54) Neml: 15.

bir ikazdır. Dâvûd (A.S.) ile Süleyman (A.S.)'ı, kullarından birçoğuna üstün kıldığını söylemesinde şuna da işâret vardır :

Diğer bazı mü'min kullar, Dâvûd (A.S.) ile Süleyman (A.S.)'dan daha üstündür. Bu ifâde de, ulemânın mütevâzi olmaları için dikkatlerini çekme mânâsı vardır. Çünkü Allah'ın kulları içerisinde, ilimde kendilerinden daha üstün kimseler bulunabilir.

İLYÂS (A.S.)'İN PEYGAMBERLİĞİ

İlyâs (A.S.)'in kavmi, İsrâil Oğulları'ndan bir boy idi. Bugün **Ba'lebek** diye bilinen yere göçüp gitmişlerdi. Bu kavim, **Ba'l** diye isimlendirilen bir puta taparlardı.

Allah bu kavme, peygamberi İlyâs (A.S.)'ı gönderdi. İlyâs (A.S.) onları, yalnız Allah'a kulluk etmeye çağırıyordu. İlyâs (A.S.) kavmine şöyle dedi :

— Ey kavmim! Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından sakınmak sûretiyle O'nun azabından ve musîbetinden sakının. Kâinatı en güzel bir şekilde yaratan Allah'a kulluk etmeyi bırakıp da **Ba'l** adındaki bir puta mı tapıyorsunuz? İbâdete lâyık olan ilâh: «**Sizin ve sizden evvelki babalarınızın Rabbi olan**» (55) Allah'dır.

Fakat kavmi, onun dâvetini yalanladı. Ona icâbet etmediler ve âhirette azaba düçâr kalmaya mahkûm oldular. Allah'ın seçilmiş kulları bundan müstesnâ idi. Allah (C.C.), İlyâs (A.S.) için kendisinden sonra gelenlerin dillerinde güzel bir nâm bıraktı. Çünkü o, fiillerinde ihlâs sahibi olan mü'minlerden idi. Cenâb-ı Hak, bunu şu âyetle bildiriyor :

«**Şüphe yok ki, İlyâs da gönderilmiş peygamberlerdendi.**

O vakit kavmine (şöyle) demişti: Siz (Allah'dan) korkmaz mısınız?

O en güzel yaratana, sizin de, evvelki atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı bırakıp da Ba'l'e mi tapıyorsunuz?

Fakat bunlar, onu tekzib ettiler. Şüphesiz bunlar da (cehenneme) hazır bulundurululardandır.

Allah'ın, ihlâs'a erdirilmiş kulları (bunlardan) müstesnâ

Biz, ona sonra gelen (peygamberler ve ümmet) ler içinde (iyi bir nâm) bıraktık.

(Bizden) selâm İlyâs'a.

Şüphe yok ki biz, iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız.

Hakikat o, mü'min kullarımdandı.» (56)

Yese' (A.S.), İsrâîl Oğulları peygamberlerindendir. Kur'ân-ı Kerîm, onun hayatından bahsetmemiştir. Sadece îman edilmesi vâcib olan peygamberler arasında zikretmiştir. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«İsmâîl'i, El-Yese'i ve Zülkifl'i de an. Bütün bunlar hayırlı insanlardan idiler.» ⁽⁵⁷⁾

«İsmâîl'i, El-Yese'i, Yûnus'u ve Lût'u da (hidâyete ilettik). Her birine âlemlerin üstünde yüksek meziyetler verdik.» ⁽⁵⁸⁾

Bazı rivâyetlerde; Yese' (A.S.)'in, İlyâs (A.S.)'in amcasının oğlu olduğu, İlyâs (A.S.)'in Rabbine intikalinden sonra halkı hakka çağırdığı söylenir. İlyâs (A.S.)'in şeriat ve metoduna uyarak, kavmini Allah'a çağırıyordu. Zamanında azgınlık ve taşkınlık çoğalmıştı.

İşte böylece Kur'ân-ı Kerîm'in, Yese' (A.S.)'in peygamberliğine işâretle beraber, İlyâs (A.S.)'dan da pek az bahsettiğini görmekteyiz. Fakat tarih kitapları, İlyâs (A.S.) hakkında İsrâ-iliyyâtla dolu birçok şeyler naklederler.

Biz burada, çeşitli rivâyetler arasından Taberî ve diğerlerinin naklettiklerini tercîh edip hulâsa edeceğiz. Bu rivâyetlerde hiçbir şüphe yoktur, hepsi doğrudur demiyoruz. Sadece bir malûmat edinilsin diye naklediyoruz :

«İlyâs (A.S.) İsrâîl Oğulları'nı, putlara tapınmayı terketmeye ve sadece Allah'a kulluk etmeye çağırınca, dâvetine sırt çevirdiler ve ona icâbet etmediler. Bunun üzerine İlyâs (A.S.) Rabbine şöyle dua etti :

— Allahım! İsrâîl Oğulları, sana küfretmekte, senden

(57) Sa'd: 48.

(58) En'âm: 86.

başkasına kulluk etmekte ısrâr ettiler. Onlara ihsân buyurduğun nîmetleri değiştir.

Allah da ona şöyle vahyetti :

— Biz, onların rızkını senin eline verdik. Artık bu hususta emredecek olan sensin.

İlyâs (A.S.) şöyle dedi :

— Allah'ım! Onlara yağmur yağdırma.

Bu duâ üzerine üç sene onlara yağmur yağdırılmadı. Hayvanlar helâk oldu. Ağaçlar kurudu. İnsanlar müthiş bir sıkıntıya düştü.

İlyâs (A.S.) beddua edince onlardan saklanmıştı. Rızkını ona, ummadığı yerden geliyordu. İsrâil Oğulları, hangi evden ekmek kokusu duysalar, «burada İlyâs (A.S.) var» derler ve onu isterlerdi. Nihâyet İlyâs (A.S.)'ın âile efrâdı, İsrâil Oğulları'nın zararına uğradılar. İlyâs (A.S.)'ın bir gün, İsrâil Oğulları'ndan bir kadının evine sığındı. Bu kadının El-Yese' adında bir oğlu vardı, hastaydı. Kadın, İlyâs (A.S.)'ı barındırıp sakladı. İlyâs (A.S.), kadının hasta oğlu için Rabbine dua etti. Allah duasını kabûl buyurdu, çocuk yakalandığı hastalıktan kurtulup sıhhatine kavuştu. İlyâs (A.S.)'a tâbi oldu, ona îman edip tasdik etti. Artık ondan ayrılmadı. O nereye gittiyse, o da onunla beraber gitti. Nihâyet İlyâs (A.S.) yaşlandı, ihtiyarladı. El-Yese' (A.S.) ise genç bir delikanlı idi. İlyâs (A.S.) İsrâil Oğulları'na şöyle söyledi :

— Putlara tapınmayı terkettiğiniz an, sıkıntılarını gidermesi için Allah'a dua edeceğim.

Onlar da putlarını ve efsânelerini bir an için bıraktılar. İlyâs (A.S.), Allah'a dua etti. Allah da onların sıkıntılarını giderdi. Onlara bereketli yağmurlar gönderdi. Memleketleri canlandı. Fakat onlar, üzerinde bulundukları batılı terkedip tam olarak doğru yola girmediler. İlyâs (A.S.) onların bu hâlini görünce; kendisini vefat ettirmesi ve onlardan kurtarması için Rabbine dua etti. Allah da onu vefat ettirdi, yüksek bir yere çıkardı.

İlyâs (A.S.)'dan sonra Cenâb-ı Hak İsrâil Oğulları'na El-Yese' (A.S.)'i peygamber olarak gönderdi.

YÛNUS (A.S.)'UN KISSASI

Yûnus (A.S.), Allah'a dua ediyor — Yûnus (A.S.) balığın karnında — Yûnus (A.S.)'un kavminin âkıbeti — Yûnus (A.S.)'un kurtuluşu ve kavmine doğru yolu göstermesi.

YÛNUS (A.S.), ALLAH'A DUA EDİYOR

NİNOVÂ; Musul topraklarında olup **ASÛR** devletinin baş şehri idi. Bu devlet, Asya memleketlerinin çoğuna hâkim olmuştu. Ninovâ o zaman, doğu vilâyetlerinin en zenginlerinden ve en büyüklerinden bulunuyordu. Rızkın bolluğu ve aşırı zenginlik; şehirde yaşıyan halkı, günahları ve helâke götürücü fiilleri işlemeleri sûretiyle sapıklığa götürmüştü. Ninovâ halkı, bütün bunların yanında putlara tapıyorlar ve Allah'a îman etmiyorlardı. Bu sebeble helâk, onlara hak olmuştu. Lâkin Allah, onları rahmetiyle kurtardı. Yûnus (A.S.)'u onlara peygamber olarak gönderdi. ⁽⁵⁹⁾ Yûnus (A.S.), onları Allah'a îman etmeye ve günahlarından dönmeye dâvet etti. Fakat onlar, işlemekte oldukları günahlarda devam ettiler. Yûnus (A.S.)'un dâvetine uymadılar. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Yûnus (A.S.), bir azabın ineceğini söyliyerek onları ikaz etti.

Yûnus (A.S.) risâlet vazifesini yerine getirdiğini ve Allah'ın kendisine emrettiği mühim işleri ifâ ettiğini sandı. Küfür ve günahlarında ısrar etmeleri sebebiyle onlara kızıp şehirlerinden çıktı. Şehri terketmesi, Allah'ın izni olmaksızın vuku bulmuştu. Bu hareketi sebebiyle, Allah'ın kendisini cezalan-

(59) Yûnus (A.S.) Metta'nın oğludur. Bir rivâyete göre Metta, babasının ismidir. Diğer bir rivâyete göre anasının adıdır. Ehl-i kitabın bir kısmı ise; adının Yûnan bin Emtay olduğunu söyler.

dırmıyacağını sanmıştı. Yola devam etti, nihâyet denizin kıyısına geldi. Sefere hazırlık yapan bir gemi buldu. Kendisinin de gemiye bindirilmesini, gemi sahiplerinden talep etti, onlar da bindirdiler.

YÛNUS (A.S.) BALIĞIN KARNINDA

Gemi, Yûnus (A.S.) ile beraber hareket etti, denizin ortasına geldi. Fakat Allah, denize şiddetli bir kasırga gönderdi. Kasırga, şiddetli dalgalara sebebiyet vererek gemiyi batma tehlikesiyle karşı karşıya getirdi. Gemi sahipleri ve yolcular korkular ve şöyle dediler :

— Şüphesiz içimizde bir günahkâr vardır.

Aralarında istişâre yaparak şuna karar verdiler: Gemide olanlar kur'a çekecekler, kur'a kime çıkarsa onu gemiden denize atacaklar ve böylece onun şerrinden korunmuş olacaklar. Kur'a çekilince, Allah'ın peygamberi Yûnus (A.S.)'a isâbet etti. Yûnus (A.S.) da durumunu onlara bildirdi. Onlar :

— Bu, sâlih bir kimsedir, günahkâr olması düşünülemez, kur'a tesadüfen ona çıkmıştır, dediler.

Kur'ayı ikinci defa çektiler, yine ona çıktı. Bunun üzerine kendisini denize atması için elbisesini çıkarmaya hazırlandı. Gemi sahipleri buna mâni oldu. Üçüncü defa kur'a çektiler. Kur'a yine ona çıktı. Çünkü Allah, bununla büyük bir iş irâde ediyordu. Böylece Yûnus (A.S.) denize atıldı. Allah'ın gönderdiği büyük bir balık onu yuttu. Kur'ân-ı Kerîm bu kıssaya şu âyetle işâret etmektedir :

«Yûnus da hiç şüphesiz gönderilen peygamberlerdendi.

Hani o, dolu bir gemiye kaçmıştı.

Derken kur'a çekmişlerdi de mağlûblardan olmuştu.

O, kınanmış bir hâlde iken kendisini hemen balık yutmuştu.» (60)

(60) Saffât: 139-142.

Bu âyette Yûnus (A.S.) için «KAÇTI» deniyor. Çünkü o; Allah'ın izni olmaksızın çıkmıştı. Veya o, kulluktan kaçmıştı. Zira Allah'a kulluk; yersiz arzuları terk ve O'nun yolunda nefsi fedâ etmekle olur.

YÛNUS (A.S.)'UN KAVMİNİN ÂKİBETİ

Yûnus (A.S.) kavmini terkedince, kavmi azabın geleceğini kesinlikle anladı. Gelecek azabın alâmetleri de belirdi. Allah onların kalbine, günahlardan dönme ve Allah'a yönelme hissini koydu. Yaptıklarına pişman oldular. Kıldan dokunmuş elbiseler giyip Allah'a yalvarıp yakardılar. Erkek, kadın ve çocuk hepsi ağladı. Kul haklarını sahiplerine ödediler. Büyük ve korkunç bir an meydana geldi. Fakat Allah (C.C.), rahmet ve şefkatiyle onlardan azabı kaldırdı. Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruluyor :

«(Azabımız gelip çattığı zaman) iman edip de bu imanı kendisine fayda vermiş bir memleket (halkı) bulunsaydı ya! (Bu asla vâki olmamıştır.) Ancak Yûnus'un kavmi müstesnâdır ki, bunlar iman edince kendilerinden dünya hayatındaki rûsvaylık azabını uzaklaştırıp giderdik ve onları daha bir zamana kadar (yaşatıp) faidelendirdik.» ⁽⁶¹⁾

YÛNUS (A.S.)'UN KURTULUŞU VE KAVMİNE DOĞRU YOLU GÖSTERMESİ

Balık, Yûnus (A.S.)'u yutunca, ona zarar vermemesini, Allah, bu hayvana ilhâm etti.

Yûnus (A.S.) balığın karnında karar kıldı ve öldüğünü sandı. Organlarını bir silkeledi ve ölmediğini, hayatta olduğunu anladı. Allah'a secdeye kapandı ve şöyle dedi :

— Rabbim! Senin için öyle bir secde yeri edindim ki, hiçbir kimse, böyle bir yerde sana ibâdet etmemiştir.

Kendisini Allah'a ibâdet ve tesbihe hasrederek günlerce balığı karnında kaldı. Sonra Allah'ın rubûbiyyetini dile getirerek O'na duâ etti. Kendisinden meydana gelen hatadan dolayı zulmettiğini söyledi. Allah da onun duasına icâbet edip tevbesini kabul buyurdu. Balığa, Yûnus (A.S.)'u boş bir araziye bırakmasını ilhâm etti.

Yûnus (A.S.) hasta, yorgun ve bitkin bir vaziyette balığın karnından çıktı. Allah (C.C.), onun üzerinde **YAKTÎN** denilen

(61) Yûnus: 98.

geniş ve uzun gölgeli bir ağaç bitirdi. Bu ağaç gölgesiyle, onu güneşin hararetinden koruyordu. Bu vaziyette biraz bekledi, nihayet sıhhatine kavuştu, korkusu gitti ve sükûnete erişti. Allah ona, terkedip bıraktığı kavmine dönmesini emretti. Kavminin sayısı yüzbinden fazla idi. Onları îmana çağırdı, Allah'ın kendisine emrettiği risâlet vazifesini edâ etti. Kavmi, böylece hidâyete erdi. Cenâb-ı Hak da hidâyete ermiş bu mü'minleri hayatları boyunca, saadet ve afiyet içerisinde nîmetlendirdi. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Eğer çok tesbîh edenlerden olmasaydı, herhalde (insanların) tekrar dirilecekleri güne kadar onun karnında kalıp gitmişti.

İşte biz onu, kendisi de hasta olarak, açık bir yere (çıkarıp) bıraktık.

Üzerine, gövdesi olmayan cinsten (gölgelik) bir nebât bitirdik.

Onu yüzbine peygamber gönderdik. Hatta artıyorlardı da.

Nihâyet ona îman ettiler de kendilerini bir zamana kadar geçindirdik.» (62)

«O balık sahibini de (hatırla). Hani o, (kavmine) öfkelenmiş olarak gitmişti de bizim kendisini hiçbir zaman sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken o; karanlıklar içinde (kalıp): Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Hakikat ben haksızlık edenlerden oldum, diye (Allah'a) niyâz etmişti.

Bunun üzerine biz de onun (bu duasını) kabûl ettik. Kendisini gamdan selâmete erdirdik. İşte biz, îman edenleri böyle kurtarıyoruz.» (63)

(62) Saffât: 143-148.

(63) Enbiyâ: 87-88.

(Len nakdire aleyhi): Bu cümlelerin izahında denildi ki: Şeytan, Yûnus (A.B.)'a vesvese verip, Allah'ın onu azablandırmaya gücü yetmeyeceği zannına düşürmüştü, o da bu zanna kapılmış. Bu, batıl bir iddiadır. Peygamberler, böyle küfrü gerektiren zarlardan münezzehtirler. Ulemanın çoğunluğu dedi ki:

Bunun mânâsı: «Onu sıkıntıya düşürmeyeceğimizi sandı.» demektir. Bir görüşe göre: (Len nakdire) cümlesi, hüküm ve kaza mânâsına gelen KADER kelimesinden müştaktır. O zaman mânâ şöyle olur :

«O, kendisine ceza ile hükmetmeyeceğimizi sandı.»

Ayette geçen «karanlıklardan» maksat; gecenin karanlığı, balığın karanlığı ve denizin karanlığıdır.

YÛNUS (A.S.)'DAN DERSLER

Allah'a ibâdet, sıkıntidan kurtarır — Sıkıntı anında Allah'a sığınma — Dâvet yolunda sabır.

ALLAH'A İBÂDET, SIKINTIDAN KURTARIR

Yûnus (A.S.)'un kıssasında, mü'minlere şu mühim ders vardır :

Rahatlık anında yapılan ibâdet, sıkıntı ve zorluk anında kurtuluşa sebeptir. Yûnus (A.S.)'un, balık kendisini yutmadan evvel ibâdet eden kimselerden olduğunu ve balığın karnından kurtuluşuna ibâdetinin sebep olduğunu, Allah bize haber veriyor.

Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Eğer çok tesbîh edenlerden olmasaydı, herhalde (insanların) tekrar dirilecekleri güne kadar onun karnında kalıp gitmişti.» (64)

Bu âyetteki: «Çok tesbîh edenler»den maksad, namaz kılanlardır. Binâenaleyh Yûnus (A.S.), rahatlık zamanında çok namaz kılıyordu. Bundan dolayı, Allah onu şiddet anında kurtardı. İbn-i Abbas (R.A.), Resûlüllah (S.A.V.)'ın kendisine şöyle buyurduğunu rivâyet eder :

«Ben sana, şu hakikatleri öğreteceğim: Allah'ın emirlerini muhafaza et ki, O da seni himâye etsin. Allah'ın emirlerini muhafaza et ki, O'nun yardımını şiddet anında karşında

bulasın. Genişlik zamanlarında Allah'ı tanı ki, O da seni darlık ve zorluk zamanlarında tanısin.» (65)

Rahatlık hâlinde Allah'ı unutmak ve O'nun yolundan yüz çevirmeye gelince bu; şiddet ve darlık anında, Allah'ın yardım etmemesine sebeptir. Bundan dolayıdır ki Kur'ân-ı Kerîm, Allah'a küfredip isyân eden Firavun'dan bahseder. Denizde boğulma ona ulaşınca o, şöyle demişti :

«...İnandım. Gerçekten İsrâil Oğulları'nın iman ettiğinden başka ilâh yokmuş. Ben de müslümanlardanım.

Şimdi mi (iman ediyorsun)? Halbuki sen bundan evvel, (ömrün boyunca) isyân etmiş, daima fesadçılardan olmuştun.» (66)

SIKINTI ANINDA ALLAH'A SIĞINMA

Mü'minler için Yûnus (A.S.)'un kıssasında şu ders de vardır: Darlık ve sıkıntı anında Allah'a sığınmak ve O'na niyâzda bulunmak lâzımdır. Tâ ki Allah, sıkıntıya düşen müslümanı o hâlden kurtarsın. Yûnus (A.S.), balığın karnında iken Rabbine şöyle niyâzda bulunmuştu :

«...Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Hakikat ben, haksızlık edenlerden oldum, diye (Allah'a) niyâz etmişti.

Bunun üzerine biz de O'nun (bu duasını) kabûl ettik, kendisini gamdan selâmete erdirdik. İşte biz, iman edenleri böyle kurtarıyoruz.» (67)

Yûnus (A.S.), Rabbini: **«Senden başka hiçbir ilâh yoktur, seni tesbih ederim.»** sözleriyle vasıflandırıyor. Bu, rubûbiyyetin kemâliyle vasıflandırılmasıdır. O'nu, bütün noksan sıfatlardan tenzih etmektir. Acziyet de noksanlıklardandır. Yûnus (A.S.) kendini de: **«Şüphesiz ki ben, haksızlık edenlerden oldum»** demek sûretiyle beşerî zafiyetle ve rubûbiyyetin hakkını edâ etmede gösterdiği noksanlıkla vasıflandırıyor. Kendisini bu şekilde vasıflandırması; Allah'ın, sıkıntısını gidermesi için

(65) Tirmizî rivâyet etmiş ve sahîh-hasen demiştir.

(66) Yûnus: 90-91.

(67) Enbiyâ: 87-88.

günahını itiraf ve tevbesini izhardır. Allah da duasını kabûl buyurdu. Bak ki âyet-i kerîme, mes'eleyi nasıl neticeye bağlıyor :

«Mü'minleri böylece kurtarıyoruz.»

Bu âyet; ibâdet etmek ve O'na sığınmak şartıyla, mü'minleri gam ve kederden kurtaracağına dair bir va'd-i ilâhîdir. Nitekim Yûnus (A.S.) hakkında da böyle olmuştur.

Sa'd İbn-i Ebî Vakkas (R.A.), Resûlüllah (S.A.V.)'dan şu hadîsi naklediyor :

«Balık sahibinin (Yûnus (A.S.)'un) balık karnında iken yaptığı dua şu idi: Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tesbih ederim. Şüphesiz ki ben, haksızlık edenlerden oldum. Sıkıntıya uğramış hangi müslüman kul, bu dua ile dua ederse, Allah onun duasına mutlaka cevap verir.»

DÂVET YOLUNDA SABIR

Yûnus (A.S.)'un kıssasından şu da anlaşılır: Allah'ın emirlerini tatbîk etmek ve sabırla O'na dâvet etmek mü'minin vazifesidir. Tâ ki hesabda olmayan birtakım korkular ve zorluklarla Allah onu imtihan etmesin. Yûnus (A.S.), vazifeli kılındığı tebliğ meydanından kaçmakta acele etti. Bu hareket tarzı; kavminden ilk defa kötülük gören veya kavmi kendisinden yüz çeviren bir peygambere lâayık olmazdı. Kavminden yüz çeviren Yûnus (A.S.), Rabbinden bir ders almayı hak etmişti. Bu derse; bir sıkıntıdan çıkıp daha şiddetli ve daha katı bir kedere düşmesi idi. Bu da balığın karnıydı. Sonra Allah'ın rahmeti geldi. Onu balığın karnından kuru ve boş bir sahaya çıkardı. Böylece yeniden Allah'a dâvet etmeye başlaması için, terkettiği şehre (NİNOVA) döndü. Bu dönüşünde daha fazla yakîn sahibi ve daha geniş kalbli idi. Bundan dolayı Allah onu, mühim vazifesinde başarıya ulaştırdı.

Bundan dolayıdır ki Allah; Resûlü Muhammed (S.A.V.)'i, Allah'a dâvet yolunda sebât göstermeye ve kavminden kaçmama çağırılmaktadır. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«(Habîbim), sen (şimdilik) Rabbinin hükmüne (intizaren)

sabret. O balık sahibi gibi olma. Hatırla ki o, gamla dolu olarak (Rabbine) dua etmişti.

Eğer Rabbinden ona bir nîmet erişmiş olmasaydı o, mutlaka çırılçıplak (çıkarıldığı) o yere kınanmış bir hâlde atılacaktı.

(Bunun ardından) Rabbi onu seçti de kendisini sâlihlerden yaptı.» ⁽⁶⁸⁾

ONUNCU KİTAP

ZEKERİYYÂ (A.S.)

YAHYA (A.S.)

İSÂ (A.S.)

- 1 — Zekerîyyâ (A.S.) ve Yahya (A.S.)'nın Kıssaları
- 2 — Hz. Meryem'in Kıssası ve İsâ (A.S.)'nın Doğumu
- 3 — İsâ (A.S.)'nın Peygamberliği
- 4 — Dersler ve İbretler

BİRİNCİ BÖLÜM

ZEKERİYYÂ (A.S.) VE YAHYA (A.S.)'NİN KISSASI

Zekerıyyâ (A.S.) bir çocuk istiyor — İsmi Yahya olan bir çocukla müjde — Yahya (A.S.)'nın peygamberliği ve sıfatları.

ZEKERİYYÂ (A.S.) BİR ÇOCUK İSTİYOR

Zekerıyyâ (A.S.), Allah'ın peygamberlerindendir. Ömrünü Allah'a dâvet ve Kudüs'teki Mukaddes Beyt'e (Mescid-i Aksâ' ya) hizmet uğrunda geçirmiştir. Kendisinden sonra kavminin doğru yoldan sapmasından korktuğundan dolayı, Allah yoluna çağırarak bir çocukla rızıklandırılmasını Cenâb-ı Hak'dan niyâz etti. Çünkü, kavminde sapıklık alâmetleri görünmeye başlamıştı. Fakat yaşının ilerlemiş olması, hanımının kısır ve ihtiyar bulunması, bütün bunlar çocuk hususundaki ümidini zayıflatmıştı.

Lâkin Rabbine yakîn derecesinde îman eden Zekerıyyâ (A.S.), Allah'ın kudreti önünde hiçbir engelin duramayacağını gayet iyi biliyordu. Bir gün, vaktini Beyt-i Makdîs'te geçiren Hz. Meryem'in huzuruna girdi. Yanında yiyecek, içecek ve o mevsimde yetişmeyen meyveler buldu. Bunun üzerine :

— Bunlar sana nereden geliyor? diye sordu.

Hz. Meryem :

— İstedliğini hesapsız olarak rızıklandıran Allah'ın katından, dedi.

Zekerıyyâ (A.S.)'nın; Allah'ın parlak âyetlerini ve kendi-

ni Allah'a vermiş mü'mine, Meryem'e olan ikrâmını görmesi, Rabbine dua etme arzûsunu uyandırdı ve şöyle niyâzda bulundu :

— Yarabbi! Hakikaten yaşlandım, ihtiyarlık arızaları bana ulaştı, kemiklerim za'fa uğradı, aklık saçlarıma yayıldı. Beni bir çocukla rızıklandırman sûretiyle duamı kabûl etmen hususunda son derece arzûluyum ve ümidim büyüktür. Sana yaptığım dua sebebiyle bedbaht değilim. Bilâkis duasına cevap verilmiş bir bahtiyârim.

Ey Rabbim! Dünyaya olan tamahımdan ve sadece zürriyet hakkındaki rağbetimden dolayı sana bu duayı yapmıyorum. Fakat ben, akrabalarımın kavmin en şerlilerinden olduklarını gördüm. Bu sebeble ölümden sonra din işlerini yürüteceklerine ve insanların işlerini adâletle idâre edeceklerine dair, kalbim güven içerisinde değildir. Zevcemın kısır olmasına rağmen, bana bir çocuk hibe etmen sûretiyle duamı kabûl etmeye kadirsin ya Rabbi. Hîbe edeceğin bu çocuk; ilimde, dinde ve İsrâil Oğulları'nın idâresini üstlenmede bana vâris olacaktır. Ey Rabbim! Onu, kendisinden razı olduğum bir kul yapmaya da gücün yeter.

Şu âyet meâllerini okuyunuz :

«Zekerıyyâ ne zaman (kızın bulunduğu) odaya girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu. Meryem, bu sana nereden (geliyor?) dedi. O da: Bu, Allah tarafındandır. Şüphe yoktur ki Allah, dilediği kimseye hesapsız rızık verir.» (1)

«(Bu), kulu Zekerıyyâ'ya Rabbinin rahmetini anışıdır.

O, Rabbine' gizlice niyâz ettiği zaman, demişti ki :

Ey Rabbim! Hakikat ben... Benim kemiğim za'fa uğradı. Başımın saçı tutuştu. Ey Rabbim! Ben sana dua etmem (neticesinde) bedbaht (ve mahrûm) olmadım.

Gerçekten ben, arkamdan (yerime gelecek) akrabamdan endişeye düştüm. Karım da kısırdır. Binâenaleyh, bana tarafından (ve kendi sülbumden) bir velî, oğul ihsân et.

(1) Âl-İ İmrân: 37.

Ki bana da mîrasçı olsun, Yâkub hânedânına da mîrasçı olsun. Rabbim! Sen onu, çok rıza sahibi kıl.» (2)

İSMİ YAHYA OLAN BİR ÇOCUKLA MÜJDELE

Allah (C.C.), Zekeriyyâ (A.S.)'nın duasını kabûl buyurdu Kendisine bir çocuk hibi edeceğini müjdeliyen melekler gönderdi. Bu çocuğun isminin Yahya olmasını irâde buyurdu. Bu isim, ona has idi. Ondan evvel hiçbir kimse, bu adla adlan dırılmamıştı. Allah'ın bereketinin üzerine ineceğini, böylece Allah kitabına inanan, hayvanî arzûlardan ve şehvetlerden sakınmak sûretiyle kavmi içinde bir efendi olacağını da müjdeledi.

Zekeriyyâ (A.S.) bu müjdeden dolayı hayrete düştü. Çünkü yaşı bir hayli ilerlemişti. Karısı ise, gençlik günlerinde doğum yapmamış bir kısırdı.

Zekeriyyâ (A.S.)'ya şöyle denildi :

— Allah böyle irâde etti ve bu, O'na kolaydır. Hiçbir şey olmadığın hâlde seni yoktan var etti. Bunun üzerine Zekeriyyâ (A.S.), zevcesinin gebe kaldığını anlıyabileceği bir alâmet göstermesini Rabbinden niyâz etti. Allah (C.C.) ona şöyle haber verdi :

— İnsanlarla konuşmaya ve onlarla anlaşmaya gücünün yetmemesi, hanımının gebe kaldığını kendisiyle anlayabileceğin alâmettir. El ve göz işâreti veya baş sallaması ve buna benzer işâretlerle olan anlaşma müstesnâ!...

Bu hâlin üç gün devam edeceğini bildirdi: Sabah ve akşam Allah'ı çok tesbîh etmesini, bu üç gün süresince çok zikretmesini Cenâb-ı Hak ona emretti. Çünkü insanlarla konuşmaya kudreti olmamakla beraber, tesbîh ve ibâdete kadiridi Allah (C.C.), Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruyor :

«(Allah buyurdu): Ey Zekeriyyâ! Hakikaten biz sana Yahya adında bir oğul müjdeleriz ki, bundan evvel (biz ona hiç bir (kimseyi) adaş yapmamıştık.

Dedi: Rabbim! Benim nasıl oğlum olur ki? Karım bir kısırdır. Ben ise, ihtiyarlığın son hadine varmışımdır.

(Melek) dedi: Öyledir. (Fakat) Rabbin buyurdu ki :

— O, bana göre pek kolay. Daha evvel sen, birşey değilkken seni yaratmışımdır.

Dedi: Rabbim! Bana (bu hususta) bir nişân ver. Allah buyurdu: Senin nişânın; sapasağlam olduğun hâlde üç gece insanlarla konuşamamandır.

Derken Zekerıyyâ mescidinden kavminin karşısına çıkıp onlara: Sabah-akşam tesbîhte bulunun, diye işâret verdi.» (3)

«O, mihrabda durup namaz kılariken melekler ona (şöyle) nidâ etti: Gerçek, Allah sana kendisinden bir kelimeyi tasdik edici, bir efendi, nefesine hâkim ve sâlihlerden bir peygamber olmak üzere Yahya'yı müjdeler.

Zekerıyyâ dedi: Rabbim! Kendime hakikaten ihtiyarlık çatmış iken, karım da bir kısır iken benim nasıl oğlum olabilir? (Allah): Öyle, dedi. Allah ne dilerse yapar.

Zekerıyyâ dedi: Rabbim! Bana (bu hususta) bir nişân ver. (Allah) dedi ki: Senin nişânın, sadece bir işâretten başka insanlara üç gün söz söyleyememendir. Bununla beraber Rabbin çok an ve akşam-sabah O'nu tesbîh et.» (4)

YAHYA (A.S.)'NİN PEYGAMBERLİĞİ VE SIFATLARI

Allah'ın irâdesi gerçekleşti ve Zekerıyyâ (A.S.)'nın zevcesi gebe kaldı. Gebelik müddeti sona erince Yahya (A.S.) dünyaya geldi. Allah ona birtakım husûsî büyük meziyetler verdi. Keskin bir zekâ, güzel bir anlayış ihsân etti. Tevrat'ı okumasını, ciddiyet ve azîmle içindekiyle amel etmesini emretti. Allah ona, daha küçük yaşta iken dinde anlayışlı olma ve şeriatın hükümlerini idrâk etme husûsunda güçlü bir basîret vermişti. Rahmet feyzinden merhametli bir rûh ve şefkatli bir kalb vermiş, onu maddî-manevî pisliklerden temizlemiş, Al-

(3) Meryem: 7-11.

(4) Al-i İmrân: 39-40-41.

lah'a itaatkâr ve müttakî kılmıştı. Hayatında tek bir hata işlemeydi. Allah onu, anne ve babasına karşı son derece iyilik sever ve itaatkâr olarak yaratmıştı. Katı kalbli ve gururlu değildi. Tam aksine mütevâzî ve yumuşak huylu idi. Allah tarafından ihsân edilen hoş bir bereketi vardı. Doğduğu gün, öldüğü gün, Rabbinin huzurunda hesap vermek üzere dirileceği kıyâmet gününde kendisine bir zarar ve eziyetin dokunmamasından emniyyet ve selâmet içerisindeydi. Allah şöyle buyuruyor :

«(Yahya'yı ihsân ettik ve ona çocukluğunda): Ey Yahya! Kitabı kuvvetle tut (dedik). Henüz çocuk iken ona hikmet verdik. Tarafımızdan (ona) bir kalb yumuşaklığı ve (günahlardan) temizlik (verdik.) O, çok müttakî idi. Anasına ve babasına da itaatkâr idi. Bir serkeş ve âsi değildi.

Dünyaya getirildiği gün de, öleceği gün de, diri olarak (kabrinden) kaldırılacağı gün de ona selâm olsun.» (5)

(5) Meryem: 12-15. «Selâm olsun» yâni; insanlara musallat olan şeytan, ona hayatında zarar vermesin, kabir azabından sâlim olsun, hesap korkusu, cehennem azâbı görmesin. Beyzavî.

HZ. MERYEM'İN KISSASI VE İSÂ (A.S.)'NİN DOĞUMU

Allah katında Meryem'in derecesi — Melekler, Hz. Meryem'e nûjde veriyor — Cebrâil (A.S.) ve Meryem — İsâ (A.S.)'a gebe kalma ve İsâ (A.S.)'nın doğumu — İsâ (A.S.) beşikte iken konuşuyor.

ALLAH KATINDA MERYEM'İN DERECESİ

Meryem'in babası İmrân, İsrâil Oğulları içerisinde ileri gelen bir kimse idi. Karısı, çocukla rızıklandırılmayan bir kı-sırdı. İmrân'ın karısı, Allah'a ilticâ etti; kendisine bir çocuk hibe etmesini, huşû içerisinde Allah'dan niyâz etti. Kendisine bir çocuk verdiği takdirde, onu kulluk etmesi için Allah'a ve Beyt-i Mukaddes'in hizmetine vakfedeceği adağında bulundu.

Allah (C.C.) duasını kabûl etti. İmrân'ın karısı, çocuğa gebe kaldığını ve karnında cenin hareket etmekte olduğunu hissetti. Bir kız çocuğu doğurdu. Örf itibariyle kız çocukları, ibâdet yerlerine hizmette, erkek çocuklar gibi uygun görülmez-di. Fakat o, Allah'a —ihsânına karşı— şükretti ve çocuğunun adını Meryem koydu. Onu ve neslini, kovulmuş şeytanın az-gınlığından koruması için Cenâb-ı Hakk'a yalvardı. Allah da Hanne'nin (Meryem'in annesi) hediyyesini kabûl etti. Adağını yerine getirmesi için Meryem'in Beyt-i Makdis'in hizmetin-de bulunmasına razı oldu. Böylece Cenâb-ı Hak, Meryem'i iyi hâl ve iffet üzere büyüttü.

Kitablardan anlaşıldığına göre; İmrân öldüğü zaman kı-

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz — F. : 26

zı Meryem küçüktü. Ona bakacak ve yetiştirecek bir kimseye ihtiyacı vardı. Annesi **Hanne**, onu Beyt-i Mukaddes'in hizmet-kârlarına takdîm edince, bakımını üzerine alacak olan şahıs hakkında ihtilâfa düştüler. Bunun üzerine kur'a çektiler. Kur'a sonucunda, bakımını Zekeriyyâ (A.S.) üstlendi. Zekeriyyâ (A.S.) aynı zamanda teyzesinin kocası idi. Zekeriyyâ (A.S.), Meryem'e bir oda tahsis etti. Odaya kendisinden başka kimse giremezdi. Zekeriyyâ (A.S.), Meryem'i gerçek bir kulluğa yöneltti. Bakımına devam etti. Nihâyet bir gün, hayrete düştüğü bir manzara ile karşılaştı. Manzara şu :

Her ne zaman odasına girse, kendisinin getirmediği ve o mevsimde benzeri insanların yanında bulunmayan birtakım yiyeceklerle karşılaşırdı. Bunun üzerine Meryem'e sordu :

— Bunlar sana nereden geliyor?

Meryem :

— Dilediğini hesabsız rızıklandıran Allah'dan!...

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«**Hani İmrân'ın karısı: Rabbim! Karnımdakini azadlı bir kul olarak sana adadım. Benden olan bu adağı kabûl et. Şüphesiz (niyâzımı) hakkıyla işiten, (niyyetimi) kemâliyle bilen sensin sen, demişti.**

Fakat onu (kız çocuğunu) doğurunca, Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilir iken Rabbim! Hakikat ben onu kız olarak doğurdum. Erkek, kız gibi değildir. Gerçek ben, adını Meryem koydum. Ben onu da, zürriyetini de o taşlanmış (kovulmuş) şeytandan sana sığındırırım, dedi.

Bunun üzerine Rabbi onu iyi bir rıza ile kabûl etti. Onu güzel bir nebât gibi büyüttü. Zekeriyyâ'yı da ona (bakıma) me'mûr etti. Zekeriyyâ ne zaman (kızın bulunduğu) mihrâba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu. Meryem, bu sana nereden (geliyor?) dedi. O da: Bu, Allah tarafından. Şüph yoktur ki Allah, dilediğini hesabsız rızıklandırır, dedi.» (°)

Hz. Meryem'in bakımını üzerlerine alma husûsundaki rağbetlerine ve bu hususta kur'a çekme sebebiyle, Beyt-i Mukad-

des'in hizmetkârları arasında vuku bulan çekişmeye Cenâb-ı Hak, Resûlullah (S.A.V.)'a hitab ettiği şu âyetiyle işâret etmektedir :

«(Habîbim) bunlar, (7) sana vahyetmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. Meryem'i, onlardan hangisi himâyesine alacak diye kalemelerini atarlarken sen yanlarında değildin. (Bu hususta) çekişirlerken de yanlarında yoktun.» (8)

MELEKLER, HZ. MERYEM'E MÜJDE VERİYOR

Hız. Meryem, kadınlık çağına gelince ibâdetteki gayretini artırdı. Zamanında, ibâdet ve kulluk husûsunda dengi yoktu. Üzerinde Zekeriyâ (A.S.)'yı gıpta ettirecek takvâ alâmetleri görünmeye başlamıştı. Bundan dolaydır ki; Allah'ın on seçtiğini melekler kendisine haber verdiler. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Hani melekler: Ey Meryem! Şüphesiz ki Allah sana seçkin bir husûsiyet verdi. Seni tertemiz (büyüttü). Seni âlemlerin kadınları üzerine mümtaz kıldı, demişti.

Ey Meryem, huşû ile Rabbin divânına dur, secdeye kapan. (Allah'a) rûkû edenlerle beraber eğil (cemaatle namaz kıl).» (9)

Melekler, Allah'ın Meryem'e, doğumdaki tabîî kanunların dışında «Ol» emriyle yaratacağı bir çocuğu hibe edeceğini müjde verdiler. Bu çocuğun adı: Meryem'in oğlu İsâ Mesih'dir. Allah onu, dünyada bir makam sahibi olarak yarattı. Bu sebeble o; şeref, kıymet ve mertebe sahibidir. Aynı zamanda o, âhîrette de yüksek bir derece sahibi olarak seçilmiştir. O, seçilmiş ve Allah'a çok yakın kimselerle beraberdir.

Dünyada iken Allah'ın ona vermiş olduğu seçkin sıfatlardan birisi de; daha beşikte bir çocuk olduğu hâlde, insanlara son derece hikmetli sözler söylemesidir. Olgunluk çağına gelince de aynı şekilde konuşmuş ve çocukluk çağı ile olgunluk

(7) Hanne, Zekeriyâ (A.S.), Yahya (A.S.) ve Meryem'in kıssaları.

(8) Âl-i İmrân: 44.

(9) Âl-i İmrân: 42-43.

devresindeki konuşmaları arasında hiçbir farklılık görülmemiştir. Allah onu, sâlihlerden kılmıştır.

Hz. Meryem, evlenmemiş bir bakire olduğu hâlde, çocuğu olmasına taaccüb etti. Allah'ın herşeye kadir olduğunu, birşeye hükmettiği zaman ona sadece «OL» dediğini ve o şeyin de olduğunu, melekler kendisine bildirdiler. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Melekler: Ey Meryem! Allah, kendinden bir kelimeyi sana müjdeliyor. Adı İsâ, (lâkabı) Mesih, (sıfatı) Meryem oğludur. Dünyada da, âhirette de şânı yücedir. (Allah)'a çok yakınlardandır da.

Beşiğinde de, yetişkinlik hâlinde de insanlara söz söyleyecektir. (O), sâlihlerdendir, dediği zaman da (sen yanlarında değildin.)

(Meryem) dedi ki: Hey Rabbim! Bana bir beşer dokunmamışken benim nasıl çocuğum olabilir? (Allah) dedi: Öyle. (Fakat) Allah, ne dilerse yaratır. Bir işe hükmedince ona ancak «OL» der, o da olurur.» (10)

İşte bakire Meryem'i anne karnında, doğuşunda ve terbiyesinde koruyan hâller bu hâllerdi. Okuyucu; temizlik ve ibâdetin Hz. Meryem'i, anne karnında iken başlayıp kadınlık çağına erişinceye kadar gölgelediğini mülâhaza etmelidir. Şüphesiz bu temiz terbiye çok büyük birşeye hazırlamak içindi. Bu; alışılmış sebeblerin dışında doğacak olan bir çocuğa, Allah'ın anne olarak seçmesiydi. Bu da; iftiracıların dilini, şüphecilerin şüphesini kesip yok edecek delillerle kuşatılmış Allah'ın mü'cizesinin şöhret bulması içindi. Şu hâlde, Hz. Meryem'in bütün hayatı töhmet kabûl etmez ve onu şüphe yerlerinden uzaklaştırır.

CEBRÂİL (A.S.) VE MERYEM

Hz. Meryem, Beyt-i Mukaddes'e hizmet ve orada ibâdet

(10) Âl-i İmrân: 45-47. Âyet meâlindeki «OL» kelimesi, varlıkların sür'atle yaratılmasından kinâyedir, denildi.

ibâdet etmesi için mâbedin doğu tarafına uzlete çekilmişti. O bu hâlde iken, Allah emîn rûh olan Cebrâil (A.S.)'i kendisine gönderdi. Cebrâil (A.S.), Hz. Meryem'in kendisinden ürkmemesi ve kendisiyle ünsiyet etmesi için tam bir adam şeklinde göründü. Hz. Meryem, Cebrâil (A.S.)'i görünce, onu kendisine kötülük yapmak isteyen bir insan zannetti. Ona şöyle hitab etti :

— Senin şerrinden Allah'a sığınır, temizliğini ve iffetimi koruması için O'na iltica ederim. Sende Allah korkusu varsa, benden uzaklaş.

Cebrâil (A.S.), ona şöyle söyledi :

— Sandığın gibi ben bir beşer değilim. Allah'ın meleklerinden bir meleğim. Allah beni sana; bereket ve hayır üzerinde yetiştirecek, takvâ sahibi ve sâlih bir çocuk hediye etmek için gönderdi.

Hz. Meryem, Cebrâil (A.S.)'in söylediklerine karşı şaşkına döndü ve ona sordu :

— Evli olmadığım hâlde, nasıl benim çocuğum olabilir? Ben, kötü yolda olan bir kız da değilim.

Cebrâil (A.S.) ona cevâben :

— Durum, senin dediğin gibidir. Şüphesiz ki Rabbin şöyle buyurdu :

«Hiç kuşkusuz, babasız bir çocuğu yaratmak, bana nisbetle son derece kolaydır. Babasız bir çocuğu yaratmak; kudretimin büyüklüğüne delâlet eden bir alâmet olması ve onun vasıtasıyla hidâyete eren kimselere rahmet olması içindir. Binâenaleyh İsâ'nın yaratılması, zarurî ve takdîr edilen bir iş tir.»

Allah (C.C.) buyuruyor :

«Kur'an'da Meryem (kıssasını) da an. Hâni o, ailesinden ayrılp şark tarafında bir yere çekilmişti.

Sonra, onların önünde bir perde edinmiş (çekmiş) di. Derken biz onu rûhumuzu (Cebrâil'i) göndermiştik de o, kendisine yaradılışı tam bir beşer şeklinde görünmüştü.

(Meryem ona) dedi ki: Doğrusu ben, senden esirgeyici (Al-

lah'a) sığmıyım. Eğer sen, fenâlıktan hakkıyla sakınan (bir insan) isen (çekil yanımdan).

(Cebrâil de): Ben, sana ancak (günahlardan) pâk bir oğlan verme(ye vesîle olmak) için (o sığındığın) Rabbinin elçisiyim, dedi.

O: Benim nasıl bir oğlum olacaktı, dedi. Bana hiçbir beşer dokunmamıştır. Ben bir iffetsiz de değilim. (Cebrâil) dedi: (Evet) öyledir. (Fakat) Rabbin buyurdu ki: O, bana göre pek kolay. Çünkü biz, onu insanlara bir âyet ve bizden bir rahmet kılacağız. Zaten iş olup bitmiştir.» (11)

Allah (C.C.) buyuruyor :

«İrzini (bir kal'a gibi) koruyan o kızı (Hz. Meryem'i) da (yâd et) biz, ona rûhumuzdan üflemiş, kendisini de, oğlunu da âlemlere ibret kılmıştık» (12)

Kuşkusuz biz, İsâ (A.S.)'nın babasız olarak doğduğuna delâlet eden bu âyeti inceliyoruz ve neticede nazarlarımızın önünde mühim bir husûsun görüldüğünü idrâk ediyoruz. O da şudur :

Gerçekten İsâ (A.S.)'nın babasız olarak doğuşu, Allah'ın kudretini dile getiriyor. O Allah ki; varlıkları yaratmasında sebep-netice kanunlarıyla kayıtlı değildir. Her ne kadar, kâinatın Allah'ın yarattığı nizâm içerisinde, sebep-netice kanununa göre seyrettiğini görsek de...

Bazı insanlar, İsâ (A.S.)'nın babasız meydana gelmesini, onun ulûhiyyetine dair bir delil kabûl etmiştir. Bazıları ise; bunu Hz. Meryem'e iftira etmeye bir fırsat veya İsâ (A.S.)'nın

(11) Meryem: 16-21.

(12) Enbiyâ: 91.

«Ona rûhumuzdan üfledik»: Ulemâ üfleyen hakkında ihtilâf etmişlerdir. Bir kısmı; üflemenin doğrudan doğruya Allah'dan çıktığını, çünkü Allah, İsâ (A.S.)'nın yaratılışını Âdem (A.S.)'in yaratılışına benzettiğini söylemişlerdir. Cenâb-ı Hak, Âdem (A.S.)'in yaratılış hakkında şöyle buyurmuştur: «Ona rûhumdan üfledim». Diğer bir kısmı ise; üfleyen'in Cebrâil (A.S.)'in olduğunu söylemişlerdir. Sonra üflemenin keyfiyeti hakkında da ihtilâf etmişlerdir. Bir kısmı: Cebrâil (A.S.)'in, Meryem'in yakasına üflediğini ve üflemenin rahime ulaştığını söyler. Diğer bir görüşe göre: Üfleme ağzına yapıldı, karnına ulaştı ve hemen gebe kaldı.

varlığı hakkında bir şüphe telâkki etti. Bütün bunlara karşı Allah (C.C.) şöyle hitab ediyor :

«Muhakkak ki İsâ'nın hâli de, (yâni babasız dünyaya ge-
lişi de) Allah indinde, Âdem'in hâli gibidir. (Allah) onu (Âdem'i
topraktan yarattı. Sonra ona «Ol» dedi, o da (can gelip) olu-
verdi.

(Bu) hak (ve hakikat) Rabbinden gelen bir gerçek) dir.
Öyle ise şüphecilerden olma.» ⁽¹³⁾

Hiçbir şüphe yoktur ki; Âdem (A.S.)'in yaratılışı, İsâ (A.S.)'i-
nin yaratılışından çok daha acıbdır. Çünkü İsâ (A.S.), insan
olan bir dişiden yaratılırken, Âdem (A.S.) topraktan yaratıl-
mıştır.

İSÂ (A.S.)'YA GEBE KALMA VE İSÂ (A.S.)'NİN DOĞUMU

Hız. Meryem, Cebrâil (A.S.)'in kendisine üflediği anda ge-
be kaldı. Hiç şüphe yoktur ki; bir kızın —kocasız olmaksızın—
gebe kalması ve doğum yapması karşısında insanların yapa-
cağı dedi-koduyu Hız. Meryem tasavvur etmişti. Bu düşünce
ve tasavvurlar onu korkutmuş, muzdarip, huzursuz ve çekin-
gen eylemişti. Bu sebeble uzleti arzû ediyor ve yalnızlığa mey-
lediyordu. Nihâyet insanların nazarlarından saklanabileceği
uzak bir yere çekildi.

Doğum zamanı gelince, doğum sancısı onu bir hurma ağa-
cının köküne sığınmaya mecbûr etti. Bundan maksadı; hur-
ma ağacına dayanmak ve onunla kendisini gizlemektir. Bu sı-
rada, lekeleyici bir ayıp sebebiyle kendisine iftira yapılacağını
hatırladı. Bu duruma düşmeden önce ölümünü veya önemsiz-
liğinden dolayı anılmayan birşey olmasını arzû etti. Fakat ne
de çabuk Allah'ın lûtfu ona ulaştı ve inâyeti onu kuşattı!...
Bulunduğu yerin alt tarafından, Cebrâil (A.S.)'in kendisine ya-
kın bir sesle nidâ ettiğini duydu. Allah'ın; rızkını tekeffül et-
tiğini, kendi vazifesinin ancak hurmanın dalını sallamak ol-
duğunu, salladığında, üzerine taze hurma düşeceğini, ondan
afiyetle yiyeceğini, altından akan küçük nehirden de su içe-

ceğini, gönlünün ve kalbinin hoş ve sâkin olacağını haber vererek onu huzura kavuşturdu Cebrâil (A.S.) aynı zamanda ona; kendisini kınayan bir kimse ile karşılaşıp da taşıdığı şeyden veya onu nereden getirdiğinden sorduğunda hiçbir cevap vermemesini, bilâkis işâretle: «Ben, Allah için susmayı nezrettim» demesini öğretti. Allah şöyle buyuruyor :

«Nihâyet ona (İsâ'ya) gebe kalınca bununla (karnındaki çocuğu ile) uzak bir yere çekildi. Derken doğum sancısı onu, bir hurma ağacına (dayanmaya) sevketti. Keşki dedi, bundan evvel öleydim, unutulup gideydim. Aşağısından ona şu nidâ geldi: Tasalanma. Rabbin senin alt (yan) ında bir su arkı vücûda getirmiştir. Hurma ağacını kendine doğru silk, üzerine derilmiş tâze hurma dökülecektir. Artık ye, iç. Göz(ün) aydın olsun. Eğer beşerden herhangi birini görürsen, de ki ben; o çok esirgeyici (Allah'a) oruç adadım. (Yâni söz söylememeyi nezrettim). Onun için bugün hiçbir kimseye kesinlikle söz söylemeyeceğim.» (14)

İSÂ (A.S.) BEŞİKTE İKEN KONUŞUYOR

Hz. Meryem, İsâ (A.S.)'yı doğurup halkın huzuruna çıkarınca, bu durum onlara şok te'siri yaptı. Bu hususta, onun ibâdete olan düşkünlüğünü ve zâhidliğini bilenlerle bilmeyenler müsâvî idi. Çünkü Hz. Meryem, gerçekten acîb bir durumla onların karşısına çıktı. Halbuki halk arasında o, kocası olmayan bir bâkire olarak biliniyordu. Beklenmeyen bir durumla karşılaşma, ithama sebep oldu. Çünkü böyle ânî karşılaşmalar, muhâkemeyi giderir. Özellikle itham etmek için delil de mevcûddu. Karinesi, maddî bir keyfiyetti. Bu delil hususunda şüpheye mahal yoktu. Bu kasırga karşısında temiz Meryem'in bildiği yegâne şey; Cebrâil (A.S.)'in tavsiyesiyle korunmasıydı. Binâenaleyh, sükûtu iltizâm etti. Beşikte yatan oğluna işâretle onunla konuşmalarını istedi. Bunun üzerine, kendileriyle alay ettiğini sanan bu adamların öfkeleri şiddetlendi. Çünkü onlar, beşikte olan bir bebeğin konuştuğunu bilmiyor-

lardı. Fakat İsa (A.S.), annesinin berâetine delâlet eden kâfi bir cevabla onlara cevap verdi. Allah'ın konuşturmasıyla şöyle dedi :

— Ben, Allah'ın kuluyum. Allah bana İncil'i verecek, beni peygamber seçecek, beni hayır için yetiştirilmiş bir mübârek kılacaktır. Bana, hayatım boyunca namaz kılıp zekât vermeyi, anne-babama iyilikte bulunmamı da emrediyor. Beni, insanlar içerisinde bir mağrûr ve günahı sebebiyle bir bedbaht kılmayacaktır. Allah tarafından olan emân; doğduğum gün öleceğim gün, dirilteceği gün benim üzerimdedir. Bunlar, şu âyetlerin mânâsıdır :

«Derken, onu yüklenerek kavmine getirdi. Dediler: Hey Meryem! Andolsun sen, acaib birşey yapmışsın. Ey Hârûn'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir adam değildi. Anan da iffetsiz bir kadın değildi. Bunun üzerine (Meryem) ona (İsa'ya) işaret etti. Dediler ki biz, henüz beşikte olan bir bebekle nasıl konuşuruz? (İsa dile gelip) dedi ki: Ben, gerçekten Allah'ın kuluyum. O, bana kitab verdi. Beni peygamber yaptı. Beni, her nerede bulunursam mübârek kıldı. Bana, hayatta bulunduğum müddetçe namazı zekâtı emretti. Beni, anneme hürmet-kâr kıldı. Beni bir zorba, bir bedbaht yapmadı. Doğduğum gün de, öleceğim gün de, diri olarak (kabrimden) kaldırılacağım gün de selâm benim üzerimdedir.» ⁽¹⁵⁾

(15) Meryem: 27-33.

«Ey Harûn (A.S.)'un kız kardeşi», ulemâ, bu kardeşliğin mânâsı hakkında ve Harûn (A.S.)'un kim olduğu hususunda ihtilâf etmiştir. Denildi ki: Bu âyetteki Harûn (A.S.)'dan maksad, Mûsâ (A.S.)'nın kardeşi olan Harûn (A.S.)'dur. Kastedilen mânâ da şöyle olur: İbâdetde Harûn (A.S.) gibi olduğunu zannettiğimiz nasıl böyle bir fiili irtikâb edebilir? Hz. Meryem, Mûsâ (A.S.)'nın kardeşi olan Harûn (A.S.)'un soyundan geliyordu. Bu itibarla kardeşlikte ona nisbet edilmiştir. Çünkü onun soyundandır. Temim kabilesine mensûb olan bir kimseye «Ey Temim'in kardeşi», Arap olan bir kimseye de «Ey Arabın kardeşi» dendiği gibi... Başka bir görüşe göre: O zaman İsrâîl Oğulları arasında, ibâdetde düşkün, kendini Allah'a vermiş ve Harûn (A.S.) diye adlandırılan bir zât varmış. Hz. Meryem de ibâdet hususunda onun yolunda olması cihetiyle onun kardeşliğine nisbet ettiler. Çünkü Hz. Meryem, kendini tamamen Beyt-i Mukaddes'in hizmetine hasretmişti.

Cenâb-ı Hak, İsa (A.S.)'ya «KUL» olduğunu söyletti. Zira kulluk, makamların ilkidir. İkinci olarak da İsa (A.S.)'nın ilâhlığını iddia edecek olanları, bu sözle reddetmiştir. Âyette geçen «MUBÂREK»in mânâsı: Hayrı öğreten ve insanlara çok fâideli olan feyizli kimse demektir.

İSÂ (A.S.)'NİN PEYGAMBERLİĞİ

İsrâîl Oğulları'nın sapıklığı — İisâ (A.S.)'nin peygamberliği — Muhammed (S.A.V.)'in geleceğini müjde — İisâ (A.S.)'nin yardımcıları — İisâ (A.S.)'nin mû'cizeleri — Yahudîlerin İisâ (A.S.)'ya olan düşmanlıkları — İisâ (A.S.)'nin sonu — İisâ (A.S.)'nin dâvası, yalnız vahdaniyyet idi.

İSRÂÎL OĞULLARI'NIN SAPIKLIĞI

İsrâîl Oğulları, doğru yoldan ayrıldılar ve Allah'ın koyduğu sınırları tecâvüz ettiler. Hâram olsun helâl olsun, mal toplama husûsunda kendilerinden geçtiler. Cezâ olarak kendilerine helâl olan birçok temiz şeyler, haram kılındı. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Yahudîlerden (taşan) bir zulüm, onların (insanlardan) birçoğunu Allah yolunda alıkoymaları, (Tevrât'ta) menedilmelerine rağmen ribâ (faiz) almaları, halkın mallarını haksız yere yemeleri sebebiyledir ki, biz (evvelce) kendilerine helâl kılınan temiz ve güzel şeyleri üzerlerine haram ettik. İçlerinden kâfirlere pek acıklı bir azab hazırladık.» ⁽¹⁶⁾

Yahudîler, manevî hayattan da uzaklaştılar. Onlardan bir grub, kıyâmeti ve haşri inkâr etti. Bundan dolayı hesap ve azabı da reddettiler. Netice olarak bu inkâr; hiçbir hesap ummaksızın şehvetlere dalmalarına ve lezzetlerde aşırı gitmelerine sebep oldu.

İSÂ (A.S.)'NİN PEYGAMBERLİĞİ

İsâ (A.S.), Rabbinden yahiy telâkki etmesinden ve Alîah'ın kendisine Tevrât ve İncil'i öğretmesinden sonra, 30 yaşında iken Allah onu bir peygamber olarak gönderdi. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«(Allah) ona yazmayı, hikmeti, Tevrât'ı, İncil'i öğretecek. Onu İsrâîl Oğulları'na peygamber gönderecek.» (17)

«Arkalarından da (bu peygamberlerin) izlerine Meryem oğlu İsâ'yı —kendinden evvelki Tevrât'ın bir tasdikçisi olarak— gönderdik. Ona da içinde bir hidâyet, bir nûr bulunan İncil'i —ondan evvelki Tevrât'ın bir tasdikçisi ve takvâ sahipleri için bir hidâyet ve öğüt olmak üzere— verdik.» (18)

İsâ (A.S.), insanlar arasında peygamberliğini müjdelemeye başladı. Onları kendisine tâbi olmaya çağırıyor, Yahudileri saplantılarından kurtarmaya uğraşüyor, sapıklıklarından men ediyor, haram ve helâl hususlarında ihtilâfa düştükleri mes'eleleri onlara açıklıyor ve kendilerine haram kılınan bazı şeylerin artık helâl olduğunu bildiriyordu. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«İsâ, o apaçık delilleri getirdiği zaman (şöyle) demişti: Ben, size gerçek hizmeti getirdim. Bir de hakkında ihtilâf ed geldiğiniz şeylerden bazısını size açıklayım diye (geldim). Artık Allah'dan korkun. Bana tâbi olun. Şüphesiz Allah, benim de Rabbinizdir, sizin de Rabbinizdir. Haydi (hepiniz) ona kulluk edin. Doğru yol budur.» (19)

MUHAMMED (S.A.V.)'İN GELECEĞİNİ MÜJDE

İsâ (A.S.)'nın peygamberlik vazifelerinden birisi de; kendisinden sonra gelecek olan ve ismi **AHMED** yâni **MUHAMMED** olan Allah Resûlünün geleceğini müjde etmektir. Cenâb-ı Hak, İsâ (A.S.)'nın diliyle hikâye ederek şöyle buyuruyor :

«Meryem oğlu İsâ da bir zaman (şöyle) demişti: Ey İsrâîl

(17) Âl-i İmrân: 48-49.

(18) Mâide: 46.

(19) Zûhruf: 63-64.

Oğulları! Ben size (gönderilmiş) Allah'ın peygamberiyim. Benden evvelki Tevrât'ı tasdik edici, benden sonra gelecek bir peygamberi de —ki adı AHMED'dir— müjdeleyici olarak (geldim). Fakat o, kendilerine açık açık burhânlar getirince; bu, apaşıkâr bir büyüdür, dediler.» (20)

İsâ (A.S.), kendisiyle müjdelenen zâtı; peygamber, mesiya ve Faraklit kelimeleriyle ifâde ederdi.

Faraklit kelimesi; İncil'in Yunanca tercümesinde mevcûd olan ve Yunan asıllı olan **BİRİKLOTES** kelimesinin arapçalaştırılmış şeklidir. Yunan dilinde **BİRİKLOTES** kelimesinin mânâsı: **MUHAMMED** ve **AHMED** demektir. (21)

İSÂ (A.S.)'NİN YARDIMCILARI

İsâ (A.S.), peygamberlik vazifesini ifâ ederken Sadukîlerin muhalefetleriyle karşılaştı. **Sadukîler**; âhiret gününü ve o günde meydana gelecek cezâ ve hesabı inkâr eden bir Yahudî fırkası idi. Aynı zamanda dini anlamada yanlış fikirlere saplanan dinî liderlerin de muhalefetiyle uğraşmak zorunda kaldı. Bunlar hahamlar, yazarlar ve kâhinlerdi. Fakat Hz. İsâ (A.S.) kuvvetli ve iptal edici delilleriyle onları susturdu, gittikleri yolun fasid olduğunu açıkladı. Ne yazık ki; inad ve

(20) Sâf: 6.

(21) *Kasasü'l-Enbiyâ* kitabının yazarı Allâme *Abdulvehhab En-Neccâr*, **BİRİKLOTES** kelimesinin mânâsını, İtalyan müsteşrik Dr. *Karlonilino*'ya sormuş, o da şöyle cevap vermiş :

— Papazlar, bu kelimenin mânâsı: **TESELLİ EDEN** demektir, derler. Bunun üzerine *Abdulvehhab En-Neccâr* demiş ki :

— Ben, lügat edebiyatı üzerinde doktora yapan Dr. *Karlonilino*'ya soruyorum. Papaza sormuyorum.

O zaman dedi ki :

— Onun mânâsı: «*Kendisi için çok övgü ve hamd olan kimse*» demektir *Abdulvehhab En-Neccâr* tekrar sordu :

— Acaba bu, ismi tafdil kalıbında olan **AHMED** kelimesinin mânâsına uygun mudur? O :

— Evet, dedi.

Onun bu sözü, Kur'an'ın şu âyetini tasdik ediyor :

«*Kendistenden sonra gelecek olan ve ismi AHMED adında bir Resûlü müjdeleyici olarak...*»

küfür, bu muhaliflere hâkim oldu. İsâ (A.S.) inad dalgasının kuvvetlendiğini ve küfür musîbetlerinin azdığını görünce kavmi içinde dikilip şöyle dedi :

— Allah yolunda yardımcılarım kimlerdir?

Ona iman eden şakirdleri, müsbet cevap verdiler. Kâfir toplulukları arasında sayıları az olduğu hâlde, imanlarını cesaretle açığa vurdular. İşte bu, Kur'an'ın bize anlattığı bir husustur. Allah (C.C.) buyuruyor :

«İsâ onlardan (ısrar ile taşan) küfrü hissetti. Dedi: Allah'a (doğru giden yolda) bana yardım edecekler kim? Havariler: Biziz, Allah'ın yardımcıları. Allah'a inandık. Sen de (ey İsâ), şahid ol ki, biz muhakkak müslümanlarız, dediler.

Ey Rabimiz! Senin indirdiğin (o kitaba) inandık, o peygambere de tâbi olduk. Artık bizi şahidlerle beraber yaz.» (22)

Havariler; İsâ (A.S.)'nin arkadaşları onun yakın şakirdleri idiler. On iki kişiydi. Asrımızın diliyle *misyoner* idiler. İsâ (A.S.), hayatta iken, dinini müjdelemek için onları çeşitli yörelere göndermişti.

İSÂ (A.S.)'NİN MÜ'CİZELERİ

Din adamları, kendilerini kuşatan işin önemini idrâk ettiler. İsâ (A.S.) onların şehvetlere dalmalarını, maddî lezzetler içerisinde boğulmalarını tenkîd ediyor, sonra da gizli suçlarını açığa vurarak onları rezil ediyordu, insanlar arasında, utanç verici durumlarını yayıyordu. Onlar da bunun üzerine, İsâ (A.S.)'yı yalanlamaya ve ona düşmanlık yapmaya karar verdiler. Onu müşkil duruma sokmak için, peygamberliğini destekleyici şeyler istediler. Allah da onu, parlak ve üstün mü'cizelerle tasdîk etti. İsâ (A.S.)'nın gösterdiği mü'cizeler şunlardır :

1 — Çamurdan bir kuş şekli meydana getirdi, ona üfle-di. Allah'ın izniyle kuş oldu.

2 — Doğuştan kör olan bir kimsenin gözlerini sıvazladı. Allah'ın izniyle görmeye başladı.

3 — Elini, alaca hastalığına yakalanan bir insana sürdü. O da Allah'ın izniyle iyileşti.

4 — Seslenmek veya dokunmak sûretiyle ölüleri diriltti.

5 — İnsanlara, evlerinde yedikleri ve gizledikleri şeyleri haber verdi.

İşte bunlar; Allah'ın, İsâ (A.S.)'nın diliyle zikrettiği hususlardır. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Onu, İsrâil Oğulları'na peygamber gönderecek, (onlara diyecek ki:) Gerçekten ben sizi Rabbinizden bir âyet (mû'cize) getirdim. Hakikat ben size çamurdan kuş biçimi gibi bir şey yapar, ona üfürürüm de Allah'ın izniyle derhal (canlı) bir kuş olur. (Yine) Allah'ın izniyle anadan doğma körü ve alaca hastalığına yakalananı iyi eder, ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyor, ne biriktiriyorsanız size haber veririm. Elbette bunlar da sizin için, eğer iman edicilerseniz, kesin birer ibret vardır.»

(23)

Ayrıca havarîlerin tale ettiği başka bir mû'cize daha vardır. O da: Kalblerinin imanla tatmîn olması ve dolayısıyla İsâ (A.S.)'nın peygamberliğini tam tasdik etmeleri için, kendisinden yiyecekleri bir sofranın indirilmesidir. İsâ (A.S.), Rabbinin dua etti. Allah da, havarîlerin istedikleri sofrayı indirdi.

Cenâb-ı Hak, şöyle buyuruyor :

«O vakit havarîler: Ey Meryem oğlu İsâ! Rabbin bizim üstümüze bir sofra indirebilir mi? demişler. O (da): Eğer inanmış (adam) larsanız Allah'ın (kudretinden ve benim peygamberliğimden şüpheye saptaktan) korkun demişti.

(Şöyle) dediler: Diliyoruz ki biz de ondan yiyelim, kalblerimiz yatışsın, senin bize hakikaten doğru söylediğini bilelim ve biz de bunun üzerine şahidlerden olalım.

Meryem oğlu İsâ (duâ ederek) dedi ki: Hey Allah! Hey bizim Rabbiniz! Üstümüze gökten bir sofra indir ki, bizim hem evvelimiz, hem de âhirimiz için bir bayram ve senden bir âyet (mû'cize) olsun. Bizi rızıklandır. Sen, rızık verenlerin en hayırlısı.

Allah dedi: Ben onu sizin üzerinize şüphesiz indiriciyim. Artık (ondan) sonra içinizden kim nankörlük eder (küfre döner) se ben onu muhakkak ki kâinattan hiçbirini azablandırmıyacağım bir azab ile azablandırırım.» (24)

İSÂ (A.S.)'NİN MÛ'CİZELERİNİN HİKMETİ

Burada, okuyucu şöyle bir soru sorabilir: İsâ (A.S.)'nın mû'cizeleri neden bu cinstendi? Bunun sebebini açıklama hususunda şöyle denmiştir :

Bu çeşit mûcizeler, İsâ (A.S.)'nın zamanında yaşıyan insanların durumlarıyla mütenasibdi. Çünkü onlar rûhu inkâr ediyorlardı. Bu sebeble İsâ (A.S.) öyle bir mû'cize gösterdi ki; o harikulâde birşey ve risâlet dâvâsını tasdik ediciydi. Bu mû'cize aynı zamanda; rûhun hakîkatını ilân eden doğru bir gerçek ve rûhun varlığını isbât eden kesin bir delildi.

İşte şu, kuş biçiminde şekillendirilmiş bir çamurdur. İsâ (A.S.) üflüyor, Allah'ın izniyle canlı bir kuş oluveriyor. Çünkü ona üflediği şey, maddeden başka birşeydi. Madde cinsinden değildi. Kuş sûretine üfürülüp o şeklin içine girince hayat meydana geldi. Şu, kendine ölüm isâbet eden bir insandır. İsâ (A.S.) ona çağırıyor, o da derhal kendine çağırının sesine cevap veren canlı bir insan oluveriyor. Çünkü rûh, cisim değildir. İsâ (A.S.)'nın sesiyle rûh, cisme girince o ölüye hayat gelmiş oluyor. İşte böylece İsâ (A.S.)'nın mû'cizeleri; dâveti cinsindendi. O'nun dâvâsı ve vazifesi; rûhu terbiye, öldükten sonra dirilmenin hakikat olduğuna îman etmeyi telkîn, iyinin-iyiliği, kötünün kötülüğü karşılığında cezâlandırılacağı bir hayatın yâni âhiret hayatının varlığını bildirmektir.

YAHUDÎLERİN İSÂ (A.S.)'YA OLAN DÜŞMANLIKLARI

Allah (C.C.), dilleri susturan, her şübheciyi tatmîn eden bu üstün ve parlak mû'cizelerle İsâ (A.S.)'yı te'yîd etti. Fakat İsâ (A.S.)'nın gönderildiği Yahudîler, kalbleri katı kimseler-

di. Bundan dolayı ona düşmanlık ettiler. Onun dâvetine kulak vermekten insanları alıkoymaya çalıştılar. Onun aleyhine toplantılar tertib etmeye başladılar. Fakat başvurdukları bütün teşebbüsler neticesiz kaldı. Ondan kurtulma husûsunda âciz düştüler. Zayıf ve yoksulların, dâvetine icâbet ettiklerini ve etrafında toplandıklarını gördüler. Bu vaziyet karşısında Romalıları, İsâ (A.S.)'nın aleyhinde kışkırtmaya başladılar. İsâ (A.S.)'nin dâvâsı; Kayser'in saltanatının sonu ve hükümdarlığının yıkılmasına sebep olacağı vehmini yaydılar. Neticede; Romalı bir hâkimin, İsâ (A.S.)'nin yakalanmasına ve asılarak idâm edilmesine dair hüküm vermesini sağladılar.

Romalı askerler, İsâ (A.S.)'yı aramaya başladılar. İsâ (A.S.)'nin ashâbı arasında münâfık ve yalancı bir kimse vardı. Allah onu, İsâ (A.S.)'ya benzetti. Romalı askerler de onu İsâ (A.S.) sanarak yakaladılar, hapsettiler ve asılarak idâm etme hükmünü infâz ettiler. Allah (C.C.) o münâfığı susturdu, İsâ (A.S.)'yı kurtardı. Kur'ân-ı Kerîm; Allah'ın, Yahudilere İsâ (A.S.)'yı öldürme imkânı vermediğini, bilâkis ellerinden kurtardığını açıkça beyân eder. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«**Ve biz; Allah'ın peygamberi Meryem oğlu Mesîh İsâ'yı öldürdük, demeleri sebebiyledir ki kendilerini rahmetimizden kovduk). Halbuki onlar, onu öldürmediler, onu asmadılar da. Fakat (öldürülen ve asılan adam) kendilerine (İsâ) gibi gösterildi. (Zaten ve) hakikaten (İsâ ve onun katli) hakkında kendileri de ihtilâfa düştüler. (Bu hususta) kesin bir şek ve şüphe içindedirler. Onların buna (onun katline) ait hiçbir bilgileri yoktur. Ancak (kupkuru bir) zanna uymak(tadırlar). Onu kesinlikle öldürmemişlerdir.**» (25)

Yâni onlar, sandıkları gibi İsâ (A.S.)'yı öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara bir benzerlik hâsıl oldu da İsâ (A.S.)'yı astıklarını zannettiler. Halbuki onlar, başkasını astılar. Şüphesiz ki onlar, İsâ (A.S.)'nin asılması mevzûunda şüphe içindedirler. Çünkü bu hususta, sâbit olmuş kesin bilgileri yoktur. Onlar, sadece zanna tâbi oluyorlar.

Kur'ân-ı Kerîm; İsâ (A.S.)'nin asılması veya öldürülmesi mes'elesini anlattıktan sonra, Hristiyanların bu husustaki ihtilâflarını zikreder. Yâni onların ihtilâfı, asılması veya öldürülmesi hakkında cereyân etmiştir. Bu, tarihî bir gerçektir. Çünkü Hristiyanlardan bir grub İsâ (A.S.)'nin asıldığını veya öldürüldüğünü kabul etmez. Satrinos'lular, Markonî'ler, Bardisanî'ler ve bunlardan başka İsâ (A.S.)'nin öldürülmediğini veya asılmadığını söyleyen Hristiyanlar gibi...

Araplar tarafından bilinmeyen bu gerçekleri, Muhammed (S.A.V.) nereden bilecekti? Şüphesiz bu hakikatler; Kur'ân-ı Kerîm'in, insanların ihtilâfa düştükleri hususları kendilerine açıklamak için Allah'ın Muhammed (S.A.V.)'e indirdiği ilâhî bir vahiy olduğunun delilleridirler.

İSÂ (A.S.)'NİN SONU

İsâ (A.S.) asılmadığına göre, peki âkıbeti ne olmuştur? Bunun cevabını bizzat Kur'an veriyor :

«...Onu kesin olarak öldürmediler. Bilâkis Allah onu, kendi katına yükseltmiştir.» (26)

«O zaman Allah şöyle de(miş) idi. Ey İsâ! Şüphesiz ki seni öldürecek olan (onlar değil) benim. Seni kendime yükseltip kaldıracak, seni küfredenlerin içinden tertemiz (kurtarıp) çıkaracak ve sana tâbî olanları kıyâmet gününe kadar küfredenlerin üstünde tutacak da (benim). Sonra dönüşünüz (de) yalnız bana (olacak) dır. İşte (o zaman) aranızda, hakkında ihtilâf etmekte olduğunuz şeylerin hükmünü ben vereceğim.» (27)

Âyette geçen (müteveffiyke) kelimesinin mânâsı şudur : «Şüphesiz ben (Allah) senin ömrünü tam kılacağım. Seni öldürmek isteyen kimseyi, sana musallat etmiyeceğim.» İşte bu ifâdede; İsâ (A.S.)'nin düşmanlarının şerrinden korunduğuna, yakalayıp öldürmek isteyenlerin hilesinden muhafaza edildiğine işâret vardır.

(26) Nisâ: 157-158.

(27) Âl-i İmrân: 55.

(Ve râfiuke ileyye) kavlı-i kerîmi hakkında, müfessirlerin çoğunluğu şu hususu zikretmişlerdir: Allah, İsâ (A.S.)'yı, cismi ve rûhu ile kendi ilâhî katına yükseltmiştir.

Sahîh hadîslerde de şöyle gelmiştir: İsâ (A.S.), kıyâmetin alâmetlerinden biri olarak yeryüzüne inecektir. Nitekim Cenâb-ı Hak; «**Şüphesiz ki o, (kıyâmet(in) ilmi kendisiyle bilinenlerdendir.**» ⁽²⁸⁾ O, müslümanlar arasına inecektir. İslâm şeriatıyla hükmedecek ve hükmünde Allah'ın kitabı Kur'an'a müracaat edecektir. Yeryüzünü (manevî pisliklerden) temizleyecek, zulüm ve taşkınlıkla dolduktan sonra, dünyayı adâletle dolduracaktır.

Müfessirlerin ikinci bir görüşüne göre: İsâ (A.S.) yaşadı. Nihâyet Allah, diğer peygamberlerini vefat ettirdiği gibi onu da vefat ettirdi. Cenâb-ı Hakk'ın: «**Bilâkis onu, kendi katına yükseltti.**» âyetindeki, **YÜKSELTTİ** sözünden zâhir olan, ölümünden sonra olduğudur. Allah, kendi katında yüksek derecelere çıkardı, mânâsınadır. Nitekim İdris (A.S.) hakkında da: «**Onu yüksek bir yere yükselttik.**» ⁽²⁹⁾ buyurulmuştur.

Bu ikinci görüşe göre denilse ki: «**İsâ (A.S.) nereye gitti? Âkıbeti ne oldu?**» Cevab olarak şu söylenebilir: Allah (C.C.) onun durumunu kapalı bırakmış, bize açıklamamıştır. Binâ-enaleyh, biz de bu husustaki bilgiyi Allah'a havale ederiz.

İSÂ (A.S.)'NİN DÂVÂSİ, YALNIZ VAHDANİYYET İDİ

Hız. İsâ (A.S.)'dan ve dininden bahseden Kur'an âyetlerini incelediğimiz zaman; şu hususların Kur'an tarafından açıkça ifâde edildiklerini görürüz :

İsâ (A.S.) bir beşerdir. İnsanlara doğru yolu göstermek için Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Peygamberlik vazifesi; halkı Allah'ın birliğine ve yalnız O'na kulluk yapmaya çağırmaktan ibâretti. Evet; ibâdet yalnızca ve sadece Allah'a yapılır. Tevhîd, Allah'ın zâtında ve sıfatlarında olur. O'nun zâtı, cüzlerden meydana gelmemiştir. Sıfatlarının ben-

(28) Zûhruf: 65.

(29) Meryem: 57.

zeri yoktur. Oğlu olmaktan münezzehtir. Kur'an'da şu âyetler gelmiştir :

«Ey kitab ehli! Dininiz hususunda haddi aşmayın. Allah'a karşı hak olmayanı söylemeyin. Meryem oğlu Mesih İsa yalnız Allah'ın peygamberi ve kelimesidir ki, onu Meryem'e bırakmıştır. O, Allah tarafından (gelen) bir rûhtur. Artık Allah'a ve peygamberlerine inanın da (Allah) üç(dür) demeyin. Kendiniz için hayırlı olmak üzere (bundan) vazgeçin. Allah, ancak bir tek ilâhdır. O, herhangi bir çocuğu bulunmaktan münezzehtir. Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi O'nundur. Hakiki vekil (ve şâhid) olmak bakımından da (bizzat) Allah yeter.» ⁽³⁰⁾

«Dediler ki: Çok esirgeyici (Allah) bir evlâd edindi.

Andolsun ki siz, pek çirkin birşey söylediniz.

Onlar, o çok esirgeyici (Allah'a) bir evlâd iddia ettiler diye, bu (sözden) dolayı nerdeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar dağılıp çökecektir.

Halbuki o çok esirgeyici (Allah) için bir evlâd edinmek aslâ lâıyk olmaz.» ⁽³¹⁾

«Meryem oğlu Mesih İsa bir peygamberden başka (birşey) değildir. Ondan evvel de peygamberler gelip geçmiştir. Anası çok sâdık bir kadındı. İkisi de (bিরer kul ve beşer olarak) yemek yerlerdi. Bak, biz âyetleri onlara nasıl apaçık bildiriyoruz? Sonra da bak onlar nasıl (hakikatten) çevriliyorlar?» ⁽³²⁾

Dikkat et! Kur'an-ı Kerim nasıl «MESİH» lâfzını «MERYEM'İN OĞLU» kelimesiyle beraber zikretti. Bunun sebebi; İsa (A.S.)'nin Meryem'in oğlu olduğuna, Allah'ın oğlu olmadığına dikkati çekmektir. Bundan dolayıdır ki; Cenâb-ı Hak aynı zamanda İsa (A.S.) ile anasının yemek yediklerine dair Hristiyanların dikkatini çekmektedir. Malûmdur ki; yemek yiyen, yediği yemek cisminde kan, et ve kemiğe dönüşen, ter hâline gelen, dışkı olarak dışarı çıkan, içerde kaldığı takdirde zarar veren... evet mahiyeti bu olan bir kimse, bütün beşer kanunlarına boyun eğer insan cinsinden başka birşey olamaz. O be-

(30) Nisâ: 171.

(31) Meryem: 88-92.

(32) Mâide: 75.

şerî kanunlar ki; kişinin nâil olduğu derecesinin noksanlığını gerektirmez. Peygamberlik gibi... (33)

Kur'ân-ı Kerîm, kıyâmet gününde Allah ile Resûlü İsâ (A.S.) arasında cereyân edecek olan şu muhâvereyi zikreder :

«Allah: Ey Meryem oğlu İsâ! İnsanlara, Allah'ı bırakıp da beni ve anamı iki ilâh edininiz diyen sen misin? dediği zaman o, (şöyle) söyledi: Seni tenzih ederim (ya Rabb), hakkım olmayan bir sözü söylemekliğim bana yakışmaz. Eğer onu söyledimse, elbette bunu bilmişsindir. Benim içimde olan (her) şeyi sen bilirsin. Ben ise, senin zâtında olanı bilmem. Şüphesiz ki, gaybleri hakkıyla bilen sensin, sen.

Ben, onlara senin bana emrettiğinden başkasını söylemedim. (Dediğim hep şu idi): Benim de Rabbin, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk ediniz. Ben, içlerinde bulunduğum müddetçe üzerlerinde bir kontrolcu idim. Fakat sen beni (içlerinden) alınca, üstlerinde nighbân yalnız sen oldun. (Zaten) sen (her zaman) herşeye hakkıyla şahidsin.

Eğer kendilerine azab edersen şüphe yok ki onlar, senin kullarıdır. Eğer onları yarlıgarsan mutlak galib, yegâne hüküm ve hikmet sahibi olan da hakikaten sensin, sen.» (34)

Bu âyetlerde; yüksek bir nasihat üslûbu ve İsâ (A.S.)'nın hakikatı hakkındaki fikirleri düzeltmeye dâvet vardır.

İsâ (A.S.)'nın lisâniyle ifâde edilen, Cenâb-ı Hakk'ın şu: «Eğer kendilerine azab edersen şüphe yok ki onlar, senin kullarıdır. Eğer onları yarlıgarsan mutlak galip (ve) yegâne hüküm ve hikmet sahibi olan da hakikaten sensin, sen.» âyetinde, insanlığa rahmetle ışık saçan İsâ (A.S.)'nın zâtının tasviri, Allah'ın azâmetini, kudsîyyetini ve kullarına azab etmesi veya onları yarlıgamasındaki hikmetini itiraf etmek vardır.

Bu âyetin, inananlar üzerinde büyük bir te'siri vardır. Bundan dolayıdır ki; Resûlüllah (S.A..V)'ın bir gece namaza kalkıp sabaha kadar bu âyeti okuduğu rivâyet edilir.

(33) İslâm'da Felsefi Düşünce, Dr. Abdülhalim Mahmûd.

(34) Mâlde: 116-118.

HRİSTİYANLIK, SEVGİ BAKIMINDAN DİNLERİN İSLÂM'A EN YAKIN OLANIDIR

Birçok kimsenin bilmediği hususlardan birisi de şudur : Gerçekten İslâm; bütün dinler arasında Hristiyanlığa husûsî bir yer vermiştir. İslâm, İsâ (A.S.)'nın ulûhiyyetini, asılma iddiasını ve teslîs inancını reddeder. Fakat diğer yönden, sevgi bakımından Hristiyanlığın, dinlerin İslâm'a en yakın olanı olduğunu ilân eder. Kur'ân-ı Kerîm, bunu açıkça ifâde ediyor :

«İnsanların, îman edenlere düşmanlık bakımından en şiddetlisi, andolsun ki, Yahudilerle Allah'a eş koşanları bulacaksınız. Onların, îman edenlere sevgisi bakımından, daha yakınına da, andolsun —Biz Nasranîleriz— diyenleri bulacaksınız. Bunun sebebi şudur: Çünkü onların içinde keşişler ve rahibler vardır. Şüphe yok ki onlar (hakkı itiraf husûsunda o derece) büyükmek istemezler.» (35)

Nitekim, İsâ (A.S.)'nın ahlâkıyla ahlâklanana, onun hidâyeti üzerinde yürüyen Hristiyanları Allah övüyor :

«Kendisine tâbi olanların yüreklerine bir şefkat ve merhamet koyduk...» (36)

Az önce Kur'ân-ı Kerîm'in; İsâ (A.S.)'ya, annesine, onların fazîletini itirafa ve Allah indindeki derecelerinin yüksekliğine dair bakış tarzını arzettik. Umulur ki bütün bunlar; Müslümanların ve Hristiyanların birbirlerine karşı şefkat göstermelerini, sevmelerini, dünyada yayılmaya başlayan mutlak dinsizliğe karşı ortak tavır almalarını ve insanlığın hayrı için yardımlaşmalarını sağlar.

(35) Mâide: 82.

(36) Hadîd: 27.

DERSLER VE İBRETLER

Sâlih zürriyet istemek — Takvâ ve hayırları — Allah'ın dinine yardım dâveti.

SÂLİH ZÜRRİYET İSTEMEK

İnsanda çocuk sevgisi, fitrî ve tabîî bir duygudur. Bu tabîî duyguya, *nev'in bekâsı duygusu* denir. İslâm; yaratılışı ih-mâl etmez. Gerçekten İslâm bize; Zekerıyyâ (A.S.)'nın kıssa-sında, çocuk sevgisi hususundaki insan tabiatını, bu sevgi hak-kında takib edilecek yolu, Zekerıyyâ (A.S.)'daki güzel nümû-neyi göstermektedir.

Allah'ın peygamberi Zekerıyyâ (A.S.) bir hayli yaşlanmış-tı. Hanımının gebe kalma çağı geçmişti. Fakat yine de o, Al-lah'ın kendisini, sâlih bir çocukla rızıklandırmasını isteyerek O'nun kapısını çaldı ve Rabbine dua etti :

«Ey Rabbim! Kendi tarafından bana, çok temiz bir ço-cuk ihsân et...» (37)

Bu âyet; çocuk isteme, çocuğa güzel bir terbiye verme husûsunda ihtimam gösterme, söz ve hareketlerimizde çocu-ğa iyi bir örnek olma husûsunda bizi teşviktir. Tâ ki çocuk, hayatımızda bize zararlı, sıkıntı veren musîbetlere karşı yar-dımcı ve ölümden sonra dualarından istifâde ettiğimiz kıy-metli bir hazîne olsun. Bundan dolayıdır ki Resûlüllah (S.A.V.) şöyle buyurdu :

(37) Âl-i İmrân: 38.

«İnsan, öldüğü zaman ameli kesilir. Üç şey müstesnâ :

- 1 — Sadaka-i câriye,
- 2 — Kendisiyle istifâde edilen ilim,
- 3 — Kendisine dua eden iyi evlâd.»

Şu husûsu da unutmamak lâzım: Zekerıyyâ (A.S.) çocuk ümid ederek Allah'a yöneldiği zaman huşû' içerisindeydi. Allah'ın kendisine yaptığı ihsânı itiraf ediyor, acziyyet ve za'fiyyetini hatırlıyor ve arzusunun tahakkukunu araştırıyordu. Bunda mü'minler için; taleb ettikleri şeyler hakkında Allah'a nasıl yalvaracakları ve O'na nasıl sığınacaklarına dair ders vardır.

Kişinin yaptığı dua kabûl edilince, Allah'a yaptığı ibâdet ve hamdini artırması gerekir. Zekerıyyâ (A.S.) çocukla müjdelendiği zaman, ehlinin ve mensûblarının da, sabah-akşam kendisinin yaptığı ibâdet ve tesbîh gibi ibâdetde bulunmalarını istedi. Burada anladığımız bir ders de şudur :

Çocukların, müttakî ve iyi insanların himâyesinde terbiye görmeleri, onları kötü durumlardan ve hatalardan korur. Zekerıyyâ (A.S.)'nın Hz. Meryem'i terbiye etmesi, bu husûsta bizim için en büyük bir nümûnedir. İşte Zekerıyyâ (A.S.)'nın himâyesine alıp Allah'ın evinde kâmil bir dinî terbiye ile kontrol altına alarak yetiştirdiği Hz. Meryem, kötü neticelerden uzak kalmıştır. Onu bu yüksek dereceye ulaştıran terbiye, takvânın ve Allah'a yakınlığın bir sonucu idi. O kadar ki, Kur'ân-ı Kerîm Hz. Meryem'i büyük bir senâ ile övüyor ve onu bütün kadınlara üstün kılıyor: Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Hani melekler: Ey Meryem! Şüphesiz ki Allah sana seçkin bir husûsiyet verdi. Seni tertemiz (büyüttü). Seni âlemlerin kadınları üzerine mümtaz kıldı, demişti.» ⁽⁸⁵⁾

TAKVÂ VE HAYIRLARI

Bu dünyada insanların rızıkları, sebebler ve neticeler esasına göre cereyân eder. İnsanın çalışması ve yorulmasıyla gerçekleşir. Allah'ın takdiri böyledir. Bundan dolayıdır ki Cenâb-ı

(85) Âl-i İmrân: 42.

Hak, şu âyetiyle mü'minlere çalışma ve gayreti emrediyor :

«Artık o namaz kılınca yeryüzüne dağılın. Allah'ın ihsânından arayın.» ⁽³⁹⁾

Fakat rızıkların hepsi, sadece insanların çalışma ve gayretleriyle meydana gelmez. Bilâkis sebebler ve neticeler arasında gizlenen nice rızıklar vardır ki, Allah bunları dilediği kimselere ihsân eder. Cenâb-ı Hak'ın şu âyeti bunu ifâde ediyor :

«Allah'm, kimi dilerse onun rızkını yaymakta, (kimi de dilerse) onunkini kısmakta olduğunu hâlâ bilmediler mi? Şüphesiz bunda iman edecek bir kavim için kesin ibretler vardır.» ⁽⁴⁰⁾

İnsanların rızıkları, Allah'dan bir sırdır. Sadece kendisi ne has olan bir hikmetten dolayı, rızkı dilediğine ihsân eder Kur'an-ı Kerim'in açıkladığı sırlardan birisi de şudur: Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçmak, hoş rızıkların gelmesine bir sebebdır. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Eğer o memleketler halkı iman edip de (küfür ve isyân dan) sakınmış olsalardı elbette üzerlerine gökten ve yerden bereketler açardık.» ⁽⁴¹⁾

Kur'an-ı Kerim; İsâ (A.S.) ile Hz. Meryem'in kıssasında TAKVÂ'nın sırrını bize açıklamaktadır.

İşte Hz. Meryem, yiyeceğin en güzelinden rızıklandırıyor ve onun Allah'dan olduğunu söylüyordu. Bu, Allah'ın ona has kıldığı bir TAKVÂ'nın neticelerindendi. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«...Zekerıyya ne zaman (kızın bulunduğu) mihraba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu. Meryem, bu sana nereden geliyor? dedi. O da: Bu, Allah tarafından. Şüph yoktur ki Allah, kimi dilerse ona sayısız rızık verir, dedi.» ⁽⁴²⁾

Dikkat et! Bu âyetteki «MİHRAB» kelimesi, Hz. Meryem'in içinde bulunduğu ibâdet havasına işâret etmektedir. O ibâdet havası ki; ibâdet yapana, tam mânâsıyla takvâ sıfatını kazandırıyor ve onu günahlardan uzak bulunduruyordu.

(39) Cum'a: 10.

(40) Zümer: 52.

(41) A'râf: 96.

(42) Âl-i İmrân: 37.

Hız. Meryem, çocuğunu kucaklayıp; kişinin acib hâliyle üzüldüğü ve beklediği rüsvâyılığın korkusundan dolayı dilinin tutulduğu bir yerde kavmiyle karşılaşınca, Allah ona, çocuğuna işaret etmesini ilhâm etti. Hız. Meryem de çocuğuna işaret etti. Sabî, beşiğinde annesini tezkiye ederek, insanın konuştuğu şeyin en hayırlısıyle konuştu. Bu; İsâ (A.S.) için bir mû'cize ve temiz annesi için de bir kerâmet idi. Allah, müttakî kılma-larını kendi hâllerine terketmez. O, Kur'an'da şöyle söyleyen dir :

«...Kim Allah'dan korkarsa (Allah) ona bir çıkış yeri ih-sân eder.» (43)

«Kim Allah'dan korkarsa, O, kendisinde (her) işinde bir kolaylık verir.» (44)

Şu halde TAKVÂ; rızkın bolluğuna, kolaylığa ve darlık-tan genişliğe çıkmaya bir sebebedir. Dünya ve âhîret saadetini elde etmek için, takvâ sıfatıyla muttasıf olmaya ve takvâ azı-ğıyla azıklanmaya ne kadar da muhtacız! Hayat yolculuğun-da TAKVÂ, en değerli azıktır. Nitekim Cenâb-ı Hak, mü'min-lere hitab ederek şöyle buyuruyor :

«...Muhakkak ki, azığın en hayırlısı TAKVÂ'dır.» (45)

ALLAH'IN DİNİNE YARDIM DÂVETİ

Allah'ın dinine yardım dâvetini; İsâ (A.S.)'nın kavminden bir kısmının îmanında şüphe ettiği zaman onlara söylediği şu sözden anlamaktayız :

«Vaktâ ki İsâ onlardan (ısrarla taşan) küfrü hissetti. De-di: Allah'a (doğru giden yolda) bana yardım edecekler kim?

Buna karşı yardımcılarının cevabı şöyle oldu :

Biziz Allah'ın yardımcıları. Allah'a inandık. Sen de (ey İsâ) şâhid ol ki biz muhakkak müslümanlarız, dediler.

Ey Rabbimiz! Senin indirdiğin (o kitaba) inandık, o pey-gambere de tâbi olduk. Artık bizi (birliğini ve peygamberleri-ni tanıyan) şâhidlerle beraber yaz.» (46)

(43) Talâk: 2.

(44) Talâk: 4.

(45) Bakara: 197.

(46) Âl-i İmrân: 52-53.

Kur'ân-ı Kerîd; İsâ (A.S.)'ya îman eden, îmanlarını açığa vuran, yüklendikleri fedakârlık ne olursa olsun İsâ (A.S.)'nın dinine yardım etmeye hazır olduklarını izhâr eden bu cemaati övüyor ve şânlarını yüceltiyor.

Havarîlerin durumu, îman ve fedakârlık hususunda yüksek bir örnektir. Cenâb-ı Hak bu örnek cemaati, onlara uymak ve yollarından yürümek için mü'minlerin nazarına vermektedir. Bundan dolayıdır ki Allah (C.C.) Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle hitab ediyor :

«Ey îman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Mer-yem oğlu İsâ da, havarîlerine: Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimler (olacak)? dedi. Havarîler de: Allah'ın yardımcıları biziz, demişlerdi...» (")

Şu hâlde hakiki îman: Mü'mini Allah'ın dinine yardım etmeye, O'nun şânını yüceltmeye, insanlar arasında onu yaymaya ve onu müdafaa husûsunda ölüme çağıran îmandır. Çünkü Allah'ın dinine yardım etmek; adâlete ve ıslâha yardım etmektir. Hakkı hâkim kılmak, azgınlık ve fesadı mahkûm etmektir.

ON BİRİNCİ KİTAP

MUHAMMED (S.A.V.)

BİRİNCİ KISIM

DOĞUMUNDAN HİCRETİNE KADAR OLAN HAYATI

İKİNCİ KISIM

DÂVET YOLUNDAKİ CİHADİ

ÜÇÜNCÜ KISIM

UMÛMÎ VE HUSÛSÎ HAYATINDAN ÖRNEKLER

BİRİNCİ KISIM

DOĞUMUNDAN HİCRETİNE KADAR OLAN HAYATI

- 1 — Peygamberimiz (S.A.V.)'in Peygamberlikten Önce Yetişme Devresi
- 2 — Muhammed (S.A.V.)'in Peygamberliği
- 3 — Peygamber (S.A.V.) ve Mü'minlere Yapılan Zulüm
- 4 — İslâmî Dâvetin Yayılışı
- 5 — Resûlullah (S.A.V.)'in Hicreti

BU KISA ARAŞTIRMA: İlk müslümanlar, Resûlullah (S. A.V.)'ın söz ve fiillerinden hiçbir şeyi ihmâl etmemişlerdir. Onun sözlerini ve fiillerini, tonlarca cilt kitaplar hâlinde tedvîn edip yazmışlardır. Bu kitaplara, **hadis kitapları** veya **sünnet kitapları** adı verilmiştir.

Resûlullah (S.A.V.)'ın hayatından söz etmek, bizi Kur'an'a müracaat etmeye mecbur etmektedir. Çünkü **KUR'AN**, Resûlullah (S.A.V.)'ın hayatını, Allah'ın ona vahyettiği temel prensibleri ve hükümleri anlatan kaynakların ilkidir. Bu prensiblerin arzedilmesi, incelenmesi ve açıklanması derin ve uzun bir araştırma ister ve birçok kitabın yazılmasını gerektirir. Bundan dolayı, bu kitabı yazmaya başlarken, Efendimiz Muhammed Mustafa (S.A.V.)'nın hayatından bahsetmemeye, O'nun hakkında ayrı bir kitap yazmaya niyyet etmişim.

Fakat, O'nun hayatı hakkında kısa da olsa birşeyler yazmamı, dostların ısrarla benden istemesi, beni bu kısa bölümü yazmaya sevketti. Ben de bunu yapmaya karar vererek, bu kısa bölümü yazdım. Kitabın hacminin çoğalmasından endişe ederek, hayatında cereyân eden birçok olayları terkettim. Nitekim yazdıklarımın nefsim tamamen razı değildir. Çünkü bu kısa araştırma ile, Resûlullah (S.A.V.)'ın lâayık olduğu takdiri ifâ etmeye gücüm yetmez.

Ben, bu kitabı yazmadan daha evvel, Resûlullah (S.A.V.)'ın getirdiği esaslardan, **Rûh-ul Dîn-il İslâmî** adlı kitabımda kısaca bahsettim. O kitaba, bu kısa bahsin tamamlayıcısı olarak itibar etmemiz mümkündür.

RESÛLÛLLAH (S.A.V.)'IN İNSANLIK ÜZERİNDEKİ FAZİLETİ

Resûlullah (S.A.V.)'ın müslümanlar ve topyekûn insanlık üzerindeki faziletine hiçbir şey denk gelemez. Bundan dolayı-

dır ki Cenâb-ı Hak; müslümanlara, Resûlüllah (S.A.V.)'ın fazîletini muhafaza etmelerini, onlara ihsân ettiği hidâyetini ve beşeriyeti saadete ulaştıracak ilâhî risâletini tebliğ yolunda onun gösterdiği fedakârlığı unutmamalarını emretmiştir.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Şüphesiz ki Allah ve melekleri o peygambere çok salât (ve tekrîm) ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, tam bir teslimiyetle de selâm verin. (1)

Lügat bakımından **SALÂT**; dua ve teberrük mânâsınadır. Şu hâlde müslümanların Resûlüllah'a salâtı, ona dua etmeleridir. Meleklerin Resûlüllah (S.A.V.)'a salât ü selâm etmeleri; onun için mağfiret taleb etmeleridir. Allah'ın, Resûlüllah (S.A.V.)'a salât etmesi demek; ona rahmet etmesi ve onu meleklerinin yanında övmesidir.

Müslüman, «Allahümme salli alâ Muhammedin» dediği zaman şu mânâyı kasteder: Allahım'ım! Dünyada onun adını yüceltmek, dinini galib getirmek, şeriatıyla amel etmeyi devamlı kılmak, âhirette ise, ümmeti hakkında onu şefâatçi yapmak, ecrini ve mükâfatını bol vermek, geçmiş ve geleceklere onun fazîletini izhâr etmek ve sana yakın olan bütün bahtiyarlara takdim etmek sûretiyle onu tazîm et.

HATALI BİR ŞÜPHE

İslâm'ın ve Arab dilinin mânâlarını ve gerçeklerini bilmeyen asrımız okuyucusunun, rükû' ve secdelerle meydana gelen malûm namaz gibi Allah'ın da Resûlüllah (S.A.V.)'a karşı namaz kıldığını düşünmesi, İslâm hakkında çirkin bir cehâlettir ve küfürdür. Muhammed (S.A.V.), Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber ve O'nun kullarından bir kuldur. Allah ona, salât ü selâm getirmeyi yâni dua etmeyi bize emretmiştir. Bunun sebebi; onu tazîm etmek, müslümanları ahlâken olgunlaştırmak ve kendilerine iyilikte bulunan kimselere karşı teşekkür etmek için onları güzel ahlâka alıştırmaktır.

(1) Ahzâb: 56.

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERİMİZ (S.A.V.)'İN PEYGAMBERLİKTEN ÖNCE YETİŞME DEVRESİ

Nesebi ve isimleri — Doğumu — Süt anneye verilmesi — Annesinin ölümü — Dedesinin ve amcasının onu himâyesine alışı — Şam yolculuğu — Ficâr harbinde ve Hilfulfudul'de bulunması — Peygamberlikten evvelki hayatı — Hz. Hatice ile evlenmesi — Kâbe'nin yapılması sırasında hakem tayin edilmesi — Peygamberlikten önceki meşguliyeti.

NESEBİ VE İSİMLERİ

O; Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'ın oğlu Muhammed (S.A.V.)'dir. (2) Annesi; Vehb'in kızı Âmine'dir. (3) Resûlullah (S.A.V.)'in bütün cedleri, Kureyş'in eşrâfından ve ileri gelenlerindendir.

«Muhammed»den başka onun birçok isimleri vardır. Bazıları şunlardır: **Ahmed**, **Nebî**, **Resûlullah**, **Mâhî** (Allah'ın kendisiyle küfrü mahvettiği kimse), **Âkîb** (kendisinden sonra peygamber olmayan), **Mukaffi** (peygamberlere tâbi olan), **Rahmet**

(2) Abdülmuttalib: Uded'in oğlu Adnan, onun oğlu Ma'd, onun oğlu Nizâr, onun oğlu Mudar, onun oğlu İyâs, onun oğlu Mudrike, onun oğlu Huzeyme, onun oğlu Kinâne, onun oğlu Nadir, onun oğlu Malik, onun oğlu Fihîr, onun oğlu Galib, onun oğlu Luey, onun oğlu Kâ'b, onun oğlu Murre, onun oğlu Hakîm, onun oğlu Kusay, onun oğlu Abdî Menâf, onun oğlu Haşîm'in oğludur. Böylece Efendimizin şerefli nesebi; İbrahim (A.S.)'in oğlu İsmail (A.S.)'e dayanır.

(3) Vehb; Hakîm'in oğlu Zuhre, onun oğlu Abdî Menâf'ın oğludur. Hakîm, Resûlullah (S.A.V.)'in beşinci ceddidir.

Peygamberi, Tevbe Peygamberi, Harb Peygamberi, Fâtih, Tâhâ, Yâsîn, Mustafa, Resûl, Ümmî Peygamber ve diğer mübârek isimler.

D O Ğ U M U

Muhammed (S.A.V.)'in babası olan Abdullah, babasının en çok sevdiği oğlu idi. Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ı, Vehb'in kızı Âmine ile evermişti. Âmine, Kureyş ailelerinin en şereflişine mensûbdu. Âmine, Abdullah'dan Muhammed (S.A.V.)'e gebe kaldı. Abdullah bir ticârete çıktı, yolda iken vefat etti. Medine'de Neccâr Oğulları'nın yanında gömüldü. Abdullah, öldüğü zaman 25 yaşında bulunuyordu. Âmine'nin gebelik müddeti sona erince çocuğunu doğurdu. Vilâdet; Fil yılında, Rebi-ülevvel ayının dokuzuncu veya on ikinci günü fecir doğarken vuku bulmuştur. (4)

Âmine, Resûlullah (S.A.V.)'in dedesi Abdülmuttalib'e, doğan yavruyu müjde etmek için bir elçi gönderdi. Abdülmuttalib, sevinerek geldi. Allah'ın ilhamıyla ismini **MUHAMMED** koydu. Bu isim, daha önce Araplar arasında yaygın bir isim değildi. Bu isim, çok az kimselere ad olarak konmuştu. Resûlullah (S.A.V.)'in dedesi Abdülmuttalib'e :

— Ecdâdının isimlerinden niye yüz çevirdin? diye sorulunca o :

— Onu, yeryüzünde yaşayanların hepsinin öveceğini ümid ediyorum, dedi.

(4) Mısırlı, merhûm astronomi âlimi Mahmûd, Resûlullah (S.A.V.)'in doğumunu, güneş yılına göre araştırmış, neticede milâdî 571 senesinde nisan ayının 20'sinde doğduğu sonucuna varmıştır. *Fil senesi*; Mekke'de meydana gelen meşhûr bir hâdisenin vuku bulduğu senedir. Araplar, bu seneyi tarih olarak kullanmışlardır. Olayın özeti şöyledir :

Yemen'i istilâ eden Habeşistan meliklerinden birisi, Kâbe'yi yıkmak maksadıyla Mekke'ye baskın yaptı. Ordunun ön saflarında, Arapların benzerini görmediği büyük bir fil vardı.

Cenâb-ı Hak, gelecek peygambere bir ikram olarak ve Kâbe'yi himâye ederek bu orduyu helâk etti. Kur'an-ı Kerim, bu hâdiseyi *Fil Sûresi*'nde ıskılder.

SÜT ANNEYE VERİLMESİ

Yeni doğan çocuklar için, bâdiyede yaşayanlardan süt anneleri tutmak, Arapların âdetiydi. Bundan maksad; çocuklarının daha sıhhatli ve zekâ bakımından daha temiz yetişmelerini te'min etmektir. Araplar: «Şehirlerde yaşayanların zihni yorgun, irâdeleri zayıf olur», derlerdi.» Restûlullah'ı ilk defa ve az bir zaman emziren **Suveybe**'dir. Sonra **Sa'd** kabilesinden **Ebu Zueyb**'in kızı **Halime** onu emzirdi. Halime, fakir bir kimseydi. Muhammed (S.A.V.)'in bereketiyle koyunların sütü çoğaldı, davarları arttı, birçok hayırlara nâil oldu. Daha sonra Halime onu, beş yaşında iken annesine teslim etti. Bakıcısı Ümmü Eymen, Habeşistan'ın bir bereketi idi.

ANNESİNİN ÖLÜMÜ

Muhammed (S.A.V.) 6 yaşında iken, annesi onu dayılarını ziyaret etmek ve kocasının kabrini de ziyârette bulunmak üzere Medine'ye götürdü. Âmine; kocasının ölümünden sonra kendisine kalan câriyesi Ümmü Eymen'i de beraberinde götürdü. Medine'de tam bir ay kaldıktan sonra, Mekke'ye dönmek üzere yola çıktılar. Mekke ile Medine arasındaki yolun bir kısmı geride bırakılınca, Âmine **EBVÂ** denilen yerde hastalandı. Çok zaman geçmeden öldü ve aynı yerde gömüldü. Ümmü Eymen, yetim çocuk Muhammed (S.A.V.)'i Mekke'ye götürdü.

DEDESİNİN VE AMCASININ ONU HİMÂYELERİNE ALMALARI

Dedesi Abdülmuttalib, Muhammed (S.A.V.)'i himâyesine aldı. Üzerinde görünen necâbet ve asâlet alâmetlerinden dolayı, çocuklarına göstermediği merhamet ve şefkati, torunu Muhammed (S.A.V.)'e gösterdi.

Himâyesine aldıktan iki sene sonra da dedesi öldü. Onu, dedesinin ölümünden sonra, amcası Ebu Tâlib himâyesine aldı. Ebu Tâlib fakirdi. Fakat kalbi temizdi; cömertti, Muhammed (S.A.V.)'i çok severdi. Çocuklarından hiçbirisini onu sev-

diği kadar sevmezdi. Resûlullah (S.A.V.) onun yanbaşında yatar uyurdu. Herhangi bir iş için bir tarafa gittiğinde onu yanına alırdı. Muhammed (S.A.V.), Ebu Tâlib'in himâyesinde olduğu müddetçe kanaatkârlığın örneği oldu. Âdeten küçük çocukların meşgul oldukları önemsiz şeylerden daima uzak kaldı. Yetimlik Muhammed (S.A.V.)'in nefsinde derin ve acıklı bir iz bırakmıştı. Amcasının gösterdiği şefkatli himâye, o te'siri biraz azaltmıştı. Hattâ Kur'ân-ı Kerîm, bu nîmeti Resûlullah'a hatırlatarak şöyle buyurmuştur :

«O, bir yetim olduğunu bilip de (seni) barındırmadı mı?»

(5)

ŞAM YOLCULUĞU

Muhammed (S.A.V.) 12 yaşında iken amcası Ebu Tâlib, bir ticâret için Şam'a gitmeyi arzû etti. Amcasından ayrı kalmak, Muhammed (S.A.V.)'e zor geldi. Amcası da dayanamıyarak O'nu yanına aldı. Kafile, **Busra** denilen şehrin kenarına varınca **Rahib Buheyra** kabileyle karşılaştı ve gözü Muhammed (S.A.V.)'e ilişti. (6) Onda; Hristiyanlık kitaplarında okumuş olduğu son peygamberin alâmetlerini müşâhede etti. Bunun üzerine, onu Yahudîlerin şerrinden korumasını amcasına tavsiye etti. Ebu Tâlib, **Rahib Buheyra**'nın ikazını kabûl etti ve genci sür'atle Mekke'ye götürdü.

FİCÂR HARBİNDE VE HİLFUL FUDÛLDE HAZIR BULUNMASI

Muhammed (S.A.V.) 20 yaşına ulaşınca Ficâr Harbi'ne iştirâk etti. Ficâr Harbi; **Kureyş** ve müttefikleri ile **Kays** kabilesi ve müttefikleri arasında cereyân etmişti. Harbin vuku bulduğu yer, Mekke ile Taif arasında Nahle denilen bir yerdir. Bu harp, şiddetli ve korkunç bir harpti. Çünkü bu harp-

(5) Duhâ: 6.

(6) *Busra*; Suriye ile Arap Yarımadası arasındaki hududta bir yerdir. *Buheyra*, bir hristiyan rahibdir. Tevhid akidesine inanan, teslis inancını reddeden bir mezhebe bağlıydı. Bu mezheb sahipleri, çeşitli işkencelere maruz bırakıldığı için rahibleri, Arap çölü taraflarına gitmişlerdi.

te, Araplarda haram kabûl edilen birçok mukaddes şeyler, helâl kabûl edilmiştir. Bundan dolayı da Ficâr Harbi diye adlandırılmıştır. Birçok ölüden sonra harp, sulh yoluyla sona ermiştir.

Ficâr Harbi'nden sonra, Kureyş'in ileri gelenlerinden bir kısmı, bir ittifak meydana getirdiler ve bu ittifaka «hilful fu-dûl» adını verdiler. Bu ittifak ve antlaşmada, Mekkeli olsun veya olmasın, buldükler her mazlûma yardım etmeyi ve hakkını vermeyi karar altına aldılar. Muhammed (S.A.V.) de bu antlaşmada amcalarıyla beraber hazır bulundu. O, Allah kendisini peygamberlikle şereflendirdikten sonra şöyle buyurmuştu :

«Ben, amcalarımla beraber Abdullah İbn-i Cûd'a'nın evinde yapılan bir antlaşmaya şâhid olmuştum. Bana o antlaşma, kırmızı develer elde etmekten daha sevimliydi. Şâyet, İslâm'da da böyle bir toplantıya çağrılısam hemen icâbet ederdim.»

PEYGAMBERLİKTEN EVVELKİ HAYATI

Muhammed Mustafa (S.A.V.); kavminin en güzel ahlâklısı, en doğru sözlüsü, emânete en çok riâyetkâr, çirkinlikten ve kişileri lekeleyen kötü hâllerden en uzak olanı idi. O kadar ki; kavmi onu «El-Emîn» diye isimlendirmişti. Çünkü Allah, onun zâtında bütün sıfatları toplamıştı. Allah onu, peygamberliğinden evvel de kavminin işlemekte olduğu bütün çirkin fiillerden korumuştı. Putlar ona, hiçbir şekilde sevdirmemişti. Putperestlerin, putları için yaptıkları hiçbir şenlik ve bayrama iştirâk etmemişti.

Muhammed (S.A.V.) çocukluk yıllarından bahsederken şöyle der: «İki defa müstesnâ, cahiliyyet ehlinin yapmakta oldukları hiçbir şeyi yapmaya niyyetlenmedim. Bu iki defasında da Allah, irâdem ile arama girdi. Artık bundan sonra da, risâlet vazifesiyle Allah bana ikrâmda bulununcaya kadar hiç bir kötü fiile niyyetlenmedim. Bu iki defasında niyyetlendiğim şeyler şunlardır: Mekke'nin yüksek tepelerinde, benimle çobanlık yapan bir gence dedim ki :

— Benim koyunlarıma baksan, ben de Mekke'ye inerek gençlerin eğlendiği gibi eğlensem olmaz mı?

Genç :

— Olur, yap, dedi.

Bunun üzerine yola koyuldum ve Mekke'ye girişte bulunan ilk evde birtakım çalgı sesleri işittim. Bu nedir? dedim. «Falanca ile falancanın düğünüdür» dediler. Ben de oturup dinlemeye başladım. Hemen Allah bana bir uyku verdi. Uyudum, güneşin sıcaklığından başka hiçbir şey beni uyandırmadı. Sonra çoban arkadaşşıma döndüm, bana sordu, ben de olan biteni anlattım. Başka bir gece de, aynı şekilde arkadaşşımdan izin istedim. Mekke'ye girdim. Ne var ki daha evvel olduğu gibi, bu sefer de bana uyku isâbet etti. Artık bundan sonra hiçbir kötülüğe niyet etmedim.»

HATİCE (R.A.) İLE EVLENMESİ

Resûlullah (S.A.V.) 25 yaşına girdiği zaman, Huveylid'in kızı Hatice'nin ticâreti için ikinci defa Suriye'ye bir yolculuk yaptı. (7) Hatice, ticâretinde çalıştırmak üzere bazı erkekleri işçi olarak kullanırdı. Muhammed (S.A.V.) hakkında duymuş olduğu doğruluk, emânet ve diğer güzel sıfatlar sebebiyle, bu iş için onu seçti. Hatice'nin hizmetçisi Meysere de Muhammed (S.A.V.) ile beraber sefere çıktı. Alış-veriş yaparak büyük bir kâr elde ettiler. Bu yolculukta, Meysere'nin kalbini dehşete veren büyük bereketler, Muhammed (S.A.V.)'den dolayı meydana geldi. Meysere, bütün gördüklerini Hatice'ye anlattı. (8)

Hatice, Muhammed (S.A.V.)'in hâllerinden duydukları şeyler karşısında hayrete düştü. Bu ticarete elde ettiği büyük kazanca sevindi. Muhammed (S.A.V.)'e evlilik teklif etti. Bu sırada Hatice, 40 yaşındaydı. Muhammed (S.A.V.) teklifi ka-

(7) Hatice, zengin bir kadındı. Neseb itibariyle, Kureys'in orta tabakasındandı. Şeref itibariyle en büyüklerindendi. Kendisine; *Tahire* ve *Kureys'in Seyyidesi* gibi ünvanlar verilmişti. Birçok kimseler, kendisine evlilik teklif etti. Fakat o, kabul etmedi. Güldü.

(8) Öğle vakitlerinde, sıcaklığın iyice bastırıldığı zamanlarda, iki meleğin gelip, Muhammed (S.A.V.)'i güneşin hararetine karşı gölgelediklerini de Meysere, Hatice'ye haber verdi.

bül etti. Hatice'yi, ailesinden istemesi için amcası Ebu Tâlib'i gönderdi ve evlendiler.

KÂBE'NİN YAPILMASI SIRASINDA HAKEM TÂYİN EDİLMESİ

Muhammed (S.A.V.), otuzbeş yaşına girdiği zaman, herşeyi silip-süpüren bir sel baskını meydana geldi. Kâbe'nin duvarlarını yıktı. Kureyş, Kâbe'yi yeniden yapmak için onu derhal yıktı. Yapmaya başladılar. Hacerü'l-Esved'in konacağı seviyeye gelince, Kureyş'in ileri gelenleri, Hacerü'l-Esved'i kimin yerine koyacağı hususunda ihtilâfa düştüler. Münakaşa etmeye başladılar. Aralarında harb ateşi alevlene yazdı. Kureyş'in en yaşlısı olan Ebu Umeyye bin Muğîre dedi ki :

— Ey topluluk! Çekişmeyiniz, hükmüne razı olacağınız bir kimseyi aranızda hakem yapınız.

Bunun üzerine şöyle dediler :

— Bu işi, ilk gelen kimseye bırakalım.

İlk gelen kimse Muhammed (S.A.V.) oldu. Ondan hepsi memnûn olup huzura kavuştu. Çünkü; onun emin bir kimse olduğunu, doğru sözlü ve üstün bir akıl sahibi bulunduğunu biliyorlardı. Dediler ki :

— Bu, Muhammedü'l-Emin'dir. Ondan memnunuz. Durumu ona anlattıklarında o, ridâsını yere yaydı. Kabile reislerini, ridânın dörtbir tarafından tutmaya dâvet etti. Sonra Hacerü'l-Esved'i yayılmış ridâyâ koydu, kaldırmalarını emretti. Konacağı yere kadar kaldırdıkları zaman, bizzat kendi şerefli eliyle Hacerü'l-Esved'i aldı ve yerine koydu.

Büyük bir şerre götürmek üzere olan müşkilât; bu isabetli karar sebebiyle neticeye bağlandı.

PEYGAMBERLİKTEN ÖNCEKİ MEŞGULİYYET

Muhammed (S.A.V.)'e babasından pek az bir mal intikal etmişti. Yetim olarak büyüdü. Çalışabilecek yaşa gelince, bâ diyede süt kardeşliğiyle beraber koyun çobanlığı yapıyordu. Onun şöyle buyurduğu rivâyet olunur :

«Allah'ın gönderdiği her peygamber, koyun çobanlığı yapmıştır.» Ashâb ona dedi ki :

— Ey Allah'ın Resûlü! Sen de yaptın mı?

O :

— Ben de Kerarît denilen yerde, Mekke halkının koyunlarına çobanlık yaptım, buyurdu.

Muhammed (S.A.V.) gençlik çağına ulaşınca ticâret yapmaya başladı. Ticâret ortağı Saib İbn-i Ebî Saib'di. Daha evvel de söylediğimiz gibi, ücret karşılığında, Hatice'ye ait bir ticâret için sefere çıkmıştı. Onunla evlenince, malında çalışmaya başladı.

MUHAMMED (S.A.V.)'İN PEYGAMBERLİĞİ

Allah'ın Resûlüne vahyin gelmeye başlaması — Resûlullah (S.A.V.)'in gizlice İslâm'a çağırması — Resûlullah (S.A.V.)'in dâveti açığa vurması — Kureyş'in Resûlullah (S.A.V.)'a karşı direnmesi — Resûlullah (S.A.V.)'ı tehdit — Resûlullah (S.A.V.)'ı kandırma gayretî.

ALLAH'IN RESÛLÜNE VAHYİN GELMEYE BAŞLAMASI

Muhammed (S.A.V.) 40 yaşına girince, Allah (C.C.) onu, insanlığa bir müjdecî ve bir uyarıcı olarak gönderdi. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«(Habîbim), seni (rahmetimizin) müjdecî(sî, azabımızın) haberci(sî ve) bütün insanların peygamberi olmaktan başka (bir sıfatla) göndermedik. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler.» (9)

Vahiy; ilk defa sâdık rüyâ ile başladı. Gördüğü her rüyâ, gördüğü gibi zûhur ederdi. Sonra, kavmini putlara olan kulluklarından ve onlara yaptıkları secdeden dolayı apaçık bir sapıklıkta gördüğü için onlardan uzaklaşıp yalnız başına kalma hâlet-i rûhiyyesi kendisine sevdirdi. Allah'ın kendisine vahyetme zamanı yaklaştıkça, onun da yalnızlığa olan arzûsu şiddetleniyordu. Yalnızlığı için Hirâ denilen mağarayı seçti. Birçok geceler, orada kalıp ibâdet yapmaya başladı. Bazan on

gece, bazan da bir aya yakın bir zaman orada kalırdı. İbâdetini İbrahim (A.S.)'in dinine göre yapıyordu. Uzun geceler mağarada kalabilmek için yanına azık alıyordu. Azığı bitince ailesinin yanına dönüyor, ibâdet için yeniden azıklanıyordu. Hirâ Nûr mağarasında bulunduğu bir sırada kendisine vahy geldi :

Melek ona geldi ve :

— Oku! dedi.

O :

— Ben okumak bilmem, dedi.

Sonra Resûlullah (S.A.V.) devamla diyor ki :

— Sonra melek beni tuttu ve şiddetle sıktı. Tâkadım kesildi, beni bıraktı ve :

— Oku! dedi.

Ben :

— Okumak bilmem, dedim.

Beni ikinci defa tuttu ve sıktı, tâkadım kesildi, sonra beni bıraktı ve :

— Oku! dedi.

Ben :

— Okumak bilmiyorum, dedim.

Üçüncü defa beni tuttu, şiddetle sıktı, bıraktı ve nihâyet şu âyetleri okudu :

«Yaratan Rabbinin adıyla oku.

O, insanı bir kan pıhtısından yarattı.

Oku, Rabbin nihâyetsiz kerem sahibidir.

Kı, O, kalemle öğretendir.

İnsana bilmediğini O öğretti.»

Resûlullah (S.A.V.), titreyerek ailesine döndü. Hatice'nin yanına girip şöyle dedi :

— Beni örtün, beni örtün!

Onu örttüler, nihâyet korkusu gitti. Gördüklerini Hz. Hatice'ye anlatıp şöyle dedi :

— Kendimden endişe ediyorum...

Hatice (R.A.) :

— Asla! Yemin olsun ki Allah, seni yüzüstü bırakmıya-

caktır. Çünkü sen; akrabaya yardım edersin, misafire ikrâm-da bulunursun, ihtiyaç sahibinin ihtiyacını giderirsin, yoksulu giydirirsin, musîbetlere uğrayanlara yardım edersin.

Sonra Hatice, Resûlullah (S.A.V.)'ı alıp amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e getirdi. Varaka bin Nevfel; Cahiliyyet devrinde hristiyanlaşmış, İncil'i bilen, oldukça yaşlı ve gözleri âmâ bir zâtı. Hatice ona :

— Ey amcamın oğlu! Kardeşinin oğlunu dinle, dedi. .

Varaka bin Nevfel, Resûlullah (S.A.V.)'a :

— Ey kardeşimin oğlu! Ne gördün? dedi.

Resûlullah (S.A.V.) da gördüklerini ona haber verdi. Bunun üzerine Varaka :

— Bu gördüğün; Allah'ın Hz. Mûsâ (A.S.)'ya gönderdiği Cibrâil (A.S.)'dir. Âh, sana peygamberlik geldiği zaman genç olsam, kavmin seni çıkaracağı zaman hayatta bulunsam, dedi.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Onlar, beni Mekke'den çıkaracaklar mı? dedi.

Varaka :

— Evet, senin getirdiğini getiren hiçbir kimse yoktur ki, düşmanlığa uğramasın. Şayet ben, senin gününe yetişirsem, sana ciddî bir şekilde yardım edeceğim, dedi.

Fakat kısa bir zaman sonra Varaka vefat etti. Vahiy de bir ara kesiliverdi. Vahyin kesilişi 40 gün devam ettikten sonra, arka arkaya gelmeye devam etti.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN GİZLİCE İSLÂM'A ÇAĞIRMASI

Resûlullah (S.A.V.), Allah'ın emirlerini yerine getirmeye ve insanlardan ansızın meydana gelecek nâhoş bir hâlle karşılaşmaktan endişe ederek, insanları gizli olarak, Allah'a kul-luk etmeye çağırıyordu. Kendisine ilk iman eden şahsiyetler şunlardır :

Huveylid'in kızı zevcesi Hatice, Ebu Tâlib'in oğlu Ali, (10)

(10) Ebu Tâlib'in oğlu Ali, Resûlullah (S.A.V.)'ın yanında kalıyordu. Resûlullah (S.A.V.), onun nafakasını üzerine almıştı. Kureys'e bir açlık ve küt-

Ebu Bekir, Zeyd İbn-i Harise.

İleri gelenlerden ve sefillerden bir kısmı da, işin başında İslâm dâvetine icâbet etti: Osman İbn-i Affan, Zübeyr İbn-i Avvam, Abdurrahman İbn-i Avf, Abdullah İbn-i Mes'ûd, Sa'd İbn-i Ebî Vakkas, Talha İbn-i Ubeydullah, Ebu Zerr, Suheyb-i Rûmî ve diğerleri gibi...

Bunlar, İslâm'a ilk girenlerdir. Bu girişte ne büyük bir fedakârlık vardır. Rivâyet olunduğuna göre; Kureyş'in reislerinden olan Ebu Cehl, şeref ve kuvvet sahibi olan bir kimse'nin İslâm'a girdiğini duyunca hemen ona koşar, onu kınar, aşağılar ve şöyle derdi :

— Babanın dinini terkettin. Halbuki o, senden hayırlı idi. Seni akılsızlıkla, görüşünün isâbetsizliğiyle ve şerefının düşüklüğüyle itham edeceğim.

İslâm'a giren şayet tüccarsa; «malını yok edeceğiz, ticâretini baltalayacağız» derdi. Eğer zayıf ise; onu döver ve dövülmesini teşvîk ederdi.

Müslümanların gördükleri işkenceler; —kasıtlı kimsele-
rin sandıklarının aksine— İslâm'ın kılıncı zoruyla yayılmadı-
ğına dair en büyük delillerden birisidir. Resûlüllah (S.A.V.)
maddî bir kuvvetin sahibi değildi ki onları zorla İslâm'a sok-
sun. Tam aksine o ve ona tâbi olanlar, îmanları sebebiyle Ku-
reyş'in çeşitli işkencelerine mâruz kalmışlardı. Nitekim bu hu-
sûstaki izah, daha sonra gelecektir.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN DÂVETİ AÇIĞA VURMASI

Resûlüllah (S.A.V.) vahyin başlangıcından itibaren üç se-
ne, gizlice İslâm'a çağırmaya devam etti. Nihâyet Cenâb-ı Hak,
şu âyetiyle, dinini açıkça ilân etmesini kendisine emretti :

İlk isabet etti. Resûlüllah (S.A.V.)'in amcası ve Ali'nin babası Ebu Tâlib, fa-
kir ve çoluk-çocuğu kalabalık olan bir kimse idi. Muhammed (S.A.V.), amca-
sı Abbas'a dedi ki: «Kardeşin Ebu Tâlib'in çoluk-çocuğu fazladır. İnsanların
içinde bulundukları zor durumu'nda görüyorsun. Ona gidelim, yükünü hafif-
letelim. Sen, bir çocuğunu al, ben de bir tanesini.» Ona gittiler ve kararlar-
ını arzettiller. Böylece Abbas Cafer'i, Resûlüllah (S.A.V.) da Ali'yi aldı. Al-
lah, Muhammed (S.A.V.)'i peygamber olarak gönderinceye kadar, Ali onun
himâyesinde, evlâtlarından biri gibiydi. Hz. Ali, ilk îman edenlerdendir. Hiç-
bir puta secde etmemiştir.

«Şimdi sen, ne ile emrolunuyorsan (kafalarını çatlatırcasına) apaçık bildir. Şirk koşanlara aldırış etme.» (11)

Resûlullah (S.A.V.), Rabbinin emrine uyarak Safâ tepesine çıktı ve :

— Ey ahali! diye seslenmeye başladı. Halkın bir kısmı :

— Bu bağırان kimdir? diye sormaya başladı. Bilenler :

— Bu, Muhammed (S.A.V.)'dir, dediler.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Ey falanca oğulları, ey Abdülmuttalib'in oğulları, ey Abd-i Menâf'ın oğulları, diye nidâ etti. Duyanlar, etrafında toplandı.

Resûlullah (S.A.V.) onlara :

— Söyleyin bakalım; şu dağın arkasından bir süvari birliği sizi vurmak üzere çıkmış geliyor diye haber versem, beni tasdik eder misiniz? dedi. Onlar :

— Biz senin, yalan söylediğine hiçbir zaman şahid olmadık, dediler. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) :

— Ben, gelecek olan çetin bir azabın varlığını haber vererek sizi uyarıyorum, dedi.

Ebu Leheb :

— Mahvolasın! Sen bizi, bunun için mi burada topladın? dedi ve yerinden ayrıldı. Bu hâdise dolayısıyla «Tebbet Sûresi» sonuna kadar nâzil oldu.

Sonra Cenâb-ı Hak, Peygamberine şu emri verdi :

«Sen (ilkin) en yakın akrabalarını uyar.

Sana tâbi olan mü'minlere şefkatli ve mütevâzi ol.» (12)

Bu emri alan Resûlullah (S.A.V.) akrabalarını toplayarak onlara şöyle dedi :

«Hiç şüphesiz, kılavuz ehline yalan söylemez. Allah'a yemin olsun ki, bütün insanlar yalan söylese, ben size yalan söylemem. Bütün insanlar hile yapsa, ben size hile yapmam. Kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah'a yemin olsun ki; O, beni size ve bütün insanlara peygamber olarak gönderdi. Allah'a andolsun ki; uyuduğunuz şekilde öleceksiniz.

(11) Hicr: 94.

(12) Şuâra: 214-215.

Uyandığımız şekilde de dirileceksiniz. Hiç şüphesiz, yaptıklarınızdan dolayı hesaba çekileceksiniz. İyiliğin karşılığında iyilikle mükâfatlanacaksınız. Kötülüğün karşılığında da kötülükle cezalandırılacaksınız. Sonuç: Ya ebedî Cennet veya sonsuz Cehennem'dir.»

Bu sözleri duyan akrabalarından amcası Ebu Leheb müstesnâ, hepsi hoş sözler söylediler.

KUREYŞ'İN RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'A KARŞI DİRENMESİ

Araplar, İslâm'dan önce **Mescid-i Haram**'daki putlara tapıyorlardı. Taptıkları; hiçbir zararı gideremeyen ve hiçbir menfaat sağlayamayan birtakım putlardan ibaretti. Bununla beraber bu putlar, Arab'ın lideri durumunda olan Kureyş kabilesinin nazarında hayatın temeli idi. Çünkü kurbanlar, bu putlara takdim ediliyordu. Kureyş'in bunda iktisadî çıkarı ve edebî menfaati vardı. Bu putların bulunduğu Kâbe'yi muhafaza eden Kureyş'ti. Binâenaleyh; putperestliği mahkûm etmek, bu liderliği ve bu çıkarları mahkûm etmek olacaktı.

Bundan dolayı, yeni dini (İslâm'ı) yaymakta Resûlullah (S.A.V.)'ın işi çetindi. Gerçekten Resûlullah (S.A.V.), putperestliği âlenen tahkîr ediyor, vahdaniyetle uyuşmayan inançlara cephe alıyordu. Resûlullah (S.A.V.) bununla da yetinmeyerek sosyal düzenlerinin bozukluğunu açıklıyordu. Bu itibarla Kureyş, Muhammed (S.A.V.)'e; âdet ve düzenlerine isyân eden, iktisadî ve sosyal hayatlarının temellerini yıkmaya gelen bir adam gözüyle bakıyorlardı. Netice olarak, kendi varlıklarını sürdürürebilmeleri için, ona şiddetle karşı çıkmaya kesin karar verdiler.

Resûlullah (S.A.V.) bir gün **Mescid-i Haram**'a girdi. Onları, putlara secde ederken gördü. Onları bundan nehyetti ve babaları İbrahim (A.S.)'in dinine karşı gelmelerinden dolayı onları şiddetle kınadı. Onlar ise Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle karşılık verdiler: «Bu putlar, bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye onlara ibâdet ediyoruz.» İşte şu âyetle Cenâb-ı Hak, onların hâlini bildirmektedir :

«...Biz, bunlara ancak bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz (derler). Şüphe yok ki Allah onlar(la mü'minler) arasında, ihtilâf edegeldikleri şeyler hakkında hükmünü verecektir. Muhakkak ki, yalancı, hakikaten kâfir olan o kimseleri Allah doğru yola iletmez.» ⁽¹³⁾

Resûlüllah (S.A.V.) bunun şirk olduğunu, şirki ise Allah'ın kabûl etmiyeceğini onlara açıkladı. İçinde bulundukları durumun, götüreceği sonucu bildirdi. Onlar ise Resûlüllah (S.A.V.)'a muhalefet etmeye kesin karar verdiler, ona istihzâ ve maskaralıkla mukabele ettiler. Cenâb-ı Hak, bu durumdan şöyle bahsediyor :

«O kâfirler, içlerinden tehlikeleri bildiren (bir peygamber) geldiğine şaşılar. Dediler ki; bu bir büyücü, bir yalancıdır.

O (bütün) ilâhları tek bir ilâh mı yapmış? Bu, cidden acı-
p birşey.» ⁽¹⁴⁾

«Seni gördükleri vakit; bu mu Allah'ın peygamber olarak gönderdiği? (derler). Seni, eğlenceden başka birşey edinmezler.

(Şöyle derler): Gerçekten, eğer üzerlerine (düşüp) sebât göstermeseydik bizi az kaldı ilâhlarımızdan saptıracaktı o. Onlar, azabı görecekları vakit, yolca kim daha sapıktır, yakında bilecekler.» ⁽¹⁵⁾

Resûlüllah (S.A.V.)'ı, müşriklerin bu hâli üzüyor ve ona sıkıntı veriyordu. Ona teselli verip yardım eden şu Kur'an âyeti nâzil oldu :

«Andolsun, senden evvelki peygamberler yalanlanmıştı da tekzib edildikleri ve işkenceye uğratıldıkları şeylere karşı sabretmişlerdi. Nihâyet yardımımız, onlara gelip yetişti...» ⁽¹⁶⁾

Bu böyle. Üstelik alaycılar, şöhet sahibi kimselerdi. Bunlar, Resûlüllah (S.A.V.)'a taarruz ediyorlar, ona sövüyorlar, onu hicvediyorlar ve hakkında şöyle diyorlardı: «Şüphesiz o, kâhindir, mecnûndur.» Ayrıca yalancılıkla da itham ediyorlardı. Allah, peygamberine hitap ederek şöyle buyuruyor :

«(Habîbim), sen öğüt vermeye devam et. Öyle ya, sen Rab-

(13) Zümer: 3.

(14) Sa'd: 4-5.

(15) Fûrkan: 41-42.

(16) En'am: 34.

binin nîmeti sayesinde ne bir kâhin, ne de bir mecnûn değilsin.» (17)

Müşrikler bazan da Kur'an-ı Kerîm'e iftira ediyorlar ve Kur'an'ın evvelkilerin masalları olduğunu sanıyorlardı. Cenâb-ı Hak, şu âyetle onların bu hâlini hikâye ediyor :

«O kâfirler: Bu (Kur'an) onun uydurduğu yalandan başka (birşey) değildir. Bu husûsta diğer bir zümre de ona yardım etmiştir, dediler de muhakkak bir haksızlık ve tezvîr (meydana) getirdiler.

(Şöyle dediler): (Bu âyetler), onun başkasına yazdırıp da kendisine sabah-akşam okunmakta olan, evvelkilere ait masal-lardır.» (18)

Resûlullah (S.A.V.)'a karşı koydukları husûslardan birisi de, mû'cizeler isteme husûsundaki dayatmaları idi. Allah, onların bu durumunu da şu âyetlerle ifâde buyurmaktadır :

«Dediler ki biz, sana kesinlikle inanmayız. Tâ ki bizim için şu yerden bir pınar akıtasın.

Yahut senin hurmalık (lar) dan, üzümlük (ler) den bir bahçen olsun da aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtasın.

Yahut iddia ettiğin gibi gökyüzünü üstümüze parça parça düşüresin veya Allah'ı ve melekleri kefil getiresin.

Yahut altından bir evin olsun, yahut semâya çıkasın. Ona çıktığına da asla inanmayız a! Tâ ki okuyacağımız bir kitap indiresin. (Şöyle) de: Rabbimin şânı yücedir. Ben (Allah'ın) resûlü bir beşerden başkası mıyım ki.» (19)

İşte bunlar, kavminin muhalefetiyle karşı karşıya kaldığı husûslardan bir kısmıdır. Fakat o, daima sabit ve dimdikti. Hiçbir menfaat sağlamayan ve hiçbir zarar veremeyen bir takım putlara yaptıkları ibâdetlerden dolayı, Allah'ın kendisine vahyettikleri ile onların inançlarını tahkîr ediyor ve Allah'a çağırıyordu. Şu âyetleri okuyunuz :

«Bu (putlar) sizin ve atalarınızın taktığınız adlardan başkası değildir. Allah, onlara hiçbir hüccet indirmedir. Onlar, kuruntudan ve nefislerinin arzû ettiği hevâ (ve heves) dan baş-

(17) Tûr: 29.

(18) Fûrkan: 4-5.

(19) İsrâ: 90-93.

kasına tâbi olmuyorlar. Halbuki, andolsun kendilerine Rablerinden o hidâyet (rehberi) gelmiştir.» ⁽²⁰⁾

«Onlara (müşriklere); Allah'ın indirdiğine uyun, denildiği zaman onlar: Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız, derler. Ya ataları birşey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiysele?» ⁽²¹⁾

Yoksa onların çoğunu hakikaten (söz) dinlerler, yahut akıllanırlar mı sanıyorsun? Onların başka değil, dört ayaklı hayvanlar gibidirler. Bilâkis yolca daha sapıktırlar.» ⁽²²⁾

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İ TEHDÎD

Resûlullah (S.A.V.), putperestlerin ilâhlarını tahkîr edip kendilerini akılsızlıkla itham edince, Kureyş'in ileri gelenlerinden bir grub, amcası Ebu Tâlib'e gidip şöyle dediler :

— Ey Ebu Tâlib! Gerçekten, senin kardeşinin oğlu ilâhlarımıza sövüyor, dinimizi ayıplıyor, akıllarımızı tahkîr ediyor, babalarımızı sapıklıkla itham ediyor. Onu, ya bu hareketten vazgeçirirsin yahut da onunla bizim aramızdan çekilirsin. Sen de, onun zıddına olarak bizim inancımız üzerindesin. Ona karşılık biz, sana yeteriz.

Ebu Tâlib onlara yumuşak konuştu ve güzel bir şekilde başından savdı. Onlar da, ondan ayrılıp gittiler.

Resûlullah (S.A.V.), İslâm'a çağırmaya devam etti. Allah'ın dinini açıklamaktan ve ona dâvet etmekten —ki bu dâvet, Kureyş'in azabını artırıyordu— onu hiçbir şey alıkoyamadı. Kureyş'in ileri gelenleri tekrar toplandı, Ebu Tâlib'e gittiler ve şöyle dediler :

— Ey Ebu Tâlib! Sen, aramızda yaşı ilerlemiş, şeref ve makam sahibi bir kimsesin. Biz, kardeşinin oğlunu takib ettiği yoldan vazgeçirmeni senden istirham etmiştik. Fakat vazgeçirmedin. Yemin olsun ki bizler; atalarımıza sövmesine, akıllarımızı tahkîr etmesine ve ilâhlarımızı ayıplamasına artık tahammül edemiyeceğiz. Şimdi, ya onu bu işten vazgeçirirsin

(20) Necm: 23.

(22) Fûrkan: 44.

(21) Bakara: 170.

veya onunla seni başbaşa bırakıp, iki taraftan birisinin helâk olmasına kadar mücâdele edeceğiz.

Bu sözlerden sonra yanından ayrılıp gittiler. Kavminin ayrılıp tehdidi ve düşmanlığı, Ebu Tâlib'in çok zoruna gitti. Fakat, Resûlullah (S.A.V.)'ı onlara teslim ederek yüzüstü bırakmaya da gönlü razı olmadı. Resûlullah (S.A.V.)'ı yanına çağırıp şöyle söyledi :

— Ey kardeşimin oğlu! Kavmin bana geldi ve şöyle söyledi. Bana ve kendine acı, güç yetmeyen şeylere beni zorlama.

Resûlullah (S.A.V.), amcasının kendisi hakkında yeni bir kanaata sahip olduğunu ve kendisini yüzüstü bırakarak düşmanlara teslim edeceğini, yardım etmekten âciz kaldığını sandı. Resûlullah (S.A.V.) bunun üzerine meşhûr sözünü söyledi. Bu söz; zaman durdukça unutulmayacaktır. Çünkü bu söz, sadece Allah'a ibâdet etmeye dâvet ve akide uğrunda ölümü ihtivâ eden bir sözdür. Bu dâvet, öyle bir dâvettir ki; onun karşısında her tehdid ve her türlü işkence küçülür :

«Ey amcacığım! Allah'a yemin olsun ki; bu dâvâdan vazgeçmem için güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysalar, bu yolda ölünceye veya Allah onu üstün getirinceye kadar asla bu dâvâdan vazgeçmiyeceğim.»

İman kuvvetine ve büyüklüğüne bakın!... İman, kalbe tam yerleştiği zaman, kabaran bir sel gibi olur. Onun önünde yer-yüzünde hiçbir kuvvet duramaz. Resûlullah (S.A.V.) İslâm'a dâvet yolunda nefsini fedâ etmeye hazır olduğunu açıkça haykırdıktan sonra ağladı ve ayrılıp gitti. Bunun üzerine Ebu Tâlib, Resûlullah (S.A.V.)'ı çağırıp ona şöyle söyledi :

— Ey kardeşimin oğlu! Git, arzû ettiğini söyle!... Seni asla ve kat'a teslim etmiyeceğim.

RESÛLÛLLAH (S.A.V.)'İ KANDIRMA GAYRETİ

İslâm dâveti, birçok kimseler tarafından hüsnü kabûl görmeye başladı. Bu durumu gören Kureyş'in ileri gelenleri, tekrar toplandılar ve kendilerini tehdid eden **MÜHİM MES'ELE** hakkında aralarında istişârede bulundular. Dâvâsından vazge-

çirmek ümidiyle, Muhammed (S.A.V.)'e birtakım teklifler götürmeye karar verdiler. Gelmesi için adam gönderdiler, Resûlullah (S.A.V.) de sür'atle geldi. Çünkü o, hidâyete gelmelerini çok arzû ediyordu. Onlar şöyle söylediler :

— Ey Muhammed (S.A.V.)! Biz, konuşmak için seni çağırдық. Allah'a yemin olsun; biz Arablardan hiçbir kimse bil-meyiz ki, senin kavminin arasına soktuğun gibi bir fitneyi, kendi kavmi arasına soksun. Sen; ecdâda sövdün, dini ayıpladın, ilâhlara hakaret ettin. Akılları tahkîr ettin, topluluğu parçaladın. Seninle aramızda cereyân eden husûslarda, yapmadık kötü bir iş bırakmadın. Eğer sen, getirdiğin bu söz (Kur'an) ile mal istiyorsan, mallarımızdan sana verelim. O kadar ki, en zenginimiz sen olasın. Eğer bu Kur'an ile, içimizde şeref sahibi olmak istiyorsan seni üstümüzde reis yapalım. Eğer bununla saltanat istiyorsan seni sultan yapalım. Eğer sana gelen ve sana galebe çalan bir cin ise —ki bazan bu olur— seni iyi etmek için, tedâvî yolunda bütün malımızı harcayalım ve seni mazûr görelim.

Resûlullah (S.A.V.) onlara şöyle buyurdu :

— Sizin sandıklarınızın hiçbirisi bende yoktur. Size getirdiğimi; malımızı istemek, içinizde şerefli olmak veya size sultan olmak için getirmediğim. Lâkin, beni Allah size bir RE-SÛL olarak gönderdi. Bana bir kitab indirdi. Sizin için bir müjdecî veya uyarıcı olmamı bana emretti. Ben de Rabbimin risâletini size tebliğ ettim. Sizlere nasihatte bulundum. Şayet size getirdiğimi benden alıp kabûl ederseniz, bu sizin dünya ve âhiretteki nasibiniz olur. Kabûl etmezseniz, sizinle aramda hükmedeceği zamana kadar Allah'ın emrine karşı sabredeceğim. ⁽²⁸⁾

Küfredenler daha sonra, halkın dâvâsına meydan okuma husûsunda bir adım daha ileri giderek; Resûlullah (S.A.V.)'ın onların ibâdetlerine, kendilerinin de Resûlullah (S.A.V.)'ın ibâdetine iştirâk etmesini talep ettiler. Bunun üzerine şu sûre nâzil oldu :

(28) İbn-i Hişâm: C. 1.

Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberin — F. : 20

«(Habîbim, şöyle) de: Ey kâfirler! Ben, sizin tapmakta olduklarınıza tapmam. Benim (kendisine) ibâdet(de devam) edeceğime de siz, kulluk ediciler değilsiniz. Ben (zaten) sizin taptıklarınıza (hiçbir zaman) tapmış değilim. Siz de benim kulluk etmekte olduğuma kulluk ediciler değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim bana.» (24)

Şu âyet de bu münâsebetle nâzil olmuştur :

«(Habîbim), söyle: Ey cahiller! Allah'dan başkasına mı ibâdet etmemi bana emrediyorsunuz?» (25)

Daha sonra müşrikler, başka bir yolu denediler ve Resûlüllah (S.A.V.)'dan putları kötölemek ve onlara ibâdet etmekten dolayı şiddetli tehdid gibi kendilerini kızdıran Kur'an âyetlerini, Kur'an'dan çıkarmasını talep ettiler. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu :

«...De ki: Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olmayacak şeydir. Ben, vahy olunagelenden başkasına tâbi olmam.» (26)

(24) Kâfirûn sûresi.

(25) Zümer: 64.

(26) Yûnus: 15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PEYGAMBER (S.A.V.) VE MÜ'MİNLERE YAPILAN ZULÜM

Resûlullah (S.A.V.) yapılan eziyet — Mü'minlere yapılan eziyet — Habeşistan'a hicret — Resûlullah (S.A.V.) ve mü'minleri muhasara — Resûlullah (S.A.V.)'ın Taif'de uğradığı işkence.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'A YAPILAN EZİYYET

Müslümanların her gün çoğalmakta olduklarını gören kâfirler, Resûlullah (S.A.V.)'a kötülük yapmaya, şerhilerini ona ve onunla birlikte îman edenlere ihânet etmek için, üzerlerine salmaya başladılar. Bu hareketlerinden gayeleri; Resûlullah (S.A.V.) ve müslümanlara büyük bir zarar vermektir. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyuruyor :

«Allah yolunda marûz kaldığım işkencelere, hiçbir kimse marûz bırakılmamıştır. Allah yolunda dıçar olduğum korkulara hiçbir kimse düşmemiştir. Öyle zamanlar olurdu ki, bir ay geçer de, ne benim için, ne de Bilâl için, hayat sahibi kimsenin yiyeceği birşey olmazdı. Bilâl'in koltuğunun altını örten şey müstesnâ.» (27)

Resûlullah (S.A.V.)'ın karşılaştığı eziyetlerden bir iki misâl: Kureyş'in ulularından olan Ebu Cehl, Resûlullah (S.A.V.)'ın üzerine atıp öldürmek için bir gün büyük bir taş aldı, Resûlullah (S.A.V.)'ı gözetlemeye başladı. Resûlullah (S.A.V.) da

(27) Tirmizî, İbn-i Mâce.

mescide girip namaza durdu. Secdeye varınca, Ebu Cehl elindeki taşı üzerine atmaya karar verdiği an, Allah onun kalbine bir korku salıverdi. Böylece muzdarip ve rengi atmış bir hâlde geri döndü.

Yine bir defasında Ebu Cehl, bir adama deve leşleri getirmesini emretti. O da getirdi. Ebu Cehl, bu leşleri, Resûlullah (S.A.V.) secde hâlinde iken üzerine attı. Az olmaları ve Kureyş kâfirlerinden korkmaları sebebiyle müslümanlardan hiçbir kimse de leşleri kaldırmaya cesâret edemedi. Nihâyet kızı Hz. Fâtıma (R.A.) gelip babasının üzerinden o leşleri kaldırdı.

Bir defa, Resûlullah (S.A.V.) Safâ Tepesi'nin yanında iken Ebu Cehl, yanına uğradı, ona sövdü, İslâm'ı tahkîr eden ve hoş gitmeyen bazı şeyler söyledi. (28)

Bir gün Resûlullah (S.A.V.) başında, bazı aşağılıkların saçtığı topraklar olduğu hâlde evine girdi. Bu durumu gören kızlarından birisi, ağlayarak başındaki toprağı silip yıkamaya başladı. Resûlullah (S.A.V.) ise kızına şöyle diyordu :

«Ey kızım, ağlama! Çünkü Allah (C.C.); babanı koruyacaktır.» (29)

Resûlullah (S.A.V.)'a eziyyet edenlerden birisi de Ukbe İbn-i Ebi Muayt'dır. Bir gün Resûlullah (S.A.V.) Kâbe'de namaz kılarken Ukbe yanına vardı, elbisesini boynuna dolayıp şiddetli bir şekilde sıkıp boğmaya kalktı. Bu durumu gören Ebu Bekir (R.A.) hemen oraya gelip Ukbe'nin omuzundan tuttu ve Resûlullah (S.A.V.)'dan uzaklaştırdı. Ebu Bekir (R.A.) onu uzaklaştırırken şöyle diyordu :

«Bir insanı, Allah dediğinden dolayı öldürüyor musunuz? Halbuki o, size Rabbinizden apaçık deliller getirmiştir.»

Resûlullah (S.A.V.)'a eziyyet edenlerden birisi de Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil'dir. Ümmü Cemil, dikenleri toplayıp taşır ve Resûlullah (S.A.V.)'ın geçeceği yerlere atardı.

(28) İbn-i Hişâm.

(29) Taberi Tarihi.

MÜ'MİNLERE YAPILAN EZİYYET

Mü'minler, birçok işkencelere göğüs germek zorunda kalmışlardır. Çilekeş müslümanlardan bir kısmı şunlardır :

Bilâl İbn-i Rabah: Bu zât, Umeyye bin Halef adındaki bir adamın kölesi idi. Umeyye; öğle vakti güneş adamakıllı kızdırınca Bilâl-i Habeşî'yi Mekke'nin sahrasına çıkarır, sırt üstü yere yatırır, sonra büyük bir taş getirilmesini emreder ve taşı göğsü üzerine koydurtur, bilâhare de Bilâl'e :

— Hayır, hayır! Allah'a yemin olsun ki; ya Muhammed (S.A.V.)'i inkâr ederek Lât ve Uzzâ'ya ibâdet edersin veya işkence böyle ölünceye kadar devam eder.

Bilâl (R.A.) ise, bu işkence altında şöyle derdi :

— Allah birdir, Allah birdir.

Bir gün, Bilâl (R.A.)'e işkence etmekte olan Umeyye'nin yanına uğrayan Ebu Bekir (R.A.) ona şöyle dedi :

— Ey Umeyye! Bu zavallı hakkında Allah'dan korkmuyormusun? Ne zamana kadar ona işkence edeceksin?

Umeyye, Hz. Ebu Bekir (R.A.)'e :

— Onu yoldan sen çıkardın, şimdi de gördüğün işkenceden sen kurtar, dedi.

Bunun üzerine Ebu Bekir (R.A.), Hz. Bilâl (R.A.)'i satın alıp hürriyetine kavuşturdu. Bu hâdiseden sonra Cenâb-ı Hak, onlar hakkında şu âyetleri inzâl buyurdu :

«İşte ben size alevlendikçe alevlenen bir ateşi haber verdim.

Ki ona en bedbaht olandan başkası girmez.

(Öyle bedbaht ki) o, hakkı yalanlamış, (imandan) yüz çevirmiştir.» Bunlar Umeyye hakkındadır. Kur'an âyetlerinin devamı şöyle geliyor :

«Halbuki (şirkten ve günahlardan) çok sakınan malını (sırf Allah nezdinde) temizlenmek için veren, ondan uzaklaştırılacaktır.

Onun nezdinde bir kimsenin (Allah tarafından) mükâfat edilecek hiçbir nîmet (ve minnet) i yoktur.

O, (bunu) sırf o çok yüce Rabbinin rızasını aramak (için yapmıştır).

Herhalde kendisi de ileride hoşnûd olacaktır.» (30)

Bu âyetler de Ebu Bekir (R.A.) hakkındadır.

İslâm'a girmeleri sebebiyle işkenceye uğratılanlardan bir kısmı da Ammar İbn-i Yasîr, babası ve anasıdır. Mahzûm Oğulları, güneşin en kızgın zamanı olan öğle vaktinde, bu aileyi alıp götürürler ve harareti çok şiddetli olan kumlara yatırır- lar ve böylece işkence ederlerdi. Bir defasında Resûlullah (S. A.V.) onlara uğradı ve şöyle hitab etti :

— Sabır, ey Yasîr ailesi! Va'dolunduğunuz yer Cennet'tir.

Ammar'ın annesi, işkence içerisinde şehid edildi. İslâm' da ilk şehid kadın budur.

Habbab İbn-i Eret de Allah yolunda işkenceye marûz bırakılanlardan birisidir. Efendisi olan kadın, ona ateşle işken- ce ederdi. Kızgın demirleri getirir, küfretmesi için sırtına ko- yardı. Fakat bu işkence, onun sadece îmanını artırırđı.

Bir gün Habbab, Resûlullah (S.A.V.)'a gelerek, karşılaştı- ğı işkencelerden dolayı yakındı ve kendisi için dua etmesini ondan talep etti. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) şöyle bu- yurdu :

— Hiç şüphesiz, sizden evvelki mü'minlerin —kemikleri müstesnâ— etleri ve damarları, demir taraklarla taranırdı da bu işkence, onları dinlerinden döndüremezdi. Destere, başının tam ortasına konur, iki parçaya bölünürdü de bu onu dinin- den döndüremezdi. Şüphesiz ki Allah (C.C.) bu işi tamamlı- yacaktır. O kadar ki; yolcu San'a'dan hareket edip Hadramevt'e gidecek de Allah'dan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır.

Bunlardan başka daha birçok mü'minler dövülmeye, iş- kence ve susuzluğa marûz bırakılmışlardır. O kadar ki, marûz kaldığı zulümden dolayı doğru dürüst oturma gücünü kaybe- den kimseler vardı.

Bütün bu işkenceler yapılırken, Resûlullah (S.A.V.) nâzil olmakta olan ve mü'minlerin dıçar olduğu azabı hafifleten ve

onların kalblerini kuvvetlendiren Kur'an âyetlerini onlara okuyordu. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«İnsanlar (yalnız) inandık demeleriyle bırakılıverileceklerini, kendilerinin imtihana çekilmiyeceklerini mi sandı(lar)?»

Andolsun biz, onlardan evvelkileri de imtihan etmişizdir. Allah, elbette sâdık olanları da bilir, şüphesiz yalancı olanları da bilir.» (31)

«(Ey mü'minler), yoksa siz, sizden evvel geçenlerin hâli, başınıza gelmeden Cennet'e girivereceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluklar ve sıkıntılar gelip çattı ve (çeşitli belâlarla) sarsıldılar ki, hattâ peygamberleri beraberindeki mü'minlerle birlikte: Allah'ın yardımı ne zaman? diyordu. Gözünüzü açın, Allah'ın yardımı yakındır muhakkak.» (32)

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Resûlüllah (S.A.V.) müslümanlara revâ görülen eziyyetin şiddetlendiğini görünce onlara şöyle buyurdu :

— Habeşistan'a gidin. Orada bir sultan vardır ki, yanında kimseye zulmedilmez. Orası, doğruların yeridir. Tâ ki Allah, sizi içinde bulunduğunuz sıkıntılardan kurtarıp genişliğe kavuşturur.

Bunun üzerine, dinleriyle Allah'a sığınmak için bazı müslümanlar Habeşistan'a gitti. Hicret edenlerin onbir tanesi erkek, dört tanesi kadındı. Bunlar, kendilerini Habeşistan'a götürecek bir gemi kiraladılar. Daha sonra müslümanlar, arka arkaya Habeşistan'a hicret etmeye başladılar. Neticede buraya hicret edenlerin sayısı yüzbire ulaştı. Bunların seksen üçü erkek, on sekizi kadındı.

Kureys, müslümanların Habeşistan'a hicret ettiklerini duyunca Necâşi'ye bir heyet gönderdi. Heyette Abdullah İbn-i Rebia ile Amr İbn-i Âs da vardı. Bunların geliş gayesi; müslümanları Mekke'ye dönderip onlara yeniden işkence etmektir. He-

(31) Ankebût: 2-3. Bu âyetler; iman ettiklerinden dolayı türlü işkencelere mâruz bırakılan müslümanlar hakkında nâzil olmuştur.

(32) Bakara: 214. Bu âyet; Ashâb-ı Kirâm'ın Ahzab Muhârebesi'nde çektikleri çetin sıkıntılar üzerine nâzil olmuştur.

yet Necâşi'nin huzuruna çıkınca Amr İbn-i Âs ona şöyle söyledi :

— Senin memleketine, bizden birtakım sefih çocuklar iltica etmiştir. Bunlar, kendi kavminin dinini terkettiler, senin dinine de girmediler, senin ve bizim bilmediğimiz yeni bir din uydurdular. Biz, sana bir heyet olarak gönderildik. Bu heyette; onların kavminin en şereflipleri, babaları, amcaları ve akrabaları vardır. Heyetin geliş gayesi; onları sahiblerine döndürmektir. Çünkü bu gelenler; onların en uzak görüşlülere ve kendilerine leke getirecek şeyleri en iyi bilenlerdir.

Necâşi, Kureys heyetinin konuşmasını dinledikten sonra, hicret eden müslümanların da konuşmasını ve delillerini dinlemeden onları teslim etmemeye karar verdi. Bu sebeble, Resûlullah (S.A.V.)'ın ashâbına adam gönderip onları çağırttı. Muhâcir müslümanlar gelince, Necâşi onlara şöyle seslendi :

— Uğrunda kavminizi terkettiğiniz dininiz nasıl bir dindir ki, benim ve hiçbir milletin dinine girmediniz?

Câfer İbn- Ebi Tâlib, Necâşi'ye cevap vererek şöyle dedi :

— Biz, cahil bir kavimdik. Putlara ibâdet eder, leş yer, çirkin fiiller işler, akrabalar arasındaki bağları koparır ve komşulara kötülük yapardık. İçimizden kuvvetli olanlar, zayıf olanları yerd. İşte biz bu vaziyette iken, Allah içimizden bize bir peygamber gönderdi. Biz onun soyunu, doğruluğunu, güvenilirliğini ve iffetli olduğunu biliriz. O, bizi Allah'a ibâdet etmeye ve tevhîd inancına çağırdı. Bizim ve atalarımızın taptığı putları ve taşları terketmemizi söyledi. Bize; doğru sözü, emâneti sahibine vermeyi, akrabaların haklarını gözetmeyi, iyi komşuluk yapmayı, haramlardan ve kan akıtmaktan vazgeçmemizi emretti. Bizi; çirkin hâllerden, yalan sözden, yetim malı yemekten ve namuslu kadınlara iftira etmekten menetti. Allah'a ibâdet etmemizi ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı emretti. Aynı zamanda bize; namazı, orucu, zekâtı ve diğer sâlih amelleri emretti. Biz de onu tasdik edip ona iman ettik. Allah'dan getirdiklerine göre ona tâbi olduk. Böylece yalnız Allah'a kulluk yaptık. O'na hiçbir şeyi ortak koşmadık. Bize ha-

ram bildirdiğini haram tanıdık, helâl kıldığını helâl kabûl ettik.

İşte bütün bunlardan dolayı, kavmimiz üstümüze çullandı, bize işkence yaptılar. Allah'a kulluğu bırakıp tekrar putlara kulluk yapmak, daha evvel helâl kabûl ettiğimiz pis şeyleri tekrar helâl bilip irtikâp etmemiz için, bizi dinimizden döndürmeye çalıştılar. Onlar bize zulüm ve işkence yaparak bizleri darlığa düşürüp dinimizle aramıza girince senin memleketine sığındık. ⁽³³⁾

Câfer İbn-i Ebî Tâlib, Meryem sûresinin ilk âyetlerini de Necâşî'ye okuyunca Necâşî ağladı ve sonra şöyle söyledi :

— Hiç şüphesiz, bu okudukların ile İsâ (A.S.)'nın getirdiği aynı nûr kaynağından fışkırıyor.

Daha sonra Necâşî, **Abdullah İbn-i Ebî Rebia** ile **Amr İbn-i Âs'a** yöneldi ve onlara şöyle dedi :

— Ayrılın, gidin! Allah'a yemin olsun ki; onları size teslim etmiyeceğim.

Hakikaten Necâşî, **Câfer İbn-i Ebî Tâlib'i** dinler dinlemez, İslâm'ın esaslarını ve bu esasların hak olduğunu, o esasların doğruluğunun hiçbir akl-ı selîm sahibine gizli kalamıyacağını idrâk ediverdi. Muhammed (S.A.V.)'in getirdiği şeyin, İsâ (A.S.)'nın risâletinin sudûr ettiği kaynaktan fışkırdığını bildi.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.) VE MÜ'MİNLERİ MUHASARA

Kureyş kâfirlerinin başvurduğu çâreler ve tuzaklar boşa çıkınca ve Resûlüllah (S.A.V.) ile mü'minlere revâ gördükleri eziyet ve işkencelerin, insanların Allah'ın dinine girmelerine mâni olamıyacağını kesin olarak anlayınca açıktan açığa Resûlüllah (S.A.V.)'i öldürmeye karar verdiler. Ancak Ebu Tâlib, Kureyş'in bu kararını öğrenince, akrabaları olan Abdülmutta-lib'in oğullarını topladı ve Resûlüllah (S.A.V.)'i Mekke'nin eteğindeki bir dağ yamacında muhafaza etmelerini, onu öldürmek isteyen kimselere mâni olmalarını onlara emretti. Kureyş; Abdülmutta-lib Oğulları'nın Resûlüllah (S.A.V.)'i muhafaza al-

(33) İbn-i Hişâm. C. 1.

tına aldıklarını öğrenince, Peygamber (S.A.V.)'in akrabalarına karşı boykot etmeye ve bu husûsta bir muâhede yazmaya karar verdi. Peygamber (S.A.V.)'in akrabaları; Hâşim Oğulları ile Abdülmuttalib'in oğullarıydı. Boykotları tam bir boykottu. Buna göre; onlardan kız almyacaklar, onlara kız vermiyecekler, onlara hiçbir şey satmyacaklar ve onlardan hiçbir şey satın almyacaklardı. Bu boykot antlaşmasını bir levhaya yazıp Kâbe'nin içine koydular.

Boykot antlaşması üç sene devam etti. Resûlüllah (S.A.V.) ve etrafındaki müslümanlar, çeşitli mahrûmiyetlere göğüs ger-diler. O kadar ki, ağaçların yapraklarını yiyorlardı. Açlığın şid-detinden dolayı, uzaklardan çocukların sesleri işitiliyordu.

Muhasara ve boykot müddeti uzadı. Resûlüllah (S.A.V.) ve müslümanlara âhu figanlar ve elemeler isâbet etti. Bu durum; Kureyş'in ileri gelenlerinin bir kısmının kalbinde acıma hissi-ni tahrîk etti. Bunun üzerine eşrâftan beş kişi antlaşmanın bo-zulmasını istedi. Şiddetli itirazlardan sonra bu isteklerinde mu-vaffak oldular. Resûlüllah (S.A.V.) ve beraberinde olan mü'min-ler, karşılaştıkları birçok sıkıntıdan sonra evlerine döndüler.

RESÛLÛLLAH (S.A.V.)'IN TAİF'DE UĞRADIĞI İŞKENCE

Resûlüllah (S.A.V.), Kureyş'in İslâm dâvetini tahkîr etti-ğini gördü. Bunun üzerine; îman edip Rabbinin emri tamam-lanıncaya kadar kavmine karşı kendisine yardım ederler ve destek olurlar ümidiyle, Taif'de bulunan Sekîf kabilesine mü-teveccihen yola çıkmaya karar verdi. Sekîf kabilesi, Mekke'ye en yakın olan bir kabile idi.

Resûlüllah (S.A.V.), hizmetkârı Zeyd İbn-i Hârise ile be-raber Taif'e teveccüh edip gitti. Kabile reisleriyle karşılaştı. Dâvetini ifâ edebilmesi için; onlara îman etmelerini ve ken-disine destek olmalarını teklif etti. Onlar ise çok kaba bir tarz-da karşılık verdiler. Resûlüllah (S.A.V.) onlardan da bir ha-yır görmedi. Kureyş'in, bu ziyâretten haberdar olup da zul-

münü artırmaması için, yaptığı ziyâretini yaymamalarını Taiflilerden talep etti. Çünkü, Kureyşlilere karşı düşmanlarından yardım istemişti. Fakat Taifliler, Resûlullah (S.A.V.)'ın talep ve ricâsına uygun hareket etmediler. Tam aksine, ayak takımını ve çocukları vazifelendirip üzerine salıverdiler. Bunlar, yolu üzerinde durup Resûlullah (S.A.V.)'ı taşlamaya başladılar. O kadar ki; mübârek ayak topuklarını kanattılar. Zeyd İbn-i Hârise (R.A.), onu korumaya çalışıyordu. Nihâyet bir asma ağacına varıp onun gölgesiyle gölgelenmeye başladı.

Bütün bu ızdıraplı hâller içerisinde Resûlullah (S.A.V.)'ın gözlemlerinden yaş fışkırmadı. Üzüntü ve kederini sadece ve yalnız Allah'a arzetti. Makbûl bir dua sebebiyle, içinde bulunduğu elemin te'sirinin hafifletilmesi, onun nazarında ne kadar da tatlı idi. İşte o Resûl-i Kibriyâ (S.A.V.), Rabbine karşı şu dua ile münâcaatta bulundu: Bu dua ki; biz bu duada O'nun Rabbine karşı olan ihlâsının sonsuzluğunu sezmekte ve görmekteyiz.

«İlâhî! Kuvvetimin za'fa uğradığımı, çâresiz kaldığımı, halk nazarında hoşgörüldüğümü ancak sana arzederim. Yalnız sana şekvâ ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Herkesin hor görüp de dalına bindiği biçârelerin Rabbi sensin. Sen, benim Rabbimsin. Beni kime terkadersin? Beni asık bir çehre ile karşılayan yabancıya mı? Yoksa hâlime hâkim kıldığın bir düşmana mı? İlâhî! Gazabına uğramıyayım da çektiğim mihnetlere, belâlara aldırmam. Fakat senin bağışlaman ve koruman, bana bunları da göstermiyecek kadar geniştir. İlâhî! Gazabına uğramaktan, rızasızlığa dâcâr olmaktan, senin o karanlıkları parıl parıl parlatan, dünya ve âhirete ait işlerin medâr-ı salâhı olan Zâtının nûruna sığınırım. İlâhî! Sen razı olasıya kadar afvımı diliyorum. Her kudret seninledir.»
(34)

Resûlullah (S.A.V.)'ın sığındığı bostan, Rabia'nın çocukları olan Utbe ile Şeybe'ye ait bulunuyordu. Utbe ile Şeybe, Resûlullah (S.A.V.)'ı görünce, ona karşı bir acıma hissi duy-

dular. Bunun üzerine Addas ismindeki Hristiyan kölelerini çağırıp :

— Şu üzümden bir parça alarak şu adama götür, dediler Resûlüllah (S.A.V.) elini tabağa koyunca «BİSMİLLÂH»

dedi.

Addas :

— Bu sözü, bu memleket halkı söylemez, dedi.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Sen hangi memlekettensin? Dinin nedir? dedi.

Addas :

— Nînovâlı bir Hristiyanım.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Sâlih bir kişi olan Yûnus İbn-i Mettâ'nın memleketinden.

Addas :

— Yûnus (A.S.) hakkında ne bilirsin? dedi.

Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.), Kur'an'da Yûnus (A.S.)'un kıssalarından birtakım âyetleri okudu. Addas, bunları dinleyince İslâm'a girdi. Utbe ve Şeybe'nin yanlarına geldikten sonra onlara şöyle söyledi :

— Yeryüzünde bu kişiden daha hayırlı hiçbir kimse yoktur. Bana öyle bir haber verdi ki; onu peygamberden başka hiçbir kimse bilemez.

İSLÂMÎ DÂVETİN YAYILIŞI

İslâm'ın, güçsüzler arasında kuvvetle yayılması — İsrâ ve Mirâc — Yesrib şehrinde İslâm'ın başlangıcı — Yesrib halkı, Resûlullah (S.A.V.) ile antlaşma yapıyor.

İSLÂM'IN GÜÇSÜZLER ARASINDA KUVVETLE YAYILMASI

İslâm dâvetinin ilk yıllarında, mü'minlerin ekserisi zayıf ve yoksul kimselerdi. Bununla beraber, tanınmış bazı şöhrat sahipleri de Resûlullah (S.A.V.)'a îman etmişlerdi. İslâm, bu mü'minleri bağrına basmıştı. İslâm'ın Peygamberi Muhammed (S.A.V.)'e, onlara karşı şefkat göstermeyi, onları bağrına basmayı ve İslâm'ın esaslarını onlara öğretmeyi emretmişti.

Resûlullah (S.A.V.), Mescid-i Haram'da oturduğu zaman, ashâbından Suheyb-i Rûmî, Ammar İbn-i Yâsîr, Bilâl, Selmân-ı Fârisî, Habbâb İbn-i Eret ve diğer yoksul ve kimsesiz müslümanlar, derhal onun etrafında toplanıp oturdurlardı. Kureyş'in ileri gelenleri, bu yoksul müslümanları Resûlullah (S.A.V.)'ın etrafında görünce ona şöyle derlerdi :

— Sen, kavmin içerisinde bu adamlara mı razı oldun? Aramızdan, sana îman etmeleri sebebiyle, Allah bunlara mı ihsânda bulunmuştur? Biz, bu kölelere mi tâbi olacağız? Doğrusu biz, senin yanına gelip de bu adamlarla beraber oturmaktan utanıyoruz. Onları kendinden uzaklaştır. Onları kovup uzaklaştırırsan belki sana tâbi oluruz. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.), Kureyş kodamanlarına şöyle hitab etti :

— Ben, inananları kovmam!

Bu sefer onlar, şöyle söylediler :

— O hâlde biz gelince, onları ayrı bir yerde oturttur. Biz hazır olduğumuz zaman, onları kendinden uzaklaştır.

Resûlullah (S.A.V.), onların İslâm'a girmelerini arzû ederek bu tekliflerine meyletti. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak, ona şu âyetini inzâl buyurdu :

«Sabah-akşam Rablerine, sırf O'nun cemâlini dileyerek, dua edenleri (huzurundan) kovma. Onların (kâfirlerin) hesabından hiçbir şey sana, senin hesabından da hiçbir şey onlara aid değildir. Onları (fakirleri) kovarsan zâlimlerden olursun.

Biz, onlardan (insanlardan) kimini kimi ile —(sırf) Allah (buldu buldu da) aramızdan bunlara, bunların üzerine mi lûtfunu revâ gördü? desinler diye— işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri daha iyi bilen değil mi?» (35)

Cenâb-ı Hak, bu Kur'an âyetiyle; gece-gündüz Rablerine ibâdet yapan kimsesiz müslümanları kovmaktan Resûlü Muhammed (S.A.V.)'i menetmiştir. Allah (C.C.) daha sonra da Resûlullah (S.A.V.)'a yapmış olduğu hitabında, bu yoksul müslümanlara dil uzatan kodamanları reddetmiştir. Çünkü Resûlullah (S.A.V.), onların hesabı sebebiyle veya onlar, Resûlullah (S.A.V.)'ın hesabı sebebiyle muâheze olunmayacaklardır. Herkes, Allah'ın huzûrunda kendi yaptığından sorumludur. Onları kovduğu takdirde zâlimlerden olacağını, Allah Resûlüne haber verdi.

Nihâyet Cenâb-ı Hak, Kureyş'in ileri gelenlerinin söyledikleri şu; «Allah, içimizden şu yoksulları nasıl hayra tahsis eder?» sözlerinin asılsızlığını açıkladı ve şöyle buyurdu: «Allah; nîmet ve ihsânına karşı şükredenleri en iyi bilendir.»

Şu hâlde İslâm; tabakalar arasını eşit kılmıştır. Zengin ve kodamanlar için tanınan bütün imtiyâzları kaldırmıştır. İslâm nazarında köle ile efendi, zenginle fakir arasında hiçbir fark yoktur. Onun nazarında herkes eşittir. İman, takvâ ve

sâlih amelden başka hiçbir şeyle, kimse kimseye karşı üstünlük elde edemez.

Büyüklük, riyâset, makam ve şöhret arzûsu, Kureyşli bazı adamların İslâm dâvetine icâbet etmelerine mâni olmuştur. Bunlardan birisi Velid İbn-i Muğîre'dir. Bu adam şöyle söyledi :

— Muhammed (S.A.V.)'e vahy indiriliyor da ben terk mi ediliyorum? Halbuki Kureyş'in efendisi ve ulusu benim. Sekîf kabilesinin reisi olan Ebû Mes'ûd da bırakılıyor ha! Biz ikimiz, Mekke ile Taif'in en büyüğüüz.

Cenâb-ı Hak, bu husûsta şu âyeti indirdi :

«Bir de (şunu) söylediler: Şu Kur'an, iki memleketin birindeki büyük bir adama indirilmeli değil miydi?

Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların mâişetlerini bile aralarında (onlar değil) biz taksim ettik. Kimini derece derece diğer kiminin üstüne çıkardık ki bir kısmı bir kısmını iş adamı edinsin. Rabbinin rahmeti, onların toplayageldiklerinden daha hayırlıdır.» ⁽³⁶⁾

Âyetin kısa bir izahı şöyledir: Peygamberliği taksim etmek ve onu diledikleri kimselere vermek selâhiyeti onlara mı verildi? Herşey, Allah'ındır ve Allah'a aittir. Geçim sebeplerini yaratıp idâre etmeyi üzerine alan, rızık ve mevki noktasında bir kısmını, diğer bir kısmına üstün kılan O'dur. Bunun illet ve hikmeti; bir kısmının bir kısmını yardımcı edinmesi, hayatı tanzim ve rızık taleb husûsunda yardımlaşarak ihtiyaçları gidermek için birbirlerini iş adamı edinmeleridir. Cenâb-ı Hak, mezkûr âyeti şu cümle ile bitirmektedir :

«Rabbinin rahmeti, onların toplayageldiklerinden daha hayırlıdır.»

Bu söz; hayatın aldatıcı ve şaşırtıcı görüntülerinden uzak

(36) . Zuhrûf: 31-32. «Kimini derece derece diğer kiminin üstüne çıkardık ki, bir kısmı bir kısmını iş adamı edinsin.» Müfesssîrlerin beyânına göre bunun mânâsı şöyledir: Kimini âlim, kimini câhil, kimini zengin, kimini fakir, kimini işveren, kimini işçi yapmak suretiyle aralarında birtakım dereceler meydana getirdik. Fakat, ne zenginin zenginliği cihetinden bir kemâlî vardır. Ne de fakirin fakirlik bakımından bir eksikliği vardır. Bu, âlemin nizamı için böyledir. Hakikî imtiyaz; iman, sâlih amel ve takvâ ile olur. (Mütercimler)

kalma, Allah'a ihlâs ile kulluk etme ve kalbi Allah için tecerrüd etme gibi, yüksek mânâları muhtevâsında taşıyan yüksek ve parlak bir sözdür. Evet, bu söz; hayatın fânî nîmetleri elinden alınan her insan için bir tesellidir. Hayat, Allah'ın bir ihsânı değil midir? Dönüş, yalnız Allah'a olmayacak mıdır? Olacak ve böylece insanlar, yaptıklarının hesabını vereceklerdir. Kişiyi, yaradanından uzaklaştıran mal ve makamın ne kıymeti vardır? Dünyanın geçici nîmetleri, ebedî hayatın nîmetlerine nisbetle azdır. Âhiret hayatı ise, Allah'dan sakınanlar için çok daha hayırlıdır.

İslâm'ın, zaif ve kimsesizlere karşı gösterdiği ihtimam ve şefkati açıkça belirten bir hâdise de şudur :

Bir gün Resûlullah (S.A.V.) Kureys'in uluları ve ileri gelenleriyle beraber bulunuyor, onları yumuşatıyor ve İslâm'a çağırıyordu. Tam bu esnâda, ilk müslümanlardan olan ve âmâ bulunan Abdullah İbn-i Ümmi Mektûm (R.A.) çıkageldi. Resûlullah (S.A.V.) ise onlarla meşguldü. Onlarda görünen bir ünsiyetle karşılaşmış ve İslâm'a girmelerini ümid etmişti. **Abdullah İbn-i Mektûm** (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret.

Abdullah (R.A.) bu sözünü, Resûlullah (S.A.V.)'a karşı defalarca tekrarlardı. Bu, Resûlullah (S.A.V.)'a ağır geldi ve sözünü kesmesini hoş karşılamadı. Ayrıca bu zavallıya iltifat edip yönelmesi; Kureys kodamanlarının kalblerini ürkütür diye de endişe etti. Yüzünde bir hoşnudsuzluk belirdi ve ondan yüzünü çevirdi. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak, şu sözleriyle Habîbini azarladı :

«Yüzünü ekşitip çevirdi.

Kendisine o âmâ geldi diye.

(Onun hâlini) sana hangi şey bildirdi? Belki o, (senden öğrenecekleriyle) temizlenecekti.

Yahut öğüt alacaktı da (senin) bu öğüd(ün) kendisine faide verecekti.

Amma (zengin olduğu için) kendisini mustağnî gören adam (yok mu)?

İşte sen, onu karşına alıyor, (ona yöneliyorsun).

Halbuki onun temizlenmemesinden sana ne?

Amma sana koşarak gelen kimse,

o, (Allah'dan) korkar bir (kimse) olduğu hâlde,

sen kendisini bırakıp da oyalanırsın.» (37)

İşte bu ilâhî azarlama, Kur'ân-ı Kerîm'in vahyin mahsûlî olduğuna ve Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğinin hakkaniyetine dair en büyük delillerden birisidir. Eğer Muhammed (S.A.V.) bir peygamber değil de sadece büyük adamlardan birisi bulunmuş olsaydı, düşmanlarının iddia ettikleri gibi; Kur'an da onun yazması olsaydı, hatalarının halkın ve yüksek tabakanın nazarlarına arzedilmesine aslâ müsâmaha etmezdi. Bu azarlamanın ilâhî bir vahiy olduğunu söylemeye de razı olmazdı. O (S.A.V.), Abdullah İbn-i Ümmî Mektûm (R.A.)'dan, o sapıkların hidâyeti için çalıştığını söyleyerek özür dileyebilirdi. Bütün sahâbeleri de bu özrü, memnûniyetli kabûl ederlerdi. Fakat Allah (C.C.), inanmış temiz şahsiyetlerin, azgın şahsiyetlere —isterse sulta sahibi olsunlar— karşı olan üstünlüğünü, mü'minlere öğretmeyi irâde buyurdu. Hayır taleb eden zayıf bir kimseden yüzünü ekşiterek, sapıklığın ve gururun kendisine hâkim olduğu, maddî kuvvet sahibi kimseye teveccüh etmek hiçbir kimse için doğru değildir.

Şu husûsu da arz etmek yerinde olacaktır: Rivâyet edilir ki, (bu hâdiseden sonra) Abdullah İbn-i Ümmî Mektûm (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'in yanına gelince, Resûlullah (S.A.V.) ona :

— Merhaba, ey kendisi hakkında Rabbimin beni azarladığı zât, diye hitab ederdi.

Resûlullah (S.A.V.) Uhud Muharebesi'ne çıkınca Abdullah İbn-i Ümmî Mektûm (R.A.)'un kendi yerine müslümanlara namaz kıldırmasını emretmişti. Bu tarz hareket; yüksek tabakanın imtiyâzlarını kaldırdığına dair, Resûlullah (S.A.V.)'ın tasarrufundan yüksek bir davranıştır.

(37) Abese: 1-10.

İSRÂ VE MİRÂC

Allah (C.C.), mü'minin imtihanını ve Resûlüne karşı yaptığı ihsânını izhâr için ona en büyük âyetlerini gösterdi. Bu, İsrâ hâdisesinde meydana geliyordu.

Mutlak kudretin sahibi olan Allah; Resûlüllah (S.A.V.)'ı geceleyin, Mekke'deki Mescid-i Haram'dan, etrafını bereketli kıldığı Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya yürüttü. Allah'ın, âyetlerini Resûlüne göstermesi, bu yolculuğun gayesi idi. Nitekim Cenâb-ı Hak, şöyle buyuruyor :

«Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan (alıp) Mescid-i Aksâ'ya kadar götüren (Allah, her türlü noksanlıklardan) münezzehtir. (O Mescid-i Aksâ ki) biz onun etrafına (feyz) ve bereket verdik (ve bu gece yolculuğunu) ona (o peygambere) âyetlerimizden bazısını göstereyim diye (yaptırdık). Şüphesiz ki O, (asıl) O (herşeyi) hakkıyla işiten, (herşeyi) kemâliyle görendir.» (38).

Resûlüllah (S.A.V.), bu acîb sür'atle Beyt-i Makdîs'e varınca, orada bir grub peygamberle beraber İbrahim (A.S.), Mûsâ (A.S.) ve İsrâ (A.S.) ile karşılaştı. Resûlüllah (S.A.V.) burada, onlara imam olup namaz kıldırdı. Daha sonra kendisine iki kab getirildi. Birinde şarab, diğesinde ise süt vardı. Resûlüllah (S.A.V.) sütün bulunduğu kabı aldı, ondan içti ve şarab kabını terketti. Bunun üzerine Cebrâil (A.S.) O'na :

— Fıtrata hidâyet olundun, ümmetine de doğru yolu gösterdin yâ Muhammed (S.A.V.). Şarab size haram kılındı.

Resûlüllah (S.A.V.) Beyt-i Makdîs'ten semâya intikal etti. Böylece «MİRÂC» olayı meydana geldi. Kendisine ve ümmetine beş vakit namaz Mî'râc'da farz kılındı. Resûlüllah (S.A.V.) daha sonra Mekke'ye döndü. Bütün bunlar, bir gecede cereyân etti.

Resûlüllah (S.A.V.) ertesi günün sabahı, gördüğü ve müşâhede ettiği şeyleri kavmine haber verdi. Kureyş'in bazı fertleri onu tasdîk etti, bazıları da yalanladı. İmanı zayıf olan bir kısım insanlar da İslâm'dan döndüler ve mürted oldular. Bir-

takım adamlar, Ebu Bekir (R.A.)'e koştular ve onun ne düşündüğünü anlamak istediler. Ebu Bekir (R.A.) onlara hitaben :

— Ben onu, bundan daha harikulâde husûslarda tasdik ediyorum, dedi.

İşte bu andan itibâren Ebu Bekir (R.A.)'e «SİDDÎK = Çok tasdik edici» unvânı verildi.

Kâfirler, Resûlullah (S.A.V.)'ı imtihan etmeyi arzû ettiler ve Beyt-i Makdîs'in şeklini ta'rif etmesini istediler. Kureyş kavmi içerisinde Beyt-i Makdîs'i gören adamlar da vardı. Resûlullah (S.A.V.) Beyt-i Makdîs'i teferruatıyla onlara anlattı. Bu durum karşısında kâfirlerin bir kısmı diğerine :

— Gerçekten isâbet etti, dedi.

Sonra da, Suriye'den gelmekte olan ticâret kervanlarından haber vermesini istediler. Bunun üzerine Resûlullah (S. A.V.) ticâret kervanındaki develerin sayısını bildirerek dedi ki :

— Kervan, falan gün güneş doğarken gelecektir. Fakat kervandan daha evvel, rengi boz olan bir deve gelecektir.

Onlar, o deveyi beklemeye başladılar. Nihâyet Resûlullah (S.A.V.)'ın haber verip tavsîf ettiği şekilde o deve ve kervan geldi. Fakat kâfirler, sadece küfür ve inadlarını artırdılar.

YESRÎB ŞEHRİNDE İSLÂM'IN BAŞLANGICI

Resûlullah (S.A.V.), Kureyş'in İslâm dâvetine icâbet etmediğini ve onlardan çok az kimsenin îmana geldiklerini görünce, Arapların panayır mevsimlerinde panayırlara çıkmaya ve İslâm dâvetini kabilelere arzutmeye başladı. Onlardan bir kısmı çok kaba bir tarzda, bir kısmı ise güzel bir şekilde Resûlullah (S.A.V.)'a mukabelede bulundular. Resûlullah (S.A.V.)'ın, kendisini arzettiği kimseler arasında, **Yesrîb** arablarından bir topluluk da vardı. Resûlullah (S.A.V.) onlarla karşılaşınca şöyle söyledi :

— Sizler kimlersiniz?

Onlar :

— Hazreç'ten bir topluluk...

Resûlullah (S.A.V.) :

— Yahudilerin müttefiklerinden misiniz?

Onlar :

— Evet!

Resûlullah (S.A.V.) :

— Oturur musunuz? Sizinle biraz konuşayım.

Onlar :

— Hay hay!..

Böylece Resûlullah (S.A.V.) ile beraber oturdular. Resûlullah (S.A.V.) onları Allah'a çağırdı, İslâm'ı onlara arzetti ve Kur'an okudu.

Resûlullah (S.A.V.) bu toplulukla konuşunca bir kısmı bir kısmına :

— Allah'a yemin olsun ki; Yahudilerin, gelmesini haber verdikleri peygamber budur. Yahudiler buna inanmakta sizi geçmesinler. ⁽³⁹⁾ Onlar, derhal Resûlullah (S.A.V.)'ın dâvetine icâbet ettiler. Onu tasdik ettiler ve kendilerine arzettiği İslâm'ı kabûl ettiler. Sonra Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dediler :

— Biz, kavmimizi bırakıp geldik. Onlar arasında olan düşmanlık ve şer hiçbir kavimde yoktur. Umulur ki Allah, senin vasıtanla aralarında bir birlik meydana getirir. Biz, dönüp onları İslâm'a çağıracağız. Hakkında sana icâbet ettiği-

(39) Yesrib şehri, İslâm'dan sonra «EL-MEDİNE» yani Resûlullah (S.A.V.)'ın şehri olarak isimlendirildi. Bugün, MEDİNE-İ MÜNEVERE denilir. Muhammed (S.A.V.)'in bi'setinden evvel, Yesrib şehrinde Evs ve Hazreç isminde iki kabile ile bazı Yahudi toplulukları yaşarlardı. Yahudiler ile Araplar arasında sık sık harb ateşi tutuşurdu. Fakat Yahudiler, Araplarla direkt olarak karşı karşıya gelmeyi uygun bulmazlar, Evs ve Hazreç kabileleri arasında düşmanlığı tahrîk ederlerdi. Düşmanlık, Evs ve Hazreç kabileleri arasında şiddetlenmeye devâm etti. Nihâyet savaşa tutuştular. Bu savaş günlerine «Yevm-i Buda» denilir. Bu savaşta nice canlar fedâ edildi. Sonra aralarında bir sulh meydana geldi. Bu sulh devresinde Hazreçliler, Yahudilerle bir ittifak meydana getirdiler. Evsîliler de Araplardan bir müttefik arıyorlardı. Aralarındaki komşuluktan dolayı, Yahudilerin Araplar üzerinde rûhî bir te'sirleri vardı. Yahudiler, ilâhî bir kitaba sahib idiler ve Allah'ın birliğine çağırırlardı. Fakat onların tevhid akidesine şîrk karışmış ve bid'atlar istilâ etmişti. Yahudiler, şu sözleriyle Arapları tehdit ediyorlardı :

— Çok yakında bir peygamber gelecektir. Biz ona tâbi olacağız ve onunla birlikte sizi Ad ve İrem kavimlerinin öldürüldükleri gibi öldüreceğiz.

miz bu dini, onlara arzedeceğiz. Eğer Allah, onları bu din üzerinde toplarsa, senden daha azîz hiçbir kimse olamaz.

Hazreç kabilesinden olan bu cemaat, Yesrîb şehrine döndü. Resûlullah (S.A.V.) da müşâhede ettikleri husûsları ve O'nun İslâm'a olan dâvetini onlara anlattılar. Bu dâvete, çoğu icâbet etti. O kadar ki; her evde Resûlullah (S.A.V.) anılıyordu.

YESRÎB HALKI, RESÛLÛLLAH İLE MUAHEDE YAPIYOR

Bir sene geçti, hac mevsimi geldi. Yesrîb halkından on iki zât Mekke'ye vardı. Akabe denilen yerde Resûlullah (S.A.V.) ile bir araya geldiler. Onunla, şu husûslarda biat ettiler :

«Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklar, hırsızlık yapmayacaklar, zinâ etmeyecekler, çocuklarını öldürmeyecekler, iftira etmeyecekler ve hiçbir doğru işte Resûlullah (S.A.V.)'a karşı gelmeyecekler.»

Kim bunlara uyarsa, onun için Cennet olduğunu, kim de bu çirkin fiillerden birisini işlerse, işinin Allah'a kaldığını, dilerse azab edeceğini, dilerse afedeceğini bildirdi.

Bu biâtı takib eden yılda, hac mevsimi girince yetmiş üç erkek ve iki kadın Yesrîb'den Mekke'ye geldi. Bunların temsilcileri Resûlullah (S.A.V.) ile karşılaştılar. Resûlullah (S.A.V.) geceleyin, Akabe denilen yerde onlarla görüşeceğini vâ'detti. Kureys'in bu işten haberdar olmaması için, uyuyan hiçbir kimseyi uyandırmamalarını, gizli olarak sıvışıp bir araya gelmelerini ayrıca onlara emretti.

Gecenin üçte biri geçince, gizli olarak Akabe'ye geldiler. Resûlullah (S.A.V.) ile bir toplantı yaptılar. Kureys'in dininde olan amcası Abbas (R.A.) da onunla beraber idi. Abbas (R.A.), oradakilere şöyle hitab etti :

— Muhammed (S.A.V.)'in, yanıımızdaki mevkiini bilirsiniz. Biz onu, kavmimizin şerrinden koruduk. O, kavmi içinde azîzdir, memleketinde emindir. Şimdi o, sizinle olmak ve size kavuşmak istiyor. Eğer sizler, onu dâvette vefakârlık gösterecekseniz ve ona muhalefet eden kimselere karşı mâni ola-

caksanız, buyurun ve yüklendiğiniz sorumlulukla başbaşa kalın. Şayet onu; düşmanlarına teslim edecekseniz ve size geldikten sonra yüzüstü bırakacaksanız, onu şimdiden bırakın Çünkü o, kavmi içinde azîz ve memleketinde emîndir.

Onlar da dediler ki :

— Söylediklerini duyduk. Sen konuş ey Allah'ın Peygamberi. Kendin ve Rabbin için, arzû ettiğin sözü bizden al!...

Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) konuştu, Kur'an okudu, Allah'a çağırdı ve İslâm'a teşvîk etti. Daha sonra da şöyle buyurdu :

— **Sevinçli ve kederli hâlinizde söz dinleyip itâat edeceğinize, zenginlik ve yoksullukta sadaka vereceğinize, ma'rûfla emredip münkerden sakındıracağımıza, Allah için hakkı söyleyeceğinize, bu husûsta hiçbir kınayanın kınamasından korkmayacağınıza, bana yardım edeceğinize, size geldiğim zaman çocuklarınızı, karılarınızı ve kendinizi müdafaa ettiğiniz gibi, beni de müdafaa edeceğinize dair benimle bîat yapın, söz verin. Size Cennet vardır.**

Oradaki topluluk, bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.)'la bîat yaptılar. Sonra Resûlullah (S.A.V.) onlara dedi ki :

— **Aranızdan on iki temsilci çıkarın bana. Bunlar, kavminin işlerini yürüteceklerdir.**

Onlar da, on iki temsilci çıkardılar. Resûlullah (S.A.V.), temsilcilere şöyle söyledi :

— **Havarîlerin, İsâ (A.S.) için yüklendikleri kefâlet gibi; sizler de kavminizin kefillerisiniz. Ben de kavmim için bir kefilim.**

Bu yetmiş beş kişilik cemaat **Yesrîb'e** döndü. İslâm; sür'atle ve büyük bir hızla, Yesrîb halkı arasında yayıldı.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN HİCRETİ

Resûlullah (S.A.V.)'in hayatı hakkında görüşmeler — Resûlullah (S.A.V.) Ebu Bekr'in evinde — Resûlullah (S.A.V.)'in kurtuluşu — Resûlullah (S.A.V.) aranıyor — Allah'ın, Resûlullah (S.A.V.)'ı koruması — Resûlullah (S.A.V.)'in Kubâ'ya varışı — Resûlullah (S.A.V.)'in bir hutbesi — Resûlullah (S.A.V.) Yesrîb'de — Muhacirler ile Ensâr arasında kardeşlik akdi.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN HAYATI HAKKINDA GÖRÜŞMELER

İslâm; Yesrîb'de yayılınca Resûlullah (S.A.V.) Mekke müslümanlarını hicrete dâvet etti. Çünkü, müslümanlara karşı eziyet çoğalmıştı. Müslümanlar, açıktan açığa Mekke'yi terkettikleri takdirde, Kureyş kendilerini meneder endişesiyle, gizli gizli sınışıp gitmeye başladılar. Mekke'de az bir müslüman kaldı. Resûlullah (S.A.V.) ise; hicret husûsunda kendisine izin verilmesini intizar ederek, ashâbının hicretinden sonra Mekke'de beklemeye devam etti. Allah ona, huzur ve sükûna kavuşması için şu dua ile dua etmesini öğretti :

«Ve şöyle de: Rabim, beni sıdk ve (selâmet) girdirilişi ile girdir. Sıdk (ve selâmet) çıkarışı ile çıkar ve tarafından bana hakkıyla yardım edici bir delil (ve kâmil bir kudret) ver.» (40)

Resûlullah (S.A.V.) ile beraber, Mekke'de kim kaldıysa, Ebu Tâlib'in oğlu Ali ile Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir (R.A.)

(40) İsrâ: 81.

müstesnâ olmak üzere— hepsi hapsedilip işkenceye marûz bırakıldı.

Ebu Bekir (R.A.), hicret husûsunda Resûlüllah'dan defalarca izin istedi. Resûlüllah (S.A.V.) ise, ona şöyle buyurdu :

— Acele etme! Belki Allah sana bir arkadaş verir.

Ebu Bekir (R.A.), bu arkadaşın bizzat Resûlüllah (S.A.V.)'in olabileceğini ümid ederek iki deve satın aldı ve hicret için bunları hazırladı.

Kureys; Muhammed (S.A.V.)'in Yesrîb'de yardımcıları ve grubu meydana geldiğini, Mekke'de îman eden mü'minlerin de onların yanlarına gittiklerini ve sonunda Muhammed (S.A.V.)'in de onlara kavuşacağını görüp anlayınca «DARÜ'N-NEDVE»-de toplandılar.

Resûlüllah (S.A.V.)'ın hakkında ne yapacaklarına dair müşâvere yapmaya başladılar. Bir kısmı Mekke'den çıkarılmasını, bir kısmı hapsedilmesini teklif etti. Ebu Cehl ise; katillerden intikam almaya mâni olacak bir yolla öldürülmesi fikrini ileri sürdü. Bu yola şöyle gidilecekti: Her kabile, kendi içlerinden, neseb sahibi ve kuvvetli bir genç seçip çıkaracak, bunların her birine keskin birer kılıç verilecek, sonra da bunlar Resûlüllah (S.A.V.)'a sûikast yapacaklar, hep beraber kılıçlarla vuracaklar ve öldüreceklerdi. Bu seçkin delikanlılar, bu şekilde Resûlüllah (S.A.V.)'i öldürürlerse, kabileler arasında kamy dağılmış olup, böylece Resûlüllah (S.A.V.)'ın akrabaları, bütün kabilelerden intikam almaya muktedir olamayacaklarından diyetle yetinmeye razı olacaklardı. Müşâvere heyeti, bu son fikir üzerinde karar kılarak dağıldı.

Cebrâil (A.S.), Resûlüllah (S.A.V.)'a geldi. Kavmin aldığı karardan onu haberdar etti ve bu gece yatağında yatmamaya dâvet etti.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.), EBU BEKİR (R.A.)'İN EVİNDE

Âişe (R.A.) der ki: «Resûlüllah (S.A.V.), Ebu Bekir (R.A.)'in evine sabah veya akşam her gün mutlaka gelirdi. O'na hicret etmek, Mekke'den çıkıp kavmi arasına gitmek için izin verildiği gün, hiç gelmediği bir saat olan öğlenin çok sıcak bir

zamanında bize geldi. Ebu Bekir (R.A.) onu görünce, Resûlullah (S.A.V.) şöyle söyledi :

— Allah, Mekke'den çıkma ve hicret etme husûsunda bana izin verdi.

Ebu Bekir (R.A.) :

— Sana kim arkadaşlık edecek?

Resûlullah (S.A.V.) :

— Seninle arkadaşlık edeceğiz.»

Âişe (R.A.), babasının o andaki hissiyatını dile getirerek şöyle der :

— Allah'a yemin olsun ki; o gün Ebu Bekir (R.A.)'i ağlarken görünceye kadar, hiç kimsenin sevinçten ağladığını asla bilmiyorum.

Sonra Ebu Bekir (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a :

— Ey Allah'ın Peygamberi! Şu iki deveyi, bu yolculuk için hazırladım!...

Sonra, Abdullah İbn-i Ureykât adındaki bir şahsı, yol göstermek için kılavuz olarak kiraladılar.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN KURTULUŞU

Yatsı namazı vakti girince, Kureyş gençleri Resûlullah (S.A.V.)'ın evi önünde toplanıp onu gözetlemeye başladılar. Tâ ki uyusun da öldürmek için üzerine çullansınlar. Resûlullah (S.A.V.) onları görünce, Ebu Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.)'ye :

— Sen, benim yatağında uyu, yeşil bürdeme bürün. Sen, bu yatakta yat ve uyu. Çünkü; hoşuna gitmeyen hiçbir hâl sana ârız olmayacaktır, dedi.

Sonra da kendisinde olan emânetleri sahiblerine iade etmesini emretti. Gerçekten Mekke halkından birçoğu, Resûlullah (S.A.V.)'ın doğruluğunu ve emânete olan riâyetini bildikleri için, eşyalarını emânet olarak ona teslim etmişlerdi.

Resûlullah (S.A.V.) evinden çıktı. Yüce Allah (C.C.), gençlerin gözlerini perdeledi ve böylece onu göremediler. Sonra, beraber hicret etmek üzere Ebu Bekir (R.A.)'in evine gitti. Her ikisi de gizlenmek gayesiyle Sevr Mağarası'na sığındılar.

Ebu Bekir (R.A.) sefere çıkmadan evvel oğlu Abdullah'a;

gündüzleri insanların haklarındaki sözlerine kulak vermesini, akşam olunca da kendilerine haber getirmesini emretti. **Amr İbn-i Fuheyre'**ye de; gündüzleyin koyunlarını otlatmasını, akşamleyin ise, süt içmeleri için sürüyü mağaraya sürmesini emretti. Sonra Resûlullah ile beraber, evinin arka tarafında bulunan küçük kapıdan **Sevr Mağarası'**na müteveccihen yola koyuldu.

İşte, Resûlullah (S.A.V.) böylece ölümden kurtuldu. Bu hususta, Allah'ın şu âyeti nâzil oldu :

«Hani bir zaman o küfredenler, seni tutup bağlamaları veya seni öldürmeleri, yahut da seni (yurdundan zorla) çıkar-maları için sana tuzak kuruyor(lar)dı. Onlar, bu tuzağı kurarlarken Allah da onun karşılığını yapıyordu. Allah tuzak kurarlara mukabele edenlerin en hayırlısıdır. (41)»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.) ARANIYOR

Gün doğdu. Kureyş kâfirleri, Resûlullah (S.A.V.)'ın ellerinden kaçtığını, yatağında yatanın Ebu Tâlib'in oğlu Ali'nin olduğunu açıkça anladılar. Bu âni karşılaşmalar, küffârın aklını şaşırttı. Resûlullah (S.A.V.)'ı yakalayıp getirecek kimseye yüz deve mükâfat vereceklerini kararlaştırdılar. Bu mükâfata tamah edenler, her yerde onu aramaya koyuldular. Muhammed (S.A.V.)'in izini takib edip araştırmaları, Resûlullah (S.A.V.)'in ve arkadaşının sığındığı dağa tırmanmalarına sebep oldu. Arayıcılar, sığındıkları mağaranın kapısına kadar geldiler. Ayakları, mağaranın giriş kısmıyla aynı hizaya geldi. Fakat, Allah'ın koruması sebebiyle onları görmeye muvaffak olmadılar. Ebu Bekir (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a :

— Yâ Resûlallah (S.A.V.)! Şayet onlardan birisi ayaklarının bastığı yere bakacak olsa mutlaka bizi görür, dedi.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Ey Ebâ Bekir! Üçüncüsü Allah olan iki kişi hakkındaki kanaatin nedir? buyurdu.

Resûlullah (S.A.V.), Ebu Bekir (R.A.)'e baktı, yüzünde hü-

zün ve ızdırıp alâmetleri gördü. Bunun üzerine, onun içinde bulunduğu rûhî hâli hafifletmeye çalıştı. Ebu Bekir (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

«Allah'a yemin olsun ki; ben kendi şahsım için üzülmiyorum. Fakat hoşuma gitmeyen bir kötülüğün sana dokunmasından korkuyorum.

Resûlullah (S.A.V.) ona :

— Korkma! Hiç şüphesiz Allah (C.C.), bizimle beraberdir, buyurdu.

Bu hâdise hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyurur :

«Eğer siz ona (Resûlüne) yardım etmezseniz (hatırlayın o demleri ki) kâfirler onu (Mekke'den) çıkardıkları (hicretine sebep oldukları) zaman bizzat Allah ona yardım etmişti. (Yine de O, yardımını esirgemez. O anlar öyle anlardı ki, Resûlullah (S.A.V.) ancak ikinin ikincisinden ibâretti. (Haktan başka yardımcısı yoktu). O zaman onlar (Sevr dağının tepesindeki) mağaradaydılar. Peygamber o vakit arkadaşına (Ebu Bekir R.A.'e): Tasalanma! Hiç şüphe yok, Allah bizimle beraberdir, diyordu. Allah o (arkadaşı) nun üzerine (kalbine) sekînetini (manevî kuvvetini) indirmiş, onu (Habîbini) görmediğiniz (manevî) ordularla te'yid etmiş, kâfirlerin kelimesini (küfürlerini) alçaltmıştı. Allah'ın kelimesi (tevhîd kelimesi) ise o, çok yücedir. Allah, mutlak galiptir. Yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.» (42)

Resûlullah (S.A.V.) ve arkadaşı, Sevr mağarasında üç gün kaldılar. Bu zaman içerisinde, onlardan haberdar olmaktan Kureyş ümidini kesti. Sonra kılavuz (Abdullah İbn-i Ureykit), develeri getirdi. Daha evvel alışılmayan bir yoldan, deniz sahiline yakın bir yoldan kılavuzun öncülüğünde yola koyuldular. Resûlullah (S.A.V.)'ın hicreti, bisetinden on üç sene sonra, Rebiülevvel ayında vuku bulmuştu. Hicret ettiğinde elli üç yaşındaydı.

ALLAH'IN RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'I KORUMASI

Va'dedilen mükâfata tamah ederek Resûlüllah (S.A.V.)'ı aramaya koyulanlar arasında, Sürâka bin Mâlik adında bir adam da vardı. Kureys'den birisi, Yesrib'e gitmekte olan üç kişi gördüğünü ona haber vermişti.

Sürâka; bünye itibariyle kuvvetli ve şecâatla tanınan bir kimseydi. Hiç kimsenin haberi olmadan zırhını giydi. Atına bindi. Aralarında Muhammed (S.A.V.)'i bulur da mükâfata konar ümidiyle üç şahsı aramaya koyuldu.

Ebu Bekir (R.A.), kendilerine yaklaşımakta olan ve silâhla kuşanmış bir atlı gördü. Bu, onu korkuttu. Resûlüllah (S.A.V.) ise; vakar ve gönül huzûru içerisinde yürüyordu. Devamlı dua ediyor ve Kur'an okumaktan usanmıyordu. Sürâka, yürüyüş hızını artırdığı sırada atı tökezledi ve kendisini yere attı. Derhal kalktı ve onlara ulaşmak için gayret gösterdi. Onlara ulaşmasına pek az kalmışken atı ikinci defa tökezledi ve ayakları dizlerine kadar toprağa gömüldü. Sürâka'yı uzağa fırlattı, Sürâka yuvarlanmaya başladı. Hemen fal oklarına baktı, giriştiği işte hataya düştüğünü ve za'fa uğradığını anladı. Muhammed (S.A.V.)'in dâvasının muvaffak olacağını, zafere ulaşacağını rûhunda hisseder gibi oldu. Resûlüllah (S.A.V.) ile Ebu Bekir (R.A.)'den emân dileyerek kendisi için bir emânnâme yazılmasını istedi. Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.), Amr İbn-i Fuheyre'ye, onun için bir emânnâme yazmasını emretti. O da bir emânnâme yazdı. Sürâka emânnâmeyi aldı, geldiği yoldan geriye döndü. Resûlüllah (S.A.V.)'ı yakalamak için aramaya çıkanları yanıltmaya başladı. Halbuki daha önce kendisi yakalamak için yola çıkmıştı. Sürâka, Resûlüllah (S.A.V.)'ın Yesrib'e ulaştığına zann-ı galib getirince, Peygamber (S.A.V.) ile arasında cereyân eden hâdiseyi, halka anlatmaya başladı.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN KUBÂ'YA VARİŞİ

Resûlüllah (S.A.V.)'ın hicret haberi, Medine halkının kulağına gelmişti. Bundan dolayı, her sabah erkenden evlerden

dışarı çıkıp O'nu beklemeye başlarlardı. Sıcaklık şiddetlenince, o gün gelmesinden ümidlerini keserler, geldikleri yoldan evlerine dönerlerdi.

Resûlüllah (S.A.V.), ateş saçan güneşin harareti altında, sekiz gün yürüdükten sonra, **KUBÂ** denilen bir yere vardı. Kubâ, Medine'ye altı mil uzaklıkta bir yerdir. Düşman tarafından bir zarar gelir korkusuyla, ensârdan bir topluluk silâhlarıyla beraber O'nu karşıladılar.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Amr İbn-i Avf'ın oğullarının evinde konakladı. Onların yanında on küsur gün kaldı. Bu zaman zarfında, İslâm'da ilk mescidi inşâ etti. Bu mescid, **Kubâ Mescidi** olarak bilinir. Cenâb-ı Hak, şu âyetiyle bu mescide işâret buyuruyor :

«...Tâ ilk gününde temeli, takvâ üzerine kurulan mescid, senin içinde namaz kılmana elbet daha lâyıktır. Orada tertemiz olmalarını arzû eden adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever.» (43)

Bu mescidin yapımında, Resûlüllah (S.A.V.) ashâbıyla beraber bizzat çalışmıştır.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN BİR HÜTBESİ

Resûlüllah (S.A.V.) nihâyet Medine'ye müleveccihen Kubâ'dan ayrıldı. Ensâr, etrafını kuşatmıştı. Ranûnâ vâdisinde, Benî Salim Yurdu'na geldiği zaman güneş zevâle ermişti. Burada cum'a namazını kıldırды ve müslümanlara şu hutbeyi okudu :

«Hamd, yalnız Allah'adır. O'na hamdeder ve O'ndan yardım isterim. O'ndan mağfiret talep eder, hidâyette dâim olmamı niyâz ederim. O'na îman ederim. O'na küfrederek nankörlükte bulunmam. O'na küfreden kimseye düşmanlık ederim. Şehâdet ederim ki; Allah'dan başka hiçbir ilâh yoktur. Yalnız O vardır. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Muhammed (S.A.V.), O'nun kulu ve elçisidir. Peygamberler, uzun bir zaman kesildikten, ilim azaldıktan, insanlar sapıklığa düştükten ve kıyâ-

met yaklaştıktan sonra, Muhammed'i; hak din, nûr ve öğüt-
le gönderen Allah'dır. Allah ve Resûlüne kim itâat ederse doğ-
ru yola iletilir. Kim de Allah ve Resûlüne isyân ederse, şüp-
hesiz ki o, azmış, noksanlaşmış ve apaçık bir tarzda sapmış-
tır. Size, Allah'dan sakınmayı tavsiye ederim. Şüphesiz müs-
lümanın müslümana yapacağı vasiyyetin en hayırlısı; onu ebe-
dî hayata hazırlanmaya teşvik ve Allah'dan sakınmayı emret-
mesidir. Allah'ın, kendisinden sakındırdığı şeyden sakının.
Bundan daha üstün hiçbir öğüt ve bundan daha faziletli hiç-
bir hatırlatma yoktur. Rabbinden bir ürperme ve korku üze-
rinde olarak takvâ ile amel eden kimse için, ebedî hayattan
istediği şeylere karşı en doğru yardımcı; hiç şüphesiz ki TAK-
VÂ'dır. Kim, gizli ve âşikâr Allah ile arasındaki işini düzeltir
ve bununla yalnız Allah'ın rızasına niyyet ederse bu; kendisi
için dünya işinde bir hatırlatma, kişinin önden gönderdikle-
rine muhtaç olacağı ölümden sonrası için de bir hazîne olur.
Bunun dışında kalan şeylere gelince; kişi onlarla kendisi ara-
sında uzak bir mesâfenin olmasını temennî edecektir. Allah,
azabından sizi sakındırıyor. O, kullarına karşı son derece şef-
kat sahibidir. O, sözünde doğru ve va'dini yerine getirendir.
Bunda hiçbir hilâf yoktur. Allah şöyle buyuruyor: Gizli ve âşi-
kâr, dünya ve âhîret işlerinizde Allah'dan korkunuz. ⁽⁴⁴⁾ Kim
Allah'dan korkarsa, Allah onun kusurlarını örter, onun mükâ-
fatını yüceltir. ⁽⁴⁵⁾ Kim Allah'dan korkarsa, büyük bir kurtu-
luşa ermiştir. Allah'dan korkmak; O'nun gadabından, azabın-
dan ve öfkesinden korunur. Hiç şüphesiz Allah korkusu; yüzleri
parlatır. Rabbi razı eder ve dereceyi yükseltir.

Nasibinizi alınız, Allah'ın yanında olanlar hakkında da
ihmâl göstermeyiniz. Doğruları ve yalancıları ayırması için Al-
lah, size kitabını öğretti. Size kendi yolunu tâyin edip göster-
di. Allah'ın size ihsânda bulunduğu gibi, siz de iyilik ve ihsân-
da bulununuz. O'nun düşmanlarına düşmanlık ediniz. Allah
yolunda hakkıyla cihad ediniz. Bir delilden, yaşayanın hayat
bulması ve yine bir hüccetten ötürü helâk olanın kahrolması

(44) Kaf: 29.

(45) Talâk: 5.

için sizi seçen ve sizi müslümanlar olarak isimlendiren O'dur. Kuvvet ve imkân, ancak Allah'ın yaratmasıyladır. Allah'ı zikretmeyi çoğaltınız. Ölümünden sonrası için çalışınız. Çünkü kim Allah ile arasında olan şeyi islâh edip düzeltirse, Allah da onunla insanlar arasında olanı düzeltir. Allah insanlara hükmeder. İnsanlar Allah'a hükmedemez. O, insanlara mâliktir. İnsanlar O'na mâlik olamaz. Bütün kuvvet ve imkân; yüce ve ulu olan Allah'ın yaratması ve yardımıyladır.»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.) YESRÎB'DE

Resûlullah (S.A.V.); cum'a namazını edâ ettikten sonra yoluna devam etti. Yesrîb'e ulaştı. Yesrîb halkı, onu karşılamak için şehrin dışına çıkmıştı. Onlar, şu cümlelerle Resûlullah (S.A.V.)'i karşılıyorlardı :

«Allahü Ekber, Resûlullah geldi. Allahü Ekber Muhammed geldi.»

Kadınlar ve çocuklar, Resûlullah (S.A.V.)'a merhaba diyerek şu şiiri söylüyorlardı :

«Dolunay, Vedâ dağlarının arkasından çıkıp bize doğdu. Allah'a çağıran bulundukça, şükretmek bize vâcib oldu. Ey bize gönderilen peygamber! Sen, itâat olunan emirle geldin.»

Resûlullah (S.A.V.)'ın Yesrîb'e teşrif ettiği gün, bir sevinç ve sürûr günü oldu. Medine; tarihinde bunun benzerine şâhid olmuş değildi.

Her ev sahibi, Resûlullah (S.A.V.)'ı kendi evinde misâfir etmeyi arzû ediyordu. Fakat O, devesini serbest bıraktı. Etrafında hasretle toplanıp halka çevirenlere şöyle diyordu :

«Onu, kendi hâline bırakın. O, me'mûrdur.»

Böylece devesinin çökeceği yerde misâfir kalacağına işâret buyurdular. Deve, yoluna devam etti. Ebu Eyyûbi'l-Ensârî'nin evinin önünde bulunan ve hurma kurutulan bir arsaya vardı ve burada çöktü. Burası, iki yetime ait bulunuyordu Allah'ın Resûlü (S.A.V.) arsayı, yetimlerin velisinden satın aldı. Bugün Harem-i Nebiyy-i Şerîf diye bilinen mescidi orada inşâ ettirdi. Bu mescid-i şerîf; zamanımıza kadar birçok de-

falar yeniden inşâ edilmiştir. Resûlullah (S.A.V.), hemen bu mescide komşu olan Ebu Eyyûbi'l-Ensârî'nin evinde konakladı, misâfir oldu. **Beyt-i Sâadet** de buraya yakın ve mescide bitişik bir yerde inşâ edilecekti.

Mescid-i Nebevî'nin yapılışında Resûlullah (S.A.V.) müslümanları çalışmaya teşvik etmek için, kendisi de bizzat çalışmıştır. Onun yapılışında **Ensâr** ve **Muhâcirler** hep beraber çalışmışlardır, yorulmuşlardır. Resûlullah (S.A.V.) onlarla beraber taş taşır ve şöyle derdi :

«Allah'ım! Gerçek hayat, yalnız âhiret hayatı.

Mağfiret eyle sen, Ensâr ile Muhâcirleri.»

Bilâhare, Resûlullah (S.A.V.) hâne-i sâadetini mescide bitişik olarak inşâ etti ve oraya yerleşti.

Resûlullah (S.A.V.) Medine'ye tam olarak yerleşince, geride kalan aile ferdlerini getirtmek için Mekke'ye adam gönderdi. Ebu Bekir (R.A.)'in oğlu Abdullah da, babasının aile ef-râdını, gelen heyetle beraber Medine'ye getirdi. Mekke müşrikleri, bazı yoksul ve kimsesiz müslümanların hicretine mâni oldular, onları hapsettiler ve çeşitli azabları onlara taddır-dılar.

MUHÂCİRLER İLE ENSÂR ARASINDA KARDEŞLİK AKDİ

İslâm dâvâsının tarihi, Medine'de yeni devreler içerisine girdi. Bu devreler: **HİDÂYET DEVRESİ-NİZAM KURMA DEVRESİ-ZAFER DEVRELERİDİR.**

İslâm'ın ilk yıllarında Medine'de çeşitli topluluklar yaşı-yordu. Bunların başta geleni; Resûlullah (S.A.V.)'ın dâvetine icâbet eden, O'nun risâletini kabûl eden müslümanlardır. Pey-gamber (S.A.V.) onları, «**ENSÂR**» diye isimlendirmiştir. İkinci topluluk, Mekke'den Medine'ye hicret eden müslümanlar-dır. Üçüncüsü Yahûdi topluluğudur. Dördüncü topluluk; Al-lah'a şirk koşmakta devam eden putperestler topluluğudur. Bu topluluklarla Medine'nin asıl yerlileri arasında, rûhlarda kökleşmiş kin ve düşmanlık duyguları bulunuyordu. Bu kin ve nefret duyguları, onları çok defa harbe sürüklüyordu. Bi-

nâenaleyh, bu parçalanmış toplumda, ihtilâf hâlindeki duyguları birleştirecek köklü bir tedbire ihtiyaç vardı. Resûlullah (S.A.V.)'ın bu husûstaki ilk hareketi, Muhâcirlerin yaşayışları hakkında oldu. Bunların çoğu, Mekke'de iken genişlik ve bolluk içinde yaşıyorlardı. Dinlerini kurtarmak için servetlerini terketmek zorunda kalmışlardı.

Resûlullah (S.A.V.)'ın gerçekleştirdiği ilk çözüm yolu; Ensâr ile Muhâcirler arasında bir kardeşlik akdi meydana getirmek oldu. Ensâr ile Muhâcirlere şöyle seslendi :

— Allah için, ikişer ikişer kardeş olunuz!

Böylece bir din kardeşliği meydana geldi. Müslümanlar, bu kardeşlik duyguları içerisinde yardımlaşıyorlar, hayatın zorluklarına karşı birbirlerine destek oluyorlar, neseben kardeş olanların birbirlerine mîrasçı oldukları gibi, onlar da birbirlerine mîrasçı oluyorlardı. (46)

Medineli her müslüman, Muhâcirlerden bir kişiyi kardeş olarak alıp barındırdı. İnsanı taaccübe sevkedecek kadar, kardeşine ikramda bulundu. Buna bir misâl olmak üzere şu hâ diseyi zikrederim :

Abdurrahman İbn-i Avf, Medine'ye gelince Resûlullah (S.A.V.) onunla Ensâr'dan Sa'd İbn-i Rebî'i kardeş yapmıştı. Sa'd ona dedi ki :

— Ey kardeşim! Ben, Medine halkının en zenginiyim. Malıma bak ve onun yarısını al. Nikâhımda iki kadın vardır. Onlara bak, hangisi hoşuna giderse onu boşayayım.

Abdurrahman İbn-i Avf ise ona şöyle söyledi :

— Kardeşim, malın ve ailen hakkında Allah sana bereketler ihsân eylesin. Siz, bana çarşığı gösteriniz.

Ona çarşığı gösterdiler. Gitti ve alış-verişe başladı. Neticede kâr elde etti, durumu düzeldi ve Ensâr'dan bir kadınla evlendi.

(46) Bu miras şekli, Cenâb-ı Hakk'ın: «Akrabaların bir kısmı bir kısmına daha lâıktır» âyeti nâzil oluncaya kadar devâm etti. Bundan sonra, Kur'an'ın açıkça belirttiği akrabalar arasında miras cereyan etmeye başladı.

Cenâb-ı Hak Ensâr'ı, Muhâcir kardeşlerine karşı güzel davranışlarından dolayı şu âyetiyle övmektedir :

«Onlardan (Muhâcirler'in hicretinden) evvel (Medine'yi) yurt ve îman (evl) edinmiş olan kimseler (yâni Ensâr), kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler. Onlara (Muhâcirlere) verilen şeylerden dolayı göğüslerinde bir ihtiyaç (meyli) bulmazlar. Kendilerinde fakr-u ihtiyaç olsa bile (onları) öz canlarından daha üstün tutarlar. Kim nefsinin (mala olan) hırsından ve cimriliğinden korunursa, işte muradlarına erenler onların tâ kendileridir.» (47)

Nitekim Cenâb-ı Hak Ensâr ve Muhâcir'leri, nefsin arzû ettiği şeyin en büyüğü ile müjdeliyerek şöyle buyurmuştur :

«(İslâm'da) birinci dereceyi kazanan Muhâcir'ler ve Ensâr ile onlara güzellikle tâbi olanlar (yok mu?) Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. (Allah) bunlar için —kendileri için de ebedî kalıcı olmak üzere— altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük bahattır.» (48)

Resûlullah (S.A.V.), bu dinî kardeşlik bağlarıyla kalbleri birleştirdi. Yoksul Muhâcirlerin hâllerini düzeltti. Şüphesiz ki bu; İslâm'ın, müslümanların kalblerinde yeşerttiği içtimaî dayanışma görüntülerinden yüksek ve parlak bir görüntüdür. Bu; tabakalar arasını birleştiren ve onları birbirine bağlayan bağları kuvvetlendiren örnek bir manzaradır.

Resûlullah (S.A.V.) bundan sonra Yahûdilerle bir ittifak yapmaya karar verdi. Onlarla, Ensâr ve Muhâcirlerden meydana gelen müslümanlar arasında tafsîlatlı bir antlaşma yazdırdı. Bu antlaşma ile; müslüman saflarının birliği ve tek bir ümmet oldukları kesinlik kazanmış ve anlaşılmış oluyordu. Aynı zamanda bu antlaşma ile; can emniyeti, mal emniyeti ve Medine'nin emniyeti de garanti altına alınmış oluyordu. Yahûdilerle yapılan bu antlaşmada ayrıca şu husûslar da vardı: Onların dini kendilerine, müslümanların dini de kendilerine aittir. Yani, her iki cemaat, dinlerinde serbest olacaktır. Şâ-

(47) Hâşr: 9.

(48) Tevbe: 100.

yet bu antlaşmayı yapanlar arasında, fesâdından korkulan bir çekişme ve bir olay meydana gelirse, bu husûsta kendisine başvurulacak merci Allah ile Resûlü Muhammed (S.A.V.)'dir.

Bu antlaşma ve müslümanlar arasında meydana getirilen kardeşlik sebebiyle, Medine bir huzûr devresine girdi. Müslümanlar, dinlerine huzûr içerisinde sarılmaya, farzlarını yerine getirmeye, hiçbir eziyyet ve fitneden korkmamaya başladılar.

İKİNCİ KISIM

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN DÂVET YOLUNDAKİ CİHADI

- 1 — Büyük Bedir Savaşı
- 2 — Uhud Savaşı
- 3 — Hudeybiye Antlaşması
- 4 — Resûlullah (S.A.V.)'ın Sultan ve Reislere
Gönderdiği Mektuplar
- 5 — Mekke'nin Fethi
- 6 — Resûlullah (S.A.V.)'ın Son Günleri

Muhammed (S.A.V.) ve müslümanlar, onüç sene Kureys kâfirlerinin çeşitli işkence ve eziyetleriyle karşılaştılar. Bu es-nâda Kur'ân-ı Kerim nâzil oluyor, ona vazifesini açıklıyor, ta-kip edeceği yolu tâyin ediyordu. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«(İnsanları) Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle dâvet et. Onlarla mücâdeleni en güzel (yol) hangisi ise onunla yap. Şüphesiz ki Rabbin, o yolundan sapan kimseyi en çok bilendir. O, hidâyete ermişleri de en iyi bilendir.» (49)

«O hâlde (Habîbim), peygamberlerden azîm sahiblerinin sabrettikleri gibi sen de sabret...» (50)

Kâfirlerin taşkınlığı artınca ve daha evvel de gördüğümüz gibi onu öldürmeye karar verince Mekke'yi terketmiş ve mu-hâcirlerin kendisinden evvel geldiği Yesrib'e varmıştı.

Resûlüllah (S.A.V.) ve ashâbının Medine'ye hicret etme-sinden sonra, Muhâcir kardeşlerine kavuşmak için bir imkân bulamayan ve böylece Mekke'de kalmak zorunda kalan müs-lümanlara karşı, Mekke kâfirlerinin hareket tarzları değişti Müslümanların düşmanları, hicretten evvel onlara karşı fer-dî olarak düşmanlık ediyorlardı. Resûlüllah (S.A.V.)'ın ve bü-yük sahâbîlerin onlar arasında bulunmaları, işkencelerini bi-raz hafifletiyordu. Hava, onların lehine olarak değişince, top-lu hücumlara ve düşmanlıklara başladılar. Kâfirlerin, bu yok-sul müslümanlara karşı gösterdikleri azgınlık ve taşkınlık gün

(49) Nahl: 125.

(50) Ahkâf: 35. «Azîm sahiblerinden maksat; şeriatlerin tesâti ve yerleş-mesinde kararlılık ve cehd ile hareket ve sebât eden, bundan dolayı da çeşitli zorluklara ve düşmanlıklara göğüs geren peygamberlerdir.

geçtikçe çoğaldı. Nihâyet sabırları bitti. Allah'a dua edip seslerini yükseltmeye ve yardım istemeye başladılar. Allah, mü'minlere cihad için izin verdi. Muhâcirlere ve Ensâr'a, çaresiz mü'min kardeşlerinin yardımına koşmalarını emretti. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Size harb açanlarla, Allah yolunda siz de dövüşün (müdafaa harblı yapın. Ancak) aşırı gitmeyin. Şüphesiz ki Allah, aşırı gidenleri sevmez.

Onları (size harb açanları) nerede yakalarsanız öldürün. Onları, sizi çıkardıkları yerden çıkarın. Fitne, öldürmekten betterdir. Onlar Mescid-i Haram yanında, orada sizinle dövüşünceye kadar, (yâni dövüşmedikçe) siz de orada kendileriyle dövüşmeyin. Fakat (orada) sizi öldürürlerse siz de onları öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir.» (51)

«Size ne oluyor ki Allah yolunda —ve acz ü ızdırıp içinde bırakılıp: Ey Rabbimiz! Bizi, ahalişi zâlim olan şu memleketten (kurtarıp) çıkar, bize tarafından bir sahib gönder, bize katından bir yardımcı yolla, diyen erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda— düşmanla çarpışmıyorsunuz?» (52)

Bu âyetler apaçık gösteriyor ki; savaşı meşrû kılan sebep; mü'minleri haksız yere vatanlarından çıkarmak, mü'minlere karşı giriştikleri tecâvüzleri önlemek ve Mekke'deki çaresiz din kardeşlerine yardım etmektir.

KUREYŞ'İN TİCARET YOLUNUN KESİLMESİ

Kureyş, Şam'la tahıl mahsûlleri ve mamül eşyası alış-ve-rişinde bulunuyordu. Şam'a ulaşmak da ancak Medine yolundan mümkün olabiliyordu.

Küffârı yola getirmek için Resûlullah (S.A.V.)'ın düşündüğü ve baş vurduğu ilk çare; onların ticâret yollarını gözetlemek ve ticâretlerine el koymak düşüncesi oldu. Bu; onlara bir ceza ve onların mâlî güçlerini zayıflatma olacaktı. Bu da, diğer sahalarda bozguna uğramalarına sebep olacaktı. Bu yol da çeşitli gayretler gösterildi. Gerçekleştirilen gayret Resûlül-

lah'ın komutanlığı altında olduysa, buna **GAZVE** dendi. Resûlüllah'ın değil de, bir sahâbînin kumandası altında cereyân ettiyse, buna da **SERİYYE** adı verildi. Seriyyelerin çoğunda askerî bir başarı elde edilmiş değildir. Üstelik bu yolda bir hayli şehid de verilmiştir. Fakat seriyyelerin siyasî ve manevî neticeleri büyük ve geniş olmuştur.

Biz bu kısa bölümde, bazı gazveleri anlatmakla yetineceğiz. O gazveler ki; onlarda, Resûlüllah (S.A.V.) ve mü'minlerin Allah yolundaki gayretleri, fedakârlıkların en yüksek örnekleri görülmektedir. Bu fedakârlıklar; Allah'a olan kuvvetli bir imandan, O'nun razı olduğu şeyleri gerçekleştirme ve dinini yayma yolunda rûhu fedâ etme husûsundaki samimî arzûdan kaynaklanıyordu.

«Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde sadakat gösteren nice erler var. İşte onlardan kimisi adadığını ödedi. Kimisi de (bunu) bekliyor. Onlar hiçbir sûretle (ahdlerini) değiştirmediler.» (53)

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜK BEDİR SAVAŞI

Kervânı takip — Kervânın kaçıp kurtulması — Kervân hakkında haberlerin elde edilmesi — Müslümanlar Bedir'de — Harb hazırlığı — Müslümanların zaferi.

KERVÂNI TAKİB

Resûlüllah (S.A.V.), Kureyş'e ait büyük bir ticâret kervânının Şam'dan Mekke'ye gelmekte olduğunu haber aldı. Başında Ebu Süfyan'ın bulunduğu bu ticâret kervânını otuz veya kırk kişi muhafaza ediyordu. Resûlüllah (S.A.V.) kervânın yolunu kesmeye, Kureyş'i malları hakkında sıkıntıya düşürmek için müsâdere etmeye karar verdi. Ashâbını, kendisiyle beraber çıkıp kervâna hâkim olmaya dâvet etti. Dâvetine, üçyüz onüç kişi icâbet etti. Bu sayı, maksada kâfi olduğu için, bunlarla yetindi ve Bedir'e giden yolda yürümeye başladılar. Bedir; sahil yoluyla Suriye'den Mekke'ye gelen kervânların uğradığı bir yerdi. Medine ile Bedir arasındaki mesâfe, 160 kûsur kilometredir. Binmek için edindikleri hayvanlar, iki at ve yetmiş deveden ibâretti. Sahâbe, bu hayvanlara nöbetleşe biniyorlardı. Resûlüllah (S.A.V.) ile Ali (R.A.) ve Mersed İbn-i Ebî Mersed'in tek bir develeri vardı. İkisi yayan yürüyor, birisi nöbetleşe binerek istirahat ediyordu. Peygamber (S.A.V.)'in iki arkadaşı dedi ki :

— Biz yayan yürürüz, hep sen bin.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Siz, benden daha güçlü değilsiniz. Ben de sevabdan,

sizden dolayı daha fazla müstağnî değilim, buyurdu.

Resûlüllah (S.A.V.) bu ifâdesiyle; ordunun herhangi bir ferdiyle arasındaki eşitliği dile getirmek istiyordu.

KERVÂNIN KAÇIP KURTULMASI

Resûlüllah (S.A.V.)'ın, kervânı karşılayıp müsâdere etmek için yola çıktığı haberi Ebu Süfyân'ın kulağına ulaştı. Bu haberi, Kureyş'e ulaştırmak için adamlarından birisini derhal Mekke'ye gönderdi. Kendisi de, kendisini gözetleyen kimse-lerden kaçıp kurtulma ümidiyle, kervânların takib ettiği yol-
dan başka bir yola saptı. Kureyş'in adamları, Ebu Süfyân'a yardım etmek için âdeta yarışa girdiler. İleri gelenlerinin ko-
mutası altında dokuzyüzelli savaşçı Mekke'den hareket etti. Bunların; silâh ve teçhizatla yüklenmiş yüz atları ve yediyüz
de develeri vardı. Yolda iken, Ebu Süfyân tarafından gönde-
rilen bir elçi, kervânın ve Ebu Süfyân'ın kurtulduğunu onla-
ra ulaşıp haber verdi. Artık geri dönmelerini istedi. Fakat **Ebu Cehil**, harb için celâdet gösterip heyecanlandı. İlerleyip
yola devam etmekten başka birşey kabûl etmedi ve şöyle hay-
kırdı :

— Allah'a yemin olsun ki; Bedir'e varıp orada üç gün
kalarak, orada develer keserek ziyâfet çekmedikçe, şarap iç-
medikçe, şarkıcı câriyeler bize çalgı çalıp şarkı söylemedikçe
geri dönmeyeceğiz. Böylece Araplar; bizim hâlimizi, yolumu-
zu ve topluluğumuzu duyarlar, bizden bundan böyle ebediyyen
korkmaya devam ederler.

İşte Allah (C.C.) bunlar hakkında şöyle buyurmuştur :

«Yurtlarından çalım satarak, insanlara gösteriş yaparak
çıkanlar (halkı) Allah'ın yolundan alıkoyanlar gibi olmayın.
Onlar ne yaparlarsa (hepsini) Allah (ilmi ve kudreti ile) çepe-
çevre kuşatıcıdır.» (64)

Kureyş, tereddüde düştü. Bir kısmı geri döndü. Bir kıs-
mı ise, Ebu Cehl'in görüşüne tâbi oldu. Yola devam ettiler,

Bedir vâdisine ulaştılar ve Medine'ye nisbetle uzak olan tarafta konakladılar.

KERVÂN HAKKINDA HABERLERİN ELDE EDİLMESİ

Müslümanlar, kervânın kaçıp ellerinden çıkmasından korkarak acele davrandılar. Kervân hakkında tam bir malûmat elde etmek için kervânın geçtiği yerlerden geçmeye çalışıyorlardı. Nihâyet Zefrân vâdisine geldiler ve orada konakladılar. Kureyş'in; mallarını müdafaa edip koruması için büyük bir orduyla beraber Mekke'den hareket ettiklerini burada öğrendiler. Böylece işin şekli değişti. Çıkışlarının, sayısı az bir kervânla karşılaşmaya münhasır olmadığını, tam aksine hazırlığını tamamlamış büyük bir ordu ile karşı karşıya bulunduklarını anladılar.

Resûlüllah (S.A.V.), ordusuyla istişârede bulundu. İki taifeden (Ticâret kervânı ile Kureyş ordusu) birisini, Allah'ın kendisine va'dettiğini onlara haber verdi. Müslümanlardan bir kısmının, kervânı ele geçirmeye meyilli olduğunu anladı. Bunlar gerekçe olarak; Resûlüllah (S.A.V.)'ın kendilerini Medine'den çıkmaya dâvet ederken, harb için çıkmakta olduğunu belirtmediğini, binâenaleyh bu iş için hazırlıklı olmadıklarını söylüyorlardı. Cenâb-ı Hak bu husûsta âyet indirerek onları kınıyordu :

«Hani Allah size, iki taifeden birisinin muhakkak sizin olduğunu va'dediyordu. Siz ise; kuvveti ve silâhı bulunmayanın kendinizin olmasını arzû ediyordunuz. Allah da emirleriyle hakkı açığa vurmayı, kâfirlerin arkasını kesmeyi irâde buyuruyordu.» ⁽⁵⁵⁾

Yâni siz; kendinize kolay geleni taleb etmiş, sizin için kendisinde kuvvet ve izzet olanı hoş karşılamamıştınız.

Ebu Bekir (R.A.) ile Ömer (R.A.) burada öyle sözler söylediler ki; baştan aşağı bir îman ifâdesi idi. Konuşmalarında, fedakârlığa hazır olduklarını açıkladılar. **Mikdâd İbn-i Âmir**

de aynı şekilde hareket ederek Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın emrettiği yolda devam et. Biz, seninle beraberiz. İsrâil Oğulları'nın Mûsâ (A.S.)'ya dedikleri gibi biz de sana: «**Sen git de Rabbinle birlikte harbet, biz burada oturacağız.**» demeyiz. Fakat biz deriz ki: «**Sen git, Rabbinle birlikte harbet. Hiç şüphesiz biz de seninle beraber savaşağız. Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki; bizi Berk-ul Gıvâd denilen ⁽⁵⁶⁾ yere kadar yürütsen, oraya ulaşm-caya kadar, senin yanında şiddetle savaşağız.**»

Resûlullah (S.A.V.), Mikdâd'a hayırlı sözler söyleyip dua etti. Daha sonra Ensâr'a yöneldi. Çünkü Ensâr ile yapılan antlaşmaya göre; onlar sadece Medine dahilinde Resûlullah (S. A.V.)'a yardım etmeye mecbûr idiler. Evs kabilesinin efendisi olan Sa'd İbn-i Muâz, Allah'ın Resûlüne dedi ki :

— Ya Resûlâllah! Herhalde bizleri kasdediyorsun!...

Resûlullah (S.A.V.) :

— Evet!

Sa'd İbn-i Muâz :

— Biz, sana îman edip seni tasdik ettik. Getirdiklerinin mahza hakikat olduğuna şahid olduk. Buna göre seninle antlaşma yaptık, söz dinleyip itâat edeceğimize dair kesin söz verdik. Dilediğini tatbikat safhasına koy ey Allah'ın Resûlü! Biz, seninle beraberiz. Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki; denize dalmamızı talep etsen, dalsan, hiç şüphesiz biz de seninle beraber dalarız. Bizden tek bir kişi geri kalmaz. Yarın bizi düşmanla karşı karşıya getirmeni kerîh görmeyiz. Harbe tahammüllü kimseleriz. Düşmanla karşılaşmada verdiğimiz sözde doğru kimseleriz. Sevineceğin bir şeyi, Allah'ın bizden sana göstereceğini umuyoruz. Artık Allah'ın bereketiyle yürü!...

Bu sözler karşısında Resûlullah (S.A.V.)'ın yüzü güldü, sevindi. Sonra da şöyle buyurdu :

(56) Burası, Yemen'de bulunan uzak bir yerin adıdır.

— Yürüyün! Müjdelere olsun. Şüphesiz Allah, iki taifeden birini bana va'detti. Allah'a yemin olsun ki ben, Kureyş kâfirlerinin ölecekleri yerleri görüyor gibiyim.

MÜSLÜMANLAR BEDİR'DE

Müslümanlar, yola devam ettiler. Nihâyet Bedir'e yakın bir yere vardılar. Resûlullah (S.A.V.) devesi üzerinde biraz daha yürümeye devam etti ve yaşlı bir arapla karşılaştı. Kureyş ordusunun yaklaştığını ondan öğrendi. Ashâbından bir grubu, durumu öğrenmek üzere vazifelendirip gönderdi. Bunlar, Bedir kuyusundan su almakta olan iki Kureyşliyi ele geçirdi. Resûlullah (S.A.V.) Kureyş ordusunun sayısını ve yerini bunlardan öğrendi.

Müslümanlar, Bedir vâdisinin Medine'ye yakın tarafında konakladılar. Burası, suya uzak ve kuru bir yerdi. Yanlarında da su yoktu. Bu sebeble, yeni İslâm'a girmiş bazı müslümanların kararlılıkları za'fa uğrar gibi oldu. Zaten meşakkat de son haddine varmıştı. Derken, onları tatlı bir uyku aldı. Sonra da bol bir yağmur yağdı. Müslümanlar, yağın yağmurdan kana kana içtiler, yıkandılar, su havuzları meydana getirdiler ve su kaplarını doldurdular. Bastıkları yerler, yağmur sebebiyle sertleşti. Bütün bunlar, müslümanlara zindelik kazandırdı ve kalblerindeki sükûnu çoğalttı. Bu beklenmeyen yardımcı Kur'ân-ı Kerim, şöyle işâret ediyor :

«O, o vakit, size kendisinden bir emînlik olmak üzere hafif bir uyku bürüyordu. Sizi tertemiz yapmak, sizden şeytanın murdarlığını gidermek, kalblerinize kuvvet vermek, ayaklarınızı pekiştirmek için de gökten üstünüze bir su indiriyordu.» (7)

Bu bereketli yağmur, müşriklere karşı şiddetli bir fırtına te'siri gösterdi. Çünkü yağın yağmur, onların toprakların cıvık bir çamur hâline getirdi. Gidip-gelmeye ve ilerlemeye güç getiremez hâle soktu. Fakat müslümanlara nisbetle durum böyle değildi. Çünkü yağmur sebebiyle onların bulunduğu yer-

deki kumlar sertleşti. Dolayısıyla ayakların kayma tehlikesi ortadan kalktı. Resûlüllah (S.A.V.) ve ashâbı, müşriklerden daha evvel suya vardılar. Bedir suyuna yakın bir yerde konakladılar. İsâbetli görüş sahibi olmakla meşhûr olan Hubâb İbn-i Münzir, Resûlüllah'a şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Bu konakladığımız yer, Allah'ın indirdiği bir vahiy sebebiyle midir —ki o takdirde biz ondan şaşmayız— yoksa bir içtihad sonucu mudur? Harb hîledir.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Bu, bir içtihad sonucudur. Harb, hîledir, buyurdu.

O zaman Hubâb :

— Ey Allah'ın Resûlü! Burası harb için uygun bir yer değildir. İnsanları buradan kaldır. Suyu, Kureyşlilerden daha yakın bir yere gidip konaklıyalım. Onun dışında kalan bütün su kuyularını kapatıp iptâl edelim. Daha sonra da, bizim yanında konakladığımız suyun yanında bir havuz yaparak onu su ile dolduralım. Bundan sonra da küffârla çarpışalım. Biz, su içme imkânına kavuşuruz, onlar ise bundan mahrûm olurlar.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— İsâbet ettin, buyurdu ve Hubâb'ın görüşünü tatbik etti.

Resûlüllah (S.A.V.)'ın, Hubâb'ın görüşünü kabûl edip tatbik etmesinde şu mühim ders vardır: Müslümanlar arasında ŞÛRÂ müessesesinin bulunması şarttır. Kumandan, isâbetli görüş sahibleriyle istişâre etmeye muhtaçtır. Bundan dolayıdır ki Allah, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e şu emri vermiştir : «...İş husûsunda, onlara müşâvere et...» (68)

Müslümanlar, Resûlüllah (S.A.V.)'ın hayatta kalmasına son derece önem verdiklerinden dolayıdır ki, Sa'd İbn-i Muâz ona şöyle söyledi :

— Ey Allah'ın Peygamberi! Sana, içinde duracağın bir çadır yapalım. Biz, senin huzûrunda atlarını hazırlar, sonra da düşmanla karşı karşıya geliriz. Şayet Allah, düşmanımıza karşı bize yardım eder, bizi üstün kılarsa bu, zaten sevip arzû

ettiğimizdir. Şayet bunun zıddı vâki olursa, sen atına biner kavmimizden geri kalanların arasına dönersin. Şüphesiz, sende geride kalan öyle bir topluluk vardır ki, onlar seni sevmekte bizden geri kalmazlar. Onlar, senin harb edeceğini kesinlikle bilselerdi, asla senden geri kalmazlardı. Allah, onlarla seni muhafaza eder, onlar samimiyetle sana bağlanırlar ve seninle beraber cihad ederler.

Resûlüllah (S.A.V.), Sa'd'ı övdü ve ona hayır duada bulundu. Sonra harbi gözetmesi için tepe üzerinde kendisine bir çadır kuruldu.

HARB HAZIRLIĞI

Müslümanlar toplanıp harbe hazır hâle gelince, Resûlüllah (S.A.V.) kalktı. Safları düzeltti ve kendilerine emretmedikçe düşmana hücum etmemelerini, şâyet düşman hücum ederse onlara ok atmamalarını ve onlar gelinceye kadar kılıçlarını kınlarından çekmemelerini emretti. Sonra harbi gözetmek üzere, kendisi için kurulan çadıra döndü.

Kureyş ordusu, sabahleyin vâdiye doğru hareket etti. Resûlüllah (S.A.V.) onları görünce şöyle duada bulundu :

«Allah'ım, işte Kureyş! Bütün kibir ve şımarıklığıyla hareket edip geldi. Sana düşmanlık ediyor, senin Resûlünü yalanlıyor. Bana va'dettiğin yardımını ihsân et. Allah'ım! Bu sabah, onları helâk et.»

Resûlüllah (S.A.V.) bundan sonra ashâbına baktı. Onlar üçyüz küsur idi. Müşriklere baktı, onların bin civarında olduklarını gördü. Bunun üzerine kibleye yönelip şöyle niyâzda bulundu :

«Allah'ım! Bana olan va'dini ihsân et. Allah'ım! Şayet şu müslüman topluluğu helâk olursa, artık bundan sonra sana, yeryüzünde ebediyyen ibâdet olunmaz.»

Bu şekilde Rabbinden yardım taleb edip dua etmeye devam etti. Mübârek sırtından abası düştü. Ebu Bekir (R.A.), onu eliyle alıp şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Kâfi, Rabbine ısrarla duada bulundun.

Bu yardım talebinden sonra, inen âyetlerden birisi de şu âyettir :

«Hani siz, Rabbinizden imdâd istiyordunuz da O da: **Muhakkak ki ben size meleklerden birbiri ardınca bin (melek) ile imdâd edeceğim, diyerek duanızı kabûl buyurmuştu.**» (59)

Resûlüllah (S.A.V.) bu duadan sonra, zırhına bürünmüş bir vaziyette şu âyetleri okuyarak çadırından çıktı :

«**Yakında o cemiyet bozulacak, onlar arkalarını dönüp kaçacaklardır.**

Daha doğrusu, onlara va'd olunan asıl (azabın) vakti, o saattir. O saat, daha belâli, daha acıdır.» (60)

MÜSLÜMANLARIN ZAFERİ

Harb mübâreze ile başladı. Kureyş ordusundan üç kişi öldürüldü. Sonra her iki taraf kıyasıya harbe girişti. Resûlüllah (S.A.V.) şu sözlerle müslümanları harbe teşvîk ediyordu :

— Muhammed (S.A.V.)'in nefsi, kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki; bugün sabrederek, sebât göstererek sevabını Allah'dan umarak küffâr ile savaşmış ölen hiçbir müslüman yoktur ki, Allah onu cennete koymasın.

Elindeki hurmaları yemekte olan Umey bin Hammam, Resûlüllah (S.A.V.)'ın bu müjdesini duyunca şöyle dedi :

— Peh, peh! Cennetle benim aramda şu heriflerin beni öldürmesi mi vardır? Ellerindeki hurmaları attı, kılıcını aldı, küffârla savaştı ve nihâyet şehid oldu.

Resûlüllah (S.A.V.), harbe bizzat iştirâk etti. Ali (R.A.) der ki :

«Biz, Bedir muharebesinde Resûlüllah (S.A.V.)'ın arkasına sığınmıyorduk. O, düşmana en yakın olanımızdı, Bedir gününde en şiddetli çarpışanlardandı.»

Harb, adamakıllı kızışmış artınca bir avuç çakıl taşı aldı, Kureyş'e yöneldi ve sonra da şöyle söyledi :

— **Suratlar çirkinleşti!...**

(59) Enfâl: 9.

(60) Kamer: 45-46.

Daha sonra elindeki çakıl taşlarını onlara doğru fırlattı ve ashâbına şu emri verdi :

— Küffâra yüklenin!

Kureyş, bozguna uğradı. Elebaşlarından gebertilenler gebertildi. İleri gelenlerinden esir alınanlar alındı. Bu hâdise hakkında şu âyet nâzil oldu :

«Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları. Attığın zaman da (Habîbim) sen atmadın, ancak Allah attı. (Ve bunu) mü'minleri, kendinden güzel bir imtihan ile denemek için (yaptı). Şüphesiz ki Allah, hakkıyla işiten, kemâliyle bilendir.» (61)

Resûlullah (S.A.V.) müşrik ölülerinin bir çukura atılmalarını emretti. Kuyuya atıldıktan sonra Resûlullah (S.A.V.), gece yarısı gelip kuyunun başında durdu ve ashâbının da işitiği şu sözleri söyledi :

«Ey kuyu ahalisi! Ey Rabia'nın oğlu Utbe! Ey Ebu Cehl! (Kuyuya atılan öteki müşriklerin de adlarını sayarak şöyle devam etti): Rabbinizin size va'dettiğini gerçek buldunuz mu? Şüphesiz ki ben, Rabbinin bana va'dettiğini hakikat olarak buldum.»

Müslümanlar dediler ki :

— Ey Allah'ın Resûlü! Leş hâline getirilmiş kimselere mi sesleniyorsun?

Resûlullah (S.A.V.) :

— Sizler, söylediklerimi onlardan daha iyi duyan kimse-ler değilsiniz. Fakat onlar, bana cevap vermeye güç yetiremezler.

Kureyş müşriklerinin ölü sayısı yetmişti. Esir alınanların sayısı da yetmiş kişiydi. Müslümanlar, büyük ganimetler elde ettiler. Şehidlerin sayısı ondörttü. Cenâb-ı Hak, müslümanlara olan yardımını şu âyetiyle ifâde buyurmaktadır :

«Hakikaten Allah, sayıca ve hazırlıkça az olduğunuz hâl-de Bedir'de sizi muzaffer kıldı.» (62)

(61) Enfâl: 17.

(62) Âl-i İmrân: 123.

Esirlere gelince; Kureyş, onları mal karşılığında geri alıyorlardı. Fıde için elinde imkânı olmayan esirler, şayet okuma ve yazmayı biliyorlarsa, Medineli on çocuğa okuma-yazma öğretip serbest bırakılıyorlardı. Burada da, ilk defa cehâlete karşı çıkıp ilmi yaymak için uğraşan kimsenin Muhammed (S.A.V.)'in olduğunu söylemek mümkündür.

Bedir Muharebesi hakkında bu kadar bir izahla yetiniyoruz. «Dersler ve İbretler» bölümünde birkaç husûsa daha temas edeceğiz.

UHUD SAVAŞI

Müslümanlardan intikam alma arzûsu — Münâfıkların geri dönüşü — Resûlullah (S.A.V.)'ın vasiyyeti — Müslümanların zaferi — Zaferden sonra bozgun — Resûlullah (S.A.V.)'ın öldürüldüğü haberinin yayılması — Müslümanlar, derlenip toparlanıyorlar. Müslümanlar, ölülerini sayıyorlar — Fedakârlık ve kahramanlık örnekleri — Mâneviyatın yükseltilmesi — Ölüm olayı.

MÜSLÜMANLARDAN İNTİKAM ALMA ARZÛSU

Küffâr, Bedir savaşında umulmadık bir bozguna uğradıktan sonra intikam duyguları bir türlü dinmedi. Çünkü, kanaatlerine göre onlara öyle bir ar ve leke bulaştı ki, bunu ancak müslümanlara karşı kazanacakları üstün ve büyük bir zafer silip temizleyebilirdi. İşte Kureyş bu duygularla, kendilerinden öldürülen kimselerin intikamlarını almak için harbe hazırlık yapmaya başladılar. Arap kabilelerini harbe teşvîk etmek için etrafa adamlar gönderdiler. Çeşitli kabilelerden birçok topluluk, onların dâvetine icâbet etti. Bedir harbinden evvel, Ebu Süfyân'ın sevk ve idâre ettiği ticâret kervânının sağladığı kârdan, bu harbde harcamak üzere mallar hazırladılar Küffâr, Ebu Süfyân'ın kumandası altında üçbin kişi toplama-ya muvaffak oldu. Onların bu hazırlık haberi Resûlullah (S.A.V.)'a ulaşınca O, Medine'de kalmak veya düşmana karşı çıkmak husûsunda ashâbıyla istişârede bulundu. Kendi kanaatı; Medine'de mevzilenmekti. Şayet düşman hücum ederse,

müslüman erkekler, onlarla yüz yüze çarpışacak, kadınlar ve çocuklar ise üst taraflarından onlara taş atacaklardı. Fakat Bedir muharebesinde hazır bulunmayan erler, husûsîyle gençler, düşmana karşı çıkmak için şecaat arzettiler. Bedir'e iştirak etmiş birtakım müslümanlar da, korkaklıkla itham olunmamaları için, çıkmak isteyenleri desteklediler. Bu rağbet ve arzû karşısında Resûlullah (S.A.V.) da onlara icâbet etti.

Resûlullah (S.A.V.) cum'a namazını kıldırıldı. Sahâbeye va'z u nasihatta bulundu. Onlara sabır ve tahammül tavsiye etti. Namaz bittikten sonra zırhını istedi ve onu giydi. Sonra düşmanla karşılaşmak için Medine'den çıkılacağını insanlara bildirdi. Bazı kimseler, insanların harbe hazırlandıklarını görünce dediler ki :

— Resûlullah (S.A.V.) bize Medine'de kalmamızı emretti. O, Allah'ı ve irâdesini en iyi bilendir. Çünkü, O'na semâdan vahy geliyor. Biz dönelim ve işi O'na bırakalım. Bunları Resûlullah (S.A.V.)'a :

— Ey Allah'ın Resûlü! İşin başında bize emrettiğin gibi Medine'de kal...

Resûlullah (S.A.V.) :

— Hiçbir peygambere; harb zırhını aldıktan ve düşmana karşı çıkılacağını insanlara bildirdikten sonra savaşmadıkça geriye dönmek yakışmaz. Ben, daha evvel sizi Medine'de kalmaya dâvet ettim. Fakat siz çıkmakta ısrar ettiniz. Artık şimdi, takvâya sarılınız, düşmanla karşılaşınca şiddet anında sabır gösteriniz. Allah'ın size neyi emrettiğine dikkat ediniz ve çalışınız...

MÜNÂFIKLARIN GERİ DÖNÜŞÜ

Resûlullah (S.A.V.) ashâbından bin kişiyle beraber düşmana karşı çıktı. Yolda iken, münâfıkların başı olan Abdullah İbn-i Ubey, kendi tıynetinde olan üçyüz kişiyle beraber geri döndü. Müslümanlardan birisi onlara şöyle seslendi :

— Ey topluluk! Size, tam düşman yönelip geldiği bir anda kavminizi ve Peygamberinizi yüzüstü bırakmamanız hususunda Allah'ı hatırlatırım.

Münâfıklar bu müslümana :

— Biz, savaşaçağınızı bilseydik size uymazdık. Fakat savaşı olmayacağını sanmıştık.

Onlar isyân edip geri dönmekten başka birşey kabûl etmeyince müslüman zât onlara :

— Ey Allah'ın düşmanları! Allah, sizi rahmetinden uzak eylesin. Allah, Peygamberini size muhtaç bırakmıyacaktır.

Bu münâfıklar hakkında Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Münâfık olanları da açığa vurması içindi. Berikilere: Gelin, Allah yolunda savaşın, yahut (hiç olmazsa düşmanın kendinize ve ailelerinize saldırmasını) önleyin, denildi de onlar: Biz savaşmayı bilseydik elbette arkanızdan gelirdik, dediler. Onlar o gün, imandan ziyâde küfre yakındılar. Ağızlarıyla kalblerinde olmayanı söylüyorlardı. Onlar, ne gizlerlerse Allah çok iyi bilendir.» (63)

Mü'minlerden, İslâm'a yeni girmiş iki taife, Abdullah İbni Ubey ile cemaatının müslümanları yüzüstü bırakıp geri döndüklerini görünce korku ve za'f onları kaplayıverdi. Onlar da, münâfıklar gibi geri döneyazdılar. Fakat Allah, onları korudu, sebât ihsân etti. Bu husûsta Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«O zaman içinizden iki zümre za'f göstermek istemişti. Halbuki onların yardımcısı Allah'dı. Mü'minler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdırlar.» (64)

İşte Resûlullah (S.A.V.) böylece ashâbından yediyüz kişiyle beraber kaldı. Sayıları üçbini bulan düşmana karşı savaşmak için ashâbını hazırlıyordu.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN VASIYYETİ

Müslümanlar, yola devam ettiler. Uhud dağının bir tarafında konakladılar. Bu dağ, Medine'nin kuzey doğusunda bulunmaktadır. Sırtlarını dağa verdiler. Resûlullah (S.A.V.) ashâbına :

— Benden emir gelmedikçe hiç kimse savaşa girişmesin.

Kâfirler, vâdinin içerisinde konakladılar. Birçok kadın, savaşa teşvik etmek gayesiyle beraberlerinde bulunuyordu. İki yüz atları vardı. **Halid İbn-i Velid**, sağ taraftaki süvarilerinin başına, **Ebu Cehl**'in oğlu **İkrime**'yi de sol kanadın başına geçirdiler. **Halid İbn-i Velid**, henüz İslâm'a girmemişti.

Resûlüllah (S.A.V.) sayıları elli olan bir okçu kuvveti hazırladı. Dağı sırtına ve ordunun arka tarafına onları yerleştirdi. **Müslümanlar galip de gelseler, bozguna da uğrasalar, yerlerinden ayrılmamalarını emretti.** **Abdullah İbn-i Cubeyr**'i de bu kuvvete komutan tâyin etti.

Kahramanlık göstermede kuvvetli bir müsabaka meydana getirmek için **Resûlüllah (S.A.V.)** eline bir kılıç aldı ve as-hâbına hitaben :

— **Bu kılıcın hakkını kim verecektir?** buyurdu.

Birtakım kimseler onu almak istedilerse de Allah'ın Resûlü onlara vermedi. **Ebu Dücâne (R.A.) kalktı ve :**

— Ey Allah'ın Resûlü! Bu kılıcın hakkı nedir? dedi.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— **Eğilinceye kadar, onunla düşmana vurmandır,** buyurdu.

Ebu Dücâne (R.A.); kırmızı sarık giyen, şecaat sahibi bir kimse idi. Kırmızı sarığını sardığı zaman, insanlar onun sa-vaşacağını anlardı. **Resûlüllah (S.A.V.)**'ın verdiği kılıcı aldı, ölüm sarığı diye isimlendirdiği sarığını çıkarıp başına sardı. Âdeti vechile iki saf arasında gururlanarak yürümeye başladı. Çünkü o, harb esnâsında çalınmış ve gururlu yürürdü. **Resûlüllah (S.A.V.)** onun çalınmış ve gururlu yürüdüğünü görünce :

— **Şüphesiz bu yürüyüş tarzına Allah buğzeder. Ancak böyle yer müstesnâ!...**

MÜSLÜMANLARIN ZAFERİ

İslâm Ordusuyla küffâr ordusu adamakıllı birbirine girdi. Müslümanlar, en yüksek kahramanlık ve şecaatın örneklerini verdiler. **Ebu Dücâne (R.A.)** kendisini gösterdi. Karşılaştığı her kâfiri öldürüyordu. **Resûlüllah (S.A.V.)**'ın amcası **Hamza (R.A.)** da kahramanca çarpışıyordu. Kâfirlerden iki sancak-

tar ile bir kısmını öldürdü. İsmi **Vahşi** olan Habeşli bir köle onu gözetliyordu. Usta bir nişancı idi. Hedefe isâbet edememesi pek az vâki olurdu. Efendisi, Hamza (R.A.)'yı öldürdüğü takdirde kendisini hürriyete kavuşturacağını va'detmişti. Bunu, Hamza (R.A.)'dan intikam almak için yapıyordu. Vahşi, Hamza (R.A.)'ya kargısıyla öldürücü bir darbe indirdi. Hamza (R.A.) derhal ölüp yere yıkıldı.

Müslümanların sancaktarı **Mus'ab İbn-i Umeyr**'di. Savaştı ve nihâyet şehid düştü. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) sancağı, Ebu Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'ye verdi ve: «**Sancağı öne geçir**» buyurdu. O da: «Ben, Ebul Kusam'ım» ⁽⁶⁵⁾ diyerek öne atıldı. Müşriklerin sancaktarı olan Ebu Talha'nın oğlu **Ebu Said**, Ali (R.A.)'ye şöyle seslendi :

— Ey Ebul Kusam! Mübârezeye var mısın?

Ali (R.A.) :

— Evet, dedi.

İki saf arasında düello (mübâreze) yaptılar, vuruşlar izdi-ham hâlini aldı. Ali (R.A.) ona vurarak yere serdi.

Müşrik süvarileri, defalarca müslümanlara hücum ettiler. Her defasında, kendilerine isâbet eden oklar sebebiyle geri çekilmek zorunda kaldılar. Sonra yayalarla savaşılmaya başlandı. Harb kızıştı. Kâfirlerin kadınları kasîdeler söylüyorlar, onları cesâretlendiriyorlardı. Fakat onların bu kahramanlık gösterileri hiçbir menfaat sağlamadı. Çünkü müslümanlar, az olmakla beraber, onlara karşı iyi sabır gösterdiler. Az bir zaman geçti ki; küffâr za'f ve korku duymaya başladı. Karıları ve kendileri harbi bırakıp kaçmaya başladılar. Müslümanlar da onları takib ederek ganîmet ve eşyaları toplamaya koyuldular.

ZAFERDEN SONRA BOZGUN

Müslümanları, arkadan gelecek tehlikelere karşı korumak için yerleştirilen okçu kuvveti, müslümanların zafer hâlini gö-

(65) *Ebul Kusam*: Karşılaştığı herşeyi parçalayan, demektir. Harb esnâsında düşmana korku salmak maksadıyla böyle sözler söylemek câizdir.

rünce dağdan harb sahasına inmeyi arzû ettiler. Kumandanları olan Abdullah İbn-i Cubeyr onlara :

— Bu, Resûlullah (S.A.V.)'ın emrine karşı gelmektir, dedi.

Fakat onlar, Abdullah İbn-i Cubeyr'i dinlemediler. Çoğunluğu harb sahasına indi. Abdullah ise; yerinde sebât eden az bir toplulukla beraber kaldı. Halid İbn-i Velid, bu engelin ortadan kalktığını görünce, dağın üstünde kalan bir avuç okçu kuvvetine sür'atle hücum ederek hepsini şehid etti. Müslümanları arkadan kuşattı. Müslümanlar, bu belâyı görünce dehşete kapıldılar, ellerindeki ganîmet mallarını bıraktılar. Kâfirlerle müslümanlar birbirlerine karıştılar, saflar bozuldu. O kadar ki; müslümanlar birbirlerini vurmaya başladılar.

Sahâbeler (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'ın etrafından dağıldılar. Bir kısmı Medine'ye girdi. Bir kısmı ise; Uhud dağının üzerinde bulunan bir kayaya sığındı. Resûlullah (S.A.V.) müslümanlara :

— **Bana geliniz ey Allah'ın kulları, bana geliniz ey Allah'ın kulları,** diye çağırmaya başladı. Bu çağrı üzerine yardımcılarından bir grub etrafını sardı. Ebu Talha El-Ensâri bunlardan biriydi. Bu zât; bir kahramandı, isâbetli atışlar yapardı. Uhud gününde, iki veya üç yay kırmıştı. Resûlullah (S.A.V.)'ı koruyor ve şöyle diyordu :

«**Anam-babam sana fedâ olsun ey Allah'ın Resûlü! Sana hiçbir ok isâbet etmesin de ben senin yolunda fedâ olayım.**»

Resûlullah (S.A.V.)'ın yanında sebât edenlerden birisi de Sa'd İbn-i Ebî Vakkas (R.A.)'dı. Resûlullah (S.A.V.) ona şöyle söylüyordu :

«**At, ey Sa'd! Anam-babam sana fedâ olsun.**»

Fedakârlardan birisi de Sehl İbn-i Hanîf'di. Bu zât da meşhûr okçulardan biriydi. O kadar ok attı ki; küffâr, önünden çekilmek zorunda kaldı.

Sebatkârlardan birisi de, ensârdan Ebû Dücâne idi. Bu zât, kendisini Resûlullah (S.A.V.)'a bir kalkan yaptı. Peygamber (S.A.V.) ona doğru eğilmişti. Birçok oklar, onun sırtına isâbet etmişti. Ziyâd İbn-i El-Haris de şehid oluncaya kadar, Resûlullah (S.A.V.)'ın önünde onu müdafaa ediyordu. Kâfirler-

den Ubey İbn-i Halef, öldürmek gayesiyle Resûlullah (S.A.V.)'a yaklaşmaya çalıştı. Yaklaşınca Peygamber (S.A.V.) ona okla vurdu. Bu ok, onun ölümüne sebep oldu.

Bu esnâda, Resûlullah (S.A.V.) üzerine düşen bir taşın te'siriyle yaralandı. Azı dişi ile ön dişleri arasındaki dişi kırıldı. Yüzü ve alt dudağı yaralandı. Mübârek yüzünden kanlar akmaya başladı. Resûlullah (S.A.V.) bunun üzerine şöyle buyurdu :

«Allah'a çağıran peygamberlerine bunu revâ gören bir topluluk, nasıl kurtuluşa erer?»

Bu serzeniş üzerine şu âyet nâzil oldu :

«(Kullarımın) işinden hiçbir şey sana ait değildir. (Allah) ya onların tevbesini kabûl eder, yahut onları, kendileri zâlim oldukları için azablandırır.» (66)

Aynı zamanda Resûlullah (S.A.V.), Rahib Ebu Âmir'in, müslümanların, farkına varmadan içine düşmeleri için kazdığı bir kuyuya düştü. Ali (R.A.) elini tuttu, Talha (R.A.) kaldırdı ve doğrulttu.

İşte zaferden sonra bozgun böyle oldu. Kur'ân-ı Kerîm bu bozguna işâret etmekte ve şu iki sebepten dolayı meydana geldiğini açıklamaktadır :

1 — Müslümanların; Resûlullah (S.A.V.)'ın emrine karşı gelip muhalefet etmeleri.

2 — Müslümanların bir kısmının, dünyalık elde etme arzusu.

Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Andolsun ki; Allah'ın size olan va'di, O'nun izni ile düşmanları öldüregeldiğiniz, hatta sevmekte olduğunuz (zafer) de size gönderdiği zamana kadar yerine gelmişti. (Sonra) siz yılgınlık gösterdiniz, isyân ettiniz, (verilen) emir hakkında çekıştınız. İçinizden kimi dünyayı istiyor, (yine) içinizden kimi şöhreti diliyordu. Sonra Allah sizi denemek için sizi onlardan geri çevirdi. (Bununla beraber) sizi muhakkak bağışladı da. Zaten Allah, mü'minlere bol ihsân sahibidir.» (67)

(66) Âl-i İmrân: 128.

(67) Âl-i İmrân: 152.

Aynı zamanda Cenâb-ı Hak; müslümanların harb sahasından kaçışını ve onlara isâbet eden kederi şu âyetiyle ifâde buyurmaktadır :

«O vakit siz, (harb meydanından) boyuna uzaklaşıyor, hiçbir kimseye dönüp bakmıyordunuz. Peygamber ise, arkanızdan sizi çağırıyordu. Bunun üzerine (Allah) sizi keder üstüne kederle cezalandırdı. (Allah'ın sizi afvetmesi) ne elinizden gide ne, ne de başınıza gelene esef etmemeniz içindir. Ne yaparsanız, Allah hakkıyla haberdardır.» (68)

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN ÖLDÜRÜLDÜĞÜ HABERİNİN YAYILMASI

Resûlullah (S.A.V.)'in öldürüldüğü haberi, müslümanlar arasında yayıldı. Bunun üzerine müslümanlardan bir kısmı silâhını bıraktı. Bir kısmı ise; «Bizden bir elçi, Abdullah İbn-i Ubeyy'e gitse de onun vasıtasıyla Ebû Süfyân'dan bizim için emân alsa» diye temenni etmeye başladı. Bütün bunlar olurken Enes İbn-i Nadr de orada bulunuyordu. Bu zât dedi ki: «Allah'ım! Şu müslümanların yaptıklarından dolayı senden özür diliyorum. Kâfirlerin yaptıklarından da seni tenzîh ederim.» Sonra etrafındakilere hitab ederek :

— Resûlullah (S.A.V.)'in ölümünden sonra hayatı ne yapacaksınız? Kalkınız, Resûlullah (S.A.V.)'in öldüğü şey üzerinde ölüünüz!

Sonra kılıcını kınından çekti, savaştı ve şehid düştü. Harbin bitiminden sonra, vücudunda seksen küsur kılıç, mızrak ve ok yarası görüldü.

Resûlullah (S.A.V.)'in ölüm haberini duyunca savaşı bırakan bazı müslümanlar hakkında Kur'an âyetleri nâzil oldu. Bu âyetler; İslâm dininin, Resûlullah (S.A.V.) hayatta olduğu müddetçe var olacağı fikrinin yanlış olduğunu, Resûlullah (S.A.V.) hayatta olsun veya olmasın, İslâm dinine yapışmanın, onu müdafaa etmenin ve onun üzerinde sabit olmanın şart olduğunu müslümanlara açıklayıp izah ediyor. Çünkü İslâm;

şahsî bir dâvet değildir. İslâm; sadece Allah'a kulluk ve O'nun nizamına (Şeriata) uymaya dâvettir. O hâlde, Muhammed (S. A.V.) ölürse veya öldürülürse müslümanlar küfre mi dönecekler? Faraza böyle bir durum dahi meydana gelse, hiçbir şeyle Allah'a zarar veremezler. Fakat Allah, İslâm'da sebât gösterenlere ve Allah'ın nîmetlerine karşı şükür vazifesini ifâ edenlere mükâfat verecektir. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Muhammed bir peygamberden başka (birşey) değildir. Ondan evvel, daha nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o; ölür yahut öldürülürse ökçelerinizin üstünde (gerisin geri mi) döneceksiniz? Kim böyle iki ökçesi üzerinde (geriye) dönerse elbette Allah'a hiçbir şeyle zarar yapmış olamaz. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.» ⁽⁶⁹⁾

MÜSLÜMANLAR DERLENİP TOPARLANIYORLAR

Bir yandan Resûlullah (S.A.V.)'ı korumak için muhtelif çarelere baş vurma, diğer taraftan Resûlullah (S.A.V.)'ın ölüm haberinin yayılması, düşmanın müslümanların elinden kurtulmasına sebep olmuştu. Resûlullah (S.A.V.) ve O'nunla beraber sebât eden savaşçılar Uhud dağına tırmandılar. Ashâbdan bir kısmının kaçıp sığındığı bir kayanın bulunduğu yere vardılar. Resûlullah (S.A.V.)'ı ilk tanıyan Kâ'b İbn-i Mâlik (R.A.) oldu, Kâ'b, sesinin en yüksek tonuyla şöyle bağırdı :

«Ey müslümanlar topluluğu! Size müjdeler olsun. İşte Resûlullah (S.A.V.).»

Müslümanlar son derece sevindiler. Öldüğünü sanmalarından sonra tekrar Peygamberlerine kavuşmaları, onların hüznü ve kederlerini giderdi. Ellerinden kaçan zaferi ve öldürülen arkadaşlarını hatırlamaya ve anmaya başladılar.

Bu esnâda Ebu Süfyân onları gözetliyordu. Müslümanlar onu görünce içinde bulundukları hâleti unuttular. Ve ilk hedefleri, kendilerini müdafaa etmek oldu. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: «Bize üstün gelmeleri ve bizden yukarda bulunmaları onların hakkı değildir.» Bunun üzerine Ömer (R.A.)

ile muhâcirlerden bir topluluk küffârla savaşıarak onları dağdan indirdiler.

Nihâyet küffâr, ordusunu topladı ve Mekke'ye hareket etmeye hazırlandılar. Ebu Süfyân, yüksek bir yerden müslüman ordusuna şöyle bağırdı :

— Gelecek Bedir mevsimi buluşalım.

Resûlullah (S.A.V.) ashâbından bir zâta :

— De ki: Evet, gelecek Bedir mevsimi karşılaşma zamanımızdır.

Daha sonra Ebu Süfyân ve ordusu ayrılıp gitti. Resûlullah (S.A.V.), Ali (R.A.)'ye dedi ki: «Ebu Süfyân ve ordusunu takib et. Bak ne yapıyorlar, ne yapmak istiyorlar? Şayet onlar, atlara değil de develere biniyorlarsa Mekke'ye gitmek istiyorlar demektir. Eğer atlara binip develeri sürüyorlarsa Medine'ye girmek istiyorlar demektir. Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki; eğer onlar Medine'ye girmek istiyorlarsa, onlara doğru yürüyüp mutlaka onlarla karşılaşacağım.»

Ali (R.A.) der ki: «Onları takibe koyuldum. Ne yaptıklarına dikkat ettim. Onlar, atlara binmeyip de develere binince Mekke'ye yöneldiklerini anladım.»

MÜSLÜMANLAR, ÖLÜLERİNİ SAYIYORLAR

Müslümanlar, ölülerini gömmeye başladılar. Ölü sayısı yetmiş küsurdu. En çok yaralı olanlar da Resûlullah (S.A.V.)'i müdafaa edenlerdi. O gün Talha (R.A.) yetmişten fazla yara almıştı. Küffâr, müslümanların ölülerinden de intikam almıştı. Hattâ Ebû Süfyân'ın karısı Hind, Hamza (R.A.)'nın karnını yarmış ve yemesi için ciğerini çıkarmıştı. Fakat ondan bir parça alıp çiğnedikten sonra yutmaya çalışmış, yutamamıştı. Hamza (R.A.)'ya yapılan intikamı görünce Resûlullah (S.A.V.)'i hü zün ve gayz kaplayıverdi. Bundan dolayı şöyle söylendi: «Eğer beni Allah herhangi bir yerde Kureyş'e galip getirirse, onlardan otuz adama, başkalarının ibret alacağı bir cezâ tatbik edeceğim.» Müslümanlar da, amcasına yapılanlara karşı Resûlullah (S.A.V.)'in duyduğu hü zün ve gayzını görünce dediler ki: «Allah'a yemin olsun ki; bir gün onları elimize geçirmeyi Al-

lah bize nasîb ederse, Araplardan hiçbir kimseye tatbîk edilmeyen, görülmemiş bir intikamı onlara tatbîk edeceğiz.» Bu hâdise üzerine, Kur'an'daki şu âyetler nâzil oldu :

«Eğer herhangi bir cezâ ile karşılık verecek olursanız, ancak size revâ görülen azabın misillemesiyle cezâ yapın. Sabrederseniz, andolsun ki bu, tahammül edenler için elbet daha hayırlıdır.

Sabret. Senin sabrın Allah'ın yardımına dayanmandan başka birşey değildir. Onlara karşı tasalanma. Onların kurmakta oldukları tuzaklardan dolayı (telâşa ve) sıkıntıya da düşme.

Çünkü Allah, hiç şüphesiz (küfür ve günahlardan) sakınanlarla, bir de daimâ iyilik edenlerle beraberdir.» (70)

Bu âyetler, Allah tarafından yapılmış öyle bir nasihattır ki; insanı intikam duygusundan en yüksek insanî duygulara yüceltiyor. Bundan dolayıdır ki; mezkûr âyetlerin inmesinden sonra, Resûlullah (S.A.V.)'ın misilleme yapmaktan nehyettiği rivâyet olunur.

FEDAKÂRLIK VE KAHRAMANLIK ÖRNEKLERİ

Resûlullah (S.A.V.) ashâbının durumlarını takib etmeye ve başlarına gelenleri bilmeye son derece önem verirdi. Bu sebeble Uhud savaşının bitiminde dedi ki :

— Sa'd İbn-i Rebî'in ne yaptığını, kim bakıp da bana haber verecek? Acaba o, ölümler içerisinde midir yoksa yaşayanlar arasında mı?

Ensâr'dan bir zât :

— Ben, Sa'd'ın ne yaptığını bakıp sana haber veririm ey Allah'ın Resûlü, dedi.

Bu zât, Sa'd'ı araştırmaya başladı. O'nu, ölümler arasında yaralı olarak ve son anlarını yaşarken buldu. Ensâr'dan olan bu zât, Sa'd'a :

— Resûlullah (S.A.V.), senin ölümler arasında mı, yoksa

yaşayanlar içerisinde mi olduğunu araştırıp kendisine haber vermemi bana emretti, dedi.

Sa'd İbn-i Rebî :

— Ben, ölümler arasındayım. Resûlullah (S.A.V.)'a benden selâm söyle ve ona de ki: Sa'd İbn-i Rebî, sana şöyle dua ediyor :

Allah sana, peygamberlere verdiği mükâfatın en hayırlısını ihsân etsin.

Kavmine de benden selâm söyle ve onlara de ki: Sa'd İbn-i Rebî size diyor ki; sizde bakan bir göz bulunduğu hâlde, düşman Peygamberinize ulaşır, O'na bir zarar verirse, Allah katında hiçbir özrünüz olamaz, dedi.

Ensârdan olan zât, daha yerinden ayrılmadan Sa'd İbn-i Rebî rûhunu teslim etti. O da Resûlullah (S.A.V.)'a gelerek Sa'd'ın durumunu ona haber verdi.

Bu, öyle bir manzaradır ki; dâvâ ve ideal uğrunda ölümü göze aldırır, fedakârlık ve sevgiyle karışık ibret duygularını tahrîk edip harekete geçirir.

İbn-i İsak'ın rivâyet etmekte olduğu diğer ibretli bir manzara da şudur :

Âmir İbn-i Cemûh, fazla topal bir kimseydi. Resûlullah (S.A.V.) ile beraber harblere iştirak etmiş dört tane arslan gibi çocuğu vardı. Uhud Savaşı'na çıkılacağı zaman, çocukları kendisini harbdan alıkoymak istediler ve :

— Şüphesiz Allah, seni mazûr görür, dediler.

Bunun üzerine Âmir İbn-i Cemûh, Resûlullah (S.A.V.)'a geldi ve :

— Benim çocuklarım, beni senin zâtından hapsetmek ve seninle beraber harbe çıkmaktan alıkoymak istiyorlar. Allah'a yemin olsun ki; ben bu topallığımla Cennet'e basmak istiyorum, dedi.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Sana gelince; cihad sana vâcib değildir. Şüphesiz Allah, seni mazûr görür, buyurdu.

Çocuklarına da şöyle söyledi :

— Babanızı, harbe çıkmaktan menetme hakkınız yoktur. Allah'ın onu şehâdetle rızıklandırması umulur.

Âmir İbn-i Cemûh (R.A.), Resûlullah (S.A.V.) ile beraber harbe çıktı ve şehid oldu.

Benzeri bulunmayan fedakârlık örneklerinden birisi de şudur :

Dinâr Oğulları'ndan bir kadının kocası, kardeşi ve babası, Resûlullah (S.A.V.) ile beraber çıktıkları Uhud Savaşı'nda şehid oldular. Ölümelerini bu kadına haber verdikleri zaman şöyle söyledi :

— Resûlullah (S.A.V.) ne yapıyor?

Onlar :

— Ey falancanın anası! Hayırdır. Allah'a yemin olsun ki o, senin arzû ettiğin gibi hayattadır, dediler.

Kadın :

— Resûlullah (S.A.V.)'ı bana gösterin, onu gözlerimle göreyim, dedi.

Sahâbeler, Resûlullah (S.A.V.)'a işâret ettiler, kadın da gördü ve şöyle dedi :

— Sen hayatta olduktan sonra, her musibet küçüktür ey Allah'ın Resûlü!...

İşte bu iman ve bu fedakârlık sayesinde ki; ilk müslümanlar, zaferden zafere koşmuşlar, asırlarca imparatorluklar kurmuşlar, dünyanın efendisi, hak ve adâletin koruyucusu olmuşlardır.

MANEVİYÂTIN YÜKSELTİLMESİ

Müslümanlar, Medine'ye döndüler. Hüzün onları, âdeti yıkmıştı. Zaferden sonra düşâr oldukları bozgun, kuvve-i maneviyyelerini sarsmıştı. Bundan dolayıdır ki, âyetler inerek müslümanlara yardım ediyor, maneviyâtlarını yükseltiyor ve bozgunun yaptığı menfî te'siri hafifletiyordu. Cenâb-ı Hak, mü'minlere şöyle hitab ediyor :

«(Ey mü'minler), gevşemeyin, mahzûn olmayın. Siz eğer (gerçekten) mü'min iseniz (düşmanlarınıza galib ve onlardan) çok üstünsünüzdür.

Eğer size (Uhud'da) bir yara değmiş bulunuyorsa (Bedir'de) o kavme de o kadar yara değmiştir. O günler (öyle günlerdir ki) biz onları insanlar arasında (gâh lehlerine, gâhaleyhlerine olmak üzere elden ele ve nöbetleşe nöbetleşe) döndürür dururuz. (Bu da) Allah'ın (ezeldeki) ilmini, iman edenlere açıklaması, içinizden şehidler edinmesi, mü'minleri tertemiz yapıp kâfirleri helâk etmesi içindir. Allah, zâlimleri sevmez.» (71)

Yâni: Ey iman edenler! Cihad yapmaktan za'fa uğramayınız. Düçâr olduğunuz hezîmetten ve öldürülen mü'minlerden dolayı üzülmeyin. Çünkü sizler; Allah'ın desteğiyle ve imanınız sebebiyle mutlaka üstünsünüz. Neticede onlara galib geleceksiniz. Şayet size yara ve ölüm dokunduysa, Bedir harbinde kâfirlere de bunun bir misli isâbet etmiştir. Şüphesiz Allah, zafer zamanlarını insanlar arasında dönderir. Binaenaleyh Allah; mü'minleri imtihan ve bazı kimseleri de kendi yolunda şehid kılarak ikramda bulunmak için zaferi bazan mü'minlere, bazan da kâfirlere verir. Rablerinin emirlerine karşı gelmek suretiyle kendilerine zulmeden kimseleri Allah sevmez.

Kur'ân-ı Kerîm, bu bozgunun hikmetine işâret etmektedir. Bu hikmet; müslümanların imanlarının kuvvetini denemek, imanında samimî olan kimse ile akidesi bozuk olan kimsenin, bu şiddet sebebiyle birbirinden ayrılması ve açığa çıkmasıdır. Allah şöyle buyuruyor :

«(Bu) mü'minleri tertemiz yapıp kâfirleri kahretmesi içindir.

Yoksa siz, —Allah, içinizden savaşanlarla (savaşmayanları) belli etmeden— sebât edenlerle (etmeyenleri) açığa vurmaktan Cennet'e girivereceğinizi mi sandınız?» (72)

Cenâb-ı Hak; müslümanlara gelen musîbetlerin benzerinin, daha evvelki peygamberlerin ashâbına da isâbet ettiğini, müslümanlara açıklamaktadır. Onlar da Allah yolunda savaşmışlardır. Bununla beraber, düştükleri musîbet ve sıkıntılar, onları za'fa uğratamadı. Onları, zillete boyun eğerek hâle sokamadı. Bilâkis onlar; gelen sıkıntıların, kendilerinde olan kusur-

(71) Âl-i İmrân: 139-141.

(72) Âl-i İmrân: 141-142.

lardan ve kazandıkları günahlardan ileri geldiğine inandılar. Böylece günahlarının bağışlanmasını, kendi katından kuvvet ve sebât ihsân etmesini Allah'dan isteyip dua ettiler. Allah da onların duasını kabûl etti, dünya ve âhiretin hayrını onlara ihsân etti. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Nice peygamber (gelip geçmişti ki) beraberinde birçok âlimler savaştı da, Allah yolunda kendilerine gelen (belâlar)dan dolayı ne gevşeklik, ne de za'f gösterdiler. (Düşmana) boyun da eğmediler. Allah, sabredenleri sever.

İşte onların sözü: Ey Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı yarlıga. (Harbde) ayaklarımızı sabit tut. Kâfirler gürûhuna karşı bize yardım et, demelerinden başka birşey değildi.

Nihâyet Allah onlara hem dünya nîmetini, hem âhiret sevabının güzelliğini verdi. Allah, iyilik edenleri sever.» (73)

ÖLÜM OLAYI

Resûlullah (S.A.V.) ve ashâbı Medine'ye vardılar. Resûlullah (S.A.V.) müslümanların, ölümlerine karşı ağlayıp feryâd ettiklerini gördü. Efendimizin iki gözü, müslümanlara karşı duyduğu hüzünden dolayı yaşardı. Onları, bağırıp feryad etmekten menetti. Münâfıklar, müslümanların hüznü ve kederlerini istismâr ettiler. Onları, peygamberlerinden uzaklaştırmak için gizli gizli zehirlerini saçmaya başladılar. Yahudîlerin de, Resûlullah (S.A.V.)'a karşı çevirdikleri tuzak ve aldatmaları açıkça görünmeye başladı. Nitekim daha evvel de, nifakları en açık bir tarzda ortaya çıkmıştı. Yahudîler şöyle dediler :

— Eğer Muhammed (S.A.V.) peygamber olsaydı, müşrikler ona galip gelmezdi. Karşılaştığı bu musîbetle de karşılaşmazdı. Fakat o, saltanat isteyen bir kimsedir.

Münâfıklar da, müslümanlara karşı Yahudîler gibi hareket ettiler. Mü'minlere şöyle söylediler :

— Şayet sizler, bize itâat etseydiniz, başınıza gelen muşibetler gelmezdi.

Kur'ân-ı Kerîm, münâfıkların bu sözünü şöyle anlatmaktadır :

«Ey îman edenler! Siz, o küfredip de yeryüzünde seyahat ve seferde, yahut harbde bulundukları zaman (ölen) kardeşleri hakkında: Bizim yanımızda olsalardı ölmezler, öldürülmezlerdi, diyenler gibi olmayın. Allah bunu, onların yüreklerinde, neticede bir hasret vesilesi yaptı. Allah hem diriltir, hem öldürür. Allah, ne yaparsanız hakkıyla görendir.» (74)

Yahûdi ve münâfıkların harekete geçirdikleri bu sıkıntı karşısında Kur'an'dan âyetler nâzil oldu. Bu âyetler; ölümün hakikatını, şehidlerin Allah katındaki derecesini açıklayarak Yahûdi ve münâfıkların iddialarını reddediyordu. Böylece bu âyetler, nefisleri kaplayan hüüzün ve kederi hafifletiyordu. Ölümün zamanı belirtilmemiştir. Onu, öne almaya veya geri atmaya hiçbir imkân yoktur. Allah şöyle buyuruyor :

«Allah'ın izni (emri ve takdiri) olmadıkça hiçbir kimseye ölmek yoktur. O, vâdesiyle yazılmış bir yazıdır. Kim dünya menfaatını dilerse kendisine ondan veririz. Kim de âhiret sevabını isterse ona da bundan veririz. Biz, şükredenleri mükâfatlandıracağız.» (75)

Yâni; hiçbir kimse için Allah'ın izni ve irâdesi olmadan ölmek yoktur. Cenâb-ı Hak bunu, insanların ölüm zamanlarını ihtivâ eden bir kitapta yazmıştır. Kim, dünyanın menfaatını ve zînetini isterse, Allah onu ona verir. Kim de âhiret mükâfatını isterse, onu da ona veririz. Allah'ın cihad emrine uyanları Allah mükâfatlandıracaktır. Kur'ân-ı Kerîm kesin olarak şunu da bildiriyor :

Allah yolunda ölmek; Allah'ın rahmetine kavuşmaya bir sebebidir. Allah'ın rahmeti ise; dünya menfaatlerinden elde edilenlerin tümünden üstündür. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Andolsun, eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz

(74) Âl-i İmrân: 156.

(75) Âl-i İmrân: 145.

Allah'ın mağfireti ve esirgemesi onların toplayacakları (bütün) şeylerden (dünyalıklardan) elbet daha hayırlıdır.» (76)

Kur'an-ı Kerim, şehidlerin hâlini şöyle vasıflandırıyor: Gerçekten şehidler yaşıyor, ölmemişlerdir. Rablerinin katında olan temiz hayatlarını da öyle vafsediyor ki, kişiye şehâdeti sevdiliyor ve ölüm korkusunu ondan uzaklaştırıyor. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilâkis onlar, Rableri katında diridirler. (Öyle ki Allah'ın) lûtf-u inâyetinden, kendilerine verdiği (şehidlik mertebesi) ile hepsi de şâhid olarak Cennet nîmetleriyle rızıklandırılır. Arkalarından henüz onlara katılamayanlar hakkında da: Onlara hiçbir korku yoktur. Onlar mahzûn da olacak değillerdir, diye müjde vermek isterler.

Onlar Allah'dan (gelen) bir nîmetle, (hattâ) daha fazlasıyla ve Allah'ın, mü'minlere olan mükâfatını zayi etmeyeceği müjdesiyle de sevinirler.» (77)

Bunlar ve bu husûsta nâzil olan diğer âyetler, Resûlullah (S.A.V.)'ın ve ashâbının rûhunda derin üzüntü izleri bırakan Uhud vak'asından ve seçkin, temiz birçok mü'minlerin şehadet sebebiyle kendilerini terketmelerinden sonra nâzil olmuştur. Allah, onların barınağının bu azametli dağda olmasını irâde buyurmuştu. Bunlar; uğrunda şehid oldukları dâvâyâ inanmışlar, Allah'ın rızasını elde etmişlerdir.

Resûlullah (S.A.V.) bu kahramanların hâllerini anardı. Ölüm günleri yaklaştığı zaman Uhud şehidlerinin kabirlerini ziyâret etti. Dua ederek insanlara vaz u nasihatte bulundu. Ukbe İbn-i Amîr der ki :

«Resûlullah (S.A.V.) sekiz sene sonra Uhud'da şehid düşenler için dua etti, sonra da minbere çıkıp şöyle dedi :

— Ey Müslümanlar! Ben, sizin önünüzdeyim. Sizin üstünüzde bir şâhidim. Buluşacağımız yer, HAVUZ'dur. (78) Şüp-

(76) Âl-i İmrân: 157.

(77) Âl-i İmrân: 169-171.

(78) HAVUZ; kıyâmet gününün bilinmeyenlerindendir. Fakat haberlerin zahirinden öyle anlaşılıyor ki, HAVUZ cennette bir yerdir.

hesiz ben, şu bulunduğum yerden HAVUZ'a bakıyorum. Ben, sizin artık Allah'a şirk koşacağınızdan korkmuyorum. Fakat ben, sizin dünya menfaatleri için yarışa girmenizden endişe ediyorum.»

Ukbe der ki: «Resûlüllah (S.A.V.)'ı son görüşüm burada oldu.»

Resûlüllah (S.A.V.)'ın şu sözü ne kadar parlak ve acîbdır :

«Fakat ben, sizin dünya menfaatleri için yarışa girmenizden endişe ediyorum.»

Bu söz; asırlar boyunca müslümanların tarihinde doğru luğu ortaya çıkmış Peygamberlik delîllerindendir. Peygamberlerinin ölümünden sonra, şu âna kadar müslümanlara isâbet eden şeylerin en tehlikelisi, dünyalık ve riyâset husûsundaki yarışlarıdır. Bu yarışma; fedakârlık ve îmanlarıyla kurdukları azametli devletlerini yıkmıştır. Bugün bile bu yarışma; parçalanmalarının, za'fiyetlerinin ve sömürgecilerin müslümanların üzerlerinde hâkimiyet kurmalarının en açık sebebi ve belirtisi olarak devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

Mescid-i Haram'ı ziyâret — Resûlullah (S.A.V.)'ı ziyaret-ten menetme — Resûlullah (S.A.V.) ile Kureyş arasında görüşmeler — Rıdvân biâtı — Sulh antlaşması — Bu antlaşmanın müslümanlar üzerindeki te'siri — Hudeybiye antlaşmasının neticesi.

MESCİD-İ HARAM'I ZİYÂRET

Resûlullah (S.A.V.)'ın askerî cihadı yanında, muvaffakiyet ve üstünlük bakımından ondan daha az olmayan siyasî bir cihadı vardır. Bu siyasî cihadının en büyüklerinden bir tanesi; **BÜYÜK FETİH**'le sonuçlanandır. Bu büyük fetih, kendisiyle İslâm'ın kuvvetlendiği ve Arap yarımadasında geçerli söz sahibi olduğu **MEKKE'NİN FETHİ**'dir.

Mekke'nin Fethi; Resûlullah (S.A.V.)'ın tatbîk ettiği son derece hikmetli bir siyasî girişimle başlamıştır. Bu, Hudeybiye Antlaşması'dır. Resûlullah (S.A.V.)'ın gayesi; savaş değildi. Tam aksine, İslâm dâvetini yaymaktı. Gerektiği ve mecbûr kaldığı zaman savaşır, sulh ve antlaşmanın fayda verdiği yerde ise sulh ve antlaşmaya meylederdi. Biz bu bölümde, Hudeybiye Antlaşması'nın ve neticelerinin kısa bir izahını okuyucuya sunacağız.

Mescid-i Haram, Mekke'de bulunur. Burası, ibâdet esnâsında Arapların yöneldiği bir yerdi. Her senenin haram aylarında (Muharrem - Receb - Zilka'de - Zilhicce) Mescid-i Haram'ı ziyârette bulunup haccederlerdi. Oraya giren emniyette olur-

du. Bir kimse, Mescid-i Haram'da en amansız düşmanı ile karşılaşsa dahi kılıcını çekmeye ve kan akıtmaya cür'et edemezdi. Fakat Kureyş, hicretten sonra —diğer arabları bıraktıkları hâlde— Resûlullah (S.A.V.) ve müslümanları Mescid-i Haram'dan menetmeye başladı. Müslümanlar, farz olan bir dinî vazifeyi yerine getirmekten alıkoyan bu mahrûmiyetten son derece elem duyuyorlardı.

Hicretin üzerinden altı sene geçti. Müslümanlar, Mescid-i Haram'ı ziyâret etmek için yanıp tutuşuyorlardı. Sahâbeler bir gün toplandıkları sırada Resûlullah (S.A.V.) yanlarına çıkageldi ve emniyet içerisinde, başlarını tıraş ettikleri veya kısalttıkları hâlde, korkusuzca Mescid-i Haram'a gireceklerini rüyasında gördüğünü onlara haber verdi. Bunun üzerine, Medine halkını ve Medine etrafında yaşayan bedevî arabları Umre'ye yâni Mescid-i Haram'ı ziyârete dâvet etti. Müşriklerin O'na karşı harb açarak taarruz etmelerinden veya Mescid-i Haram'ı ziyâret etmesine mâni olmalarından endişe ediyordu. Bedevî arabların çoğu, Mescid-i Haram'ı ziyâret etmekten çekindiler ve şöyle söylediler :

«...Bizi mallarımız ve aile efradımız meşgul etti. Bizim için mağfiret taleb et...» (79)

Fakat ziyâretten geri kalmalarındaki hakîki sebeb; müşriklerin öldürmeleri sebebiyle Muhammed (S.A.V.) ve ashâbının bu seferden ebediyyen geri dönmeyeceklerine dair olan kanaatlarıydı. Cenâb-ı Hak, onların bu durumunu şöyle ifade buyurmaktadır :

«Bedevîlerden geri bırakılanlar yakında sana: Mallarımız ve ailelerimiz bizi alıkoydu. Onun için bizim yarlığanmamızı taleb et, diyecekler. Onlar, kalblerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler. Sen de ki: Allah size bir zarar diler, yahut size bir faide irâde ederse (Allah'ın irâdesinden ve hükmünden) herhangi bir şeyle sizi kim menedebilir? Hayır, Allah yapmakta olduğunuz herşeyden hakkıyla haberdardır.

Daha doğrusu siz; peygamberin de, mü'minlerin de aile-

lerine temelli dönemiyeceklerini sandınız. Bu, sizin kalblerinizde süslendi. Kötü zanda bulundunuz. Helâke mahkûm bir topluluk oldunuz.» (80)

Resûlullah (S.A.V.), muhâcirler, ensâr ve kendisine katılan arablar yola çıktılar. (81) Sayıları bindörtüyüzdü. Üzerlerine, kınlarında olan kılıçlardan başka hiçbir silâh almadılar. Savaş için değil, ziyâret için çıktıklarını, Kureyş'in ve diğer insanların bilmeleri için önlerinde kurbanlık hayvanlar götürüyorlardı.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'I ZİYÂRETTE MENETME

Resûlullah (S.A.V.) Usfân denilen yere vardı. Kureyş'in, müslümanların Mekke'ye doğru gelmekte olduklarını haber aldıklarını, bunun üzerine müslümanları Mekke'ye sokmama-ya karar verdiklerini, Halid İbn-i Velîd'in kumandası altında harb hazırlığı yaptıklarını haber aldı. (Halid İbn-i Velîd henüz İslâm'a girmemişti).

Kureyş'in harb hazırlığı yapmakta olduğu haberi Resûlullah (S.A.V.)'a ulaşınca şöyle buyurdu: «Kureyş'e yazıklar olsun. Harb onları yeyip bitirdi. Benimle insanlar arasını serbest bıraksalar da araya girmeseler ne olur? Şâyet bana bir mağlûbiyyet veya ölüm isâbet ederse, o zaman onların istediği olmuş olur. Şâyet Allah, beni onlara galib getirirse, insanlar hiçbir zarar görmeden İslâm'a girmiş olurlar. Allah'a yemin olsun ki; Allah'ın beni kendisiyle gönderdiği şey üzerine (İslâm üzerine) onlarla cihad etmeye devam edeceğim. Ya Allah İslâm'ı üstün kılar, galip getirir veya bu yolda hayatım fedâ olur.»

Resûlullah (S.A.V.) ashâbıyla beraber, Medine'den Mekke'ye doğru, mutad olmayan bir yol üzerinden hareket etti. Hudeybiye yakınında sağ tarafa saptı. Devesi burada çöktü. Ashâb :

— Burada mı karar kıldın yâ Resûlallah? dedi.

(80) Fetih: 11-12.

(81) Resûlullah (S.A.V.)'ın çıkışı; Zil'-Ka'de ayında idi.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Hayır! Fakat fili (Ebrehe'nin fiilini) Mekke'ye girmekten alıkoyan, bu deveyi de alıkoydu, buyurdu. Daha sonra da şöyle dedi :

— Kureyş bugün, beni herhangi bir işe dâvet eder de, o işte akrabalık haklarını talep ederlerse, mutlaka onlara o hakkı vereceğim.

Sonra devesinin istikametini değiştirerek harekete geçirdi. Deve de yerinden fırladı, yürüdü ve Hudeybiye'nin Mekke'ye en uzak bir yerinde konakladı.

Müslümanlar, susuzluktan yakındılar. Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.) kabından bir ok çıkardı ve bu yörede bulunan bir kuyuya koyması için ashâbından bir zâta verdi. Bu zât da oku alıp kuyunun ortasına saplayıverdi. Derhal tatlı su fışkırdı, kuyunun başına toplanıp oturan müslümanlar da kablarını doldurdular.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.) İLE KUREYŞ ARASINDA GÖRÜŞMELER

Kureyş, Resûlüllah (S.A.V.)'a birtakım elçiler gönderdi. Arka arkaya gelen elçiler, müslümanların geliş sebebini soruyorlardı. Resûlüllah (S.A.V.)'ın niyyet ve kararı hakkında onları şek ve şüphe sarıvermişti. Resûlüllah (S.A.V.) sadece Mescid-i Haram'ı ziyâret için geldiğini onlara bildirdi. Fakat bir defa şüphe Kureyş'i kuşatmıştı. Bu sebeple, aralarında şeref sahibi olan, güvendikleri bir elçiyi Resûlüllah (S.A.V.)'a gönderdiler. Bu elçi; Taif halkının efendisi sayılan Urve idi. Urve, Resûlüllah (S.A.V.)'a müteveccihen gitti ve şöyle söyledi :

— Ey Muhammed! Karışık insanları topladın, sonra da bu adamlarla aslını ve akrabalarını parçalamak için geldin. İşte gerçekten Kureyş, Mekke'den çıktı, zor yoluyla hiçbir kimseyi Mekke'ye sokmamaya Allah'a söz verdi. Allah'a yemin olsun ki; etrafındaki şu adamlar, bozguna uğrayıp dağılacığa benziyor.

Ebu Bekir (R.A.), Urve'ye ağır bir kelime söyleyip şöyle dedi :

— Yâ, biz onu bırakıp dağılacamız öyle mi? Yazıklar olsun sana! Urve, konuşurken eliyle Resûlullah (S.A.V.)'ın sakalına dokunuyordu. Muğîre bin Şu'be de, her dokunmak istediğinde eline vuruyordu. Urve, dönüp gitti. Ashâbın Resûlullah (S.A.V.)'a karşı nasıl davrandıklarını gördü. Resûlullah (S.A.V.) abdest alınca, abdest suyuyla teberrük etmek için neredeyse dövüşürlerdi. Konuştukları zaman, onun yanında seslerini yükseltmezlerdi. Ona bakıp durmazlardı. Bütün bunları gören Urve, Kureyş'e şöyle söyledi :

— Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin olsun ki; Kısra'yı saltanatı içerisinde, Kayser'i azametli içerisinde gidip gördüm. Fakat Muhammed'in ashâbı arasındaki itibarı gibi, hiçbir sultanın milleti içerisinde itibar gördüğünü görmedim. Ben, öyle bir topluluğa şahid oldum ki; o topluluk, Muhammed'i ne pahasına olursa olsun, teslim etmiyeceklerdir. Size arzedileni kabûl edin. Çünkü ben, sizin lehinize konuşuyorum. Ben, O'na galip gelemediğinizden endişeliyim.

Bunun üzerine Kureyş şöyle dedi :

— Sen, bunları kimseye söyleme. Biz, O'nu bu sene geri çeviririz, gelecek sene döner gelir, ziyâretini yapar.

Daha sonra Resûlullah (S.A.V.), Osman İbn-i Affan'ı kendi tarafından elçi gönderip geliş maksadını Kureyş'e bildirmek istedi. Osman (R.A.) da, Resûlullah (S.A.V.)'ın mektubunu Kureyş'e sundu. Osman (R.A.) maksadını anlatıp bitirince onlar şöyle dediler :

— Sen Kâbe'yi tavâf etmek istersen et!...

Osman (R.A.) :

— Resûlullah (S.A.V.) onu tavâf etmediği müddetçe ben de etmem.

Bunun üzerine Kureyş, Osman (R.A.)'yı yanlarında alıkoydular. Müslümanlar arasında, Osman (R.A.)'ın öldürüldüğü haberi yayıldı. Onun öldürüldüğü haberi Resûlullah (S.A.V.)'a ulaşınca Resûlullah (S.A.V.) :

— Bu kavimle savaşmadıkça burasını terketmiyeceğiz, buyurdu.

RİDVÂN BÎATI

Resûlullah (S.A.V.), müşriklerle savaşmak için ölmek üzere, ashâbını bîata çağırdı. Hiçbir kimse hâriç kalmaksızın, ashâbının hepsi oradaki bir ağaç altında Resûlullah (S.A.V.)'a söz verip bîat ettiler. Bu bîatta hazır bulunmuş müslümanlardan birisine şöyle sorulmuştu :

— Hudeybiye gününde Resûlullah (S.A.V.)'a hangi şey üzerinde söz verip bîat ettiniz?

O zât :

— Ölüm üzerine, diye cevap verdi.

Başka bir rivâyete göre; harbdan kaçmayacaklarına dair Resûlullah (S.A.V.)'a söz verip bîat etmişlerdir. Yâni; düşman tarafından gelecek hangi zorlukla karşılaşılırsa karşılaşsınlar ve hangi fedakârlıkla mükellef kılınırlarsa kılınırlar, zafere ulaşıncaya kadar kaçmayacaklarına dair söz vermişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm'de bu bîattan bahsolunmakta ve Resûlullah (S.A.V.) ile bîat eden bu mü'minler övülmektedir. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Andolsun ki Allah mü'minlerden —seninle o ağacın altında bîat ederlerken— razı olmuştur da kalblerindekini bilecek üzerlerine kuvve-i maneviyeyi indirmiş ve onları yakın bir fetih ile mükâfatlandırmıştır.» (82)

SULH ANTLAŞMASI

Müslümanlar savaşa hazırlandılar. Onlar böylece hazır hâlde iken Osman (R.A.)'nın öldürülmediği haberi ulaştırıldı. Az sonra da dönüşüyle karşılaştı.

Böylece iki taraf arasındaki görüşmeler yeniden başladı. Kureyş kendi tarafından bir elçi gönderdi. Elçinin adı Suheyl'di. Suheyl, Kureyş'in ileri sürdüğü sulh şartlarını Resûlullah (S.A.V.)'a arzetti. Bu şartlar dört maddede toplanıyordu :

1 — Müslümanlar ile Kureyş arasında on yıllık bir sulh ve mütareke antlaşması kararlaştırılmıştır.

2 — Kureyş tarafından bir kimse müslümanlara iltica edip sığınır, onu Kureyşlilere iade etmeye mecburdurlar. Fakat müslümanlardan bir kimse Kureyşlilere kaçarsa, onu geri vermeye mecbûr değildir.

3 — Müslümanlar, bu sene umre yapmadan yâni Mescid-i Haram'ı ziyaret etmeden geri dönecekler. Ertesi sene, Kureyş Mekke'yi boşalttıktan sonra, üç gün müddetle Mekke'ye girebilecekler fakat yanlarında, kınlarında olan kılıçlardan başka hiçbir silâh bulundurmayaçaktırlar.

4 — Kureyş'den başka, arab kabilelerinden dileyen Muhammed (S.A.V.)'le, dileyen Kureyş ile anlaşıp taraf olabilecektir.

Resûlullah (S.A.V.) bu şartları kabûl etti.

BU ANTLAŞMANIN MÜSLÜMANLAR ÜZERİNDEKİ TE'SİRİ

Müslümanlar, bu antlaşmada kabûl edilmesi kendilerine çok ağır gelen birtakım şartlar müşâhede ettiler. Resûlullah (S.A.V.) ile konuşmaya karar verdiler. O'na söyledikleri sözlerden bir kısmı şunlardı :

— Ey Allah'ın Resûlü! Müslüman olarak bize sığınan bir kimseyi müşriklere nasıl döndüreceğiz? Halbuki onlar, mürted olarak kendilerine sığınan bir kimseyi bize iade etmiyeceklerdir.

Resûlullah (S.A.V.) ise onlara şöyle söyledi :

— Bizden, onlara giden kimseyi, Allah rahmetinden uzaklaştırmış demektir. Onlardan bize sığınıp da, bizim iade edeceğimiz kimseye gelince, Allah onun için bir çıkış halkedecektir.

Bu antlaşma müslümanlara o kadar şiddetli te'sir etti ki; Ömer (R.A.), Ebu Bekir (R.A.)'e gidip antlaşmadan duyduğu üzüntü ve öfkesini izhâr etti. Ebu Bekir (R.A.) ona şöyle söyledi :

— Şüphesiz O, Allah'ın elçisidir. Rabbine karşı gelmiş değildir. Allah O'nun yardımcısıdır.

Fakat Ömer (R.A.) arkadaşının söyledikleriyle iknâ olma-

dı. Doğru Resûlullah (S.A.V.)'a gidip Ebu Bekir (R.A.)'e dediklerinin bir mislini O'na da söyledi. Resûlullah (S.A.V.), Ömer (R.A.)'e :

— Ben, Allah'ın kulu ve Resûlüyüm. O'nun emrine asla muhalefet etmem. O, beni perişan etmeyecektir.

Sonra Resûlullah (S.A.V.) sulh şartlarını yazmak üzere Ebu Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'yi çağırttı. Peygamber (S.A.V.), Hz. Ali (R.A.)'ye: Bismillâhırahmânırahim yazmasını emretti. Suheyl buna itiraz etti ve şöyle söyledi: Kureyş ancak «Bismikellahumme = Allah'ım, senin adınla»yı bilir. Müslümanlar, bu katı taassubdan dolayı ızdırıp duyup söylendiler. Resûlullah (S.A.V.), Hz. Ali (R.A.)'ye: «Bismikellahumme = Allah'ım, senin adınla» yazmasını emretti. Daha sonra da ona şöyle yazmasını emretti: «Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed (S. A.V.)'in üzerinde sulh yaptığı antlaşmadır.» Suheyl buna da itiraz edip şöyle dedi: «Eğer biz senin Allah'ın Resûlü olduğunu kabûl edip tanısaydık, seninle savaşmaz ve Kâbe'yi ziyâretten seni menetmezdik. Sen, sadece kendinin ve babamın ismini yaz,» dedi. Resûlullah (S.A.V.), Ali (R.A.)'ye :

— Ey Ali! «**Resûlullah**» kelimesini sil, dedi.

Fakat bu kelimeyi silmek, Hz. Ali'ye zor geldi. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) kâğıdı alıp kendi eliyle sildi ve Hz. Ali (R.A.)'ye şöyle yaz dedi: «Abdullah'ın oğlu Muhammed ile Suheyl İbn-i Âmir'in yaptıkları antlaşmadır.»

Suheyl'in bu hareketini çirkin görüp Peygamber (S.A.V.) ile mü'minleri öven ilâhî vahiy nâzil oldu. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«O küfredenler, kalblerine o taassubu, o cahillik taassubunu yerleştirdiği sırada idi ki hemen Allah Resûlünün ve mü'minlerin üzerine kuvve-i mâneviyyesini indirdi, onları takvâ sözü üzerinde durdurdu. Onlar da buna çok lâıyk ve buna ehil idiler. Allah, herşeyi hakkıyla bilendir.» (83)

Her iki taraf yanında geçerli olan bu şartların yazılmasından sonra, Ebu Cendel adında bir zât, müslümanlara sığın-

mak üzere geldi. Kureyş, hicret etmekten bu zâtı menetmişti. Resûlullah (S.A.V.) ona dedi ki: «Biz, Kureyş'le bir sulh antlaşması yaptık. Onlar da bize söz verdiler. Biz onlara olan ahdi bozup zulmedemeyiz. Sen sabret. Allah'a sığın. Şüphesiz Allah, sana ve kimsesiz zayıf müslümanlara bir çıkış yolu hal-kecektir.»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN HANIMININ AKIL ÜSTÜNLÜĞÜ

Antlaşma işi tamam olunca Allah'ın Resûlü (S.A.V.), müslümanlara umre için girdikleri ihramdan çıkmalarını emretti. Bu; başlarını traş etmek ve kurbanlarını kesmekle oluyordu. Müslümanlara gelen büyük bir üzüntü, bu emre uymamaya sevketti. Resûlullah (S.A.V.), hanımı Ümmü Seleme (R.A.)'nin yanına girdi. Ümmü Seleme (R.A.), bu yolculukta Resûlullah (S.A.V.) ile beraberdi. Resûlullah (S.A.V.) :

— Müslümanlar helâk oldu. Ben, onlara emrettim, onlar ise emre uymadılar, dedi.

Ümmü Seleme (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a :

— Ey Allah'ın Peygamberi! Sen, müslümanların ihramdan çıkmalarını arzû ediyor musun? Öyle ise çadırdan çık, hiçbir kimse ile tek bir kelime konuşmadan kendi kurbanlığını kes, berberini çağır, seni traş etsin, dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) kalktı. Hiçbir kimse ile konuşmadan kendi kurbanlığını kesti, berberini istedi, berber de gelip onu traş etti. Müslümanlar, bu durumu görünce kalktılar, kurbanlarını kestiler, bir kısmı bir kısmını traş etti. Böylece Ümmü Seleme (R.A.), uzak görüş ve isabetli fikir husûsunda darb-ı mesel oldu.

ANTLAŞMADAN BİR ŞARTIN İPTALİ

Ebu Basîr adında bir zât müslüman olup Resûlullah (S.A.V.)'a iltica etti. Kureyş, arkasından iki adam gönderip kendisine teslim edilmesini istedi. Resûlullah (S.A.V.) da, gelen iki kişiyle beraber dönmesini Ebu Basîr'e emretti. Ebu Basîr,

bu iki kişiyle beraber döndü. Zülhuleyfe denilen yere yaklaşıncı iki muhafızdan birinin üzerine çullanıp öldürdü, diğeri ise kaçtı. Ebu Basîr, tekrar Resûlullah (S.A.V.)'a döndü ve şöyle dedi :

— Sen, kendi antlaşmana ve sözüne vefâ gösterdin.

Resûlullah (S.A.V.) ise ona :

— Hayır! İstediğin yere git, Medine'de durma, buyurdu.

Ebu Basîr de, Kureyş ticâret kervanlarının geçtiği Şam yolu üzerindeki bir tarafa çıkıp gitti ve orada ikamet etti. Mekke'de müslüman olup da kaçıp kurtulan birtakım müslümanlar burada toplandı. Daha evvel müslümanlara sığınan Ebu Cendel de Ebu Basîr'a katıldı. Kureyş'in ticâret yolunu kesmeye başladılar. Bunun üzerine Kureyş, Resûlullah (S.A.V.)'a adamlar gönderip antlaşmanın bu şartının iptal edilmesini kendisinden ricâ etmeye mecbur kaldılar. Resûlullah (S.(V.) da onların bu isteğini kabûl etti. Böylece, bu antlaşmadan, müslümanların yakıcı bir elem hissettikleri madde ortadan kalkmış oldu.

HUDEYBİYE ANTLAŞMASININ NETİCESİ

Mecmâ' İbn-i Hârise'den rivâyet olunduğuna göre o, şöyle demiştir :

«Hudeybiye'de hazır bulunduk. Oradan ayrılıp Medine'ye gelirken Resûlullah (S.A.V.)'ın Kûrau'l-Gamîm denilen bir yer de durduğunu gördük. Resûlullah (S.A.V.) burada insanları toplamış, kendisine inen vahyi onlara okuyordu :

«Biz hakikat sana (Hudeybiye sulhu ile) apaşıkâr bir feth (u zafer yolu) açtık.

(Bu) geçmiş ve gelecek günahını Allah'ın yarlıgaması, senin üzerindeki nîmetini tamamlaması, seni (bu sayede) doğru yola iletmesi içindir.

Ve Allah'ın sana çok şerefli bir muzafferiyetle yardım etmesi için(dir).» ⁽⁸⁴⁾

Bir adam dedi ki :

— Ey Allah'ın Resûlü! Bu Hudeybiye Antlaşması bir fetih ve zafer midir?

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Evet, Muhammed (S.A.V.)'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki evet. Allah'a yemin olsun ki; gerçekten o, bir fetih ve zaferdir.»

Hakikaten okuyucu, müslümanlar ile Kureyş'in üzerinde ittifak ettikleri bu antlaşmayı, Kur'an'ın açık bir fetih olarak vasıflandırmasına hayret eder. Zaten daha evvel de ordunun hepsi, bunu bir za'f ve teslimiyyet olarak kabûl etmişti. Bir kişi müstesnâ idi ki, o da Ebu Bekir (R.A.)'dir.

Fakat mü'minler, daha sonra bu antlaşmanın faideli neticelerini görmüşler, müslümanlar hakkında çok hayırlı olduğunu ve ondan evvelki herhangi bir fetihden çok daha büyük faydeler sağladığını müşâhede etmişlerdir. Hattâ müslümanlar, kılıç yoluyla değil, delîl ve iknâ yoluyla kalblerin fethedilmesi bakımından, İslâm'da bir yolun hazırlanması için bu sulh ve antlaşmanın gerekli olduğunu anlamışlardır.

Evet; bu sulh ve sükûnet devresinin bulunması kaçınılmaz idi. Bu devrede, silâhlar bir zaman için bırakılacak, akıllar yeni dinin esasları üzerinde sakin bir tefekkür imkânı elde edecek ve böylece korku yoluyla değil, iknâ yoluyla onu kabûl edecekti.

Bu sulhu kabûl etmeyenlerin üzerinden çok zaman geçmedi ki, antlaşmadan iki sene sonra, Mekke'nin fethi sırasında onun hikmeti en parlak bir tarzda onlara da tecellî etti. Sulhda hazır bulunan müslümanlardan birisi, bu çok önemli antlaşmayı şöyle anlatmaktadır :

«Hudeybiye Antlaşması sebebiyle harb durdu, sükûnet devresi başladı, insanlar birbirinden emîn oldu. Bu sebeble, birbirleriyle buluşup bir araya geldiler. İslâm hakkında görüşmelere ve münazaralara başladılar. Bu müddet içerisinde İslâm hakkında kendisiyle konuşulan her akıl sahibi müslüman oldu. Evet, bu iki sene içerisinde İslâm'a girenlerin sayısı, daha evvel girenler kadar hattâ daha fazla idi. Resûlüllah (S.A.V.)'in Hudeybiye'ye sadece bindört yüz kişi ile gitmesi, iki

sene sonra da Mekke'nin fethine onbin kişi ile çıkması, buna apaçık bir delildir.»

Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan rivâyet olunduğuna göre o şöyle söylemiştir :

«Sizler fethi, Mekke'nin fethi olarak kabûl ediyorsunuz. Halbuki bizler, Hudeybiye sulhunu fetih olarak kabûl ediyoruz.»

Hakikaten Resûlüllah (S.A.V.)'ın Hudeybiye sulhunu yapmaya karar vermesi, ashâbından birçoğunun hoş görmemesine rağmen Kureyş'in katı şartlarını kabûl etmesi, neticeleri daha görünmeden Kur'an-ı Kerim'in bu sulhu apaçık bir fetih olarak vasıflandırması, sonra da istikbalin Resûlüllah (S.A.V.)'ın kararını tasdik etmesi... Evet bütün bunlar; Muhammed (S. A.V.)'in peygamberliğinin doğruluğuna ve Kur'an'ın ilâhî bir vahiy olduğuna delâlet eden en kuvvetli delillerdendir.

**RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN SULTAN VE REİSLERE
GÖNDERDİĞİ MEKTUBLAR**

Müslümanların, Hudeybiye Antlaşması'ndan dönmelerinden sonra, Resûlüllah (S.A.V.), Allah'ın kendisiyle gönderdiği İslâm risâletini bütün âleme ilân edip duyurmanın zamanı geldiğini gördü. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«(Habîbim), seni (rahmetimizin) müjdecisi, (azabımızın) habercisi (ve) bütün insanların peygamberi olmaktan başka (bir sıfatla) göndermedik. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler.» (85)

Resûlüllah (S.A.V.) kendi zamanında hükümranlılık süren sultanlara birtakım elçiler gönderdi. Elçiler; onları İslâm'a dâvet eden Resûlüllah (S.A.V.)'ın mektublarını taşıyorlardı. Bu mektublar; üzerinde «Muhammed, Allah'ın elçisidir» mânâsında «Muhammedün Resûlüllah» cümlesi nakşedilmiş bir mühürle Resûlüllah tarafından mühürleniyordu.

**BİZANS HÜKÜMDARINA RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN
GÖNDERDİĞİ MEKTUB**

Resûlüllah (S.A.V.) Dıhyetü'l-Kelbî'yi, bir mektubla Rum (Bizans) imparatoruna gönderdi. Mektubda şunlar yazılıydı :

«Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Resûlü Muhammed (S.A.V.)'den Bizans'ın büyüğü Hırakl'e... Selâm; hidâyete tâbi olanların üzerine olsun. Ben, seni İslâm'a çağırıyorum. Müslüman ol ki, kurtuluşa eresin ve Allah mükâfatı-

nı kat kat versin. Şayet kabûl etmez yüz çevirirsen, idâre edilenlerin günahları senin üzerine olur.

(Resûlüm) de ki: Ey kitab ehli! Bizimle sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin. Şöyle ki: Allah'dan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rabler edinmeyelim. Eğer kitab ehli bu kelime-den yüz çevirirlerse, şöyle deyin: Şâhid olun, biz gerçek müslümanlarız.» ⁽⁸⁶⁾

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN FARS HÜKÜMDARINA MEKTUBU

Resûlüllah (S.A.V.), Huzâfe'nin oğlu Abdullah'ı bir mektubla, Fars hükümdarı Hürmüz'ün oğlu Kisrâ'ya gönderdi.

Mektub şöyle :

«Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Resûlü Muhammed (S.A.V.)'den Fars'ın Ulusu Kisrâ'ya. Selâm; hîdâ-yete tâbi olan, Allah ve Resûlü'ne iman eden, Allah'dan başka hiçbir ilâh bulunmadığına, O'nun ortağı olmadığına, Muhammed (S.A.V.)'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet getiren kimseye olsun. Şüphesiz ki ben; diri olanları uyarmak, kâfirlere de azabın hak olduğunu bildirmek için bütün insanlara gönderilmiş Allah'ın Resûlü'yüm. İslâm'a gir ki kurtuluşa eresin. Girmezsen, mecûsîlerin günahı senin üzerine olur.»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN HABEŞİSTAN HÜKÜMDARINA MEKTUBU

Resûlüllah (S.A.V.), Ebu Tâlib'in oğlu Ca'fer'i, bir mektubla Habeşistan hükümdarına gönderdi. Mektub şöyle :

«Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Habeşistan Hükümdarı Necâşi'ye. Müslüman ol! Şüphesiz ben; mülkün yegâne sahibi, her türlü noksanlıktan yüce kâinatı âfetten koruyan, mü'minlerin imanını kabûl eden ve herşeyi gözetip murâkabe eden Allah'a hamdederim.

(86) Âl-i İmrân: 64.

Meryem'in oğlu İsmâ'nın Rûhullah ve Allah'ın kelimesi olduğuna şehâdet ederim. Allah bu kelimeyi, ibâdete düşkün, temiz ve namuslu Meryem'e ilka etti de Meryem, İsmâ'ya gebe oldu. Allah, onu kendi rûhundan yarattı ve ona üfledi. Nitekim Âdem'i de kendi kudret eliyle yaratıp üflemiştir. Ben, seni kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan ve hiçbir ortağı bulunmayan Allah'a, O'na itâat etmek üzere dostluğa, bana tâbi olmaya ve benim getirdiğime iman etmeye dâvet ediyorum. Şüphesiz ki ben, Allah'ın Resûlü'yüm. Ben, amcamın oğlu Ca'fer ve onunla beraber bir müslüman cemaatını sana gönderdim. Sana geldikleri zaman kendilerine ikramda bulun. Büyüklelmeyi bırak. Seni ve askerlerini Allah'a çağırıyorum. Gerçekten ben; tebliğ edip nasihatte bulundum. Nasihatimi kabûl et. Selâm, hidâyete tâbi olanlara olsun.»

Resûlullah (S.A.V.) bu mânâda daha birtakım mektublar yazarak bunları, Kıptilerin reisi Mukavkıs'a, Mısır hâkimine, Necrân Hristiyanlarına, Umman sultanlarına ve o zamanda Arap Yarımadası'na komşu olan reislerle gönderdi.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN, İSLÂM'IN ZAFERİNE OLAN SARSILMAZ İNANCI

Şu noktaya dikkat etmek gerekir: Resûlullah (S.A.V.), bu mektupları, Arap Yarımadası'nda, hâkimiyet eline geçmeden evvel göndermiştir. Fakat, Rabbinin kendisine va'dettiği zafer ve İslâm'ın bütün dinlere üstün geleceğine dair olan inancı, onu bu mühim vazifesini ifâ etmeye sevketmiştir. Allah'ın va'di, Hudeybiye antlaşmasından sonra nâzil olan Fetih sûresindeki şu âyette temessül etmektedir :

«Bütün dinlere üstün kılmak için, Peygamberini hidâyet ve hak din ile gönderen O'dur. Buna şahid olarak da Allah yeter.» (87)

Resûlullah (S.A.V.)'ın elçiler gönderdiği bütün bu memleketlere bilâhare İslâm hâkim olmuştur. İslâm'ın, bütün din-

lere olan üstünlüğü de tahakkuk etmiştir. Ve bütün bunlar, Resûlüllah (S.A.V.)'in vefatından on küsur sene gibi kısa bir zaman geçmesinden sonra gerçekleşmiştir. **Hiçbir şüphe yoktur ki; bu va'din gerçekleşmesi, Kur'an'ın ilâhî bir vahiy olduğuna ve Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğinin doğruluğuna en büyük delillerdendir.**

İSLÂM, İSLÂH EDİCİ BİR DÂVETTİR

İslâm; bir ırkın dini değil, cihanşümûl bir dindir. Allah'ın dinine âriz olan bid'atleri temizleyen umûmî bir ıslâhla gelmiştir. İşte bundan dolayıdır ki; Resûlüllah (S.A.V.), Hırakl'e gönderdiği mektubunda, İslâm'ın ana gayesini belirten Kur'an âyetini delil gösterdiğini müşâhede etmekteyiz :

«(Resûlüm) de ki: Ey kitab ehli! Bizimle sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin. Şöyle ki: Allah'dan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rabler edinmeyelim. Eğer kitab ehli bu kelimedен yüz çevirirse şöyle deyin: Şâhid olun, biz gerçek müslümanlarız.» (88)

Bu âyet-i kerîmede kitab ehlini (Yahudî ve Hristiyanları) **TEVHÎD** inancına dâvet vardır. O **TEVHÎD** akidesi ki; bütün semavî dinler arasında ortak bir inançtır. O, mü'minleri eşit kılan insaflı ve adâletli bir kelimedir. Bu kelime; herkesin akidesini dalâlet ve hurâfeden temizleyen bir kelimedir. Allah'dan başka hiçbir ilâh yoktur. Sultan olsun, peygamber olsun, âlim olsun, Allah'dan başka hiçbir kimse Rabb olamaz. İşte bu kelime; bir kısmının bir kısmına kulluk yapmaktan bütün insanları kurtaran, bir kısmının bir kısmına karşı üstünlük taslamasını meneden mutlak tevhîd inancını ifâde eder. Çünkü bütün insanlar, tek ilâhın kullarıdır. İnsanlar için Allah'dan başka hiçbir mabûd yoktur.

Mezkûr âyetten şunu da anlamaktayız: Tevhîd inancı; insanlığı her türlü uşaklık ve kölelikten kurtarmak demektir. Yaratılanlardan herhangi birisine kulluk yapmak; Allah'a şirk

koşmak demektir. Binâenaleyh, Yahudî ve Hristiyanlar bu dâvete icâbet ederlerse İslâm'a yakın olmuş olurlar. Şâyet kabûl etmezlerse, «Siz şöyle söyleyin: Ey kitab ehli! Şâhid olunuz, şüphesiz bizler müslümanlarız.» (89)

Bütün peygamberler, Allah'ı birlemişler ve bir olduğunu bildirmişlerdir. Çünkü Mûsâ (A.S.)'nın şeriatının birinci temeli (kitaplarında bildirildiği şekilde) şudur :

«Ben Rabbin, senin ilâhımın. Benim önünde, senin başka ilâhların olmasın.»

Hiçbirisinin hükmü değiştirilmeyen ON EMİR'den başta geleni de TEVHÎD'dir.

Mesîh İsâ (A.S.) şöyle der: «Ey kavmim! Peygamberlerin ve Cebrâil (A.S.)'ın getirdiklerini neshetmek için geldiğimi sanmayın. Ben, neshetmek için gelmedim. Fakat tamamlamak için geldim.» (90)

İsâ (A.S.)'dan rivâyet olunan bu husûsu, Ahd-i Kadîm'de zikrolunan nass te'kîd etmektedir. Nass şöyle :

«Kâtiblerden biri yaklaştı... Vasiyetlerin ilki hangisidir? diye sordu. Yesû' ona şöyle cevap verdi: Vasiyetlerin ilki şudur: Ey Yakûb! Hiç şüphesiz ilâhımız olan Rabb tek Rabb'dir.» (91)

Rubûbiyyetin yalnız Allah'a ait olduğunu kesin bir ifâde ile izah edip açıklayan bu âyetin ikinci kısmına gelelim :

«Bir kısmımız, bir kısmımızı Allah'dan gayri olarak rablar edinmiyelim.»

Bu rubûbiyyetin nasıl olduğunu, Kur'ân-ı Kerîm başka bir âyetle tefsîr etmektedir :

«Kitab ehli (Yahudî ve Hristiyanlar), âlimlerini ve ruhbanlarını Allah'dan başka rablar edindiler.» (92)

Resûlullah (S.A.V.)'a denildi ki :

— Ey Allah'ın Resûlü! Yahudî ve Hristiyanlar, âlimlerine ve ruhbanlarına ibâdet yapmıyorlardı ki?...

Resûlullah (S.A.V.) :

— Âlimleri ve ruhbanları, Allah'ın helâl kıldığı şeyleri ha-

(89) Âl-i İmrân: 64.

(90) Metta 5: 17.

(91) Markos 12: 28-29.

(92) Tevbe: 31.

ram kılıyorlardı, onlar da bunu kabûl edip haram olarak itikad etmiyorlar mıydı? Allah'ın haram kıldığını, helâl kılıyorlardı da onlar da bunu helâl kabûl etmiyorlar mıydı?... buyurdu.

Şu hâlde; din büyüklerinin aldıkları asla aykırı kararlarında ve bu kararları Allah'dan nâzil olmuş hükümler makamına koymalarında onlara tâbi olmak, din mefhûmundan ve dinin rûhundan çıkıp onu terketmektir. Dinin bozulmasına ve her dinde sürtüşme ve ihtilâflara sebebiyet veren de budur.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN MEKTUBLARININ TE'SİRİ

Resûlüllah (S.A.V.)'in hükümdarlara ve reislere gönderdiği mektublara şöyle bir göz daha atacak olursak, bu mektupların mühim bir netice meydana getirdiklerini görmekteyiz. Hükümdarlar ve reislerden bir kısmı güzel karşılık verdiler. Necâşî ve Kıbtîlerin büyüğü Mukavkis gibi... Mukavkis, Resûlüllah (S.A.V.)'a iki câriye, bir elbise ve bir de binmek için bir katır hediye olarak gönderdi. Bir kısmı da çirkin muka-belede bulundu. Fars hükümdarı gibi ki o, Resûlüllah (S.A.V.)'in mektubunu yırtmıştır.

Şu husûsu da burada zikretmek yerinde olacaktır. Resûlüllah (S.A.V.)'in mektubu Bizans İmpaartoru Kayser'e ulaşınca, Kayser, Resûlüllah'ın durumunu araştırmak için, araplardan birtakım adamların araştırılıp bulunmasını istedi. Harb'in oğlu Ebu Süfyân o sırada, Kureys'ten bir toplulukla beraber ticâret için Şam'da bulunuyordu. İmparator Kayser'le karşılaştırmak için onları çağırdılar. Onlar gelip İmparatorun karşısına dikilince İmparator onlara :

— Sizin hanginiz, Allah'ın Resûlü olduğunu iddia eden bu adama neseb bakımından daha yakındır? diye sordu.

Ebu Süfyân ona cevap verdi :

— Ben.

Kayser, Ebu Süfyân'a :

— Bana doğru yaklaş, dedi ve sonra ona sordu :

— Bu adamın nesebi aranızda nasıldır?

Ebu Süfyân :

— O, bizim içimizde üstün bir neseb sahibidir, dedi.

Kayser :

— Ondan daha evvel, sizden herhangi bir kimse böyle bir iddiada bulundu mu?

Ebu Süfyân :

— Hayır.

Kayser :

— Onun ecdâdından bir hükümdar çıkmış mıdır?

Ebu Süfyân :

— Hayır.

Kayser :

— Ona, insanların eşrâfı mı, yoksa zayıfları mı tâbi oluyor?

Ebu Süfyân :

— Zayıfları ve yoksulları.

Kayser :

— Ona tâbi olanların sayısı azalıyor mu, çoğalıyor mu?

Ebu Süfyân :

— Bilâkis çoğalıyorlar.

Kayser :

— Onlardan herhangi birisi, dinine kızdığından dolayı dininden döndü mü?

Ebu Süfyân :

— Hayır.

Kayser :

— Söz verdiğinde sözünden döner mi?

Ebu Süfyân :

— Hayır. Fakat şimdi biz onunla bir antlaşma yaptık. Ne yapacağını bilmiyoruz.

Kayser :

— Onunla hiç savaştınız mı?

Ebu Süfyân :

— Evet.

Kayser :

— Savaşta sizinle onun durumu nasıldır?

Ebu Süfyân :

— Bazan galib, bazan mağlûb oluruz. O da öyle.

Kayser :

— Size neyi emrediyor?

Ebu Süfyân :

— O, bize şunları emrediyor: Yalnız Allah'a kulluk ediniz. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayınız, diyor. Aynı zamanda ecdâdımızın taptıklarına tapmayı yasaklıyor. Namaz kılmayı, doğruluğu, iffeti, sözde durmayı ve emâneti ödemeyi emrediyor.

Rivâyet olunur ki; İmparator Kayser, bütün bu cevaplardan Muhammed (S.A.V.)'in hakikaten Allah'ın Resûlü olduğu neticesine varmış ve şöyle demiştir :

— Ey Ebâ Süfyân! Şâyet bana söylediklerin doğru ise; o zât, şu iki ayağımın bastığı yere hâkim olacaktır.

MEKKE'NİN FETHİ

Kureyş, antlaşmayı bozuyor — Gizli olarak Mekke'ye yürüyüş — Mekke yolunda olanlar — Kureyş kumandanının İslâm'a girişi — Resûlullah'ın Mekke'ye girişi — Büyük afv — İnsanlar arasında eşitlik — İnsanların en yumuşak huylusu.

KUREYŞ, ANTLAŞMAYI BOZUYOR

Hicretin sekizinci yılında, Hudeybiye antlaşmasını bozmayı ve Kureyş'e karşı harb ilân etmeyi gerektiren bir olay vuku buldu. Olay şudur :

Huzaa Kabilesi, Resûlullah (S.A.V.) ile ittifak etmişti. **Bekir Oğulları** ise; Kureyş'le ittifak hâlindeydiler. Bekir Oğulları'ndan birisi, Huzaa kabilesinden bir adamın yanında Resûlullah (S.A.V.)'ı hicvedip kötülemeye başladı. Bunun üzerine Huzaa kabilesine mensûb zât, kalkıp onu öldürdü. Bekir Oğulları, Huzaa kabilesinden intikam almaya kalktılar, onlara karşı harb ilân etmeye karar verdiler. Kureyş de bunlara gizli olarak yardım etti. El altından malzeme ve asker vermekle destek oldu. Resûlullah (S.A.V.) ile antlaşma ve ittifak hâlinde olan Huzaa kabilesinden yirmi kişiden fazla adam öldürdüler. Fakat Huzaa kabilesi, Resûlullah'a adamlar gönderip olup bitenleri ona haber vermekten başka birşey yapmadılar.

Kureyş; meydana gelen bu olayın, sulh antlaşmasını bozmak demek olduğunu kesin olarak anlayınca, Resûlullah (S.A.

V.) ile antlaşmayı yenilemek ve antlaşma müddetini uzatmak için kumandanları Ebu Süfyân'ı Medine'ye gönderdiler. Ebu Süfyân, Resûlüllah (S.A.V.)'a gitti ve Kureyş'in kendisine yüklediği vazifeyi O'na anlattı. Fakat Ebu Süfyân, Huzaa heyetinin kendisinden daha evvel Resûlüllah (S.A.V.)'a geldiklerini ve Kureyş tarafından vuku bulan tecâvüzü anlattıklarını bilmiyordu. Resûlüllah (S.A.V.), Ebu Süfyân'a sordu :

— Senin buraya gelmeni gerektiren bir hâdisе vuku buldu mu?

Ebu Süfyân, bu soruya menfî cevap verip inkâr etti.

Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.), Ebu Süfyân'a :

— Biz, antlaşmamızın gereğine uyarız. Antlaşma müddeti de uzatılmayacaktır.

Resûlüllah (S.A.V.) bu ifadesiyle; antlaşma bozulduğu takdirde savaşın meşrû olacağını imâ ediyordu. Ebu Süfyân, bir netice elde edemediğini anladı ve müslümanların ileri gelenlerine giderek, isteğinin yerine getirilmesi için aracılık yapmalarını ricâ etti. Fakat hiçbir müslüman ricâsını kabûl etmedi. Böylece Ebu Süfyân, umduğunu elde edemeden Mekke'ye döndü.

GİZLİ OLARAK MEKKE'YE YÜRÜYÜŞ

Resûlüllah (S.A.V.)'a gelince o; ordunun hazırlanmasını ve Medine etrafında oturan Arapların yola çıkmalarını emretti.

Mes'ele yayılır, Kureyş haberdar olur ve böylece harbe hazırlanır endişesiyle, Resûlüllah (S.A.V.) Mekke'ye hareket kararını hiçbir kimseye açıklamadı. Resûlüllah (S.A.V.), Mekke'de savaşmak ve kan akıtmak istemiyordu. Bundan dolayı Cenâb-ı Hakk'a şöyle niyâzda bulundu :

«Allah'ım! Memleketlerine ulaşınca ya kadar haber ve casusların Kureyş'e ulaşmasına imkân verme.»

Fakat Resûlüllah (S.A.V.)'ın ashâbından Hatîb İbn-i Ebî Beltea adında bir zâtın Mekke'de akrabaları vardı. Onlara karşı vuku bulacak işkenceleri bertaraf etmek düşüncesiyle, Kureyş'e karşı bir iyilik yapmak istedi. Bu düşünce ile, Resû-

İlûllah (S.A.V.)'ın Mekke'ye doğru yola çıkma kararını Kureyş'e bir mektub ile bildirdi. Sonra ücretle bir kadın kiralayarak Kureyş'e ulaştırmak üzere mektubu kendisine verdi. Kadın mektubu alarak saçları arasında sakladı. Fakat Hatîb'in yaptığını bildiren haber semâdan geldi. Yâni vahiy nâzil oldu. Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.), Ali (R.A.) ile Zübeyr İbn-i Avvam'ı vazifelendirdi ve onlara şöyle söyledi :

— Hatîb, Kureyş hakkında aldığımız kararı bildiren ve onları kararımıza karşı uyaran bir mektub yazarak bir kadına teslim etmiş. Siz, bu kadına yetişin. Bunlar, yola koyulduklar ve Mekke yolunda kadına ulaştılar. Beraberindeki mektubu ele geçirdiler ve Resûlüllah (S.A.V.)'a getirdiler. Resûlüllah (S.A.V.), Hatîb'i çağırıp sordu :

— Ey Hatîb! Hangi şey seni bunu yapmaya sürükledi?
Hatîb :

— Ey Allah'ın Resûlü! Yemin olsun ki ben, Allah'a ve Resûlüne inanmış bir kimseyim. İmanımı değiştirip bozmuş değilim. Fakat ben, öyle bir kimseyim ki; Kureyş arasında hiçbir asâletim ve aşiretim yoktur. Onlar içerisinde çocuklarım ve ehlim vardır. Bu sebeple, inancıma ters düşen bu harekete tevessül ettim.

Ömer (R.A.) :

— Ey Allah'ın Resûlü! Bana müsaade et, de onun boynunu vurayım. Çünkü bu adam, münâfık oldu.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Ya Ömer! Sen bilemezsin, belki Cenâb-ı Hak Bedir Savaşı'nda savaşılan müslümanlara muttali oldu da onlara: «**Dilediğinizi yapınız, ben sizi bağışladım,**» buyurmuştur. ⁽⁹³⁾

Cenâb-ı Hak, Hatîb hakkında şu âyeti inzâl buyurdu :

«**Ey iman edenler! Düşmanlarınızı ve düşmanlarınızı dostlar edinmeyin. Siz, onlara sevgi yolluyorsunuz. Halbuki onlar, Kur'an'dan size geleni inkâr ettiler...**» ⁽⁹⁴⁾

Bu husûsta Resûlüllah (S.A.V.), amellerin değerlendirilmesinde ve hata eden kimse, hakikat ortaya çıkıp da hatasın-

(93) Hatîb İbn-i Ebî Beltea, Bedir Savaşı'nda bulunan kimselerdendi.

(94) Mümtehzine: 1.

dan döndüğü zaman onu bağışlama husûsunda bir ders vermiştir. İnsanların birçoğu yanılır da, daha evvel ne kadar büyük iyilikler geçmiş olursa olsun, küçük bir hatayı bağışlamazlar. Halbuki bu husûsu, Kur'ân-ı Kerîm şöyle açıklar :

«Şüphesiz ki iyilikler, kötülükleri giderir.» ⁽⁹⁵⁾

Resûlüllah (S.A.V.) bu hatalı sahâbenin durumunu terâziye koymuş ve daha evvel İslâm'a hizmet uğrunda düçar olduğu sıkıntılar karşılığında, bu sefer meydana gelen hatasını bağışlamıştır.

MEKKE YOLUNDA OLANLAR

Resûlüllah (S.A.V.) ramazan ayının ortasında, onbin sa-vaşcının başında Mekke'ye müteveccihen hareket etti. Yolda amcası Abbas ile karşılaştı. Abbas; İslâm'a girmek için ailesiyle beraber Medine'ye doğru yola çıkmıştı. Yolda, müslümanlara katıldı. Mekke yolunda, Hâris'in oğlu Ebu Süfyân ile Abdullah İbn-i Ebî Ümeyye müslümanların topluluğuyla karşılaştılar. Bağışlanmaları için Resûlüllah (S.A.V.)'ı görmek istediler. Resûlüllah (S.A.V.)'ın hanımı Ümmü Seleme, onlar için Resûlüllah ile konuştu ve :

— Ey Allah'ın Resûlü! Amcamın oğlu ile halamın oğlu senden af diliyorlar, dedi.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Benim, onlara ihtiyacım yoktur. Amcamın oğlu benim ırzıma dil uzatmıştır. Halamın oğluna gelince; o da bana Mekke'de söylediğini söylemiştir, buyurdu. ⁽⁹⁶⁾

Ümmü Seleme (R.A.), Resûlüllah (S.A.V.)'ın cevabını bunlara iletince, bir çocuğu da kendisiyle beraber olan Ebu Süfyân şöyle dedi: «Vallahi ya bana müsaade edip huzuruna kabûl eder veya şu çocuğumun elinden tutar, açlık ve susuzluktan öleceğimiz bir yere gideriz.» Bu söz, Resûlüllah (S.A.V.)'a

(95) Hûd: 114.

(96) Abdullah İbn-i Ebî Ümeyye, Resûlüllah (S.A.V.)'a şöyle demiştir: «Allah'a yemin olsun ki; gözümün önünde bir merdivenle semaya çıkıp oradan bir vesika ve dört tane de melek getirip, seni Allah'ın gönderdiğine dair şahidlik etmedikçe sana asla iman etmiyeceğim.

ulaşınca acıma hissi duydu, Ebu Süfyân ve arkadaşına izin verdi, onlar da Resûlullah (S.A.V.)'ın huzûruna girerek müslüman oldular.

İşte böylece, Resûlullah (S.A.V.)'ın kendisine kötülük yapanlara karşı gösterdiği af, merhamet ve şefkat bize tecellî etmektedir.

KUREYŞ KUMANDANININ İSLÂM'A GİRİŞİ

Resûlullah (S.A.V.)'ın ordusu yürümeye devam ediyordu. Nihâyet Merruz-Zehrân denilen yere vardı ve orada konakladı. Haberler, Kureyş'e gizli kalmıştı. Resûlullah (S.A.V.)'dan onlara hiçbir haber gelmiyordu. Ne yapacağını da bilmiyorlardı.

Merruz-Zehrân'da konaklanan gecelerde, haber elde etmek için Kureyş'in lideri ve kumandanı Harb'in oğlu Ebu Süfyân, Hakîm İbn-i Huzzâm ve Budeyl İbn-i Berkâ Mekke'nin dışına çıktılar. Alevlenmiş yanan ateşler gördüler. Daha evvel, müslüman askerlerinin konakladıkları yerlerde böyle bir ateş görmemişlerdi. Onlar, bu ateşi yakanların hüviyyetlerini ve niyyetlerini de bilmiyorlardı.

Resûlullah (S.A.V.)'ın amcası Abbas, Kureyş'in Resûlullah'a karşı çıkıp mahvolmasından endişe ediyordu. Bu sebeple Resûlullah (S.A.V.)'ın katırına binerek müslüman askerlerin konakladıkları yerden ayrıldı. Bundan maksadı; Resûlullah (S.A.V.) kahren Mekke'ye girmeden evvel, Mekke halkının Resûlullah (S.A.V.)'a gelerek emân istemeleri için yazacağı mektubu onlara ulaştıracak bir adam bulmaktır. Abbas, yolda yürürken Ebu Süfyân ve iki arkadaşıyla karşılaştı. İslâm ordusunun Aramram denilen yere ulaştığını Ebu Süfyân'a haber verdi. Resûlullah (S.A.V.)'a iltica etmesini tavsiye etti. Çünkü kurtuluşu; O'na iltica etmesindeydi. Abbas, Ebu Süfyân için Resûlullah (S.A.V.)'dan emân isteyeceğini de taahhüt etti. Ebu Süfyân, bu nasihatı kabûl etti. Abbas (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'ın katırı üzerinde, Ebu Süfyân'ı da arka tarafına bindirip beraber, müslümanların karargâhına yöneldiler.

Resûlullah (S.A.V.)'ın çadırına ulaşınca, Resûlullah (S.A.V.)

amcasına; Ebu Süfyân'ı alıp kendi çadırına götürmesini ve ertesi günün sabahı yanında hazır bulundurmasını emretti. Sabah olup Ebu Süfyân getirilince Resûlullah (S.A.V.) ile onun arasında şu muhâvere cereyân etti :

Resûlullah (S.A.V.) :

— Ey Ebâ Süfyân! Yazıklar olsun, hâlâ Allah'dan başka hiçbir ilâh olmadığını bileceğin an gelmedi mi?

Ebu Süfyân :

— Anam-babam sana fedâ olsun! Sen ne yumuşak huylu, ne cömert ve afvı ne büyük olan insansın. Şâyet Allah'dan başka bir ilâh olsaydı, bana gelecek herhangi bir zararı defederdi diye, rûhumda tam bir inanç meydana geldi.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Ey Ebâ Süfyân! Benim, Resûlullah olduğumu bileceğin an gelmedi?

Ebu Süfyân :

— Anam-babam sana fedâ olsun, sen ne yumuşak huylu, ne cömert ve afvı ne büyük olan insansın! Buna gelince; vallahi bu husûsta hâlâ içimde bir şüphe vardır.

Bu sefer Abbas (R.A.), Ebu Süfyân'a :

— Yazıklar olsun sana! Öldürülmeden evvel, Allah'dan başka hiçbir ilâh bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna şehâdet et.

Ebu Süfyân da bunun üzerine tam bir şehâdet getirerek İslâm'a girdi. Bundan sonra Abbas (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Sen Ebu Süfyân'ı, onun şeref ve övünmeyi ne kadar sevdiğini bilirsin. Onun için birşey yap!...

Resûlullah (S.A.V.) :

— Evet, kim Ebu Süfyân'ın evine girerse emîndir. Kim evinden dışarı çıkmazsa emîndir. Kim Mescid-i Haram'a girerse emîndir.

Ey büyüklük, yardıma koş! Hangi afv bundan daha büyüktür?... Kureys'in lideri olan o Ebu Süfyân ki; Uhud harbinde müslümanların kalblerini kanatmış, müslümanların kökünün kazıyacağını, kendi diyârlarında söylemiş ve tehdit et-

mişti. Şimdi ise; Resûlüllah (S.A.V.) onu bağışlıyor... Sonra da afvın yanında, iftihar edeceği şeref ve makam bahşediyor ona. Halbuki onun yegâne ricâsı; hayatının bağışlanmasıydı! Hayat ve makam; mağlûb olmuş düşmana karşı, Resûlüllah (S.A.V.)'ın ihsânda bulunduğu bağışların bir kısmı olunca...

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN MEKKE'YE GİRİŞİ

Mekke halkı, müslüman kuvvetlerin kendilerine yaklaşmakta olduklarını gördüler. Bu âna kadar, savaş husûsunda kesin bir karara varmış değillerdi. Tam bu sırada, müslüman arasında bulunan Ebu Süfyân, uzaktan ve şiddetle şöyle bağırdı :

— Ey Kureys topluluğu, işte Muhammed!... Karşı koyamayacağınız bir kuvvetle size geldi. Kim kapısını kapayarak evine kapanırsa o emîndir. Kim Ebu Süfyân'ın evine girerse, o emîndir. Kim Mescid-i Haram'a girerse o da emîndir.

Artık Mekke halkı, müslümanların Mekke'ye girmelerini beklemeye başladılar. Bir kısım adamlar, kapalı kapılar arkasında saklandılar. Bir kısmı Mescid-i Haram'da toplandı. Mütecâvizler ise; savaşmakta ısrar ettiler.

Resûlüllah (S.A.V.) ordusunu iki kısma ayırdı. Birinci kısma Halid İbn-i Velid'i kumandan tâyin ederek KUDÂ denilen yerden Mekke'ye girmesini kendisine emretti. Resûlüllah (S.A.V.) da ikinci kısım ile beraber KUDÂ denilen yerden Mekke'ye girdi. Kureys'in mütteliklerinden bir kısım adamlar, Halid İbn-i Velid'e karşı koyup onu Mekke'ye sokmamak istediler. Bunun üzerine müslümanlar ile kâfirler arasında savaş çıktı. Bu savaşta müslümanlardan iki, müşriklerden ise yirmi sekiz kişi öldü. Nihâyet kâfirlerin kalbine korku girdi, bu sebeble bozguna uğrayıp dağıldılar.

Resûlüllah (S.A.V.) ise; herhañgi bir mukavemetle karşılaşmadı. Mekke'ye girerken devesine binmiş, semer üzerine eğilmiş, tevâzû gösteriyor, nerdeyse sakalını semere değdiriyor ve Allah'ın kendisine ikrâm ettiği zafere karşı haşyet duyar bir vaziyette bulunuyordu.

Bu büyük fetih esnâsında ve bu kalabalık ordu içerisinde-

de, Resûlüllah (S.A.V.)'ın gösterdiği bu tevâzû; tarihin nazarımıza arzettiği fetihlerin topunda, eşi bulunmayan bir tevâzû idi. Bu tevâzûun değeri; birçok kumandanların, değeri Mekke fethinin değerinden daha az olan zafer ve fetihlere nâil oldukları zaman gösterdikleri gurur ve övünme ile mukayese edilince kat kat artmaktadır.

Resûlüllah (S.A.V.) Mekke'ye girdi. Kâbe'nin etrafında üçyüz altmış put bulunuyordu. Resûlüllah (S.A.V.), elinde bulunan bir değnek ile şu âyeti okuyarak putları itiyor, putlar da yıkılıyordu :

«De ki: Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz ki batıl, daima yok olucudur.» (87) Sonra bu putların parçalanmasını emretti. (88)

Kendini müdafaa edemeyen, parçalayanlara hiçbir zarar veremeyen, Kureyş'in taptıkları bu putların parçalttırılması; Arap yarımadasında putperestliğin fiilen mahkûm edilmesi ve onlara karşı gösterilen kudsiyyet mefhûmunun, müşriklerin akıllarından çıkarılması mânâsını taşıyordu.

Resûlüllah (S.A.V.) bundan sonra Kâbe'ye geldi. Devesi üzerinde Kâbe'yi tavâf etti. Elindeki değnek ile Hâcerü'l-Esved'i istilâmda bulundu. Tavâfını bitirince Osman İbn-i Talha'yı çağırdı. Kâbe'nin anahtarları ondan alındı ve Kâbe Resûlüllah (S.A.V.)'a açıldı. İçeri girip namaz kıldı. Kâbe'de peygamberlerin resimlerini gördü. Emri üzerine bu resimler imhâ edildi.

BÜYÜK AF

Resûlüllah (S.A.V.) namazını kıldıktan sonra Kâbe'nin kapısında durdu. İnsanlar etrafını sarmış vaziyetteydi. Onlara hitaben şöyle buyurdu :

«Allah'dan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun ortağı da yoktur. O, va'dini gerçekleştirdi, kuluna yardım etti, küfür grublarını tek başına bozguna uğrattı...» Burada ayrıca, birtakım şer'î hükümleri müslümanlara açıkladı, temel bir unsuru buradan ilân etti. O temel unsur ki; İslâm, ırkçılık bağlarıyla alâkası olmayan cihanşümûl bir ümmetin kal'asını, onun üzerine inşâ etmiştir. Bu cihanşümûl ümmetin dini haktır. Bu ümmet içerisinde üstünlük, mala ve mevkiye dayanmaz. Takvâya (Allah korkusuna) dayanır. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurmuştur :

«Ey Kureyş topluluğu! Hiç şüphesiz ki Allah, sizden cahiliyyet gururunu ve atalarla böbürlenmeyi gidermiştir. İnsanlar, Âdem'dendir. Âdem ise topraktır.» Daha sonra Cenâb-ı Hakk'ın şu âyetini okudu :

«Ey insanlar! Gerçekten biz, sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi, birbirinizle tanışmanız için büyük büyük topluluklara, küçük küçük kabilelere ayırdık. Şüphesiz ki sizin Allah katında en şerefliiniz, takvâca en ileride olanınızdır. Hakikaten Allah, herşeyi bilen, herşeyden haberdar olanıdır.» ⁽⁹⁹⁾

Resûlullah (S.A.V.) bu âyeti okuduktan sonra, doğrudan doğruya Kureyş'e hitab etmeye başladı. O Kureyş ki; tecâvüz-kâr, günahkâr ve câni durumundaydı. Mekke'de nice müslümanlara azab etmişler, işkence yapmışlar ve öldürmeye çalışmışlardı. Mahkûm etmek ve müslümanların kökünü kazımak için defalarca Medine'ye hücum etmişler ve nice müslümanları öldürmüşlerdi.

Misilleme çeşitlerinin en hafifi bile; önde gelen liderlerinin başlarının uçurulmasını, bir kısmının hapsedilmesini, geri kalanında günümüz medenî milletlerinin yaptıkları gibi, yüklenen mal' cezâlarla birlikte itâate zorlanmalarını, yahut da eski milletlerin yaptığı gibi hepsinin köleleştirilmesini gerektirirdi. Fakat Resûlullah (S.A.V.), bunlardan hiçbirisini yapmadı. Tam aksine, bu günahkâr topluluğa şöyle hitab etti :

— Ey Kureyş topluluğu! Benim size ne yapacağımı sanıyorsunuz?

Fakat Kureyş, Resûlullah (S.A.V.)'dan sert bir muamele göreceklerini beklemiyorlardı. Çünkü onlar; Resûlullah (S.A.V.)'ın kendisiyle süslendiği örnek davranışını biliyorlar ve üstün yaratılışına inanıyorlardı. Bundan dolayıdır ki, Resûlullah (S.A.V.)'ın sorusuna karşı cevapları şöyle oldu :

— Senden hayır zannediyor ve bekliyoruz. Çünkü sen, kerîm bir kardeşsin, kerîm kardeşin oğlusun. Resûlullah (S.A.V.) burada af ilân etti. O büyük af ki; tarih boyunca, kendisiyle süslendiği insanî davranışının yüceliğine şahidlik ediyor. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu :

— Gidiniz, hepiniz serbestsiniz!...

İNSANLAR ARASINDA EŞİTLİK

Resûlullah (S.A.V.) Mescid-i Haram'da oturdu. Yanında bulunan Ali (R.A.) —Amcasının oğlu ve Peygambere yakın olanların en yakını— kalktı ve şöyle söyledi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Hacıları sulama vazifesiyle beraber, Kâbe'nin perdedarlık vazifesini de bize ver.

Fakat Resûlullah (S.A.V.), icrâyı eline geçiren herhangi bir hâkimin yaptığı gibi, yüksek makamları başkalarından çekip alarak, kendi akrabalarına vermeyi hoş görüp kabûl etmedi. Ali (R.A.)'nin teklifine karşı o şöyle söyledi :

— Osman İbn-i Talha nerededir?

Osman İbn-i Talha çağırılıp getirildi. Resûlullah (S.A.V.) ona :

— Anahtarını al. Bugün iyilik ve vefakârlık günüdür, buyurdu.

Resûlullah (S.A.V.), siyah ırkla beyaz ırk arasında fark bulunmadığını, bütün müslümanların eşit olduğunu açıklamak için; fetih gününde, Habeşli bir köle olan Bilâl (R.A.)'e Kâbe'nin üzerine çıkıp ezan okumasını emretti. Bilâl (R.A.)'e yapılan bu ikrâm, bütün müslümanların gıpta ettiği bir ikrâm dı. Çünkü Kâbe; müslümanların mukaddes olarak tanıdıkları

mekânların en kudsî olanıdır. ⁽¹⁰⁰⁾ Bundan dolayıdır ki, Ku reyş'ten bir adam arkadaşına şöyle dedi :

— Şu köleyi görüyor musun, nereye çıktı!...

Buhârî, Zübeyr'in oğlu Urve'den şu hâdiseyi nakleder :

«Bir kadın, Mekke'nin fethi gününde hırsızlık yaptı. Kadının mensûb olduğu kavim, şefâat taleb etmesi için Zeyd'in oğlu Usâme'ye başvurdular. Usâme (R.A.), kadının bağışlanması için Resûlullah (S.A.V.)'a istirhamda bulununca, Resûlullah (S.A.V.)'ın yüzünün rengi değişti ve şöyle buyurdu :

— Allah'ın belirttiği cezâlardan bir cezâ hakkında mı benimle konuşuyorsun?

Usâme (R.A.) :

— Ya Resûlâllah! Benim için mağfiret iste, dedi.

Yatsı vakti girince Resûlullah (S.A.V.) hutbeyce çıktı, lâ-yık olduğu şekilde Allah'ı senâ etti ve sonra şöyle buyurdu :

— Sizden evvelki insanları şu hâlleri helâk etmiştir: İçlerinden şerefli bir kimse hırsızlık yaptığı zaman ona cezâ vermezler, fakir birisi hırsızlık yaptığında ise, ona cezâ tatbîk ederlerdi. Muhammed'in varlığını kudret elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki, Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsa, hiç tereddütsüz elini keserim.»

Sonra Resûlullah (S.A.V.) emir buyurdular, kadının eli kesildi. Kadın bundan sonra güzel bir şekilde Allah'a yöneldi ve evlendi.

Mekke'nin fethi gününde, Resûlullah (S.A.V.)'ın üstün davranışının, insanların kalblerine olan büyük te'sirinden dolayı, İslâm'ın parlaklığı onları kendine çekti. İslâm'ı kabûl etmek üzere, Resûlullah'la bîat etmeye geldiler. Güçlerinin yettiği kadar, Allah ve Resûlüne itâat edeceklerine ve hakkı dinleyeceklerine dair söz aldı. Erkeklerle olan bîatı bitince aynı şekilde kadınlar da bîat etmeye geldi. Kadınların bîatı hakkınca şu âyet-i kerîme nâzil oldu :

«Ey Peygamber! Mü'min kadınlar —Allah'a hiçbir şeyi eş tutmamaları, hırsızlık yapmamaları, zinâ etmemeleri, çocuk-

(100) Cumhura göre; Resûlullah (S.A.V.)'ın Ravza-i Mutahhara'sı, Kâbe'den de mukaddestir.

larını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftirâ dü-
züp getirmemeleri (emredeceğin) herhangi bir iyilik husûsun-
da sana asî olmamaları şartıyla— sana biât etmeye geldikleri
zaman biâtlerini kabûl et. Onlar için Allah'dan mağfîret iste-
yiver. Çünkü Allah, çok yarlıgayıcı ve çok esirgeyicidir.» ⁽¹⁰¹⁾

İNSANLARIN EN YUMUŞAK HUYLUSU

Resûlüllah (S.A.V.) sayıları az bazı adamların öldürülebi-
leceğini ilân etti. Bunlar, büyük suçların sahibi ve Resûlüllah
(S.A.V.) ile müslümanlara karşı şiddetli düşmanlıklarıyla ta-
nınmış kimselerdi.

Esved'in oğlu Hebbâr bunlardan biriydi. Bu zât gizlendi.
Resûlüllah (S.A.V.), Ca'râne denilen yerde iken, müslüman ola-
rak Resûlüllah'a gelip O'na :

— Ey Allah'ın Resûlü! Senden kaçıp acemlere karışmak
istedim. Sonra senin iyiliğini, alâkanı ve sana kabalık yapan-
lara karşı gösterdiğin afvı hatırladım. Ey Allah'ın Resûlü! Biz
şirk ehli idik de, Allah bizi senin vasıtanla doğruya ulaştırıp
helâk olmaktan kurtarmadı mı? Beni en güzel bir şekilde ba-
ğışla, dedi.

Resûlüllah (S.A.V.) de ona :

— Seni afvettim, buyurdu.

Umeyye'nin oğlu Safvân da bunlardandı. Dünya ona, bü-
tün genişliğine rağmen dar gelmişti. Kendisini denize atmak
için gittiği bir sırada, amcasının oğlu Umeyr geldi ve Resû-
lüllah (S.A.V.)'a :

— Ey Allah'ın Peygamberi! Kavminin efendisi olan Umey-
ye oğlu Safvân, kendisini denize atmak için firar etti. Ona
güven ver. Sen, kırmızı ve siyaha güven verensin, dedi.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Amcanın oğluna yetiş, O emîndir.

Umeyr :

— Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir nişan ver, dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.) sarığını ona verdi. Umeyr, sarığı alıp Safvân'a kavuştu ve ona :

— Anam-babam sana fedâ olsun! Ben, insanların en hayırlısı, en yumuşak huylusu, en çok iyilik seveni ve en faziletlisinin yanından sana geldim. O, senin amcanın oğludur. O'nun izzeti senin izzetin, şerefi senin şeref, hâkimiyyeti senin hâkimiyyetindir, dedi.

Safvân :

— Ben, nefsim karşı ondan korkuyorum, dedi.

Umeyr :

— O, buna tenezzül etmekten çok üstün ahlâklı ve kerem sahibidir, dedi ve emân nişanı olarak sarığı ona gösterdi.

Bunun üzerine Safvân, Resûlullah (S.A.V.)'a dönüp :

— Umeyr, senin bana emân verdiğini zannedip söylüyor, dedi.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Doğru söylemiştir.

Safvân :

— Bana iki ay mühlet ver.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Dört ay mühlet veriyorum, dedi.

Safvân, daha sonra İslâm'a girdi ve iyi bir müslüman oldu.

Resûlullah (S.A.V.)'ın amcası Hamza (R.A.)'yı öldüren Vahşi de bunlardandı. O da müslüman olarak Resûlullah (S.A.V.)'a geldi ve İslâm'a girişi kabûl olundu.

Bu grubdan birisi de, meşhûr şâir Kâ'b İbn-i Zuheyr'dir. Bu zât, Medine'ye gelerek müslüman oldu. Bir kasîde yazarak Resûlullah'a okudu. Resûlullah (S.A.V.)'ı övdüğü kasîde sinde şu beyitler yer alıyordu :

«Resûlullah'ın beni tehdîd ettiğini haber aldım.

Resûlullah'ın yanında af umulur.

İmkân tanı, sana Kur'an hediyyesini veren, seni hidâyet-te dâim eylesin.

Hiç şüphesiz Allah'ın Resûlü, kendisiyle aydınlanan bir âûrdur.

Allah'ın kılıçlarından, kınından çıkarılmış keskin bir kılıçtır.»

Kâ'b, bu son iki beyti okuyunca Resûlullah (S.A.V.) abasını çıkardı ve şiirini beğenip takdir ettiğinden dolayı ona verdi.

İşte böylece; Mekke'nin fethi sırasında, Peygamberin şahsiyeti, tarihin tanıdığı en büyük bir kumandan olarak nazarımıza çarpmaktadır. Hakikaten O, kendisine kötülük ve işkence yapanların hepsine karşı, geniş afvıyla ve bütün insanlığı kucaklayan merhametiyle mukabelede bulundu. Gerçekten ashâbının bir kısmında; intikam alma ve misliyle mukabele etme husûsundaki arzû, taşkın bir vaziyette idi. Fakat Resûlullah (S.A.V.) bu arzûyu, müsamaha ve sulha çevirmek sûretiyle söndürdü. Resûlullah (S.A.V.) afvetmesiyle İslâm'ın —ki O, kokuşmuş inançlara ve bozuk içtimâî nizamlara karşı bir ihtilâl meydana getirmişti— beşerin tanıdığı inkılâb ve ihtilâllerin tümünden çok daha yüce olduğunu göstermek istiyordu. Zirâ Resûlullah (S.A.V.)'ın ana hedefi; insanlığın birliği olgunluğu ve aralarındaki sevgi bağlarının kuvvetlendirilmesidir. Ganimetlere konmak, kendisine ve yakınlarına kazanç sağlamak değil...

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN SON GÜNLERİ

Vedâ haccı — Resûlüllah (S.A.V.)'in vefâtı.

VEDÂ HACCI

Resûlüllah (S.A.V.) hicretin onuncu yılında hacc yapmak için Medine'den çıktı. Bu hâdis; Zilka'de ayının yirmibeşinde, cumaertesi günü vuku buluyordu. Arap memleketlerinde daha evvel, misli görülmeıyen büyük bir topluluk da Resûlüllah (S.A.V.) ile beraber bulunuyordu. Hep birlikte Medine'den hareket ettiler. Hacc farızasını yerine getirmek için çıkan ve neş'enin kalbleri doldurduğu bu topluluğu, îman sevk ediyordu. Mekke'ye girinceye kadar, yürümeye devam ettiler. Burada Resûlüllah (S.A.V.), müslümanlara hacc yaptırdı, onlara hacc ibâdetlerini gösterip sünnetlerini öğretti.

Minâ'da, teşrîk günlerinin ikincisinde İslâm'ın esaslarını ihtivâ eden bir hutbe okudu. Bu hutbede insan haklarını açıkladı. Aşağıda, bu hutbeden bazı demetler sunacağız. Resûlüllah (S.A.V.) şöyle buyurdu :

«Ey insanlar! Hangi ayda, hangi günde ve hangi belde olduğunuzu biliyor musunuz? Ashâb :

— Hürmetli günde, hürmetli ayda ve hürmetli belde bulunuyoruz, dediler.

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Sizin kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız Allah'a kavuşacağına zamana kadar; bugün nasıl mukaddes bir günse,

bu ay nasıl kudsi bir aysa, bu belde nasıl kutlu bir belde ise, öylece mukaddestir. Herbirinizin malı, kanı ve ırzı ötekine haramdır.

Sonra şöyle devam etti :

— Benden dinleyin ve belleyin. Sakın zulmetmeyin. Sakın ve sakın zulmetmeyin. Müslüman kişinin malı başkasına helâl olmaz. Gönül rızasıyla olursa, o müstesnâ...

Sakın benden sonra, birbirinizin boynunu vuran kâfirler olarak geriye dönüş yapmayınız. Şunu iyi biliniz ki; şeytan, namaz kılanların kendisine tapmalarından ümidini kesmiştir. Fakat aranızda fesâd sokmaktan hoşnûd olur. Kadınlar hakkın-da da dikkatli olunuz. Onlar sizin yanınızda olan esirlerdir. Kendileri için hiçbir şeye sahib değillerdir. ⁽¹⁰²⁾

Kadınların, sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin de onların üzerinde haklarınız vardır. Sizin onların üzerindeki haklarınız; sizden başka hiçbir kimseye yataklarını çiğnetmemeleri, sizin istemediğiniz hiçbir kimseyi eve almamalarıdır. Onların, size karşı gelmelerinden korkarsanız, evvelâ nasihat ediniz. Bu fayda vermiyorsa ,yataklarda onları terkediniz. Bu da fayda vermiyorsa, aşırı olmamak şartıyla onları dövünüz. Onların, sizin üzerinizdeki haklarına gelince; bu, marûf şekilde onların rızkını ve giysilerini te'min etmenizdir. Siz, onları Allah'ın emâneti olarak aldınız. Onların mahrem uzuvlarını Allah'ın hükmüyle helâl edindiniz. Kimin yanında bir emânet varsa, onu kendisine emânet bırakan kimseye versin.

Daha sonra Resûlüllah (S.A.V.) iki elini açarak ashâba şöyle sordu :

— Tebliğ ettim mi? Dikkat edin, tebliğ ettim mi?

Ve şöyle devam etti :

Burada hazır bulunan, bulunmayana tebliğ etsin. Çünkü

(102) Bu, o zamanki durumun dile getirilmesidir. Yoksa İslâm nizamının himâyesi altında yaşayan kadınların içinde bulunması gereken hâlin ifâdesi değildir. O İslâm ki; yirminci asırda bile, kadınların mahrûm bulundukları hakları onlara vermiştir. İslâm'dan önce Arabistan'da da kadın, zillet ve kölelik içerisinde yaşıyordu. Zevce, kocasının ölümünden sonra mirasçılara intikal ediyor, hayvanların alınıp-satıldığı gibi, pazarlarda satılıyordu. Kocasının karşısında isteyebileceği en küçük bir hakka sahip değildi.

nice tebliğ edilen vardır ki, dinleyenler daha üstündür.

Ey insanlar! Hiç şüphesiz Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Şunu iyi bilin ki; hiçbir arabın arab olmayana, arab olmayanın arab olana, siyahın kırmızıya, kırmızının da siyah olana üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak TAKVÂ (Allah'ın emirlerini yapmak, yasaklarından sakınmak) iledir. Tebliğ ettim mi?

Ashâb :

— Allah'ın Resûlü tebliğ etti, dediler.» ⁽¹⁰³⁾

Taberânî, Resûlüllah (S.A.V.)'ın vedâ haccında şöyle buyurduğunu rivâyet ediyor :

— Size müslümanın kim olduğunu söyleyim mi? Müslüman; elinden ve dilinden müslümanların selâmette kaldığı kimsedir.

Size muhâcirin kim olduğunu söyleyim mi? Muhâcir; günahları terkedip uzaklaşan kimsedir.

Mü'min, mü'mine karşı bugünün hürmeti gibi muhteremdir. Yapacağı gıybet sûretiyle din kardeşinin etini yemesi kendisine haramdır. İrzına tecâvüz etmesi ona haramdır. İtip kakmak sûretiyle ona eziyette bulunması haramdır.

Resûlüllah (S.A.V.) bu sözleri, orada hazır bulunan topluluğa irâd etti. Bu sözler; Arap memleketlerinde daha evvel hiçbir hatibin dile getirmediği ana esasları ihtivâ etmektedir. Bu esaslardan birkaçı şunlardır :

1 — Malların batıl yollarla yenmesinin ve cana kast edilmesinin haram kılınması. Araplar, İslâm'dan evvel geçimlerini sağlamak için öldürme ve yağma yoluyla silâhlı baskınlara baş vuruyorlardı.

2 — Arapların ve diğer milletlerin ellerinde köleleştirilen kadının hürriyete kavuşturulması. Erkekler üzerinde birtakım haklarının bulunduğu ve erkeklerin onlara insanî ve İslâ-

(103) İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel rivâyet etmiştir.

mî ölçüler içerisinde muamele yapmalarının gerektiğini Resûlullah (S.A.V.) açıkça ifâde buyurmuşlardır. Şu husûsu da zikretmek yerinde olur.

Kadına mirasçı olma hakkını İslâm getirmiştir. Halbuki daha evvel kadınlar bu haktan mahrûm idiler. İslâm; mallarında müstakil olarak tasarruf etme yetkisini onlara tanımış ve şehâdetlerinin kabûlünü benimsemiştir. Bunlar, o asırda yaşayan milletlerin tanımadığı husûslardır.

3 — Renge, ırka ve dile bakmaksızın, bütün insan fertleri arasında eşitlik esâsı... İnsanlar arasındaki üstünlüğün ancak, sâlih amele dayanan ALLAH KORKUSU (takvâ) ile olabileceği hakikatının ifâde edilmesi. Bu esâs; İslâm'dan evvel hiçbir mütekellim ve hatibe nisbet edilmiş değildir. Çünkü insanlar; ırklarına o derece önem verip güveniyorlardı ki, filozofların büyükleri bile bu görüşe kendilerini kaptırmışlardı. Eflâtun şöyle dememiş midir? :

«Üç şeyden dolayı Allah'a şükrediyorum :

1 — Allah beni hayvan değil, insan yarattı.

2 — Başka bir ırktan değil de Yunan ırkından yarattı.

3 — Beni, Sokrat'ın yaşadığı asırda yarattı.»

Resûlullah (S.A.V.) hacc ibâdetlerini edâ ettikten sonra Medine'ye döndü. Medine-i Münevvere'yi görünce üç defa tek-bîr getirip şöyle söyledi :

«Allah'dan başka hiçbir ilâh yoktur. Yalnız O vardır. Hiçbir ortağı da yoktur. Hâkimiyet O'nundur. Hamd, yalnız O'nadır. O, herşeye hakkıyla gücü yetendir. Mekke'den Medine'ye dönüyoruz. Allah'a sığınırız, O'na kulluk yaparız. O'nun için secdeye kapanırız. Yalnız Rabbimize hamdederiz. Allah, va'dini gerçekleştirdi, kuluna yardım etti. İslâm'a cephe alan grupları bozguna uğrattı.» (104)

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN VEFÂTI

(Hastalığın Başlaması ve Şiddetlenmesi)

Resûlullah (S.A.V.) vedâ haccından döndü. Aradan birkaç

ay geçince şiddetli bir hastalık ateşi hissetti. İzdırabı; keskin baş ağrısı şeklinde başladı. Hastalık daha da artınca, Resûlullah (S.A.V.) hastalığını Âişe (R.A.)'nin evinde geçirmesi için hanımlarından müsaade istedi. Çünkü, hanımları arasında nöbetleşe dolaşması âdetiydi. Hanımları, kendisine müsaade ettiler. Resûlullah (S.A.V.)'ın hastalığı şiddetlendikçe ızdırabı da çoğalıyordu. Abdullah İbn-i Mes'ûd (R.A.) şöyle diyor :

«Resûlullah (S.A.V.)'ın huzûruna girdim. O, hastalık ızdırabı içerisindeydi. Ben, elimle kendisine dokunup dedim ki:

— Ey Allah'ın Resûlü! Şiddetli bir ızdırap içerisindeyiz. Resûlullah (S.A.V.) :

— Evet; sizden iki kişinin dayanabileceği ızdırabı çekiyorum, buyurdu.

İbn-i Mes'ûd (R.A.) :

— O hâlde senin için iki ecir vardır.

Resûlullah (S.A.V.) :

— Evet. Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki; yeryüzünde hiçbir müslüman yoktur ki, ona hastalık veya başka bir sıkıntı isâbet etsin de Allah, onun günahlarını, ağacın yapraklarını döktüğü gibi dökmesin.»

Resûlullah (S.A.V.)'ın, hastalığı esnâsında göğüs gerdiği ızdıraplar, zevcesi Âişe (R.A.)'de, sıkıntıları hoş karşılama ahlakını meydana getirdi. Âişe (R.A.) şöyle der :

«Resûlullah'a şiddetli geldikten sonra, ölümün şiddeti sebebiyle mü'mine gıpta ediyorum.»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN MÜ'MİNLERE HİTABESİ

Resûlullah (S.A.V.)'ın vücudunda hastalığın harareti âdetâ tutuştu. Serinlemek için bol bir suyun kendisine getirilmesini istedi... Onlara şöyle söyledi :

«Çeşitli kuyulardan doldurulmuş yedi kırba suyu üzerime dökünüz!»

Âişe (R.A.) der ki: «Biz, Resûlullah (S.A.V.)'ı zevcesi Hafsa'ya ait bir leğen içerisine oturttuk. Sonra üzerine su döktük de nihâyet o, yeter yeter demeye başladı.»

Yıkanınca bir rahatlık hissetti. Bunun üzerine başını tu-

tarak insanların huzûruna çıktı, onlara namaz kıldırıldı. Sonra da bir hutbe okudu ve Uhud'da şehid olanlar için mağfired talep edip dua etti. Ensâr hakkında vasiyetlerde bulundu ve şöyle dedi :

«Ey Muhâcir topluluğu! Gerçekten sizler çoğaldınız. Mal-mülk sahibi oldunuz. Fakat Ensâr'ın durumu aynıdır. Hiç şüphesiz Ensâr; benim güvendiğim ve kendilerine sığındığım sırdaşlarımdır. Öyle ise siz, onların kerimlerine ikrâm ediniz; muhsînlerine iyilikte bulununuz.»

Sonra şöyle devam etti :

«Allah'ın kullarından bir kulu Allah, dünya ile kendi kâtında olanlar arasında muhayyer kıldı. Bu kul da, Allah'ın yanında olanları dünyaya tercih etti.»

Ebu Bekir (R.A.), bu sözlerin ifâde ettiklerini anladı. Resûlullah (S.A.V.)'ın, bu tercihle kendini kastettiğini bildi, ağladı ve şöyle seslendi :

— Senin yerine biz ve çocuklarımız fedâ olsun ey Allah'ın Resûlü!

Resûlullah (S.A.V.) :

— Acele etme, ey Ebâ Bekir.

Daha sonra da müslümanlara şöyle hitab etti :

«Bu mescidde Ebu Bekir'in kapısı müstesnâ, her kapı kapanmıştır. Sohbet ve arkadaşlıkta, Ebu Bekir'den daha faziletli hiçbir kimseyi tanımıyorum... Ben, Allah'ın kullarından birisini dost edinecek olsaydım, hiç şüphesiz Ebu Bekir'i dost edinirdim. Fakat Allah, kendi huzûrunda bizi toplayıncaya kadar bir din kardeşliği ve sohbet vardır.»

Resûlullah (S.A.V.), kalblerin sadece Allah'a bağlanması yerine, birtakım kabirlere bağlanmasından ve Allah'a şirk koşma gibi kötülük ve lekeleri, ümmetinin ibâdetlere karıştırmamasından endişe duyduğu için müslümanlara şöyle hitab etti :

«Sizden evvelki ümmetlerden bir topluluk, peygamberlerinin ve velilerin kabirlerini, mescid hâline getirdiler. Sizler, kabirleri mescid hâline getirmeyiniz. Bunu ben, size yasak ediyorum.»

EBU BEKİR (R.A.)'İN NAMAZ KILDIRMAKLA VAZİFELENDİRİLMESİ

Resûlullah (S.A.V.), namaz kıldırırmaktan âciz kalınca şöyle buyurdu :

«Ebu Bekir'e söyleyin, müslümanlara namaz kıldırın.»

Âişe (R.A.) :

— Ey Allah'ın Peygamberi! Ebu Bekir, hakikaten kalbi çok ince, sesi zayıf ve Kur'an okuduğu zaman durmadan ağlayan bir kimsedir, dedi.

Resûlullah (S.A.V.) tekrar :

— Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırın, buyurdu.

Âişe (R.A.) der ki: «Ben, daha evvelki sözlerimi tekrar edince o bana :

— **Siz kadınlar, duyguları hassas varlıklarsınız. Ona söyleyin, halka namaz kıldırın**, buyurdu.»

Âişe (R.A.) şöyle diyor: «Allah'a yemin olsun ki; ben bu sözlerimi, namaz kıldırma vazifesinin, Ebu Bekir'den alınması için söylüyordum. Bir kimsenin, Resûlullahı (S.A.V.)'ın makamına durmasını, müslümanların arzû etmediğini de biliyordum. Meydana gelecek nâhoş hâdiseleri, O'nun makamında duran kimseye atfedeceklerini sandığım için, böyle bir töhmetin Ebu Bekir'den bertaraf edilmesini arzû ediyordum.»

Aradan biraz zaman geçince Resûlullah (S.A.V.), namaza çıkmak için kendisinde bir güç hissetti. İki kişiye dayanarak mescide çıktı. Ebu Bekir (R.A.), bu esnâda müslümanlara namaz kıldırıyordu. Resûlullah (S.A.V.)'ı görünce, mihrabdan geri çekilmek istedi. Fakat Resûlullah (S.A.V.), yerinde durması için işâret etti, kendisi de gelip Ebu Bekir'in yanına oturdu. Bu vaziyette Resûlullah (S.A.V.) namaz kılıyor, Ebu Bekir (R.A.) onun namazına uyuyor, müslümanlar da Ebu Bekir (R.A.)'in namazına iktida ederek namaz kılıyorlardı.

SON VASIYYET

Ayrılık yaklaşınca Resûlullah (S.A.V.), ashâbını Âişe (R.

A.)'nin evinde topladı. Onlara baktı... Bakışını derinleştirdi, iki gözünden yaş akmaya başladı. Ashâba şunları söyledi :

«Allah size genişlik versin, size hayırlı hayat ihsân etsin. Allah sizi barındırsın, sizi muhafaza etsin. Allah, sizin derecenizi yüceltsin, size başarılar ihsân etsin. Allah sizi selâmete çıkarsın, kulluğunuzu kabûl eylesin. Size Allah korkusunu vasiyyet ediyorum. Sizi Allah'a bırakıyor, O'nun tedbîrine emânet ediyor, O'nun yardımına terk ediyorum. Hiç şüphesiz ben, Allah tarafından size gönderilmiş bir uyarıcı ve bir müjdeciyim. Allah'ın kulları arasında ve O'nun mülkünde büyüklük taslamayın. Çünkü Allah, bana ve size şöyle buyurmuştur :

İşte âhiret yurdu! Biz onu, yeryüzünde ne büyüklük, ne de fesâd arzûsuna düşmeyecekler verimiz. İyi sonuç (Allah'ın azabından) sakınanlardır.» ⁽¹⁰⁵⁾

Sonra Resûlullah (S.A.V.), ne şekilde kefenleneceğini ve nasıl gömüleceğini anlatıp ölümüne karşı bağırıp çağırılmasını tavsiye etti.

Câbir (R.A.)'in Resûlullah (S.A.V.)'ı, ölümünden evvel şöyle buyururken işittiği rivâyet olunur :

«Allah hakkındaki zannınızı güzelleştiriniz.»

Resûlullah (S.A.V) ümmeti hakkında, namazı terketmeye sebep olan nefsanî arzûlara uymalarından ve büyülenme canavarının onları kötü yola sürüklemesinden endişe ediyordu. Bundan dolayıdır ki; onlara, namazı muhafaza etmelerini ve elleri altında bulunan köle ve hizmetkârlara yumuşaklıkla muamele etmelerini vasiyyet etti. Enes (R.A.) der ki :

«Ölüm yaklaşınca Resûlullah (S.A.V.)'ın yaptığı umûmî vasiyyet şu idi: Namaza ve elinizin altında olanlara dikkat ediniz.»

SON ANLAR

Ebu Bekir (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'in emrine itâat ederek namazda müslümanlara imamlık ediyordu. Vefat ettiği gün olan pazartesi günü, odasının mescid tarafındaki perdesi-

ni kaldırdı. Müslümanları namazda görünce tebessüm etti. Müslümanlar da Resûlullah (S.A.V.)'ı gördüler. Son derece sevinçlerinden kılmakta oldukları namazdan çıkmaya niyetlendiler. Ebu Bekir (R.A.) de Resûlullah (S.A.V.)'ın gelip namaz kıldırması için, meydana açarak saffa doğru geri çekilmek istedi. Resûlullah (S.A.V.), namazlarına devam etmeleri için onlara işâret buyurdu, perdeyi sarkıttı ve yatağına çekildi. Bu, Resûlullah (S.A.V.)'ın müslümanlarla karşı karşıya gelmesinin sonuncusu oldu. Resûlullah (S.A.V.), ölüm yaklaşınca eline su alıyor, yüzüne serpiyor ve şöyle diyordu: **«Ah elem!...»**

Bunun üzerine kızı Fâtıma (R.A.) şöyle diyordu :

— Ey babacığım! Senin ızdırabına karşı ah benim duyduğum üzüntü...

Resûlullah (S.A.V.) kızının sözüne karşı şöyle buyurdu :

«Bugünden sonra, babana hiçbir üzüntü ve keder yoktur.»

Resûlullah (S.A.V.) kızı Fâtıma (R.A.)'nın üzüntü ve kederinin şiddetini görünce onu kendisine yaklaştırdı ve gizlice kulağına birşeyler söyledi. Fâtıma (R.A.) da ağladı. Sonra ikinci defa tekrar kendisine çekip gizlice birşeyler söyledi. Bu sefer Fâtıma (R.A.) güldü. Resûlullah (S.A.V.) vefat edince, Âişe (R.A.), Fâtıma (R.A.)'ya ağlamasının ve gülmesinin sebebini sordu. O da şöyle cevap verdi :

«İlkinde, Resûlullah (S.A.V.) bana öleceğini haber verdi, ben de ağladım. İkincisinde ise; ehlinden kendisine ilk kavuşacak olanın ben olduğumu bildirdi, bunun üzerine güldüm.»

Âişe (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'ın vefatından evvelki son dakikaları anlatarak şöyle diyor: «Resûlullah (S.A.V.)'ın önünde, içinde su olan büyük bir kab vardı. Elini suya sokuyor, ıslak eliyle yüzünü meshediyor ve sonra da şöyle diyordu :

— En yüce dost, en yüce dost!...

Rûhunu teslim edinceye kadar bunu söylemeye devam etti.»

Resûlullah (S.A.V.)'ın vefatı Rebiülevvel ayının, pazartesi-ne tesâdüf eden on ikinci gününde vuku buldu. Ebedî âleme göç ettiği zaman altmış üç yaşında bulunuyordu.

Şu bir gerçektir ki: Bir kîmse, Resûlullah (S.A.V.)'ın vefatından evvel ve son saatlerinde söylediği sözlere kulak verir düşünürse, hiç şüphe etmeksizin, O'nun hak peygamber olduğuna kemâl mânâda kanaat getirir.

Namaz, Allah korkusu, fesâd çıkarmama... Bunlar; Resûlullah (S.A.V.)'ın müslümanlara yaptığı son vasiyetleridir. Ecelinin çok yaklaştığını hissettiği bir anda; müslümanların namazdaki görüntüleri, kalbini sevinçle dolduran manzaraların en tatlısı olmuştur.

Bir an için, O'nun bir peygamber olmadığını, diğer insanlar gibi sıradan bir kimse olduğunu farz-ı muhal olarak tasavvur etsek bile, şu vakıa bu tasavvuru bozar :

İnsan; ölümünün yaklaştığını hissettiği son anlarında bütün himmetini, aile efrâdını, yakınlarını ve çok bağlandığı lezzetlerini düşünmeye sarfeder.

İnsanlara çeşitli oyun ve tuzaklar kuran birçok kimsenin, bu son korkulu saatlerde işledikleri cinâyetlerini itiraf ettikleri ve dalâletlerinden pişman oldukları müşâhede edilmiştir.

Halbuki, insanların Resûlullah (S.A.V.)'da gördükleri; bu deccâllarda gördüklerinin tam zıddıdır. Çünkü Allah, onun dostudur. Onun bütün arzûsu Rabbiydi. Son nefeslerinde, iki dudağı arasında tekrar tekrar dile getirdiği «Yüce dostu» olan Rabbi...

Resûlullah (S.A.V.) ebedî âleme göç eyledi. Müslümanlara öyle iki kılavuz bıraktı ki, onlara sarıldıkları müddetçe asla sapıklığa düşmezler. Bu iki kılavuz; Allah'ın kitabı KUR'AN ve Resûlünün sünnetidir. Aynı zamanda geriye; İslâm'ı açıklayan, memleketlerin fethini tamamlayan, dünyada Allah'ın hidâyetini üstün kılan sâlih ve kerîm ashâbını bıraktı.

Cenâb-ı Allah'dan, Resûlullah (S.A.V.)'ı; peygamberlerini mükâfatlandığı şeyin en hayırlısı ile mükâfatlandırmasını, dünya ve âhiret saadetini elde edinceye kadar, hidâyetiyle amel etmeye bizi muvaffak kılmasını niyâz ediyoruz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN UMÛMÎ VE HUSÛSÎ HAYATI

- 1 — Resûlullah (S.A.V.)'n Şemâil-i Şerîfi
- 2 — Resûlullah (S.A.V.)'ın Hanımları
- 3 — Dersler ve İbretler
- 4 — Büyüklerin Büyüğü

BİRİNCİ BÖLÜM

RESÜLÜLLAH (S.A.V.)'İN ŞEMÂİL-İ ŞERİFİ

Kâmil nümûne Muhammed (S.A.V.) — Bedenî vasfı —
Tevazuu — Merhâmeti — Afv edişi ve yumuşaklığı —
Zühdü — İbâdeti — Belâğatı ve hikmeti.

KÂMİL NÜMÛNE MUHAMMED (S.A.V.)

Muhammed (S.A.V.)'in hayatı; güzel ahlâkı ve asıl büyüklüğü ifâde eden insanî faziletler, üstün sıfatlar ve ebedî hasletlerle doludur. Şüphesiz ki O'nu, Rabbi terbiye etmiş, hem de pek güzel terbiye etmiştir. İçinde yaşadığı çevrenin kötü te'sirlerinden korunmuştur. O, her türlü güzel ahlâk ile süslenmişti. Bundan dolayıdır ki Cenâb-ı Hak, Kur'an'da onu şöyle vasıflandırıyor :

«Hiç şüphesiz sen, yüce bir ahlâk üzerindesin.» ⁽¹⁰⁶⁾

Bu sebeble Muhammed (S.A.V.); insanî olgunluk için en yüce örnek ve müslümanlar için de en güzel nümûne olmuştur. Allah'ın rızasını elde edebilmemiz için O'na uymamızı ve O'nun hayatını örnek almamızı Cenâb-ı Hak bize emretmiştir. Allah (C.C.) mü'minlere hitab ederek şöyle buyurur :

«Andolsun ki Resûlüllah'da sizin için, Allah'ı ve âhiret gününü umar olanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir nümûne vardır.» ⁽¹⁰⁷⁾

Resûlüllah (S.A.V.)'ın üstün sıfatlarını ve yüce ahlâkını

(106) Kalem: 4.

(107) Ahzâb: 21.

inceleyen ciddî bir araştırmacının araştırması, kendisini Kur'an'a götürür. Resûlullah (S.A.V.), Kur'an-ı Kerîm'in kendisine teşvik ettiği her yüce ahlâk ile süslü idi. Bundan dolayıdır ki; mü'minlerin annesi ve Resûlullah (S.A.V.)'a insanların en yakını olan Âişe (R.A.) şöyle der :

«Resûlullah'ın ahlâkı Kur'an'dan ibârettir.»

Nitekim hadîs kitapları; ⁽¹⁰⁸⁾ Resûlullah (S.A.V.)'ın her insanî yüceliğe ve faziletin her çeşidine çağırان onbinlerce sözlerini, fiillerini ve vasiyetlerini bize rivâyet etmektedirler. O sözler, o fiiller ve o vasiyetler ki; Resûlullah (S.A.V.)'ın üstün ve güzel ahlâkta eşsiz olduğunu isbat eden en kuvvetli delîl ve en büyük şehâdetlerdir.

Biz bu kısa bahislerde okuyucunun, Resûlullah (S.A.V.)'ın husûsiyetlerini öğrenip yolunu takib etmek sûretiyle Allah'ın rızasını kazanabilmesi için Resûlullah (S.A.V.)'ın sıfatlarından kısaca bahsedeceğiz. Yalnız, sıfatlarından bahsetmeden evvel, ashâbının bize anlattığı şekilde şemâilinden (bedenî husûsiyetlerinden) bahsetmemiz yerinde olacaktır.

BEDENÎ VASFI = FİZYONOMİK YAPISI

Resûlullah (S.A.V.), insanların, yüzü en güzel olanı idi. Fizyonomik yapısını anlatmaya çalışan herkes, O'nu dolunay gecesindeki aya benzetirlerdi. Rengi; kırmızıya çalan beyazdı. Gözleri iriydi, gözbebeği son derece siyahtı, gözleri yaratılıştan sürmeli idi. Gözkapaklarının kılları uzundu. Kaşları uzun, ince ve göz uçlarına kadar uzanmış vaziyetteydi. Alnı geniş, burnu düzdü. Ağzı geniştı. İnsanlar içerisinde dudakları en güzel olanıydı. Dişleri arasında hafif boşluk vardı. Yanakları yumuşak ve boynu en güzel olanıydı. Ne uzun, ne de kısa boylu idi. Göğsü, avuçları ve ayakları geniştı. Uzunlukta ne aşırı uzun, kısalıkta da ne aşırı kısa idi. Karnı ve göğsü aynı hizadaydı. Ne zayıf, ne de şişmandı. Sırtı geniştı. İki omuzu arasında nübüvvet mührü vardı. Bu nübüvvet mührü, sağ

(108) Bu hadîs kitaplarının en meşhurları şunlardır: Sahih-i Buhârî - Sahih-i Müslim - Tirmizî - Nesâî - Ebû Dâvûd - İbnü Mâce - İmam-ı Mâlik'in Muvatta'sı - İmam-ı Ahmed'in Müsned'i.

omuzuna yakındı. Sarılığa çalan ve etrafında arka arkaya kıl-
lar bulunan ben vardı bu mühürde. Saçları ne kıvrıkcık, ne
de tamamen düzdü, ikisi arasında orta bir hâldeydi. Saçları
kulaklarının ortasına kadar, bazan da kulağının yumuşağına
kadar ulaşırdı. Yürürken, sanki yukarıdan aşağıya iniyormuş
gibi kuvvetle yürürdü. Bir kimseye yöneldiği zaman bütün
vücûduyla yönelirdi. Sesi güzeldi. Devamlı hüzünlü bulunur-
du. Daima düşünür, uzun müddet susar, ihtiyaç olmadan ko-
nuşmazdı. Söze başlarken ve sözü bitirirken daima Allah'ın
adını anardı. Küçük de olsa nîmeti tazîm eder, hiçbir nîmeti
kötülemezdı. Kızdığı zaman yüzünü çevirir, sevinince gözünü
yere dikerdi. En fazla gülmesi bile tebessümden ileri geçmez-
di. O'nu, âniden gören kimse, heybet duyarak korkardı. Tanı-
yarak O'nun bulunduğu meclise gelen kimse sevgi duyardı.
O'nu tavsîf eden kimse derdi ki: O'nu görmeden evvel ve gör-
dükten sonra, O'nun gibisini görmedim. Hoş kokuyu sever;
meleklerle buluşacağı ve müslümanların topluluğuna gideceği
zaman, hoş koku kullanırdı. Bundan dolayıdır ki, soğan ve
sarmısak yemezdi. Sarmısak, habîs sebze diye isimlendirirdi.

T E V A Z Ü U

İşlerin yürütülmesini eline geçiren ve saltanatı elde eden
pek az hükümdar, tevazû sıfatıyla muttasıf olabilmiştir. Bil-
hassa; yeryüzünde hükümrânlık sürenler için, kibrin belirgin
bir alâmet ve esas telâkki edildiği eski zamanlarda...

Muhammed (S.A.V.), alışılmış bu hâle muhalefet etmiştir.
Tevazû, en belirgin sıfatlarından birisiydi. Risâletinin hedef-
lerinden birisi de; bütün dünyaya yayılmış bulunan büyüklen-
me duygusunu mahkûm etmektir. Kavmine nasihat ederken,
çok defa şunu söylerdi :

«Kalbinde zerre miskal kibir olan kimse Cennet'e giremi-
yecektir.» ⁽¹⁰⁹⁾

Resûlüllah (S.A.V.), hayatında son derece mütevâzi idi.
Onun hayatından bilinen bir gerçektir ki; bir topluluğa girdi-

(109) Müslim rivâyet etmiştir.

ğinde boş olan yere otururdu. Toplulukta birşey dağıttığı zaman, orada bulunan herkese payını verirdi, tâ ki kendisiyle toplulukta bulunan kimse, başkasına daha cömert davrandığını sanmasın.

Bir gün Resûlullah (S.A.V.), asâsına dayanarak ashâbının huzûruna çıktı. Ashâbın kendisi için ayağa kalktığını görünce Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu :

«Acemlerin, bir kısmının diğer bir kısmını tazîm edip ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayınız.»

Resûlullah (S.A.V.)'ın söylemiş olduğu sözlerden birisi de şudur :

«Hristiyanların, İsâ'yı övmeye aşırı gittikleri gibi, siz de beni övmeye aşırı gitmeyin. ⁽¹¹⁰⁾ Ben, sadece bir kulum. Binâ-enaleyh, benim için Allah'ın kulu ve Resûlü deyin.» ⁽¹¹¹⁾

Tevazûunun görüntülerinden bir kısmı şunlardır :

Ayakkabısını onarır, elbisesini yamar, ev işlerinde aile efrâdına yardım eder, onlarla beraber et doğrardı. İnsanların en çok hayâ sahibi olanıydı. Hiçbir kimsenin yüzüne bakıp durmazdı. Hür ve kölenin dâvetine icâbet ederdi. Ashâbı ile oturduğu zaman, onlarla karışık bulunur ve boş yer neresi ise, orada otururdu.

Bir ihtiyacı için Resûlullah (S.A.V.)'a gelerek oturup derdini anlatan kimse, kalkıp gitmedikçe o kalkıp gitmezdi. Bir kimse, kendisinden bir istekte bulunursa, ya istediğinin aynısını verir veya yumuşak söz söylerdi.

Bir adam, Mekke'nin fethi gününde titreyerek Resûlullah (S.A.V.)'a geldi. Titrediğini gören Resûlullah (S.A.V.) ona şöyle söyledi :

«Sakin ve rahat ol, ben bir kral değilim. Kavut yiyen Kureyşli bir kadının oğluyum.»

Muhammed (S.A.V.)'in peygamber olduğuna dair kesin delil arayan kimse, bu hâdiseler üzerinde düşünse; bunların peygamberliğine dair kuvvetli bir delil olduğunu görecektir.

(110) Hristiyanlar, İsâ (A.S.)'yı övmeye aşırı gitmişler ve ona Allah'ın oğlu demişlerdi. Yani, şirke götürecek bir övgüde bulunmayın.

(111) Buhârî rivâyet etmiştir.

Çünkü; ortada öyle bir kumandan vardır ki; memleketler tamamen eline geçmiş ve hükmü geçerli olmuş olduğu hâlde, kendisini her türlü gurur hâllerinden uzak bulunduruyor. Bu kumandan öyle bir insandır ki, peygamberlik vasfından başka hiçbir vasıf onun hakkını ifâ edemez.

M E R H A M E T İ

İnsanın istifâde ettiği meziyetler ile kendisiyle süslendiği vasıflar arasında bir kıyaslama yapmaya kalkacak olursak, fazilet ve şeref bakımından **RAHMET** sıfatına üstün gelecek başka bir sıfat bulamayız.

RAHMET sıfatı; İslâm'ın çok açık bir vasfıdır. Müslümanların ifâ ettikleri ibâdetlerde kendisine teveccüh ettikleri Allah'ın sıfatlarından birisi de, **RAHMET** sıfatıdır. O Allah, **RAHMÂN** ve **RAHÎM**'dir.

«Benim rahmetim ise herşeyi kuşatmıştır.» (112)

Allah (C.C.), Muhammed (S.A.V.)'i **RAHMÂN** sıfatıyla vasıflandırmıştır. Cenâb-ı Hak, mü'minlere hitab ederek şöyle buyuruyor :

«Andolsun, size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır ve güç gelir. Size çok düşkündür. O, mü'minleri cidden esirgeyici ve bağışlayıcıdır.» (113)

Gelecek zararları müslümanlardan uzaklaştırmada ve onlara menfaat sağlamada Resûlullah (S.A.V.)'in şefkati, âdeta karşımıza dikiliverir. Kur'ân-ı Kerim'in bu âyetinde Resûlullah (S.A.V.) övüldüğü gibi, halkına zor gelen ve onu zarara uğratan şeylerin, kendisini üzen ve rahatsız eden merhametli bir reisin övgüsü ifâde ve ilân edilmektedir.

Allah (C.C.), Resûlü Muhammed (S.A.V.)'i şu âyetiyle baki nasıl vasıflandırmaktadır :

«Sen, Allah'dan bir esirgeme sayesindedir ki onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar herhalde etrafından dağılıp gitmişlerdi bile...» (114)

(112) A'râf: 156.

(113) Tevbe: 128

(114) Âl-i İmrân: 159.

Cenâb-ı Hak, Resûlullah (S.A.V.)'in kavmine karşı yumuşak davrandığını haber veriyor. Bu yumuşaklık; Allah'ın kendisine ihsân buyurduğu **RAHMET** sıfatından meydana gelmektedir.

Eğer o, kaba ve sert olsaydı veya rahmet ve şefkatin yokluğundan kinâye olan katı kalbi bulunsaydı, insanlar onu hoş karşılamaz ve etrafından dağılırlardı.

Gerek insanlarla olan muamelesinde olsun, gerek ümmetini irşâd etmede olsun, onun bütün hayatı **RAHMET**'dir. O, kavmine şöyle vasiyette bulunuyordu :

«Yerde olanlara merhamet edin ki, gökte olanlar da size merhamet eylesin.»

«İnsanlara acımayana Allah acımaz.»

«Acıma duygusu, ancak bedbaht olandan alınır.»

İnsanda rahmet duygusu, ancak kuvvet ve kudret bakımından kendisinden daha aşağı olan kimselere karşı tam olarak tezâhür edebilir. Resûlullah (S.A.V.)'in, hizmetkârlarına karşı nasıl davrandığını düşün!... Onun ashâbından biri şöyle diyor :

«Ben, Resûlullah (S.A.V.)'in herhangi bir hizmetkârına vurduğunu asla görmedim.» ⁽¹¹⁵⁾

Enes (R.A.) der ki :

«Ben, Resûlullah (S.A.V.)'a on sene hizmetkârlık yaptım. Bana bir defa dahi OF bile demedi. Yaptığım birşey için, bunu niçin yaptın veya yapmadığım birşey için bunu niçin yapmadın, demedi.» ⁽¹¹⁶⁾

Kölelere muamele hakkında yaptığı vasiyetlerden birisi de şudur :

«Köleler; Allah'ın sizin emrinize verdiği kardeşlerinizdir. Onlara yediklerinizden yediriniz. Giydiklerinizden giydiriniz. Ağır gelen şeyleri onlara yüklemeyiniz. Şayet ağır şeylerle vazifelendirirseniz, kendilerine yardım ediniz.» ⁽¹¹⁷⁾

Resûlullah (S.A.V.)'in merhameti o kadar geniş idi ki; dil-

(115) Müslim rivâyet etmiştir.

(116) Müslim rivâyet etmiştir.

(117) Müslim rivâyet etmiştir.

siz hayvanlara bile şâmildi. Onlara acır, yumuşaklıkla muamele edilmesini tavsiye ederdi. Bu husûstaki hadîslerinden birisi de şudur :

«Bir müslüman fidan diker veya ekin eker, sonra da ondan bir kuş, bir insan veya bir hayvan yerse, kendisi için sadaka olur.» ⁽¹¹⁸⁾

Bu hadîs; hayvanı doyuran kimseye karşı bir övgü ve kişiyi bu sebeble Allah'a yaklaştıran hayırlı bir amel olduğunun ifâdesidir. Hayvanlara merhamet eden kimsenin mükâfatı hakkında şöyle buyuruyor :

«Bir adam, yolda yürürken son derece susar. Derken bir kuyuya rastgelir. Kuyuya iner, su içer ve çıkar. Bir de ne görsün; bir köpek, susuzluktan dilini çıkarmış toprağı yalıyor. Köpeği gören bu adam kendi kendine der ki; bana isâbet eden şiddetli susuzluk bu köpeğe de isâbet etmiştir. Derhal kuyuya iner, ayakkabısına su doldurur. Sonra ayakkabıyı ağzıyla tutarak kuyudan çıkar ve köpeği sular. Allah, bunun iyi amelinin kabûl eder ve günahlarını bağışlar.» ⁽¹¹⁹⁾

Resûlüllah (S.A.V.) başka bir hadîslerinde şöyle buyurur :

«Bir kadın, kediden dolayı azab olunmuştur. Kadın kediyi hapsetmiş, yedirmemiş, içirmemiş ve bırakmamış ki, yerin haşerelerinden yesin.» ⁽¹²⁰⁾

İslâm; saldırgan köpek ile zarar veren hayvanlarını öldürülmesine müsaade etmiştir. Fakat onları öldürmede bile iyi davranmayı emretmiştir. İslâm; etinin yenilmesi helâl olan hayvanları kesmeye de müsaade etmiştir. Fakat keserken iyi davranmayı emretmiştir. Resûlüllah (S.A.V.) şöyle buyuruyor :

«Allah, herşeye karşı iyiliği emretmiştir. Binâenaleyh (öldürülmesi haram olmayan canlıyı) öldürdüğünüz zaman, öldürmeyi güzel yapınız. Hayvanı boğazladığınız zaman, boğazlamayı güzel yapınız. Sizden biriniz, hayvan keseceğinde bıçağını biletsin. Keseceği hayvanı rahatlandırın.» ⁽¹²¹⁾

(118) Buhârî rivâyet etmiştir.

(119) Buhârî rivâyet etmiştir.

(120) Buhârî rivâyet etmiştir.

(121) Buhârî rivâyet etmiştir.

Mevzuyu uzatmak korkusu olmasaydı, Resûlüllah (S.A.V.)'ın zayıflara karşı gösterdiği merhametten çok misâller zikrederdik.

AFVEDİŞİ VE YUMUŞAKLIĞI

Resûlüllah (S.A.V.) intikam almaya kadir olduğu hâlde, Rabbinin emirlerine uyararak, yumuşaklık ve bağışlama ahlâkı üzerinde bulunuyordu: «(Habîbim), sen (güçlüğü değil) kolaylığı (sağlayan) yolu tut. İyiliği emret. Cahillerden yüz çevir.»⁽¹²²⁾

Bu âyetin tefsirinde şöyle denmiştir: Yâni seninle alâkasını kesen kimseden sen alâkanı kesme. Seni mahrûm edene sen ver. Sana zulmedenî sen afvet. Çünkü; seninle alâkasını kesen kimseden, senin alâkanı kesmemen demek, onu bağışlayan demektir. Seni mahrûm eden kimseye vermen demek, ona iyilik yapman demektir. Sana zulmeden kimseyi bağışlayan demek, cahillerden yüz çevirmen demektir. Afva teşvik husûsunda Kur'ân-ı Kerîm'de şu âyet nâzil olmuştur :

«Ne iyilik, ne de kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel (hasletle) önle. O zaman (görürsün ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse bile, sanki yakın dostun olmuştur.»⁽¹²³⁾

Resûlüllah (S.A.V.)'ın bu sıfatlarla muttasıf olduğuna dair birçok rivâyetler ve haberler gelmiştir. Onun sıfatı hakkında şöyle denmiştir :

«Resûlüllah (S.A.V.) şahsı için hiçbir husûsta asla intikam almamıştır. O ancak, Allah'ın haram kıldığı birşey işlenip hürmeti giderilmeye kalkılırsa, işte o zaman Allah için cezalandırır.»⁽¹²⁴⁾

Resûlüllah (S.A.V.) hakkında bilinen bir hakikattir ki; o, kendisine kabalıkla muamele yapan yabancıya karşı sabrederdi. Enes (R.A.) şu hâdiseyi rivâyet ediyor :

«Ben, bir gün Resûlüllah (S.A.V.) ile beraber yürüyordum. Resûlüllah (S.A.V.)'ın üzerinde Negrân kumaşından yapılmış,

(122) A'râf: 199.

(123) Fussilet: 34.

(124) Buhârî rivâyet etmiştir.

kenarları sert bir elbise vardı. Derken bedevî bir arap geldi ve Resûlullah (S.A.V.)'ın elbisesinden şiddetle tutup çekti. Ben, Resûlullah (S.A.V.)'ın boynuna baktım; o adamın, elbisesinin ucundan şiddetle çekmesinden dolayı boynunda iz yaptığını gördüm. Bundan sonra da bedevî arap şöyle söyledi: Ey Muhammed! Senin yanında olan Allah'ın malından bana da verilmesi için emret. Resûlullah (S.A.V.) o adama yöneldi, güldü ve ona mal verilmesi için ilgililere emretti.» (125)

Rivâyet olunan şu olay da, onun eşsiz yumuşak huyluluğuna ve yüce afvının şümûlüne delâlet eden hâdiselerdendir :

«Resûlullah (S.A.V.)'ı habersiz yakalayıp öldürmek için, Ten'im Dağı tarafından, Mekke halkından silâhlı seksen adam Resûlullah (S.A.V.)'ın ve ashâbının yanına inip geldiler. Bunlar derhal yakalanıp esir alındılar. Sonra Resûlullah (S.A.V.) bunları afvetti.» (126)

Şu adam, Resûlullah (S.A.V.)'ı ağlatmış ve müslümanları kedere boğmuştur. Bu adam; Vahşî adında Habeşli bir köledir. Resûlullah (S.A.V.)'ın amcası Hamza (R.A.)'yı öldürmüştür. Bu köle, kendinden şöyle bahsediyor :

«Mekke ve Taif'in fethinden sonra çıkıp Resûlullah (S.A.V.)'a geldim. Ansızın yanında dikilip, şehâdet kelimesini getirmeye başladım. Beni görünce :

— Vahşî midir? dedi.

— Evet, ey Allah'ın Resûlü, dedim

Resûlullah (S.A.V.) :

— Otur, Hamza'yı nasıl öldürdüğünü bana anlat bakayım, dedi.

Vahşî :

— Ben de nasıl öldürdüğümü kendilerine anlattım. Sözü mü bitirince bana şöyle söyledi :

— Yazıklar olsun, kendini benden gizle, tâ ki seni görmiyeyim.

Vahşî :

— Ben, Resûlullah (S.A.V.)'ın bulunduğu yerde, beni görmemesi için gizleniyordum.»

(125) Buhârî rivâyet etmiştir.

(126) Buhârî rivâyet etmiştir.

Hayret edilecek yücelik!... Kavmi ve asâleti bulunmayan Habeşli bir köle... Amcasını öldürdüğü hâlde Resûlullah (S. A.V. onu afvediyor. Halbuki müslümanlar, daha evvel Hamza (R.A.)'nın acı ölümünü gördükleri gibi, şimdi de (bir kısas olmak) üzere Vahşî'nin ölümünü görmeyi ne kadar arzû ediyorlardı.

Bu; intikam almaya imkân olduğu hâlde bağışlamadır. Bu; gaye yüceliği, tasarruf güzelliği ve nefsânî arzûlara olan hâkimiyetin tecellî ettiği Resûlullah'ın sıfatlarından bir sıfattır.

Z Ü H D Ü

Dünyaya ve dünya lezzetlerine karşı köpekleşme, zamanımızın en belirgin tezâhürlerindendir. Fertler ve toplumlar arasında çekişme ve ihtilâfları doğuran, hangi yoldan olursa olsun, kazanç te'mini için insanı maddenin peşinde devamlı bir yarışmaya iten bu köpekleşmedir ki; saadeti arayan, fakat bir türlü elde edemeyen insanı helâk etmiş, onu huzûrsuzluk ve kederin esiri hâline getirmiştir.

İslâm'ın nazarında madde; kişiyi yaratanına ve insanlıkta kardeşleri olan insanlara karşı yapmakla sorumlu olduğu vazifelerinden alıkoymamalıdır. İnsan, dünya kazançlarını ne kadar çoğaltırsa çoğaltsın, netice ölüm ve yığıldığı servetin to-punu terketmek olacaktır. Bundan dolayıdır ki Allah (C.C.), insana bu sonucu ihtar etmektedir :

«Sizi çoklukla (mal ve evlâd çokluğuyla) böbürlenme (o derecede) oyaladı (ki), tâ kabirlere (kadar gidip) ziyâret ettiniz.» ⁽¹²⁷⁾

Allah insanı; içinde mağrûr olduğu, yaratanını unuttuğu, hakkın ve hayrın aleyhinde kullandığı nîmetlerden dolayı hesaba çekecektir :

«Sonra, andolsun o gün, elbet ve elbet sizler nîmetlerden sorulacaksınız.» ⁽¹²⁸⁾

Bu sebeble Cenâb-ı Hak, şu âyet-i kerîmesiyle ZÜHD'e dâvet etmektedir :

«Onlardan (kâfirlerden) bir sınıfa, kendilerini fitneye düşürmemiz için, (verdiğimiz ve) fâidelendirdiğimiz dünya hayatına ait zînetlere ve debdebelere sakın iki gözünü dikme. Rabbinin rızkı hem daha hayırlı, hem daha sürekli dir.» (129)

Cenâb-ı Hak bu âyette; Peygamberini ve mü'minleri, dünya hayatına tamah etmekten, dünyanın zînetine, güzelliğine ve kâfirlerin istifâde ettikleri çeşit çeşit lezzet ve alayışına göz dikmekten menediyor. Çünkü bütün bunlar, onlar için bir imtihandır. Allah'ın mü'minlere ihsân buyurduğu hidâyet, âhîret hayatında hazırladığı nîmetler onlar için çok daha hayırlı ve sürekli dir.

Bütün bu âyetlerin ifâde ettiği; rûhbanlığa dâvet, geçim sebeblerini terk ve miskinliğe meyletme değildir. Bilâkis ifâde edilmek istenen husûs; bu lezzetleri, hakkın zaferi yolunda ve zayıflara yardım uğrunda fedâ etmeye dâvettir.

Dünyaya karşı köpekleşmenin ve tamahkârlığın baskısını hafifletmek için ZÜHD, Resûlüllah (S.A.V.)'in tavsiye ettiği husûslardan olmuştur. O, şöyle buyurur :

«Dünyaya râğbet etme ki, seni Allah sevsin. İnsanların yanlarında olanlara da râğbet etme ki, seni insanlar sevsin.» (130)

Resûlüllah (S.A.V.) kendi hayatında, dünyaya râğbet etmeme ve dünya lezzetlerinden yüz çevirme husûsunda bir nûmûne idi. Onun zühdü, peygamberliğinin doğruluğuna delâlet eden delillerdendir. Bilhassa Mekke'nin fethinden sonra, dünya ona ikbâl etti. Fakat o, ev eşyalarının sadeliğinde, yemesinde ve içmesinde takib ettiği yoldan asla ayrılmadı.

Sözü; onun sâde hayatını anlatan hanımı Âişe (R.A.)'ye bırakalım :

«Resûlüllah (S.A.V.)'in üzerinde yatıp uyuduğu yatağı, içi hurma lifiyle doldurulmuş bir deriden ibaretti.» (131)

«Muhammed (S.A.V.)'in aile efrâdı olan bizler, bir ay bek-

(129) Tâhâ: 131.

(130) İbn-i Mâce rivâyet etmiştir.

(131) Müslim ve Tirmizî rivâyet etmiştir.

lerdik de evimizde (yemek pişirmek için) ateş yakmazdık. Bizim yiyeceğimiz kuru hurma ve sudan ibaretti.» (132)

«Resûlullah (S.A.V.) vefat edinceye kadar, aile efrâdı iki gün arka arkaya arpa ekmeğinden doymamıştır.» (133)

İbn-i Abbas (R.A.)'ın şöyle söylediği rivâyet olunur :

«Resûlullah (S.A.V.) birçok zamanlar, aç olarak gecelerdi. O ve aile efrâdı, akşam yemeği için birşey bulamazlardı. Umûmiyetle arpa ekmeği yerlerdi.» (134)

Bunların ifâde ettiği mânâ; Resûlullah (S.A.V.) bütün hayatı boyunca sadece bu yiyecekleri yerdı değildir. Onun, tatlıyı ve balı sevdiği, meyveler, taze sebzeler ve et yediği rivâyet olunur. Fakat o, ümmetinin fakirleri uğrunda, bütün bunlardan kendisini mâhrûm ederdi. Ve ancak zarûret mikdarınca yemek yerdı.

İ B Â D E T İ

Resûlullah (S.A.V.) insanların en fazla ibâdetle düşkün olanıydı. İbâdet sevgisi, kalbinin derinliğine işlemişti. Allah'a bağlanmış ve nefsi «FENÂ FİLLAH = Allah sevgisinde yok olmuş»tu. İbâdet, varlığının bir parçası olmuştu.

Kulluğunun en büyük görüntüsü; her hâlinde varlığını Allah'a teslim etmesiydi. Varlığı Allah'a teslim etmek, dindarlık tezâhürlerinin en güzelidir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«İyilik yapan (bir insan) olarak, kendisini Allah'a teslim edenden daha güzel dinli kimdir?...» (135)

Varlığı Allah'a teslim etmenin keyfiyyetini açıklayan ve semavî kitaplar arasında, mânâsı eşsiz olan ilâhî beyânı Kur'an'da bulmaktayız. Kur'an-ı Kerîm'de Allah, Resûlü Muhammed (S.A.V.)'a şöyle hitab ediyor :

«De ki: Şüphesiz benim namazımda, ibâdetlerimde, hayatımda, ölümümde hiçbir ortağı olmayan, âlemlerin Rabbi Allah'ındır. Ben, bununla emrolundum. Ben, müslüman olanların ilkiyim.» (136)

(132) Müslim rivâyet etmiştir.

(133) Tirmizî rivâyet etmiştir.

(134) Tirmizî rivâyet etmiştir.

(135) Nisâ: 125.

(136) En'âm: 162-163.

Bu ilâhî beyânda, Allah için tam bir ihlâsın ve nefsanî arzûlardan tamamiyle sıyrılmanın ifâdesi vardır.

Resûlullah (S.A.V.) her hâlinde Allah'dan korkar, O'nu da-ima anar ve O'ndan mağfiret taleb ederdi. O, şöyle buyuruyor :

«Allah'a yemin olsun ki; ben günde yetmiş defadan fazla Allah'a tevbe eder ve O'ndan mağfiret isterim.» ⁽¹³⁷⁾

Namazla, oruçla ve Kur'an okumakla Allah'a yaklaştığı gibi, Allah'ın emrine uyarak geceleri ibâdet yapar ve onüç rek'ât namaz kılardı.

«Gecenin bir kısmında da uyanıp, sadece sana mahsûs fazla bir ibâdet olmak üzere onunla (Kur'an'la) gece namazı kıl. Ümid edebilirsin, Rabbin seni bir makam-ı mahmûda gönderecektir.» ⁽¹³⁸⁾

Resûlullah (S.A.V.) ayakları şişinceye kadar kalkar namaz kılardı. Bir gün kendisine şöyle dendi :

«Ey Allah'ın Resûlü! Sen niçin böyle yaparsın? Halbuki Allah seni, geçmiş ve gelecek günahlardan korumuştur.» Resûlullah (S.A.V.) ise :

«Ben, Allah'a çok şükreden bir kul olmayayım mı?» ⁽¹³⁹⁾ diye cevap verdi.

Resûlullah (S.A.V.) bazı aylar, o kadar oruç tutardı ki; orucunu hiç bozmak istemiyor sanılırdı. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyuruyor :

«Pazartesi ve perşembe günleri ameller (Allah'a) arzolu-nur. Binâenaleyh, amelimin oruçlu olduğum bir hâlde arzedil-mesini arzû ediyorum.»

Resûlullah (S.A.V.)'ın ibâdeti hakkında şu husûsun gözden uzak tutulmaması yerinde olur: O, Allah'a ibâdetin en yüksek mertebesi ile, ümmetinin idâresini şaşılacak bir tarzda bera-ber yürütmüştür. Şayet Resûlullah (S.A.V.) rûhbanlık için eli-ni -eteğini dünyadan çekmiş âbidler ve zâhidlerden olsavdı, dikkatler onun ibâdetine çevrilmezdi. Şu hâlde; Allah'a ibâde-

(137) Buhâri ve Müslim rivâyet etmiştir.

(138) İsrâ: 79.

(139) Buhâri ve Nesâî rivâyet etmiştir.

tin en yüksek mertebesi ile, sosyal vazifelerini cem' edip en mükemmel şekilde bir arada yürütmesi, Resûlullah olduğunu gösteren vasıflarının en belirgin olanlarından.

Enes İbn-i Mâlik (R.A.) şu hâdiseyi rivâyet ediyor :

«Üç kişilik bir topluluk, Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımlarının evlerine geldi. Resûlullah (S.A.V.)'ın ibâdetinden soruyorlardı. Durum gelen topluluğa bildirilince, Resûlullah (S.A.V.)'ın ibâdetini azımsayarak şöyle dediler: Peygamberin yanında biz neyiz ki?... Allah onu, geçmiş ve gelecek bütün günahlardan arındırmıştır. Daha sonra bu üç kişiden biri dedi ki :

— Ben, ömür boyu geceleri namaz kılacağım.

İkincisi :

— Ben, ömür boyu oruç tutacağım.

Üçüncüsü :

— Ben de, kâdınlardan uzak kalacağım, ebediyyen evlenmiyeceğim, dedi.

Az sonra, Resûlullah (S.A.V.) onların yanına geldi ve :

— Şöyle şöyle söyleyenler sizler misiniz? Allah'a yemin olsun ki; ben, Allah'dan en çok korkanımız ve O'ndan en fazla sakınanımız. Bununla beraber ben, hem oruç tutar, hem iftar ederim. Hem namaz kılar, hem de uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir, buyurdu.

Onun ibâdetinden başka bir manzara da şudur: Biz, Onun kalbini daima Allah'a yönelmiş ve herşeyde O'na bağlı olarak görmekteyiz.

Sevdiği bir durumla karşılaşınca şöyle derdi: İyiliklerin, nimetiyle tamam olduğu Allah'a hamdolsun.

Bir iş yapmak istediği zaman: Allah'ım! Benim için en uygun olanı tercih edip nasib eyle.

Uyumak istediğinde: Allah'ım! Senin adınla yatıyor, senin adınla kalkıyorum.

Uykudan kalkmak istediğinde: Bütün hamd; bizi öldürdükten sonra diriltten Allah'a hastır. Dönüş ve haşroluş O'nadır.

Yeni bir elbise giydiği zaman: **Hamd: Hayatımda kendisiyle süslendiğim nîmetlerle rızıklandıran Allah'adır.**

Yemek yediğinde: **Hamd; bizi doyuran, sulayan ve müslüman kılan Allah'adır.**

Gözünü semâya doğru kaldırdığı zaman: **Ey kalblere tasarruf eden Allah'ım! Sana kulluk üzerinde kalbimi sabit kıl.**

Evinden çıkarken: **Allah'ın adıyla çıkıyor ve yalnız O'na dayanıyorum. Sadece Allah'ın verdiği imkânla günahlardan sakınıyor, yalnız O'nun verdiği güç ile kendisine kulluk yapıyorum. Allah'ım, sapmaktan ve saptırmaktan, zelil olmaktan ve başkasını zillete uğratmaktan, zulmetmekten ve zulme uğramaktan, kabalıktan ve kabalığa uğramaktan sana sığınıyorum, derdi.**

Hadîs kitaplarında daha birçok dualar okuyup görmekteyiz. Biz, burada onlardan bir cüz'ünü zikrettik.

BELÂGATİ VE HİKMETİ

Resûlullah (S.A.V.), arabın en fasîh olanıydı. En engin mânâlı kelimelerle ve en acîb hikmetlerle konuşurdu. Bunları, seçkin kelimeler, tekellüfün bulunmadığı parlak ve açık cümlelerle ifâde ederdi.

Sözü apaçıktı. Sözünde fazlalık ve noksanlık yoktu. Yakınında bulunan kimse konuştuklarını ezberlerdi.

O, yalnız hak olana çağırıyordu. Konuştuğu hep hikmetti. Belîğ üslûblar içerisinde ifâde edilen hikmetli sözler, belîğ olmayan cümlelerle ifâde edilen hikmetli sözlerden daha evvel kalblere te'sir eder. Bundan dolayıdır ki; Resûlullah (S.A.V.)'ın kavmi üzerinde, başkalarında görülemeyen kuvvetli bir etkisi vardı.

Şimdi burada, kısalığına rağmen hidâyet, hikmet ve fesahtate birer nümûne olan sözlerinden birkaç misâl arz edelim.

«Ameller, niyetlere göredir. Her kişi için niyet ettiği vardır.

Sizden hiçbiriniz, kendisi için arzû ettiğini, din kardeşi için de arzû etmedikçe mü'min olamaz.

Din, nasihattir.

Kendisine güvenilmeyen kimsenin imanı yoktur.

Hepiniz çobansınız. Hepiniz, sürüsünden hesap verecektir. Utanmayınca dilediğini yap.

Faydasız şeyleri terketmek, kişinin İslâm'ının güzelliğindendir.

Seni, şüpheyi götüren şeyleri bırak, şüpheyi sokmayan şeylere bak. Hayır; güven ve gönül huzûrudur. Şerr; şüphe ve kuşkudur.

İki haslet vardır ki mü'minde bulunamaz. Cimrilik ve kötü ahlâk.

Nerede olursan ol, Allah'dan kork. Günahın arkasından, onu mahvedecek iyiliği işle. İnsanlar ile, güzel ahlâkla muamelede bulun.

Münâfığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler. Va'dettiğinde sözünden döner. Kendisine güvenildiği zaman hainlik eder.

Konuşunca hayır konuşup kazanan, susunca selâmette kalan kula, Allah rahmet eylesin.

Makbûl sabır, musîbetle ilk karşılaşıldığı zaman gösterilen sabırdır.

Gerçek zenginlik, gönül zenginliğidir.

İki yüzlü insan, Allah katında şerefli olamaz.

Mü'min, yılanın deliğinden iki kerre ısırılmaz.

Bahtiyâr kimse, başkasına iyi örnek olan kimsedir.

Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ve ya sussun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, komşusuna iyilik yapsın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misâfirine ikrâmda bulunsun.

İyilik, ahlâk güzelliğidir. Günah; içinde kuşku uyandıran ve insanların ondan haberdar olmasını istemediğin şeydir.

Sizden bir kimse, selim akla ve İslâm'a uymayan birşey görürse, onu eliyle değiştirsin. Gücü yetmiyorsa diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle buğz etsin. Bu sonuncusu imanın en zayıf derecesidir.

Dört şey vardır ki, bunlar bir kimsede bulunursa münâ-

fık olur. Bunlardan bir tanesi bulunursa, bırakıncaya kadar o kimsede nifâktan bir alâmet var demektir: Konuştuğu zaman yalan konuşur. Va'dettiği zaman, sözünde durmaz. Düşmanlığında aşırı gider. Ahdettiği zaman, ahdini yerine getirmez.»

Sözü uzatma endişesi olmasaydı, hidâyet ve belâgattan birçok incelikler ihtivâ eden bu sözlerden, yüzlercesini daha zikrederdik.

İKİNCİ BÖLÜM

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN HANIMLARI

İslâm'da birden fazla kadınla evlenme mes'elesi — Resûlullah (S.A.V.)'in iffetinden canlı bir misâl — Resûlullah (S.A.V.)'in birden fazla kadınla evlenmesinin sebepleri — Resûlullah (S.A.V.)'in hanımlarının durumları — Resûlullah (S.A.V.)'in hanımları ve geçim sıkıntısı.

İSLÂM'DA BİRDEN FAZLA KADINLA EVLENME MES'ELESİ

Biz bu bölümde, İslâm'ın kadını hürriyete kavuşturmasından ve yirminci asırda yaşayan kadının bile elde edemediği hakları, İslâm'ın kadına verdiğinden söz açacak değiliz. Bu, uzun bir araştırma mevzuudur. Bizim buradaki konumuz; birden fazla kadınla evlenme ve Resûlullah (S.A.V.)'ı birden fazla kadınla evlenmeye sevkeden sebepler olacaktır.

Birden fazla kadınla evlenme, eski milletlerin ve kanunların çoğunda vardı. İslâm'dan evvel Araplar, birden fazla kadınla evlenen milletlerin başında geliyordu. İslâm gelince, erkek için aşılması mümkün olmayan bir sınır koyarak, dört adetten fazla kadınla evlenmeyi yasakladı. Fakat, dört kadınla evlenmeye cevâz vermekle beraber, kadınlar arasında adâletle muâmele yapılmasını ve zulme sapılmamasını şart koştu. Kadınlara karşı yapılması yasaklanan zulüm; nafakaya, meskene, güzel geçime ve kadınlar arasındaki eşitliği kaldırmasından korkulan herşeye şâmilidir.

Birden fazla kadınla evlenme; erkeğe karşı zinâ yollarını

kapadığı ve toplumda nesebsiz çocukların meydana gelmesine sebep olunmasını bertaraf etmek için, içtimâî bir zarûret oluşu da bir gerçektir. **Şu hâlde birden fazla kadınla evlenme; kadını himâyeye etmek, erkeğin serkeşliğini dizginlemek ve çocuklar ile kadının haklarını korumak için meşrû kılınmıştır.**

Öyle zamanlar olur ki; birden fazla kadınla evlenmeye milletler mecbûr olur. Bilhassa erkeklerin çoğunun öldüğü, kadınların ise erkeklerden çok daha fazla hâle geldiği harblardan sonra bu böyledir. Bazan da, şiddetli bir hastalığa yalanan veya çocuk doğuramayan, ya da diğer bazı sebeplerden dolayı zevcelik vazifesini yerine getiremeyen kadının kocası, fitrî ihtiyaçlarını gidermek için, birden fazla kadınla evlenmeye mecbûr kalır. Birden fazla kadınla evlenme, kadını boşamaktan daha iyidir. Birden fazla kadınla evlenmeye izin verilmezse, o zaman insan kendisi için çok daha zararlı olan fiilleri işlemeye mecbûr kalır.

Resûlullah (S.A.V.) onbir kadınla evlenmiştir. Bu, ona hastır, kavmine değil. İslâm düşmanları, Resûlullah (S.A.V.)'in birden fazla kadınla evlenmesini, onun takib ettiği yol husûsunda bir kötüleme, kendisiyle süslü olması gereken yüksek ahlâkla bağdaşmayan, şehvet duygularıyla kuşatılmış olduğunu söylemeye yeltenme vesilesi yapmışlardır.

RESÛLÛLLAH (S.A.V.)'İN İFFETİNDEN CANLI BİR MİSÂL

Bu İslâm düşmanlarının iftiralarını reddetmek için deriz ki: Muhammed (S.A.V.) çocukluk çağından ihtiyarlık ânına kadar iffetle tanınıyordu. Gençliğinin en şiddetli anlarında bile cinsî şehvetlere teslîm olduğu bilinmemiştir. Vaktini eğlence ile geçirdiği, içki içtiği ve kadınlarla cinsî dostluk meydana getirdiği işitilmemiştir. Kendi asrında yaşayan düşmanlarından hiçbirisi böyle bir töhmette bulunamamıştır. Halbuki onun düşmanları, peygamberliğinde kuşku ve şüphe meydana getirmek için, bulunması muhtemel olan her ayıbı ve her noksanlığı açığa vurmaya, son derece arzûlu idiler.

HUVEYLİD'İN KIZI HATİCE (R.A.)

Resûlullah (S.A.V.)'ın ilk evlendiği hanım, Hatice (R.A.)'dir. Resûlullah (S.A.V.) onunla evlendiği zaman yirmibeş yaşında bulunuyordu. Hatice (R.A.) ise; yaşı kırk civârında olan dul bir kadındı. Resûlullah (S.A.V.), Hatice (R.A.) ölünceye kadar, başka kadınla evlenmemiştir. Hatice (R.A.) altmış yaşını doldurmuşken, hicretten biraz evvel vefat etti. Bu sırada Resûlullah (S.A.V.) elli yaşına yaklaşmıştı.

Böylece Resûlullah (S.A.V.), zevcesi Hatice (R.A.) ile beraber yirmibeş sene yaşamış oluyordu. Bir erkeğin kendisi için birden fazla hanımlar edinmesi, arap memleketlerinde cereyân eden bir âdet olmasına rağmen, Resûlullah (S.A.V.), Hatice (R.A.) ile beraber başka kadın almamıştır. Resûlullah (S.A.V.) bu hareketiyle, normal durumlarda tek kadınla yetinmenin esas olduğunu ifâde etmiştir.

Hatice (R.A.) yaşının büyüklüğüne rağmen, hanımları arasında Resûlullah (S.A.V.)'a en sevgili olanı olmuştur. Hatice (R.A.)'den sonra evlendiği hanımları arasında, onun hoş hâtırası daima Resûlullah'ın dilinde dolaşırdı. Ondan dolayı, hanımları kendi aralarında bir kıskançlık hissi duyarlardı.

Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımı Âişe (R.A.) der ki: «Resûlullah (S.A.V.), Hatice (R.A.)'nin ismini anmadan ve onu güzel bir şekilde övmeden evden çıktığı pek vâki olmazdı. Günlerden bir gün, onu yine övünce beni kıskançlık sarıverdi. Bunun üzerine şöyle dedim: O, sadece ihtiyar bir kadındı. Allah ondan daha hayırlısını sana vermedi mi? (Bununla kendini kastediyordu). Resûlullah (S.A.V.) buna kızdı ve sonra da şöyle söylerdi: **Hayır! Allah'a yemin olsun ki; Allah, ondan daha hayırlısını bana vermedi. İnsanlar inkâr ederken, o bana iman etti. İnsanlar beni yalanlarken, o beni tasdik etti. İnsanlar beni mahrûm ederken, o malıyla bana yardım etti. Allah, başka kadınlardan değil, ondan çocukla beni rızıklandırdı.**» ⁽¹⁴⁰⁾

Şu hâlde, Resûlullah (S.A.V.)'ın Hatice (R.A.)'ye karşı olan sevgisinin sebebi, şehvet, güzellik veya gençlik değildi. Bi-

(140) El-İsâbe fî Temyiz-i Sahâbe. İbn-i Hâcer.

lâkis bu sevginin sebebi; Hatice (R.A.)'nin fazîleti, ahlâkının yüksekliği, vefakârlığı ve herkesten evvel peygamberliğine iman etmesiydi.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN BİRDEN FAZLA KADINLA EVLENMESİNİN SEBEBLERİ

Resûlüllah (S.A.V.)'ı birden fazla kadınla evlenmeye sevkeden sebep şehvet hissi olsaydı, bu takdirde o, Arap Yarımadası'nın en güzel kızlarını tercîh etme imkânına sahipti. Bütün arap kabileleri de bu evlilikle iftihar eder ve bundan memnûn kalırlardı. Fakat o, böyle yapmadı ve Âişe (R.A.)'dan başka bekâr kız da almadı. Diğer bütün hanımları duldu.

Gerçekten Resûlüllah (S.A.V.)'ın birden fazla kadınla evlenmesinin başlıca gayeleri; talîmî, teşrîf, içtimâî ve siyasî idi.

Resûlüllah (S.A.V.), şer'î hükümleri kadınlara öğretecek birtakım muallimelerin yetişmelerini arzû ediyordu. Kadınlar, toplumun yarısını meydana getirirler. İslâm, erkeklere birtakım mükellefiyetler yüklediği gibi, kadınlara da birtakım mükellefiyetler yüklemiştir. Kadınlardan birçoğu, bazı husûsları Resûlüllah (S.A.V.)'a sormaktan utanıyordu. Bilhassa aybaşı hâlleri, lohusalık, cenâbet, karı-koca arasında cereyân eden ve sadece kadınlara taallûk eden husûsları sormaktan çekiniyorlardı. Bu mes'eleleri, Resûlüllah (S.A.V.)'ın hanımlarına soruyorlardı.

İslâm Şeriatının kaynağı; **KUR'AN** ve **SÜNNET**'tir. **Sünnet**; Resûlüllah (S.A.V.)'ın söz, fiil ve takrîrlerine şâmilidir. Resûlüllah (S.A.V.)'ın evindeki fiillerini ve haberlerini, hanımlarından başka kim bize nakledecektir? Hanımlarından bir kısmı, onun sünnetini, müslümanlara hakkıyla nakleden seçkin muallimeler olmuşlardır.

Resûlüllah (S.A.V.)'ın birden fazla kadınla evlenmesinden teşrîf, içtimâî ve siyasî gibi diğer bazı hikmetleri, ilerde hanımlarından bahsederken kısaca ele alacağız.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN HANIMLARININ DURUMLARI

Hatice (R.A.)'nin vefatından sonra, Resûlüllah (S.A.V.), Hz. Sevde (R.A.) ile evlendi. Sevde (R.A.) duldu. Kocası, Habeşistan'a hicret edenlerdendi. Orada hıristiyanlaşmış ve ölmüştü. Sevde (R.A.) de çocuksuz ve yalnız kalmıştı. Aile efrâdına dönseydi, onu tekrar küfre girmeye zorlayacaklardı. Aksi hâlde, onlardan gelecek eziyetlere marûz kalacaktı. İmanında gösterdiği sadakattan dolayı Resûlüllah (S.A.V.), ona ikrâmda bulunmak için himâyesine almayı tercîh etti ve kendisiyle evlendi.

EBU BEKİR (R.A.)'İN KIZI ÂİŞE (R.A.)

Resûlüllah (S.A.V.), Âişe (R.A.) ile evlendiği zaman elli beş yaşına yaklaşmıştı. Âişe (R.A.) ise dokuz yaşında bulunuyordu. Âişe (R.A.), Resûlüllah (S.A.V.)'ın hanımları arasında dul olmayan tek kadındı. Resûlüllah (S.A.V.)'ın hısımlığı, Âişe'nin babası Ebu Bekir (R.A.)'e bu dünya hayatında en büyük mükâfat sayılıyordu. Nitekim bu hısımlık şer'î hükümlerin ve sünnetin yayılmasında en hayırlı bir vesîle olmuştur. Bilhassa kadınlara taallük eden husûslarda... Mü'minlerin anneleri içerisinde en zekisi ve ilmi en iyi kavrayan Âişe (R.A.) idi. Bundan dolayıdır ki birçok sahâbe, kendilerine müşkil gelen bazı hükümleri ona soruyorlardı. Onun, ilmi çok iyi kavradığına Resûlüllah (S.A.V.) da şâhid olmuş ve şöyle buyurmuştur :

«Dininizin yarısını, bu Hümeyrâ'dan alınız.»

Şarkiyatçılardan bazıları, yaşlı sayılabilecek birisi ile genç bir kızın bu evliliğini ayıplıyorlar. Şarkiyatçı Bodlî bu ayıplamayı şöyle reddediyor :

«Âişe (R.A.), yaşının küçüklüğüne rağmen gelişkin bir kızdı. Çünkü; Arabistan sıcak olduğu için, kızlar orada erken gelişir. Bu erken gelişme, yirmi yaşından sonraki yıllarda erken ihtiyarlığa sebebiyet veriyor.

Fakat Muhammed (S.A.V.) ile Âişe (R.A.) arasında vuku'

bulan bu evlilik, Muhammed (S.A.V.)'in hayatıyla uğraşan bazı tarihçileri meşgul etmiştir... Onlar bu evliliğe, içinde yaşadıkları asrî toplumun görüşü cihetinden bakmışlardır. Bu sebeble, Asya kıtasında böyle evliliklerin hâlâ devam etmekte olduğunu takdîr edememişlerdir. Bu âdetin, Doğu Avrupa'da bile yürürlükte olduğunu düşünememişlerdir. İspanya ve Portekiz'de de yakın zamana kadar bu âdet tabii birşey sayılıyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nin uzak dağlık bölgelerinin bazı yörelerinde, bugün bile bu âdet mevcuttur.» (141)

ÖMER (R.A.)'İN KIZI HAFSÂ (R.A.)

Resûlullah (S.A.V.), Hafsâ (R.A.)'yı dul olarak nikâhladı. İlk kocası (142) Bedir Savaşı'nda güzel bir imtihandan sonra şehid oldu. Hafsâ (R.A.)'nın iddeti bittikten sonra, babası Ömer (R.A.) onu Ebu Bekir (R.A.)'e teklîf etti. Fakat Ebu Bekir (R.A.) cevap vermedi. Resûlullah (S.A.V.)'ın kızı Rukiyye (R.A.) vefat edince, Osman (R.A.)'a teklîf etti. Osman (R.A.); «Ben, şimdilik evlenmek istemiyorum» dedi.

Ömer (R.A.) bunları Resûlullah (S.A.V.)'a anlattı. Resûlullah (S.A.V.) da şöyle buyurdu: «Hafsâ'yı, Osman'dan daha hayırlı birisi nikâhlayacak. Osman da, Hafsâ'dan daha hayırlı bir kadınla evlenecek.» (143)

Nihâyet Resûlullah (S.A.V.), Hafsâ (R.A.)'yı, Ömer (R.A.)'den istedi ve onunla evlendi. Kendi kızı Ümmü Külsüm'ü de Osman (R.A.)'a nikâhladı.

Resûlullah (S.A.V.) böylece bu şerefi ve bu akrabalığı Ebu Bekir (R.A.)'e bahşettiği gibi, Ömer (R.A.)'e karşı da esirgemedi. Meydana getirilen bu akrabalık bağı; Resûlullah (S.A.V.) ile ashâbı arasındaki sıla-i rahmin kuvvetlendirilmesi ve İslâm yolunda cihad etmelerine karşılık bir mükâfat olması içindi.

(141) *Bodlî Er-Resûl*, s. 129. Arapça tercümesi.

(142) İsmi; Huneys b. Huzâfe idi.

(143) *El-İsâbe Fî Temyiz-i Sahâbe*.

EBU SÜFYÂN'IN KIZI ÜMMÜ HABİBE (R.A.)

Resûlullah (S.A.V.), Ümmü Habîbe (R.A.)'yi nikâhı altına aldı. O, dul bir kadındı. Kocas, (¹⁴⁴) Habeşistan'a hicret eden müslümanlardandı. Ümmü Habîbe (R.A.) de onunla beraber hicret etmişti. Kocas orada Hristiyanlaşmış, Ümmü Habîbe (R.A.)'nin de Hristiyan olması için gayret göstermişti. Fakat o, kabûl etmemiş ve İslâm'da sebât etmişti. Kocas Hristiyan olarak öldü. Resûlullah (S.A.V.) bunu haber alınca, Ümmü Habîbe (R.A.)'yi kendisine istemek üzere Necâşî'ye bir elçi gönderdi. Necâşî de onu Resûlullah (S.A.V.)'a istedi ve böylece nikâh akdi yapıldı.

Bu evlilikten açıkça anlaşılıyor ki Resûlullah (S.A.V.)'ın gayesi; bu mü'mine kadını razı etmek, İslâm'da sebât edip bağlılık göstermesine karşılık ona ikrâmda bulunmaktı. Aynı zamanda bu evlilikle, Ümmü Habîbe (R.A.)'nin babası Ebu Süfyân hoşnûd edilmek, kalbi yumuşatılmak ve Resûlullah (S.A.V.)'a olan sert düşmanlığı hafifletilmek istenmiştir.

EBU ÜMEYYE'NİN KIZI ÜMMÜ SELEME (R.A.)

Ümmü Seleme (R.A.) îmanı ve cihadı çok kuvvetli olan insanlardan birisiydi. Kureyş'in zulmünden dolayı, kocasıyla beraber Habeşistan'a hicret etmiş, daha sonra da Medine-i Münevvere'ye hicret etmişti. Uhud Muhârebesi'nde kocasına (¹⁴⁵) ağır bir yara isâbet etmiş ve bu yaranın te'siriyle hemen vefat etmişti. Kocasının ölümünden sonra Resûlullah (S.A.V.) onu istedi. O, Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

— Benim yaşım ilerlemiştir. Çoluk-çocuk sahibiyim. Kocama son derece bağlı bir kadını.

Resûlullah (S.A.V.) ona şöyle buyurdu :

— Ben, senden daha yaşlıyım. Çocuklara gelince, onların sahibi Allah'dır. Kocanı unutamayışına gelince; o bağlılığı senden gidermesi için Allah'a dua edeceğim. (¹⁴⁶)

(144) İsmi: Ubeydullah İbn-i Cahş'dır.

(145) İsmi: Ebû Seleme idi.

(146) El-İsâbe Fî Temyiz-i Sahâbe. İbn-i Hâcer.

Şehvî zevkin gaye edinildiği evlilik bu mudur? Asla!... Bunu hiçbir kimse söyleyemeyecektir. Bu; Ümmü Seleme (R. A.)'ye, ailesine ve çocuklarına ikrâmda bulunulmak, gönülu hu-zûra kavuşturulmak, sabır ve cihadına karşı mükâfatlandırıl-mak istenilmiş bir evliliğdir.

CAHŞ'IN KIZI ZEYNEB (R.A.)

Resûlullah (S.A.V.), Zeyneb (R.A.)'i, bir cahiliyyet âdetini ortadan kaldırmak için tezevvüc etmiştir. Zeyneb (R.A.) Ku-reyşli olup yüksek bir neseb sahibiydi. Resûlullah (S.A.V.)'ın amcasının kızı oluyordu. Zeyd İbn-i Hârîse'den boşanmıştı.

Zeyd İbn-i Hârîse; Resûlullah (S.A.V.)'ın evlâdlık edindiği bir köleydi. Arablar ona, Muhammed'in oğlu Zeyd diyorlardı. Allah, Zeyneb (R.A.)'in kabile ırkçılığı ve neseblerle övünme gibi Arap yarımadasında geçerli olan duygularını kırmak için Zeyd ile evlenmek sûretiyle imtihan olunmasını irâde buyur-du. Resûlullah (S.A.V.), Zeyneb (R.A.)'e Zeyd ile evlenmesini teklif edince, Zeyneb neseb ve şerefiyle gururlanarak çekindi ve kabûl etmedi. Bunun üzerine şu âyet-i kerîme nâzil oldu :

«Allah ve peygamberi bir işe hükmettiği zaman gerek mü'min olan bir erkek, gerekse mü'min olan bir kadın için (o hükme aykırı olacak) işlerinde kendilerine muhayyerlik yok-tur. Kim Allah ve Resûlüne isyân ederse muhakkak ki o, apa-çık bir sapıklıkla yolunu sapıtmıştır.» (147)

Bu âyet nâzil olunca Zeyneb (R.A.), Resûlullah (S.A.V.)'ın emrine boyun eğerek, sıkıntı duya duya bu evliliğe razı ol-du. Bir müddet Zeyd'le beraber geçindi. Fakat sonra araların-da geçimsizlik baş gösterdi. Zeyneb (R.A.), Zeyd (R.A.)'e kaba sözler söylüyor ve nesebiyle ona karşı büyükleniyordu. Geçim-sizlik o dereceye vardı ki, Zeyd, Zeyneb (R.A.)'i boşamaya mec-bûr kaldı. Allah, Resûlüne; evlâd edinme bid'atini yıkmak (148) ve irâde buyurduğu şekilde İslâm'ın esaslarını kurmak için Zeyneb (R.A.)'le evlenmesini emretti. Fakat Resûlullah (S.A.V.)

(147) Ahzâb: 36.

(148) Araplar arasında cereyân eden âdete göre; evlâtlığın boşanmış ol-duğu kadın ile evlâtlık edinen şahsın evlenmesi câiz değildi.

münâfıkların: «Muhammed (S.A.V.) oğlunun karısıyla evlendi» demeleri sûretiyle dedi-kodu yapmalarından endişe ediyordu. Bu sebeble evlenme emri hakkında ağır davranıyordu. Nihâyet Allah'dan, bir nev'i azarlama mânâsı ifâde eden şu âyet nâzil oldu :

«(Habîbim), hatırla o zamanı ki; Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de kendisine lûtufta bulunduğun zâta sen : Zevcenî nikâhında tut. Allah'dan kork, diyordun da Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyor, insanlar(ın dedi-kodu-su)ndan korkuyordun. Halbuki Allah, kendisinden korkmana daha çok lâyük idi. Şimdi madem ki Zeyd, o kadından ilişkisini kesti, biz onu sana zevce yaptık. Tâ ki evlâdlıklarının, kendilerinden ilişkilerini kestikleri zevceler(ini almakta) mü'minler üzerine zorluk olmasın. Allah'ın emri, yerine getirilmiştir.» (149)

Bu âyet nâzil olunca, Resûlullah (S.A.V.), Zeyneb (R.A.)'i küçüklüğünden tanırdı. Çünkü halasının kızıydı. Resûlullah (S.A.V.) şayet şehvî bir arzû içerisinde bulunsaydı, Zeyneb (R.A.)'le evlenmekten kendisini kim menedebilirdi? Zeyneb (R.A.) de Resûlullah (S.A.V.)'ı bütün erkeklere tercîh ederdi. Bir insanın, bir kızı herhangi bir şahsa teklîf edip nikâhlaması, bu şahsın da o kadını boşayıp dul bırakması ve bundan sonra da o insanın bu dula rağbet etmesi nasıl düşünülebilir?

Resûlullah (S.A.V.)'ın Zeyneb (R.A.) ile evlenmesi, sadece Allah'ın emrine uymak için olmuştur. Bundan maksad da; birtakım cahiliyyet âdetlerini ortadan kaldırmak, akıllara tam yerleşmesi için İslâm'ın esaslarını fiilen göstermektir.

CUVEYRİYE (R.A.)

Resûlullah (S.A.V.), Hz. Cuveyriye (R.A.)'yi, kavminin kalbini İslâm'a karşı ısındırmak ve elden çıkardıkları hürriyetlerini onlara ihsân etmek için nikâhladı.

Cuveyriye (R.A.), Mustalık Oğulları'ndandı. Mustalık Oğulları; reisleri Hâris İbn-i Ebî Dırâr'ın kumandanlığında, Resû-

lüllah (S.A.V.) ile savaşmak için toplanmışlardı. Resûlüllah (S.A.V.) onlarla savaşmak üzere erken hareket etti ve onları kendi yurtlarında bozguna uğrattı. Birçok erkek, kadın ve çocuklarını esir etti, bol miktarda ganimet sağladı. Kumandanlarının kızı Cuveyriye (R.A.) de esirler arasındaydı. Cuveyriye (R.A.), bir müslümanın hissesine düştü. Hürriyetine kavuşması için efendisiyle antlaşma yaptı. Sonra da Resûlüllah (S.A.V.) gelerek şöyle dedi :

— Ey Allah'ın Resûlü! Ben, kavmimin reisi olan Hâris İbn-i Ebî Dırâr'ın kızı Cuveyriye'yim. Sana gizli olmayan bir belâyâ düştüm. Taksimde Sâbit İbn-i Kays'ın hissesine düştüm. Mal karşılığında kendimi hürriyete kavuşturmak için onunla antlaştım. Hürriyetimi elde edebilmem için senden yardım istemeye geldim.

Mustalık Oğulları hakkında Resûlüllah (S.A.V.)'ın iyiliği burada tecellî etti. Mustalık Oğulları'nın kaldıkları yer sağlam surlarla çevrilmiş olup kendileri de yüksek neseb sahibiydiler. Bu kadar fazla erkek ve kadınların esir alınması, izzeti nefislerine ağır gelen bir husûstu. Çözümü zor, içtimaî bir problem meydana getirmişti. Bütün esirlerin hürriyete kavuşmalarını sağlayan isâbetli bir tasarrufla Resûlüllah (S.A.V.)'ın iyiliği kendini gösterdi. Resûlüllah (S.A.V.), Cuveyriye (R.A.)'ye şöyle dedi :

— **Bundan daha hayırlı birşey ister misin?**

Cuveyriye (R.A.) :

— Ey Allah'ın Resûlü, o nedir?

Resûlüllah (S.A.V.) :

— Hürriyetine kavuşman için muhtaç olduğun malı senin adına öderim ve seni nikâhım altına alırım.

Cuveyriye (R.A.) :

— Tamam yâ Resûlâllah, kabûl ettim.

Resûlüllah (S.A.V.)'ın, Hâris'in kızı Cuveyriye (R.A.) ile evlendiği haberi müslümanlara ulaştı. Bunun üzerine müslümanlar: «Resûlüllah'ın hısımlarını esir olarak tutuyoruz. Bu olamaz!...» dediler ve ellerinde bulunan bütün esirleri serbest bıraktılar.

Âişe (R.A.) der ki: «Resûlüllah (S.A.V.), Cuveyriye (R.A.) ile evlenmek sûretiyle Mustalık Oğulları'ndan yüz aileyi hürriyete kavuşturdu. Ben, kavmine karşı Cuveyriye (R.A.)'den daha hayırlı hiçbir kadın görmedim.

SAFİYYE (R.A.)

Hız. Safiyye (R.A.)'nin babası, bir Yahudî kabilesi olan Benî Nadir kabilesinin reisi idi. Hayber savaşında, kocasının öldürülmesinden sonra esir alınmıştı. Resûlüllah (S.A.V.), Safiyye (R.A.)'yi çağırıp şöyle dedi :

— Dininde sebât edersen, bu husûsta sana bir zorluk çıkarmayız. Fakat Allah ve Resûlünü tercih edersen seni nikâhlayacağım.

Safiyye (R.A.) :

— Allah ve Resûlüne tercih ediyorum, dedi.

Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V.) onu hürriyetine kavuşturup kendisiyle evlendi. Hürriyetine kavuşturmasını, mehir olarak kabûl etti.

Resûlüllah (S.A.V.) İslâm'a girmesini ona şart koşmuştu. O da kabûl etti. Bu itibarla Resûlüllah (S.A.V.)'in onunla evlenmesi kendisine bir iyilik ve bir mükâfat oldu. Hız. Safiyye (R.A.), insanlar içerisinde Resûlüllah (S.A.V.)'a en fazla düşman olan bir kavmin reisinin kızı idi. Aynı zamanda bu evlilikle; o kavmin İslâm'a meyletmelerini sağlamak, sulh içerisinde yaşamak ve husûmet ve düşmanlığı bırakmak husûsunda onlara bir ders vermek istiyordu.

MEYMÛNE (R.A.)

Meymûne (R.A.), Muhammed (S.A.V.)'in hanımlarının sonuncusudur. O da bir dul idi. Resûlüllah (S.A.V.) onunla, kendisine yardım edip destek olan akrabalarına bir ikrâm olmak üzere evlendi.

C Â R İ Y E L E R İ

Resûlüllah (S.A.V.)'in iki de câriyesi vardı. Birisi Mâriye,

birisi de **Reyhâe**'dir. Mâriye'den, küçük yaşta ölen ve adı İbrahim olan oğlu meydana gelmiştir.

Ç O C U K L A R I

İbrahim müstesnâ, Resûlullah (S.A.V.)'ın bütün çocukları Hatice (R.A.)'den doğmuştur. İbrahim, Mâriye adındaki câriyeden meydana gelmiştir. Çocuklarının adları şöyledir :

Kasım, Tayyib, Tahir, Abdullah, Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Külsüm, Fâtıma.

Erkek çocuklarının hepsi küçük yaşta iken ölmüşlerdir. Kız çocukları ise evlenip çoluk-çocuk sahibi olmuşlardır.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'IN HANIMLARI VE GEÇİM SIKINTISI

Bu bahsi, Resûlullah (S.A.V.)'ın ve hanımlarının yaşadıkları hayata biraz temâs etmek sûretiyle bitirelim. Onların hayatı; baştan aşağı geçim sıkıntısı, mahrûmiyyet, hayatın lezzetlerinden ve şehvetlerinden uzak kalmakla husûsiyyet arz ediyordu.

Resûlullah (S.A.V.) birçok geceleri aç olarak geçiriyordu. Aile efrâdı, akşamları yiyecek birşey bulamazlardı. Yedikleri ekmek umûmiyetle arpa ekmeği idi.

Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımı Âişe (R.A.) der ki: «**Resûlullah (S.A.V.), Allah'a kavuşuncaya kadar, aile efrâdı üç gün arpa ekmeğinden arka arkaya doymamıştır.**»

Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımlarının evleri de en basit bir şekilde idi. Çamur ve hurma dallarından yapılmışlardı. Evlerinin kapılarında deve veya keçi kıllarından yapılmış perdeler vardı.

İşte Resûlullah (S.A.V.) ve hanımlarının yaşadıkları hayat tarzı bu idi. Resûlullah (S.A.V.) altın kablur içerisinde yemek yemeyi veya saraylarda yaşamayı arzû etseydi bunu yapabirdi. Bilhassa Arap Yarımadası kendisine boyun eğdikten, Arapların tek reisi olduktan ve Arap halkının kendisine itaat

edip sevgi göstermesinden sonra, bunları çok rahat yapabildi.

Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımları da, mahrûmiyetle kuşatılmış bulunan bu çetin yaşayışta, Kur'an-ı Kerim'in tescil ettiği tek bir hâdise müstesnâ olmak üzere, hiçbir teessüf ve usanç eseri göstermeksizin ona iştirâk etmişledi. Bu vak'a da, bu sahada ileri sürülmesi mümkün olabilecek bütün töhmetleri iptal edecek bir vesîkadır.

Resûlullah (S.A.V.)'ın hanımları —ona mensûb olmakla övünmelerine rağmen— nafaka ve ziynetten nasiblerini bulamadıklarından dert yandılar. Başka kadınlarda olduğu gibi kendilerinin de nafaka ve zînetlerinin artırılmasını istediler. Onların bu isteklerine karşı Resûlullah (S.A.V.)'ın cevabı; ilâhî vahiy gelinceye kadar kendilerini terketmek oldu :

«Ey peygamber! Zevcelerine de ki: Eğer siz, dünya hayatını ve onun zînetini arzû ediyorsanız gelin size boşanma bedellerini vereyim de hepinizi güzellikle salıvereyim.

Eğer Allah'ı, peygamberini ve âhiret yurdunu diliyorsanız şüphe yok ki Allah, içinizden güzel hareket edenler için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.» ⁽¹⁵⁰⁾

Bu âyette şöyle denmek isteniyor: Ey peygamber! Hanımlarına de ki: Eğer sizler, dünya hayatının lezzetlerini, nîmetlerini ve geçici zînetleriyle faydalanmayı arzû ediyorsanız, bu benim için mümkün değildir. Fakat benim yanımda bir makam vardır. Bana geliniz, bütün haklarınızı vereyim ve sonra da sizleri boşayayım. Şayet sizler, Allah ve Resûlünün rızasını, âhiret yurdunun mükâfatını istiyorsanız, Peygamberin içinde bulunduğu dar hâle sabrediniz. Çünkü Allah, sizlerden işlerinde iyi davrananlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

Bu iki âyet nâzil olunca Resûlullah (S.A.V.), Âişe (R.A.)'den başladı ve ona şöyle buyurdu :

— Ben, sana bir husûsu arzedeceğim. Fakat anne-baban-

(150) Ahzâb: 28-29. Ebedî sâadete giden yolun; sıkıntı, mahrûmiyet ve zorlukla dolu olduğuna bu Kur'an âyeti delildir. Resûlullah (S.A.V.) bu mâ-nâda şöyle buyurur: «Cennet, zorluk ve mahrûmiyetlerle, cehennem ise nefsin arzu ettiği şeylerle kuşatılmıştır.»

la istişâre yapmadan acele etme. Sonra da Âişe (R.A.)'ye, nâzil olan bu iki âyeti okudu.

Âişe (R.A.) ise, Resûlullah (S.A.V.)'a şöyle dedi :

— Bu husûsta mı anne-babamla istişâre yapacağım? Ben, Allah'ı, O'nun Resûlünü ve âhiret yurdunu istiyorum...

Resûlullah (S.A.V.) böylece bütün hanımlarını muhayyer bıraktı. Fakat onların hepsi, Âişe (R.A.)'nin dediği gibi dediler.

Şehveti ve dünya hayatının nîmetlerinden faydalanmayı isteyen ve bunun için de kadınları çoğaltan bir adamın hayatı böyle mi olur?... Bunu; elli yaşını geçtikten sonra ve müslümanların işlerini tanzîm, onları hidâyete ve Allah'a karşı kuluğa sevketme gibi mühim vazifelerin zamanının çoğunu aldığı bir devrede, Resûlullah (S.A.V.)'ı birden fazla kadınla evlenmeye zorlayan sebepleri bilen hiçbir insaf sahibi asla söyleyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DERSLER VE İBRETLER

Hicretten dersler — Resûlüllah (S.A.V.)'in ve mü'minlerin cihadından dersler — Muhammed (S.A.V.)'in hayatı peygamberliğinin doğruluğuna şahidlik eder — Resûlüllah (S.A.V.)'in doğumunu kutlama.

HİCRETEN DERSLER

Resûlüllah (S.A.V.)'in ve mü'minlerin Mekke'den Medine'ye olan hicretleri bir firar, bir korkaklık ve bir ümitsizlik ifâdesi değildir. Aynı zamanda, Kureyş'in zulmünden ve dâvetin yükünden kurtulup Medine'de istirahat etmek için yapılmış rahat arama göçü de değildir. **Hicret; za'fa uğratılan hak ile, azgınlık ve zulmü yıkayacak kuvveti meydana getiren hür ve üstün hak arasını ayırmak için yapılmıştır.**

Resûlüllah (S.A.V.) ve kendisiyle beraber olan mü'minler Kureyş'in baskısına meydan okudular. Doğup büyüdükları vatanlarını, meydana getirmek için ömürlerini harcadıkları mallarını terkederek Mekke'den Medine'ye hicret ettiler. Bu hicreti; uğrunda canlarını adadıkları akidelerini herşeye tercîh ve bu yolda herşeyi fedâ ederek yaptılar. Resûlüllah (S.A.V.), Medine'de İslâm toplumu için yeni bir nizam kurdu. Kurulan bu yeni nizamda farklılıklar yok ediliyor, tabakalar eriyor ve adâlet gerçekleşiyordu. İslâmî esasları yayacak, Arap Yarımadası'nda putperestliğe ve Kureyş'in baskısına son verecek, Muhâcirler'den ve Ensâr'dan meydana gelen bir İslâm ordusu kuruluyordu.

İşte bundan dolayıdır ki hicret; İslâm dâveti tarihinde çok mühim bir hâdise olarak kabûl edilmiştir. Çünkü hicret; Resûlüllah (S.A.V.)'ın İslâm'ı tebliğ etmek için giriştiği cihad-da, zaferin başlangıcıdır. Bu sebeble Hz. Ömer'in, İslâm Tarihinin başlangıcı olarak hicret hâdisesini kabûl etmesi, onun isâbetli kararlarından birisi olmuştur. Ömer (R.A.) şöyle buyurmuştur :

«Hicret; hak ile batıl arasını ayırmıştır. Onu tarih başlangıcı olarak kabûl ediniz.»

İslâm Tarihinin; Mekke'yi terkederek Medine'ye iltica eden müslümanları «Mülteciler» adıyla anması, hicretin İslâm'da ne kadar üstün bir mânâ taşıdığını ifâde eder. Hakîkaten Muhâcirler, Allah'ın keremine lâayık olmuşlardır. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak; benzeri görülmeyen bir kardeşlik duygusu ve gönül isteği ile Muhâcirlere kucak açan Ensâr'ı övdüğü gibi, Muhâcirler'i de övmüştür. Cenâb-ı Hak, şöyle buyuruyor :

«(İslâm'da) birinci dereceyi kazanan Muhâcirler ve Ensâr ile onlara iyilikle tâbi olanlar (yok mu)? Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allah'dan razı olmuşlardır. (Allah) bunlar için, —içinde ebedi kalıcı olmak üzere— altlarından ırmaqlar akan cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük bahtiyârlıktır.» ⁽¹⁵¹⁾

Evet hicret; ıslâh edicilerin yoludur. Islâh ediciler, hicret etmek sûretiyle, dâvetleri için yeni bir hız kazanırlar. Tarih bize; peygamberler babası olan İbrahim (A.S.)'in hicretinden, Farşlıların onu yakmak için gayret gösterip zulmetmelerinden sonra, dini için Irak'tan Şam'a kaçışından, Mûsâ (A.S.)'nin kendisine îman edenlerle beraber, Firavun ve ordusundan kurtulmak üzere Mısır'dan hicret etmesinden, İsâ (A.S.)'nin Beyt-i Lahm'den Kudüs'e olan hicretinden bahsetmektedir.

Bu sebeble hicret bize; musîbete karşı sabır, ideâl uğrunda sebât, fedakârlık, feragat ve zafere güven husûslarında derslerin en büyüğünü vermektedir.

(151) Teybe: 100.

HİCRET VE TE'SİRLERİ

Hicretin mü'min üzerinde, yukarıda zikredilen derslerden başka çeşitli te'sirleri vardır. Hicret; Allah'a sığınmanın ifâdesidir. ⁽¹⁵²⁾ Allah'a sığınmak; bütün câzibe ve kışkırtıcılığına rağmen maddeye hâkim olmaktır. Resûlullah (S.A.V.)'ın hicret hâdisesi hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Eğer siz ona (Resûlüme) yardım etmezseniz (hatırlayın o anları ki) kâfirler onu (Mekke'den) çıkardıkları (hicretine sebep oldukları) zaman bizzat Allah ona yardım etmişti. (O anlar öyle anlardı ki Resûlullah ancak) ikinin ikincisinden ibâretti. (Hak'tan başka yardımcısı yoktu). O zamanlar onlar (Sevr dağının tepesindeki) mağaradaydılar. Peygamber o vakit arkadaşına (Ebu Bekir'e): Tasalanma! Allah, hiç şüphe yok bizimle beraberdir, dıyordu. Allah o (arkadaşı) nun üzerine (kalbine) sakinetini indirmiş, onu (resûlünü) görmediğiniz (manevî) ordularla te'yîd etmiş, kâfirlerin kelimesini (küfürlerini) alçaltmıştı. Allah'ın kelimesi (tevhîd kelimesi) ise o, çok yücedir. Allah mutlak galibdir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.» ⁽¹⁵³⁾

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerîmede; kâfirlerin Resûlullah (S.A.V.)'ı Mekke'den çıkarışını, hürriyet içerisinde Allah'a dâvet etme ve O'na ibâdet yapma imkânı bulabileceği başka bir memlekete, geceleyin gizlice hicret edişini tasvîr etmektedir. Allah (C.C.) bu hicreti; Resûlullah (S.A.V.) ve onun yakın arkadaşı Ebu Bekir (R.A.)'in mağarada saklandıkları, kâfirlerin ise onları yakalayıp öldürmek için her tarafta arama yaptıkları bir zamanda, zafer olarak tasvîr etmektedir.

Şu hâlde; Kur'an nazarında hicret bir zaferdir. Çünkü hicret, ölüme de götürse, Allah'a kaçıp O'na iltica etmektir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Allah yolunda hicret edip de sonra öldürülmüş veya ölmüş olanlar(a gelince): Allah, onları muhakkak güzel bir rı-

(152) Bu bahis, yazılırken müracaat edilen kaynaklardan birisi de; Kur'an ve Peygamber adlı, Dr. Abdulhalim Mahmûd'un kitabıdır.

(153) Tevbe: 40.

zık ile rızıklandıracaktır. Çünkü rızık verenlerin en hayırlısı, muhakkak ki bizzat Allah'ın kendisidir.» (154)

Müslümanlar, Allah'a sığınmakla yâni O'na hicret etmekle emrolunmuşlardır. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«O hâlde (Resûlüm de ki): Hepiniz Allah'a sığının. Gerçekten, ben sizi O'n (un azabın) dan açıkça korkutan (bir peygamber) im.» (155)

Mü'minin Allah'a olan hicretinden; huzur, gönül ferahlığı ve Allah'ın yardımı hâsıl olur. Mü'mini, Allah'ın himâye ve gözetimine teslîm eder. Bunun içindir ki Resûlullah (S.A.V.) arkadaşı Ebu Bekir (R.A.)'e, mağarada gizlendikleri zaman şöyle demişti :

«Tasalanma! Allah bizimle beraberdir.»

Mü'minin Allah'a olan hicreti, ihlâsının ve O'na olan sevgisinin bir delilidir. Bu da, Allah'ın yasakladığı şeylerin terkedilmesini gerektirir. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyuruyor :

«Müslüman; elinden ve dilinden müslümanlara zarar gelmeyen kimsedir. Muhâcir; Allah'ın yasakladığı şeyleri terkedilen kimsedir.»

Hicretin mü'min üzerindeki müsbet neticelerinden biri de; Allah'a karşı hâlis bir niyyetin meydana gelmesidir. Niyyet Allah'a müteveccih olursa, tamamı hayır olur. Bütün ameller, hicret sevabına sebep olur. Fakat niyyet, Allah'a müteveccih olmayınca görünüşte ameller hayırlı da olsa, Allah tarafından hüsn-ü kabûl görmez. Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyuruyor :

«Ameller, yalnız niyyetlere göredir. Her kişi için niyyet ettiği şeyin karşılığı vardır. Kimin hicreti Allah ve Resûlüne ise, onun hicreti Allah ve Resûlullah içindir. Kimin hicreti dünya için olursa, onu elde eder. Kimin hicreti de kadın için olursa, onunla evlenir. Binâenaleyh, kişinin hicreti, kendisine hicret ettiği şeye göredir.» (156)

İslâm bu mânâda; **«hayır, hayır içindir»** veya; **«hayır, vicdanı razı etmek için yapılır.»** diyenlere muhalefet eder.

(154) Hacc: 58.

(155) Zâriyât: 50.

(156) Buhârî rivâyet etmiştir.

Hayır; doğrudan doğruya Allah'a müteveccih olmazsa, nefsanî arzû ve istekler onu şerr ve fesâda çevirir.

O hâlde niyyetin yalnız Allah rızası için olması; İslâm binâsının üzerinde kurulduğu ana direklerin en mühimlerinden —o fetih ki; İslâm, bu fetihle düşmanlarına galip gelmiştir— sonra Resûlullah (S.A.V.) şöyle buyurmuştur :

«Mekke'nin fethinden sonra hicret yoktur. Fakat niyyet ve cihad vardır.»

RESÛLÜLLAH (S.A.V.) VE MÜ'MİNLERİN CİHADINDAN DERSLER

MANEVÎ GÜÇ

Bedir ve Uhud Savaşları hakkında dikkatle düşünen bir insan, mü'minlerin kalblerindeki manevî gücün üstünlüğünü idrâk eder. Bu manevî güç; savaşın en zor şartları içerisinde mü'minleri dimdik tutan ve onları zafere ulaştıran sebeblerin en önemlilerindendir.

Büyük ordu komutanları, manevî gücün önemini itiraf etmişlerdir. Napolyon şöyle der :

«Savaş meydanında manevî gücün maddî güce nisbeti için bire olan nisbetidir.»

Bu sözüyle İkinci Cihan Savaşı'nda manevî gücün önemini ve zafere ulaşmadaki te'sirini belirtiyordu. Bu komutan bu kararına; tam bir ehliyyet, uzun bir harb tecrübesi ve ordu komutanlığı sayesinde ulaşmıştır.

Savaşa dair yapılan yeni araştırmalar; tam bir savaşçının, manevî güç ile maddî gücü bir araya getirebilenin olduğunu isbât etmiştir.

Manevî güç; savaşan askerin, uğrunda savaştığı dâvâya olan îmanından kaynaklanır. Tabîî ki bunun yanında; nefse ve nefsin gücüne güven, komutana, komutanın kudret ve hikmetine itimat da manevî gücün kaynaklandığı husûslardandır.

Cenâb-ı Hak, Bedir Muharebesi'nden sonra indirdiği Kur'an âyetlerinde manevî gücün üstünlüğünü ve savaş için lüzumunu açıklamıştır. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Ey îman edenler! Toplu bir hâlde kâfirlerle karşılaştı-

ğınız zaman onlara arkalarınızı dönmeyin (kaçmayın).

Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilenin, yahut diğer bir fırkaya ulaşip mevzî tutanın durumu müstesnâ olmak üzere kim öyle bir günde onlara arka çevirirse o, muhakkak ki Allah'ın gadabına uğramıştır. Onun barınağı Cehennem'dir. O, ne kötü bir sonuçtur.» ⁽¹⁵⁷⁾

Bu âyet; harbdan kaçmayı yasaklıyor ve düşmanın karşısında direnmeye dâvet ediyor. Düşmandan kaçmak; Allah'ın inanan ümmete va'dettiği yardım va'di hakkında vuku bulan şüpheden ileri gelir. Bir de; Allah'ın gücü hakkındaki şüpheden sonra, düşmanın sahib bulunduğu kuvvetlerin herhangi birinden korkmaktan doğar. Bu cihetle düşmandan kaçmak, şirk çeşitlerinden bir nev'ini teşkil eder. Korku ve kaçış; savaşçının saffında perişanlığın meydana gelmesine, telâşın yayılmasına, düşman karşısında ordunun dağılmasına ve netice müslümanların öldürülmesine sebep olur.

Hakikaten mü'minin kalbi; dağların sebatı gibi sabit olması ve yeryüzünde hiçbir kuvvetin onu sarsmaması gerekir. Çünkü; mü'minin kalbi Allah'a bağlıdır. Eceller; Allah'ın elindedir. O hâlde mü'minin, hayatından endişe ederek düşmandan kaçması câiz değildir. Bu husûsta nâzil olan âyetlerden bir kısmı da şunlardır :

«Ey îman edenler! (Harbeden) bir (düşman) topluluğuna çıktığınız zaman sebat edin. Allah'ı çok anın. Tâ ki umduğunuza kavuşasınız.

Allah'a ve O'nun Resûlüne itâat ediniz. Birbirinizle çekişmeyiniz. Sonra korku ile za'fa düşersiniz, kuvvetiniz ve devletiniz gider. Sabredin, çünkü Allah, sabredenlerle beraberdir.

Yurtlarından çalım satarak, insanlara gösteriş yaparak çıkanlar ve Allah'ın yolundan menedenler gibi olmayın. Onlar ne yaparlarsa Allah (ilmi ve kudreti ile) çepeçevre kuşatıcıdır.» ⁽¹⁵⁸⁾

Allah (C.C.) bu âyette; manevî güçten kaynaklanan zafe-

rin hakiki sebeblerini zikrediyor. Zaferin bu hakiki sebepleri şunlardır: Düşmanla karşılaşıldığı zaman sebat edip ondan kaçmamak. Varlık âleminde her kuvvetin kaynağı olan Allah'a bağlanmak. Emirleri yapmak ve günahlardan kaçmak sûretleriyle Allah ve Resûlüne itâat etmek, dağınıklığa ve bozgunluğa sebebiyet veren çekişmeleri ve anlaşmazlıkları bırakmak. Savaşın ağır şartlarına karşı sabretmek. Kuvvetle mağrûr olmadan veya onunla taşkınlık göstermeden harbe çıkmak. Görünmek ve şöhret arzusuyla değil, sadece Allah rızası için çarpışmak.

Zaferin elde edilmesinde, sabrın önemini açıklamak için Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Eğer içinizden sabırlı yüz (kişi) olursa iki yüzü yenerler. Eğer sizden bin (kişi) olursa iki bine galebe çalarlar. Allah'ın izniyle. Allah, sabredenlerle beraberdir.» ⁽¹⁵⁹⁾

Son olarak, maneviyatı kuvvetlendirme husûsunda çok önemli bir âmili zikredeceğiz. O da; mü'minin, Allah yolunda şehid edilen kimsenin ölmediğine, bilâkis Rabbinin katında yaşadığına, Rabbinin ona çok büyük mükâfatlar hazırladığına iman etmesidir. (Bu husûsu daha evvel, Uhud harbinden bahsederken zikretmiştik.)

ZAFER ALLAH'DANDIR

Maddî menfaatlara göz dikmekten tamamen uzak, sırf Allah'a olan imandan kaynaklanan manevî güç tamam olunca, Allah'dan olan zafer de gerçekleşir. Bu, en parlak bir tarzda, Bedir savaşında müşâhede ediliyor.

Bedir savaşında müslümanlar sayıca az ve 'harb hazırlığı bakımından da eksik idiler. Düşmanları ise; hem sayı ve hem de hazırlık bakımından üstün bir vaziyette bulunuyorlardı. Fakat müslümanlar, Peygamberlerine itâat ederek, inançlarını müdafaa etme uğrunda ölümü göze alarak savaştılar. Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'de, müslümanları maddeten perişan olarak vasıflandırmaktadır. İnsan, fiilen bir acziyet hâ-

li içerisine düştüğü zaman perişanlığını hisseder. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor :

«Andolsun ki siz (sayıca, silâhça ve binekçe düşmandan daha), zaif ve aşağı iken Allah size Bedir'de kesin bir zafer verdi, Allah'dan sakının, tâ ki şükretmiş olasınız.» ⁽¹⁶⁰⁾

Bundan dolayı müslümanlar, Bedir savaşında zafer beklemiyorlardı. Onlara zafer, umulmayan bir yoldan gelmiştir. Cenâb-ı Hakk'ın şu âyeti buna delâlet etmektedir :

«Hani siz, Rabbinizden yardım istiyordunuz da O da, muhakkak ki ben; size meleklerden birbiri ardınca bin(lercesi) ile yardım ediciyim, diyerek duanızı kabûl buyurmuştu.» ⁽¹⁶¹⁾

Bedir savaşında müslümanlar, düşmanlarına karşı büyük bir zafer elde etmişlerdi. Fakat onlar, bu zaferin Allah'ın bir ihsânı olduğuna, zafere sadece maddî kuvvetleriyle ulaşmadıklarına inanıyorlardı. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor :

«Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü onları. Attığın zaman da (Resûlüm) sen atmadın, ancak Allah attı...» ⁽¹⁶²⁾

Durum böyle olunca, kesin olarak bilmeliyiz ki; zafer yalnız Allah'dandır. Cenâb-ı Hak buyuruyor :

«...Zafer, sadece Allah'dandır. Şüphesiz ki Allah, mutlak galiptir. Yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.» ⁽¹⁶³⁾

Allah yardımını, sadece Allah rızası için çalışanlara verir. Uhud savaşında müslümanlar, Allah'a ve Resûlüne itâat ederek savaşa başladılar. Bunun için de zafer alâmetleri gözükmeye başladı. Ne zaman ki müslümanlar, Resûlüllah'ın emrine muhalefet ettiler, —bir kısmı müstesnâ olmak üzere— hedefleri savaştan, ganimetleri elde etmeye yöneldi, zaferden sonra bozguna uğradılar.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN MUZAFFER OLUŞU PEYGAMBERLİĞİN DOĞRULUĞUNA DELİLDİR

Müslümanlar, Bedir günü Kureyş kervânına hâkim olmak için çıktıkları zaman, büyük bir hazırlık yapmış değillerdi.

(160) Enfâl: 123.

(161) Enfâl: 9.

(162) Enfâl: 17.

(163) Enfâl: 10.

Çünkü onlar, sadece kervânı koruyan bir toplulukla çarpışacaklardı. Bu ise; hafif silâhlarla hücum etmekten başka birşey gerektirmiyordu. Fakat bir ordu ile savaşmak, sayı ve malzeme bakımından çok daha fazla bir hazırlık ve teçhizatı gerektirir.

Resûlullah (S.A.V.) müslümanlara, kervânı korumak için Kureyş'in gönderdiği ordu ile savaşmalarını emretti. Çünkü Allah, zafer va'detmişti.

«**Hani Allah, iki taifeden birinin muhakkak sizin olduğunu, size va'dediyordu...**» ⁽¹⁶⁴⁾

İki taifeden birisi yâni ticâret kervânı kaçıp kurtulunca, Allah'ın va'dinin diğer taife yâni Kureyş ordusu hakkında gerçekleşmesi gerekirdi. Bunun için Resûlullah (S.A.V.) ashâbını, Kureyş ordusuyla savaşmaya çağırdı. Bu dâvet; sahâbenin bir kısmında tereddütlere yol açtı. Resûlullah (S.A.V.) bunun derhal farkına vardı ve tereddütleri gidermeye çalıştı.

Sayet Resûlullah (S.A.V.) kendisine inen vahyin doğruluğuna tam olarak inanıp güvenmeseydi, aşağıda sayacağımız sebeplerden dolayı, bir zafer müjdelemeyen bu harbe ordusunu sokmaya cesâret edemezdi.

1 — Kureyş ordusunun sayıca üstünlüğü. Üç müşrike bir müslüman düşüyordu. Bu; ordu mensûblarının örfünde sayıca fazla bir üstünlük olarak kabûl edilir. Bilhassa, harblerin oklarla, kılınçlarla ve süngülerle yapıldığı o zamanlarda sayıca olan üstünlüğün büyük önemi vardı. Bedir savaşında müslümanların sayısı 315, müşriklerin ise 950 idi.

2 — Düşmanın silâhça olan üstünlüğü. Silâh üstünlüğü; harblerde zaferi sağlayan önemli sebeplerdendir. Bedir savaşında müşriklerin 200 atı bulunuyordu. Buna karşılık müslümanların sadece 2 atı vardı.

Fakat bütün bunlarla beraber, müslümanların maneviyatı pek yüksekti.

Mahir komutanı; ordusunu, zafere kesinlikle inanarak harbe sokan komutandır. Bedir savaşı başlamadan önce, Resûlullah (S.A.V.) ordusuna şöyle söyledi :

«Size müjdelersun! Allah'a yemin olsun ki ben, kâfirlerin öldürüldükleri yerleri görüyor gibiyim.» Ve sonra da Resûlullah (S.A.V.)'ın bu müjdesi gerçekleşiyor, müslümanlar müşriklere karşı kesin bir zafer elde ediyorlar. Bu durumu; «Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Onu yardımıyla desteklemiştir,» hükmünden başka hiçbir şeyle izah etmek mümkün değildir.

BÜYÜK FEDAKÂRLIK

Hudeybiye antlaşması yapılmadan evvel, müslümanların gösterdikleri fedakârlıkların en büyüğünü müşâhede etmekteyiz.

Resûlullah (S.A.V.) ve mü'minler, harb yapmak niyyetinde olmaksızın Mescid-i Haram'ı ziyâret etmeye geldiler. Fakat Kureyş, müslümanlara mâni oldu. Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V.), Osman (R.A.)'ı kendi tarafından Kureyş'e elçi olarak gönderdi. Kureyş, Osman (R.A.)'ı hapsedti, yâni biraz eğledi. Müslümanlar arasında, onun öldürüldüğü haberi yayıldı. Resûlullah (S.A.V.) de mütecâvizlere karşı harb ilân etmeye kesin karar verdi.

Acaba müslümanların, peygamberlerine karşı fedakârlık derecesi ne oldu? Müslümanlar ölmek üzere, Resûlullah (S.A.V.) ile antlaşma yaptılar. Topunun ölümü mevzuu bahs olsa dahi, düşman karşısında firar etmeyeceklerine dair Resûlullah (S.A.V.)'a söz verdiler.

Ölümün ve hayatın eşit kabûl edildiği bu îman, ne büyük ve ne yüce îmandır!... İlk müslümanlar, îmanları sayesinde cihada koyulmuşlar ve yeryüzünde hiçbir kuvvet bunların önünde duramamıştır. Memleketlere harb açmışlar ve bu memleketleri birer birer ele geçirerek oralarda hâkimiyeti sağlamışlardır. Eğer bu îman, zamanımızda yaşayan insanların kalblerine girse, hiçbir zafiyet ve perişanlık görülmezdi. Milletlerin kuvveti, nüfuslarının çokluğuyla ölçülmez. Fakat bu kuvvet; îman, inanç ve fedakârlıklarıyla ölçülür. Bunun en büyük ör-

neği, ilk müslümanlar ile asrımızda Wietnam halkıdır. ⁽¹⁶⁵⁾

Zamanımızdaki Arap halkı, bu îmana ne kadar da muhtaçtır!... Acaba zamanımızdaki Araplar, samîmi komutanlarıyla topraklarını geri alma yolunda ve karşılaştıkları ihâneti reddetme uğrunda ölmek üzere, antlaşma yapmaya hazır mıdır? Yoksa vaktiyle bedevî Arapların Resûlüllah (S.A.V.)'a dedikleri gibi mi diyeceklerdir? Onlar şöyle demişlerdi :

«...Mallarımız ve aile efrâdımız bizi meşgul etti. Bundan dolayı bizim yarlığanmamızı isteyiver...» ⁽¹⁶⁶⁾

Bugün müslümanların çoğunu; yüksek apartmanlar yapmak, dünya menfaatlerini ve câzibelerini elde etmek için yaptıkları aşırı harcamalar oyalamıştır. Tefrika, dünya menfaatleri üzerindeki çekişme, hâkimiyet ve makam elde etme hırısı, müslümanların çoğunu meşgul ediyor. Evet bütün bu hâller, gasbedilmiş topraklarını geri almak için cihad etmekten ve bu yolda sahib oldukları bütün imkânları harcamaktan onları alıkoymuştur.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN HAYATI PEYGAMBERLİĞİNİN DOĞRULUĞUNA ŞAHİDLİK EDER

İslâm'ı gerçek mânâda incelemeyen ve Resûlüllah (S.A.V.)'in hayatını bilmeyen din mensûblarının çoğu, Kur'ân-ı Kerîm'in Muhammed (S.A.V.)'in bir te'lifi olduğuna ve onu birtakım şahsî çıkar ve gayeleri için uydurup yazdığına inanırlar. Dolayısıyla O'nun, Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olmadığını kabûl ederler.

Fakat hakikatı arayan insana, Resûlüllah (S.A.V.)'in hayatını ve o hayatın ihtivâ ettiği vakıa ve hâdiseleri düşünmek gerekir. Düşünürse: Muhammed (S.A.V.)'in hayatında, O'nun

(165) Müellifin ilk müslümanlar ile Wietnam halkını beraber misâl vermesi, şüphesiz iman yönünden değildir. Fedakârlık yönündendir. Fakat gömül, böyle daht olsa müellifin böyle bir misâl vermesine razı olamıyor. Çünkü ilk müslümanlar —ki sahâbelerdir— en hayırlı nesildir. Onlarla, hele müslüman olmayan bir toplumun beraber örnek gösterilmesi, «Her âlimin bir sürçmesi vardır» cümlesinden başka bir sözle izah edilemez.

(166) Fetih: 11.

hakikaten peygamber olduğunu gösteren birçok deliller görecektir.

Muhammed (S.A.V.)'in tarihi, O'nun yalandan peygamberlik iddiasında bulunduğu şüphesini reddediyor. O, gençlik hayatında bile en güzel ahlâkın sahibi olmakla şöhret bulmuştu. O kadar ki; kendi asrında yaşayanlar ona: Asla yalan söylemeyen, kendisine güvenilen mânâsında; **EL-EMÎN** ismini vermişlerdi.

İşte bakın! Muhammed (S.A.V.)'in hayatından kırk sene geçiyor, bu zaman zarfında, peygamberlik ve risâlet mevzûunda kavmine hiçbir şey söylemiyor. Şâyet bir macerâcı veya hayalperest birtakım takibçisi olsaydı, geçen bu kırk yıl zarfında macerâperest olduğunu ispatlayan herhangi bir icraat ve harekette bulunurdu. Fakat bunlardan hiçbirisi olmamıştır. Şu da bilinen bir gerçektir ki; macerâcıların çoğu, gençlik yıllarında kendilerini belli ederler.

Şu husûsu da nazar-ı dikkate almak yerinde olur :

Biz görüyoruz ki: Resûlüllah (S.A.V.) kırk yaşına varınca yalnızlığa meyletti. Hirâ mağarasına gidip orada ibâdet, tefekkür ve teemmül için uzun geceler kalmaya başladı. Nihâyet Hirâ mağarasında bulunurken kendisine Allah'dan vahiy geliyor, korku ve telâş kendisini kaphıyor, titreyerek ailesine dönüyor ve şöyle diyor :

«Ben, kendimden korkuyorum.»

Bu kelime; doğruluğa, ihlâsa ve yalandan peygamberlik iddiasında bulunmuş olabileceği husûsundaki her şüpheyi gidermeye delâlet eden bir kelimedir. Muhammed (S.A.V.) gözleriyle gördüğü bir hakikatı anlatıyor. O hakikat; kendisini telâşlandırmış, kalbine korku salmış ve bir nev'i hummâya yakanmıştı. Bundan dolayı evine gelip ailesine şöyle demişti : **«Beni örtün, beni örtün.»**

Peygamberliğinin doğruluğunu gösteren delillerden birisi de Nevfel'in oğlu Varaka'nın şehâdetidir. Varaka, İncil'i bilen bir kimse idi. O, Resûlüllah (S.A.V.)'a vahiy gelme hâdisesini duyunca şöyle dedi: **«Bu, Allah'ın Mûsâ'ya gönderdiği Ceb-râil'dir.»**

Nevfel'in oğlu Varaka bu sözü; Muhammed (S.A.V.)'in sahte şeref arzûsundan uzak, doğru ve tertemiz hayatını bildiğinden dolayı söylemiştir. Varaka, Muhammed (S.A.V.)'in karşılaştığı bu vak'ada, doğruluğun gerçek bir şeklini müşâhede etmiş, düşünce ve tâbir sonunda uydurulmuş birşey olmaktan uzak ve temiz bir beyânı işitmiştir.

Resûlüllah (S.A.V.)'in meydana getirdiği şu hâdiseye dikkat edin :

Rabbi ona İslâm dâvâsını açıklamasını emrettikten sonra, Safâ tepesinde durup Kureyş'e şöyle sesleniyor :

— Ey Kureyş! Söyleyin bakalım; şu dağın arkasından bir savaş birliği size doğru geliyor diye haber versem sizler beni tasdik eder misiniz?

Kureyş :

— Evet, çünkü sen, aramızda hiçbir ithama hedef olmamışsın ve senden hiçbir yalan da işitmedik.

Muhammed (S.A.V.) doğruluk bayrağını yüceltmek sûretiyle peygamberliğine olan güvenci pekiştiriyor. Hakikaten onun hayatı, her türlü ithamdan uzak ve kâmil mânâda tertemizdir. O kadar ki; onun bu durumu, açıkça meydan okuyarak ve pervâsızca ilân ederek şöyle diyor :

«Muhammed (S.A.V.)'in hayatı, söylediği herşeyin doğru olduğunu isbât ediyor.»

Bu husûsta söylenen sözlerin en doğrularından birisi de, Şeyh Muhammed Hıdır Hüseyin'in söylediği şu sözdür :

«Muhammed (S.A.V.) şâyet yalandan peygamberlik iddiasında bulunmuş olsaydı, büyük akıl sahiblerinden ona tâbi olan kimselere, bu dâvâyı çürüten herhangi birşey görünürdü. Allah'ın peygamberi Muhammed (S.A.V.), peygamberlik dâvâsından sonra yirmi üç sene kadar bir zaman yaşadı. Bu yirmi üç sene; bu dâvâyı her yönüyle incelemek ve dâvâ sahibinin, içinde gizledikleri fikirlerin aksini açığa vurup vurmadığına delâlet eden bir delil elde etmek isteğiyle hayatını kontrol eden veya bilmediği birtakım şeyleri Allah'a karşı söyleyip söylemediğini anlamak isteyen kimse için yeterli uzun bir zamandır. Muhammed (S.A.V.)'in hayatının, Risâlet dâvâ-

sına zarar verecek her türlü lekeden tertemiz oluşu da, peygamberliğinin doğruluğuna delâlet eden delâillerdendir. Ona sarsılmaz bir tarzda îman edenler ve onun sevgi ve saygısıyla kalbleri dolu olanlar; en çok onunla sohbet eden ve pek az vakit müstesnâ, ondan hiç ayrılmayan kimselerdi. Ensâr ve Muhâcirler'den ilk müslümanlar gibi...

Hayatından bahsederken de anlattığımız gibi; Resûlullah (S.A.V.) her türlü dünyevî hırstan uzak kalmıştı. Aile efrâdına hiçbir mal ve servet bırakmadan vefat etti. O (S.A.V.) şöyle söylemişti :

«Biz peygamberler, mîras bırakmayız.»

Vefat ettiği zaman gömleği, ailesinin nafakası karşılığında bir Yahudîde rehin olarak bulunuyordu.

Bu böyle!... Tarih göstermiştir ki; her liderin kendi karakterine uygun husûsî bendeleri olur. Bu bendeler, arzûsuna ulaşmakta ona yardımcı olurlar ve maddî çıkarları paylaşırlar. Halbuki Resûlullah (S.A.V.)'ın en yakın arkadaşları ve hanımları; zühdde, dünya menfaatlerinden yüz çevirmede ve Allah'a kulluğa yönelmede birer nümûne idiler. Onun peygamberliğinin doğruluğuna delâlet eden bundan daha kuvvetli bir delil var mıdır acaba?

MEVLİD KANDİLİ

İlk müslümanlar, Resûlullah (S.A.V.)'ın doğum yılı münâsebetiyle herhangi bir merâsim yapmamışlardır. Vefatından asırlar geçtikten sonra mevlîd kandilleri tertîb edilmeye başlanmıştır. Mevlîd kandili güzel bir bid'attır. Resûlullah (S.A.V.)'ın tatlı hayatını ve hidâyete götüren doğru yolunu hatırlatır bize. Bu da; dünya ve âhirette insanları mutlu kılacak İslâm'ın hükümlerine ve bizzat İslâm'a sınıksız bağlanmak için, bize yeni bir güç kazandırır.

Resûlullah (S.A.V.)'ın doğumunu anmak; en güzel örneklerin bulunduğu hayatını okumakla, fakirlere yardım etmek, güzel işler yapmak, akrabaları ziyârette bulunmak ve insanları Allah yoluna çağırarak olur. Çünkü bu söylediğimiz husûslar, Risâlet-i Muhammediye'nin cevheridir.

Fakat Beyrut'ta ve diğer birçok yerlerde Resûlüllah (S. A.V.)'in doğum yıldönümü, Allah ve Resûlünü memnûn etmeyen bir şekilde kutlanmaktadır. Bombalar patlatmak, havaya ateşli silâhlar ve fişek atmak sûretiyle mevlîd kandilleri tertib edilmektedir. Bu yolda binlerce lira, boş yere harcanmaktadır. Bu hareketler, Kur'ân-ı Kerîm'in yasakladığı şeylerdir. Çünkü bunlar; malı fâidesiz yere harcamak, insanları tehlikeye sokmak ve rahatlarını kaçırmaktır.

Şu hâlde mevlîd kandillerini; bombalar patlatmak ve fişekler atmak sûretiyle kutlamaya kalkmak, kalbleri Resûlüllah (S.A.V.)'a ısındırmak yerine, insanları onun hidâyet yolundan uzaklaştırmaktan başka birşeye yaramamaktadır.

Hükümet, muhterem Lübnan müftüsünün de yardımıyla ne zaman harekete geçip halkı bomba alış-verişinden, bomba kullanmaktan ve mevlîd kandili münasebetiyle havaya tüfek atmaktan menedecek birtakım kesin kanunlar çıkaracaktır? Din adamları ve liderler ne zaman bu gaye için hazırlanmış malları, hastahane ve camiler yapmak gibi hayır işlerinde ve iyilik yolunda veya âcizler ve yetimler yurduna bağışlayıp harcamaya teşvîk etmek için harekete geçecekler?...

BÜYÜKLERİN BÜYÜĞÜ

Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğinin doğruluğuna ve tarihi şahsiyetlerin en büyüğü olduğuna delâlet eden kuvvetli delillerden birisi de; onun Arap Yarımadası'nda gerçekleştirilmesi ancak çok uzun zamanda ve devamlı gelişmeler neticesinde mümkün olabilen fakat kendisinin tek başına ve birkaç sene içerisinde gerçekleştirdiği bu büyük İSLÂH HAREKETİ'dir. Bu büyük ıslâh hareketinin başında şu husûslar gelmektedir :

Muhammed (S.A.V.) Arap milletini birleştirmiştir. En sudan bahanelerle birbirlerini boğazlayan, nesebleriyle gururlanan ve lâkablarla birbirlerine karşı övünen Arap kabilelerinin fertleri arasında eşitlik sağlamıştır.

Kızlarını diri diri toprağa gömen, kadınları hakîr gören, en iğrenç şehvî fiilleri işleyen ve zayıfların hiçbir hakkını gözetmeyen Arapların ahlâkını, en üstün ahlâkî esaslara ve terbiyevî asıllara çevirmiştir.

Asırlardan beri devam edip gelmekte olan putperestliği yıkmıştır. Ona karşılık; Yaratanının birliği esasına dayanan, insan ile Rabbi arasındaki münâsebetlerini ve insanın toplumla olan ilgilerini tanzîm eden bir şeriati yâni İslâm Dini'ni getirmiştir. Böylece insanları; cehâlet pisliklerinden, anarşiden, hurâfelerden ve uydurma hikâyelerden kurtarmış, felsefecilerin hayâl ettikleri örnek toplumu gerçekleştirmiştir.

Hiç şüphesiz, bu şerefli işlerden sâdece bir tanesi, bir adamın elinde gerçekleşse, ünvanların en büyüğünü almaya hak kazanır ve tarihte ebedileşmiş şahsiyetlerden olurdu. Ya

bütün bu işlerin, elinde gerçekleştiği Muhammed (S.A.V.) hakkındaki kanaatin nedir?...

Will Durant şöyle diyor :

«Büyüğün büyüklüğüne, rûhlarda bırakmış olduğu te'sirin derecesine göre hükmedecek olursak, tarihî büyüklerin en büyüğünün, hiç şüphesiz Muhammed (S.A.V.) olduğunu söyleriz. O (S.A.V.), hava sıcaklığının ve çöl kuraklığının; açlık ve sıkıntının karanlığına ittiği bir toplumun, ahlâkî ve rûhî seviyesini yüceltme vazifesini üstlendi. Ve tarih boyunca hiçbir islâhatçının yaklaşamadığı bir muvaffakiyetle bu gayeyi gerçekleştirdi. Muhammed (S.A.V.)'den başka tasavvur ettiği herşeyi gerçekleştiren pek az insan görürüz. O, istediği hedeflere din yoluyla ulaştı. Şâyet bizzat kendisi İslâm'a sınıksı sarılmasaydı bunu başaramazdı. Çünkü Muhammed (S.A.V.)'in zamanında, din kuvvetinden başka hiçbir kuvvet, Arapları Muhammed (S.A.V.)'in götürdüğü yola götüremezdi. Muhammed (S.A.V.) Arapların hayâllerine, korku ve ümidlerine müracaat etti. Onlara, anlayış derecelerine göre hitab etti. Resûlullah (S.A.V.) İslâm dâvetine başladığı zaman, Arap memleketleri kurak sahralardan ibâretti. Bu sahralarda, putperestlerden müteşekkil, sayıları az ve dağınık birtakım kabileler oturlardı. Bunlar, Resûlullah (S.A.V.) vefat ettiği zaman, birbirine sıkı sıkıya bağlı tek bir millet hâline gelmişlerdi. Muhammed (S.A.V.), hurâfe ve taassubun azgınlığını dizginledi. Yahûdiliğin, Hristiyanlığın ve kendi memleketinde bulunan putperestliğin üstünde; kolay, açık ve kuvvetli bir din, temeli şecaat ve cesâret olan bir ahlâk sistemi meydana getirdi. Bir kuşakta yüz savaşı kazanmayı, bir asırda büyük bir devlet kurmayı, günümüze kadar devam eden ve dünyanın yarısına hâkim olan üstün bir kuvvetin meydana gelmesini başardı.»

Meşhûr Fransız edebiyatçısı Lamartin (167) şöyle der :

(167) *Lamartin*; romantik ve meşhûr bir Fransız şairdir. 1790 tarihinde doğmuş, 1879 yılında vefat etmiştir. Çok sayıda şiir kitapları vardır. Şiirleri; 19. asırdaki Fransız şairlerinin yazdıkları şiirlerin en kuvvetlisi sayılır. Fransız geçici hükûmetinde üye olmuş ve 1848 yılında aynı hükûmette hariciye bakanlığı yapmıştır.

«Şâyet hedefin büyüklüğü, kullanılan vasıtaların basitliği ve neticenin azameti insan dehâsının üç ölçüsü olursa, tarihin herhangi bir büyük şahsiyyetini Muhammed ile mukayese kim cür'et edebilir? Tarihin en büyük şahsiyyetleri; silâhları çekip çıkarmaktan, kanunları harekete geçirmekten ve memleketler kurmaktan öteye geçemediler. Te'sis ettikleri —şâyet buna muvaffak olabilmişlerse— maddî devletler, çok defa daha kendileri varlık sahnesinden çekilip gitmeden yıkılıp gitmiştir. Muhammed (S.A.V.) silâhları, kanunları, memleketleri, kavimleri, hanedânların, duyguları ve meskûn arzın üçte birinde milyonlarca insanı harekete geçirdi. Fakat O, bunun da üzerinde; âyinleri, ilâhları, dinleri, fikirleri ve inanışları sarstı, rûhları harekete geçirdi. Her harfi bir kanun olan bu kitab üzerine, her dilden ve her ırktan kavimleri kendisinde toplayan bir ümmet kurdu. Bu ümmetin silinmez karakteri olarak; sahte ilâhlara nefret, maddeden münezzeh olan bir Allah aşkını ilham etti. Allah'a şirk koşanlardan intikam almayı hedef tutan bu mefkûrecilik, Muhammed ümmetinin fazîleti oldu. İnanç sancağının altında arzın üçte birinin toplanması onun mû'cizesi oldu. Hayır, bu bir insanın mû'cizesi değildi, fikrin mû'cizesi idi. Uydurma ilâhların bikkınlığı içerisinde ilân edilen Allah'ın birliği fikri, öyle bir fazîlete sahipti ki, onunla konuşurken, putperestliğin bütün heykellerini yıktı ve bu hayırlı cevherin nûruyla dünyanın üçte birini aydınlattı.

Filozof, hatib, peygamber, kanun koyucusu, savaşçı, fikirleri canlandıran, şekil tanımayan bir kulluk için, akıl üzerinde kurulan doğru inancın kurucusu, yirmi dünya devletinin ve bir manevî imparatorluğun müessisi... İşte Muhammed!...

İnsanın büyüklüğü için esas kabûl edilen bütün ölçüler içerisinde baktığımız zaman, hangi insanı Muhammed (S.A.V.)'den daha büyük görebiliriz?»

BU KİTAP YAZILIRKEN MÜRACAAT EDİLEN K A Y N A K L A R

- 1 — Kur'ân-ı Kerim.
- 2 — Tafsîl-u Âyât-ıl Kur'ân-ıl Kerim. Cul Labom. Tercüme: Muhammed Fuad Abdül Baki.
- 3 — Tefsîr-ul Kebîr, Fahrüddin Er-Râzî.
- 4 — Rûh-ul Meânî, Alûsî.
- 5 — El-Câmiu Li Ahkâmî'l-Kur'ân, Kurtubî.
- 6 — Tefsîr-ul Menâr, Muhammed Reşid Rıza.
- 7 — Mehâsin-üt Te'vil, Cemâl-ud Dîn El-Kasımî.
- 8 — Tefsîr-ul Kur'ân-ıl Kerim, Mahmûd Hamza, Hasan Alvan, Muhammed Bernâk.
- 9 — Mü'temer-u Süret-i Yûsuf, Abdullah El-Dimeşki.
- 10 — Tefsîr-ul Merağî, Mustafa El-Merağî.
- 11 — El-Müntehâb Fî Tefsîr-ıl Kur'an, Evkaf bakanlığı, Mısır.
- 12 — Fî Zillâl-ıl Kur'an, Seyyid Kutub.
- 13 — Sahih-ul Buhari ve Sahih-ul Müslim.
- 14 — Eş-Şemâilul Muhammediyye, Tirmizî.
- 15 — El-Bidâyetü ve En-Nihâyetü, İbn-i Kesir.
- 16 — Es-Siretünnebeviyye, İbn-i Kesir.
- 17 — Tarih-ul Umem vel-Mulûk, Taberî.
- 18 — Tarih-ul Kâmil, İbn-ul Esir.
- 19 — Er-Ravdul Enfü, Abdurrahman Es-Suheyli.
- 20 — Et-Tabakat-ul Kubrâ, İbn-i Sa'd.
- 21 — El-Magazî, Vakidî.
- 22 — Siret-un Nebî, İbn-i Hişâm.
- 23 — Mecellet-ül Ezher.
- 24 — Tarih-ul Arab Kablel İslâm, Dr. Cevâd Ali.
- 25 — Kıssat-ul Hedaret, Will Durant. Tercüme: Muhammed Bedrân ve Dr. Zekî Necib Mahmûd.
- 26 — Kasas-ul Enbiyâ, Abdulvehhab En-Neccâr.
- 27 — Hayat-ü Muhammed (S.A.V.), Dr. Muhammed Hüseyin Heykel.
- 28 — Dâvet-ür Rûsul İlellâh-i Tsâlâ, Muhammed Ahmed El-Adevî.
- 29 — Nûr-ul Yakîn Fî Siret-i Seyyid-ıl Mürselin, El-Hudari.
- 30 — Muhammed Resûlullah (S.A.V.) ve Hatemünnebiyyin, Hidir Hüseyin.
- 31 — Fıkhussireti, Muhammed El-Gazalî.

32 — Hayat-ı Muhammed ve Risâletühû. Mevlânâ Muhammed.

33 — El-Akidetül İslâmiyye, Abdurrahman El-Meydâni.

34 — Ennebiyyu Muhammed, Abdülkerim El-Hatib.

35 — El-Kur'an Ven-Nebiyyû, Abdulhalim Mahmûd.

36 — Muhammed Resûlullah (S.A.V.), Ahmed Teymûr.

37 — Batal-ül Ebtal, Abdurrahman Azzam.

38 — En-Nübüvvetü vel-Enbiyâ, Muhammed Ali Es-Samûni.

39 — Er-Resûl-ul Kaid, Mahmûd Şit Hattab.

40 — Nisaun-Nebi, Bint-uş Şati.

Daha birtakım kaynaklar vardır ki, onları bu kitabın dipnotlarında zikrettik.

KİTABIN FİHRİSTİ

Takdim	...	7
BİRİNCİ KİTAP		
Giriş	...	9
BİRİNCİ BÖLÜM		
Peygamberliğin Tarifi	...	11
Resüller ve Nebiler Kimlerdir	...	11
Nebî ile Resûl Arasındaki Fark	...	12
Peygamberler ve Peygamberliğin Aklen Mümkün Oluşu	...	12
Hayvanlardaki Sezgi	...	13
Çağdaş Ruhsal Araştırmalar	...	13
Peygamberliğin Özellikleri	...	14
Peygamberliğin Umûmî Oluşu	...	15
Peygamberlik Vazifesi	...	16
Âhiret Gününe İman	...	17
Dinleri Açıklamak	...	17
Resûl ve Nebilerin Sayısı	...	18
Ulû'l-Azm Azm = Sahibi Peygamberler	...	19
Peygamberlere İmanın Gereği	...	20
Peygamberlerin Günahsızlığı	...	21
Peygamberler İnsanlığın Önderleridir	...	23
Peygamberlerin Mücizeleri	...	24
İKİNCİ BÖLÜM		
Peygamber Kıssaları ve Bu Kıssaların Hedefleri	...	27
Peygamber Kıssalarından Maksad	...	27
Kıssalar Konusunda Kur'an'ın Metodu	...	28
Kıssaların İfade Tarzı	...	29
Kıssalardaki Tekrarın Hikmeti	...	30
Peygamber Kıssaları Konusunda Kur'an'la Tevrat'ın Farkı	...	31
İKİNCİ KİTAP		
Âdem (A.S.), İdris (A.S.)	...	33
BİRİNCİ BÖLÜM		
Hz. Âdem (A.S.)'in Yaradılışı ve Yüceltilişi	...	34
Âdem (A.S.)'in Zühûru	...	34
Hz. Âdem (A.S.)'in Mevkii	...	35
Hz. Âdem (A.S.)'in Yüceltilişi	...	36
Meleklerin Secdesi ve İblis'in Yüz Çevirmesi	...	37
İKİNCİ BÖLÜM		
Âdem ve İblis	...	38
İblis'in Cennetden Kovulması	...	38
Hz. Havva'nın Yaradılışı	...	40
İblis'in Âdem (A.S.)'i Tahrîki	...	41
Âdem (A.S.)'in Hatası	...	42

Hâ. Âdem (A.S.)'in Afvedilmesi ve Cennetden Çıkarılması	42
Allah'ın, Âdem (A.S.)'i Barındırdığı Cennetin Mahiyeti	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Dersler ve İbretler	46
İnsanın Yüceltilişi	46
Kibrin Sonu	48
Rûhî Yükselişe Dâvet	49
Yeryüzünde İlk Yerleşen Âdem (A.S.) Değildir	51
İnsanın Maddesi Hakkında İlmin Görüşü	53
Kötlükten Korunma Konusunda Ders	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Kabil ve Hâbil Kıssası	61
BEŞİNCİ BÖLÜM	
İdris (A.S.)'in Peygamberliği	65
ÜÇÜNCÜ KİTAP	
Nûh (A.S.)	67
BİRİNCİ BÖLÜM	
Nûh (A.S.)'un Kıssası	68
Put ve Sahte İlahlara Tapınma	68
Allah (C.C.)'a Dâvet	69
Kâfirlerin Kibirlenmesi	70
Nûh (A.S.), Dâvetini Sürdürüyor	71
Öldürücü İnat	73
Allah (C.C.)'a Şikâyet	73
Hz. Nûh (A.S.)'un, Dikkatleri Allah (C.C.)'ın Kudretine Çekmesi	75
İKİNCİ BÖLÜM	
Tûfan	78
Münkirilere Beddua	78
Kurtuluş Gemisinin İnşası	79
Tûfanın Başlaması	80
Tûfanın Cereyanı	81
Nûh (A.S.)'un Oğlunun Boğuluşu	81
Nûh (A.S.), Oğlunun Kurtuluşunu İstiyor	82
Tûfanın Sona Ermesi	83
Gemiden İnış	83
Irak'da Tûfana İlgili Kahıtların Ortaya Çıkarılması	84
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Dersler ve İbretler	86
Tûfanı Tasvirde Kur'an'ın Belâğatı	86
Kur'an'ın İlmî Hakikatlerinden Bazıları	89
Sınıflar Arasını Düzeltme	90
Azmin Gücüne Dair Ders	92
Fasid Akrabalıklara Başkaldırma	93
DÖRDÜNCÜ KİTAP	
Hûd (A.S.)	96
Giriş	97
BİRİNCİ BÖLÜM	
Hûd (A.S.)'un Kıssası	98
Ad Kavminin Yurtları ve İlahları	98
Allah (C.C.)'a Dâvet	99

Allah (C.C.)'ın Nimetlerini Hâtırlatma	100
Putperestlerle Tartışma	101
Tevbeye Dâvet	103
Mü'minlerin Kurtuluşu, Kâfirlerin Helâki	103

İKİNCİ BÖLÜM

Salih (A.S.)'in Kıssası	105
Semûd Kavminin Yurtları ve Tanrıları	105
Allah (C.C.)'a, İbâdetle Dâvet	105
Öldürücü İsrâf	106
Semûd Mûcize İstiyor	107
Düşmanlığın Kaynaması	108
Devenin Boğazlanması	109
Salih (A.S.)'in Öldürülmesi Hakkında Müzakere	110
Semûd'un Helâki	111

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	113
Geçimde Denge	113
Zorbalara Karşı Devrim Çağrısı	116
Cesaret Dersi	116
Yeryüzünde Kibirlik Taslamanın Sonu Helâktir	117
İstîğfâr, Tevbe ve Neticeleri	118

BEŞİNCİ KİTAP

İbrahim (A.S.)	120
Lût (A.S.)	120
İsmail (A.S.)	120
Peygamberlerin Babası İbrahim (A.S.)	121

BİRİNCİ BÖLÜM

İbrahim (A.S.) ve Putperestlik	123
İbrahim (A.S.)'in Babil'de Yetiştirilmesi	123
İbrahim (A.S.) ve Babil'in Tanrıları	124
İbrahim (A.S.) Babasını Putlara İbâdeti Terke Çağırıyor	126
İbrahim (A.S.) Putları Parçalıyor	128
İbrahim (A.S.)'in Muhakemesi	129
Kur'an'ın, İlmî Bir Keşfi	132

İKİNCİ BÖLÜM

İbrahim (A.S.)'in İmanı	134
Çok Tanrıcılığın Saçmalığına Dair İbrahim (A.S.)'in Delili	134
Gerçek İlah'ın, Sadece Allah (C.C.) Olduğuna Dair Delil	137
Ölüleri Diriltmede Allah (C.C.)'ın Kudreti	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İsmail (A.S.)'in Kıssası	140
Hızır (A.S.)'in Peygamberliği	140
İbrahim (A.S.)'in Mısır'a Hicreti	140
İbrahim (A.S.)'e, İsmail (A.S.) Lûtfediliyor	141
İbrahim (A.S.)'in, Oğlu İsmail (A.S.)'i Mekke Vâdisine Götürmesi	142
Zemzem Suyunun Kaynaması	143
İsmail (A.S.)'i Kurban Etme	144
İsmail (A.S.)'in Hanımı ve İbrahim (A.S.)	147
İbrahim (A.S.) ve İsmail (A.S.), Kâbe'yi Binâ Ediyorlar	148

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İbrahim (A.S.)'ın Faziletleri	151
İbrahim (A.S.) Kıssasının Takdiminde Kur'an ile Tevrat'ın Mukayesesi ...	151
İbrahim (A.S.)'ın Mertebesi	152
İbrahim (A.S.)'ın Bazı Duaları	154
Hanîf ve Müslüman İbrahim (A.S.)	157
İbrahim (A.S.)'ın Cömertliği	158

BEŞİNCİ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	161
Yüce Kalpli İbrahim (A.S.)	161
Cesaret Konusunda Bir Ders	163
Allah (C.C.) Yolunda Can ve Çocukla Fedakârlık	165
Put ve Benzerlerine Tapınma	166

ALTINCI BÖLÜM

Hız. Lût (A.S.) Kıssası	168
Lût Kavminin Fesadı	168
Hız. Lût (A.S.)'un Peygamberliği	169
Melekler Sodom Yolunda	170
Melekler Lût (A.S.)'un Ziyâretinde	171
Allah (C.C.)'ın Lût Kavmini Cezalandırması	172

YEDİNCİ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	174
Homoseksüellikten Sakındırma	174
Homoseksüelliğin Tıbbi Zararları	175
Allah Teâlâ (C.C.)'nın, Homoseksüelleri Cezalandırması	176
Homoseksüellik ve İslâm'daki Cezası	177
Misafiri Koruma	177

ALTINCI KİTAP

İshak (A.S.)	179
Yakub (A.S.)	179
Yûsuf (A.S.)	179

BİRİNCİ BÖLÜM

İshak (A.S.) ve Yakub (A.S.)'un Kıssası	180
İshak (A.S.) ve Yakub (A.S.)'un Peygamberliği	180
İshak (A.S.) ve Yakub (A.S.)'un Hayatına Kısa Bir Bakış	181
Torunlar	183
Yûsuf (A.S.)'un Peygamberliği	184

İKİNCİ BÖLÜM

Kardeşlerinin Komplosu ve Yûsuf (A.S.)	185
Yûsuf (A.S.)'un Rüyâsı	185
Yûsuf (A.S.)'a Komplo Düzenlenmesi	186
Yûsuf (A.S.) Kuyuda	188
Yûsuf (A.S.)'un Kurtuluşu ve Kralın Vezirine Satılması	189

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kadının Azgınlığı ve Yûsuf (A.S.)	191
Azîz'in Karısı, Yûsuf (A.S.)'u Kötülüğe Teşvik Ediyor	191
Yûsuf (A.S.) ve Kadınlar	193

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yûsuf (A.S.) Zindanda	196
Yûsuf (A.S.)'un Suç İsnadı ve Hapsedilmesi	196

Yûsuf (A.S.), Sadece Allah (C.C.)'a Kul Olmaya Çağırıyor	197
Yûsuf (A.S.) İki Arkadaşının Rûyasını Tâbir Ediyor	199

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kralın Veziri Yûsuf (A.S.)	201
Kralın Rûyası	201
Sucu Başı, Yûsuf (A.S.)'un Yanında	202
Yûsuf (A.S.), Kralın Rûyasını Tâbir Ediyor	203
Komplonun İncelenmesi	203
Kralın, Yûsuf (A.S.)'a Maliye Bakanlığı Vermesi	205

ALTINCI BÖLÜM

Yûsuf (A.S.)'un, Kardeşlerini Tanıması	207
Yûsuf (A.S.)'un Kardeşleri Mısır'da	207
Kardeşlerin, Babaları Yâkub (A.S.)'a Dönmeleri	209
Yûsuf (A.S.), Kardeşi Bünyamin'i Alıkoymuyor	211
Yûsuf (A.S.)'dan İstirham	213

YEDİNCİ BÖLÜM

Yâkub (A.S.)'la Yûsuf (A.S.)'un Buluşması	216
Üzüntülerin Parçaladığı Yâkub (A.S.)	216
Kardeşler, Yûsuf (A.S.)'u Tanıyorlar	218
Yâkub (A.S.), Yûsuf (A.S.)'un Sağlık Haberini Alıyor	220
Heyecanlı Buluşma ve Yûsuf (A.S.)'un Rûyasının Gerçekleşmesi	222

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yûsuf (A.S.) Kıssasından Dersler ve İbretler	224
Yâkub (A.S.)'un İmanındaki Ders	224
Allah (C.C.)'ın Birliğine Delil	227
Kadın-Erkek İhtilâfı ve Zararları	228
İffet Konusunda Ders	229
Sabrın Sonu	230
İyiliğin Mükâfatı	231
Güzel Nam	232
Güçlü İken Afvetme	233
Çocuklar Arasında Adâlet	234

YEDİNCİ KİTAP

Şuayb (A.S.)	235
Eyyûb (A.S.)	235
Zû'l-Kıf'l (A.S.)	235

BİRİNCİ BÖLÜM

Şuayb (A.S.)'ın Kıssası	236
Medyen Halkının Sapıklığı	236
Medyenlilerin İstihzası	238
Şuayb (A.S.)'ın Tehdit Edilmesi	239
Medyenlilerin Helâki	240
Ashâb-ı Eyke	241

İKİNCİ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	244
İslâh ve İslâh Prensipleri	244
Namazın Te'siri	245
Dürüstlüğe Teşvik	246

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Eyyûb (A.S.)'un Kıssası	248
--------------------------------	-----

Eyyûb (A.S.)'un İmtihanı	248
Kur'an'da Eyyûb (A.S.)	250
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Eyyûb (A.S.)'dan Dersler	252
Musibetlere Karşı Sabır	252
Allah (C.C.)'a Sığınmak	253
Tedâvi Olmak	253
Hanıma Karşı Yumuşak Davranmak	254
Zü'l-Kıfl (A.S.)'in Peygamberliği	254
SEKİZİNCİ KİTAP	
Mûsâ (A.S.)	255
Hârûn (A.S.)	255
Giriş	256
Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.)'un Peygamberliği	256
BİRİNCİ BÖLÜM	
Hz. Mûsâ (A.S.)'nın Peygamberlikten Önceki Hayatı	258
Hz. Mûsâ (A.S.)'nın, Firavun'un Sarayında Yetiştirmesi	258
Mûsâ (A.S.), İsrâil Oğulları'ndan Birine Yardım Ediyor	260
Yaptığı İşin Duyulması ve Mûsâ (A.S.)'nın Kaçışı	261
Mûsâ (A.S.) Medyen'de	263
Hz. Mûsâ (A.S.)'nın Evlenmesi	264
İKİNCİ BÖLÜM	
Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.)'un Peygamberliği	266
Hz. Mûsâ (A.S.)'nın Peygamber Oluşu	266
Firavun'a Gitmesi İçin Mûsâ (A.S.)'ya İlâhî Emir	268
Mûsâ (A.S.) ve Hârûn (A.S.), Rablerinin Emirlerini Tebliğ Ediyorlar	269
Allah (C.C.)'ın Rabliği Konusunda Mûsâ (A.S.) İle Firavun'un Tartışması	271
Firavun Göğe Çıkmak İçin Kule Yapılmasını Emrediyor	272
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Mûsâ (A.S.) ve Kavminin Mücadelesi	274
Hz. Mûsâ (A.S.)'nın Mücizeleri ve Sihirbazların İmana Gelişi	274
Hz. Mûsâ (A.S.) ve Taraftarlarının Direnişi	277
Firavun Ailesinden Bir Mü'min, Kavmini İkaz Ediyor	278
Mü'min Kurtuluşa Çağırıyor	280
Firavun'un Böbürlenmesi	281
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Firavun ve Kavminin Sonu	283
Allah (C.C.)'ın, Firavun ve Kavmini Karşı Karşıya Getirdiği Musibetler	283
İsrâil Oğulları'nın Mısır'dan Çıkışı, Firavun ve Kavminin Helâk Oluşu	285
Firavun Hânedânının Âhiretteki Âkıbeti	290
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Va'dolunan Yer Yolunda	291
İsrâil Oğulları Arasında Putperestliğin Kök Salması	291
Allah (C.C.)'ın İsrâil Oğulları'na Olan İhsânı	292
Mûsâ (A.S.)'nın Rabbiyle Buluşması	293
İsrâil Oğulları'nın Altın Buzakıya Kulluk Edişleri	295
İsrâil Oğulları'nı Cezalandırma ve Sonra Bağışlama	300
İsrâil Oğulları'nın Üzerine Dağın Kaldırılması	301
İsrâil Oğulları'nın Arz-ı Mukaddes'e Girmekten Menedilmesi	302
İsrâil Oğulları'nın Sahrada Şaşkın Şaşkın Dolanması	303

ALTINCI BÖLÜM

Mûsâ (A.S.)'nın Kıssasından Dersler ve İbretler	305
Milletlerin Bozulmasından Sonra Islâhı	305
Küfrün ve Zulmün Âkıbeti	307
İnanç Kuvveti	310
Hakkın Batıla Galibiyeti	311
Hakların Hürriyeti	312
Zorluklara Karşı Direnmeye Dâvet	313
Azgınlığın Çöküşü	314
Mü'minlerin Kurtuluşu	316
Taklidlerin Baskısından Kurtulma	316
Yumuşak Sözle Süslenme	317
Akıl Yoluyla İman	318
Eski Mısırlıların Akidelerini İptâl	320
Allah (C.C.)'ı Tenzih ve O'nu Hakkıyla Takdir Etmek	323

YEDİNCİ BÖLÜM

Hız. Mûsâ (A.S.) ve Sâlih Kul	325
Sâlih Kul ve Buluşma	325
Mûsâ (A.S.) İlim İstiyor	327
Mûsâ (A.S.) Sâlih Kula İtiraz Ediyor	327
Sâlih Kulun Tasarruflarının Sırrı	329
Bu Kıssadan İbretler	331

DOKUZUNCU KİTAP

Dâvûd (A.S.)	333
Süleyman (A.S.)	333
El-Yesa' (A.S.)	333
İlyas (A.S.)	333
Hazırlama	334

BİRİNCİ BÖLÜM

Talût ve Dâvûd (A.S.)	335
İsrâil Oğulları'nın Hezimetle Uğraması ve Tabût'un Elllerinden Alınması	335
İsrâil Oğulları Bir Hükümdar İstiyor	337
Talût'un Hükümdarlığı Üstlenmesi	337
Talût'da Hükümdarlığın İşareti	339
Talût, Ordusunu Deniyor	339
Talût'un Zafere Ulaşması	340
Hız. Dâvûd (A.S.) ve Onun Calût'u Öldürmesi	342
Talût'un Ölümü ve Dâvûd (A.S.)'un Hükümdarlığı Üstlenmesi	343

İKİNCİ BÖLÜM

Dâvûd (A.S.)'un Kıssası	345
Hâkim Dâvûd (A.S.)	345
Tarla Hakkında Hüküm	348
İbâdetle Düşkün Dâvûd (A.S.)	349
Dâvûd (A.S.)'un Hükümdarlığı ve Peygamberliği	351
Dâvûd (A.S.)'un Mucizeleri	351
Dâvûd (A.S.)'a İndirilen Kitap	352

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Süleyman (A.S.)'ın Kıssası	353
Süleyman (A.S.) ve Karıncaların Konuşmasını Anlaması	353
Süleyman (A.S.)'ın Denenmesi	356

Allah (C.C.)'ın, Süleyman (A.S.)'a Has Kıldığı Nîmetler	356
Süleyman (A.S.) ve Atlar	358
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Süleyman (A.S.) ve Sebe' Kraliçesi	360
Sebe' Memleketi	360
Çavuş Kuşu (Hudhud) ile Süleyman (A.S.) Arasında Cereyân Eden Konuşma	361
Süleyman (A.S.)'dan Belkıs'e Bir Mektub	363
Belkıs'ın, Süleyman (A.S.)'ın Mektubuna Cevabı	365
Belkıs'ın Tahtı Süleyman (A.S.)'ın Önünde	367
Belkıs Tahtını Tanıyor	368
Belkıs, Süleyman (A.S.)'ın Sarayında	370
Süleyman (A.S.)'ın Ölümü	371
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Dersler ve İbretler	373
Adâlet Hakkında Bir Ders	373
İbâdetde Değerlendirilen Zamanlar	374
Dünya ve Âhireti Beraber Yürütme	375
Nefsî Hesaba Çekme	377
Şûrâ Sisteminde Önem Verme	378
Malın Kötüllüğe Teşviki Karşısında İnancın Direnişi	379
Tevâzu Hakkında Bir Ders	380
ALTINCI BÖLÜM	
İlyâs (A.S.)'ın Peygamberliği	383
Yese' (A.S.)'ın Peygamberliği	385
YEDİNCİ BÖLÜM	
Yûnus (A.S.)'un Kıssası	387
Yûnus (A.S.), Allah (C.C.)'a Dua Ediyor	387
Yûnus (A.S.) Bahçin Karnında	388
Yûnus (A.S.)'un Kavminin Âkıbeti	389
Yûnus (A.S.)'un Kurtuluşu ve Kavmine Doğru Yolu Göstermesi	389
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Yûnus (A.S.)'dan Dersler	391
Allah (C.C.)'a İbâdet Sıkıntısından Kurtarır	391
Sıkıntı Anında Allah (C.C.)'a Sığınma	392
Dâvet Yolunda Sabır	393
ONUNCU KİTAP	
Zekerîyyâ (A.S.)	395
Yahya (A.S.)	395
İsâ (A.S.)	395
BİRİNCİ BÖLÜM	
Zekerîyyâ (A.S.) ve Yahya (A.S.) Kıssası	396
Zekerîyyâ (A.S.) Bir Çocuk İstiyor	396
İsmi Yahya Olan Bir Çocukla Mûjde	398
Yahya (A.S.)'nın Peygamberliği ve Sıfatları	399
İKİNCİ BÖLÜM	
Hız. Meryem'in Kıssası ve İsâ (A.S.)'nın Doğumu	401
Allah (C.C.) Katında Meryem'in Derecesi	401
Melekler Hız. Meryem'e Mûjde Veriyor	403
Cebrâil (A.S.) ve Meryem	404
İsâ (A.S.)'ya Gebe Kalma ve İsâ (A.S.)'nın Doğumu	407

İsâ (A.S.) Beşikte İken Konuşuyor	408
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İsâ (A.S.)'nın Peygamberliği	410
İsrâil Oğulları'nın Sapıklığı	410
İsâ (A.S.)'nın Peygamberliği	411
Muhammed (S.A.V.)'in Geleceğini Müjde	411
İsâ (A.S.)'nın Yardımcıları	412
İsâ (A.S.)'nın Mucizeleri	413
İsâ (A.S.)'nın Mucizelerinin Hikmeti	415
Yahûdilerin İsâ (A.S.)'ya Olan Düşmanlıkları	415
İsâ (A.S.)'nın Sonu	417
İsâ (A.S.)'nın Davası Yalnız Vahdaniyet İdi	418
Hristiyanlık, Sevgi Bakımından Dinlerin İslâm'a En Yakın Olanıdır	421

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	422
Sâlih Züriyet İstemek	422
Takvâ ve Hayırları	423
Allah (C.C.)'in Dinine Yardım Daveti	425

ON BİRİNCİ KİTAP

Muhammed (S.A.V.)	427
--------------------------	-----

BİRİNCİ KISIM

Doğumundan Hicretine Kadar Olan Hayatı	428
Giriş	429
Resûlullah (S.A.V.)'in İnsanlık Üzerindeki Fazileti	429
Hatalı Bir Şüphe	430

BİRİNCİ BÖLÜM

Peygamberimiz (S.A.V.)'in Peygamberlikten Önce Yetişme Devresi	431
Nesebi ve İsimleri	431
Doğumu	432
Süt Anneye Verilmesi	433
Annesinin Ölümü	433
Dedesinin ve Amcasının Onu Himâyelerine Almaları	433
Şam Yolculuğu	434
Ficâr Harbinde ve Hilful Fudul'de Hazır Bulunması	434
Peygamberlikten Evvelki Hayatı	435
Hatice (R.A.) İle Evlenmesi	436
Kâbe'nin Yapılması Sırasında Hakem Tâyin Edilmesi	437
Peygamberlikten Önceki Meggüliyeti	437

İKİNCİ BÖLÜM

Muhammed (S.A.V.)'in Peygamberliği	439
Allah (C.C.)'in Resûlüne Vahyin Gelmeye Başlaması	439
Resûlullah (S.A.V.)'in Gizlice İslâm'a Çağırması	441
Resûlullah (S.A.V.)'in Daveti Açığa Vurması	442
Kureys'in Resûlullah (S.A.V.)'a Karşı Direnmesi	444
Resûlullah (S.A.V.)'ı Tehdid	447
Resûlullah (S.A.V.)'ı Kandırma Gayreti	448

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Peygamber (S.A.V.) ve Mü'minlere Yapılan Zulüm	451
Resûlullah (S.A.V.)'a Yapılan Eziyet	451
Mü'minlere Yapılan Eziyet	453

Habeşistan'a Hicret	455
Resûlullah (S.A.V.) ve Mû'minleri Muhasara	457
Resûlullah (S.A.V.)'ın Taif'de Uğradığı İşkence	458

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İslâmî Dâvetin Yayılışı	461
İslâm'ın, Güçsüzler Arasında Kuvvetle Yayılması	461
İsrâ ve Mî'râc	466
Yesrib Şehrinde İslâm'ın Başlangıcı	467
Yesrib Halkı, Resûlullah (S.A.V.) İle Muahede Yapıyor	469

BEŞİNCİ BÖLÜM

Resûlullah (S.A.V.)'in Hicreti	471
Resûlullah (S.A.V.)'ın Hayatı Hakkında Görüşmeler	471
Resûlullah (S.A.V.), Ebu Bekir (R.A.)'ın Evinde	472
Resûlullah (S.A.V.)'ın Kurtuluşu	473
Resûlullah (S.A.V.) Aramıyor	474
Allah (C.C.)'ın, Resûlullah (S.A.V.)'ı Koruması	476
Resûlullah (S.A.V.)'ın Kubâ'ya Varışı	476
Resûlullah (S.A.V.)'ın Bir Hutbesi	477
Resûlullah (S.A.V.) Yesrib'de	479
Muhâcirler İle Ensâr Arasında Kardeşlik Akdi	480

İKİNCİ KISIM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Dâvet Yolundaki Cihadı	484
Cihadın Emredilmesi	485
Kureys'in Ticâret Yolunun Kesilmesi	486

BİRİNCİ BÖLÜM

Büyük Bedir Savaşı	488
Kervânı Takib	488
Kervânın Kaçıp Kurtulması	489
Kervân Hakkında Haberlerin Elde Edilmesi	490
Müslümanlar Bedir'de	492
Harb Hazırlığı	494
Müslümanların Zaferi	495

İKİNCİ BÖLÜM

Uhud Savaşı	498
Müslümanlardan İntikam Alma Arzusu	498
Münâfıkların Geri Dönüşü	499
Resûlullah (S.A.V.)'ın Vasiyyeti	500
Müslümanların Zaferi	501
Zaferden Sonra Bozgun	502
Resûlullah (S.A.V.)'ın Öldürüldüğü Haberinin Yayılması	505
Müslümanlar Derlenip Toparlanıyorlar	506
Müslümanlar Ölümlerini Sayıyorlar	507
Fedakârlık ve Kahramanlık Örnekleri	508
Maneviyatın Yükseltilmesi	510
Ölüm Olayı	512

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM,

Hudeybiye Antlaşması	516
Mescid-i Haram'ı Ziyâret	516
Resûlullah (S.A.V.)'ı Ziyâretten Menetme	518
Resûlullah (S.A.V.) İle Kureys Arasında Görüşmeler	519

Rıdvân Biatı	521
Sulh Antlaşması	521
Bu Antlaşmanın Müslümanlar Üzerindeki Te'siri	522
Resûlullah (S.A.V.)'ın Hanımının Akıl Üstünlüğü	524
Antlaşmadan Bir Şartın İptali	524
Hudeybiye Antlaşması'nın Neticesi	528

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Sultan ve Reislere Gönderdiği Mektuplar	528
Bizans Hükümdarına Resûlullah (S.A.V.)'ın Gönderdiği Mektub	528
Resûlullah (S.A.V.)'ın Fars Hükümdarına Gönderdiği Mektubu	529
Resûlullah (S.A.V.)'ın Habeşistan Hükümdarına Mektubu	529
Resûlullah (S.A.V.)'ın, İslâm'ın Zaferine Olan Sarsılmaz İnancı	530
İslâm, Islâh Edici Bir Dâvettir	531
Resûlullah (S.A.V.)'ın Mektuplarının Te'siri	533

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mekke'nin Fethi	536
Kureys, Antlaşmayı Bozuyor	536
Gizli Olarak Mekke'ye Yürüyüş	537
Mekke Yolunda Olanlar	539
Kureys Kumandanının İslâm'a Girişi	540
Resûlullah (S.A.V.)'ın Mekke'ye Girişi	542
İnsanlar Arasında Eşitlik	545
İnsanların En Yumuşak Huyusu	547

ALTINCI BÖLÜM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Son Günleri	550
Vedâ Haccı	550
Resûlullah (S.A.V.)'ın Vefatı	553
Resûlullah (S.A.V.)'ın Mü'minlere Hitâbesi	554
Ebu Bekir (R.A.)'ın Namaz Kıldırarak Vazifelenendirilmesi	556
Son Vasiyyet	556
Son Ânlar	557

ÜÇÜNCÜ KISIM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Umûmî ve Husûsî Hayatı	560
--	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Şemâil-i Şerifi	561
Kâmil Nümûne Muhammed (S.A.V.)	561
Bedenî Vasfı = Fizyonomik Yapısı	562
Tevâzûu	563
Merhameti	565
Afvediş ve Yumuşaklığı	568
Zühdü	570
İbâdeti	572
Belâgati ve Hikmeti	575

İKİNCİ BÖLÜM

Resûlullah (S.A.V.)'ın Hanımları	578
İslâm'da Birden Fazla Kadını Evlenme Mes'elesi	578
Resûlullah (S.A.V.)'ın İffetinden Canlı Bir Misâl	579
Huveylid'in Kızı Hatice (R.A.)	580
Resûlullah (S.A.V.)'ın Birden Fazla Kadını Evlenmesinin Sebepleri	581
Resûlullah (S.A.V.)'ın Hanımlarının Durumları	581

Ebu Bekir (R.A.)'ın Kızı Âişe (R.A.)	582
Ömer (R.A.)'ın Kızı Hafsa (R.A.)	583
Ebu Süfyan'ın Kızı Ümmü Habibe (R.A.)	584
Ebu Umeyye'nin Kızı Ümmü Seleme (R.A.)	584
Cahş'ın Kızı Zeyneb (R.A.)	585
Cuveyriye (R.A.)	586
Safiyye (R.A.)	588
Meymüne (R.A.)	588
Câriyeleri	588
Çocukları	589
Resûlullah (S.A.V.)'ın Hanımları ve Geçim Sıkıntısı	589

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Dersler ve İbretler	592
Hicret ve Te'sirleri	594
Resûlullah (S.A.V.) ve Mü'minlerin Cihadından Dersler ve Manevî Güç	597
Zafer Allah (C.C.)'dandır	599
Resûlullah (S.A.V.)'ın Muzaffer Oluşu Peygamberliğinin Doğruluğuna De- İlirdir	600
Büyük Fedakârlık	602
Resûlullah (S.A.V.)'ın Hayatı Peygamberliğinin Doğruluğuna Şahidlik Eder	603
Mevlid Kandili	606

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Büyüklerin Büyüğü	608
Bu Kitap Yazılırken Müracaat Edilen Kaynaklar	611

